د. سەروەر عەبدولڕەحمان عومەر

مێژووی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان

١٩٧٥-١٩٧٦

دامەزراندن و دەستپێکردنەوەی شۆڕش

بەرگی یەکەم

مێژووی

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان

(١٩٧٥-١٩٧٦)

دامەزراندن و دەستپێکردنەوەی شۆڕش

بەرگی یەکەم

د. سەروەر عەبدولڕەحمان عومەر

ناوی کتێب: مێژووی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان (١٩٧٥-١٩٧٦)

بەرگ: یەکەم

نووسینی: د.سەروەر عبدالرحمن عمر

نۆرەی چاپ : دووەم

سالی چاپ: ٢٠١١

شوێنی چاپ: هەولێر

چاپخانە : هێڤی

تیراژ: (١٥٠٠) دانە

بەرگی یەکەمی ئەم کتێبە پێشکەشە:

بەو کادیرە هۆشیارو پێشمەرگە لەخۆبوردوانەی کاری جدی دەکەن بۆ بەرز راگرتنی دروشمی: (مانەوەمان، سەروەریمان، گەشـەکردنمان، پاراستنی دەستکەوتەکانی نیشتیمانیو کۆمەلایەتیو دیموکراسیشـمان بەندە بەمانەوەو پێشکەوتنی یەکێتیی نیشتیمانیی کوردستانەوە).

ناوەڕۆك

بابەت	لاپەڕە
پێشەکی چاپی دووەم	٧
پێشەکی چاپی یەکەم	١٣
بەشی یەکەم: بارودۆخی سیاسی و ئابووری وکۆمەڵایەتی باشووری کوردستان لەساڵی ١٩٧٥ دا	٢٣
باسی یەکەم: هۆکارەکانی هەرەسی شۆڕشی ئەیلول	٢٥
١-هۆکارە ناوخۆییەکان	٣٧
ا-هۆکارە حزبییەکان	٣٧
ب-هۆکارەکۆمەلایەتییەکان	٤٥
ج-هۆکارەسەربازییەکان	٥٢
٢-هۆکارە دەرەکییەکان	٦٢
ا- پێوەندییە دەرەکییەکان	٦٢
ب-ڕێکەوتننامەی جەزائیر	٧٣
باسی دووەم: کاردانەوەی هەرەسی شۆڕشی ئەیلول لە سەر کۆمەڵی کوردەواری	٨٥
بەشی دووەم: قۆناغی دوای هەرەسی ١٩٧٥ و سەرهەڵدانی بزووتنەوەیەکی نوێ...	١٠٥
باسی یەکەم: دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان	١٠٧
باسی دووەم: پێکهاتەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان	١٢٩
١-کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستان	١٢٩
٢-بزوتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان	١٤٦
٣-هێڵی گشتی	١٥٧
باسی سێیەم: بەرنامەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان:	١٥٩

١-بەرنامەی سیاسی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ١٥٩
٢-یەکێتی و ستراتیژی نەتەوەیی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ١٧٥
بەشی سێیەم : ١٨٥
یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و هەڵگیرسانەوەی شۆڕشی نوێ. ١٩٧٦
باسی یەکەم: دەست پێکردنەوەی شەڕی چەکداری دژی حکومەتی عیراق ١٨٧
باسی دووەم: رێکخستنی نهێنی و خەباتی جەماوەری شارەکان ٢٢١
باسیسێیەم: یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و بواری راگەیاندن ٢٣٣

بەشی چوارەم : ٢٤٧
پێوەندیەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لەنێوخۆ و دەرەوەی ولاتدا
باسی یەکەم: پێوەندی هاوکارانەی یەکێتی و هێزە کوردستانیەکان ٢٤٩
باسی دووەم: پێوەندی یەکێتی بە هێزە بەرهەڵستکارەکانی عیراقەوە ٢٧٣
باسی سێیەم: پێوەندی یەکێتی لە گەڵ بزوتنەوەی ئازادیخوازی گەلانی نێوچەکە ٢٧٩
باسی چوارەم: پێوەندی یەکێتی لە گەڵ دەوڵەتانی نێوچەکە ٢٨٧
باسی پێنجەم: پێوەندی یەکێتی بە دەوڵەتە زلهێزەکانەوە ٢٩٥
ئەنجام ٣٠١
سەرچاوەکان ٣٠٥
پاشکۆکان ٣٢٧

پێشەکی چاپی دووەم

دەکرێ ساتەوەختی لەدایك بوونی یەکێتیی نیشتیمانیی کوردستان بەساتەوەختی لەدایك بوونی ستایلێکی نوێ لە خەباتی نەتەوەیی کورددا ناوبنێین ،کەلەپاڵ داهێنانی خەباتی نیمچە بەرەیی، هەڵگری جیهانبینی و خەیاڵێکی سیاسی و کۆمەڵایەتی تازەش بوو، کەدواشت توانی کاریگەریەکی گەورە بەسەر پێکهاتەی کۆمەڵایەتی کوردستاندا دابنێت ، چونکە یەکێتی ئەو هێزە سیاسیە بوو کەهەردوو رەهەندی سیاسی و کۆمەڵایەتی بەیەکەوە لەناو پرۆسەی شۆڕشدا کۆکردەوە، واتا خەیاڵی شۆڕش لەدنیای یەکێتیدا تەنیا خەیاڵێکی سیاسی یان کۆمەڵایەتی نەبوو، بەڵکو لەیەك کاتدا هەردووکیان بوو بەیەکەوە.

بۆیە ئەم قۆناغە مێژووییەی (١٩٧٥-١٩٧٦) کە (ی.ن.ك)ی تێدا لەدایك بوو، کۆمەڵێك خەسڵەتی تایبەتی و تازەشی بەرهەمهێنا، لەوانە بەخشینی خەسلەتی کارکردنی پلورالیستانە بوو بەهێزێکی سیاسی بۆ ئەوەی لەپاڵ جیاوازیەکانی، بتوانێ بەیەك دەست دژی داگیرکەرانی کوردستان بوەستێتەوە، دواتر ئەم خەسڵەتە بووە زەمینەی بەرهەمهاتنی بیرکردنەوەی دیموکراسیانەو مامەڵەکردن لەگەڵ هەمەرەنگی کۆمەڵگاو جیاوازیەکانی و سەرمایەگوزاریکردنیشی وەکو وەزیەکی تازە بۆ شۆڕش، بەو مانایە سەر زەمینی شۆڕش تەنیا زەمینی جەنگاوەران نەبوو، بەڵکو سەرزەمینی مەشقی خەباتێکی دیموکراسیانەش بوو، ، یەکێتی بەم نەریتە نوێیە کۆمەکێ زۆری بزووتنەوەی سیاسی و شۆڕشەکەی کرد، بەوەی کاراکتەرەکانی بەخەونی سیاسی و کۆمەڵایەتیەوە گەورە ببن، خەونی سیاسی بەواتای فۆرمەلەکردنی پێداویستی و ئامرازەکانی شۆڕشی

رزگاریخوازی نەتەوەیی، خەونی کۆمەڵایەتیش بە مانایەی دەست و پەنجە نەرمکردن لەگەڵ چەمکەکانی دیموکراسی و کرانەوەو هەمەچەشنی کۆمەڵایەتی، هەر بەم هۆیەشەوە یەکێتی دوای راپەڕینیش ئەندازیاری یەکەمی دەسکارکردنی ئەو پێکهاتە کۆمەڵایەتیە بوو کەدنیای دوای راپەڕینی لەسەر بونیاد نرا.

یەکێتی ئەو هێزە سیاسیە بوو کەئەو راستیەی بەروونی بەرجەستە کرد کەشۆڕش بەمانا سیاسیەکەی پرۆسەیەکی ناتەواوە و ئەو توانایەی تێدا سەوز نابێت دەسکاری ئەندازەی کۆمەڵایەتی بکات و خەونی کۆمەڵایەتی هێزو گرپ و پێکهاتە جۆربەجۆرەکان وەدیبێنێ، بەهەمان ئەندازەش کورتکردنەوەی شۆڕش بۆ چەند ئەرکێکی کۆمەڵایەتی و ترازانی لەئەرکە سیاسیەکانی، ئەو وزە پێویستە لەشۆڕش وەردەگرێتەوە رووبەڕوی دوژمنەکانی ببێتەوە، چونکە بەعس تەنیا هەڕەشەیەکی سیاسی نەبوو بەسەر کوردستانەوە، بەڵکو هێزێك بوو بەسەختی کاری بۆ ئیفلیجبونی کۆمەڵگەی کوردستان و دۆڕاندنی تواناکانی دەکرد، هەر بۆیەشە ئەرکێکی سەرەکی دوای راپەڕین رووبەڕوبونەوەی بەعسیزم و ریشەکێشکردنی بوو لەکۆمەڵگەی کوردستاندا.

واتا شوناسی یەکێتی وەکو هێزێکی سەرەکی دوای ساڵی ١٩٧٥ شوناسی کۆی بزووتنەوەی سیاسی کوردستان بوو کەدواشت سەری کێشا بۆ راپەڕین و لەوێشەوە بۆ پێکهێنانی پەرلەمان و حکومەت و ئەزموونی هەرێمی کوردستان، واتا گەر بمانەوێت سەرداوەکانی دنیای ئەمڕۆمان بگێڕینەوە سەر رەگی مێژووی خۆیان، ئەوا بێ دودڵی سەردەکەنەوە بەماڵی یەکێتیدا، سەردەکەنەوە بەو رۆژانەی یەکێتی تیایدا نەریتی فرەیی و

بەیەکەوە گرێدانی خەونی سیاسی و کۆمەڵایەتی لەناو شۆڕشدا داهێناو بووە نوێنەری خەڵکی خوێندەوارو شارنشین و لادێکانی کوردستان.

یەکێتیی نیشتمانی کوردستان بە هەمەرەنگی شوناسی خۆیەوە لەساتەوەختی شۆڕشدا بەسەر کارەسات و نەهامەتی گەورەدا کەوت (دەسگیرکردنی سەرکردایەتی ناوەوەی وڵات و لەسێدارەدانی سەرکردەکانی، شەهیدکردنی یەکەم دەستەی چەکداری بەسەرکردایەتی ئیبراهیم عەزۆ، کارەساتی هەکاری لەساڵی ١٩٧٨، جیابونەوەی بەشی هەرەزۆری بزووتنەوەی سۆسیالستی کوردستان، جیابوونەوەی ئاڵای شۆڕش، دواگورزیش شاڵاوی بەدناوی ئەنفالەکان)، بەڵام ئەو کارەساتانە نەك یەکێتیان لەجوڵە نەخست، بەڵکو بەشێوازی دیکە بوونە سەرچاوەی هێزو توانای نوێ و تراژیدیاکانی ئەو هێزە دواشت بەسەر ئاسۆی راپەڕیندا کرانەوە، واتا یەکێتیی سەرەڕای کارەساتەکانی، قوڵی برینەکانی، لەجێبەجێکردنی ئەرکە سیاسیەکانیدا تائەندازەیەکی زۆر بێ گرفت بوو کەبەراپەڕین دوایی بە بەشێکی هەرە زۆریان هات.

بەڵام ئەوەی مایەی پرسیارە ئەوەیە تاچەند ئەو هێزە لە وردکردنەوەی خەونە کۆمەڵایەتیەکانی خۆیدا بەهرەمەند بووە؟ دنیای دوای راپەڕین ئەو دنیا تازەیەیە کەیەکێتی وەکو هێزێك رووبەڕوی ئەرکی وردکردنەوەی خەونە کۆمەڵایەتیەکانی خۆی دەکاتەوە، روو بەڕوی ئەوەی دەکاتەوە کەچۆن بەرخورد لەگەڵ دیموکراسی و ئازادی و مافەکانی مرۆڤ و پێداویستی چین و توێژە کۆمەڵایەتیەکان دەکات، چۆن بەشداری لەدامەزراندنی دنیای دامەزراوەیی دەکات؟ چۆن رۆحی تازە بەبەر چەمکی

دیموکراسی و ئازادیدا دەکاتەوە؟ چۆن لەدنیای کۆدەنگی ڕەوایەتی شۆڕش دەگوازێتەوە بۆ جیهانی پڕ لەگومانی دەسەڵات؟

هەر چەندە یەکێتی بەداهێنانی تازەوە لەدەرگای دوای ڕاپەڕینیش دەدات، بەڵام ئەمجارە هەڵگری خەیاڵێکی کۆمەڵایەتیە، هەڵگری ئەو جیهانبینییە کەفۆرمی سیاسی مانایەکی کۆمەڵایەتی دیاریکراو بگرێتە خۆی، کەدادپەروەری و ئازادی و تازەگەری و دیموکراسی و هاووڵاتی بوون بەرجەستە بکاتەوە، بەڵام لەزەمەنێکدا کەجیهان تووشی گۆڕانێکی ریشەیی بۆتەوە.

یەکێتی لەو جومگەیەدا تووشی دڵەراوکێی خەونی دامەزراندنی دەوڵەت و مانەوەی بەها شۆڕشگێریەکانی خۆی دەبێتەوە، بەوەی دنیای دوای ڕاپەڕین دابەشی سەر دەوڵەت و کۆمەڵگە دەبێتەوە کەلەئەدبیاتی سیاسی و ڕۆشنبیری کوردستان بەدەسەڵات و کۆمەڵگە ناودەبرێت، کەئەم دابەشبوونە دابەشبوونی فەزای گشتی و تایبەت بەرهەم دێنیت و تیایدا ئینسان وەکو دوو کیانی تەواکەری یەکتر دەردەکەوێت، جارێکیان وەکو هاووڵاتی کەبەشێکە لەدەسەڵات و بەشداری ژیانی سیاسی دەکات، جارێکیشیان وەکو تاك کەپیادەی خەونە فەردیەکانی خۆی دەکات و ڕەنگە بونەوەرێك بێت دژی تۆڕەکانی دەسەڵات، لەگەڵ تێپەڕبوونی کات یەکێتی زیاتر هێزی ڕاگرتنی هاوسەنگی نێوان ئەم بوارە دەدۆڕێنێت و سەختریش تووشی فۆبیای کەوتنی بەهاو نەریت و خەسڵەتەکانی دەبێتەوە، لەپاڵ ئەوەی دڵەراوکێ هێزی داهێنان لەناو یەکێتیدا سەوز دەکات، ترس لەدۆڕاندنی رابردوش دەستوقاچەکانی دەبەستێتەوە، کەبەناکۆکی نەوەی کۆن و تازە بەرجەستە دەبێت، لەگەڵ دنیای دەرەوەی خۆیشی تووشی

گرفتی سەخت دەبێتەوە، کەبەشەڕی ناوخۆ کۆتایی دێت و تیایدا یەکێتی تووشی پەتای لاسایکردنەوە و کۆپی کردنی ئەوانی تر دەبێتەوە.

سەرەڕای هەموو ئەم مێژووە یەکێتی ئێستا ئاوڕ بەسەر جیهانێکدا دەداتەوە کەبەلاوازبوونی خۆی ئەو جیهانە بێهێز نابێت، بەکەوتنی خۆی، ئەویش ناکەوێت، بەڵکو جیهانێکە زۆرێك لەئەدگارەکانی، لەپایەکانی هی یەکێتین، نەك هەر بێ یەکێتی ناکرێ قسە دروستبوونی بکەین، تەنانەت بێ یەکێتی رەونەقی خۆی دەدۆڕێنێت، بەڵام کامە یەکێتیی؟ بێ گومان ئەو یەکێتییەی لەناو لەیەکچوونی سیاسی و ئەو فەزا تازەیەی بەسەر دنیای ئێمەدا کراوەتەوە بەهەمان ئەندازەی جارانی جیاواز بێت لەبەرجەستەکردنی خەونەکانی خۆی و لەوێشەوە خەونی هەموو کۆمەڵگەی کوردستان.

لەکۆتایی ئەم پێشەکیەدا دەمەوێت ئەو تێبینیە بخەمە بەرچاوی خوێنەرانی ئازیزەوە کە ئەوەی لە دوو توێی ئەم کتێبەدا نوسراوە نامەیەکی ئەکادیمیە لەبواری مێژوودا، ئەگەر چی ئێستا بارودۆخی کوردستان گۆڕاوەو هاوکێشە سیاسیەکان گۆڕانکاریان بەسەردا هاتووە. بەلام تاکە ئیعتیبار لێرەدا کە لەبەرچاو گیرابێت وەبەر چاوخستنی راستیە مێژووییەکانو نوسینەوەی مێژووە بۆ نەوەکانی داهاتوومان، وەك ئەوەی کە روویداوە بە سودوەرگرتن لە دەکۆمێنتە مێژووییەکانەوە، وهیچ ئیعتیبارێکی تر لەبەر چاو نەگیراوەو هیواداریشم هەر بەو چاوەوە تێی بڕوانرێت. ئەمە بەشی یەکەمەو پشت بەخوا لەنزیکترین دەرفەتدا بەرگەکانی دووەمو سێیەمیش کە ئامادەن دەیانخەینە بەر دیدەی خوێنەرانی ئازیز.

د.سەروەر عبدالرحمن عمر

٢٠١١/٥/٢٣- هەولێر

پێشەکی چاپی یەکەم

دوا چارەکەی سەدەی بیستەم قۆناغێکی تایبەتمەندو جیاوازترە لە مێژووی نەتەوەی کورد دا وەك لە قۆناغەکانی پێشتر. گۆڕانکاری‌یەکانی جیهـان کاردانـەوەی راسـتەو خۆیـان بـۆ سـەر ناوچـەی رۆژهـەڵاتی ناوەراستو کوردستان هەبووە.

بەڵام مەخابن سەبارەت بەکورد کاردانەوەکان سەلبیو جەرگبڕانە بوون، لەلایەکەوە گەورەترین شۆڕشی باشوری کوردستان بە پیلانی وڵاتانی ناوچەکەو هاوکاری سیاسەتی نێونەتەوەیی بە چەشنێکی تراژیدیا کۆتایی پێهێنرا، کە بێگومان بەرپرسیاریەتییەکی گەورەش دەکەوێتە ئەستۆی سەرجەمی سەرانی شۆڕشەکەو بە راشکاوی دەتوانین بڵێین کە سەرکردایەتی (پ.د.ك)ی ئەو سەردەمە نە لە ئاستی سیاسەتی دەوڵیو دیپلۆماسیەتی سەردەمدا بوونو نە خاوەنی هیچ بەرنامەیەك بوون. لە دەزگە بەڕێوەبەرایەتیەکانی شۆڕشیشدا زیاتر دەسەڵاتی تاکەکەسی باڵادەست بوو، هەر ئەوەش بوو کە لە ماوەیەکی بە رێژە کورتدا ئەو شۆڕشەی کە لە روی توانای ماددیو سوپاییەوە بە گەورەترین شۆڕشی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست دەژمێردرا هەرەسبهێنیو هەرچی دامو دەزگەی چەکداریو سیاسی هەیە هەڵبوەشێنرێ.

لە لایەکی دیکەوە، هەر ئەو سەردەمە قۆناغی خەبات و تێکۆشانی سیاسی و چەکدارانەی نەتەوەی کورد بووە لە گەلێك شوێنی کوردستاندا کە بەرەو رووی سیاسەتێکی شۆڤینیانەی داگیر کەران بووەتەوە.

لە باشوری کوردستاندا سێ مانگ تێپەڕی نەکردبوو کە خەباتی کوردایەتی سەر لەنوێ دەستی پێ کردەوە. نەتەوەی کورد پێویستی

بەڕێکخستنێکی نویٚ‌و بەرنامەیەکی نوێی دەستوبردانە هەبوو کە وەڵامێك بێت بۆ راگرتنی سیاسەتی عەفلەقیانەی بەعسیانەی دژ بە کوردو بەدەستهێنانی مافی جەماوەری کوردستان.

ئەم رێکخراوە نوێیەش خۆی لە (یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان)دا بینیەوە کە لە ١٩٧٥/٥/٢٢ دا دامەزرا، و پاش تێپەڕبوونی ساڵێك بەسەر دامەزراندنیدا لە (١٩٧٦/٦/١)دا شۆڕشی چەکدارانەی دژ بە رژێمی بەغدا دەست پێکردەوە.

ئەوەی هانیدام بۆ نوسینەوەی ئەم بابەتە ئەوەبوو کە: ئەو ماوەیە سەردەمێکی گرنگە لە مێژووی هاوچەرخی نەتەوەیی کورداو تا ئێستاش بە شێوەیەکی زانستانە لێی نەکۆڵراوەتەوە، بەڵکو نوسینەکان زیاتر لە شێوەی وتاردا بڵاو کراونەتەوە یاخود تەعبیری لە بۆچونی لایەنێك کردووە.

بۆیە بە پێویستم زانی تەنگەتیلکانە بۆ مەسەلەکان نەچم و بەپێی ئەو بەڵگەو سەرچاوانەی بە دەستم کەوتوون قۆناغەکە بخەمە بەردەست. بەڵام ئەوەش دەبیٚ لەیاد نەکەین ئەنجامدانی ئەم کارە بۆ من هەروا ئاسان نەبوو، چونکە لەلایەکەوە کەمی سەرچاوە و زانیاری تەواو کە تاك‌و ئێستاش وەك نهێنی ماونەتەوە ئەرکی منیان زەحمەتترکرد. لەمەش بترازیٚ کەمی سەرچاوەی لایەنەکانی تر کە لەسەر ئەم بابەتە نوسرابن. بۆیە بە ناچاری زیاتر هانام بۆ بڵاوکراوەکانی خودی (یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان) بردووە.

لە هەمان کاتتدا ناچار بووم هانا بۆ چاوپێکەوتن بەرم لەگەڵ ئەو کەسایەتیانەی کە خۆیان بەشداری ڕووداوەکانیان کردوەو ڕۆڵیان تێدا

گێڕاوەو تا ئێستاش لە ژیاندا ماون. جا چ ئەوانەی لە نێو ریزەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دابوون، یاخود حزبە کوردستانیەکانی تر، ئەگەر چی هەندێکیان بە سوپاسەوە، بە سنگی فراوانەوە بە دەنگمەوە هاتن، بەڵام هەندێکیان ئامادە نەبوون بە هیچ شێوەیەك لەم بارەیەوە گفتوگۆم لەگەڵدا بکەن و زانیاریم پێبدەن و تەقەلاکانم لە پەیوەندی کردن لەگەڵیاندا بە فیڕۆ چوو. لەو بارەیەوە هاوکارییان نەکردم.

ئەم نوسینەی کە لە بەردەستدایە لە چوار بەش پێك هاتووە :

<u>بەشی یەکەم :</u> باس لە بارودۆخی سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی باشوری کوردستان دەکات لە ساڵی ١٩٧٥ داو لە دوو باس پێك هاتووە.

باسی یەکەم : دەربارەی هۆکارەکانی هەرەسێهنانی شۆرشی ئەیلولە، بەسەر هەردوو لایەنی ناوخۆ و دەرەکی دا دابەش کراون. کە پێکهاتوون لە هۆکارەکانی سەربازی و کۆمەڵایەتی و هۆکارەکانی پێوەندیدار بە کارو باری نێو خۆی پارتی و هۆکارە دەرەکییەکان و هۆکاری گرنگ و ڕاستەوخۆ و دوا هۆکاریش کە (ڕێکەوتنامەی جەزائیر) ە لێی دواوین.

باسی دووەم :پەیوەندی بە بارودۆخی باشوری کوردستانەوە هەیە پاش هەرەسی شۆڕشی ئەیلول و ڕەنگدانەوەی ئەم هەرەسە لە بوارەکانی:- سیاسی، سەربازی، ئابووری، ڕۆشنبیری و پەروەردەیی دا خراونەتە روو.

<u>بەشی دووەم</u> : باس لە سەرهەڵدانی بزووتنەوەیەکی نوێ دەکات کە لە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دا خۆی دەبینیەوە و بەسەر سێ باس دا دابەش کراوە.

باسی یەکەم : لە دامەزراندن و هاتنەکایەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دەدوێت.

باسی دووەم : باس لە شێوەی پێکهاتەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دەکات کە لەسیٚ باڵی سەرەکی (کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستان، بزوتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان و هێڵی گشتی) پێکهاتبوو. لێرەدا لە مێژووی دامەزراندن و ئایدیۆلۆژیای هەریەك لەمانە دواوین.

باسی سیٚیەم : دەربارەی بەرنامەی (یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان)ە، لە چوارچێوەی بەرنامەکەیدا باسمان لە سیاسەتی یەکێتی کردووە، لە هەمان کاتدا لە چوارچێوەی ستراتیژی نەتەوەیی یەکێتیدا کوردستانیەت و هەوڵەکانی(ی.ن.ك)مان خستۆتە بەر دەست.

<u>**بەشی سیٚیەم :**</u> ئەم بەشە باس لە شۆرشی نویٚ دەکات لە لایەن (یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان) ەوە کە لە نیوەی دووەمی ساڵی ١٩٧٦ دا دەستی پیٚکرد و لە هەمان کاتدا شێوازەکانی خەباتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لەو سەردەمەدا، باس کراوە کە ئەویش بەسەر سیٚ باسدا دابەش کراوە :

باسی یەکەم : سەبارەت بە دەست پێکردنەوەی شەڕی چەکدارییە دژ بە حکومەتی عێراق. شێوەی خەباتەکە شیکراوەتەوەو بیرو ڕاکانی هەریەك لە باڵەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان باس کراوە.

باسی دووەم : باس لە ڕێکخستنی نهێنی و خەباتی جەماوەری نێو شارەکان دەکات ئەو شێوازە نویٚیەی کە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان جیا لە ڕێکخستنەکانی پێشوتری بەرنامەی خەبات کردنی بۆدانابوو.

باسی سێیەم : خەباتی(ی.ن.ك) لە بواری راگەیاندندا چ بە نهێنی لە شار و لە دەرەوەدا خراوەتە بەر باس و لێکۆڵینەوە.

<u>بەشی چوارەم</u> : لێرەدا لە پێوەندیەکانی (یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان)دواوین لە نێو خۆو دەرەوەی وڵاتدا. ئەم بەشەش بەسەر پێنج باسدا دابەش کراوە :-

باسی یەکەم : پێوەندیەکانی یەکێتی لەگەڵ هێزە کوردستانیەکاندا خراونەتە بەردەست، لەباشور و گشت پارچەکانی دیکەی کوردستاندا.

باسی دووەم : باس لە پێوەندیی نێوان یەکێتیی نیشمانیی کوردستان و هێزە بەرهەڵستکارەکانی عێراق دەکات، بەتایبەتی ڕێکخراوەکانی نێو (ججطح الوطن طحر) کە لەو سەردەمەدا وەك بەرەیەك دیمەشقیان کردبووە بنکەی چالاکیەکانیان.

باسی سێیەم : باس لە پێوەندیەکانی یەکێتیدەکات لەگەڵ بزوتنەوەی ئازادیخوازی گەلانی نێوچەکەدا، بەتایبەتی ڕێکخراوە فەلەستینی و ئیرانیەکان و ژمارەیەك لە ڕێکخراوە چەپڕەوەکانی تورکیا.

باسی چوارەم : دەربارەی پێوەندییەکانی یەکێتیە لەگەڵ دەوڵەتانی نێوچەکە دا باسکراوە، بەتایبەتی لەگەڵ (سوریا و لیبیا) دا.

باسی پێنجەم : پێوەندی یەکێتی بە دەوڵەتە زلهێزەکانەوە. لەوە دواوین کە پێوەندیەکان زیاتر لەگەڵ کە سایەتیە ناسراوەکان و ڕۆژنامەنوسان و ڕێکخراوە مرۆڤدۆستەکاندا بووە، چونکە لەو سەردەمەدا هیچ پێوەندییەك لە نێوان یەکێتی و ئەو دەوڵەتانەدا نەبووە.

بۆ بە ئەنجامدانی ئەم نوسینە، پەنامان بۆ ژمارەیەکی جیاواز لە سەرچاوەو بەڵگەکان بردووە کە دەکرێ لێرەدا بەسەر چەند پۆلێلێك دا دابەشیان بکەین:

- ئەو نوسین و بڵاوکراوانەی لەلایەن (یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان)ەوە بڵاوکراونەتەوە. یاخود لەلایەن کەسانێکی بەرپرس لەنێو ریزەکانی یەکێتی یەوە نوسراون، وەك: (مام جەلال، شاسوار جەلال(ئارام)، نەوشێروان مستەفا، مەلا بەختیار، عادل مراد، ...)، نوسینی ئەم نوسەرانە گرنگی تایبەتی خۆیان هەبووە بۆ باسەکەمان، چونکە لەناو روداوەکاندا بوون و بە وردی ئاگاداری گۆڕانکاری یەکان بوون، لەگەڵ ئەوەشدا ئەو نوسەرانە ئەگەرچی لەنێو چوارچێوەی یەك رێکخراویشدا کاریان کردووە، بەڵام لەهەندێك مەسەلەدا بیرو رای جیاوازیان سەبارەت بە هەندێك لەمەسەلەکان هەبووە.

- هەروەها سودمان لەو یادداشت و بیرەوەرییانەش وەرگرتوە کە لەلایەن ژمارەیەك کەسایەتیەوە نوسراون کە لەو رۆژگارەدا ژیاون و بەشداری روداوەکانیان کردووە، لەوانە: (ئەرسەلان بایز، محمدی حاجی محمود، سەید کاکە، رێباز، حسێن عارف، عبدالله حسن زادە، فاتح رەسول، مەلا شێم حەمەدی حاجی ئۆمەرانی، شێخ جەمال شێخ نوری، حەمەی فەرەج هەڵەبجەیی، ...).

- لەم نوسینەدا سود لەهەندێ لەو سەرچاوانە وەرگیراوە کە لەلایەن نوسەرە بێگانەکانەوە نوسراون و تێڕوانینی خۆیان هەبووە سەبارەت بە بزوتنەوەی کوردایەتی. بەشێك لەوانە گرنگی زۆریان هەبووە بۆ باسەکەمان و سودمان لێ بینیون، هەندێك لەوانە وەك رۆژنامەنوسێك

سەردانی کوردستانیان کردووە و زانیاری‌یان لە لێپرسراوانی بزوتنەوەکە و لە زمانی خەڵکی وەرگرتووە، وەك:(جوناثان راندل، کریس کۆچیرا، مارتن ڤان برۆنەیسن، گوینتەر دیشنەر). جگە لەوانە، ژمارەیەکی دیکەش کە لە دەزگە نهێنی و موخابەرایەتی‌یەکاندا کاریان کردووە و لاپەڕە نهێنی یەکانیان دەرخستووە، وەك:(عیسا پژمان و شلومو نکدیمون))، یاخود نوسینەکانی (هنری کیسنجەر) کە گرنگی‌یەکی تایبەتی هەیە چونکە ناوبراو ئەو سەردەمە دەسەڵاتدارێکی گەورە بووە، لە ئیدارەی ئەمریکی‌دا و راستەوخۆ ئاگاداری پەیوەندیەکانی کورد و ئێران و بەڵێنەکانی ئەمریکا بووە کەبەکوردیان داوە و کۆمەڵێك راستی‌ی درکاندووە. لەمەش بترازێ ژمارەیەك لە نوسەرانی عەرەب و فارس، بە پشت بەستن بە کۆمەڵێك سەرچاوە بەرهەمەکانیان نوسیوە و نوسینەکانیان گرنگی‌یەکی زۆریان هەیە بۆ کەسێك ئەگەر لەو ماوە مێژوویی‌یە بکۆڵێتەوە، وەك نوسینەکانی : (صلاح الخرسان، حامد محمود عیسی، منوچهری پارسادۆست)، کە سودمان لێیان وەرگرتوون. هەروەها سودمان لە هەندێك سەرچاوەی عەرەبیی دیکەش وەر گرتووە، وەك: (منذر الموصلی، سعد البزاز)، لەم نوسینانەشدا کۆمەڵێك زانیاری باش هەیە بەڵام لە هەمان کاتدا دەبێ ئاگاداری ئەوەش بین کە ئەو نوسەرانە هەستی شۆڤینیەتی عەرەبی بەسەریاندا زاڵە و بەچاوێکی تەسك بینانەوە لە کێشەی کورد دەڕوانن.

- جگە لەمانە سود لەهەندێك لە راپۆرتی سیاسی پارت و رێکخراوە کوردستانی و عیراقیەکان وەرگیراون کە لە کۆنگرە و کۆنفرانسەکانیاندا نوسیویانەو تەعبیر لە بیر و بۆچونی رێکخراوەکانیان دەکەن، وەك:

راپۆرتی سیاسی (حزبی شیوعی عیراق) کە لەلایەن (عزیز محمد)ەوە لە ساڵی ١٩٧٦دا پێشکەشی سێیەمین کۆنگرەی حزبەکەیانی کردووە، راپۆرتی سیاسی سەرکردایەتی کاتی- پارتی دیموکراتی کوردستان کە (سامی عبدالرحمن) لە ساڵی ١٩٧٦دا نوسیویەتی، راپۆرتی سیاسی نۆیەمین کۆنگرەی پارتی دیموکراتی کوردستان کە لە ساڵی ١٩٧٩دا لەلایەن (مەسعود بارزانی)ەوە نوسراوە، راپۆرتی سیاسی حزبی سۆسیالیستی کوردستان کە لەساڵی١٩٨١دا لەلایەن (رەسول مامەند)ەوە پێشکەش بەیەکەمین کۆنگرەی حزبەکە کراوە، و راپۆرتی سیاسی هەردوو کۆنگرەی هەشتەم و نۆیەمی (حزبی بەعسی عەرەبی سۆسیالیست) کەلە ساڵانی ١٩٧٤ و ١٩٨٢ دا بەستراون. ئەم راپۆرتانە گرنگی زۆریان هەبوو و سودی زۆرمان لێ وەرگرتوون چونکە بە رونی بیر و باوەڕ و بۆچونی ئەو پارت و رێکخراوانە دیاری دەکەن لە ئاست روداو و مەسەلەکاندا.

- هەروەها سود لە هەندێ لە دەکۆمێنت و بەیان و بەڵگەنامەو نامەی شەخصی وەرگیراوە، وەك: هەندێ بەڵگەی دەزگای موخابەراتی عیراقی و هەندێك لە بەیاننامەی حزبەکان و نامەی کەسایەتیەکان وەك (مام جەلال) و (قادر عەزیز).

- بۆ زیاتر دەوڵەمەندکردنی باسەکە و وەدەست خستنی زانیاری زیاتر سودمان لە چاوپێکەوتنی هەندێك کەسایەتی وەرگرتووە کە بەشداری راستەوخۆیان هەبووە لە بزوتنەوەی کوردی‌دا، جا ئەو چاوپێکەوتنانە لەگۆڤار و رۆژنامەکاندا بلاوکرابنەوە، یاخود خۆمان لەگەڵیاندا سازمان دابێت، سەرجەم ئەو چاوپێکەوتنانە لە ئەرشیفی نوسەری ئەم تێزەدا پارێزراون. چاوپێکەوتنەکانی(مام جەلال، د.فوئاد

مەعصوم، د. کەمال فوئاد، عومەر شێخموس، مەلا بەختیار، ملازم عومەر عبداللە، سالار عەزیز، عومەری سەید عەلی، سەلاحەدینی مهتدی، د.محمود عوسمان، محمدی حاجی محمود، ئازاد جندیانی، جمال حکیم ئاغا...هتد) ئەم چاوپێکەوتنانە گرنگی زۆریان هەبوو و گەلێ لایەنی تاریکیان بۆ رون کردینەوە و زانیاری پێویستیان پێداین.

- جگە لە هەموو ئەمانەش گەلێ سەرچاوەی تری جیا جیا بەکار هێنراون کە هەریەکەو لە بوارێکدا گرنگی خۆیان هەبوو بۆ باسەکەمان، وەك: ئەو کتێبەی بەناوی (پارتی دیموکراتی کوردستان- کۆمیتەی ئامادە کردن)ەوە بلاو کراوەتەوە و (د. محمود عوسمان)نوسیویەتی، و کتێبەکانی(حسێن محمد عزیز)کە چاوپێکەوتنە لەگەڵ (ئیبراهیم ئەحمەد و جەرجیس فەتحوللا)دا، و کتێبی (گەلێکی پەژموردە) کە چەند نوسەرێکی کورد و بێگانە نوسیویانە و کتێبەکانی (محمد حسنین هیکل)(الحل والحرب) و (مدافع ایه الله)و گەلێ سەرچاوەی تریش.

لە کۆتایی ئەم پێشەکیەدا جێی خۆیەتی ئەو راستیە بڵێم کە بەڕێز(د.کەمال عەلی) لەپێناو بەئەنجام گەیاندنی ئەم توێژینەوەیەدا ئەرك و ماندوبونێکی زۆری لەگەڵ توێژەردا بەخەرج داوە. هیچ کارێکیش بێ کەمو کوڕی نابێت. و ئەم کارەش پێویستی بە دەیان لێکۆڵینەوەی تر هەیە کە ئومێدەوارم کەسانی شارەزاتر لەمن هەڵەکانم راست بکەنەوە.

نوسەر

کانونی دووەمی ٢٠٠١

سلێمانی

بەشی یەکەم
بارودۆخی سیاسی و ئابووری وکۆمەڵایەتی باشووری کوردستان لەسالی ١٩٧٥ دا

باسی یەکەم:
هۆکارەکانی هەرەسی شۆڕشی ئەیلول

١-هۆکارە ناوخۆییەکان

ا-هۆکارە حزبییەکان

ب-هۆکارە کۆمەڵایەتییەکان

ج-هۆکارە سەربازییەکان

٢-هۆکارە دەرەکییەکان

ا- پێوەندییە دەرەکی یەکان.

ب-ڕێکەوتننامەی جەزائیر

باسی دووەم:
کاردانەوەی هەرەسی شۆڕشی ئەیلول لە سەر کۆمەڵی کوردەواری

باسی یەکەم
هۆکارەکانی هەرەسهێنانی شۆڕشی ئەیلول

شۆڕشی ئەیلول لەساڵی١٩٦١ دا لەبارودۆخێکی ناوچەیی و نێو دەوڵەتی دیاریکراو، لەئەنجامی زوڵم و ستەم و چەوساندنەوەی نەتەوەیی و کۆمەلایەتی دەیان ساڵ دا، بەشێوەیەکی تراژیدی لەچیاکانی کوردستان مەشخەڵی بەرز بۆوە و گەیشتە هەموو ناوچەکانی باشوری کوردستان.

ئەم شۆڕشە وەلاّمدانەوەیەکی مێژوویی بوو بەرامبەر بەسیاسەتی سەرکوت کەرانەی حکومەتی قاسم. ئەنجامی پاشگەز بوونەوەی حکومەتی عیراق بوو لەبەڵێنەکانی بۆ چارەسەرکردنی کێشەی نەتەوایەتی کوردستان لە چوارچێوەی ژیانی دیموکراتی و ئاشتی دا.

تراژیدیای شۆڕشی ئەیلول وێنەیەکی ئەوەندە سامناك و دڵتەزێنە کەڕوداوەکانی سەرنجی گەلێ لەرۆژنامەنوسانی راکێشا تا ریپۆرتاژ و کتێبی لەسەر بنوسن، سەرنجی زۆر لەپارتو رێکخراوی دنیای راکێشابوو تاکو پشتیوانی لێ بکەنو هاوکاری بکەن. سەرنجی هەندێ ولاتانی جیهانی راکێشابوو لەکۆڕو کۆنفرانسو کۆبوونەوە نێودەولەتی یەکاندا بەسۆزەوە باسی لێ بکەن. جگە لەمانەش هەزاران گەنجو لاوی کورد بوونە قوربانی ئەوڕاپەڕینە چەکدارییە، هەزاران دێهات سوتانو لەگەڵ زەوی دا یەکسان کران. تێکڕا گەلی کورد لەهەموو پارچەکانی نیشتیمانەکەیدا پشتیوانیان لێکرد و بەهیوای دووا رۆژێکی سەرکەوتووانەوە دەیانڕوانیە ئەنجامەکەی.

دوای ڕێکەوتننامـەی ١١ی ئـازای ١٩٧٠، و چـوار سـاڵ بـارودۆخی نەشەڕ نەئاشتی لەکوردستاندا، لەئەنجامی مل نەدانی حکومەتی عێراق بۆ مافـەکانی کـوردو داننـەنان پێیانـدا لەنیسـانی (١٩٧٤)وە شـەڕ بەگـەرمی لەکوردسـتاندا دەسـتی پێکـردەوە. نزیکـەی هـەموو کـوردی باشـور لـەژێر ئاڵای بارزانیـدا کۆبوونـەوەودژی حزبی بـەعس وەسـتان، جگـە لـە (حزبـی شـیوعی عێـراق)* و ژمارەیـەکی کـەمی کـورد نـەبێت، کەسـێکی ئـەوتۆ هاوکاری بەعسی نەکرد، شەڕی ئەمجارە لەچاو قۆناغـەکانی پێشـوودا لـە هـەمووکات گـەرمترو سـەخت تـر بـوو. پشـتیوانی کـوردیش لەشۆڕشـەکەدا لەچاو قۆناغەکانی پێشووتردا لەهـەموو کـات فـراوانتر بـوو. سـەدان هـەزار کەس چوونە ناو ریزی شۆڕشەکەوە، لەوانە بەسەدان ئەفسەر، مامۆسـتای زانسـتگاو قوتابخانـەکانی ناوەنـدیو سـەرەتایی، پزیشـك، ئەنـدازیار، پارێزەرو . هتد، تۆپخانەی قورسی ئێرانو شارەزاکانی بۆ پاڵپشتی کورد بەشـداربوون.[1] دەتـوانین بڵـێین شـەڕی ١٩٧٤-١٩٧٥ لـەنێوان حکومـەتی

---

* حزبـی شـیوعی عـیراق ئەوکاتـە لەبـەرەدابوو لەگـەڵ بەعسـدا هاوبەشـی حـوکم بـوو، چـەکدارەکانی لـەپاڵ سـوپای عیراقـدا دژی شۆڕشـی کـورد شـەڕیان دەکـرد. وەلـە رۆژنامەکانیشـیاندا (طریـق الشـعب، فکـر الجدیـد، بـیری نوێ)داسـەر کردایـەتی شۆڕشـیان بـە داروەدەسـتەی ئیمپریـالیزم و کۆنەپەرسـت دادەنـاو بـە (جیـب العمیـل) ناویـان دەبـردن، ستایشـی حزبـی بـەعس و دەسـکەوتەکانیان دەکـرد و پێیـان وابـوو حزبی بەعس عیراق بەرەو سۆسیالیزم دەبات.

[1] نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەکەناری دانوبەوە بۆ خڕی ناوزەنگ، دیوی ناوەوەی ڕووداوەکـانی کوردسـتانی عێـراق ١٩٧٥-١٩٧٨. چ٢، سـلێمانی ، ١٩٩٧ ، ل٢٠؛ مارتن ڤان برۆنەسن: ئاغا و شێخ و دەوڵەت، و/کوردۆ ، ب١، چ٢، سلێمانی، ل٥٨.

عێراق و شۆڕشی کوردستاندا، کەوتە سنورێکی ئەوەندە فراوانەوە کە بوو بەشەڕی میللەتی کوردو حکومەتی عێراق. ئەمە راستییەکەو دەسەلاتدارانی عێراقیش نەیانتوانی خۆیان لەئاستیدا لادەن. ئەوەتا (سەدام حسین) بە بۆنەی هەڵوەشاندنەوەی پەیماننامەی جەزائیر لە ١٧ی ئەیلولی ١٩٨٠دا بەم جۆرە دانی پێ دادەنێ:"جەنگە کە گران و سەخت بوو، هێزی چەکدار زیاتر لە (١٦) هەزار پێکراوی لەنێوان شەهیدو بریندارردا لەدەست چوو، وسەرجەمی پێکراوەکان لەجەنگدا لەنێوان سەربازو هاوولاتی دا نزیکەی (٦٠) هەزار پێکراو بوو لەنێوان شەهیدو کوژراو و بریندارردا..."[1]

لەشوێنێکی تردا (سەدام حسین) سەبارەت بەخراپی بارودۆخی دەوڵەتی عێراق کە بەهۆی شۆڕشی کوردستانەوە تووشی هاتبوو دەڵێت : "کار گەیشتبووە پلەیەکی ترسناك، کاتێك پێداویستییە بنچینەییەکانمان، بەتایبەتی چەکی یەکلاکەرەوەمان بەرەو کەمی دەچوو. جبەخانەی تۆپی قورسمان لەتەواوبوون دابوو، لەبۆمبا قورسەکانی چەکی ئاسمانی تەنیا سێ دانەمان مابوو".[2]

ئەمە دوا کارتی بەعسیەکان بوو لەڕووی گرتنەبەری تەقەلای سیاسی و دبلۆماسیانە بۆ لەباربردنی شۆڕشی کورد. لەڕێکەوتی ٦ی ئازاری ١٩٧٥ دا رێکەوتننامەی جەزائیر لەشاری (الجزائر)دا لەنێوان

---

(١) حزبی بەعسی عەرەبی سۆسیالست: راپۆرتی ناوەندی نۆیەم کۆنگرەی هەرێمانە، حوزەیرانی ١٩٨٢، بغداد، ١٩٨٣، ل٧٧.

(٢) مؤسسة الدرسات والابحاث: الصراع العربي الفارسي: ١٩٨١، باريس، ص١٢٠؛ سعد البزاز: الاكراد في المسألة العراقية، عمان ، ١٩٩٦، ص٤٣.

(صدام حسين)و (شای ئێران)دا مۆرکرا.[1] کە ئەوەش بوو بەهۆی تێکشکانی شۆڕشی ئەیلول و رزگاربوونی رژێمی بەعس لە لەناوچوون.

راستە رێکەوتنی جەزائیر وەك هۆیەکی دەرەکی و فاکتەرێکی بابەتی کاریگەربو. بەڵام ئەگەر هۆیە ناوخۆییەکان و فاکتەرە خۆییەکە بۆڕوخان و هەرەس هێنانی شۆڕش لەبار نەبونایە هەرگیز ئاشبەتاڵ نەدەبوو.*

ئەو کاتەی بارزانی بڕیاری ئاشبەتاڵی دا، هەندێك لەسەرکردەکان و پێشمەرگەکان دژی ئاگربەست وەستان و رایانگەیاند کە:" ئێمە سیانزە ساڵە بۆ بەدەست هێنانی مافی رەوای خۆمان لەم شاخ و داخە خەریکی شەڕو بەرپەرچدانەوەی هێرشی دوژمنین. ئێمە بی یارمەتی شای ئێران تا دوا هەناسەی ژیانمان درێژە بە شەڕ دەدەین".[2] لەوانە: (عەلی عەسکەری) داوای دەکرد لەسەر بەرەنگاربوونەوە بەردەوام بێ و سوربوو لەسەر ئەوەی

---

(١) عیسی پژمان: نهێنی بەستنی پەیمانی١٩٧٥ی ئەلجزائیر لە ئەرشیفی تەواونهێنی تەواونهێنی ساواك، وەرگێڕان: ناسر ئیبراهیمی، سوئید، ١٩٩٧، ل٩٠؛ منوچهر پارسادۆست: ناکۆکی ئیران–عێراق، وەرگێڕانی محسن علی ١٩٩٥، سلێمانی، ل٥٢؛ جەمال نەبەز: ئێستەو پاشەڕۆژی نەتەوەی کورد لەبەرگڕی ئاگری جەنگی عێراق وئێراندا، ستۆکهۆڵم، ١٩٨٩، ل ١٦.

* ئاشبەتاڵ.. ئەو وشە دڵ سوتێنەرەبوو کە جەماوەری دڵ پڕ لەژانی گەلی کوردستان هەست و هەڵوێستی خۆیان پێ دەردەبڕی بەرامبەر ئەنجامی نالەباری ئەو بزووتنەوەیەی کە هەرەسی هێنا، وبەکارەساتێکی کەم وێنە لەمێژووی کوردەواری دادەنرێت. و بوو بەهۆی بەفیڕۆدانی خەباتی چەکدارانەو سیاسییانەی دەیان ساڵی کوردایەتی.

(٢) عیسا پژمان: نهێنییەکانی بەستنی پەیمانی ١٩٧٥ی ئەلجەزائیر–ل٩٢

چەك دانەنێن.[1] هەروەها (ئەسعەد خۆشەوی) كە فەرماندەیەكی لەشكری پێشمەرگەبوو وەڵامی بروسكەی بارزانی دایەوە كە ئەگەر بڕیاری خۆڕاگرتن بدات ئەوان دەتوانن بۆ ماوەی دوو ساڵ شەڕبكەن، چونكە تا دوو ساڵ چەك و خواردنیان هەیە. بەڵام بارزانی بروسكەیەكی تری بۆ لێدان كە لەگەڵ كەس و كاریان خۆیان بگەیەننە حاجی ئۆمەران.[2]

لەشەوی ١٨-١٩٧٥/٣/١٩ فەرماندە سەربازیەكان لەگەڵ بارزانی كۆبوونەوەو داوایان لەبارزانی كردووە كە بمێنێتەوەو شەڕی پارتی زانی درێژە پی بدەن و ئەو لە شوێنێكی ئاسایشدا دابنیشێ. بەڵام بارزانی رازی نابێت و رەشبینی خۆی دەردەبڕێ لەبارودۆخەكەو دەڵێ هیچ رێگا چارەیەك نیە. جگە لەوەی هەر كەسێك دەیەوێ بگەڕێتەوە عێراق بەخشین هەیە. ئەو كەسەش كە ناگەڕێتەوە عێراق ئەوا بابێتە ئێران و دابنیشێت.[3]

(سەیدا ساڵح یوسفی)ئەندامی مەكتەبی سیاسی بیروڕای بەرامبەر بەشۆڕش بەم جۆرەبوو : "من رام وابوو كە شۆڕش بەردەوام بێ و پێمان دەكرێ شەڕبكەین بۆ ئەوەی بتوانین لەنزیكترین دەرفەتدا، لەپێگەی

---

[1] حسین محەمەد عەزیز: خولانەوە لەبازنەی بۆشدا، دەقی چاوپێكەوتن لەگەڵ جرجیس فتح الله، چاپی یەكەم، سوید،١٩٩٧، ل١١٢؛ عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، الحلقة الالى، جريدة الاتحاد، العدد(٣٧٣) ٢٠٠٠/٦/٩ .

[2] كریس كوچیرا: مێژووی كورد لەسەدی ١٩و ٢٠دا، ل٥٠٦.

[3] حەمەی فەرەج هەڵەبجەیی: لەشنرویێوە بۆستۆكهۆڵم، چەند لاپەڕەیەك لە بیرەوەریەكانم لەشۆڕشی ئەیلول و شۆڕشی نوێی گەلی كوردستاندا، سلێمانی، ٢٠٠٠، ل١٥٥-١٥٦ .

بەهێزی یەوە وتو وێژ لەگەڵ حکومەتدا بکەین. . و خەباتی دبلۆماسی زیاتر پەرە پێ بدەین لەگەڵیدا. بەلام کەسێکیان گوێیان لەو بۆچوون و پێشنیارەم نە گرت...".[1] هەروەها لەکۆبوونەوەی ١٩٧٥/٣/١٨ دا سەیدا سالح یوسفی روی کردە بەشداربووان و وتی:"هەڤالان. . لەکاتێکدا کەپێویست نەبوو شەڕبکەین شەڕمان کرد...ئێستاش کەپێویستە لەسەرمان شەڕبکەین، پێمان دەڵێن شەڕوبەرەنگاری کردن لەبەرژەوەندی ئێمەدانیە..."[2]

سەرکردایەتی (کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستان)یش (شیهابی شێخ نوری و ئارام) پێوەندیان بە (ئیدریس بارزانی)یەوە کردبوو و پێیان راگەیاندبوو کە رێکخراوێکی نهێنین و ئیمکانیاتی شارو شاخ ئەوەی هەیانە دەیخەنە ژێر دەسەلاتی سەرکردایەتی شۆڕش بە مەبەستی بەرگری، بەلام کەس گوێی لێ نەگرتن.[3]

---

[1] عبد السلام علي: صفحات من نضال الشهيد صالح اليوسفي، ص٢٥؛ حسين عارف: بیرەوەری سالێك لەتەمەن ١٩٧٤/٣/٢٨بۆ ١٩٧٥/٣/٢٧ چ ١، سلێمانی، ١٩٩٩، ل٢١٤-٢١٥؛ عادل مراد: محاولة جادة لكتابةجزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، الحلقة الالى، جريدة الاتحاد، العدد(٣٧٣)٢٠٠٠/٦/٩ .

[2] محمد رەنجاو: شەهید سەیدا صالح یوسفی...رابەرێکی نوێی تێکۆشان، رۆژنامەی کوردستانی نوێ، ژمارە(٤٢١)١٩٩٣/٦/٢٥.

[3] ئەرسەلان بایز: راگەیاندنی شۆڕش و بزوتنەوەی شیعری کوردی (١٩٧٥-١٩٩١)، ل٤٥؛ ئەرسەلان بایز: رۆژانی سەخت، رۆژنامەی کوردستانی نوێ، ژ(١٨٥٦) ١٩٩٩/٥/١٠؛ چاوپێکەوتن لەگەڵ سالار عەزیز لە ٢٠٠١/١٠/١٣ لە سلێمانی؛ عومەری

هەروەها سەبارەت بەدرێژە پێدانی شۆڕش ئیبراهیم ئەحمەد دەڵێ: "کەبیستم شۆڕش خەریکە هەرەس دێنێ، گەڕامەوە، چومەلای بارزانی، پێم وت با لیژنەیەك دروست بکەین، ئێمە خۆمان هیچ ناکەین، با کۆمەڵێکی تازە ئەو کارە لەئەستۆی خۆیان بگرن. . ئەوانەی دەیانەوێ خەبات بکەن چەکەکانیان دەدەینێ. باخەباتی خۆیان بکەن "مەلا مستەفا پیشانی دا، کە ناتوانین شەڕبکەین و هیچمان پی ناکرێ. وەپێی وتم، ئەگەر شەڕبکەین، تۆ دەتوانی لەم شەڕەدا چی بکەی؟ وتم نازانم تەقەش بکەم، بەڵام لەلای تۆ دادەنیشم و مەخزەنت بۆ پڕ دەکەمەوە. پێم وت: ..دوژمن وازوو ناگاتە لای تۆ، مەگەر بەسەر لاشەی دەهەزار پێشمەرگەدا هەنگاو هەڵێنێ. وتی برایم تازە لەدەستچوو، کەسمان لەگەڵ نیەو هیچ ئومێدم نەماوە..".[1]

جگە لەمانە هاوڕێیانی قیادەی مەرکەزی (حزبی شیوعی عێراق)* یش پێیان وابوو بەرگریی بکرێ، داوای یارمەتی چەك و پێداویستی تریان لەبارزانی کرد. ئەگەرچی بارزانی سەرەتا بەڵێنی دابێ

سەید عەلی: هەندێ لایەن و رەوتی مێژوویی و سەرەتایی دامەزراندنی ی.ن.ك، گۆڤاری رێبازی نوێ، ژمارە(١٩)، ل٤٤

[1] حسین محەمەد عەزیز: پێنج کاتژمێر لەگەڵ ئیبراهیم ئەحمەددا، چاپی یەکەم، چاپخانەی باران ، ستۆکهۆڵم، ١٩٩٥، ل ٧٥-٧٦.

* قیادەی مەرکەزیی حزبی شیوعی عیراق، ئەوباڵەبوو کە لە (حشع) جیا بووبووەوە و لە بەرەی شۆڕش دابوو لە پاڵ(پ. د. ك)دا دژی رژێمی بەعس، ئەم باڵە (ابراهیم علاوی)سکرتێر یان بوو.

کردنــی پێداویســتیەکانی پــێ دان. بــەڵام دوایــی هیچــی بــۆ نــەکردن و پشتگوێی خستن. [1]

هــەروەها هــەردوو ڕێکخــراوی (یەکیــّتی قوتابیــانی کوردســتان) و (یەکێتی لاوانی کوردستان) کە ژمارەیەکی یەکجار زۆریان لە لاوانی کورد بە دەورەوەبوو. بەگیانێکی پڕ لەحەماسەتەوە دژ بە بڕیاری ئاشبەتاڵ وەستانەوەو داوای بەردەوامبوون لەسەر بەرگری و درێژەپێدانی شۆڕشیان دەکــرد. (عــادل مــوراد)ی ســەرۆکی (ی.ق.ك) بڕیــاری ئــەوەی دابــوو کــە چــەندین مــەفرەزەی چــەکداری جــەنگاوەر لــەقوتابیانیش دروســت بکــەن و شان بەشانی پێشمەرگە بەشداری شەڕ بکەن. [2]

(سەربەست بامەڕنی) لەیەکێتی لاوانەوە دەڵێ: "رۆژی ١٩٧٥/٣/١٩) وەفدێکمان ناردووە بۆ لای (مەکتەبی سیاسی) پارتی و پێیان ڕاگەیاندون کــە ئــەو بڕیــارەی داویانــە تــاوانێکی زۆر گەورەیــە دەرهــەق بــەکوردو شۆڕشــەکەی. و ئــەوانیش داوای بــەرگری و درێژەپێــدانی شۆڕشــیان کردووە". [3]

بەڵام ئـەم هەوڵانـەو دەیـان هـەوڵی تـری لـەم بابەتـە لـەدواتردا، هـیچ شتێکی لەشوێن نەڕواوکەس گوێی پێ نەدا چونکە بارزانی سـەرکردەی شۆڕش بڕیاری کۆتایی پێهێنانی دابوو.

مــام جــەلال لــەم بارەیــەوە دەڵێــت:" بــەر لەهــەرەس لەبــەیروت (بریمـاکۆف)م بینـی، زۆر هـەوڵی دا مـن هـەوڵ بـدەم لەگـەڵ بـارزانی کـە

---

[1] حسین عارف: بیرەوەری ساڵێك لەتەمەن، ل٢١٦-٢١٧، ٢٢٣

[2] هەمان سەرچاوە، ل٢٠٢

[3] هەمان سەرچاوە، ل٢١٢

وازنەهێنێت و شۆڕشەکە بلاوە پێ نەکات. تەنانەت بەڵێنی پێدابن وتی ئەگەر ئێوە درێژەبدەن بەخەبات ئێمەی سۆڤیەت وەکو جاری جاران، وەکو شەستەکان یارمەتیتان دەدەین و وتی ئەوە تازە بۆتان دەرکەوت ئەمریکا خیانەتی لێکردن و ئێران خیانەتی لێکردن، وتی فەرموو سەرکردایەتی کورد ئەوەندە هاوکاری ئێرانیان کرد، ئەوەندە هاوکاری ئەمریکای کرد، ئەوەندە هاوکاری دەوڵەتی تری کرد، فەرموو ئەوەتا پشتیان لێکردن و ئێوەیان فرۆشت و واخەریکە دەربەدەربن. بۆیە ئێوە درێژە بەخەباتەکەتان بدەن و ئێمەش پشتیوانیتان لێدەکەین. گوتیان لەدوو لاوە پشتیوانیتان لێدەکەین. یەك: وەك جاری جاران یارمەتیتان دەدەین و دووەمیان: فشار دەخەینە سەر عیراق. " مام جەلال دەڵێ: ئەو هەواڵانەم نارد بۆ سەرکردایەتی شۆڕش بەداخەوە بە جیددی وەرنەگیرا.[1]

بارزانی رۆڵی یەکەم و سەرەکی لەشۆڕش و بڕیاری وازهێنانی لەشۆڕشدا هەبوو. هەروەك هەرەس سەلماندی کەسەرجەم گەلی کورد چاوەڕوانی بڕیاری ئەوبوو. بەڵام بەتەنهاش تاوانی ئەوهەڵانە خستنە ئەستۆی بارزانی کاری نابەجێ یە. چونکە گشت دەستەی سەرکردایەتی لەوەدا بەشدارن. بێگومان بارزانی و کوڕەکانی لەسەرووی هەمووانەوەن، ئنجا مەکتەبی سیاسی و دەزگەی(پاراستن).

لەم بارەیەوە مەسعود بارزانی پێی وایە" بارزانی پاش ساڵی ١٩٧٠ مەسئول نەبووە لەزۆر هەڵەی کە کراو زۆر شتیش ئێمەو مانان کە لە

---

[1] چاوپێکەوتن لەگەڵ مام جەلال، کوردستانی نوێ، ژمارە(١٢٩٨)، ١٩٩٦/٦/٢

دەوری ئەو بووین لێی مەسئولین... و هەموو قیادە مەسئول بووە"[(١)] بەلاَم مستەفا بارزانی خۆی دەڵێت: "ئەوەی بەسەرمان هات هەمووی ئیهمالی و زوڵمی ئێمە بووەو زیاترین کەس من تەحەمولی مەسئولیەت دەکەم".[(٢)] کە ئەگەر ئەم وتەیە شیبکەینەوە دەتوانین بە یەکیٚ لە وتە جوان و پڕ مەسئولیەتەکانی بارزانیی دابنێین کە لە بەرامبەر مێژوودا دانی پێدادەنێت و لە مەسئولیەتەکەی راناکات.

بەلاَم لەگەڵ ئەوانەشدا نابیٚ گەورەیی کارەسات و قەبەیی هەڵەو زۆری زیانەکان راستیمان لیٚ بشارنەوە. بۆچونی زانستیانەمان لیٚ تێك بدەن و کۆی ئەو هۆیانەی کە هەن لێمان ون کەن. پێویستە لێپرسراوەتی دەیان سەرکردەو سەدان کادری سەربازی و سیاسی و هەزاران رۆشنبیرو تێکۆشەر نەخرێتە لاوە... سەرکردایەتی پارتی و دەزگاکانی سەرجەم بەرپرسیارن، هەریەکەو بەپیٚی جێگەو لێپرسراوەتی و تواناو رۆڵ و وازی کردنی ئۆبالی هەرەسەکە، سەرجەم تێکۆشەرانی ناو جولاَنەوەی نیشتمانی، پڕیشکی بەر پرسیاری دەیانگرێتەوە، چونکە راستە کە بارزانی دانیشت و سەرکردایەتی پارتی کۆڵیداو بووبەژێر هەرەسەوە. بەلاَم زەمینەی بەردەوامیی خەبات و بەهەزاران پێشمەرگەو پاڵپشتی

---

(١) مسعود بارزاني: التقريرالسياسي والقرارات السياسية والبلاغ الختامي للمؤتمر التاسع للحزب الديمقراطي الكوردستاني-العراق، المنعقد في تشرين الثاني عام١٩٧٩، ص٣-٤؛ حبيب محمد كريم: تأريخ الحزب الديمقراطي الكردستاني-العراق، ص٣٧٤.

(٢) مومتاز حیدری و نەژاد عزیز سورمیٚ: کۆنگرەی ٩٠ساڵەی لەدایك بوونی بارزانیی نەمر، سەلاحەددین١٤١٧/٩/١٩٩٣، چاپی یەکەم، کوردستان، ١٩٩٧، ل٢٨٦.

جەماوەرو چەك و تفاقی شۆڕشە کە لەئارادابوون. هەر چەند تێکۆشەرێ بجولاّنایە کارەساتەکە روی نەئەدا، یا بەو قەبەیی یە نەدەبوو، یان ئەو هەموو زیان و شوێنەوارو سەرەنجامە خراپانەی لێ نەدەکەوتەوە و خەباتی دوا سەردەمەکەیشی وا پڕ ئەرك و کوێرەوەری نەدەکرد.

لە ئێوارەی ١٨/١٩-٣-١٩٧٥ کە بارزانی کۆبونەوەیەکی فراوانی بە مەکتەبی سیاسی و سەرکردایەتی و بەشێکی زۆر لەفەرماندەکان کرد و بڕیاری راگرتنی شەڕو کشانەوە ناو ئێرانی پێ راگەیاندن. بڕیارەکەی بارزانیان پەسەند کردو سەرانی پارتی و لێپرسراوانی لەشکر، تەنانەت ئەوانەیش کە سووربوون لەسەر درێژە پێدانی شەر بەگشتی دوای کەوتن.[1]

گەلێ فاکتەر و هۆکاری ناوخۆو دەرەکی بوونە مایەی هەرەسهێنانی شۆڕشی ئەیلول. دەکرێ لێکۆڵینەوەی وردو زانستیانەیان بۆ بکرێت، دور لە لەبەر چاو گرتنی لایەنی هەست و سۆزداری.

سەبارەت بەمە مەسعود بارزانی دەڵێت:"دەبێ دان بەوەدابنرێت کە رێککەوتنامەی جەزائیر تاکە هۆ نەبوو بۆهەرەسی١٩٧٥، بەلکو هۆکاری ناوخۆیی گرنگ هەبوون، وەك بەرەڵلایی و ئاژاوە لەناو ریزەکانماندا".[2]

---

[1] مسعود بارزاني: التقريرالسياسي والقرارات السياسية والبلاغ الختامي للمؤتمر التاسع، ص٣؛ ژیرار چالیاند: گەلێکی پەژموردە... ل ٣١٧.

[2] مسعود بارزاني: التقريرالسياسي والقرارات السياسية والبلاغ الختامي للمؤتمر التاسع، ص٤؛ حبيب محمد كريم: تأريخ الحزب الديمقراطي الكردستاني-العراق، ص٣٧٥.

ئەمە راستیەکی حاشا هەڵنەگرە کە هۆی بنچینەیی و گرنگ پێش ئەو رێککەوتنە لەسەر یەك کەڵەکە بوو بوون، تا دەهات زیاتر ناوجەرگی بزوتنەوەکەیان دەخواردەوەو پوچیان دەکردەوە. رێکەوتنەکەی ئێران و عیراق تەنها ئەو کاتە توانی رۆڵی کاریگەر ببینێ کە ئەو هۆ بنچینەیی و گرنگ و کاریگەرانە رۆڵی تەواوی خۆیان بینی بوو، و وایان لەبزوتنەوەکە کردبوو کە تەنیا قاوغێکی بەتاڵی لێ مابووەوە بۆیە ئەوموئامەرە دەولییەی لەکورد کرا وا بە ئاسانی توانی مەبەستەکەی خۆی بپێکێ و کۆتایی بە شۆڕشی ئەیلول بێنێ.

١-هۆكاره ناوخۆییەكان

ا-هۆكاره حزبیەكان:

سەركردایەتی بزوتنەوەكه لەگەڵ ئەوەشدا كه جەماوەرێكی فراوانی هەبوو، بەڵام هەروەك بزوتنەوه كوردیە چەكدارەكانی پێش خۆی پێگەیەكی چینایەتی خێڵەكی پێوه دیاربوو.

بەدرێژایی تەمەنی چواردەساڵەی شۆڕش، پارتی لەبواری رێكخستن وكادر پەروەرده كردندا سەركەوتوو نه بوو. كەم و كوڕی رۆشنبیری و تێگەیشتن لەسیاسەت لای زۆربەی كادرەكان دیاردەیەكی شاراوه نەبوو.[1] تەنانەت نزمی ئاستی رۆشنبیری لەنێو ریزەكانی پارتیدا بەڕادەیەك بوو كه مەكتەبی سیاسی باش هەستی پێ كردبوو، هیچ جۆره خۆراكێكی روناكبیری لەنێو دانەمابوو، پارتی لەبواری رێكخستن و كلتوریدا هەڵوەشابۆوه... خۆشیان دەركیان بەم راستیه كردبوو،[2] پارتی خۆی بەهیچ تیۆرێكی كۆمەڵایەتیەوه نەبەستبۆوه، تاڕادەیەكی زۆر پراگماتی بوو.[3] لەڕوی سیاسیشەوه گەلێ باڵی جیاواز هەبوون، كه هەریەكەیان بیرو رایەكی جیاوازی هەبوو.

بارزانی سەرۆكی پارتی بوو هەر لەدامەزراندنیەوه. . بەڵام باوەڕی بەكاری حزبی نەبوو...هەولی دەدا كه بەتەنها خۆی كۆنترۆڵی تەواوی

---

[1] ئۆرخانی غالب: شۆڕش ئەیلولو رۆژگاری دوای هەرەس، چاپی یەكەم، لندن، ١٩٩٠، ل٢١.

[2] حسین محمد عزیز: خولانەوه لەبازنەی بۆشدا، ل١١١.

[3] پارتی دیموكراتی كوردستان(سەركردایەتی كاتی): رێبازی بزوتنەوەی رزگاریخوازی كورد، ل.٢١

حزبەکە بکات بەڵام پاش بەیانی ئازاری١٩٧٠ کەئیدی حزب رۆلی بەرچاوی بینی و جڵەوی کارەکانی گرتەدەست. ئیدریس و مسعود چونە نێوحزب و کرانە ئەندامی مەکتەبی سیاسی.[(١)] لەم بارەیەوە مەسعود بارزانی راستیی پێکاوە کە دەڵێت:"نابێ گلەیی لە پرۆگرام و پەیرەوی ناوخۆی پارتی بکەین، بەڵکو دەبێ گلەیی لەخۆمان بکەین چونکە ئەو پرۆگرام و پەیرەوە جێبەجێ نە ئەکرا".[(٢)]

بیرو باوەڕی ئەندامانی سەرکردایەتیش رۆژ بەرۆژ کزتر دەبوو و پێوەندیان لەگەڵ بارزانی دا زیاتر مۆرکی شوێن کەوتەیی وەردەگرت.[(٣)] پارتی لەیەك ترازابوو، هەست بەلێپرسراویەتی نەمابوو. چەند شوێنێکی خاوەن دەسەلأت پەیدابوو بوونو گیانی فەرامۆشیو هەڵپەرستیو رەچاوکردنی بەرژەوەندی تایبەتی تەسك لەهەموو پلەو پایە جیاجیاکانی سەری هەڵدابوو.[(٤)] جگە لەمە ئەندامانی مەکتەبی سیاسی پارتی لەنێو خۆیاندا پێوەندییێکی باشیان نەبوو، هەر یەکەیان دژی ئەوی دیکەیان

---

(١) پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆمیتەی ئامادەکردن): هەڵسەنگاندنی رەوش و.. ل١١.

(٢) حبيب محمد كريم: تأريخ الحزب الديمقراطي الكردستاني-العراق، ص٣٧٥.

(٣) پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆمیتەی ئامادەکردن): هەڵسانگاندنی رەوش و...ل١٢.

(٤) جەلال دەباغ: هۆیەکانی داڕمان و پەند و تاقی کردنەوەکانی شۆڕشی ئەیلول، گۆڤاری هەڵوێست، ژمارە (٢)، سالی ١٩٨٧، لەندەن، ل٤٨ ؛ پارتی دیموکراتی کوردستان(سەرکردایەتی کاتی): رێبازی بزوتنەوەی رزگاریخوازی کورد، ل٢٥.

بوو، تەڵەیان بۆ یەکتری دادەنا، دژی یەکتری پیلانیان دەگێرا. [1] لەبەر ئەوهۆیانە هەمووی، پارتی سەرکردەی راستەقینەی شۆڕش نەبوو، بەڵکو یاریدەدەری دەزگەی بارزانی بوو، و زۆرجاریش یاریدەدەرێکی بێ کەلك بوو، ئەمە یەك لەو هۆکارە سەرەکیانەی نەمانی شۆڕش و هاتنە پێشەوەی هەرەس بوو.[2] خۆ پەروەردەی شۆڕشگێڕانە کە لەبزوتنەوەکەدا پێشێل کرابوو ئەگەر پەیڕەو بکرایە لەزۆر روەوە رێگای لەوە دەگرت کە بزوتنەوەکە وا بەجارێك بکەوێتە باوەشی دوژمنەوە– ئێران و ئەمەریکاو هاوپەیمانەکانی – ئەمەش مەسەلەی هەرەس هێنانی شۆڕشی بەجۆرێکی تر ئەگۆڕی، راستە شۆڕش توانی جەماوەر بەلای خۆیدا راکێشێ و هەزاران رۆشنبیر کێش بکاتە نێو ریزەکانی پارتی و دەزگاکانی شۆڕشەوە. بەلام ئەم هاتنەناوە تەنها چەندایەتیەکەی رەچاوئەکرا نەوەك چۆنایەتیەکەی و هیچ پلانێك دانەئەنرا بۆ نوێکردنەوەی دەزگاکانی پارتی و شۆڕش و چەسپاندنی ئەندامانی رۆشنبیر و خاوەن توانا لەجێگەی ئەندامە هەڵپەرست و دواکەوتووەکان. بەلکو ئەوجۆرە کەسانە هەر لەشوێنی خۆیان مانەوەو هەوڵیان ئەدا کە رێگە لەپێشکەوتن و بەرەو پێشەوەچوون بگرن. بۆیە پارتی هەر بەو شێوەیە مایەوە وەبەهیچ جۆرێك بەکردەوە سەرکردایەتی شۆڕشی نەکرد.[3] بۆ نمونە: ئەگەر پلان هەبووایە چونە دەرەوە وا بەلێشاو و بە بەرەڵلایی نەئەبوو، ئەوەندە کەس ئەچوونە

[1] حسین محمد عزیز: خولانەوە لەناو بازنەی بۆشدا، ل ٧١.

[2] پارتی دیموکراتی کوردستان(سەرکردایەتی کاتی): رێبازی بزوتنەوەی رزگاریخوازی کورد، ل٢٥.

[3] هەمان سەرچاوە، ل٦٤.

دەرەوە کە بزوتنەوەکە پێویستی پێ بوایە[1]. ئەوەتا مەسعود بارزانی دەڵێت: "هەموومان تووشی لەخۆبایی بوون بوو بوین، رۆژ لەدوای رۆژ گیانی شۆڕشگێڕیمان لە دەست دەدا. لەجیاتی ئەوەی سود لەوسەرکەوتنە وەربگرین و رێکخستنی پارتی بچەسپێنین لە ناو جەماوەر، دەرگای بەرەڵلایی و فەوزا کرایەوە و شتی ئەساسی کەبۆ هەر شۆڕشێك پێویستە لەبیر چوو".[2]

لە ئازاری ١٩٧٤ دادەیان هەزار کەس چونە ریزی شۆڕشەکەوە. دەزگای پاراستن هانی خەڵکیان ئەدا شارەکان بەجێ بهێڵن. بەعس رێگای لێ نەئەگرتن. لای وابوو لێشاوی خەڵك ئەبێ بەبارێکی قورس بەسەر بزوتنەوەکەوەو ئەویش هەندێکی دەرکرد.[3] هەرخۆیان لەسەرەتای شەڕەکەوە گشت کادرانی هەرێم و ناوچەو رێکخراوەکانی (لاوان، قوتابیان، ژنان) یان کێشایە دەرەوە بۆ ناوچەکانی سنوری دەسەلاتیان و کارێکی ئەوتۆیان رەخساند گشت پیسپۆرانی زانیاریو تەکنەلۆجیو خوێندکاران دوای ئەوان بکەون. گشت ئەوانەیان لە باڵەك (دۆڵی چۆمان) کۆکردەوەو زۆربەی زۆری ئەو کادیرانە بێ کاربوونو لەتوانادا نەبوو بەر پرسیاری گونجاو لەگەڵ تواناياندا بەوانە بسپێرن. زۆری تریشیان بەسەر دەزگاکاندا سەپاند. بەو جۆرە توانای کاری شۆڕشگێڕانەو نهێنی یان

---

[1]: هەڵبژاردەیەك لەنوسینەکانی شەهید ئارام، بەشی یەکەم، لەبلاوکراوەکانی کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان، چاپخانەی شەهیدئیبراهیم عەزۆ، ١٩٨٠، ل١٩.

[2] مسعود بارزاني: التقرير السياسي والقرارات السياسية والبلاغ الختامي للمؤتمر التاسع، ص٣؛ حبيب محمد كريم: تأريخ الحزب الديمقراطي-العراق، ص٣٧٤.

[3] نەوشێروان مستەفا ئەمین: پەنجەکان یەکتری ئەشکێنن، ١٩٩٨، ل ١١٢.

لەشارەکاندا کەم کردەوە،[1] بردنەوە دەرەوەی دەیان هەزار کوردی هەموو توێـژێکی گـەل لەشـارەکانو چـونیان بـۆ نێـو شـۆڕش بـە جۆرەهـا ڕێگـا مسۆگەر کرد. بەبێ ئەوەی شۆڕش جێی ئەوانەی تێدا ببێتەوەو بتوانێ وەکـو پێویسـت گوزەرانیـان دابـین بکـات. لـەم بارەیـەوە (سـامی عەبدولرەحمان) دەڵێت:"دەزگاکانمان توانای بەڕێوەبردن وسازدانی ئەو بـەهرە تازانـەی بەشـی زۆری ئەوخەڵکـەی نـەبوو کـە تـازە هاتبوونـە نێـو شۆڕشەوە".[2] هەروەها دەزگای پاراستن هانی ئەوانەی دا بچنە ئێرانو پەنا بەر ئەم ولاتە ببەن. بەبێ ئەوەی زۆربەی کات پێویست بکات.[3] ئەمە نـەك هـەر هەڵەیـەك بـوو، بـەڵکو گوناهێـك بـوو دەرهـەق بـەم گەلـەکراو هۆکارێکی سەرگەردانی بوو. ئەو هەڵئاوسانە گەورەو خێرایەی شۆڕش بووە مایەی بێ هێزبوونیو بارێکی قورس لە وزەی شۆڕش بەدەربوو. بێگومـان ئـەوە یـەکێك بـوو لـەهۆکارە سـەرەکیەکانی هەرەسـی شۆڕشـی ئەیلول.

فەسادی ماڵیو ئیداری لەناو دەزگاکانی حزبو پێشمەرگەدا پەرەی سـەندبوو، واسـیتەو خزمایـەتی نـەك توانـاو لێ وەشـاوەیی، گـرنگترین

---

[1] ژیدار چالیاند: گەلێکی پەژموردە...، ل ٣٢٣؛ ئۆرخانی غالب: هەرەسی شۆڕشی ئەیلول... ل٢١.

[2] پـارتی دیمـوکراتی کوردستان(سـەرکردایەتی کـاتی): ڕێبـازی بزوتنـەوەی رزگاریخوازی کورد، ل٦٥.

[3] پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆمیتەی ئامادەکردن): هەڵسەنگاندنی رەوشو... ل١٣؛ جەلال دەباغ: هۆیەکانی داڕمان و پەند وتاقیکردنەوەکانی شۆڕشی ئەیلول، گۆڤاری هەڵوێست، لەندەن ، ژمارە (٢)، ساڵی١٩٨٧، ل٤٨.

پێوانەی دامەزراندن بوون لەدائیرەکاندا. بازرگانی قاچاخ لەگەڵ ئێران بوو بە سەرچاوەیەکی گرنگی دەوڵەمەندبوونی کاربەدەستەکانی پێشمەرگە.[1] ئەوکەسانەی کەدەست پاك نەبوون هیچ لێیان نەدەپرسرایەوە و لەدام و دەزگای بارزانیش نەبوایە لەکەسی ترنەدەترسان. ئەنجام ئەوەبوو شۆڕش لەو دەستکەوتە گرنگانە بێ بەش بوو، وەبەرەللایی و دزی وخراپەکاری زۆر پەرەی سەندبوو، کەئەمەش کارێکی زۆرخراپی کردبووە سەر ناوبانگی شۆڕش. هەتا گیانی خۆبەخت کردنیش لەناو پێشمەرگەدا بێهێز ببوو. تەنانەت ئەمانە پاڵی نابە سەرکردایەتیەوە کەرووبکاتە یارمەتی دەرەوەو لەدواییشدا بەئێجگاری پشتی بەشای ئیران بەست لەبارەی بەخێوکردنی ئەندامانی ناو ریزی شۆڕش.[2] کێشانەو تەرازوی هەڵسەنگاندنی پیاوی شۆڕشگێڕو ناشۆڕشگێڕ هاتبوە سەر ئەوەی کە کێ شەڕ کەرە؟ کێ مل کەچی فەرمانی بارزانی یە؟ کێ بۆڵەو خوتەی نییە؟ کار گەیشتبوە ئەو رادەیەی کە بۆچوون و بیروڕای زۆربەی ئەندامانی سەرکردایەتیش بڕی نەدەکردو کەس گوێی لێ نەدەگرتن.[3] سیاسەتی رازی کردن و بەرەللایی و سزانەدان و نەبوونی سەرکردایەتییەکی بەکۆمەڵ و داکەوتنی چەند مەرکەزێکی بەهێزو توانا لەجێگەی ئەوان،

---

[1] ا. کاوة: قضیة کردستان الجنوبیة والافاق المستقبلة، ص٨٢ ؛ نەوشیروان مستەفا ئەمین: پەنجەکان یەکتری ئەشکێنن، ل١١١ .

[2] پارتی دیموکراتی کوردستان(سەرکردایەتی کاتی): رێبازی بزوتنەوەی رزگاریخوازی کورد، ل٢٩ .

[3] ئیبراهیم جەلال: خواروی کوردستان و شۆڕشی ئەیلول، چاپی سێیەم، سلێمانی ، ١٩٩٩، ل٣٨٧-٣٨٨ .

بڵاوبوونەوەی بیرۆکراتیەت و زۆربوونی ناوچەی دەسەڵات ببو بەشتێکی باو.[1] ئەوەتا "جرجیس فتح الله " سەبارەت بە لێپرسراوانی ئەو رۆژگارە دەڵێت :" چ گاڵتە بازارێ بوو، هەمووی هەر گەمەکردن بوو، شتێ نەبوو ناوی مافی گەل‌و پارتی بووبێ. هەرگیز شتی وانەبوو. نەدەنگی هەبوو نەڕەنگی هەبوو.... ".[2]

لەگەڵ ئەمانەشدا، بەشی پاراستن بوو بوو بەشێرپەنجەی ناو شۆڕش‌و پەنجەی ژەهراوی بۆ ناو هەموو دەزگاو بارەگاو رێکخراوەکان و هێزەکانی پێشمەرگەو تەنانەت بۆ زۆربەی ناو ماڵەکانیش درێژ کردبوو. بوو بووە بەمۆتەکەی سەر سنگی هەموو کەس. کەس نەیدەتوانی هەناسەیەك بەئاشکرا هەڵکێشێ و لەگەڵیا دوو بیرو بۆچونی دڵسۆزانەو شۆڕشگێڕانەو سیاسیانە دەربڕێت. هەر کەسێکیش بەخۆیدا رابپەرمواییە رەخنەیەك یا بۆچونێکی خۆی دەربڕیایە، لەکورترترین ماوەدا بەراپۆرتی پاراستن لەبەندیخانەکانی شۆڕش توند دەکرا، یان دوور دەخرایەوە بۆ ئێران. یا لە بارەگاکاندا دەست بەسەر دەکرا. ئەو رەفتارو کردەوە ناشۆڕگێرانەی پاراستن دەرگای لەسەر هەموو بیرو بوچونێکی بەسود بۆ شۆڕش‌و کورد داخستبوو.[3] پاراستن ببوو بەپارتیەك لەناو پارتیداو ناکۆکی و بەیەکداچوون دەستی پێکردبوو لەنێوان ئەم دام ودەزگایەو هەموو رێکخراوەکانی پارتی بەبێ پسانەوە. بێگومان کارێکی ناشەرعی

---

[1] پارتی دیموکراتی کوردستان(سەرکردایەتی کاتی): رێبازی بزوتنەوەی رزگاریخوازیکورد، ل٦٥.

[2] حسین محمد عزیز: خولانەوە لەناو بازنەی بۆشدا، ل٥٣.

[3] ابراهیم جلال: خاوروی کوردستان و شۆڕشی ئەیلول.. ل ٣٨٧.

وەها هەرئەبیٚ ئەوە ئەنجامەکەی بیٚت. بەتایبەتی کەئەندامانی پاراستن هەموو دەسەلاٚتیٚکی خۆیان بەشیٚوەیەکی راستەوخۆلە دام و دەزگاکە وەرئەگرت.[1]

---

[1] پارتی دیموکراتی کوردستان(سەرکردایەتی کاتی): ریٚبازی بزوتنەوەی رزگاریخوازی کورد، ل٢٥.

ب-هۆكاره كۆمەڵایەتیەكان

پێویست بوو شۆڕشی ئەیلول، وەك شۆڕشی گەلێكی ژێردەستە كراو لەهەموو هەلو مەرجێكدا بەپێی توانا بۆ بەدیهێنانی قوڵترین ئاڵوگۆری كۆمەڵایـــەتی و دابینكردنـــی مـــاف و بەرژوەنـــدە رەواكـــانی چـــینە زەحمەتكێشـــەكان و دانـــانی ئاواتـــەكانی ئـــەم جـــەماوەرە رەنجـــدەرە تێبكۆشایا. گرنگی دان بەم لایەنە كۆمەڵایەتیە پێویست و ناچاری بوو بۆ شۆڕش چونكە جەماوەری زەحمەتكێش بەشی هەرە زۆری پێشمەرگەو دواتـریش بڕبـڕەی پشـتی شۆڕشـی پێكهێنـا، بـەڵام سـەركردایەتی تـا رادەیـەكی زۆر ئـەم لایەنـە كۆمەڵایەتیـەی فـەرامۆش كـرد. بـەجۆرێ وای لێهات شۆڕشیش پێ بەپێ و وردە وردە ناوەرۆكە كۆمەڵایەتیەكەی خۆی و پاڵپشتی پێویستی چینە چەوساوەكانی كۆمەڵی لەدەست دەدا.

سەركردایەتی شۆڕش لەبەر پشتگوێ خستنی ئەم مەسەلەیە بواری نـەدا ریفـۆرمی كۆمەڵایـەتی قـوڵ لـە كوردسـتاندا بكـرێ. هـەنگاو نـانی لێبڕاوانـەو بنەڕەتیانـە لـە لادێكـانی كوردسـتاندا زۆر پێویسـت بـوو. جێ بـەجێ كردنـی یاسـای چارەسـەركردنی كشـتوكاڵ و كێشـەی زەوی و زار دەبوایـە یـەكێك لـەكارە گرنگـەكانی شـۆڕش بوایـە. بـەڵام سـەركردایەتی بایەخی بە جێبەجێكردنی تەواوەتی و راستەقینەی ئەم یاسایە نەدەدا كە هەنگاوێكی گرنگ بوو بۆ كۆمەڵی كوردەواری.[١] وەهیچ هەڵبژاردنێكی بۆ ئەنجومـەنی دێهاتـەكان نـەكرد، بـەڵكو كوێخـاو پیاوەكۆنـەكان هـەروەكو جاران دەسـەڵاتی خۆیـان مـابووەوە. لەكاتێكدا ئەگەرهەلبـژاردن لـەرێگای

---

[١] ا. كاوة: قضية كردستان الجنوبية والافاق المستقبلة، ص٨٢.

پشت بەستن بەچینە رەنجدەرەکانەوەبکرایە، ئەوە باشترین نمونەی دیموکراتیەتی نیشان ئەدا، هەروەها دەسەلاتی ئەو چینە چەوسێنراوانەش کەبارگرانی شۆڕشیان لەسەر شان بوو بەهێزتر و فراوانتر دەبوون.[1]

هەڵوێستی سەرکردایەتی پارتی بەم شێوەیە بوو، ئەویش بۆ رازیکردنی هەندێ موڵکدارو ئەو لێپرسراوە سەربازیانەی کە شوێنی دەکەوتن و زەوی و زاری فراوانیان هەبوو. ئەو گوندانەی کە خاوەنەکانیان بەشداری شۆڕشیان کردبوو دەستیان لێ نەدرا. ئەگەر کادرەکانی پارتیش ویستبایان بۆ جێبەجێکردنی چارەسەری زەوی هەنگاوێك بنێن، دەرەبەگەکانی نێو شۆڕش نەیاندەهێشت. ئەمەش بوە هۆی ئەوەی چینی جوتیار، کە جەماوەری بنچینەیی شۆڕشی پێك دەهێنا، رۆژ لەدوای رۆژ بڕوای بەشۆڕش نەمێنێ و ئامادە نەبێ لەپێناویدا قوربانی بدات.[2] هەروەها نەتوانرا ئەم جەماوەرە بەرینە بەقازانجی شۆڕش سازو تەیار بکرێ و جۆش بدرێ. ئەم دیاردەیە زیانی لەشۆڕشداو مۆرکە رزگاریخوازانەکەیشی کاڵ کردەوەو بوو بەخاڵی لاوازبوونی.[3]

---

[1] پارتی دیموکراتی کوردستان(سەرکردایەتی کاتی): رێبازی بزوتنەوەی رزگاریخوازیکورد، ل٢٩.

[2] عزيز محمد: تقرير ل. م للحزب الشيوعي العراقي في المؤتمر الثالث للحزب، طريق الشعب، ١٩٧٦/٤/٩؛ جەلال دەباغ: هۆیەکانی داڕمان و پەند و تاقیکردنەوەکانی شۆڕشی ئەیلول، ل٤٨.

[3] پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆمیتەی ئامادەکردن): هەڵسەنگاندنی رەوش و... ل١٨.

سەبارەت بە بەرنامەی پەروەردەو فێرکردنیش وەك پێویست هەنگاوی بۆ هەڵنەنرا، هەر چەندە لەسەرەتای هەڵگیرسانەوەی شەڕ بەهۆی راکردنی هەندێك مامۆستای قوتابخانەکان‌و زانکۆی سلێمانی بۆ مەڵبەندی شۆڕش، هەندێ هەوڵی بچوك درا بۆ دامەزراندنی خوێندنگەو تەنانەت زانکۆیش، بەڵام دوای دەست پێکردنی بۆردومانی حکومەتی عیراق‌و بەتایبەت بۆردومانی قەڵادزێ لە ١٩٧٤/٤/٢٤ ئەم هەوڵەش نەماو بەرەو کزی چوو. نەخوێندەواری‌و بێ قوتابخانەیی باڵی بەسەر کوردستاندا کێشا. زۆربەی مامۆستاکان چون بۆ ئۆردوگاکانی ئاوارەکان لەئێران. بەدەگمەن هەندێك لەگوندەکانی کوردستان خوێندنگەیان هەبوو.[1]

بارودۆخی تەندروستی و لەشساغی لەکوردستاندا لەوەش خراپتر بوو، لەناوچەیەکی پان‌و بەرین دا تەنیا برین پێچێکیان بۆ دادەنا کە چارەسەری خەڵکی دەکرد. هەر چەندە دوای هەڵگیرسانەوەی شەڕ ژمارەیەکی زۆر دکتۆر چونە ریزی شۆڕشەوە، بەڵام ئەوانیش وەکو مامۆستاکان زۆربەی هەرە زۆریان چونە ئێران وەبەشێکی کەمیان لە کوردستاندا مانەوە.[2]

لەماوەی چوار ساڵی راگرتنی شەڕیشدا (١٩٧٠-١٩٧٤) کارێکی ئەوتۆ بۆ دروست کردنی رێگەو بان نەکراو زۆربەی ئەو دراوەش کە حکومەت بۆ ئەو کارەی تەرخان کردبوو، دەچوە گیرفانی بەڵێندەرەکانەوە،

---

[1] سەرهەڵدان و تێکشکانی شۆڕشی ئەیلول لەکوردستانی عیراق، لەبلاوکراوەکانی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، ل٣٢ .

[2] سەرهەڵدان و تێکشکانی شۆڕشی ئەیلول لەکوردستانی عیراق، ل٣٢.

لەکاتێکـدا بەڵێنـدەرەکانیش لــە لێپرســراوە گــەورەکانی شـۆڕش پێـك هاتبوون،[1] دوای هەڵگیرسانەوەی شەڕیش هەرچەندە ئیدارەیەك بەناوی ئیشغال دامەزرابوو، بەڵام بۆ دروست کردنی ڕێگەو بان‌و هـەروەها خانوو بەرەش هەنگاوێکی ئەوتۆ نەنرا. لەدروستکردنی جۆگەو بان کە هـەر هیچ نەبوو.[2]

پێوەندیەکانی نێوان حزبیش لەسەر بنچینەی خێلەکی دامەزرابوون لـەجیاتی ئـەوەی پرەنسـیپە حزبییـەکان‌و دەزگـا دیموکراتیـەکان ڕۆڵـی خۆیـان ببینن، عەقڵیـەتی خێڵـەکی‌و کۆنەپەرستانە پێوەندیـەکانی دیـاری دەکرد. پێوەنـدی نێـوان سـەرکردایەتی‌و گـەل لـەرێگای چەند کەسێکەوە بوو، بۆ نمونـە خێڵ لـەرێگای سـەرۆکەکەیەوەو ناوچەیەك لـەرێگای تاکـە لێپرسراوێکی خۆیەوە کە دەبوو بەر پرسی هەموو دانیشتوانی ناوچەکەو ڕای ئەو نەك ڕای گـەل یا ڕێکخستنەکانی پـارتی یا پێشـمەرگە بەکردەوە لەبەرچـاو دەگـیرا. بـەم شـێوەیە ئـەو لێپرسـراوە دەسـەلاتێکی ڕەهـای لەناوچەکەدا دەبوو سەرکردایەتی هەموو دەسەڵاتێکی پێ دەبەخشێ، ئەم کـارەو ڕەفتـاری چـەوتی ئـەو بەرپرسـیارانە لەزۆربـەی کاتـدا لەمپـەری زیاتریـان لـەناو سـەرکردایەتی پـارتی‌و شـۆڕش‌و گەلـدا دروسـت دەکـرد‌و متمانەی گەلیان بـەم سـەرکردایەتیە لەلایـەن گەلـەوە دادەماڵی[3] هـەروەها

---

[1] ڕێبـاز: قەنـدیل بەغـدای هەژانـد، بـەرگی یەکـەم، چاپی یەکـەم، چاپخانەی زانکـۆی سەلاحەدین، هەولێر، ١٩٩٣، ل٢٠-٢١.

[2] سەرهەڵدان و تێکشکانی شۆڕشی ئەیلول لەکوردستانی عیراق، ل٣٣.

[3] پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆمیتـەی ئامادەکردن): هەڵسـەنگاندنی ڕەوش‌و... ل١٣.

کۆنترۆڵی تەواوی شۆڕش لەلایەن سەرکردایەتی بارزانیەوە گەلێك دوژمنی خێڵەکی بۆ دروست کرد کە لەریزی هێزەکانی حکومەتدا بەچەك شەڕیان لەدژی دەکرد، مەبەست لەو خێڵە کوردانەیە کە بەتایبەتی لەناوچەی بادینان و ناوچەکانی دەوروبەری بارزان دا ناکۆکی کۆنی خێڵەکیان لەگەڵ خێڵی بارزاندا هەبوو، ئەم خێڵانە ئەو هێزە غەیرە نیزامیە بنچینەییەیان پێکهێنا کە چەکی حکومەتیان دژی شۆڕش هەڵدەگرت و بەپێی بەرژەوەندی خێلەکەیان هەڵوێستیان دیاردەکرد و وایان دانابوو شۆڕشی کورد لەژێر دەستی بارزانیەکاندایەو مانەوە لەو ناوچانەدا یا هاوکاری کردنیان، واتە ملکەچ بوون بۆ دەسەڵاتی خێڵی بارزان. ئەو کارە کە هەمیشە لەبەر هۆی خێلەکی رەتیان دەکردەوە. سەرکردایەتی پارتی بەکردەوە نەکەوتە دۆزینەوەی چارەسەرێك بۆ ئەم گیروگرفتە کە زیانێکی زۆری لەشۆرشدا. بەتایبەتی کە فەرماندەی هێزەکان لەناوچەکانی ئەم خێڵانەدا بەدرێژایی ساڵانی شۆڕش بارزانی بوون.(١)

لەلایەکی ترەوە جیاوازیەکی چینایەتی زۆر لەنێوان بەرپرسەکانی شۆڕش و خەڵکی ئاسایی دروست بوو بوو، فەرمانبەرە مەدەنیەکان و سەرکردە زلەکانی لەشکر لەخۆش گوزەرانی و رابواردندا بوون وخێزانەکانیان لەئێران زۆر لەجارانیان خۆشتر دەژیان. بەڵام پێشمەرگەئاسایی یەکان و خێزانەکانیان لە ژیانێکی نەبوونی و کولەمەرگیدادەژیان.(٢) زۆربەی پیاوەکانی بارزانی کەلەرابردوودا

---

(١) هەمان سەرچاوە... ل١٧.

(٢): هەڵبژاردەیەك لەنوسینەکانی شەهید ئارام، ل ٢٢.

بەژیانێکی کەم دەرامەتیەوە دەژیان و پێشڕەوی پێشمەرگەکانیان دەکرد، بوون بەهەرە دەوڵەمەندانی لادێی کوردیو بوون بەخاوەن دەسەلاٚتێکی ئابوریو سیاسی بێهاوتا لەهەموناوچەکانی ژێر دەسەلاٚتی خۆیاندا بەگشتی. وەهیچ یەکێك لەوانە سەرەڕای ئەوسکالاٚ زۆرانەی کەلەدژیان هەبوو لێ نەدەپرسرانەوەو لانەدەدران. وای لێ هاتبوو جەماوەر ناوی لێنابوون (لۆرتەکانی جەنگ)،[1] ژیانی پێشمەرگەش بریتی بوو لەو (١٠) دینارەی کە بەناوی موچەوە پێ ی دەدرا.[2]

لەروی سیاسیو ئایدیۆلۆژیشەوە جەماوەر بەگیانی شۆڕشگێڕانە پەروەردە نەکرابوون، جەماوەر خۆی ئەوەی ئەکرد کە بەراستی دەزانی، سەرەرای ئەمەش زۆر جار (حزب)و (شۆڕش) خەڵکیان بەشێوەیەکی چەوت ئاراستە ئەکرد. بۆ نمونە هەر چونە دەرەوەیان رێك نەخست، بەڵکو خۆیان بەزۆرو بە هەڕەشە زۆر کەسیان ناچار کرد کە بچنە شاخ. کەچی لەشاخ هەمان (حزب)و (شۆڕش) گوێ یان پێ نەئەدانو ئەو کەسانەی سەر بەخۆیان نەبوون کاری گرنگیان نەئەدرایە دەستو خەڵکێکی زۆر کرابوو بە بار بەسەر بزوتنەوەکەوەو لەجیاتی سود وەرگرتن لەو پەڕی هێزو توانایان، بەرەڵلاٚکرابوونو بێ ئیشو کار دەسورانەوە.[3] چەندان دکتۆرو ئەندازیارو پارێزەرو دەرچووی زانکۆ لەو دۆلاٚنەدا کەوتبوون.

---

[1] پارتی دیموکراتی کوردستان(سەرکردایەتی کاتی): رێبازی بزوتنەوەی رزگاریخوازی کورد، ل٢٩.

[2] میرزا مەنگوڕی: بەسەرهاتی سیاسی کورد ١٩٧٢–١٩٨٠ – دەستنوس ل٥٤٠.

[3] هەڵبژاردەیەك لە نوسینەکانی شەهید ئارام، ل ١٩.

بچـوكترین پـرس‌و رایـان پـێ نـه ده‌كـرا و ته‌نانـه‌ت رێگـای پێشـنیار كردنیشیان نه‌ده‌دان.[1]

[1] ابراهیم جلال: خواروی كوردستان و شۆرشی ئه‌یلول، ل ٣٨٧.

ج-هۆكاره سەربازییەكان

لـەناو هێـزی پێشـمەرگەش دا هـەروەك لایەنـەكانی تـر، لـەجیاتی رێكخسـتن، لـەجیاتی پـەروەدەی شۆڕشـگێڕانە، پەشـێوی و بـەرەڵلایی و خۆپەرستی و بیرۆكراتیەت باوبوو. لەهەمووی خراپتر ئەوەبوو كە تفەنگ سیاسەتی (حزب)ی ئاراستە دەكرد. واتە ئەو كەسانە دەنگیان زوڵاڵ بوو كە هێزی چەكداریان لەگەڵدا بوو.[1] لەگەڵ ئەمەشدا رێكخستنێكی حزبی نـەبوو لـەناو هێـزی پێشـمەرگەدا، نـەك هـەر هـەوڵ نـەدەدرا كـە هێـزە چـەكدارەكان بەكەسـانی حزبیـی رۆشـنبیر موتوربـە بكرێـت، بگـرە بـە پێچەوانەوە سەركردایەتی دەیویست هەموو دەسەڵاتێك لەدەستی چەند بەرپرسـێكی دەسـتنێژی خـۆی یـا سـەر بەخۆیـدا كۆبكاتـەوەو ئـەوانیش لەزۆربـەی كاتـدا نـاحزبی و كـەم بـەهرەو نارۆشـنبیربوون و ئەمـە لەگشـت رویەكـەوە زیـانی قورسـی بـەتواناى پەرەپێـدانی هۆشـیاری سیاسـی و شەڕكەری پێشمەرگەو فێربوونی كاروباری سەربازیی نوێ لەریزەكانیانـدا گەیاند.[2] لە ساڵی ١٩٧٠ بەدواوە دەسەڵات سەربازی و هێزی چەكداری شـۆڕش و هـەموو بەرپرسـەكانی خرانـە ژێـر دەسـتی بارەگـای بـارزانی و پارتیـان لێ دوور خرایـەوە. مەبەستیشـیان ئـەوەبوو ببنـە خـاوەنی هێـزی چـەكداری شـۆڕش و نـەهێڵن هـیچ كـۆنترۆڵێكی حزبـی لەسـەربێ. ئەمـە بەشێوەیەكی كاریگـەر كاری كردە سـەر نەخشـی حزب لـە شۆڕشـدا. نـەك هـەر ئەمـە بـەڵكو دەسـتە حزبییـەكان زۆر لـەم هێزانـە بێ دەسـەڵاتتربوون و

---

[1] هەڵبژاردەیەك لەنووسینەكانی شەهید ئارام)، ل٢٢.

[2] پارتی دیموكراتی كوردستان (كۆمیتـەی ئامادەكردن): هەڵسـەنگاندنی رەوش و... ل١٦.

لێیان دابڕابوون و بگره ڕۆڵیان لەچاو ئەم هێزانەو بەر پرسەکانیاندا بوو بەڕۆڵێکی لاوەکی.[1] دەتوانین هەڵەو لاوازییەکانی شۆڕش لەڕوی سەربازیەوە لەم خاڵانەدا چڕ بکەینەوە:

١-پسانی دیسپلینی شۆڕشگێڕانە کە بەگشتی شیرازەی پچڕابوو. ئەمە لەکاتێکدا دیسپلینی سەربازی کە بنچینەی رایی کردنی راست و دروستی کاروباری هەر سوپایەکە، رۆژ بەرۆژ بەرەو لاوازبوون دەچوو... بەرەڵلایی لەریزەکانی پێشمەرگەدا زیادی کرد، گوێ بەرێکخستن و زنجیرەی موراجەعەت نەدەدرا. ئەمەش توانای شەڕکردن و فەرمان جێبەجێ کردنی ئەم هێزانەی هێنایە خوارێ و لە هەموو روویەکەوە بە خراپی کاری کردە سەر شۆڕش. هەر رێ و شوێنێکی نووسراویش کە دادەنرا وەك مەرەکەبی سەر کاغەز دەمایەوەو جێبەجێ نەدەکراو ئەندامانی سەرکردایەتی یەکەم کەس بوون سەرپێچییان لێ دەکرد.[2] هەروەها سەرکردایەتی پەیڕەوی سیاسەتی(دڵڕاگرتن)ی دەکرد لە بری چاودێری و لێپرسینەوەی بەرپرسان و پێشمەرگە بە گشتی.

٢- نەبوونی یەکسانی شۆڕشگێڕانە، پێشمەرگەکان لە نێوخۆیاندا چەند دەستەیەك بوون، جیاوازی زۆر لە نێوان بەرپرسەکان و پێشمەرگە ئاساییەکاندا هەبوو ئەمەبوو بووە مایەی بێزاری و ساردکردنەوەی پێشمەرگە، چونکە پەیوەندی نێوان پێشمەرگەو هەندی لە لێپرسراوان

---

[1] -هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل١٢.

[2] هەڵبژاردەیەك لەنووسینەکانی شەهید ئارام. ل ٢٣؛ پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆمیتەی ئامادەکرن): هەڵسەنگاندنی رەوش و.. ل١٥.

زۆربـەی کـات دەبـووە شـێوە پەیوەندیـەکی نێـوان ئاغـاو مسـکێن. خـزم خزمێنــەو برادەرایــەتی تەشــەنەی کــردو لێپرســراوان ژیــانێکی خــۆش گوزەرانیان لە چاو توانای شۆڕشدا بە سەر دەبرد. لە کاتێکدا پێشمەرگە لـەم خـۆش گوزەرانیـە بێبـەش بـوو و ئـەم مەسـەلەیەش جۆش‌و خرۆشـی پێشـمەرگەی لـە شـەڕدا دادەمرکانـدەوە، چـونکە هەسـتیان دەکـرد ئـەوان دەبنـە قوربـانی‌و دەسـکەوتیش هـەر بـۆ ئـەو بەرپرسـانەیە کـە لـە پشـت بـەرەکانی شـەڕدا خـۆش گـوزەران دەژیـن. ئـەم دیاردەیـە لـە سـەروبەندی شـەڕی سـاڵی ١٩٧٤ دا تـەواو روون‌و ئاشـکرا بـوو. سـەرکردایەتی هـیچ هــەنگاوێکی بــۆ چارەســەرکردنی نــەنا. چــونکە ســەرکردایەتی هێــزی چـەکدار(بارەگـای بـارزانی)یش هەمیشـە لـە پشـت بـەرەکان بـوو، تـەنیا فــەرمانی دەردەکــرد.[1] ئــەم دام و دەزگایــە(بارەگای بــارزانی) لایەنــە خراپەکانی لەساڵانی دواییدا زۆرتربوو و نەیتوانی پێ بەپێی پێشکەوتنی شۆڕش هەنگاو بنێت و بەرامبەر بە ئاڵۆز بوونی باری شۆڕش سەر دەر بکات.[2] چاودێری جێبەجێ کردنی کاری هێزەکانی نەدەکرد. یا سەری لـە بـەرەکانی شـەڕ نەئەدا تـا بزانـێ چـی هەیـە. لـە کاتێکدا زۆربـەی ئـامر هێزەکـان لـە بارزانیـەکانی سـەر بـە سـەرکردایەتی بـارزانی بـوون‌و هـەر ملکەچـی فەرمانـەکانی ئـەو بـوون،[3] ئەوهـەموو دەسـەڵاتانەی بـەو شـێوە

---

[1] هەمان سەرچاوە... ل ١٦.

[2] پــارتی دیمــوکراتی کوردستان(ســەرکردایەتی کــاتی): رێبــازی بزوتنــەوەی رزگاریخوازی کورد، ل٢٨.

[3] پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆمیتـەی ئامادەکردن): هەڵسـەنگاندن‌و رەوش‌و... ل ١٦.

زۆره لەدەست ئەم دامو دەزگایە کۆببوەوە، جێگای ڕەزامەندی گشتی نەبوو، وەزیانێکی گەورەی بە شۆڕش گەیاند.[1]

٣- نەبوونی پلانی زانستیانەی ورد بۆ گونجاندنی ئەو ئیمکانیاتانەی بزوتنەوەکە هەیبوو لە گەڵ ئیمکانیاتی سەربازیی زۆری بەعس. چونکە ئاشکرایە کە شۆڕش ڕۆژێك لە ڕۆژان خاوەنی چەکی هاوتای چەکی سوپای عیراق نەبوو تا بە شێوەیەکی بەرەیی بەرەنگاری ئەم هێزانە بکات. بۆیە دەبوو پتر پشت بە شەڕی پارتیزانی ببەستێ کە پێویستی بە باوەڕو ڕێکخستنو مەشق کردن لەسەر ئەم شەڕەو فێر بوونی پرەنسیپە تازەکانی هەیە.[2] بەڵام جەنگ شێوەیەکی بەرامبەری وەرگرتبوو بەپاڵپشتی تۆپەکانی بێگانە لەگەڵێك ناوچەدا، وەپیلان ونەخشەدانانی سەربازیو مەشق کردنو ڕۆشنبیری سەربازی خەریك بوو بەجارێك باوی نەمێنێت، لەمانەش گرنگتر ئەوەبوو کەبەکردەوە شەڕەکە کرا بەشەڕی دەوڵەتی و بەشێوەیەك کەیەکسەر هەردوو هێزە گەورەکانی جیهانی گرتەوە. دەبێ ئەوەش بزانرێت شەڕێکی لەم بابەتە کە دەبێت بەشەڕێکی دەوڵەتی خاوەنەکانیان دەسەڵاتیان بەسەر ئەو شەڕەدانامێنێ.[3]

---

[1] پارتی دیموکراتی کوردستان(سەرکردایەتی کاتی): ڕێبازی بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی کورد، ل٢٨.

[2] پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆمیتەی ئامادەکردن): هەڵسەنگاندنی ڕەوشو...ل١٤.

[3] پارتی دیموکراتی کوردستان(سەرکردایەتی کاتی): ڕێبازی بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی کورد، ل٦٥.

نا بەرامبەرییەکی زۆریش لە نێوان شۆڕش و حکومەتی عیراقدا هەبوو لە رووی سەربازییەوە لە سالانی کۆتایی شۆڕشدا. توانای چەکی هەمە چەشنەی عیراق وای لێ هاتبوو کەوا تەرازووی هیزی سەربازی نێوان شۆڕش و حکومەتی عێراق بە جارێ لاسەنگ و لار ببوو.[1] بۆ نمونە سالی ١٩٧٤-١٩٧٥ عیراق (٥٤٦) فڕۆکە (١١١) کۆپتەر، (١٦٠٠) تانك، (٩٠٠) تۆپی قورس و (١٥٠٠) نەفەر بەری هەبوو[2]. حکومەتی عیراق بە چەکی رۆژهەلات و رۆژئاوا، لە ژێر سەیوانی جەنگی سارددا، هەرچی توانای سەربازی و سیاسی و سایکۆلۆژی هەیبوو خستیە مەیدانەکانی جەنگەوە، پێشکەوتوو ترین کەرەستەی جەنگ و جەنگینی هەبوو، فڕۆکەکانی عیراق کوشندە بوون، بەلام دژە فڕۆکەکانی شۆڕش کەم و لاواز بوون. تانکەکانی عیراق کاریگەر و تازە بوون، بەلام دژەکانی لەلایەن شۆڕشەوە کەم و لە ناوچەیەکی کەمیشدا رێگای بە کارهێنانیان دەدران. تۆپ و تۆپخانەکانی عیراق پێشکەوتوو بوون، بەلام بەرپەرچدانەوەکانی شۆڕش کەم و دیاریکراو بوون، ئەویش بە زۆری لە سەرکردایەتی شۆڕش و قولی رەواندوزدا هەبوو[3]. ئەو سەنگەر لارییەی لە رووی سەربازییەوە، وای کرد لە زۆربەی جەنگە بەرەییەکاندا رژێم بەو چەکە قورسانەوە سەربکەوێ. هەروەها حکومەتی عیراق لە رووی زۆری ژمارەی شەڕ

(1) جەلال دەباغ: هۆیەکانی دارمان و پەند و تاقیکردنەوەکانی شۆڕشی ئەیلول، ل٤٨.

(2) حیکمەت محمد کریم(مەلابەختیار): شۆڕشی کوردستان و گۆڕانکاریەکانی سەردەم، چ٣، هەولێر، ١٩٩٤، ل٢٢٤.

(3) پارتی دیموکراتی کوردستان(سەرکردایەتی کاتی): رێبازی بزوتنەوەی رزگاریخوازی کورد، ل٥٥.

کەرانیشەوە هەر زاڵ بوو. بۆ نمونە تا پایزی ١٩٧٤ زیاتر لە (١٠٠) هەزار چەکداری خستبوە شەڕەوە. ئەمەش مانای ئەوە دەگەیەنێ کە ئەو کاتە چوار لەسەر پێنجی سوپای عیراق لە شەڕگەکاندا دژ بە شۆڕشی کوردستان بە کار دەهێنا.[1]

لەگەڵ ئەمەشدا نابێت ئەوەمان بیر بچێت کە پێشمەرگەی کوردستان لەگەڵ ئەو هەموو کەم و کوڕی و نابەرامبەری یەشدا بەرامبەر بەدوژمن چەندین سەرکەوتنی گرنگی بەدەست هێنا. کە دیار و ئاشکرایە حکومەتی عێراق لەگەڵ ئەو هەموو هێرش و پەلامارە دڕندانەیەیدا، نەیتوانی بەڕێگەی شەڕو بەکارهێنانی توانای سوپایی مەبەستەکانی خۆی بەدەست بێنێت. بۆیە دوای ساڵێك شەڕی سەرنەکەوتوو کەوتە بەکارهێنانی دوانەخشەی ستراتیژی خۆی کە ڕێگەی فەندو فێڵی نێونەتەوەیی بوو، واتە ڕێگای رازی کردنی ئێران. ئەوەتا (سەدام حسین) کاتێ چاوی بەنوێنەری پارتی کەوتبوو، بە (ئیدرس بارزانی) وتبوو:"چارەنووسی ئێوە بەستراوە بەپشتیوانی ئێرانەوەو ئێران داوای (شط العرب) ئەکا. (شط العرب) لەکوردستان خۆشەویستتر نیە. ئەگەر شەڕ دەست پێ بکەنەوە، ساڵێك شەڕتان لەگەڵ ئەکەم. ئەگەر نەمتوانی بەسەرتاندا زاڵ بم، لەگەڵ ئێران ڕێك دەکەوم و نیوەی (شط العرب)ی ئەدەمێ بەرامبەر بەوەی یارمەتیتان لێ ببڕێ".[2]

---

[1] د. گوینتەر دێشنەر: کورد، گەلی لە خشتە براوی غەدرلێ کراو، وەرگێڕانی: حمە کریم عارف، هەولێر، ١٩٩٩، ل٢٧٠.

(٢) نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەکەناری دانەبەوە.. ل٢٠.

٤- نـەبوونی سـەرکردەی لێ وەشـاوەو شۆڕشـگێڕ لـە سـەرکردایەتی هێزەکاندا. جلەوی شۆڕش تەنیا بەدەست بارزانیو چەند کەسانێکی بە تەمـەنو کـەم خوێنـدەواری وەك :عیسـا سـوار، عـەلی خـەلیل، عەبـدوللا پشدەریو چەندانی تری لـەم بابەتانـەوە بوو. ئەوانە ئەگەر چی کەسانی تێکۆشەرو شـەڕکەری زۆر ئازاو کارامـە بوون، خاوەنی ئـەزموونی شـەڕی چەندین ساڵەی پارتیزانی بوون. بەڵام لە ئاستی شەڕی بەرەییو تەکنیکی سەربازی نوێدا تەقەی سەریان دەهات.[1] ئەمەش وای کرد لـە زۆر قوڵـەوە کە پێشمەرگە تێك شکانو حکومـەتی عـیراق لـە پێشـڕەوی دابـوو. حـزب ناچار بوو کە هانا بۆ کادرو شارەزای ئێران بەرێ بۆ بەکارهێنانی چەکی قورس. ئەمەش کەلەپچەیەکی تر بوو کە کرایە مەچەکی بزوتنەوەکە لە لایـەن رژێمـی ئێرانـەوە. لـە کاتێکـدا کـە سـەدان فەرمانـدەو خـاوەن پلـەی سوپایی شارەزاو کارامەو خوێندەوارو دەرچووی کۆلێژی سوپایی لە نـاو شۆڕشـدا هـەبوو کـە ریزەکـانی سـوپای عیراقیـان بـە جـێ هێشـتبوو، بـێ ئیشو کار لەو دۆڵانەدا دەخولانەوە بێ ئەوەی کارێکی فەرماندەیی هێزی پێشمەرگەییان پێ بسپێر درێت. کە ژمارەیەکی زۆر ئەفسەری پلە داری جۆراو جۆر بوو.[2]

٥- چـاك نەگونجانـدنی جـەنگی پـارتیزانیو جـەنگی نیزامـی دژی دوژمن. هەروەها نەگونجاندنی هێرشە پارتیزانەکانیش کە دەکرانە سـەر

---

[1] هەڵبژاردەیەك لە نووسینەکانی شەهید ئارام، ل٢٣.

[2] صلاح ألخرسان: التيارات السياسية في كردستان العراق، بيروت ٢٠٠١، ص٢١٩؛ ئیبراهیم جلال: خواروی کوردستانو شۆڕشی ئەیلول، ل٣٨٦-٣٨٧.

شـوێنێك[1]. سـەركردايەتی لـەم بـوارەدا بـاوەڕی نـە بەمـەو نـە بـە دەرس وەرگـرتن لـە ئـەزمونی گـەلانی تـر نـەبوو و ئەمـە رای زۆربـەی لێپرسـراوە سـەربازییەكان بـوو كـە سـەركردايەتی خـۆی داینـابوون و رۆشـنبیرییەكی سیاسـی و سـەربازی كـەمیان هـەبوو. سـەركردايەتی نـەك هـەر بايـەخێكی شايانی باسی بەم بابەتە نەدا بەڵكو بە پێچەوانەوە هانی پێشمەرگەكانی دەدا شەڕی بەرگری بەرەیی بكەن و هەردەم تێدەكۆشا چەكی قورس پەيدا بكات. برەو پێدانی ئەم شـەڕە بەرەیی یە شۆڕشی ناچار كرد زياترو بە شـێوەيەكی سـەرەكی پشـت بـە يارمـەتی دەرەكـی ببەسـتێ. هـەرەها پێشمەرگە لە هیچ بوارێكدا هیچ جۆرە مەشقێكی بە بەردەوامی نەبوو و ئەمـەش وای لێ كـردن شـارەزای مەسـەلە سـەربازییە پێويسـتەكان نـەبن و تووشی تەمبەڵی بن و ئەركەكانیان پێ جێبەجێ نەكرێت و كەمتر پەرۆشی كاركردن بن و توانای سەربازی شۆڕش بەم شێوەيە رووی لـە كـزی كـردو هێزەكانی پێشمەرگە شەڕی پارتيزانیان بیر دەچۆوە. بەبێ ئـەوەی فێـری شەڕی بەرەیی ببن يا بتوانن بە راستی ئەنجامی بدەن.[2] واتە وای لێ هات شارەزای هیچ يەكێ لەو دوو جۆرە شەڕە نەبن و توانای سەربازی شۆڕشی بـە جـۆرێكی بەرچـاو كـەم كـردەوە. ئەمـەش ئـەوە دەگەيـەنێ كـە سـەركردايەتی شـۆڕش لايـەنی تـەكنيكی زاڵ كردبـوو بـە سـەر رۆڵـی پـێشـمەرگەدا. بـەكارهێنانی تـۆپی ئێرانيـەكان كـارێكی خـراپتری هـەبوو

---

(١) يونان هرمز: ايامي في ثورة كردستان، ص٢١٤.

[2] پـارتی ديمـوكراتی كوردسـتان (كۆميتـەی ئامـادەكردن): هەڵسـەنگاندنی رەوش و...ل١٥.

لەسەر سارد کردنەوەی پێشمەرگە کەئەو حەماسەتەی نەمێنێ لەشەڕدا.[1] کەواتە بە کارهێنانی چەکی قورس لە نێوان دوو لەشکری نیزامی لە بری ئەوەی پێشمەرگە رۆلی سەرەکی ببینێ کاردانەوەی خراپی هەبوو.

لەگەل ئەو هەموو کەم و کوڕیو هۆکارە نێوخۆیی یانەشدا کەباسمان کرد پێشمەرگە شەڕێکی زۆر قارەمانانەی دەکرد، بەلام فاکتەرە دەرەکیەکان ئەوەندە کاریگەر بوون ئەوەندە پشتیان لە لایەن سەرکردایەتی شۆڕشەوەپێ بەسترا، وایان کردبوو قەناعەتێك لە لایەن پێشمەرگەوە دروست بێ کە لە ناوەوە هیچ ناکرێت بەلکو هەموو شتێك دۆستان بۆ کوردی دەکەن. بۆ نمونە هێنانی هێزی ئێران رۆلێکی زۆر خراپی گێڕا بۆ سارکردنەوەی خەلكو پێشمەرگە بە تەمای ئێرانیەکان وازیان لە زۆر سەرەتای پێشمەرگایەتی هێنا،[2] ئەم سیاسەتە زۆر زەبری لە بزوتنەوەی کوردی باشور دا... بەلام گەورەترین زیانی ئەم دیاردەیە بۆ بزوتنەوەی کورد دوو شت بوو:

یەکەمیان ئەوەبوو کە پێشمەرگەی کورد ئەو بڕوا بە خۆبوونەی جارانی لە خۆیدا شك نەدەبردو زیاتر چاوی لەوە بوو داخۆ تۆپە دوور هاوێژەکانی ئێرانو بە گشتی ئەرتەشی شاو رژێمی شا چی دەکەن.

---

[1] پارتی دیموکراتی کوردستان(سەرکردایەتی کاتی): رێبازی بزوتنەوەی رزگاریخوازی کورد، ل٥٥.

[2] رێباز: قەندیل بەغدای هەژاند، بەرگی یەکەم، ل٣٢.

دووەمیش ئەوەبوو کاتێك رژێمی شا لە شەڕەکانیدا ببوە لایەنێکی سەرەکی، سروشتی بوو کە لە ئاشتیشدا دەبێتە لایەنیکی سەرەکی و بگرە لایەنی بڕیاردەریش.[1]

رۆژنامەی (خەبات)لەژمارە(١)یسالْی ١٩٧٦دا نوسیویەتی:

"یەکێك لە هەڵەگەورەکانی شۆڕش لەوەدابوو کەلەمانگەکانی یەکەم دا پلانی بەدیلی دانەنابوو ئەگەر یارمەتی دەرەوەمان لێ ببڕێ چی بکەین؟ لەبەر ئەوە وەستانی شەڕ لەدوای رێککەوتنی جەزائیر مەسەلەیەکی بابەتی نەبوو، بەلکو خۆیی بوو".[2]

---

[1] عبدالله حسن زادە: نیو سەدە تێکۆشان، بەرگی یەکەم، ل٩٥.

[2] خەبات، ژمارە(١)، سالی١٩٧٦.

٢-هۆكاره دەرەكيەكان

ا- پەيوەنديە دەرەكيەكان

مەسعود بارزانی لەم بارەیەوەدەلێت:" دەبیّ لێرەدا نەترسین و دان بەهەڵەکانماندابنێین کەلەسەر ئاستی پەیوەندیەکانی دەرەوەشدا هەڵەی زۆرمان کرد، جا چ لەژێر فشاری روداوەکان بوبیّ، یابەهۆی نەزانینمانەوە، بەتایبەت لەسالأنی١٩٧٣-١٩٧٤". [1]

مافی هەموو بزووتنەوەیەکی رزگاریخوازە کە لەکاتی پێویست دا پێوەندی بەدەرەوە بکات، نەك هەر ئەمە بەڵکو پێویستییەکی گرنگ‌و سەرەکیشە یارمەتی بۆ خۆی دابین بکات‌و سودی لێ وەربگرێت. بەڵام بەمەرجێك هاوسەنگیەك لە پێوەندیەکانی رابگرێت‌و یارمەتیە دەرەکییەکە زیان لە ستراتیژی جولأنەوەکە نەدات.

بەڵام دەبیّ بزانریّ ئایا ئەو یارمەتیانە چین کە شۆڕشێك لەدەرەوە وەریدەگرێت؟ لەچ لایەك‌و بەچ مەرجێك " ئەگەر مەرج هەبێ". شۆڕشی کوردستان توشی شەڕێکی رەگەزپەرستانە بووبوو ئاسایی بوو پێوەندی بەدرەوە بکات‌و یارمەتی وەدەست بخات. بەڵام ئەنجامی پێوەندیە دەرەکیەکانی شۆڕشی کوردستان لەدواییدا لەجیاتی ئەوەی بەقازانج بۆی بگەڕێتەوە بەزیان شکایەوە. ئەوەش یەك لەهۆکارەکانی هەرەس هێنانی شۆڕشەکە بوو کە دەتوانین لەم چەند خاڵەدا بیخەینە روو:

---

[1] مسعود بارزاني: التقرير السياسي والقرارات السياسية والبلاغ الختامي للمؤتمر التاسع...، ص٣؛ حبيب محمد كريم: تأريخ الحزب الديمقراطي الكردستاني – العراق، ص٣٧٤.

١-شـۆڕش بەتـەواوی پشـتی بـەدەرەوە "بـە تایبـەت بـە ئێـران و ئـەمریکا" بەسـتبوو، ئەمـەش سـەربەخۆیی بزوتنەوەکـەی لەدەسـت دابوو[١]... چونکە لـە بچوکترین پێداویستییەوە تا تۆپی تـەیارە شکێن دەبوایـە لەئێرانـەوە بێـت.[٢] واتـە یارمـەتی دەرەکـی ببـوو بـە بناغـەی جوڵانەوەکە لەبری پشت بەستن بەناوەوە،[٣] ئەمە لەکاتی شەڕدا (لەساڵی ١٩٧٤) بەئاشکرا دەرکـەوت. پەیوەنـدی لەگـەڵ ئێرانـدا بـەکردەوە ببـووە ستراتیژ، گرنگ نەبوو چی لەناو دڵدا هەیە، هەمووشتێك بەسترابووەوە بەو یارمەتیـەی کەلـە ئێرانـەوەدەهات.[٤] هۆیەکەشـی ئـەوەبوو سـەرکردایەتی بەشێوەیەکی بازرگانی بارودۆخەکەی شیدەکردەوەو قەناعەتی وابوو گەلی کورد چیتر توانـای نـەماوەو دەبـێ هـەموو شـتێکی لـە دەرەوە بـۆ بێـت. مەسـەلەی پشـت بەسـتن بـە دەرەوە گەیشـتە رادەیـەك کـەوا لایەنـە یاریـدەدەرەکان کاربکەنـە سـەر شـۆڕش و بـە پێـی بەرژەوەنـدی خۆیـان لـە ناوچەکەدا هەڵس و کەوت بکەن. بەبێ ئەوەی هیچ زامنێکی سیاسی بۆ مسۆگەر بکەن. ئەمەش جۆرێکە لە نەبوونی تێگەیشتن و دەرك پێکردنی سیاسی. ئەم بارودۆخە رەسەنایەتی شۆڕشی کەم کردەوەو وای لێ کرد

---

[١] یونان هرمز: ایامي في ثورة كردستان،ص ٢١٤.

[٢]. مـارتن ڤـان برۆنەسـن: ئاغاوشـێخ و دەولـەت، ب١، چ٢، ل٥٨، ؛ ا. کـاوة: قضـية كردستان الجنوبية والافاق المستقبلة، ص٨١، ؛ جەلال دەباغ: هۆیـەکانی داڕمـان و پەند و تاقیکردنەوەکانی شۆڕشیئەیلول، ل٤٨.

[٣] مارتن ڤان برۆنەسن: ئاغاوشێخ و دەوڵەت، ب١، چ٢، ل٥٧.

[٤] پـارتی دیمـوکراتی کوردستان(سـەرکردایەتی کـاتی): رێبـازی بزوتنـەوەی رزگاریخوازی کورد، ل٥٦.

زیاتر پشتی بە لایەنەدەرەکییەکان ئەستوربێ و کاتی یارمەتییەکانی لێبڕا بشلەژێ و ڕێگەی خۆی ون بکات. بۆیە تا دەهات وردە وردە جولانەوەکە کەسایەتی سەربەخۆیی خۆی لەدەست دەدا.[1]

٢-سەرکردایەتی شۆڕش هەلومەرجی تازەی نێودەولەتان و ئەو گۆڕانکاریانەی باش هەلنەسەنگاندبوو کە هاتبوونە کایەوە.[2] لەبەر ئەوە رەفتارو سیاسەتی شۆڕش وەك جاران مایەوە و گۆڕانە تازەکانی دنیای رەچاو نەکرد، وەك قەیرانی وزەو شەڕی ئۆکتۆبەری عەرەب دژی ئیسرائیل و تەبایی نێو دەولەتی لە نێوان رۆژهەلات و رۆژئاوا. بارزانی بە تەواوی پشتی بە ئیران و ئەمریکا بەستبوو وە هەموو لایەنەکانی تری پشتگوێ خستبو، لەو پشت بەستنەدا زۆر گەشبین بوو، پێی وابوو کە لە لایەن ئەو بەناودۆستانەوە زەمانەتی دراوەتێ. زەمانەتێکی وەها کە ئەم جارەیان دەبێتە مایەی چارەسەری کێشەی کورد. لەم رووەوە بارزانی دەیگوت: "ئێمە پشت بە ولاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا دەبەستین و متمانەمان پێی هەیە".[3]

بارزانی تا دەهات زیاتر خۆی یەکلا دەکردەوە لە لایەنگیری ئەمریکیەکان. لە گفتوگۆیەکی رۆژنامەوانیدا لە(١٩٧٣/٦/٢٢) لە گەل هەوالدەری رۆژنامەی واشنتۆن پۆست(جیم هیوا گلاندی)دا رایگەیاند کە: "ئامادەیە بە ئاشکرا بلاوی بکاتەوە کە لایەنگری سیاسەتی ئەمریکیە لە

---

[1] پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆمیتەی ئامادەکردن): هەلسەنگاندنی رەوش و...ل٣٠.

[2] ا. کاوة: قضیة کردستان الجنوبیة والافاق المستقبلة، ص٨١.

[3] د. گۆینتەر دیشنەر: کورد، گەلی لە خشتە براوی غەدر لێ کراو، ل٢٤٠.

ناوچەکەداو ئامادەشە بە دەوری خۆی هەڵسێ لە پارێزگاری کردنی بەرژەوەندی ئەمریکاو داکۆکی کردن لە سەری لە ناوچەکەدا، هەر لەوێدا بارزانی ئامادەیی دەربڕی کە کۆمپانیای نەوتی کەرکوك و دەرهێنانی تەسلیم بە کۆمپانیایەکی نەوتی ئەمریکی بکات".[١]

پێوەندی نێوان CIA و بارزانی گەیشتە رادەی پێکهێنانی لێژنەی پێوەندی هاوبەش کە لەلایەن بارزانیەوە نوێنەرەکانی بریتی بوون لە(ئیدریس، مەسعود)کوڕانی بارزانی و (سامی عبدالرحمن). لە بەر ئەوەی مەسعودو ئیدریس لەو سەردەمەدا کەسانی کەم ئەزموون بوون، وە لە گەمەی دیبلۆماسیو دەولەتان شارەزاییان نەبوو، پێیان وابوو کە ئەمریکا هاریکاریەکەی هەتا سەرەو تا سەرکەوتن پشتی کورد بەر نادات.[٢]

بەڵام پێوەندییەکانی ئەمریکا بە بارزانیەوە لە چوارچێوەی تاکتیك بە دەر نەبووە.[٣] چونکە لە هەردوو کۆبوونەوە کەی بارزانی لە تاران کە لە مانگی ١٠/١٩٧٤ لەگەل شای ئێراندا داوای گفتوگۆی لەگەڵ سەرۆکی ئەمریکا نیکسۆن و سکرتێری دەولەتی ئەمریکی (ولیام رۆجێرس) کردبوو. بەڵام هیچیان ئامادە نەبوون لە گەڵ بارزانی دانیشن.[٤] هەروەك لە کاتی شەڕی (عەرەب-ئیسرائیل) یش لە ساڵی ١٩٧٣دا ئەم راستیە دەردەکەوێت.

---

[١] ئیبراهیم جەلال: خواروی کوردستانو شۆڕشی ئەیلول، ل٣٥٥.

[٢] هەمان سەرچاوە، ل٣٥٤.

[٣] محمد حسنين هيكل: مدافع اية الله، قصة ايران والثورة، ص ١٣٦.

[٤] ئیبراهیم جەلال: خواروی کوردستانو شۆڕشی ئەیلول، ل٣٥٥.

بــارزانی دەیویســـت هەڵومـــەرجی ئـــەم شـــەڕە بقۆزێتـــەوەو وەك بارودۆخێکی لە بار بەکاری بێنێ بۆ مسۆگەر کردنی پشتیوانی ئەمریکا. بۆیــە لــە ١٥/١٠/١٩٧٣ دا بــە بروسـکە داوای لــە کیسـنجەر کـرد کـەڕای حکومـەتی ئـەمریکای سـەبارەت بـە هێـرش بردنـە سـەر سـوپای عیراق بـۆ وەربگریێ و وەڵامی بداتەوە.[1] هەر هەمان پێشنیاریشی دا بە شای ئێران. کیسنجەر پێشنیاری بارزانی دابە نیکسۆنی سەرۆك کۆماری ئەمریکا بە نهێنی پەیوەندی بە عیراق و ئێرانەوە کرد و داوای لێکردن کە بە هەردوو لا هـەوڵ دەن ناکۆکیـەکانیان نـەهێڵن و " ئـەو شـێرپەنجەش لـە ناوبـەرن کـە سودەکەی لە پێشدا بۆ عیراق و ئینجا بۆ ئێران". دەبێت (مەبەستی لەو شـێرپەنجەیە شۆڕشـی کـورد و بـارزانی بـووە).[2] لـە لایـەکی دیکـەوە لـە ١٦/١٠/١٩٧٣ وەڵامی بارزانی دایەوە کە جاریێ هێرش نەباتە سەر سوپای عـیراق.[3] تەنانـەت کیسـنجەرو شـای ئێـران نـەیان دەویسـت کوردەکـان سـەرکەوتنی بنـەبڕ بـە دەسـت بهێـنن. بـەڵکو سـوربوون لـە سـەر ئـەوەی

---

[1] محمد حسنين هيكل: الحل و الحرب، ط ٨، بيروت، ١٩٨٨، ص ١٣٩؛ امين هويـدي: كيسـنجر وأدارة الصـراع الـدولي، ص٧٧-٧٨؛ منـذر الموصـلي: القضـية الكرديـة في العراق " البعث و الاكراد"، ص.٣٣٥

[98] مـارتن ڤـان برۆنەسـن: ئاغاوشـێخ و دەوڵـەت، ب١، چ٢، ل٥٧؛ ئیـبراهیم جـەلال: خاورى كوردستان و شۆڕشى ئەيلول، ل٣٥٩؛ امين هويدى: كيسنجر وأداره الصراع الدولى، ص٧٧-٧٨.

[3] محمد حسنين هيكل: الحل و الحرب، ط ٨، بيروت، ص١٣٩، ١٩٨٨؛ مارتن ڤان برۆنەسـن: ئاغاوشـێخ و دەوڵـەت، ب١، چ٢، ل٥٧؛ امـين هويـدي: كيسـنجر وأدارة الصراع الدولي، ص٧٧-٧٨.

جولانەوەی کورد هەر هێندەیان توانا هەبێت کە بەرگری لە خۆبکەن و کەش و هەوای دوژمنکارانە بپارێزن و هەرهێندەیان هێز هەبێ کە بتوانن عیراقی دراوسێی ئێرانی هاوپەیمانی ئەمریکا سەرقاڵ بکەن.[1] هەڵبەتە ئەم سیاسەتە بە کوردەکان نەوترا، بەڵکو تاقە چالاکی دەرەوەی ئەو سەردەمەی ئەمریکاو ئێران هاندانی بەردەوامی کورد بوو.[2]

ئەوەتا کیسنجەر پەردە لە روی سیاسەتی ئەمەریکا بەرامبەر بە کورد هەڵدەماڵێت و دەنوسێت:"وڵاتە دراوسێکانی وەکو ئێران بەو مەبەستە یارمەتی کوردیان دەدا تا خۆیان لە گێچەڵی عیراق بپارێزن. بۆیە بەهیچ شێوەیەك ئامادەی ئەوە نەبوون کە دروست بونی دەوڵەتێکی نیشتمانیی کوردی لە ئامێز بگرن. بەهەمان شێوە کارگێڕێتی (نیکسن)یش هەرگیز پشتیوانی لە سەربەخۆیی کوردەکانی عیراق نەکردووە".[3]

هەر کیسنجەر لە شوێنێکی تردا دەڵێت:"ئێمە زولمێکی گەورەمان لە کوردەکان کرد، لە کاتێکدا دەبوایە عیراق دژی سوریا بوەستێت، شەڕمان بە کورد راگرت و پشتمان تێکرد...".[4]

دواتر لە راپۆرتی (پایك)یش دا هاتووە کە ئەمریکیەکان دەڵێن: "سیاسەتمان بەرامبەر بە کورد زۆر بێ ڕەوشتانە بوو، نە یارمەتیمان

---

[1] امین هویدي: کیسنجر وأدارة الصراع الدولي، ص٧٨؛ منذر الموصلي: القضية الكردية في العراق " البعث و الاكراد"، ص٣٣٥.

[2] د. گوینتەر دیشنەر: کورد گەلی لەخشتە براوی غەدر لێ کراو، ل٢٨٧.

[3] هنری کیسنجەر: کارەساتی کوردەکان، وەرگێڕانی صەباحی غالب، گۆڤاری باسکار، ژمارە (٣)، سالی١٩٩٩، ل.٧

[4] محمد حسنين هيكل: الحل و الحرب، ص١٤٠-١٤١ .

دان و نه لێشیان گەڕاین کێشەکانیان لەگەڵ حکومەتی عیراقدا بە گفتوگۆ چارەسەر بکەن. ئێمە هانماندان و دواتریش دەستمان لێ کردنەوەو جێمان هێشتن..."[1].

بارزانی لە چەندین بۆنەدا گوزارشتی لەوە کردووە کە بە رادەیەك متمانەی بە وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا هەیە کە ئەو متمانەیەی بە هیچ زلهێزێکی تر نیە، بۆیەشە رایگەیاندووە کە ئەگەر دۆزەکەی سەر بکەوێ، ئەوا کوردستان دەبێت بە پەنجاو یەکەمین ویلایەتی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا.[2]

بەلام دوای ئەوەی ئەمریکا پشتی لە کورد کرد و هیچ کام لە گفت و بەڵێنەکانی بە جێ نەهێنا، بارزانی لە دوا دیمانەی رۆژنامەوانی خۆیدا لە باشوری کوردستاندا، ئاوا وەڵامی رۆژنامەنوس (گوینتەر دیشنەر) دەداتەوە کە لێی پرسیوە:

–دەربارەی هەڵەیەکی گەورەی شەخصی کە خۆی کردبێتی چی بووە؟

بارزانی لە وەڵامدا دەڵێت: "گەورەترین هەڵەی ژیانم ئەوەیە کە متمانەم بە ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا کرد* و باوەڕم بەو گفت و بەڵێنانە کرد کە پێیان داین".[1]

---

(١) هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل١٤٠؛ حامد محمود عیسی: المشكلة الكردية في الشرق الاوسط، ص٢٣٩.

(٢) د. گوینتەر دیشنەر: کورد، گەلێکی لەخشتە براوی غەدر لێکراو، ل٢٣٩؛ شلومونکدیمون: الموساد في العراق و دول الجوار، ص٢٩٧.

* بروانە پاشکۆی ژمارە(٤)

لەلایەکی تریشەوە پەیمانی دۆستایەتی نێوان بەغداو مۆسکۆ ئیمزا کرابوو. لە پەیمانەکەدا هاتبوو کە عیراق چەك و جبەخانەیەکی زۆری لە سۆڤیەتەوە پێ بگات. عیراق بووبوو بە هاوپەیمانێکی بنەڕەتی بۆ سۆڤیەتیەکان لە ناوچەکەدا.[2] پێدانی چەکی زۆرو هاندانی بەغدا لە لایەن سۆڤیەتەوە، وای کرد کە هێرش بکاتە سەر کوردەکان. ئەمەش لەوە زۆرتر بوو کە هاوکاری ئێرانیەکان و ئەمریکیەکان و ئیسرائیلیەکان کە هاوکێشەکەیان راگرتبوو.[3]

سامی عبدالرحمن لەچاوپێ کەوتنێکدا دەڵێت: " تا ساڵی ١٩٧٢ سۆڤیەت یارمەتی شۆڕشی کوردستانی عیراقیان داوە، دوای ئەمە هاوکێشەکان گۆڕان و هاوپەیمانی و شتی تازە هاتنە پێشەوەو دوایش پەیوەندی لەنێوان جولانەوەی کوردی و سۆڤیەتدا پچڕا و لە ئاکامدا لەگەڵ ئۆردوگای سۆسیالیستی بە گشتی پچڕا".[4]

لەشەڕی کوردستان(١٩٧٤-١٩٧٥)دا سۆڤیەت بەهەموو جۆرە چەکێك هاوکاری عیراقی کرد. بەتایبەتی چەندان فڕۆکەی تازەی دابوو بە

---

[1] د. گوینتەر دیشنەر: کورد، گەلێکی لەخشتە براوی غەدر لێکراو، ل٢٩٨-٢٩٩؛ ممتاز حیدری: کۆنگرەی ٩٠ ساڵەی لەدایك بوونی بارزانی نەمر، ل٣٢.

(٢) سامی شورش: تنوع الكرد في العراق، ص٢٦.

[3] هنری کیسنجەر: کارەساتی کوردەکان، ل٩ .

[4] چاو پێ کەوتن لەگەڵ سامی عبدالرحمن، رۆژنامەی بەرەی کوردستانی، ژمارە(١٧)، شوبباتی ١٩٩٠.

عیراق،[1] و نـەك هـەر بـە چـەك، بگـرە بـە شـارەزاو پسـپۆری شـەڕكەریش بەشـداری ئـەو شـەڕەی كـرد لەبەرژەوەنـدی عـیراق. لەوانـە: ڕۆژنامـەی (ڤیگـارۆ)ی فەرەنسـی لـە ١٩٧٤/٧/٤ دا بـڵاوی كردۆتـەوە كـە فرۆكـەی (تۆبۆلـۆف-٢٢) كـە لـە شـەڕدا بـەكار دێـت، ئەفسـەرێكی روسـی بـە نـاوی (كۆلۆنیـل ئەلیكسـەندەر ڤاسیلڤ) سەرپەرشـتی ئـەو چـەك و بۆردومانانـە دەكات كە لە كوردستان دا بەكار دەهێنرێن.[2]

لەماوەی یەك ساڵی شەڕدا، ئەگەر پشتیوانیەكەی ئیران و ئەمریكا لـە رووی ئیداریـەوە لـە ئۆردوگاكـانی ئـیران و سـەر سـنورەكاندا یارمـەتی شوڕشیان باش دابێ، ئەوا لە رووی سیاسی و سەربازییەوە كێشـەی گەلی كوردیان نابوود كرد. لە بەرامبەر ئەو هەموو توانا سەربازیەی عیراق و ئەو هەموو هێرشە ستراتیژیانەی دەكرانە سەر ناوچە ئازاد كراوەكان، ئێران و ئەمریكا تەنیا چەكی تەكنیكی سەربازیان دەخستە مەیدانەوە. ئێستاش چـەكی ئـەوتۆیان نەدایـە شـۆڕش كـە بتـوانێ بنكـە ئـابوری و ئۆردوگـا سەربازیە گەورەو گرانەكانی عیراق بۆردومان بكا.[3]

سـەبارەت بـەو سیاسـەتە د. محمـود عوسمـان لـە چـاو پێكەوتنێكـدا دەڵێت:

---

[1] مەسـەلەی كـورد لـە رۆژنامـەو گۆڤـارە ئەلمانیەكانـدا، گۆڤاری دەنگـی كوردسـتانی عیراق، ژمارە(١)، ١٩٧٤، ل١٢٣ .

[2] كـوردۆ عـەلی: سـۆڤیەت و بزوتنـەوەی نیشـتمانیی كـورد، ل١١٢؛ مـیرزا مـەنگوڕی: بەسەرهاتی سیاسی كورد(دەستنوس)، ل٥٢٠.

[3] حیكمـت محمـد كـریم (مـەلا بـەختیار): شۆڕشـی كوردسـتان و گۆڕانكاریـەكانی سەردەم، ل٢٢٥.

(موشی دایان)ی وەزیری بەرگری پێشووی ئیسرائیل بڕیاری دابوو ژمارەیەك دەبابەمان بداتێ. بەڵام ئێرانیەکان نەیانهێشت "بە بیانوی ئەوەی نەوەك قەوارەیەکی سەربەخۆ لە کوردستاندا رابگەینن"[1]

لە بەر ئەم هۆکارانە ئەمریکاو ئێران شۆڕشیان لە رووی سەربازیەوە خستە سەنگەری بەرگری نێگەتیڤی جەنگی بەرەیی فراوانەوە. ئەم جۆرە جەنگە بەرەییە فراوانە بۆ بزوتنەوەیەکی چەکداری پارتیزانی کە لەسەر زەمینێکی جوگرافی تەسكو لەناو میلەتێکی کەمتر لە نەتەوەی سەر دەستە، بە پشتیوانیەکی لاوازو بە مەشقو سازدانی سەربازی دواکەوتوانەوە، مەترسیەکی سەربازی روخێنەرە.[2]

ئەو پێوەندیەی کە سەرکردایەتی شۆڕش لە گەڵ دەوڵەتاندا هەیبوو بە شێوەیەکی رەسمی و لە رێگای کاری دیبلۆماتیەوە نەبوو، بەڵکو زیاتر پەیوەندیەکی مخابەراتی و ژێر بەژێر بوو. لە راستیشدا دەبێ هەموو جۆرە پێوەندیەکی دبلۆماسی و سیاسی و سەربازیو ئیداری ستراتیژی بزوتنەوەی کورد لەگەڵ دەرەوەدا مۆرکراو، رونکراو، کۆنکرێتو ساغ کراو بێ، دەنا هەموو دەوڵەتێك بۆی هەیە بەئارەزوی بەرژەوەندیەکانی یاری بە پێوەندیەکە بکا.[3] هەر ئەمەش بوو وای کرد کاتێ بارودۆخەکە گۆڕاو وای خواست کە دۆستانی کورد (ئەمریکاو ئێران) وازیان لە کۆمەك و هاوکاری شۆڕشی کورد هێناو کورد لە گۆڕەپانەکەدا بەتەنیا مایەوە.

---

[1] دیرۆکی پێوەندی یەکانی کورد–ئیسرائیل لەسەر زاری د. محمود علی عوسمانەوە (چاوپێکەوتن) رۆژنامەی کوردستانی نوێ، ژمارە (١٥٢٤) ١٩٩٧/١٢/٢٣.

[2] حیکمت مجمد کریم (مەلا بەختیار): شۆڕشی کوردستانو.... ل٢٢٥.

[3] هەمان سەرچاوە... ل٢٣٣.

کێشــەیەکی تــری ســەرکردایەتی شۆڕشــی کــورد ئــەوەبوو کــە سیاسەتێکی جێگیری نەبوو، لە سیاسەتی دەرەکی و کاری دبلۆماسی نێو دەوڵــەتان لاوازو بــێ بەرنامــەبوو. بۆچــونەکانی بــارزانی لای نوێنــەرانی دەوڵەتان یەك رەنگ و هاوئاهەنگ نەبوون، بۆنمونـە: بە ئەمـەریکای دەوت " ئەگـەر یارمـەتیم بـدەن کوردسـتان دەکـەم بـە ویلایـەتی پـەنجاو یـەکی ئـەمریکاو"[1] و بـە سـۆڤیەتی دەوت: " ئەگـەر یارمـەتیم بـدەن کوردسـتان ئەکەم بە قەڵای کۆمۆنیزم". بە ئێرانی دەوت: " ئێمە هەموومان لەرەگـەزی ئـارین ". وە بـەعیراق ئـەوت: " مـن عەبباسـیم". بەعـەرەبی ئـەوت:" مـن موسـڵمانم ئامـادەم پێشـمەرگە بنێـرم بـۆ شـەڕی جـوو" و بـە جولەکەشـی ئەوت: " کوردو جوو نەتەوەی حەزرەتی ئیبراهیمن ئەبێ پێکەوە هاوکاری بکـەن"[2]. بـارزانی بەبۆچـونی خـۆی هـەوڵی دەدا پەیوەنـدی بـە هــەموو لایەکەوە بکات و بۆ بەرژەوەندی شۆڕش ئیستیغلالیان بکات بەڵام ئەوان هــیچ کامێکیــان ئامادەنــەبوون وەك پێویســت بــە دەنگــی یــەوە بچــن و هەوڵەکانی هەمووی بێ سود دەرچوون.

---

[1] صلاح ألخرسان: التيارات السياسية في كردستان العراق، بيروت ٢٠٠١، ص٢٢٥.

[2] نەوشیروان مستەفا ئەمین: پەنجەکان یەکتری دەشکێنن، ل١١٠.

ب-ڕێکەوتنی جەزائیر لە (١٩٧٥/٣/٦) دا :

ئـەو هۆکارانــەی لــە پێشــەوە باسمــان کــردن، تــا ئاســتێکی زۆر شۆڕشــەکەیان لاواز کردبــوو و بــەلا ڕێیانــدا بردبــوو، بــەڵام بەســتنی پەیماننامــەی جــەزائیر زیــاتر بڕســتی لەشۆڕشــەکە بــڕیو گــورزێکی کاریگەری پێگەیاندوو بزوتنەوەکە هیچی تر توانای خۆڕاگرتنی نەماو هەرەسی هێنا.

دەمێك بوو هەوڵی لێك نزیك کەوتنـەوەی عیراقو ئیران دەدرا لەلایـەن چـەند دەوڵـەتێکی دۆسـتی هـەردوو لایانـەوە بـەو مەبەسـتەی هـەردوو دەوڵـەت ئاشـت ببنـەوەو کۆتـایی بـە شۆڕشـی کـورد بهێنـرێ.[1] بـەڵام سەرکردایەتی بزوتنەوەی کوردی لەم ڕووەوە نوتقی لەخۆی بڕیبوو. ئاخۆ ئاگاداری هیچ کام لەم جموجۆڵانە نەبوو کە بۆ ئاشت بونەوەی عیراقو ئیران دەکرا کە روون بوو ئەنجامەکەی کەنارخستنو هەرەس پێهێنانی شۆڕشی کورد بوو، یاخود سەرکردایەتی قەناعەتێکی جێگیری ئەوتۆی هەبووکە پـێی وابـوو ئێـرانو ئـەمریکا دۆسـتی هـەتا هـەتایی کوردن و هەرگیز پشتی تێ ناکەن.

هەر چۆنێ بێ، لەهەردوو حاڵەت دا ئەمە ساویلکەیی سەرکردایەتی کـوردیی ئـەو ڕۆژگـارە دەگەیـەنێ لەمەیـدانی سیاسـەتدا. تەنانـەت بـەر لەڕێکـەوتنی جـەزائیریش چـەندین کۆبونـەوە لـەنێوان نوێنـەرانی عـیراقو ئیران کراوە بۆ نمونە:

---

[1] عدنان المفتي: الاكراد والعلاقات العربية الكردية، ص٤٧.

توركيا بەر لە هەر لایەك هەوڵی چارەسەركردنی كێشەكانی نێوان عیراق‌و ئیرانی دەدا، هەر بۆ ئەم مەبەستە لەرۆژی ١٩٧٤/٥/١٦ دا لە ئەنقەرەی پایتەختی توركیادا كۆبونەوەیەكی سێ قۆڵی لەنێوان عیراق‌و ئیران‌و توركیا بەسترا. لەوەزیری دەرەوەی ئیران داواكرا كە یارمەتی كوردەكانی عیراق نەدەن چونكە سەركەوتنی كورد بۆ هەر سێ دەوڵەت كێشەیەكی گەورە دەخوڵقێنێ.[1]

دوابەدوای ئەوە لە ١٢-١٨ی ئابی ١٩٧٤ دا نوێنەرانی عیراق‌و ئیران (سەعدون حمادی و عباس خلعتبری)وەزیرانی دەرەوەی ئەم دوو دەوڵەتە لە ئەستەمبوڵ كۆبونەوە.[2] جارێكی تریش لەكۆتایی ساڵی ١٩٧٤دا توركیا توانی نوێنەرانی عیراق‌و ئیران لەئەستەمبوڵ بگەیەنێتە یەك‌و كۆبونەوەیان پێ بكات.[3] لەرێكەوتی ١٩٧٥/١/٦ یش شای ئێران لە عەممان لەگەڵ مەلیك حسین دا كۆبونەوە. وە لە ١٩٧٥/١/٨یشدا چوو بۆ

---

(1) میرزا مەنگوری: بەسەرهاتی سیاسی كورد (دەستنوس)، ل٣٩٨.

(2) منوچهر پارسادۆست: ناكۆكی عیراق - ئیران، ل٥١؛ صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كوردستان العراق، ص٢٢٤؛ د. گوینتەر دیشنەر: كورد، گەلی غەدر لێكراوی لەخشتە براو، ل٢٨٩؛ پارتی دیموكراتی كوردستان(سەركردایەتی كاتی): رێبازی بزوتنەوەی رزگاریخوازیكورد، ل٥٦؛ شلومونكديمون: الموساد فيالعراق و دول الجوار، ص٢٩٧.

(3) د. جەبار قادر: چەند بابەتێكی مێژوویی، ل ٧٨؛ صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كوردستان العراق، ص٢٢٤.

قاهیرەو لەگەڵ سادات دا کۆبۆوە.[1] کەهەر بەمەبەستی گەیشتنی ڕێککەوتننامەیەك بوو لەنێوان هەردوولادا. جگە لەوانە لەماوەی ١٦-٢٠ی کانونی دووەمی ١٩٧٥ دا دیسان وەزیرانی دەرەوەی عیراق و ئێران چاویان بەیەکتری کەوت.[2] کیسنجەر دەڵێت: لەکۆبونەوەی ٨/ی شوباتی ١٩٧٥ دا لە زوریغ (Zurich) لە کۆتایی گەشتەکەی ڕۆژهەڵاتی ناوەراستدا شای ئێران بێ هیچ پێشەکی و ئاگادار کردنەوەیەك، پێی ڕاگەیاندم کە بیری لەگفتوگۆ کردۆتەوە لەگەڵ (سەدام حسین) دا منیش سەرۆك فۆرد (Ford)م ئاگادارکردەوە".[3]

لەرۆژی ١٩٧٥/٢/٢١ دوو نوسراوی (هەواری بومیدین) سەرۆك کۆماری جەزائیر نێردران بۆ (احمد حسن بکر) و (شا)ی ئێران. لەو نوسراوانەدا داوا لەهەردوو لایان کرا بوو کە ڕێك بکەون و کێشەو هەرای نێوانیان نەهێڵن.[4] هەر لەو بارەیەوە، کیسنجەر دەڵی" شای ئێران بڕیاریدا بەشێوەیەکی دبلۆماسیانە پاشە کشە بکا.

---

[1] ئیبراهیم جەلال: خواروی کوردستان و شۆرشی ئەیلول، ل ٣٩٠؛ شلومونکدیمون: الموساد فی العراق و دول الجوار، ص٢٩٧.

[2] منوچهر پارسا دوست: ناکۆکی عیراق – ئیران، ل٥١؛ عبد الکریم فندي: فصول من ثورة ایلول في کردستان العراق، ص١٣٤-١٣٥.

[3] هنری کیسنجەر. کارەساتی کوردەکان، ل٢٠.

[4] میرزا مەنگوڕی: بەسەرهاتی سیاسی کورد (دەستنوس)، ل ٦٠١.

له ١٩٧٥/٢/٢٨ دا شای ئێران سەردانی قاهیرەی کردو لەگەڵ سادات کۆبۆوە، گەوهەری کۆبونەوەکە لەدواییدا لەلایەن (محمد حسنين هيكل)ەوە ئاشکرا کرا کە پەیوەندی بە ڕێکخستنەوەی ئێران و عیراقەوە هەبوو.[١]

شای ئێران تامەزرۆو پەرۆشی هەر جۆرە چارەسەرێکی سیاسی بوو کە ویستەکانی بەدی بێنێ. هەر ئەو هۆیەش بوو کە هانی دا یارمەتی شۆڕشگێڕانی کورد بدات،[٢] تا عیراقی دراوسێی ناچار بکات مل بۆ داواو مەرجەکانی کەچ بکات کە بریتی بوون لەمانە: چارەسەری کێشە سنوریە جۆراو جۆرەکان، بەتایبەتی کێشەی (**شط العرب**) بەجۆرێك کە بەرژەوەندییە هەرێمییەکانی شا وەدی بێنێ. کۆتایی هێنان بەهێرشی (عەرەبستان) کە عیراق لەپارێزگای (خوزستان)ەوە ئاراستەی دەکرد. هەروەها وازهێنان لەهەموو هەوڵەکانی دیکەی روخاندنی رژێمی ئێران، کە عیراق یارمەتی دەدات، وەکو بلوجستان کە چەندین ساڵ بوو بوو بە بنکەی پشێوی و هەرا.[٣]

بەم جۆرە هەموو فاکتەرو هەلومەرجەکان خۆشبوون بۆ ئەوەی شا بەمەرامەکانی خۆی بگات. تاقە کۆسپی سەر ڕێگە، کێشەی کوردی عیراق بوو کە شا یارمەتی دەدان و لەسەرەتادا داوای دەکرد کە داخوازییەکانیان جێبەجێ بکرێ و ئازادی و مافی چارەنوسی سیاسیان بدرێتێ. کەچی دوایی بەو چاوە سەیری هەمان ئەو داخوازیانەی دەکرد کە خەونی

---

[١] ئیبراهیم جەلال: خاوروی کوردستان و شۆڕشی ئەیلول، ل ٣٨٩.

[٢] م. س. لازەرێف: کورد و کوردستان، فاکتەرەکانی دروستبونی کێشەکە، وەرگێڕانی: د. جەبار قادر، ل٧٨-٧٩.

[٣] محمد حسنين هيكل: مدافع اية الله، ص١٤٢.

سیاسی و هیواو ئاواتی دوورن لەواقیع. جا لەبەر ئەمە هەر دەبوایە قوربانی بەکوردی عیراق بدریّ.[1]

لە ٤-٦-ئازاری ١٩٧٥ لەکۆبونەوەی سالاّنەی سەرانی ئوپیّك دا عیراق و ئیّران (سەددام حسین) و (شا) بەناوبژیوانی (هەواری بومیدیەن)ی سەرۆك کۆماری جەزائیر بەیەك گەیەشتن بۆ چارەسەرکردنی کیّشەکانیان. دوای وتوو ویّژەکان سەرانی هەردوو دەولّەت بەیاننامەیەکی هاوبەشیان لە رۆژی ٦ی ئازاری ١٩٧٥دا بلاّکردەوە کە بەریّکەوتنی جەزائیر ناسراوە.[2]

بەپیّی ماددە ئاشکراکانی ریّکەوتنەکە:* دەبوو هەردوو دەولّەتی عیراق و ئیّران پاریّزگاری ئەمن و ئاسایشی ناوچە سنوریەکانیان بکەن و نەهیّلّن هاتوچۆی قاچاغی تیّدا بکریّ. و لەدژی یەکتری یارمەتی یاخیبوون و ئاژاوە نانەوە و پشیّوی نەدەن. لەگەلّ یەکتری هاوکاری بکەن دژی ئەو تاقمە تیّکدەرانەی کە لەیەکیّك لەم دوو دەولّەتەوە دژی

[1] د. گوینتەر دیشنەر: کورد، گەلی غەدر لیّ کراو لەخشتە براو، ل٢٩٠.

[2] منوچهر پارسادوست: ناکوکی ئیران و عیراق – ل٥٢؛ عبدالله حسن زادە: نیو سەدە تیّکۆشان، بەرگی یەکەم، ل٩٦؛ ئیبراهیم جەلال: خواروی کوردستان و شۆرشی ئەیلول، ل ٣٩٠.

* بروانە پاشکۆی ژمارە(١).

دەوڵەتەکەی تر دەیانەوێ هەڵیسوڕێنن. ئەمانە خاڵە گرنگەکانی ماددە ئاشکراکانی ڕێکەوتنەکە بوون لەنێوان هەردوو دەوڵەتدا.(1)

هەرچەندە ڕێکەوتنەکە بەرواڵەت کورت بوو، وناوی کوردی بەهیچ جۆرێك تێدا نەهاتبوو، و لەپلەی یەکەمدا دژی شۆڕشی کوردستانی عیراق بوو، کە ئەو کاتە گەیشتبووە باڵاترین قۆناغی پەرەسەندنی چەندایەتی و مەترسییەکی گەورەی بۆ دەوڵەتە داگیرکەرەکانی لەناوچەکەدا پێك هێنابوو، بەڵام لەراستیدا پەیمانەکە دژی هەموو نەتەوەی کوردبوو. چونکە بۆتەواو کردنی ئەم ڕێکەوتنە دوو بەندی نهێنی تریشیان خستبووە سەر:

یەکێکیان: لەهیچ هەڵو مەرجێکدا شاو رژێمی ئێران مافی ئۆتۆنۆمی گەلی کورد لە کوردستانی ژێر دەسەڵاتی ئێراندا نەسەڵمێنێ و لەمەدا حکومەتی عیراقیش پشتیوانی بکات.

دووەمیان:حکومەتەکانی ئێران و عیراق هەریەکەیان لەلای خۆیەوە هەوڵ بدات بۆ راکێشانی حکومەتی تورکیا کە بەشداریان بکات لەو سیاسەتە ناو کۆییەی دژی کورد لەناوچەکەدا.(2)

ئەم ڕێککەوتنە سەودایەکی ئێرانی عیراقی بوو لەسەر بزوتنەوەی نەتەوەیی کورد، کۆبونەوەی شاو سەددام حسین لەگەڵ یەکتری و ڕێکەوتنەکەیان، بۆ بارزانی و سەرکردایەتی بزوتنەوەی کورد روداوێکی

---

(1) د. بیجەر مانی: کوردستانی نیشتمان و کێشە لە بەڵگەنامەو هەڵوێستی نێو دەوڵەتاندا، گۆڤاری پێشکەوتن، ژ(٣)، ساڵی١٩٨٧، ل٣٤-٣٥؛ د. جەبار قادر: چەند بابەتێکی مێژوویی، ل٧٩.

(2) یەکێتی نشتیمانی کوردستان: قیادەی موەقەتە لەچ بەرەیەکدا وەستاوە، ل٦-٧.

کتوپڕی چاوەڕێ نەکراوبوو. ئەوانیش وەکو خەڵکی تر لەدەزگاکانی ڕاگەیاندنی جیهانییەوە بیستیان. بەڵام بارزانی بڕوای وابوو کە ناکۆکیەکانی شاو سەددام لەوە قوڵترە بتوانن ڕێك بکەون. لەبەرئەوە ئەو هەوڵانەی بەهەند هەڵنە دەگرت. پشت بەستنی بارزانی بە ئەمریکا و ئێران و دواتریش هاتنەکایەی ڕێکەوتننامەی جەزائیرو یەکلایی کردنەوەی کێشە سنوریەکانی نێوان عیراق و ئێران و مەسەلەی (**شط العرب**)، هەرەسیان نزیك کردەوە.

هاوکات لەگەڵ ئیمزاکردنی ڕێکەوتنەکەدا، حکومەتی ئێران هەموو یارمەتیەکانی لە کورد بڕی و لەژێر ڕەحمەتی سوپای عیراقی دا بەجێی هێشت، پاش تێپەڕبوونی ماوەیەکی کەم شۆڕش سەرکوت کراو ئەمریکاش هەمان ڕێگەی ئێرانی گرتە بەر.[١] هەر ڕۆژێك دوای ئیمزاکردنەکە، (١٩٧٥/٣/٧)دەوڵەتی ئیران تۆپ و تەیارە شکێنەکان و تفاقە سەربازیەکانی سوپای خۆی کێشایەوە بەرەو ئێران و هەموویان بە بەردەم بارەگای بارزانی دا تێپەڕین و بارزانیان بێ بەرگری بەجێ هێشت. هەر ئەو کاتە فرۆکەکانی عیراق بێ ترس کەوتنە بۆردومان کردنی گەلاڵە.[٢]

---

[١] حنا یوسف فریج: مەسەلەی نەتەوەیی کورد لەعیراقداو... ل١٢.

[٢] مارتن ڤان برۆنەسن: ئاغاوشێخ ودەوڵەت، ب١، ل٥٨؛ حسین عارف: بیرەوەری ساڵێك لەتەمەن، ل١٨٨؛ جوناثان راندل: أمة في شقاق، ص٢٢٤.

دوابــەدوای ئیمزاکردنــی ڕێکەوتنەکــە، شــای ئێــران داوای لــە (ئەرتەشبود نەسیری)* کرد کە بارزانی بانگ بکەنە تاران، لە ١٢ی ئازاردا بارزانی لەگەڵ د.محمود عوسمان و محسن دزەیی بران بۆ دیدەنی شا. لەو دیدەنیـەدا (نەسـیری)ش بەشـداربوو. شـا بـەم چەشـنە ئاگـاداری وەفـدە کوردیەکـەی کـرد : ئێمـە ئیختـیلاف و مەشـاکلی خۆمـان لەگـەڵ دەوڵـەتی عـیراق کۆتـایی پـێ هێنـاوەو دەمانـەوێ لەگـەڵ عـیراق کـە دراوسـێمانە پەیوەندیەکی دۆستانەمان هەبێ. لەتۆش داوا دەکەم بەهەموو بەرپرسانی حزبی و پێشمەرگە رابگەیەنێ کە لەم سەعاتەوە شەڕ لەگەڵ سوپای عیراق تەواو بووەو کەس هـەقی نیـە سـەر ئێشـە بۆ دەوڵـەتی عیراق ساز بکات. ئێمە لەمـەودوا بـەهیچ چەشنێك یارمـەتی بەدرێـژە پێدانی شۆڕشـی کورد ناکـەین".[1] هـەر لـەو دانیشـتنەدا شـا درێـژە بەقسـەکانی دەدات و دەڵـێ: "دەوڵـەتانی عـەرەبی لـەم سـەردەمەدا بونەتـە هێزێکـی گـەورەی ئـەوتۆ لـەدنیادا کـە نـاکرێ پشـتگوێ بخـرێن. قـازانجی ئـیران لەوەدایـە کـە ناکۆکیەکانی خۆی لەگەڵ ئەوان بەلادا بخات و لەگەڵیان ڕێك بکەوێ، بەم ڕێکەوتنە ئێمە توانیمان ناکۆکیەکانی خۆمان لەگـەڵ عیراق کـە (٤٢) ساڵ نـەماتوانی بـوو لا بـەلای بکـەین. بـەجۆرێ بـەلای دابخـەین کـە ئێمـە دەمانویست. ئێوەش خۆتان ئازادن لەوەدا چی دەکەن:

---

* ئـەر تەشـبود نەسـیری: ئەوسـا جەنـەراڵێك بـوو و سـەرۆکی دەزگـای (سـاواك) بـوو لەئیران.

[1] عیسـی پـژمان: نهێنـی یـەکانی بەسـتنی پـەیمانی الجـزائیر – ل٩١؛ چاوپێکەوتن لەگەل د. محمود عوسمان لە ٢٠٠١/٨/٢٣، لەسلێمانی؛ عبد الكريم فندي: فصول من ثورة ايلول في كردستان العراق، ص١٣٦.

–دێنە ئێران، وڵاتی خۆتانەو وەکو هاوولاتی ئێران رەفتارتان لەگەڵ دەکەین.

–دەگەڕێنەوە عیراق، بەڵێنم لە سەددام وەرگرتوە کەستان نەکوژێ.

–درێژە بەشەڕ دەدەن، ئارەزوی خۆتانە، بەڵام من ئیتر سنور لەیار مەتیدانی جەنگ دا دائەخەم..".[1]

لە وەلامی شای ئێراندا بارزانی وتی :–

"ئێمە میللەتی تۆین، مادەم تۆ لە رێکەوتنەکە رازیت و قازانجی ئێرانی تێدایە، ئێمەش هیچمان لەسەری نیە، ئێمە لەژێر فەرمانی ئێوە داین، ئێمە دڵسۆزی ئێوەبوین و دڵسۆزی ئێوە دەمێنینەوە..."[2]

رۆژی ١٩٧٥/٣/١٣ بارزانی لەتاران گەڕایەوە، لەگەڵ لیژنەی ناوەندیدا کۆبۆوەو ئەنجامی سەردانەکەی تاران و بینینی شای بۆ باس کردن و پێی راگەیاندن کە شا چی پێ ووتوە، هەر لەو کۆبونەوەیەدا هەندێ بڕیاری گرنگ درا، گرنگترینیان درێژەدان بوو بە شۆڕش،[3] بەڵام لەهەمان کاتدا بارزانی بروسکەیەکی دابوو بەهەموو هێزەکانی پێشمەرگە

---

[1] د. گوینتەر دیشنەر: کورد، گەلی غەدر لێ کراوی لەخشتە براو، ل٢٩٤؛ چاوپێکەوتن لەگەل د. محمود عوسمان لە ٢٠٠١/٨/٢٣، لەسلێمانی؛ جوناثان راندل: أمة في شقاق، ص٢٢٤؛ نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەکەناری دانوبەوە... ل٢٩.

[2] نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەکەناری دانوبەوە...ل٢٩؛ چاوپێکەوتن لەگەل د.محمود عوسمان لە ٢٠٠١/٨/٢٣، لەسلێمانی.

[3] حسین عارف: بیرەوەری ساڵێك لەتەمەن، ل ١٩٩؛ حسین محمد عزیز: خولانەوە لەبازنەی بۆشدا، ل ١١٤؛ نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەکەناری دانوبەوە...ل ٣٠؛ ژیرار چالیاند: گەلێکی پەژموردە، ل ٣٩٧.

كه لەسەعات یازدەی بەیانیەوە تەققە بوەستێنن.[1] شەوی ١٩/١٨-٣-١٩٧٥ سەركردایەتی شۆڕش (بارزانی) لەگەڵ مەكتەبی سیاسی و لیژنەی مەركەزیی پارتی، لەكۆبونەوەیەكیاندا بڕیاریاندا كە بەردەوامبوون لەسەر شەڕكردن، لەتوانادا نەماوەو چەكدانان و تەسلیم بوون بە ئێران بۆتە ناچاریی.[2]

هەر دوای ئەوە بەرۆژێك لە ١٩٧٥/٣/٢٠ لەئیزگەی دەنگی كوردستانەوە فەرماندەی پێشمەرگە (رشید سندی) بەناوی بارزانی و شۆڕشەوە بڕیاری راگرتنی شەری بڵاوكردەوەو داوای لەهەموو خەڵك كرد، چەكدارو بێ چەك ئازادن تەسلیم بەعیراق ببنەوە یان بچنە ناو ئێرانەوە.[3] لە ١٩٧٥/٣/٢١ یەكەم رۆژی جەژنی نەورۆز رادیۆی دەنگی كوردستان بێ هیچ پێشەكی و راگەیاندنێك دەنگی لێ نەهاتەوە، تەنها

---

[1] میرزا مەنگوڕی: بەسەرهاتی سیاسی كورد (دەستنوس)، ل ٦١٥؛ گۆڤەند عبدالقادر: پاش رێكەوتنی الجزائر ئامادەیی شەڕو بەرگری هەبوو...بەڵام؟ رۆژنامەی كوردستانی نوێ، ژ(٩٠٧)، ١٩٩٥/٢/٦.

[2] كۆنگرەی ٩٠ ساڵەی لەدایك بوونی بارزانی، ل١٢٢؛ نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەكەناری دانوبەوە...ل٣٠؛ حسین عارف: بیرەوەری ساڵێك لەتەمەن، ل ٢٩؛ میرزا مەنگوڕی: بەسەرهاتی سیاسی كورد، ل ٦٣٤ .

[3] كریس كوچیرا: مێژووی كورد لەسەدەی ١٩، ٢٠ دا، ل ٥٠٧؛ ئیبراهیم جەلال: خواروی كوردستان و شۆڕشی ئەیلول، ل٣٩٦.

ئەوەی ڕاگەیاند کە " لەبەر هۆیەکی هونەری لەسبەی شەوەوە ئێزگە لەکار دەکەوێ".[1]

بەم جۆرە شای ئێران لەرێگەی ئەو یارمەتیەوە کە پێشکەشی شۆڕشی ئەیلولی کرد، دەیویست کەڵك لەجولانەوەی رەواو هەقی خەڵکی کوردستانی ژێر دەسەڵاتی عیراق وەربگرێ و لەدژی عیراق بیکاتە فاکتەری فشارو زۆر هێنان بۆ سەر سەددام تاکو مەبەستەکانی خۆی لەخەلیج و ئاوی (شط العرب) و عەرەبستان و ناوچەکانی سنوری عیراق و ئێران دا بهێنێتەدی[2]. شای ئێران لەم پەیمانەدا بەمەبەستەکانی خۆی گەیشت، بۆیە ئیتر وازی لەبارزانی و جولانەوەی رزگاری گەلی کوردستان لە عیراق هێنا. هەر پاش ماوەیەك بەسەر رێککەوتنەکەیاندا شا لە گفتوگۆیەکدا لەگەڵ رۆژنامەنووسی بەنێوبانگی عەرەب (محمد حسنین هیکل) دا دانی پێدانا،[3] شا بە مەبەستی خۆی گەیشت و سەری بەرژێمی عیراق دانواند و مەرجەکانی خۆی بەسەردا سەپاند. رژێمی بەعس چۆکی لەپێش شای ئێران دادا، لەبەرامبەر ئەمەدا شا، بارزانی لەمەیدانی شەرو بەربەرەکانێی عیراقدا کێشایەوە دواوە.

بەم شێوەیە رێکەوتنامەی جەزائیرو مەیدان چۆڵکردنی سەرکردایەتی جولانەوەی چەکدارانی پارتی و دواتر رۆڵی هەرە خراپی بەعس و بەرنامەکەی بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانی. هەموو ئەمانە

(1) کریس کوچیرا: مێژووی کورد لەسەدەی ١٩، ٢٠ دا، ل٥٠٧؛ حسین عارف: بیرەوەری ساڵێك لەتەمەن، ل ٢١٩.

(2) محمد حسنین هیکل: مدافع ایه الله، ص١٤٢.

(3) جەمال نەبەز: ئێستەو پاشەرۆژی کورد...ل٢٠.

بەیەکەوە کۆمەڵێك فاکتەرن و هەر یەکەو بەجیا ڕۆڵێکی سەرەکییان بینی بۆ لەنێو چوون و هەرەس هێنانی شۆڕشی ئەیلول.

باسی دووەم
کاردانەوەی هەرەسهێنانی شۆڕشی ئەیلول لەسەر کۆمەڵی کوردەواری

ئاشتبوونەوەی عێراق و ئێران کاردانەوەیەکی (سلبی) لەکۆمەڵگەی کوردەواریدا دروست کرد. جگە لەوەی هەرەسی بەشۆڕشی ئەیلول هێناو بزوتنەوەی کوردایەتی لاواز کرد، لەهەمان کاتدا دەرفەتێکی لەبار بوو بۆ بەغدا کەبەرنامەکانی پێشووتری لە (تەهجیرو تەرحیل و تەعریب و تەبعیس)، درێژەپێ بدات.

حوکمڕانانی رژێم زۆر لەخۆبایی ببوون. پێیان وابوو ئیتر هەتا هەتایە شۆڕشی کورد هەڵناسێتەوە، هەر بۆیە لەچوارچێوەی ئەوبەرنامەیەی سەرەوەیاندا سیاسەتی تواندنەوەی کوردیان پیادە کرد. لەهەموو ئەو خاڵانەش پەشیمان بوونەوە کە لەساڵی ١٩٧٠ دا لەگەڵ سەرکردایەتی پارتی لە چوارچێوەی بەیاننامەیەکدا مۆریان کردبوو.

هەرەسی شۆڕش، جگە لەوەی شکستێکی سیاسی و سەربازی گەورەبوو، لەڕوی سایکۆلۆژیشەوە رۆڵێکی کاریگەرو بەرچاوی لەنێو جەماوەری کوردا دی تەنانەت تاماوەیەکیش خەڵك لەشۆڕش نائومێد بوون.

دەسەلاتدارانی بەعس لەئەندامێکی بچوکیانەوە تا ئەندامێکی سەرکردایەتیان وا خۆیان بەژێرکەوتنی کوردەوە بادەدا کە عێراق بەهەموو دانیشتوان و تەواوی سامان و دارایی یەوە موڵکی ئەوانەو لەمەودوا بۆ هیچ هێزو لایەنێك نییە دەست درێژی ئەو سنورە بکات کە بەعس بۆیان دائەنێ. گەر هەستیان بە هەر جولەیەك بکردایە کە بۆنی

دژایەتی ئەوانی لێ بهاتبایە بەجۆرێکی دڕندانە لێیان ئەداو لەناویان دەبرد بێ ئەوەی گوێ بەهیچ داب و نەریت و یاسایەك بدەن یا نرخ بۆ شتێك دابنێن کە پێی دەوترێت مافی مرۆڤ.[1]

کاردانەوەی هەرەسی شۆڕشی ئەیلول لەسەر ژیانی کوردەواری لە گەلێك لایەنەوە کاریگەری سلبی هەبوو، بۆ وێنە: لەروی سەربازیەوە، دەیان هەزار پارچە چەکی سوك و قوڕسی گەلی کوردی خستە دەست عیراق و ئێران. ئەزمونی سەربازی و فەرماندە سەربازیەکان و وەرەی سەربازی هێزی پێشمەرگەی داتەپاند. هەیبەتی هیچ فەرماندەیەکی بەرامبەر بە رژێم و لە ناو جەماوەردا نەهێشت. تەواوی نهێنیە سەربازیەکانی شۆڕش و ناوچە رزگار کراوەکانی بۆ رژێم ئاشکرا کرد.[2] حکومەتی بەعس بەنرخێکی هەرزان چەکەکانی لەپێشمەرگە دەکڕییەوەو مەبەستی لەو چەك کڕینەوەیە سەر هەڵنەدانەوەی شۆڕشێکی نوێی کورد بوو.

لە روی سیاسیەوە، کێشەی کوردی وەکو کێشەیەکی بە کرێ گیراوی سەر بە ئێران ناساند. زەمانی ناحەزانی درێژتر کرد. ریزی سیاسی یەکگرتووی کوردایەتی لێك ترازاند. دەستەو توێژاڵی سیاسی لەنێو جەماوەردا لاوازکردو رژێم توانی بەئاسانی کاربکاتە سەر بەشێکی

---

[1] فاتح رسول: چەند لاپەڕەیەك لەمێژوی خەباتی گەلی کوردمان، بەرگی یەکەم، ل٣٣.

[2] سەرکەوت رشید: ئاشبەتال و خیانەتی نەتەوایەتی، رۆژنامەی کوردستانی نوێ، ژ(٩٦٦)، ١٩٩٥/٤/١٩ .

بەرچاوی خەڵك.[١] لەمەش بترازی نەفسیەتی مرۆڤی کوردی بەرامبەر داگیرکەر لاوازکرد. هەموو ئەوانەی هاتنەوە عێراق، زەلیل و لاواز کەوتنەوە بەردەست دوژمن. دوژمنیش بەئارەزوو بەشارەکانی خواروی دا دابەش دەکردن. گەورەترین فەرماندە کەسەری بۆ لەشکری عێراق شۆڕنەدەکرد، ناچار لەلایەن ئەمن یا ئیستخباراتێکەوە کارو فرمانی بۆ دیاری دەکراو دەبوایە بەپێی رێنماییەکانی ئەوان هەڵس و کەوت بکات.[٢] ئەو راستیانە تێکڕا زەمینەیان خۆشکرد تا رژێم بتوانێ سیاسەتی نەگریسی (تەعریب و تەهجیرو تەبعیس) بە ئاشکرا بسەپێنێ.

لەدوای ئەمە رژێمی عێراق چالاکیەکانی دژ بەکوردی گۆڕیە ئاستێکی بەرزتر. پلان دانەرانی نەریتی دژە یاخی بوون، هەل و دەرفەتیان بۆ لوا کەسەر لەنوێ نەخشەی سروشتی باشوری کوردستان بەپێ ی خواستی خۆیان بکێشنەوە، ئەمەش مانای ئەوەبوو کەوا کوردە شۆڕشگێڕەکان لەخاکی باوو باپیرانیان راگوێزرێن و لەناوچەی نوێ ی ژێر کۆنتڕۆڵی سەربازی توندو تیژی دەسەڵاتداریێتی بەغدادا دووبارە نیشتەجێ بکرێنەوە.[٣]

بەرنامەو سیاسەتی نوێی بەعس بەرامبەر بەکورد دوای هەرەس بەم چەشنەبوو :-

---

[١] سەرکەوت رشید: ئاشبەتاڵ و خیانەتی نەتەوایەتی، رۆژنامەی کوردستانی نوێ، ژ(٩٦٦)، ١٩/٤/١٩٩٥.

[٢] هەمان سەرچاوەی پێشوو.

[٣] میدل ئیست وۆچ: جینوساید لە عیراق و پەلاماری ئەنفال بۆ سەر کورد وەرگێرانی: سامندی موفتی زادە، ل٩٩ .

گۆڕینی پێکهاتەی نەتەوەیی دانیشتوانی کوردستانی عیراق ئەمەش پێویستی بە کۆچ پێکردن (تهجیر)ی زۆری کوردەکان هەبوو بۆ ناوەراستو خوارووی عیراق،[1] کە بەشی زۆری لەباشووردا بەناو خێڵە عەرەبەکانی فوراتی خواروودا بەرێژەی سێ تا پێنج خێزان بۆیەك گوند بڵاوکردەوە.[2] بەتایبەت لەپارێزگاکانی (ناسریە، دیوانیە، سەماوەو، رمادیو عیمارە)دا.[3] بەشێکی زۆر لە گوندەکان سوتێنرانو لەگەڵ زەویدا تەخت کران، یاخود عەرەبیان تیادا نیشتەجێکرا، لەتەقەلای ئەوەدابوون کە بست بە بستی زەوی کوردستان بچوك بکەنەوەو بەعەرەب نشنی بکەن.[4] هەر لەناو کوردستاندا (٣٠٠٠٠) تا (٤٠٠٠٠) کەسیان لەشوێنی خۆیان هەڵکەندەوەو هەندێکیان لەقوڵایی رۆژهەڵاتدا دامەزراندەوە،[5] وە ئەو کوردانەی بەکۆمەڵ راگوێزران لەسەر ئەم شێوەیەی خوارەوە دابەش

---

(1) جلیلی جلیل والاخرون: الحرکة الکردیة في العصر الحدیث، ط١ بیروت، ١٩٩٢، ص٢٩٧؛ پرۆفیسۆر م. س. لازەرێف: کورد و کوردستان، فاکتەرەکانی دروستبونی کێشەکە، و/ د.جەبار قادر، ل٤٢؛ یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان: عیراق ومەسەلەی کورد، ل١٤.

(2) رێباز: قەندیل بەغدای هەژاند، ب١، ل ٤٠.

(3) د. دلێر ئەحمەد حمد: ئەو بارودۆخە سیاسیوکۆمەڵایەتیەی ی.ن.ك ی تێدا لەدایك بوو، رێبازینوێ، (١٩)، ل١٢؛ جلیلی جلیل والاخرون: الحرکة الکردیة في العصر الحدیث، ص ٢٩٩ .

(4) فاتح رسول: چەند لاپەڕیەك لەمێژووی گەلی کوردمان، بەرگی یەکەم، ل٣١-٣٢ .

(5) د. مارف عومەر گول: جینۆسایدی گەلی کورد لەبەر رۆشنایی یاسای تازەی نێو دەوڵەتی دا، ل٢٨.

کران: لەو ناوچانەوە کە گشت دانیشتوانی کوردن،[1] یان ئەو ناوچانەی ڕێژەی زۆری دانیشتوانی کوردن و بەر هەرێمی ئۆتۆنۆمی نەخراون، وەك: ناوچە نەوتیەکانی کەرکوك، خانەقین و عینزالەو هەروەها ناوچە سنوریەکانی شەنگار، پارێزگای هەولێر، زوممارو ناوچەکانی قۆرەتوو بەمۆو مەیدان و سەروی خانەقین.[2]

لەتشرینی دووەمی ساڵی ١٩٧٥ دا لێپرسراوێکی ڕەسمی عیراق دانی بەوەدا نا کە نزیکەی پەنجا هەزار کورد ڕاگوێزراون –تەنها لەو ساڵەدا– بۆ هەرێمەکانی باشور لەناسریەو دیوانیە،[3] بێگومان ئەو ژمارەیە ڕاست نیە چونکە ژمارەی ڕاستەقینە لەوە زۆر زیاترە.

ئەو پێشمەرگەو تێکۆشەرانەی پاش ڕاگەیاندنی یاسای (لێبوردن) گەڕانەوە بۆ لای هێزەکانی عیراق و بە بنەچە دانیشتوانی ناوچەکانی بەر (هەرێمی ئۆتۆنۆمی) نەکەوتوو بوون، یان ناوچە بەعەرەب کراوەکان بوون، لە شوێنەکانی خۆیان نیشتەجێ نەکرانەوە.[4] بەتایبەتی لەهەندێك شارۆچکەی سنووری بادینان کە بۆ کاری لەشکری ستراتیجین، بۆ نموونە ناوچەکانی زێبار، بارزان، ئەتروش و زاخۆ، لەدەروازەی پارێزگای

---

[1] مەگۆیان: هەڵگیرسانەوەی خەباتی کوردەکانی کوردستانی عیراق لە پێناوی ئۆتۆنۆمی دا، گۆڤاری (پەیڤ)، ژمارە(٩)، ساڵی١٩٨٩، ل٩٤٩.

[2] سامی عبدالرحمن: من اوراقی، ل١٣٩؛ ئەمین قادرمینە: ئەمنی ستراتیجی عیراق و سێ کوچکەی بەعسیان، ل ٢٥٦" ژیرار چالیاند: گەلێکی پەژموردە، ل ٣٣٦.

[3] میدل ئیست وۆچ: جینۆساید لە عیراقدا، ل ١٠١.

[4] هەمان سەرچاوە، ل ٩٩؛ ژیرار چالیاند: گەلێکی پەژموردە، ل ٣٣٧.

هەولێریش کە بوو بە پایتەختی هەرێمی ئۆتۆنۆمی هەزاران کوردیان لەدەشتی مەخمور راگوێزا... هەر لەدوای هەرەسی شۆڕشی (١٩٧٥) رژێم بڕیاری دا کە پشتێنەیەکی ئاسایش لەسنوری عیراق‌و ئێران دروست بکات، بۆیە بەپێی ئەو بڕیارە لەسەر سنوری نێوان ئێران‌و عیراق، عیراق‌و تورکیا، عیراق‌و سوریا، لەکوردستاندا، دەبێت ٣٠-٤٠ کم بۆ قولایی ناو کوردستان لەهەموو ئاوەدانیەك چۆڵ بکرێت،[1] دانیشتوانی ئەو شارو گوندانەی کە دەکەونە ناو مەودای ئەو ٤٠ کیلۆمەترە دەبێت راگوێزرێن بۆ پشتی هێڵی پشتێنەی ئاسایش، وە لەسەر رێگەی نێوان شارەکان‌و ژێر دەسەڵاتی رێگاوبانی هاتوچۆی سوپای رژێم لە (گوندی هاوچەرخ)، واتە لە ئۆردوگای زۆرە ملێ نیشتەجێ بکرێن.[2]

رژێمی بەعس بەهەموو شێوەیەك هەوڵی دەدا روخساری نەتەوەیی کورد بشێوێنێ، مەبەستی لەم کارانەدا ئەوە بوو کە زیاتر لە (٣٠٠٠) گوندو (٢٢) شارو شارۆچکەی کوردستان تێك بدات‌و بیروخێنێ، هەروەها زیاتر لەنیو ملیۆن کەس لەو ناوچانەوە راگوێزرێت بۆ قولایی کوردستان‌و نیشتەجێیان بکات لە ئۆردوگای زۆرە ملێیەکاندا بێ دابین کردنی زەوی

---

[1] سامی عبدالرحمن: من اوراقی، ص١٢٣؛ یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان: عیراق و مەسەلەی کورد، ل١٤.

(٢) جلال الطالبانی: حول القضیة الکردیة في العراق، ص ٢٩. ؛ سامی عبدالرحمن: من اوراقی، ص٧٥، ؛ یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان: عیراق و مەسەلەی کورد، ل١٥؛ ئەمین قادر مینە: ئەمنی ستراتجیی عیراق، ل ١٩٣. ؛ مارتن ڤان برۆنەسن: ئاغا و شێخ و دەوڵەت، ب١، چ٢، ل٥٩؛ ابراهیم جلال: خواروی کوردستان‌و شۆڕشی ئەیلول، ل ٤٠٤، ؛ ژێرار چالیاند: گەلێکی پەژموردە، ل ٣٩٨.

کشـتوکاڵ بۆیـان.[1] بەمـەش خـەڵکێکی زۆری جوتیـاری کوردسـتان لەخاکـەکانیان دور خرانـەوەو کردنیـان بەخـەڵکێکی بـێ بەرهـەمو موستەهلیكو چاو لەدەستی حکومەت، واتە نزیکەی نیو ملیۆن کورد برسی و بێ چارەبنو زیاتر لە (٥٠٠٠٠) کەس بێ کاربوون.[2]

بەعس بڕیارێکی تریشی دەرکردبوو کە بەپێی ئەمە هیچ حزبێکی سیاسی بۆی نەبوو لە ناو ئەم خەڵکانەدا کاربکات (جگە لەو حزبە کارتۆنیانەی کە سەر بەخۆی بوون، وەك: پارتی دیموکراتی کوردستان و پارتی شۆڕشگێڕی کوردستان). بەڵکو تەنها ئەم مافە بۆ حزبی بەعس بوو. تا بتوانن بە ڕێکوپێکی ئەم حاڵەتە ئابوری یەی خولقاندبویان لە ناویاندا دەسگیری بکەن بۆ بە بەعسی بونیانو روخاندنیانو دورخستنەوەیان لە کاری شۆڕشگێڕی.[3] لە کۆڕو کۆبونەوەکاندا بە راشکاوی باسیان لەوە دەکردو داوایان دەکرد کە دەبێ هەموویان پەیوەندی بە حزبی بەعسەوە بکەن.[4] هەروەها راگوێزراوەکانیان ناچاردەکرد کە بەهۆی بێکاریی و برسێتی و نەبوونیانەوە چەك بۆ رژێم

---

[1] ئیبراهیم جلال: خوارووی کوردستانو شۆڕشی ئەیلول، ل ٤٠٥؛ سامی عبدالرحمن: من اوراقی، ص١٠٤.

[2] نوزاد. م: کوردستانو رۆژهەڵاتو تایبەتمەندیەکانیان، ل ٢٩؛ سامی عبدالرحمن: من اوراقی، ص١٠٤.

[3] فاتح رسول: چەند لاپەڕەیەك لە مێژوی خەباتی گەلی کوردمان، ب١، ل٣١؛ نوزاد. کوردستانو رۆژهەڵاتو تایبەتمەندیەکانی، ل٢٩.

[4] ئەرسەلان بایز: رۆژانی سەخت، رۆژنامەی کوردستانی نوێ، ژ (١٨٦٣)-١٩٩/٥/١٩.

هەڵگرنو بېن بەجاش، یان کۆچ بکەن بۆ ناوچەکانی خوارووی عێراقو لەکوردستان دووربکەونەوە.[1]

حکومەتی عێراق بۆ پتەوکردنی دەسەڵاتی بەعسو بنکەکانی خۆی لەکوردستاندا، تۆڕی جاسوسیو دامەزراوەکانی ئەمنو ئیستخباراتیان زیاتر گەشە پێدەداو فراوانتریان دەکردن. هەزاران ئەفسەرو جاسوسو پۆلیسی نهێنی کە پێشتر بەبیرو باوەڕی شۆڤێنیانەی عەرەبی پەروەردەکرابوونو مەشقی تایبەتیان پێ کرابوو، ناردرانە شارو شارۆچکەکانی کوردستان، ئەوانە بۆ جێبەجێ کردنی پلانەکانی بەعس چەندین جۆرە خەلاتو ئیمتیازاتیان پێ دەدرا. کارو رەفتارەکانی ئەو کەسانە کە لەدامەزراوە و دەزگاکانی ئەمنو جاسوسیدا کاریان دەکرد، ئەوەندە دڕندەو وەحشیانە بوون شێوازی کارکردنو مامەڵەیان لەگەڵ خەڵکی ئەوەندە نامرۆڤانە بوو کەنموونەیان لەمێژووی عێراقدا هەرگیز نەبووە.[2] بەهەموو کۆچەو کۆڵانێکدا بڵاوببوونەوە، دەستیان کرد بەپێشێل کردنی حورمەتی خەڵکی کوردستان. سیاسەتی بەعسیەکان لەو ساڵە گەیشتە رادەیەك کە هەر کوڕێکی عەرەب کچە کوردێکی بخواستایە بڕی(٥)هەزار دیناریان پێ دەدا.[3]

---

[1] ئیبراهیم جەلال: خوارووی کوردستانو شۆڕشی ئەیلول، ل٤٠٥.

[2] د. دلێر ئەحمەدحمەد: ئەو بارودۆخە سیاسی وکۆمەلایەتی یەی ی.ن.ك ی تێدا لەدایك بوو، ل١٥.

[3] رێباز: قەندیل بەغدای هەژاند، بەرگی یەکەم، ل ٤٠؛ ژیرارچالیاند: گەلێکی پەژموردە، ل٣٩٨.

بەعسی دەسەلاتدار لەم قۆناغەدا خەسڵەتێکی حوکمڕانی زۆر خراپ و توندو تیژی بەخۆوە گرتبوو. بە بەعسی کردنی خەڵك تەواوی دەزگاو دامەزراوەکانی دەوڵەتی گرتبۆوە. ئەوانەی دووچاری ئەم جۆرە سیاسەتە دەبون بریتی بوون لە ئەفسەرانی سوپا، دکتۆرەکان، مامۆستایان، ئەندازیاران، کرێکاران و هەموو خوێندکاران. بە بەعس کردن خەسڵەتێکی تۆتالیتاریانەی گشتی هەبوو. هەموو ئەو کەسانەی دەگرتەوە کە کار بەدەست و فەرمانبەرانی دەوڵەت بوون. ئەوەی پابەندی مەرجەکانی رژێم نەبوایە دووچاری بێ کاریو دەرکردن دەبۆوە. بێگومان ئەم سیاسەتەی رژێم تەواوی خەڵکی بێلایەنیشی دەگرتەوە. بون بە بەعسی بۆ هەموو کەس ئیجباری بوو. ئەوانەی دژی بەبەعسی بونیش بون فشاریان لەسەربوو. چونکە ئەرکی پەروەردەییان لەئەستۆ بوو. بەعس پرۆگرامێکی تازەی داڕشتبوو کە لەگەڵ بیری سیاسی خۆی هاوجووت بوو. بەپێی ئەو پرۆگرامە مامۆستایان دەبوایە بە بیروباوەڕی بەعسیانە بیربکەنەوەو نەوەی تازەش بەبیروباوەڕی نەتەوەیی عەرەبیی بەعس پەروەردەبکرێن.[1] هەر بەئامانجی جێبەجێ کردنی ئەم پلانە حکومەتی بەعس دەستی کرد بەدروست کردن و دامەزراندنی رێکخراوەکانی (طلائع، شبیبةو فتوة) کە گشتیان رێکخراوی لاوان و

[1] نەژاد عزیز سورمێ: درەختی بنکۆڵ کراو، ل ١٤.

هەرزەکاران بوون و بۆ بە بەعسی کردنیان حکومەت پارەو پولێکی زۆری بۆ تەرخان کردبوون.[1]

بەعەرەبکردن بوارەکانی رۆشنبیری و خوێندنیشی گرتبۆوە. بەرنامەی پەروەردەی خوێندن بەرۆحێکی بەعسیانە کاری بۆ دەکرا لەلایەن دەسەڵاتدارانی دەوڵەت بەپێچەوانەی بەندەکانی بەیاننامەی ئازاری ١٩٧٠ کە کورد مافیان هەیە بەزمانی کوردی بخوێنن و وانە بڵێنەوە. گۆڕانێکی بنەڕەتی بەسەر ئەوبەرنامەیە داهات و لەزۆربەی خوێندنگەو کۆلیجەکانی کوردستان زمانی عەرەبیی خۆی زاڵ کرد.[2] گەلێ وانەی بەعسیانەیان بەزۆری ئەخستە مێشکی منداڵانی کوردەوە کەبێ سوود بوون وەك (سەقافەی قەومی بەعس و مێژووی نەتەوەیی عەرەب و پەروەردەی نیشتمانی بەعس و . . هتد)[3] تەنانەت وای لێ هات کە زۆربەی خوێندنگە کوردیەکان داخران و خوێندنگەی عەرەبی شوێنی گرتنەوە،

---

(1) عدنان المفتي: الاكراد والعلاقات العربية الكردية، ص٣٩؛ د. دلێر ئەحمەدحەمەد: ئەوبارودۆخە سیاسی وکۆمەڵایەتییەی ی.ن.ك ی تێدا لەدایك بوو، ل١٥.

(2) ژیرارچالیاند: گەلێکی بەژموردە، ل ٣٣٧-٣٣٨؛ د. دلێر ئەحمەد حەمەد: ئەوبارودۆخە سیاسی وکۆمەڵایەتییەی ی.ن.ك ی تێدا لەدایك بوو، ل١٤؛ ب: عن التعليم في كردستان العراق، ص٢٩؛ مەگۆیان: هەڵگیرسانەوەی خەباتی کوردەکانی کوردستانی عیراق، ل٩٤٨.

(3) ڕێباز: قەندیل بەغدای هەژاند، بەرگی یەکەم، ل٤٠؛ نەژاد عزیز سورمێ: درەختی بنکۆڵ کراو، ل ١٢.

لەزۆربەی خوێندنگەکانی کوردستان زمانی کوردی هەر لادرا.[1] ساڵی ١٩٧٦ دەزگاکانی رژێمی عیراق کەوتنە دەرهاویشتن و سوتاندنی ئەوکتێبانەی کە لەمێژووی کورد دەدوێن، هەروەها قەدەغەکردنی بابەتی مێژووی کورد لە خوێندنگەکاندا.[2]

سەرباری ئەمانە حکومەتی عیراق ئەو عەرەبانەی کە هێنابوونی لەناوچەکانی کوردستاندا لەشوێنی کوردە کۆچ پێکراوەکاندا نیشتەجێی کردبوون. هەریەك لەو خێزانە عەرەبانە خانویەك‌و پارچە زەوی کشتوکاڵ‌و (٢٠٠٠٠)بیست هەزار دینار و تفەنگێکیش یان بۆ پارێزگاری کردنی خۆیان پێدەدرا.[3] کەمەبەست لەمانە هەمووی بەعەرەب کردنی کوردستان بوو، هاوکات لەگەڵ ئەم سیاسەتە، سیاسەتی تیرۆرو گرتن‌و دورخستنەوەی هەزاران رۆشنبیر، مامۆستا، دکتۆر، ئەندازیار، کرێکار، و فەرمانبەری کورد درێژەی هەبوو وەهەوڵی ئەوەی دەدا کە بزوتنەوەی کوردی پاکتاو بکات لەپێشڕەوانی دیموکراتخوازو کەسانی چەپ‌و پێشکەوتوخواز لەرێگەی تیرۆرو کۆچ پێکردنیانەوە. [4] جگە لەمە

---

[1] جلیلی جلیل واخرون: الحركة الكردية في العصر الحديث و المعاصر، ص ٢٢٩؛ نەژاد عزیز سورمێ: درەختی بنکۆڵ کراو، ل ١٢؛ أ. ب: عن التعليم في كردستان العراق، ص٢٨.

[2] د. مارف عومەر گول: جینۆسایدی گەلی کورد لەبەر رۆشنایی یاسای تازەی نێو دەوڵەتی دا، ل٢٨، ؛ نەژاد عزیز سورمێ: درەختی بنکۆڵ کراو، ل ١٢، ٢٠.

[3] ئیبراهیم جلال: خواروی کوردستان‌و شۆڕشی ئەیلول، ل٤٠٤.

[4] جلیلی جلیل واخرون: الحركة الكردية في العصر الحديث و المعاصر، ص ٢٩٧؛ نەژاد عزیز سورمێ: درەختی بنکۆڵ کراو، ل ١٤؛ رۆژنامەی الشراره، ژ (١) ١٩٧٥.

بەردەوام هەوڵیان دەدا کە ئاژاوەو کێشە لەنێو کۆمەڵی کوردەواری دا بنێنەوە. بۆ نموونە لەنێوان جوتیارو دەرەبەگەکان لەلایەك، وە جوتیارو جوتیار لەلایەکی دیکە یاسایەکی تایبەتی کشتوکاڵیان دەرکرد، کەدەیان گیروگرفتی بۆ جوتیاری کورد دروست کرد.[1] هەروەها چەندین کێشەیان خستە نێوان جیاوازی ئایینی و مەزهەبی و نەتەوایەتییەوە.[2]

لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا حکومەتی عیراق پێوەندیەکانی خۆی لەگەڵ هاوپەیمانە کۆنەکانی لەپەیمانی بەغدا (بەتایبەتی لەگەڵ دەوڵەتانی ئێران و تورکیا) قۆستەوەو گرنگی پێ دان. ئەم دەوڵەتانە لەململانێی هاوبەشیان دژ بە (مەترسی کورد) هاوکاری یەکتریان دەکرد کە ئەمەش بەزیانی کورد کەوتەوە.[3]

لەروی ئابورییەوە: داهاتی عیراق روو لەزیادبوون بوو، راپۆرتی سیاسیی کۆنگرەی هەشتەمی سەرکردایەتی هەرێمی عیراقی (حزبی بەعسی عەرەبی سۆسیالست) لەکانونی دووەمی ١٩٧٤ کە لەبەغدا گیراوە، دەریخست کەداهاتی نەوت لە ساڵەکانی ١٩٦٩-١٩٧٤ نزیکەی سێ قات بودجەی دەوڵەتی بەرز کردۆتەوە. هەمان راپۆرت روونی کردۆتەوە کە بەرزبونەوەی بودجەی دەوڵەتی عیراق لەنێوان ١٩٧٢ و ١٩٧٤ دا لەبری

---

[1] رێباز: قەندیل بەغدای هەژاند، بەرگی یەکەم، ل ٤٠.

[2] جلیلی جلیل واخرون: الحرکة الکردیة في العصر الحدیث، ص ٢٩٧.

[3] جلیل جلیل واخرون: الحرکة الکردیة في العصر الحدیث، ص ٢٩٧؛ دریة محمد علی عونی: عرب و اکراد خصام ام وئام، ص٩٤ .

(١٢١٨) مليون دينار خۆيداوه له (٢٥٥٠) مليۆن دينار.[١] لەساڵی ١٩٧٥ عيراق بەرميلێك نەوتی خاوی فرۆشتوه به ١١. ٢٥ دۆلار، واته كۆی فرۆش بەوه گەيشتۆته (٢٨٣٤) مليۆن دينار كه دەكاته (٩٥٧١) مليۆن دۆلار. نزيكەی ٧٠٪ی ئەو نەوتەش لەكانەكانی (كەركوك) دەرهاتوه، وه ٥ ٪ يش لەكانەكانی (عين زاله) و (خانەقين) دەرهاتوه كه دەكاته ٧٥٪ی نەوتی كوردستان.[٢] لەمەوه دەتوانين بڵێين كەلەو دەسكەوتەی نەوتی كوردستانی بۆ دەرەوه نێردراوه ساڵی ١٩٧٤ نزيكەی (٥٦٢) مليۆن دۆلارو ساڵی ١٩٧٥ (٧١٨) مليۆن دۆلار چۆته سەر بودجەی عيراق. ئينجا بەشی كوردستانيش لەم بودجەيەدا تەنها جەنگ‌و ماڵوێرانی بووه.

بەعس دەڵێت لەكاتی ئاسايی دا، ٣٠٪ كەمتر لەسودی نەوت بۆ بودجەی كيشوەری بووەو بەشە زۆرەكەی تری دانراوه بۆ خەرجی پرۆژەو سەرمايەی كاری بەشە گشتيەكانی كيشوەر.[٣] هيچ باس لەخەرجی چەك‌و تەقەمەنی ناكەن. بەڵام لەراستيدا بەشێكی زۆری لەم داهاتە تەرخان كرابوو بۆ ميليتاريزەكردنی سوپای عيراق.[٤] بۆ سەلماندنی ئەم

---

[١] راپۆرتی سياسی سەربه هەشتەمين كۆنگرەی هەرێمايەتی حزبیبەعسی عەرەبی ئشتراكی-كانونی دووەمی ١٩٧٤، ١٩٧٧، بغداد، ل ١٦٣؛ جۆستروك: نەوت و گەشەی سەرمايەداری لە عيراقدا، وەرگێڕانی: خاليد ئەحمەد شەريف، پاشكۆی گۆڤاری يەكگرتن، ژمارە(١٢) ساڵی ١٩٩٠، ل٣٢.

[٢] ژيرار چالپاند: گەلێكی پەژموردە، ل ٣٠٠.

[٣] هەمان سەرچاوە، ل ٢٩٩-٣٠٠.

[٤]د. دلێر ئەحمەد حەمەد: ئەو بارودۆخە سياسی‌و كۆمەڵايەتيەی ی.ن.ك ی تێدا لەدايك بوو، ل ١٩.

راستیەش ئـەم نەخشـەیەی خـوارەوە دەخەینـە روو کـە بـەوردی ئامـاری چـەکی عیراقـی تێدایـە کـە سـاڵانە چـەندی کڕیـوەو تێچـوونی سـاڵانەی دەوڵەتی عیراق چەندبوە لەبواری سەربازیەوە:[1]

نیشانەکانی مەسروفاتی سەربازیی

شمەك	پێودانگ	١٩٧٣	١٩٧٤	١٩٧٥	١٩٧٩	١٩٨٠	رێـژەی ٪ سـاڵانە ٧٥-٨٠
مەسـرەفی سـاڵانەی سەربازی	١ ملیـۆن دۆلار	١٢١٢	١٥٦٦	١٦١٤	٢٧٧٥	٢٠٠٠	٩.٨٥
هـاوردەی سـاڵانەی سەربازی	١ ملیـۆن دۆلار	٦٢٥	٦٢٥	٦٧٥	٢١٠٠	٢٢٧٠	٣.٢٣٦
ژمـارەی هێـزە چەکدارەکان	هەزار پیاو	١٠٥	١٠٥	١١٠	١٥٥	٣٨٤	١.٢٤٩
پشـکی نـاوەنجی سەربازیەك	دینار	٣٨٠٠	٥٠٠٠	٤٩٠٠	٦٠٠٠	٢٦٠٠	
پشـکی نـاوەنجی هاوڵاتیـەك لـەداهاتی نەتەوە	دینار	١٣٠	٢٧٠	٣٢٠	٨٣٠	١١٦٠	

لەگـەڵ ئەمەشـدا، حکومـەتی عـیراق نەخشـەی بـۆ ئاوەدانکردنـەوە کێشـابوو، بـەڵام سـودی تـەنها بـۆ عیراقـی عـەرەب هـەبوو. دەسـتکرا بەدامەزراندنی جۆرەها کارگە لە شارەکانی ناوەراست و خواروی عیراقدا. واتـە لەناوەراسـت و خـوارودا، ئەگـەر بـەراوردیان بکـەین لەگـەڵ ئەوانـەی لەکوردستاندا هەبوون جیاوازیەکی گەورە بەدی دەکرا، چونکە لەهەر سێ پارێزگای بەناو ئۆتۆنۆمی (هەولێر، سلێمانی، دهۆك) ژمارەی کارگەکان

[1] حیکمت محمد کریم: شۆڕشی کوردستان و گۆرانکاریەکانی سەردەم، ل ٢٢٣.

لەپەنجەی دەست تێنەدەپەڕین.[1] پرۆژەی ئابوریيان بەجۆرێك نەخشە كێشابوو كە عیراق بەدارایی كورد دەوڵەمەند بكەن. بەتایبەتی بەغدا. وزەی كارەبای هەردوو پەنگاوەكەی دووكانو دەربەندیخان كە لەخاكی كوردستانن بەزۆری بۆ بەغدا بوو. پرۆژەكانی هەرێمی ئۆتۆنۆمی بریتی بوون لەكارگەكانی جگەرەی سلێمانیو هەولێر، كارگەی چیمەنتۆ، كارگەی فەرشو چینین، مریشكو ئاژەڵداری.[2]

رژێمی بەعس هەڵسوكەوتی لەگەڵ چینە پارەدارەكانی شارەكانی كوردستان، وەك هی شارەكانی دیكەی عیراق نەبوو، چونكە بەردەوام خستبونیە ژێر مەترسی ئەوەی كەدەست بەسەر ماڵیان دادەگرێت. بۆیە بەهیچ شێوەیەك بیریان لەكردنەوەو دامەزراندنی كارگەی گەورەو دەزگای بەرهەمێنەری نەدەكردەوە، بەڵكو ئەگەر نیازی بوایە لەبەغدا و شارەكانی دیكەی عیراق دەیكرد. بۆیە ناوچەی كوردستان لەروی پیشەسازییەوە دواكەوتنێكی زۆری بەخۆوە بینی بە بەراورد لەگەڵ ناوچەكانی دیكەی عیراقدا. چ لەروی كەرتی تایبەتی و چ لەروی كەرتی دەوڵەت.[3] ئەمانە لەلایەكو لەلایەكی دیكەشەوە ئەم ناوچەیە هیچ ئارامیەكی بەخۆوە نەبینی لەبەر سەپاندنی حوكمی سەربازی بە بەردەوامی، حكومەتی عیراق بۆ زیاتر كۆنترۆڵ كردنی كوردستانو بەئاسانی جوڵەكردنو گواستنەوەی هێزی سەربازی لەناوچەیەكەوە بۆ ناوچەیەكی تر، دەستی كرد بەزیادكردنی جادەو بان لە كوردستاندا، ئەم دیاردەیەش لەسالأنی

[1] نوزاد. م: كوردستانو رۆژهەلاتو تایبەتمەندیەكانی، ل ٢٩.

[2] ژیرار چالیاند: گەلێكی پەژموردە، ل ٣٣٦.

[3] نوزاد. م: كوردستان و رۆژهەلاتو تایبەتمەندیەكانی، ل ٢٩.

۱۹۷۰-۱۹۷٤ دا بەشێوەیەکی زەق دژی شۆڕشی کوردستان دەبینراو ڕژێم بەداهاتو دراوێکی زۆر سەر قاڵی بوو. بەسانایی کاروانی سەربازی دەیانتوانی لەچوار وەرزی ساڵدا بۆ کوێستانو گەرمیانی کوردستان، بۆ هەموو ناوچەکانی بجوڵێن، لەکاتێکدا کەلەسەرەتای شۆڕشی ئەیلول دا وانەبوو.[1] بەم شێوەیە عیراق کە پارەیەکی زۆری لەسوپا خەرج دەکردو تەواو پڕ چەکی کردبوو، سیاسەتی بە بەعسی کردنیشی کە بەشێوەیەکی چڕو پڕ ریزەکانی سوپای گرتبۆوەو سەدان ئەفسەری دەرکر دووخانەنشینی کردن بەتۆمەتی ئەوەی بەعسی نەبوون. ئەم هەنگاوەی بۆ ئەوەبوو کە ریزەکانی سوپا لەئەفسەرانی نابەعسی پاك بکاتەوە، چونکە سوپا بۆ بەعس کۆڵەکەو بڕبڕەی مانەوەی ڕژێم بوو لەسەر دەسەڵات. سوپا ئامادەبوو هەموو دەنگێکی نارەزایی و خۆنیشاندانێك دەم کوت بکات، سوپا ببوە داردەستی ڕژێم بۆ کۆنترۆڵ کردنی تەواوی کوردستانی عیراق، هەموو گوندێك کەوتبوە ژێر کۆنترۆڵی سوپاوە.[2]

ئەوانەی باسمان کردن، هەر لەشکستی شۆڕشەوە تاکو سیاسەتەکانی (تەعریب، تەهجیر، تەبعیس)، وە وێران کردنی کوردستانو سیاسەتی تیرۆرو ئاژاوە نانەوەو... هتد. هەمووی کاردانەوەی زۆر خراپی هەبوو بەسەر هەستو بیری کوردیو نەتەوەی کورد بەگشتی، ئەوانەو چەندان کاری خراپتری بەعس کە لەدواتریشدا کردی، بەهیچ

---

[1] حیکمت محمد کریم: شۆڕشی کوردستانو گۆرانگاریەکانی سەردەم،ل ۲۲۲-۲۲۳.

[2] د. دلێر ئەحمەد حەمەد: ئەو بارو دۆخە سیاسی و کۆمەڵایەتی یەی ی.ن.ك ی تێدا لەدایك بوو، ل۱۹.

شـێوەیەك بـیرو بۆچـون و ئایـدیای حزبـی شـیوعی عیراقـی نەجوڵانـد.[1] وەهـیچ بـەرگری یـەکیان نـەکرد، بـەڵکو بەشداریشـیان دەکـرد لـەبڕیاردان‌و جێبەجێکردنیشی کە هاوبەشی بەعس بوون لەبەرەو حکومەتەکەیاندا.

ئــەوەتا کــەریم ئەحمــەدی ســکرتێری ئــەو ســەردەمی هــەرێمی کوردستانی(حشـع) دەنوسێت:"سـەرکردایەتی راسـتڕەوی کۆنەپەرسـتی بزوتنــەوەی کــوردی بەرژەوەندیــە چــینایەتیەکانی لەگــەڵ گۆڕانکاریــە پێشکەوتنخوازیەکانی لە وڵاتدا هاتبونەکایەوە وێك نەدەهاتـەوە. هەربۆیـە بـە پشـتگیری ئیمپریـالیزم و کۆنەپەرسـتی ناوچـەکە چـەکیان هـەڵگرت بەڕوی دەسـەلاتی نیشـتمانی و هێزەکـانی بـەرەی نیشـتمانی و نەتـەوەیی پێشــکەوتنخوازو دژ بــە بەرژەوەندییــەکانی گــەلی کــورد. لــەو کاتــەدا دەســەلاتی نیشــتمانی بــە بەشــداری‌و لایــەنگیری بــەرەی نیشــتمانی‌و نەتەوەیی پێشکەوتنخواز یاسای ئۆتۆنۆمی راگەیاند، بێگومـان ئاساییە کــە حزبمــان دژی ئــەو هەلگەڕانــەوە چــەکدارییە دەوەســتێتەوە کــە ئیمپریالیزم‌و کۆنەپەرستان یارمەتی دەدەن".[2]

هەروەها (حشع) سەبارەت بە هەرەسی شۆڕشی کوردی پـێی وابوو کـە"روخانی یـاخی بوونـە چەکدارە کۆنەپەرسـتەکە –مەبەسـتی شۆڕشـی ئەیلولـە – توانایـەکی مـەوزوعی باشـتری خولقانـد بـۆ جێبـەجێکردنی چـارەی ئاشـتی خوازانـەو دیموکراتیانـەی مەسـەلەی کـوردو راکێشـانی

---

[1] بهاءالدين نوری: في تقيم سياسة الحزب الشيوعي العراقي في سني ١٩٥٨-١٩٨٣، ص٣٤.

[2] الفكر الجديد، ژمارە (٢٩٧)، ١٩٧٨/٦/٢٤.

کۆمەڵانی گەلی کورد لەرێگای یاسای ئۆتۆنۆمی و قوڵ کردنەوەی رێرەوی شۆڕشگێڕیو بەرەللاکردنی تواناو وزەی..." .[1]

(حشع) وێـران کردنـی کوردسـتانی بـەکارێکی پێشـکەوتووخوازانە دەزانـێ هـەروەها پێـی وابووکـە :" لـەکاتی هـەرەس هێنانەکـەوە تـا ئێسـتا چەند دەست پێشخەریەکی باش کراوە بۆ ئاوەدان کردنـەوەی ناوچـەکەو فـراوان کردنـی خزمـەت گـوزاری تەندروسـتیو راپەرانـدنی ئـابوری ئـەو ناوچـەیە...[2] بـەم شـێوەیە (حشع) هەڵوێسـتێکی هەڵـەو هـەرە چـەوتو نالەباری هەبوو بەرامبەر بەشۆڕشی کوردسـتان کـە لـەروی چەکداریشـەوە هاوکـاری بەعسـی دەکـردو چـەکدارەکانی شـان بەشـانی بـەعس راوی شۆڕشگێڕانی کوردیان دەکرد.[3]

سیاسەتی توندو تیژی دراندانـەی بەعسو ئەو بارودۆخـەی هـاتبوە کایەوە، بەشێوەیەك نا ئومێدی لەناو کورد دا دروست کردبوو کە ئەوانەی زۆر گەشـبینیش بـوون چـاوەڕوانی ئەوەنـەبوون کـە بزوتنـەوەی کـورد تاماوەیـەکی دوورو درێـژ بتوانـێ بـەهێز بێتـەوە، لـەناو ئـەو رۆشـنبیرو کەسایەتیانەش کە پاش هەرەس گەڕانەوە عیراق، چەندین دیدو بۆچوون پەیدا بوو، کە تیایدا هیوا بە خـەباتی چەکداری نـەبوو یا زۆر لاواز بـوو،

---

[1] لەبەڵگەنامـەکانی سـێیەمین کـۆنگرەی حزبـی شـیوعی عـیراق – ئایـاری ١٩٧٦ لـەپێناوی چەسـپاندنو قوڵکرنـەوەی رێـرەوی شۆڕشـگێرانەی عیراقـدا رەوەو سۆسیالیزم، ل ٥١–٥٢؛ ابـراهیم محمـود: وێنـەی کـورد لای عـەرەب لـەپاش جـەنگی کەنداو دا، وەرگێڕانی، حسن جهاد، ل١٠١–١٠٢.

[2] لەبەڵگەنامەکانی سێیەمین کۆنگرەی حزبی شیوعی عیراق، ل ٥٢.

[3] فاتح رسول: چەند لاپەرەیەك لەمێژوی خەباتی گەلی کوردمان، ل ٣٠.

بەڵکو پتر لایەنگری ئەوەبوون دەبێ بەچارەنوسی سەپێنراو رازی بن و هەوڵی هاوژینی بدرێ لەگەڵ دەسەڵاتی بەغدادا.[1]

بەڵام سەرباری ئەوەی هەرەسی شۆڕشی١٩٧٥ کارێکی گەورەی کردبووە سەر هەست و هۆشی نەتەوەی کورد، لەلایەکی ترەوە ئەو زەبرو زەنگەی بەعس و داپلۆسینی پۆلیسیانەی سەربازو سیخورەکانی بەردەوام بوون، کەچی ئەمانە نەبوونە مایەی ئەوەی جولانەوەی رزگاریخوازی نەتەوەی کورد کۆتایی پێ بێ. بەڵکو ئەو نائومێدییە ئەوەندەی نەبردو خودی ئەم هۆکارانە بوونەوە هۆی سەرهەڵدانەوەی بزوتنەوەکە بەشێوازێکی تازەتر و گەلێ کۆمەڵەو گروپی جۆراو جۆر، هەریەکەو لەژێر ناوێکدا *چونەوە مەیدانی خەباتەوە.[2]

تەنها دوو مانگ بەسەر هەرەس دا تێپەڕی بوو، رێکخراوێکی تازەو بە بەرنامەیەکی نوێوە هاتەمەیدانەوە. کە (یەکێتیی نیشتمانی کوردستان) بوو لە ١٩٧٥/٥/٢٢ دامەزراو ئالای شۆڕشێکی تازەی بەرزکردەوەو بەم سیاسەتە سەپێنراوەی بەعس، بەو واقیعە رازی نەبوو، لەماوەیەکی کەمدا بەهەزاران تێکۆشەری لەدەوری خۆی کۆکردەوەو سەرلەنوێ شۆڕشی لەشاخەکانی کوردستاندا دەست پێکردەوە.

---

[1] ژێرار چالیاند: گەلێکیپە ژەموردە، ل ٣٩٧.

* بروانە پاشکۆی ژمارە(٣٤).

[2] ئاسی رەباتی: هەڵوێستی یەکێتی و تاڵەبانی دەربارەی شۆڕشی کوردستان، بەرگی یەکەم، ل٤١.

بەشی دووەم

قۆناغی دوای هەرەسی ١٩٧٥ و سەرهەڵدانی بزووتنەوەیەکی نوێ

باسی یەکەم: دامەزراندنی یەکێتی نیشتمانی کوردستان.

باسی دووەم: پێکهاتەی یەکێتی نیشتمانیی کوردستان

١-کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستان

٢-بزوتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان

٣-هێڵی گشتی.

باسی سێیەم: بەرنامەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان:

١-بەرنامەی سیاسی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان.

٢-یەکێتی و ستراتیژی نەتەوەیی

باسی یەکەم
دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان

دوابەدوای هەرەسهێنانی شۆڕشی ئەیلول، بارودۆخێکی ئاڵۆزو نائاسایی و دژوار باڵی بەسەر ناوچەکەدا کێشابوو، ئەو بارودۆخەش نەک تەنیا باشوری کوردستان، بەڵکو هەموو بەشەکانی دیکەی کوردستانی گرتبۆوە. هەرەسی شۆڕشی ئەیلول ئەنجامێکی وای دابەدەست رژێمی بەغداوە کەلە چوارچێوەی ئایدیۆلۆژیای شۆڤینیستیانەی بەعسیانەدا دوژمنایەتی و هەڵوێستی دڕندانەی دژ بەکورد بنوێنێ. ئەمە لەکاتێکدا کە زۆربەی ئەو تێکۆشەرانەی چوبونە ریزی شۆڕشەوە، چ سەربازیەکان و چ سیاسیەکان ورەیان بەردابوو، تا ئەو رادەیەی قەناعەتی ئەوەیان لا چەسپابوو کە ئیتر بزوتنەوەی رزگاریخوازی گەلی کورد ناژیێتەوەو بەردەوام نابێ.[1] لەنێو کاربەدەستانی رژێمیشدا کەسانی واهەبوون کە شانازیان بەو سەرکەوتنەوە دەکرد، پێشتر ئەوانە دژی شۆڕشی کورد دەجەنگان نەیانتوانی سەرکەوتن بەسەر هێزی پێشمەرگەی کوردستاندا بەدەست بێنن، یان بڵێسەی شۆڕش دامرکێننەوە. هەندێ لەکاربەدەستانی عیراق گرەویان لەسەر ئەوە دەکرد کە مەحاڵە جارێکی تر چیاکانی کوردستان باوەش بۆ پێشمەرگەی چەکدار بکەنەوەو دەیانووت (یاخی بوون) هەتا هەتایە کۆتایی هات.[2] تەنانەت سەددام حسین لە

---

[1] ژێرار چالیاند: گەلێکی پەژموردە، ل ٣٩٧.

[2] د. کەمال فوئاد سەرەتاکانی دامەزراندن ودەست پێکردنەوەی شۆڕش دەگێڕێتەوە، رێبازی نوێ، ژ (١٩)، ل٢٣-٢٤؛ محمودی مەلا عزەت: بازنەکانی ململانێ و ستراتیجی

گفتوگۆیەكی لەگەل (جۆرج حەبەش)دا سەبارەت بە مام جەلال وتبووی: "جەلال دار خورما لەسەری بڕوی جارێكی تر ناتوانیٚ حەوت كەس بنێرێتە شاخ ".[1] رژێمی بەعس هەوڵی دەدا بەناوی داننان بەمافی نەتەوایەتی و دیموكراتی گەلی كوردەوە، لەرێگەی شێواندنی مافەكانیەوە، دامەزراندنی دامو دەزگای ساختەی وەكو : ئۆتۆنۆمی، رێكخراوەكانی قوتابیان، ئافرەتان، نەقابەو رۆژنامەو گۆڤارەوە، گەلی كورد لە مافە دیموكراتی و نەتەوایەتیەكانی بێبەش بكات.[2] هەر پاش هەرەس پارتی بڕیاری هەڵوەشاندنەوەی هەموو دامو دەزگا حزبی و سەربازیو ئیداریەكانی شۆڕشی دابوو، تەنانەت حەلكردنی (پدك)یش كە نزیكەی (٣٠) ساڵ لەتەمەنی تێپەراندبوو.

ئەمە هۆیەك بوو بۆئەوەی كە جولانەوەی رزگاریخوازی گەلی كورد توشی بارێكی ناهەموارو شكست بێت. بەتایبەت كە: سەركردایەتیەكەی خۆی بڕیاری هەڵوەشانەوەی دامو دەزگا حزبی و ئیداریو سەربازیەكەی دابوو و لەو دەمەدا چی تر باوەڕی بەخەباتی چەكداریو جەماوەریو تەنانەت سیاسیش نەمابوو. ئەوەبوو داوای تەسلیم بونی لەجەماوەریش

ئاسایشی نەتەوەیی كورد، ل٨٥؛ دریە محمد علی عونی: عرب و أكراد خصام أم وئام، ص٩٧.

[1] نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەكەناری دانوبەوە.. ل٩٣، ؛ الاتحاد الوطنی الكردستاني: حول الحركة التحررية للشعب الكردی فیكردستان العراق، ص١٧١.

[2] چەند رواڵەتێكی نوێی پیلانەكانی دوژمن بۆ بەگژاچونی شۆڕشی كوردستانی عیراق، گۆڤاری كۆمەڵە، ژ(٢)، ساڵی ١٩٧٩، ل ٣.

کــرد و ســـەرکردایەتیەکە خۆشـــی چـــووە ئـــیران و بـــووە پەناهەنـــدەو هەندێکیشی تەسلیم بەعیراق بوونەوە.

پاش هەرەس، بەتەنیا حزبە کارتۆنیە ساختەکەی حکومەتی بەغدا، کـە بـەناوی (پـارتی دیمـوکراتی کوردسـتان)ەوە ئیشـی دەکـرد و لەبـەرە داتاشراوەکەی رژێم دا ئەندام بوو. بارەگاو رۆژنامەی ئاشکراو یاسایی هەبوو، کە کەوتبوە جموجۆڵ و پیرۆزبایی شکستی هێنانی گەلی کوردی لەرژێمی عیراق و سەددام دەکرد. بەم شێوەیە جولانەوەی کوردی هیچ ئامرازێکی سیاسی بۆ نەمایەوە تا خەبات و تێکۆشان بۆ جێبەجێکردنی ئەرکە نیشتمانی و نەتەوەییەکانی و بەرگری لەمافە رەواکانی کورد بکات و بەرپەرچی سیاسەتی نوێی رژێمی عیراق بداتەوە لەگرتن و راونان و راگـوێزان و بەعـەرەب کـردن و بەبەعسـی کردنـی کۆمـەلانی خـەڵکی کوردستان. ئاوارەکردنی هەزاران خێزانی کورد و هەڵکەندنیان لەخاکی نیشتمانیان و زەوت کردنی ماڵ و سامان و زەوییان ببوونە مەترسییەکی گەورە، نەك هەر لەسەر مافە نەتەوایەتییە ساکارەکان، بەڵکو لەسەر مانەوەی خودی نەتەوەی کورد. بۆیە گەلی کورد دەبوو پێش هەموو شتێك بەرگری لەمافی نەتەوایەتی خۆی بکات و خەباتی ئەو سەردەمەی لەو پێناوەدا بوایە. هەر بۆیە جولانەوەکە لەرووی بابەتیەوە پێویستی بە ئامراز و کەرەسەو بیرو هەلوێست وپێوەندی نوێ هەبوو، کە لەگەڵ رەوتی مێژووی جولانەوەکە بگونجێ و سەرجەم کۆمەلانی خەڵکی کوردستان بە هـەموو چـین و توێـژە شۆڕشـگێڕەکانیەوە لەچوارچـێوەی رێکخراوێکـدا کۆبکاتـەوە، بیانکاتـە هانـدەرێك و بـۆ خـەباتێکی سـەختی درێـژ خایـەن. ئامادەیان بکات تاکو ببنە ئەلتەر ناتیڤێك لەکوردستان دا. خاوەن بیری

نوێو کرداری نوێو تاکتیكو ستراتیژێك بێت بۆ بەدیهێنانو پاراستنی دەسکەوتی ئەو هێزانەی سوتەمەنی شۆڕشنو سودیان لەسەرکەوتنی شۆڕش و هێنانەدی مافە ڕەواکانی گەلی کورددایە. ئەو کاتە کوردایەتی نەشکابوو، بەڵکو سەرکردایەتیەکەی وازی هێنابوو، بڵاوەی بەخەباتگێڕەکانی کردبوو. واتە خەباتی رزگاری دیموکراسی لەڕووی بابەتیەوە هەر بەردەوام بوو. بۆیە پێویستی بەرێکخستنەوەو سازدانەوە بوو، پێویستی بەرێبازێکی نوێی شۆڕشگێڕانە هەبوو، پێویستی بەڕێبەرێکی مۆدێرنو لەناوجەرگەی جەماوەر هەڵقوڵاو هەبوو.[1] شایانی باسە کە کۆمەڵی کوردەواری، وەك هەر کۆمەڵێکی تر بیرو بۆچوونی جۆراو جۆری تێدایە، کە فەلسەفەو قەناعەتی جیاوازی گرتۆتە خۆ. لەو سەردەمەی بارودۆخی کوردستانیشدا بۆ بە ئەنجامدانی ئەرکە نەتەوایەتیەکان دامەزراندنی حزبێك کە بتوانێ هەڵگیرسانەوەی شۆڕش بگرێتە ئەستۆ پێویست بوو. جگە لەم راستیانە تێگەیشتنی خەباتی گەلی کوردیش رەچاو بکا. چونکە خەباتی گەلی کوردستان خەباتی هەموو چینو توێژەکانیەتی، کورد وەك نەتەوە دەچەوسایەوە، هەڕەشەی لەناوبردنی لەسەر بوو، بۆیە بیر لەوە دەکرایەوە ئەو چینو توێژانە لەچوارچێوەیەکی تۆکمەو رێكو پێكو دیاردا کۆبکاتەوە.[2] لەلایەکی تریشەوە باوەڕی شۆڕگێڕانەی وڵات بەرەو هەڵچونو تەقینەوە دەڕۆیشت،

---

[1] مام جەلال: سەروەریی یوبیلی زیوین... ل٧.

[2] د. فوئاد مەعصوم: یەکێتی وەك رێکخراوێکی نیمچە بەرە لەدایك بوو، کوردستانی نوێ، ژ(١٦٢٤)، ١٩٩٨/٦/١.

دابین کردنی ئەم بارودۆخەو لەباوەش گرتنی هەوڵو تێکۆشانی هەموو هێز و (تیار)ە شۆڕشگێڕەکانی ئەویست، لەبەر ئەمانە هەمووی، لەمانگی حوزەیرانی ١٩٧٥دا،* هەر دوو مانگ دوای هەرەس، بیرۆکەی دروست کردنی (ی.ن.ك) هاتە کایەوە.

دامەزرانـدنی (ی.ن.ك) زادەی سـاتە وەختێـك نـەبوو. ئەوانـەی بەپەرۆشەوەبوون بۆ دوارۆژی کورد لەناوەوەو دەرەوەی وڵات، بیریان لەوە

---

* فەرەیدوون عبدالقادر دەڵێ:"مارتی ١٩٧٣ مام جەلال لەنامەیەکدا بۆ ناوەندی (کۆمەڵەی مارکسی لینینی‌کوردستان) بۆیەکەمین جار باسی پێویستیی دامەزراندنی ڕێکخراوێکی نەتەوەیی فراوان، یانیشتیمانیی فراوانی کردبوو کە:
-لەکۆمەڵە فراوانتر بێت و توانای ئەوەی ببێ کە فراوانترین بەشی خەلکی کوردستان بگرێتە خۆی، ئامانجە نیشتمانی‌و نەتەوەییەکانی خەلکی کوردستان بکاتە ڕێنمای خەبات، کۆمەڵەش ئەتوانێ داینەمۆو هەڵسوڕێنەری بێت.
-بتـوانێ ڕێکخـراوی پێشـەنگی کوردایـەتی بێـت. هـی چـینە نیشـتمانی‌و شۆڕشگێڕەکانی کوردستان بێت نەك بەتەنها بۆ چینی کرێکار.
-ئەورێکخراوە بۆئەوەبوو کەبتوانێ ببێتەئامرازی دۆزینەوەی چارەسەری مەسەلەی نەتەوایەتی‌ی کوردو ڕێبەری کردنی.
لە کۆبوونەوەی لێدوانی ئەم مەسەلەیەدا، جەعفەر عبدالواحد، محمد میرزا سعید، ئاوات عبدالغفور و فەرەیدون عبدالقادر ئامادەبوون. چونکە ئەوسەردەمە هەموومان لەروانگەی چینایەتیەوە سەیری هەموو مەسەلەیەکمان دەکرد و زۆر دڵمان بە کۆمەڵە خۆشبوو. بیرۆکەی نامەکەی مام جەلال خۆشحالی نەخستەوە، و ئەتوانم بڵێم بەباشی لەمەبەستەکەی نەگەیشتین و بە وەرچەرخانێکی کتو پڕ لە قەڵەم درا. ئەمە یەکەمین بیرۆکـەی دامەزرانـدنی (ی.ن.ك)بـوو لـەو هـەڵو مەرجـەدا". (گۆڤـاری ڕێبـازی نـوێ، ژمارە(١٥) ل٣٤).

دەكـردەوە كـە چـۆن ئـەو بۆشـاييە سياسـييەی كوردسـتان پڕبكەنـەوە. تەقەلاكانی ئەم ڕێبازە سەرەتا لەكۆبوونەوەيەكدا بەئەنجام درا، گەلێ كەس بەشـەوقەوە هـەوڵيان دا كـە لـەو كۆبونەوەيـەدا بەشـدار بن، هـەر ئـەو دەمـە زنجـيرە كۆبونەوەيـەك لـەناوەوەی وڵاتو چـەند ناوچـەيەكی جياجيـای خۆرهەڵاتی ناوەڕاستو ئەوروپا بەسترا كە لە سەرەتای مانگی نيسانەوە دەستيان پێ كرد. لەوێدا بەشداربوان هەوڵيان دا ئەلتەرناتيڤێكی سياسی پێك بهێنن بۆ ئەوەی ئەو كاروبارە بگرێتە ئەستۆ كە ئەو كاتە روبەڕوی تێكۆشـەران دەبـۆوە.[1] مـام جـەلال كـە سـكرتێری (كۆمەڵـەی ماركسـی لينينـی كوردسـتان) بـوو، بيرۆكـەی دامەزرانـدنی (ی.ن.ك) لای ئـەوەوە دەستی پێ كرد، سەرەتاش بەنامـە راوێـژی لەگـەڵ ناوەنـدی كۆمەڵـە كـرد، لەئەوروپاش پێوەندی لەگەڵ ژمارەيـەكی زۆری كوردپەروەرانـدا كـرد. مام جەلال لەسـەرەتادا لـەڕێی (شـازاد صـائيب)ەوە، بـە دوو نامـە كۆمەڵـەی لـە ناوەوە لە بيروڕاكانی خۆی ئاگادار كردبۆوە، سـەركردايەتی كۆمەڵـەش لـە مايسی١٩٧٥ وە ئەم بيرۆكەيەی مام جەلالی خستە بەر باس و لێكۆڵينـەوە كە لە مارتی ١٩٧٥ دا بۆی ناردبوون.[2] لەم كۆبوونەوەيەدا پشتيوانی لەو بيرۆكەيـەكرا بـۆ دامەزرانـدنی ڕێكخراوێكـی نيشـتمانی فـراوان كـە كۆمەڵـە بـەنهێنی داينـە مۆكـەی بـێ. هـەر لەهـەمان كۆبوونـەوەدا (شـيهابی شـێخ

---

[1] د. كـەمال فوئـاد سـەرەتاكانی دامەزرانـدن ودەسـت پـێ كردنـەوەی شـۆڕش دەگێڕێتەوە، ڕێبازی نوێ، ژ (١٩)، ل ٢٤.

[2] هـەڤال فەرەيـدون عبـدالقادر لـە زەمينـەو سـەرەتاو دامەزرانـدنی (ی.ن.ك)دەدوێ، ڕێبازی‌نوێ، ژمارە(١٥)، ل٣٦.

نـوری) * پێشـنیاری دەسـت پێکردنـەوەی شۆڕشـی کـرد، و داواش لـە (فەرەیـدون عبـدالقادر) کـرا کـە ئـەم بیروڕایـە بگەیەنێتـە مـام جـەلال و لەدەرەوەی عیراق قسـەی لەگەلدا بکات و دوا بیروڕا بۆ ناوەندی کۆمەڵـە بێنێتەوە.(1)

لێـرەوە بـیری دامەزرانـدنی یـەکێتیی یـەکی نیشـتمانیی وەکـو ڕێکخراوێکی نیمچە بەرەی تـەیار و چینە پێشکەوتنخوازەکانی کۆمەڵی کوردسـتان گەلالـە بـوو، بۆکۆکردنـەوەی هـەموو ڕۆڵـە دلسـۆزو تێکۆشـەرەکانی کوردستان، لەچوارچێوەیەکی فراواندا، کە ئەندامەکانی کۆمەڵە ببنە داینەمۆی بەگەڕخستن و بەڕێوەبردنی.

بۆچونەکانی ئەوانەی دەرەوەی وڵات لەکۆبوونەوەکاندا بریتی بوون لەم خاڵانە:

یەکەم: ریکخراوێکی فراوان بۆ کۆکردنەوەی جەماوەر دابمەزرێنری و ئـەو بۆشـاییە سیاسـییە پڕبکاتـەوە. کـە لەئـەنجامی هەرەسـی شۆڕشـی ئەیلولەوە هاتبووە کایەوە.

---

* ناسراوە بە(خاڵە شیهاب) کوڕی شێخ نوری شێخ صالحی شاعیرە، لەساڵی ١٩٣٠ لە شاری سلێمانی لەدایك بووە، ئەندامی دامەزرێنەر و سەرکردایەتی کۆمەڵە بوو، لەهـەمان کاتـدا ئەنـدامی دامەزرێنـەری (ی.ن.ك) بـوو لـە نـاوەوەی وڵاتـدا. لـەڕۆژی ١٩٧٦/٧/١١دا لەلایـەن ڕژێمـی بەعسـەوە حـوکمی خنکانـدنی بەسـەردا درا و لـە ١٩٧٦/١١/٢١دا لە ئەبوغریب لە سێدارە درا. (دەفتەری سەروەری زنجیرەی -٢- ل٧)

(1) هەمان سەرچاوەی پێشوو.

دووەم: ئـەورێكخراوە حـزب نـەبێ بـەمانا تەقلیدییەكـەی بـەلكو چوارچێوەیەكی رێكخراوەیـی فـراوان بـێ بـۆ جولانـەوەی شۆڕشـگێڕانەی جەماوەر.

سێیەم: ئەم رێكخراوە بەرەش نەبێ لەبەر نەبوونی حزبێكی پێشڕەوو نەبوونی حزبێكی دیكە.

چـوارەم: لـەناو ئـەم رێكخـراوە فراوانـەدا تـەیار و لایەنـە سیاسـیە پێشكەوتنخوازە جیاجیاكان مافی ململانێی فكرییان هەبێ.

پێنجـەم: كۆمەڵـە بەسـەربەخۆیی بمێنێتـەوە، تـا ئەندامـەكانی بتـوانن رۆڵی بەڕێوەبەرێتی ئەو رێكخراوە ببینن تیایدا.[1]

سـەرەنجام بڕیـاردرا كۆبونەوەیـەك پێـك بـێ بـۆ ئـەوەی بڕیارێـك لـەم بارەیەوە بدەن. ئەوەبوو لـە ١٩٧٥/٥/٢٢ دا لـە (دیمەشق) لـە ریسـتورانتی (**طليطلة**) لەگـەرەكی (ابـو رمانـە) یەكـەم كۆبونـەوەی دەسـتەی دامەزرێنـەر سازدرا، كە لەم كۆبونەوەیەدا (مام جەلال، د. فوئاد مەعصوم، عادل مراد، عبدالرزاق فەیلی) بەشدار بوون.[2] پرۆژەی ئـەو بەیانـەی كـە (مـام جـەلال) نوسـیبوی لەلایـەن بەشـداربوانەوە گفتوگـۆی لەسـەر كـراو دوای دەسـكاریكردنێكی كـەم، بەیانەكـە چاپ كـرا. بـەم چەشـنە یەكـەم بـەیانی

---

(1) كۆمەڵەی رەنجدەرانی كوردستان: بلاوكراوەی ناوخۆ، ژمارە(٢)، ل٧.

(٢)مقابلة مع السيد جلال الطالباني، مجلة ألوسط، العدد(٣٥٥) تشرين ألثاني ١٩٩٨، ص١٣؛ چاوپێكەوتن لەگەڵ مـام جـەلال، كوردسـتانی نـوێ، ژمـارە(١٢٩٨) ١٩٩٦/٦/٢؛ عـادل مـراد: محاولـة جـادة لكتابـة جـزء مـن التـاريخ الحـديث لكـرد العـراق، جريـدة (الاتحـاد)، ٣٧٣، ٢٠٠٠/٦/٩؛ صـلاح الخرسـان: التيـارات ألسياسـية في كوردسـتان العراق، ص٣١٦.

دامەزراندنی (ی.ن.ك) راگەیەندرا.[1] دەزگاكانی راگەیاندنی عەرەبیش لەسوریاو لبنانو مصرو گەلێ شوێنی تر ئەم بەیانەیان بڵاوكردەوە.[2]

لەئەوروپاش بۆ ئەم مەبەستە هەوڵو كۆشش بەردەوام بوو. لە رۆژی ١٩٧٥/٥/٢٧ كۆبونەوەیەك لەگەرەكێكی كەناری (بەرلین) لە ئەڵمانیا بەسترا. لەم كۆبونەوەیەدا كە مام جەلال سەرپەرشتی دەكرد كۆمەڵێك كەسایەتی و كادیری تێكۆشەر كە نزیكەی (٢٠) كەس دەبوون بەشداربوون، لەوانە: (هێرۆ ابراهیم احمد، د.كمال فوئاد، عمر شێخ موس، د.لەتیف رشید، د.دڵشاد احمد، د.ئەرجومەند صدیق، د.دارا ئەدیب، رەئووف احمد، د.جبار علی شریف، د.لاوچاك فهمی و د.حسن محمد علی...)[3].

لەم كۆبونەوەیەدا مام جەلال باسی ئاكامی هەوڵ و كۆششەكانیو پێوەندی كردنی بەو هەڤاڵانەوە كرد كە لەناوچەی خۆرهەلاتی ناوەراست

---

[1] چاوپێكەوتن لەگەڵ د. فوئاد مەعصوم لە ٢٠٠١/٣/٣، لە سلێمانی.

[2] نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەكەناری دانوبەوە، ل ٤٣؛ مقابلة مع السید جلال الطالباني، مجلة ألوسط، العدد(٣٥٥) تشرین ألثاني ١٩٩٨، ص١٣؛ عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاریخ الحدیث لكرد العراق، جریدة الاتحاد، عدد٣٧٥، ٢٠٠٠/٦/٢٣، ؛ صلاح الخرسان: التیارات ألسیاسیة في كوردستان العراق، ص٣١٦.

[3] چاو پێكەوتن لەگەڵ د. كەمال فوئاد، لە ٢٠٠١/١٢/١ لە سلێمانی؛ صلاح الخرسان: التیارات ألسیاسیه فى كوردستان العراق، ص٣١٧.

ئەنجام درابوون. لە هەمان کاتدا دەقی ئەوبەیاننامەیە خوێندرایەوە کە ئامادە کرابوو بەمەبەستی وەرگرتنی بیروڕای بەشداربووان.[1]

شایانی باسە کە تەنیا بڕگەیەك بۆ بەیاننامەکە زیاد کرا کە ناوەرۆکەکەی بەم جۆرەبوو:

"دامەزراندنی (ی.ن.ك) وەڵامدانەوەی بڕیاری وازهێنان لەشۆڕشی کوردە. بۆیە داوا لەهەموو خەباتگێرانی گەلەکەمان دەکەین کە پیشتوانی لەم رێکخراوە نوێیە بکەن و درێژە بەخەباتیان بدەن لەپێناوی بەدیهێنانی ئامانجەکانی بزوتنەوەی رزگاریخوازی نەتەوەی کورددا".[2]

دوای ئەم دەسکاری کردنە، لە ١٩٧٥/٦/١دا بەیانەکە لەئەوروپا بڵاوکرایەوەو* دواتر هەر ئەو مێژووەش بوو بە رۆژی راگەیاندنی رەسمی (ی.ن.ك). [3] ئەم بەیانە لەگەڵ ولاتی دنیادا بەزمانی جیاواز چاپو بڵاوکرایەوە. بەعەرەبی، ئینگلیزی، ئەڵمانی، فارسی، و بەیاننامەکە لەلایەن کەمال بورقایەوە کرایە تورکی کەئەودەمە لەتورکیا مانگنامەیەکی بەنێوی (ئویز گویرلك یولو) دەر دەکرد.[4]

---

(١) عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة الاتحاد، عدد ٣٧٥، ٢٠٠٠/٦/٢٣.

[2] د. کەمال فوئاد سەرەتاکانی دامەزراندن و دەست پێکردنەوەی شۆڕش دەگێڕێتەوە، رێبازی نوێ، ژ (١٩)، ل ٢٦.

* بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٥).

[3] هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل ٢٧.

[4] نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەکەناری دانوبەوە، ل ٤٣.

لەهەمان کاتدا لەکۆبوونەوەکەی بەرلین دا دوو بیرو بۆچونی جیاواز سەبارەت بە پێکهێنانی ئەو ریکخراوە هەبوو، کە ئایا ئەم ریکخراوە رێکخراوێکی چەکدار بە ئایدۆلۆجی بێ، یان رێکخراوێکی پێشکەوتخوازو نیشتمانی بەرفراوان بێ.

راو بۆچونەکان لەسەر رەوتی دووەم گیرسایەوە. واتە رێکخراوێکی فراوانی ئەوتۆ کە گشت تێکۆشەران بەبێ گوێدانە ئایدۆلۆجییەکی تایبەتی بگرێتە خۆ. هەر بۆیە (ی.ن.ك) لەسەرەتای دامەزراندنیەوە چەندین هێڵو باڵی سیاسی تێدابوو.[1]

سەبارەت بەمە (د.فوئاد معصوم) دەڵێ: "حزب ئایدۆلۆژی خۆی هەیە. واتە ئەگەر بیرمان لەوە کردبایەوە کەناوی حزبی لێ بنرێ، دەبوو بەنوێنەری چینێك، لەبەر ئەوەی ئەو هێزو کەسایەتیە سیاسیانەی دوای هەرەسهێنانی شۆڕشی ئەیلول لەچوارچێوەی حزبی سیاسی دانەبوون. بۆیە نەدەکرا ناوی بەرەی لێ بنرێ. هەر لەبەر ئەوە (ی.ن.ك) وەك رێکخراوێکی نیمچە بەرەیی لەدایك بوو، کە خواستی تێکۆشانی ئەو قوناغە بوو. لەناو ئەو نیمچە بەرەیەدا، چەند تەیارێك هەبوون کە بیرو بۆچونی حزبی جیاوازیان هەبوو. بەڵام لەسەر بەرنامەی گشتی (ی.ن.ك) یەکبون. کە ئەوەش رەنگدانەوەی ئەو کاتەی پێکهاتەی سیاسی کوردستان بوو".[2]

---

[1] د. کەمال فوئاد سەرەتاکانی دامەزراندن و دەست پێکردنەوەی شۆڕش دەگێڕێتەوە رێبازی نوێ، ژ (١٩)، ل ٢٧.

[2] چاوپێکەوتن لەگەڵ د. فوئاد معصوم. کوردستانی نوێ، ژ(١٦٢٤)، ١٩٩٨/٦/١.

شاسوار جەلال(ئارام)یش لەم بارەیەوە پێی وابووکە:"(ی.ن.ك) حزب نیە و جێی حزبی پێشڕەوی پرۆلیتاریا ناگرێتەوە. چەند تەیارو گروپێکی تێدایە، یەکگرتنەوەشیان لەچوارچێوەی (ی.ن.ك) دا بەرەی نیشتمانی تەواوی پێك نەهێناوە، بەلکو شێوە بەرەیەکە کەلەگەل واقیعی حزبی و سیاسی کوردستان دا دەگونجێت، بێگومان ئەم واقیعەش لە گۆڕان دایەو شتێکی بڕاوە نیەو بەستراوە بە گەشەکردنی ئەو تەیار و گروپانەوە".[1]

یەکەم بەیانی دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هەرەسی ١٩٧٥ی کردە خاڵێکی وەرچەرخان لە خەباتی گەلی کورددا:"ئێمە بە سەر بەرزی یەوە سوربوونی تێکۆشەرانی گەلەکەمان رادەگەیەنین لەسەر بەردەوامی خەباتی شۆڕشگێڕانە لەڕیزی جەماوەری گەلەکەمان، لەچوارچێوەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستاندا، کەلەسەر ڕێبازی جەماوەریی شۆڕشگێڕ دەڕوات"[2]

شایانی باسە لە(قۆناغی دوای هەرەسی ١٩٧٥)دا، کورد لەبەردەم ناکۆکیەکی سەرەکی دابوو، کە ئەویش ناکۆکی بوو لەنێوان گەلی کوردو حوکمی بەعسدا بەهەموو چینەکانیەوە. ئەم ناکۆکیە، هەڕەشەی لەبوونی کورد دەکرد، بەسەر ناکۆکیەکانی نێوان چینەکانی کۆمەڵی کوردەواری دا زاڵ بووە دایپۆشی بوون.

---

[1] ئاڵای شۆڕش، ژمارە (١)، ئەیلولی ١٩٧٧، ل ٥.

[2] ئەرسەلان بایز: راگەیاندنی شۆڕش و بزوتنەوەی شیعری کوردی(١٩٧٥-١٩٩١)، ل٤٦-٤٧.

سەبارەت بەمە لەیەکەم بەیاننامەدا هاتووە: "(ی.ن.ك) هەوڵ دەدات هێزە نیشتمانی و دیموکراتەکانی شۆڕشی کورد، بەشێوەی یەکێتی یەکی نیشتمانیی دیموکرات رێك بخات کە تیایدا رەوتە پێشکەوتوخوازەکان و یەکێتیی پتەوی خەباتگێرانەیان بتوانن بەیەکەوە بژین لەژێر سەرکردایەتی پێشڕەوی شۆڕشگێڕانەی کوردستانیدا".[1]

ئەم رەوتانەش دواتر لەچەند رێکخراوێك بەر جەستە بوون کە یەکێتی یان پێکدەهێنا:

١-کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستان.

٢-بزوتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان.

٣-هێلی گشتی (ی.ن.ك)

ئەزمونی ناو یەکێتی نیشتمانی کوردستان، ئەزمونێکی نوێ بوو لەبزوتنەوەی کوردایەتیدا، کە سێ رێکخراوی جیاواز، سێ ئایدۆلۆجیای جیاوازو سێ سەرکردایەتی جیاواز، هەرسێکیان سەربەخۆیی رێکخراوەیی تەواویان هەبوو. بەڵام کە بەعس بەتەواوی و یەکجاری هەڕەشەی هەرە گەورە بوو بۆ سەر بوونی کورد، هەرسێکیان سەرەڕای هەموو جیاوازیەکانی ئەوسایان لەقەوارەیەکی یەکگرتوودا یەکیان گرت و بەرنامەیەکی هاوبەشیان دانا بۆ بەرەنگاربوونەوەی ئەوهەڕەشەیە، کە خۆی لەبەرنامەی (ی.ن.ك) دا بینیەوەو بڕیاریان دا سەرکردایەتیەکی هاوبەش، هێزێکی چەکداری هاوبەش، بودجەیەکی هاوبەش،

---

[1] یەکەم بەیانی دامەزراندنی یەکێتی نیشتمانی کوردستان لە ١٩٧٥/٦/١، بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٥).

راگەیاندنێکی هاوبەش، سیاسەتێکی دەرەوەی هاوبەش دا بنێن‌و هەر لایەش سەربەخۆیی ڕێکخراوەیی خۆی بپارێزێ. هەرچەندە لەراستیدا ئەم سێ ڕێکخراوە سێ حزب بوون بەڵام بۆچونێکی لەیەکچویان دروست کرد لەسەر ئامانج‌و ئاسایشی نەتەوەیی کورد. لەبەر ئەوە بڕیاریان دا، سەرەڕای هەموو جیاوازیەکانیان پێکەوە بژین و کار بۆ گەلەکەیان بکەن.[1] بۆیە (ی.ن.ك) بەم جۆرە پێکهێنرا کە ڕێکخراوێکی نیمچە بەرەیی بێت تاکو بتوانێ هەموو چینە شۆڕشگێڕەکان‌و ڕەنجدەران‌و توێژە نیشتمان پەروەرەکانی کوردەواری بۆ خەبات ساز بدات‌و بەرێبازێکی نوێ‌و، پلان‌و سیاسەت‌و تاکتیکی نوێ ڕێنماییان بکات.[2]

(ی.ن.ك) بۆ هەڵسانەوەو درێژەدان بەتێکۆشان دروست بوو. لەدایکبوونی، وەڵامێکی دەستبەجێی ئەو شکستییە بوو کە سەرکردایەتی (پدك) دووچاری بووبوو و لەگەڵ خۆشیدا هەرەسێکی گەورەی لەناو بزوتنەوەی کوردایەتیدا دروست کردبوو. و ئەگەر وردتر پێشینەو پاشینەی مەسەلەکە بخوێنینەوە ئەوە رون دەبێتەوە کە لەدایکبونی (ی.ن.ك) سەرەتای قۆناغێکی نوێی کوردایەتی بوو کە لەروی فکری سیاسی، سۆسیۆ- سیاسی‌و پراکتیزەکردنی شۆڕشدا بەشێوەیەکی رادیکاڵانە جیاواز بوو.[3]

---

[1] نەوشیروان مستەفا ئەمین: کوردستانی عیراق و دیاردەی فرە حزبی، کوردستانی نوێ، ژ (٢١٢٠)، ٢٠٠٠/٤/١٥.

[2] مام جەلال: سەروەریی یۆبیلی زیوین، ل ٧.

[3] چاوپێکەوتن لەگەڵ ئازاد جندیانی، کوردستانی نوێ، ژ (٢١٦١) ٢٠٠٠/٦/١.

لێـرەوە بۆیەکـەمجار لـەناو کوردایـەتی خۆیـدا، واتـە لەجولانـەوەی رزگـاریو دیموکراتی خـەڵکی کوردستاندا، فـرە باڵیو فرە بیرو بـاوەڕی فەلسەفیو سیاسی جیاجیا لەناویەك تاکە ڕێکخستندا هاتەکایەوە.[1]

دامەزرانـــدنی (ی.ن.ك) پێگـــەی کۆمەڵایـــەتیو هێـــزە بزوێنـــەرە کۆمەڵایەتیـەکانی شۆڕشـی گـۆڕی. مانـاو مـەوداکانی (سـەرکردایەتی) گـۆڕی. ئـەویش بـەرزگارکردنی یـەکجارەکی کوردایـەتی لەتاکـە حزبـی کوردایەتیو تاکە رابەری کوردایەتی، کە ئەمـەش خۆی لەخۆیـدا گۆڕینی بنەرەتی بوو لەوەی پێی دەڵێن سۆسیۆلۆژیای شۆڕش.[2]

جمو جۆڵ و چالاکیەکانی مام جەلال سەرنجی موخابەراتی عیراقیان ڕاکێشابوو، لەبەر ئەوە موخابەرات کەوتبوە هەڵپەی کۆکردنەوەی زانیاری لەسـەر مـام جـەلال و جموجۆڵـەکانی، نۆکـەرەکانی هـان دابـوو زووبـەزوو ڕاپۆرتی لە مەڕ چالاکیەکانی بۆ بنووسن. ومخابەراتی عێراق مەترسی لەو هەولانەی مام جەلال هەبوو لەمەڕ دەست پێکردنەوەی خەباتی چەکداری. یـەکێ لـەو ڕاپۆرتانـەی موخابـەرات کـە لەوماوەیـەدا بـۆ سـەرکردایەتی بەعسی بەرزکردبووەوە، کە ئەمڕۆ بەبەڵگە نامەیەکی گرنگ دەژمێردرێت، ڕاپـۆرتێکی تێروتەسـەلی هەشـت لاپەرەییـە کـە زۆر بـەووردی هەلومـەرجی چـەند مـانگێکی پـاش هـەرەس دەگێڕێتـەوە. لەڕاپۆرتەکـەدا هـاتووە: "لەکۆبوونـەوەی ڕۆژی ١٩٧٥/٨/٢٠ دا لـە لەنـدەن کـە مـام جـەلال بـە خوێنـدکارە کوردەکـانی کردبـوو، سـەبارەت بـە رابـردوو باسـی ئـەو

---

[1] مام جەلال: سەروەریی یوبیلی زیوین، ل ١١.

[2] چاوپێکەوتن لەگەڵ ئازاد جندیانی، کوردستانی نوێ، ژ (٢١٦١)، ٢٠٠٠/٦/١.

ناتەبایییەی کرد کە لە بزوتنەوەی کورددا رووی داوەو لە رەوتی باسەکەیدا چەند جارێك پێی لە سەر ئەوە داگرت کە هۆی ئەو ناتەباییە بۆ ئەو ئاراستەیە دەگەڕێتەوە کە لە ئاستی لێپرسراوەتیدا نەبوون و ووتی "دەبێت رابردوومان بیر بچێتەوە و ڕق وکینە لە یادی خۆمان بەرینەوە چونکە مەسەلەکە مەسەلەی جەلال و مەلا وهیچ کەسێکی تر نیە بەڵکو مەسەلەکە مەسەلەیەکی چارەنووس سازەو ئەمڕۆ گەلی کورد بە قۆناغێکی هەرە ترسناکدا تێدەپەڕێت".[1] راپۆرتەکە درێژەی پێ دەدات و دەنوسێت:"سەبارەت بە بارزانی لەمام جەلال دەپرسن:

چۆن دەڕوانیتە بارزانی؟

+ بارزانی سەرکردەیەکی نیشتمان پەروەرەو نە نۆکەرەو نە خاین، بەلأم کابرایەکی خێڵەکیە و ئەوەش شتێکە کەس نکوڵی لێناکات.

ئایا پێوەندییەك لەنێوان (ی.ن.ك) و (پدك)دا هەیە؟

+ هیچ پێوەندییەك لەنێوان (ی.ن.ك) و (پدك)دا نیە، ئەمڕۆ شتێك نەماوە ناوی (پدك) بێ، چونکە ئەم حزبە هەڵوەشێنراو بەشێکی سەرکردەکانی گەڕانەوە بۆعیراق. بەشەکەی تریش تائێستا لەئیران دان. بەلام ئەگەر دەستیان بەکاری سیاسی کردەوەو خۆیان رێکخستەوە ئەوا ئێمە دژایەتیان ناکەین و رەنگە بەپیریشیانەوە بچین.

بەشداربووانی کۆبوونەوەکە تێکڕا ئەو پرسیارەیان لە مام جەلال کرد کەبۆ داهاتوو چ بکرێت باشە؟:

---

[1] بەلگەنامەی ژمارە(ش١ ق س/١٩٣٢٠/٣١)ی(مدیریە الاستخبارات العسکریە) لەرێکەوتی ١٩٧٥/٩/١٣.

+ دەبێ ریزەکانمان یەکخەین، وزەو توانا بخەینەوەگەڕو خزمەتی مەسەلە نەتەوەییەکانمان بکەین، دەبێ رابردوو لەیاد خۆمان بەرینەوەو رق و کینەومەسەلە شەخصیەکان بخەینەلاوە. نابێ مەئساتی جەلالی و مەلایی دووبارە بکەینەوە. من پێم وایە پێکگەیشتن لەچوارچێوەی (ی.ن.ك)دا بۆ بەدی هێنانی ئەو ئامانجانە چاکترین رێ و شوێنە.[1]

چالاکیەکانی (ی.ن.ك) لەدەرەوەو ناوەوەی کوردستان بەردەوام بوو تا ئەو دەمەی دەستەی دامەزرێنەری (ی.ن.ك) کە پێك هاتبوو لە (مام جەلال، نەوشیروان مستەفا، د.فوئاد معصوم، د.کمال فوئاد، عمر شێخ موس، عادل مراد، عبدالرزاق فەیلی) لە ١٩٧٥/١٢/١٧دا یەکەم کۆبونەوەی فراوانی خۆی لە (دیمەشق) بەست کە تەنها (عمر شێخموس) ئامادەنەبوو. لەم کۆبونەوەیەدا بەوردی هێلە سەرەکیەکانی چالاکییە جۆراوجۆرەکان لەناوەوەو دەرەوەدا دیاری کران.[2]

لەئەوروپا (د.کمال فوئاد، نەوشیروان مستەفا و عمر شێخ موس) چەند کۆمیتەیەکیان پێکهێنا بۆ بەڕێوەبردنی کاروبارەکانی (ی.ن.ك).

---

[1] هەمان سەرچاوە.

[2] چاوپێکەوتن لەگەڵ د. فوئاد معصوم، الاتحاد، ژ ٣٧٣، ٢٠٠٠/٦/٩ ؛ نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەکەناری دانوبەوە، ل ٤٣، ؛عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من لتاريخ الحديث لكرد العراق، جريدةالاتحاد، ٣٧٧، ٢٠٠٠/٧/٧؛ صلاح الخرسان: التيارات ألسياسية في كوردستان العراق، ص٣٤٣، ؛ سنوات مضيئة من العمل في حياة الزعيم الوطني الكردستاني جلال الطالباني، مجلة دراسات كردستانية، العدد٢ سبتمبر ١٩٩٩، سويد، ص٥٤.

سەرەتا د.کەمال فوئاد لێپرسراوی کۆمیتەی دەرەوە بوو.[1] لەبەر ئەوەی زەمینەی سیاسی لەباربوو، لەماوەیەکی کورت دا توانرا لەزۆربەی ولاتانی ئەوروپا رێکخستنی فراوان دامەزرێنرێ. (مام جەلال و د.فوئاد و عادل مراد و عبدالرزاق فەیلی) ش لەسوریاوە کەوتنە پێوەندی کردن لەگەڵ کادرە ناسراوەکانی جولانەوەی کورد لە ئێران و عیراقدا.

یەك لە هەوڵەکانی مام جەلال کە بەکارێکی مێژوویی گەورە دادەنرێ پێوەندی کردنی بوو لەگەل بارزانیدا. لەنامەیەکیدا سەبارەت بە دامەزراندنی (ی.ن.ك) بۆی نوسیبوو:-

"بارزانی لەوە دڵنیا دەکات کەنەك هەر دژی نابێت، بەڵکو وەك سەرکردەی بزوتنەوەی کوردایەتی سەیری دەکات و پشتیوانیش لە هەر هەنگاوێ دەکات کە ئەو بینی".[2]

سەرهەڵدان و دامەزراندنی (ی.ن.ك) هەر لە سەرەتاوە دەنگدانەوەیەکی زۆری لەناوەندە کوردستانیەکاندا هەبوو، کۆمەلانی خەڵك بەپەرۆشیەکی زۆرەوە ئاواتە خوازبون لەنزیکەوە ئەم رێکخراوە نوێیەو ئامانجەکانی بناسن. (ی.ن.ك) لەساڵی یەکەمدا لەسەر ئاستی سیاسی، لەساڵی دووەمدا لەسەر ئاستی خەباتی چەکدارانە کە لەمێژووی (ی.ن.ك) دا بە شۆڕشی نوێ ناسراوە بوونی خۆی سەلماند.[3] بەلام

---

[2] چاوپێکەوتن لەگەڵ د. کەمال فوئاد، لە ٢٠٠١/١٢/١، لە سلێمانی.

[3] د. کەمال فوئاد سەرەتاکانی دامەزراندن و دەست پێ کردنەوەی شۆڕش دەگێڕێتەوە، رێبازی نوێ، ژ (١٩)، ل ٢٩.

ئەوکاتە ئەرکەکان سەخت بوون، چونکە تواناکان کەم بوون و کۆسپ و تەگەرەکانی بەردەم خەباتی (ی.ن.ك) زۆر بوون، لەوانە:

١-تیرۆریستی رژێمی بەعس و ئەو بڕیارەی سەبارەت بەراگواستنی دانیشتوانی گوندەکوردیەکانی سنور بەقولایی (٣٠)کم و نیشتەجێکردنیان لە ئۆردگا زۆرەملێکاندا دابووی و لەلایەکی ترەوە رژێم هەوڵی دەم چەورکردنی بەمادده دەدا. وێڕای ئەو حالەتی نائومێدییەی کەلەئاکامی هەرەس هێنانی ئەو جولانەوەیەدا لای هاوولاتیان دروست بوو بوو. گەڕاندنەوەی متمانە بۆ ئەوخەڵکە مەسەلەیەکی زۆر سەخت بوو.

٢-هەروها (ی.ن.ك) کەبەم بیرو بۆچوونە نوێیەوە هاتبووە مەیدانەوە روبەڕووی دوژمنایەتییەکی سەخت بووەوە لەلایەن هێزە تەقلیدییەکانی باشوری کوردستانەوە، کەهێشتا بیری تۆتالیتاری زاڵبوو بەسەریاندا.

٣-رێگرییەك لەلایەن ئەو بەناو بزوتنەوە چەپخوازە سەرتاسەرییەوەبوو کەلە (حشع)دا خۆی دەبینیەوە وە دەترسا کوردایەتی لەکاتی فراوانبونی ئامانجی نەتەوەیی رووتەوە بۆ ئامانجەگەلێکی کۆمەلایەتی جلەوەکە لەدەست ئەو دەربێنێ و پاکانەی بوون و جێ پێ قایمبوونی لەکوردستان نەمێنێ.[1] جگە لەمە ئەوساش (حشع) هاوپەیمانی سیاسی بەعس و هاوبەشی دام و دەزگاکانی بوو. (ی.ن.ك)ی تاوانبار دەکرد بە دەستکردی ئیمپریالیزم لە (باکوری وولات)دا*.

---

[1]عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدةالاتحاد ٣٧٣، ٢٠٠٠/٦/٩.

* سەرکردەکانی (حشع) مەترسییان هەبوو لەسەرهەڵدانەوەی شۆڕشی کوردی و بەردەوام قسەیان لە دژی دەکرد، بۆنمونە لەئاهەنگی یادی دامەزراندنی (حشع)دا

هەروەها رێگری یەکی تری (ی.ن.ك) ئەو رەوتە کۆنەپەرستە بوو کە حەزیان بەوە دەکرد کوردایەتی هەروا دروشمێکی سیاسی بەتاڵ بێت وهیچ رەهەندێکی کۆمەڵایەتی – ئابووری کە هەڵقوڵاوی ئاستی پێگەیەشتنی کوردەواری بێت لە خۆ نەگرێت. ئەمەش خۆی لە قیادەی موەقەتەی (پدك) دا دەبینیەوە کە خۆی بە پێشرەوی جولانەوەی کوردو بە خاوەنی سەروەریەکانی شۆرشی ئەیلول و بە خاوەنی مافی بڕیاردانی چارەنووسی سیاسی کورد دائەنا. بە چاوی دوژمن کەوتە سەیر کردنی (ی.ن.ك)و هەر لە سەرەتاوە شەرێکی لەگەڵدا هەڵگیرساندو قیادەی موەقەتەو دام ودەزگا ئەمنیەکانی تورکیا هاوکاریەکی تەواو لە نێوانیاندا هەبوو بۆ بە گژدا چوونەوەی ئەو بزووتنەوە نوێیەی کە (ی.ن.ك) رابەرایەتی دەکرد.[1]

٤–لەلایەکی تریشەوە دامەزراندنی (ی.ن.ك) رژێمی عیراقی نیگەران کردبوو. هەموو وزەو توانای خۆی تەرخان کرد بۆ رووبەرووبونەوەی جم و جۆڵ و خۆسازدان و خۆرێك خستنی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان و ئەو مەترسیانەی لەئایندەدا دێنە پێشەوە.

لەساڵی ١٩٧٦ لە شاری هەولێر یەکێ لەئەندامانی سەرکردایەتی‌یان لە وتارێکدا وتی: "پاشماوەی جیب ئەلعمیل خەریکن دووبارە مەفرەزەی شەڕی پارتیزانی دروست دەکەن" کەمەبەستی لە شۆڕشی نوێ بوو. (ممتاز حیدری: داری ماوەران، ل٤٤). ؛ بۆ زانیاری زیاتر بروانە د.سەروەر عبدالرحمن: پارتی کۆمۆنیستی عیراق و مەسەلەی کورد ١٩٣٤–١٩٧٥، دکتۆرانامە، چاپنەکراوە.

[1] عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدةالاتحاد، ٣٧٣، ٢٠٠٠/٦/٩.

لە هەمان کاتدا رژێم زۆر بەوردی حسابی بۆ ئەو بزوتنەوە نوێیە دەکرد، ئەمەش لەو کۆبونەوانەدا دەر دەکەوت کە بەزۆر بە جەماوەری کوردیان دەکرد.[1]

ئەو کۆبونەوانەی کە دامو دەزگا تۆقێنەرەکانی رژێمی عێراق لەشارەکانی کوردستان دا بە ئەنجامیان دەدا لە سێ تەوەرەدا خۆیان دەبینیەوە:-

یەکەم: ئەوەیان بەخەڵك رادەگەیاند کە ئەگەر ئەمجارەش شۆڕش لە کورستاندا بەرپابێتەوە سەرکەوتن بەدەست ناهێنێ و توشی شکستو لەناوچوون دەبێتەوەو بۆ سەلماندنی ئەم قسەیەشیان هەرەسی ١٩٧٥ یان بەنمونە دەهێنایەوە.

دووەم: بریتی بوو لە هەرەشە کردن لەخەڵكو بەوە دەیان تۆقاندن ئەگەر بۆیان دەرکەوێ کەسێك هاوکاری یەکێتی بکات ئەوا لەسێدارە دەدرێ یان ئەگەر کەسێك بیانناسێ و ئاگاداری جموجۆڵیان بێ و ئاگاداری دامو دەزگاکانی حکومەت نەکات ئەوە بەخیانەتێکی نیشتمانی دائەنرێو چارەنوسی خیانەتکاریش لەسێدارەدانە لەکاتێکدا ئەگەر کاریشیان لەگەڵدا نەکات.

سێیەم: بریتی بوو لەهێرش کردنە سەر کەسێتی (مام جەلال).

---

[1] شێخ جەمال شێخ نوری: بیرەوەریەکانم لەرێکخستنەکانی کۆمەڵەدا (١٩٧١-١٩٨٣) بەشی یەکەم، ١٩٩٨، سلێمانی، ل٩.

جگـه لەمـەش رژێمـی عـیراق کەوتـە دورخسـتنەوەی هەنـدێ لـەو کەسانەی کـە پێشـتر لەشۆڕشـی ئـەیلول دا کاریـان لەگـەڵ مـام جـەلال دا کردبوو بەتایبەتی لەباڵی مەکتەبی سیاسی دا.

باسی دووەم.
پێکهاتەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان

١-کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستان:

سەرەتای بیرۆکەی دامەزراندنی (کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستان) دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی جیابوونەوەی باڵی مەکتەبی سیاسی/پدك، بەتایبەتی بۆ کەسایەتی مام جەلال کەئەو کاتە ئایدیۆلۆژیای ماویزمو پرەنسیپەکانی سۆسیالیزمی چین کاری تێکردبوون. مام جەلال پێی وابوو ئەو ڕێبازە گونجاوترە لەگەل بارودۆخی باشوری کوردستانو باشترە لەئەزموونی سۆڤیەت کە زێتر پشت بەچینی کرێکار دەبەستێ، چونکە بەلای ئەوەوە کۆمەڵی کوردەواری سروشتێکی جوتیارانەی هەیەو زیاتر لەکۆمەڵگەی چینی دەچێت.[١]

مام جەلال زیاتر کاریگەری بیروباوەڕەکانی (کۆرش لاشائی)*بەسەرەوەبوو، پێی وابوو پێویستە کار بۆ ئەوە بکرێت کە شانەو ئەڵقەی مارکسی دروست بکرێتو وردە وردە زەمینە خۆش بکات بۆ هاتنە کایەی حزبێکی شۆڕشگێڕو جەماوەری بەتوانا. ئەمەش لەدوو لاوە بەدەستدێ:-

١-بوونی مینبەرێکی راگەیاندن کەبیرو باوەڕەکە لەناو جەماوەردا بلاْو بکاتەوەو ڕێگە خۆش بکات بۆ حزبە شۆڕشگێڕەکە.

---

[١] صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كوردستان العراق، ص٣٢٦

* کۆرش لاشائی ناسراوە بە(د. جەلال) سکرتێری (سازمانی أنقلاب أيران)بوو.

٢-شانەی ڕێکخستنی نهێنی دروست بکرێت بۆ ڕۆشنبیرکردنی کادیران و لەسەر بەرنامەی ئەو بابەتانەی مینبەرە ڕاگەیاندنەکە بڵاوی دەکاتەوە پەروەردە بکرێن.[(١)]

سەرەتا مام جەلال بۆ جێبەجێکردنی ئەم بۆچوونە لەکاری سیاسی و ڕێکخستن دا چەند ڕۆشنبیرێکی هەڵبژارد لەوانەی کە لایەنگر یا ئەندامی (باڵی مەکتەبی سیاسی/ پدك)بوون و ئەڵقەی مارکسی لێ پێك هێنان بۆ کۆبوونەوەی ڕۆشنبیران لە دەوروبەریان. گرنگترین ئەوکەسانەی کەئەو سەردەمە ڕۆڵیان بینی(نەوشیروان مستەفا، شازاد صائیب، محمودی مەلاعزەت، رفعت مەلا محمود عبدالرحمن) بوون.[(٢)]

ئەوانەش بەنهێنی لەناو (باڵی مەکتەبی سیاسی/ پدك)دا کاریان دەکرد و وردە وردە شانەی نهێنییان دروست دەکرد. بەڵام لە بەدەست هێنانی لایەنی دووەمدا لەساڵی ١٩٦٩دا گۆڤاری (ڕزگاری)یان دەرکرد، ڕزگاری ئەو مینبەرەبوو کە جەماوەری کوردی بەبیرۆکەی مارکسی ئاراستە دەکرد.

دوای ئەوەی بەیانی ئازاری١٩٧٠ ڕاگەیەندرا و هەردوو باڵی(پدك) تێکەڵ کرانەوە. هەر ئەودەمە مام جەلال پێی وابوو پێویستە ڕێکخستنێکی مارکسی نهێنی بێتە کایەوە. بۆ ئەم مەبەستە لە ساڵی١٩٧٠دالەبەغدا چەند کۆبوونەوەیەکیان ئەنجامدا، لەکۆتایی کۆبوونەوەکاندا لە ١٩٧٠/٦/١٠دابڕیاری دروستکردنی(کۆمەڵەی مارکسی

(١) صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كوردستان العراق، ص٣٢٦.

(٢) هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل٣٢٧.

لینینــی کوردســتان)یان داو ئەمــەش ئەلتــەر نــاتیڤی (حزبــی شــیوعی کوردستان)بوو. پێڕەوی ناوخۆ و بەرنامەی کارکردنی ڕێکخستنەکان مام جەلال نووسی کە بە(کوردایەتی) ناسرا وە.[1]

کۆمەڵـەی مارکسـی لینینـی کوردسـتان سـەرەتا بەشـێوەی تـەیارێکی فکری لەئارادابوو. یەکەمین دەست پێشکەری بۆ ئەم کارە بەسەرپەرشتی مام جەلالو بەشداریکردنی (شیهابی شێخ نوری، فازڵی مەلا مەحمودو فەرەیدون عبدالقادر) ئەنجامدراو وردە وردە پەرەی سەند. ئەم ڕێکخراوە بەڕەنگدانەوەیـەکی تێـرو پـڕی بیروبـاوەری (ماوتسـی تـونگ)و تێزەکـانی جەنگی گەلی یەوە هاتە مەیدانی تێکۆشانەوە.

کۆمەڵـە زوو بـەناو زۆربـەی خوێنـدکارانو لاوانـی بەغـداو سلێمانیو هــەولێرو کــەرکوكو خانــەقین دا تەنییــەوەو پــاش ماوەیــەکی کــەم جەماوەرێکی باشی پەیدا کرد کە ئەندامەکانی وەك کادر پەروەردە ئەکرد. بەتایبەتی ئەوسەردەمە، قۆناغێك بوو کەسەرجەمی بزوتنەوە چەپڕەوەکان و گەلانی ژێردەستە دوواڕۆژی چارەنوسی خۆیان لەبەرەی سۆسیالیزمدا دەدیتەوە کە مخابن لەئەنجامدا خەباتی گەلانی ژێر دەستە و چەپڕەوەکان بوونە قوربانی بەرژەوەندییەکانی ئەو بەرەیە.

بەدرێژایی ئەو ماوەیە (١٩٧٠-١٩٧٥) مام جەلال سکرتێری کۆمەڵە بـوو. گەرچـی لـەرووی فیکـرو نوسـینەوە کاریگـەری زۆری هـەبوو، بـەڵام بـەهۆی هەلومـەرجی ئـەو کاتانـەوە لەڕێکخسـتنەکانی کۆمەڵـە دووربـوو. زۆربــەی کــات لەهەندەرانــەوە ئامۆژگــاری ئــەکردو نوســینی خــۆی بــۆ

[1] صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كوردستان العراق، ص٣٢٨ .

پەروەردە کردنی ریزەکانی کۆمەڵە ئەنارد. ناوەندی کۆمەڵەو (شیهابی شێخ نوری) لەنزیکەوە کارە رێکخراوەیی‌یەکانیان ئەنجام ئەدا.[1]

ئەندامەکانی سەرکردایەتی کۆمەڵە لە ساڵی ١٩٧٠دا لەمانە پێکهاتبوون:-

شهابی شێخ نوری _ سکرتێری کۆمیتەی سەرکردایەتی (لەناوەوەی ولات)

محمد میرزا سعید عباس _ لێپرسراوی لیژنەی بەغدا

جعفر عبدالواحید _ لێپرسراوی لیژنەی هەولێر

ئاوات عبدالغفور _ لێپرسراوی لیژنەی سلێمانی

فەرەیدون عبدالقادر _ لێپرسراوی لیژنەی کەرکوك[2]

کۆمەڵە سودی لەو کەشە حەماسیە وەرگرت کەلەدوای بەیاننامەی ئازاری ١٩٧٠ هاتبووە کایەوە، و لاوانیش ئەوکاتە سودیان لەو ئاراستە فکری‌یە بینی کەلەناوچەکەدا وەك ئاراستەیەکی مارکسی_ نەتەوەیی باوی هەبوو لە شەستەکان و حەفتاکاندا. وە زۆربەی ئەوانەی پێوەندی‌یان بە کۆمەڵەوە دەکرد خوێندکاران و کرێکاران بوون.

کارکردنی رێکخراوەیی کۆمەڵە لەم قۆناغەدا، لەچاو ئەوەدا کە دەیان هەزار کەس بەشداربوون لەجوڵانەوەی شۆڕشگێڕانەدا زۆر کەم بوو، بەڵام لەچاو هەلومەرجی ئەوسای کوردستاندا کە (بیروباوەری راسترەو زاڵ بوو

---

[1] فەرەیدون عبدالقادر لەزەمینەو سەرەتاو دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دەدوێ، گۆڤاری رێبازی نوێ، ژمارە (١٥)، حوزەیرانی ١٩٩٩، ل٣٣.

[2] صلاح الخرسان: التیارات السیاسیة في کوردستان العراق، ص٣٢٩.

بەسەر بیروبۆچونی خەڵکی و دامو دەزگای پارتی و پاراستن دەستی گرتبو بەسەر کوردستاندا)، زۆر باش بوو.

ئەندامانی کۆمەڵە لەم قۆناغەدا بەو پەڕی ژیری و هۆشیاریەوە کاریان دەکرد، بەجۆرێکی ئەوتۆ کە ناحەزو دوژمنەکانی کۆمەڵە نەیانتوانی سەرەداوێکی رێکخستنەکەی بدۆزنەوە، هەرچەندە جاروبار هەستیان بەبوونی رێکخراوێك دەکرد بەڵام هیچ بەڵگەیەکیان لەو بارەیەوە نەکەوتە دەست.

لەم قۆناغەدا کۆمەڵە دەیان ئەندامی پەیداکردو پێ ی گەیاند، رێکخستنی لەزۆربەی شارە گەورەکانی کوردستان و بەغدادا دامەزراندبوو. تەنانەت لەناو هەندێ لەرێکخراوە دیموکراتیەکاندا وەها جێگەی خۆی کردبوەوە کە لەهەڵبژاردنی ئازاددا ئەندامەکانی کۆمەڵە دەرئەچوون و ئیشیان ئەگرتە دەست، بەتایبەتی لە (یەکێتی قوتابیانی کوردستان) و لە (یەکێتی لاوان)دا. هەرچەندە کەسانی راستڕەوی ناو پارتی و پاراستن بەتوندی ئەچونەوە بەگژیاندا. [1]

لەدەست پێکردنەوەی شەڕی کورد و حکومەتی عیراق لە (١٩٧٤-١٩٧٥) دا، کۆمەڵەش کادرەکانی خۆی ناردە ناو شۆڕش و نەیتوانی لەرووداوەکانی کوردستان خۆی دابڕێت و بەشداری جوڵانەوەکەی کرد. ئاوات عبد الغفور لەم بارەیەوە دەڵێت: "هەرچەندە بزوتنەوەی ئەوکات (١٩٧٤)لەڕووی فیکرییەوە، زۆر جیاوازبوو لەفیکری کۆمەڵە، بگرە

---

[1] کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان: بڵاوکراوەی ناوخۆ تەنیا بۆ ئەندامان، ژمارە (٢)، (٢)، ١٩٨١، ل٣-٤.

پێچەوانەشی بووین و خۆمان بەئەلتەر ناتیڤیش ئەزانی کە رۆژێك لە رۆژان خەبات بکەین بۆ ئەوەی سەرکردایەتی شۆڕش بگرینە دەست. بەلاّم لەبەر ئەوەی شەڕ لەلایەن بەعسەوە ناڕەوایەو لەبەرامبەردا سەرکردایەتی بارزانیش رەوایەو بەرگری یە لە کوردستان. کۆمەڵە داوای لە هەموو ئەندام و پالّێوراو و دۆستەکانی کرد کە بەشداری ئەو بزوتنەوەیە بکەن و لەڕیزی پێشەوەش بن. بەم پێیە ئێمە لەڕیزی پێشەوەی شۆڕش بووین و لە شەڕیشدا دەیان ئەندامی چالاّکی کۆمەڵەمان شەهید بوون، هەر لە بۆردومانی قەلاّدزێو بەرەکانی شەڕو بەرگری کەبەپێی ئاماری ئەوکاتەمان دەگەنە(٤٠)شەهید". [١]

لەنامەیەکی مام جەلال دا کە سەرەتای ئازاری١٩٧٥ بۆ سەرکردایەتی کۆمەڵەی ناردبوو " داوای خەباتێکی پارتیزانی درێژخایەنی لێکردبوون و بیرۆکەی دامەزراندنی رێکخراوێکی نیشتمانی فراوانیشی بۆ خستبونە بەر باس و لێکۆڵینەوە. ئەم مەسەلەیەش بەلای سەرکردایەتی کۆمەڵەوە پێشنیازێکی باش بوو کە بەگەرمی پێشوازی لێکرا چونکە هەل و مەرجەکە زۆر لەباربوو بۆ باسکردن و ئەنجامدانی کارێکی لەم جۆرە. [٢]

---

[١] ئاوات عبدالغفور: بۆ ئەوەی مێژوو وەکو خۆی تۆمار بکرێ، کوردستانی نوێ، ژمارە(٤٠٣)، ١٩٩٣/٦/١.

[٢] فەرەیدون عبدالقادر لەزەمینەو سەرەتاو دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دەدوێ، رێبازی نوێ، ژمارە (١٥)، ل٣٤؛ چاو پێکەوتن لەگەڵ سالار عەزیز، لە ٢٠٠١/١٠/١٣، لە سلێمانی؛ ئاوات عبدالغفور: بۆ ئەوەی مێژوو وەکو خۆی تۆمار بکرێ، کوردستانی نوێ، ژمارە(٤٠٣)، ١٩٩٣/٦/١؛ صلاح الخرسان: التیارات السیاسیة في کوردستان العراق، ص٣٣٥.

بۆ بەئەنجامدانی ئەم کارە، (شیهاب شێخ نوری)و هەڤاڵانی تری پێوەندیان بە (فەتاح ئاغا)* وەکردو داوای هاوکاریی‌و پشتیوانی‌یان لیٚکرد. بەڵام وەڵامی (فەتاح ئاغا) ئەوەبوو کە "بێ ڕەزامەندی سەرۆك بارزانی ناتوانیت ئەوکارە بە ئەنجام بدات". هەروەها هەر بۆئەم مەبەستە سەرکردایەتی کۆمەڵە پێوەندی‌یان بە عەلی عەسکەری‌شەوە کرد تا قسە لەگەڵ بارزانی‌دا بکات، و لەگەل ئیبراهیم ئەحمەد یش گفتوگۆ کرا تا هەوڵ بدرێت بەرگری بکرێت و سەنگەری خەبات چۆل نەکرێت، بەلام بێسود بوو[1]. پاش ئاشکرابوون و سوربوونی سەرکردایەتی (پدك) لەسەر قبوڵکردنی‌واقیعی هەرەسهێنان‌و ئاشبەتاڵ کردن، سەرکردایەتی کۆمەڵە بێ ئومێدبوون، بۆ باسکردنی هەلومەرجی پڕ لەمەترسی تازەی جوڵانەوەی کورد، بۆ بیرکردنەوە لەباشترین شێوەو کاتی درێژەدان بە بەرگری، بۆ دانانی ڕێ‌و شوێنی تاکتیکی دروست بڕیاری کۆبونەوەیەکی فراوانی کادرەکانیان دا. بۆ ئەم مەبەستە هەموویان چونە گوندی (کێلو) لەرۆژئاوای پێنجوێن. ماوەی دوو ڕۆژ کۆبونەوە بەمەبەستی ڕێکخستنی‌کاری ئاینده. دوای راوێژێکی زۆر بڕیاریاندا هەموویان بگەڕێنەوە عیراق‌و ڕێگا نەدەن ئەندام‌و لایەنگرانی کۆمەڵە بچنە ئێران.[2] چونکە مەیدانی خەبات تەنها سەر گۆڕەپانی نیشتمان‌و ناو میللەتە چونە

* فەتاح ئاغا ئەو کاتە ئامیر هێزی خەبات بوو.

[1] چاوپێکەوتن لەگەل مەلا بەختیار، لە ٢٠٠١/٣/١٤ لە سلێمانی.

(٢) ئەرسەلان بایز: ڕۆژانی سەخت، کوردستانی نوێ، ژمارە (١٨٦١)، ١٩٩٩/٥/١٧، چاو پێکەوتن لەگەڵ سالار عەزیز، لە ٢٠٠١/١٠/١٣، لە سلێمانی؛ ئاوات عبدالغفور: بۆ ئەوەی مێژوو وەکو خۆی تۆمار بکرێ، کوردستانی نوێ، ژمارە(٤٠٣)، ١٩٩٣/٦/١

ئێران و ئەوروپا دابڕانە لە جەماوەرو خۆدزینەوەیە لەخەبات** لەدوای ئەم کۆبونەوەیە، کادرانی کۆمەڵە دەستیان کرد بەکۆکردنەوەی چەك و شاردنەوەیان. داوا لەهەموو ئەندامان کرا کە هەرچی دەزگای چاپ و چەکیان بۆ پەیدا ئەکرێ لەشوێنی ئەمین بیشارنەوە.

لە نێوان ٢٧/٣-٥/٤/١٩٧٥ دا زۆربەی کادرو رێکخستەکانی کۆمەڵە لەشاخ گەڕانەوە شارەکان. سەر لەنوێ رێکخستنەکان لەگەڵ هەلومەرجی نوێ دا داڕێژرانەوە. حسابی پاراستنی نهێنیەکان، پاراستنی کۆمەڵە لەیەکترو ناسینی ماوەی رابردووی لەشاخ و لەیەك جیاکردنەوەی ئەو رێکخستنانەی‌کە ئەبوو لەهەڵگیرسانەوەی شۆڕشدا لەشارەکاندا کاربکەن لەوانەی کە نیاز بوو بۆ کاری هەڵسانەوەی جولانەوەی چەکدارو بۆ مەفرەزە سەرەتاییەکان و گەشەپێدانیان سودیان ئەبێ، هەردووکیان لەیەك جیا بکرێنەوە. [1]

کۆمەڵە لەو بارودۆخە سەخت و دژوارەی دوای هەرەس سورتر بوو لەسەر بەگژاچوون و بەرگری کردن لەشالاوی نامرۆڤانەی رژێمی عیراق،

** " لەم کۆبونەوەیەدا بڕیاری گەڕانەوە بۆ عیراق و ژێر دەسەلاتی رژێم لەلایەن ئەرسەلان بایز و ئەنوەر شاکەلی ەوە بەچاك نەزانرا، بەڵکو پێیان باش بوو بەرگری بکەن، بەلام شیهابی شێخ نوری زۆر قسەی لەگەڵ کردوون کە بەرگری بێ سودە چونکە سەرباری ئەو هەوڵە زۆرەی داویانە کە سێکی وا نەبووە هاوکاریان بکات. دواتر پێی راگەیاندون کە ئەمە بڕیاری سەرکردایەتیەو هەموو لایەك دەبێ جێبەجێ بکەن". کوردستانی نوێ، ژ١٨٦١، ١٧/٥/١٩٩٩.

[1] فەرەیدون عبدالقادر لەزەمینەو سەرەتاو دامەزراندنی(ی.ن.ك)دەدوێ رێبازی نوێ، ژمارە (١٥)، ل٣٥.

دەستی کرد بەخۆئامادەکردن‌و نەخشەکێشان بۆ هەڵگیرساندنی ئاگری شۆڕش. سەرباری کەم ئەزموونی، کۆمەڵە بارودۆخی کوردستانی هەڵسەنگاندو پەرەی بەخەبات دا. زیاتر کەوتە چالاکی نواندن‌و خۆی لەبەرگری کوردستان دوور نەخستەوە. هەر لەسەر پێشنیازی شیهابی شێخ نوری سەرکردایەتی کۆمەڵە لەهەمان کاتدا بڕیاری دا نەخشەی هەڵگیرسانەوەی شۆڕش دەست پێ بکاتەوە و لەهەمان کاتدا: پرۆژەکەی (مام جەلال) سەبارەت بە دامەزراندنی رێکخراوێکی نیشتمانی فراوان قسەی لێ بکرێت‌و کاری پێ بکەن. مەفرەزەکان دیاری بکرێن بۆ ئەو ناوچانەی کە لەتوانادایە. بۆ ئەم مەبەستە پێشنیازکرا کە (علی بچکۆل، عبدالرزاق سێگردکانی، بێستون، غەریب سعید، علی ساڵح، حمید پۆلیس‌و عەلی مغاویر) بۆ ناوچەکانی قەلاسێوکەو بەری کۆیەو (فەیسەڵ تاڵەبانی)* بۆ بەری قەرەداغ‌و قسەش لەگەڵ (تاهیر علی والی بەگ) بکرێ بۆ شەمیران‌و رێکخراوی هەڵەبجەش مەفرەزەی هەورامان‌و سلێمانی‌و هی شارباژێر دیاری بکەن.[1]

لەهەمان کاتدا سەرکردایەتی کۆمەڵە (فەرەیدون عبدالقادر)ی راسپارد کە سەفەری دەرەوە بکات، بە مەبەستی پێوەندی کردن لەگەڵ مام

---

* فەیسەل تالەبانی کە بە (سیروان)ناسرابوو، لەسالی ١٩٤٧ لەکەرکوك لە دایك بووە، لەسالی ١٩٧٦ بووە بە پێشمەرگە، فەرماندەی هەرێمی پێنجی قەرەداغ بوو. ئەندامی پێشکەوتووی کۆمەڵە بوو، لە سالی١٩٧٩ لە دێی زێرینجۆ بەدەستی جاش شەهید کرا. (دەفتەری‌سەروەری، زنجیرەی ٢، ل٧٩)

[1] فەرەیدون عبدالقادر لەزەمینەو سەرەتاو دامەزراندنی(ی.ن.ك)دەدوێ رێبازی نوێ، ژمارە (١٥)، ل٣٥-٣٦.

جەلالـدا کـە پێشـتریش (شـازاد صـائب) سـەردانی کردبـوو بیروراکـانی ناوەوەی بۆ بردبوون و بیروڕای دەرەوەشی بۆ ناوەوە هێنابۆوە.

لەتـــــەموزی ١٩٧٥ دا(فەرەیـــــدون عبـــــدالقادر) ســـــەفەری کردوروژی١٩٧٥/٨/١٤ لەبەرلینی رۆژئاوا چاوی بەمام جەلال دەکەوێت[1] و نامـــەی ســـەرکردایەتی کۆمەڵـــەی پـــێ دەگەیـــەنێ و بیروڕاکـــانی ســـەرکردایەتی کۆمەڵـــە لـــە مـــەڕ دامەزرانـــدن و پێکهاتـــەی (ی.ن.ك)و دەسـتکردنەوەی بەخـەباتی چـەکدارانە بـۆ مـام جـەلال بـاس دەکـات. هەردوولایان لە کێشەو گیروگرفتەکانی نـاوەوە دەدوێن، مـام جـەلال دوای باسـکردنی بـیرورا و ئامۆژگـاری خـۆی لەسـەر چـۆنیەتی دەسـتپێکردن و پەرەپێدانی مەفرەزەکان و گەشەکردنیان رای خۆی بەم جۆرە دەربڕی:-

-کۆمەڵە بەنهێنی داینەمۆی (ی.ن.ك) ئەبێ و کاری تێ ئەکا.

-سـەرکردایەتی (ی.ن.ك) لـەناوەوەی وڵات لـە (علـی عسـکری، عمـر دەبابە، شازاد صائب، رسول مامند و ناوەندی کۆمەڵە) پێك بێت.

پێوەندی بکرێ بەکادیر ە سەربازیەکان و فەرماندەکانی پێشمەرگەی پێشووەوە، بەمەبەستی دەست پێکردنـەوەی خـەباتی چەکدارانەی دژ بـە رژێمی‌بەعس رێك بخرێن.

بـەهیچ شـێوەیەك کوردسـتانی عـیراق جـێ نـەهێڵن تـەنها لـەکاتی زۆر زەرور و ناچاری‌دانەبێ.[2]

---

[1] صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كوردستان العراق، ص٣٢٩.

[2] کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان: بڵاوکراوەی ناوخۆ، ژمارە (٢) ل٨.

بەڵام دوای ئەوەی (فریدون عبدالقادر) دەگەڕێتەوە عیراق بۆلای هاوەڵانی، شاڵاوی دەسگیرکردنی سەرکردایەتی و ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە دەستی پێکردبوو. بڕیاری گرتنی هەموو سەرکردایەتی کۆمەڵەش دەرچووبوو. (فریدون عبدالقادر) بەهۆی شێخ سالاری حەفیدەوە هەواڵ بۆ (علی عسکری) دەنێرێ[1] و (جعفر عبدالواحید)*یش رادەسپێری کە قسە لەگەڵ (د. خالد سعید) *بکات سەبارەت بە (ی.ن.ك). بەڵام هەلومەرجی راونان و گرتنی ئەندامانی کۆمەڵەو سەرکرایەتیەکەی بواری ئەوەی نەدا ئیشەکان جێبەجێ بکرێ.[2]

لەئەیلولی ١٩٧٥ ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە ئاشکرابوون، بەهۆی ڕێکخراوی بزوتنەوەی سۆسیالیستی عەرەبیەوە (الحرکە الاشتراکیە العربیە) کە پێوەندی توندو تۆڵی لەگەڵ (ی.ن.ك) دا هەبوو، یەکێ

---

[1] المحامی الشیخ سالار حفید: علی العسکری والحکم للتاریخ،ص ٤٧.

* جەعفەر عبدالواحید لەساڵی١٩٤٥ لە شاری کۆیە لەدایك بووە، ئەندامی سەرکردایەتی کۆمەڵە و ئەندامی دامەزرێنەری(ی.ن.ك)بوو لە ناوەوەی وڵاتدا، لە رۆژی ١٩٧٦/٧/١١ لەگەل خاڵە شیهاب و ئەنوەر زۆراب دا حوکمی خنکاندنی بەسەردادرا، لە رۆژی ١٩٧٦/١١/٢١دا لە ئەبو غریب لە سێدارە درا. (دەفتەری سەروەری، زنجیرەی ٢، ل٧).

* دکتۆر خالید سەعید لەساڵی ١٩٣٢ لە شاری کۆیە لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٧٦ پەیوەندی کردووە بە شۆڕەوە، ئەندامی سەرکردایەتی بزوتنەوەو (ی.ن.ك) بوو، لە مانگی ١٩٧٨/٦ بەدەستی قیادەی موەقەتە لە کارەساتی هەکاری شەهید کرا. (دەفتەری سەروەری، زنجیرەی ٢، ل٦٣).

[2] فەرەیدون عبدالقادر لەزەمینەو سەرەتاو دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دەدوێ،ڕێبازی نوێ، ژمارە (١٥)، ل٣٨.

لەئەندامەکانی ئەم ڕێکخراوە لەلایەن حکومەتی عیراقەوە دەگیریٚ و ئیعتراف لەسەر ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە دەکات. سەرەتا (ئەنوەر زۆراب)** دەسگیر دەکرێت و لە ماڵەکەیدا دەمانچەیەك و چەندین بەیان و بەڵگەنامەو ناوی هەندێ لەهاوڕێکانیشی دەکەوێتە دەست بەعس.[1] ئیتر لەمەوە ڕژێمی بەعس شالاوێکی گرتن و ڕاونانی گەورەی دەست پێ کرد لەشارەکانی کوردستان و بەغدا. لەشاری بەغدا "ئەنوەر زۆراب، جەبار فەرمان، سەعدون فەیلی، دارۆی شێخ نوری، ئەنوەر حەسەن، خدر سەوز، محمد میرزا سعید و سەلام برزۆ)دەسگیرکران.

لەشاری سلێمانیش " ئاسۆی شێخ نوری، علی بچکۆڵ، عوسمان نانەوا، مامۆستا حسین ڕەزا، کمال عەلی، فاروق احمد، د. جمیل، کاکە حەمەی عەتیە، نورالدین فتاح، جەمیل و عەلی مراد) دەسگیرکران.[2] کە ئەم شالاوە دەست پێ دەکات، هەڤالانی تر بەنیازی خۆ دەربازکردن لەو شالاوی گرتنەی ڕژێم دەستی پێ کردبوو ڕۆژی ١٩٧٥/٩/٢٣ بەرەو ئیران دەکەونە ڕێ، تا لەوێشەوە بەرەو سوریا بڕۆن کە پێك هاتبون لە (شیهاب شێخ نوری، جعفر الواحید، فریدون عبدالقادر، عمری سید علی، عەلی بچکۆل) بەلام ئەمانە لە ئیران ئاشکرادەبن و دەگیرێن، هەروەها دەوڵەتی ئێران لەتشرینی دووەمی هەمان ساڵدا دووکەسی تری لە سەرکردەکانی

** ئەنوەر زۆراب لەساڵی ١٩٤٩ لە شاری کەرکوك لەدایك بووە، ئەندامی هەرێمی بەغدای کۆمەڵە بوو، لەرۆژی ١٩٧٦/٧/١١دا حوکمی خنکاندنی بەسەردادرا، لەرۆژی ١٩٧٦/١١/٢١دا لە ئەبو غریب لە سێدارە درا.

[1] ئەرسەلان بایز: ڕۆژانی سەخت، کوردستانی نوێ، ژمارە (١٨٧٦)، ١٩٩٩/٦/٧.

[2] شێخ جمال شێخ نوری: بیرەوەریەکانم لەرێکخستنەکانی کۆمەڵدا، ل١١.

کۆمەڵە گرتبوو کە (ئەرسەلان بایز و ئاوات عبد الغفور)بوون. ئیران بەپێی ڕێکەوتنی جەزائیر کە لەگەڵ عیراقدا ئیمزای کردبوو، لەرۆژی ١٩٧٦/١/١ هەموو ئەو کەسانەی تەسلیم بە دەوڵەتی عیراق کردەوە، [١] دەوڵەتی عیراقیش لەدادگایەکی روکەش دا لە (١٩٧٦/٧/١١) بڕیاری لەسێدارەدانی سێ سەرکردەی کۆمەڵەی دا کە بریتی بوون لە (شیهاب شێخ نوری، جعفر عبدالواحیدو ئەنوەر زۆراب). هەڤالانی تریش هەریەکەیان بە (٦) ساڵ زیندانی حوکم دران.[٢]

دەسگیرکردنی سەرکردایەتی کۆمەڵە لەلایەن رژێمی بەعسەوە بە کارەساتێکی گەورە دەژمێردرێ لەمێژووی کۆمەڵەدا. بەتایبەتی لەو کات و ساتە ناسکەدا کە چارەنوسی کورد نادیار بوو. چونکە تا رادەیەك بوو بەهۆی پچڕان و لەبەریەك ترازاندنی ریزەکانی ڕێکخستن بۆ ماوەیەکی دیاریکراو. لەئەنجامدا ریزەکانی ڕێکخستن پەشێوییەکی زۆریان تێکەوت و کۆمیتەکان لەیەك دابڕان و بەشێکی ئەندامان لەیەکتری بزر بوون.

لەم بارودۆخە سامناکەدا، بۆ هەڵسانەوەی ڕێکخراوەکەو ئاسایی کردنەوەی بارودۆخی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە، شاسوار جەلال (ئارام) * کە

---

[١] بەڵگەنامەی (مديرية امن المحافظة السليمانية) ١٩٧٦/١ سەبارەت بە تەسلیم کردنەوەی ئەو هەڤاڵانە لەلایەن ئیرانەوە بەعیراق. بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٢٣).

[٢] بەڵگەنامەی (قرار محكمة الثورة) ذمارة (٣٧٤/ج/١٩٧٦) لە ١٩٧٦/٧/١١ سەبارەت بەحوکمی شیهابی شێخ نوری و هاوڕێکانی. بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٢٤).

* شاسوار جەلال کە بە (ئارام) ناسراوە، لەساڵی ١٩٤٧ لە سلێمانی لەدایك بووە، ئەندامی سەرکردایەتی کۆمەڵەو ئەندامی مەکتەبی سیاسی (ی.ن.ك) بوو،

نەئەنـدامی سـەرکردایەتی کۆمەڵـە بـوو، وەنـە لـەلای سـەرکردایەتیەوە ڕاسپێردرا بوو، چووە مەیدانی خەباتەوەو دەست پێشکەری‌یەکی گرنگ‌و کاریگـەری کـرد، ئـەوەی کـە سـەرکردایەتی کۆمەڵـە بـەرێکخراوێکی ڕێك‌و پێـك ئـەبوو ئـەنجامی بدایـە. ئـەم بـەرێکخراوێکی لێـدراو و لـەت‌و پـەت کەوتەجێ بەجێ‌کردنی.

تەقەلاکانی ئارام بە کۆمیتەو ڕێکخراوو شانەکانی کۆمەڵەوە بەردەوام بـوو، ئەوەنـدەی بـۆی دۆزرانـەوەو بـۆی بەیەکـەوە گرێ‌درانـەوە کـۆی کردنەوەو ڕێکی خستن‌و ئەوسەر دەمە هەر٠٠ شارێکی گەورە لیژنەیەکی هـەبوو بـەناوی کۆمیتـەی هەرێمـەوە، لەنوێنەرایـەتی هـەر کۆمیتەیـەك لیژنەیـەك پێکهێنـرا بـەناوی کۆمیتـەی هەرێمەکانـەوە. ئـەم کۆمیتەیـەش لەمانە پێکهاتبوو:-

١-شاسوار جەلال (ئارام)

٢-نجم الدين عزيز (سالار)

٣-ئازاد هەورامی (عادل)

٤-حکمەت محمد كريم (مەلا بەختیار)

٥-عبدالرزاق محمد سێگردکانی[١]

ئەم کۆمیتەیە ڕۆڵێکی مێژوویی گرنگی بینی و کەوتە ڕێکخستنەوەی کۆمەڵـەو سـازدانی پێشـمەرگەو ئامـادەکردنی مـەفرەزەی چـەکدار. بـەڵام

لەرۆژی١٩٧٨/١/٣١ لە گوندی تەنگیسەری ناوچەی قەرەداغ بە دەستی جاش شەهید کرا.

[١]چاوپێکەوتن لەگەڵ مەلا بەختیار، لە ٢٠٠١/٣/١٤ لە سلێمانی؛ صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كوردستان العراق، ص٣٣٨

کۆمیتــەی هەرێمــەکان ســەرکردایەتیەکی کــاتی و لاواز بــوو، چــونکە ئەندامـەکانی جگـە لـە (ئـارام) ئـەوانی دیکـەیان لـەڕووی تەمـەن و کـاری سیاســی و ســەربازیەوە گــەنج و کــەم ئــەزمون بــوون و لەئاســتی پێویســتیەکانی جولانــەوەی گــەلی کــورد و گەشــەپێدانی کۆمەڵــەو پێکهێنانی دام و دەزگای پێویستی شۆڕش دانەبوون، بۆیە تا ماوەیەکی درێژخایەن نەیانتوانی باوەڕو متمانەی بەشی زۆری ئەندامەکانی کۆمەڵە و جەماوەری کورد بەدەست بێنن، بەتایبەتی لەو کاتەدا کە ئیدی کۆمەڵە کەوتبووە خەباتی چەکداری و سیاسی ئاشکرا. [1] بەلام لەگەڵ ئەوەشدا کۆمیتەی هەرێمەکان چەند کارێکی گرنگیان ئەنجامدا :

١-ئەندامــەکانی کۆمەڵــەیان رێکخســتەوە و لەگــەل زۆری ئەوانــەی خۆیان شاردبووەوە و ئەوانەی ئاشکرا نەبووبوون، پێوەندیيان دروست کـرد و هـەموو ئـەو شـانەو هێلانـەیان پێکـەوە گرێدایـەوە کـەمابوون و کۆمیتـەیان لەشـارەکاندا دامەزرانـدەوەو کەوتنـە راکێشـانی تێکۆشـەرانی تازە.

٢-پێوەنــدیيان لەگــەڵ چــەندین ئەفســەری شۆڕشــگێڕو کــادری پێشمەرگایەتی دروست کرد و داوایان لێکردبوون خۆیان ئامادەبکەن بۆ چوونە شاخ.

٣-پێوەندیيان لەگـەل دەسـتەی دامەزرێنـەری (ی.ن.ك) لـە دەرەوەو بەتایبەتی لەگەل مام جەلال دروست کرد[2].

---

[1] کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان، بلاوکراوەی ناوخۆ، ژمارە (٢)، ل١٠.

[2] نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەکەناری دانوبەوە...ل٦٤.

جگە لە ئەندامانی کۆمیتەی هەرێمەکان، چەند کەسێکیتریش هاوکاری زۆرو کاریگەریان کردبوون بۆ بەجێهێنانی ئەرکەکانیان لەوانە :

جەمالی عەلی مەعروف (جەمالە رەش)و ئیبراهیم ئەحمەد هەریەکەی جارێك چوون بۆسوریا و نامەی کۆمەڵەیان بردبوو بۆ دەستەی دامەزرێنەر و (عوسمانی مام برایم)یش چەند جارێك چوو بۆ عەممان. لەو ماوەیەدا (ئارام) ژمارەیەك لە بەیاننامەو بڵاوکراوەی دەرکرد، لەوانە (پەیرەوی ناوخۆی دەستە چەکدارەکان). بۆچونەکانی کۆمەڵە لەسەردەمی خەباتی چەکدارانەدا لەچەند خاڵێکدا خۆی دەبەستەوە:-

١-لەئەنجامی سیاسەتی رەگەز پەرستانەو شۆڤینیانەی دەسەلأتدارانی بەعسی بەغدا بەرامبەر بە کوردستان، هەستێکی نەتەوایەتی لای زۆربەی جەماوەری کورد دژ بەو سیاسەتە دروست ببوو کە تێبینی ئەوە دەکرا لەماوەیەکی کورتدا سەرلەنوێ بزوتنەوەیەکی جەماوەرییانەی چەکدارانە لە چیاکانی کوردستان دەست پێبکاتەوە. بۆیە کۆمەڵە پێی وابوو گەر خۆی دەست پێشخەر نەبێت ئەوا دوور نییە ژمارەیەك لەو دەستەو رێکخراوانەیپێشووتر کە لەگەڵ ئایدیاو بۆچوونەکانی کۆمەڵەدا ناگونجێن سەر لەنوێ دێنەوە سەر شانۆی کوردایەتی و هەلە مێژوویی یەکە بۆ خۆیان دەقۆزنەوەو دیسانەوە لە چوار چێوەی هەمان رێباز و فیکری کلاسیکیانەی خۆیاندا کۆنترۆڵی گۆڕەپانی کوردستان دەکەن و کوردی ژێردەستە بەرەو هەمان چەواشە کردن و ژێرکەوتن دەبەن.

٢-حکومەتی عیراق بەپەلە بوو لە گۆڕینی روخساری نەتەوایەتی کوردستانو بەعەرەبو بە بەعسیکردنی و راگواستنی خەڵکەکەی،

ئەیانویست لەماوەیەکی کەم داگیانی نیشتمان پەروەریو شۆڕشگێڕی لەناو خەڵك دابمرێنن و تۆوی دوو دڵی و بڕوانەبوون بەخەبات کردن و بەیەکتری بچێنن، بەیەکجاری ناوی کورد و کوردستان بسڕنەوە، کۆمەڵە بۆ پەککستنی ئەم پیلانەو هەڵوەشانەوەیو بەرگری کردن لەروخساری نەتەوایەتی، ڕێگای خەباتی چەکداری بەراست زانی و هەڵی بژارد.

٣-بڕوابوون بەوەی کە لەرەوتی خەباتی چەکدارانەدا ئەتوانری خەبات بۆ پێکهێنانی حزب بکات، بڕوای بەوە هەبوو کە بەبێ حزبی پێشڕەو ئامانجەکان بەدی نایەن. بەڵام ئەتوانرێ بەبێ حزب شۆڕش بکرێو کۆمەڵە باشتر گەشە بکات وەزیاتر بتوانێ لەجەماوەر نزیك ببێتەوەوەو هانیان بداو وشیاریان بکاتەوەو ڕێکیان بخات، ئەم بۆچونانە بوونە هاندەرێك کە کۆمەڵە بەگەرمی پێشوازی لەبانگەوازی (ی.ن.ك) بکات بۆ دەستپێکردنی خەباتی چەکدارانە شان بەشانی رەوتە رزگاریخوازو شۆڕشگێڕەکانی تر. هەر چەندە بەچاکی و بە وردیزەمینەی بۆ ئەم کارە مەزنە خۆش نەکردبوو.[1] لەهەمان کاتدا کۆمەڵە چەقی کارەکانی خستبووە سەر خوێندەواران و زانستگاکانو کۆنە ئەندامەکانی باڵی مەکتەبی سیاسی، بە پێچەوانەی ئەمەوە نەیتوانیبو وەکو پێویست رەگ لەنێو پاڵەو رەنجبەر و کرێکار و دێهاتەکاندا دابکوتێ. چونکە زۆرینەی ئەندامەکانی لە دەستەی وردە بۆرژوازی کورد پێکهاتبوون[2].

---

[1] ج. صادق: خەباتی چەکدارچۆن تێئەگەین ؟ گۆڤاری کۆمەڵە، ژمارە (٥)، هاوینی١٩٧٩ل١٣.

[2] کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان: بڵاوکراوەی ناوخۆ، ژمارە (٢)، ل٣.

٢-بزوتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان

بیرۆکـــەی دامەزرانـــدنی بزوتنـــەوەی سۆسیالیســـتی کوردســـتان لەئەنجامی زنجیرەیەك کۆبونەوەی بەشێك لەکادرو سەرکردەکانی شۆڕشی ئـەیلول سـەری هەڵـدا، کـە لـەدوای هەرەسـی ١٩٧٥ پـەنایان بردبـوە بـەر ئێران.

یەکـەمین کۆبونـەوەی ئـەو تێکۆشـەرانە لـە نیسـانی ١٩٧٥دا لـە ورمـێ لـەماڵی (عومـەر دەبابـە) بەسـترا[1]. بەشـداربوانی پێـك هـاتبوون لـە (علـی عەسکەری، د. خالـد سعید، علـی هـەژار، ابـراهیم احمـد، کـاردۆ گـەلاڵی، جـەمال ئاغـا، رەسـول مامەنـد، مـەلا ناصـیح، عـومر دەبابـە، عبـدالرحمن گۆمەشینی، ملازم تاهیری علی والی، سەلیم ئاغۆك‌و کەمال محی الدین‌و ...)[2] لەو کۆبونەوەیەدا* بڕیار لەسەر ئەم خاڵانەی خوارەوەدرا :-

١-کۆبونەوەکە گەیشتە ئەو دەر ئەنجامەی کەلەچوارچێوەی خـەباتی سیاسـی‌دا دژ بـە رژێمـی دەسـەلاٌتداری بەغـدا کـار بکـەن. دوای هەرەسـی شۆڕشی ئەیلول و بەپێی رێککەوتننامەی جـەزائیر شـای ئێـران رێگـەی بە پەنابەرە کوردەکان نەئەدا کە بەهیچ شێوەیەك چالاکی سیاسی‌دژی رژێمی بەعس ئەنجام بدەن. لەبەر ئـەوە زۆربـەی بەشـداربووان بڕیاریانـدا سـود لـە

---

[1] چاو پێکەوتن لەگەڵ جەمال حکیم ئاغا لە ٢٠٠١/٩/٣، لەسلێمانی.

[2] بەهرۆز گـەلاڵی: رەسـول مامەنـد، ٥٠ سـاڵ تەمـەن‌و ٣٣ سـاڵ خـەبات، ل٢٩؛ بـرزۆ عـەلی هـەژار: شـەهیدی سـەرکردە عـەلی هـەژار، ژیـانی و خـەباتی سیاسـی، ١٩٩٣، هەولێر، ل٩؛ صلاح الخرسان: التیارات السیاسیة في کردستان العراق، ص٤٧٨ .

* جەمال حکیم ئاغا دەڵێ بەشداربووانی ئەم کۆبونەوەیە ژمارەیان نزیکـەی (٢٠)کـەس دەبوون. چاو پێکەوتن لەگەڵ ناو براو لە ٢٠٠١/٩/٣لەسلێمانی.

لێبوردنی عێراق وەربگرن و بگەڕێنەوە وولات و لەوێ چالاکیەکانیان ئەنجام بدەن. هەر بۆیە زۆربەیان گەڕانەوە بۆ عێراق. [1]

٢-پاش هەڵسەنگاندنی بارودۆخی ئەو کاتەی کوردستان، بیرو بۆچوونی جیا جیا لەناو ئەو کۆبوونەوەیەدا هەبو. زۆربەیان پێیان وابوو کە دەبێ بەزووترین کات حزبێك لەکوردستان دروست بکرێ، [2] ئەو زۆربەیە پێیان وابوو کە " دوای هەرەس هێنانی شۆڕش، سەرکردایەتی پارتی دیموکراتی کوردستان بەتەواوی روخاو مەیدانی خەباتی چۆڵ کردو سەرکردەکانی هەلاتن و میللەتیان بەجێ هێشت. بێ ئەوەی هیچ رێگەیەکیان بۆ دیاری کردبێت، بەتایبەتی لەو کاتە ناسکەو پڕ مەترسیەدا کە کورد زیاتر پێویستی بە کۆکردنەوەو راست کردنەوەو رابەری هەبوو". [3]

٣-ئەم تێکۆشەرانە بەهەڵسەنگاندنی رەوشی خەباتی رابردوو گەیشتبوونە ئەو ئەنجامەی "سەرکردایەتیەکەی ئەوسای شۆڕشی کورد لەدوای رێکەوتنە شومەکەی جەزائیر لەنێوان عێراق و ئێران دا دەرئەکەوێت نەك هەر نەیتوانیبوو رابەری خەباتی چەکدارانەی گەلی کورد بکات و بڕیار لەسەر بەرگری کردن بدات، بگرە نەشی هێشت پێشمەرگە شۆڕشگێڕەکان بەرهەلستی ئەو هەلو مەرجە بکەن، خۆیان

---

[1] صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كردستان العراق، ص ٤٨٥.

[2] رێباز: قەندیل بەغدای هەژاند، وبەرگی یەکەم، ل٦٢.

[3] یەکەم بەیانی لێژنەی ئامادەکاری بزووتنەوەی سۆسیالستی دیموکراتی کوردستان لە ئابی ١٩٧٦، بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٧)؛ راپۆرتی سیاسی یەکەم کۆنگرەی حزبی سۆسیالیستی کوردستان-عیراق، لە ٢١-١٥ ئایاری ١٩٨١، ل٨.

رێکخەن لەپێناو رزگاری کوردستانو بەدی هێنانی ئاواتەکانی گەلی کورددا"[(١)] هەر بۆیە پێیان وابوو سەرکردایەتی بارزانی بەو رێبازە سیاسیە چەوتەی کە لەچەند سالی رابردوودا رێڕەوی دەکرد، جولانەوەی کوردی تووشی هەلدێر کردبوو،* و لەهەمان کاتدا رێکخستنەوەی پارتی لەسەر بنچینەیەکی پێشکەوتووخواز، بەدۆستایەتیکردنی لەگەڵ بەعسو بەشداری کردنیلەدامو دەزگا ئۆتۆنۆمییەکانیدا، ئەکرێ هەندێ لەدەسکەوتەکانی کورد بپارێزرێ.[(٢)] خاوەنی ئەم بۆچوونانە بیانویان بۆ ئەو بیروڕایانەیان دەدۆزیەوە، بێخەبەرلەوەی کە حکومەتی عیراق رازی نەبوو لەگەڵ مەکتەبی سیاسی پارتی دا نوستاندن بکات پاش ریککەوتننامەی جەزائیر.

[(١)] یەکەم بەیانی لێژنەی ئامادەکاری بزووتنەوەی سۆسیالستی دیموکراتی کوردستان لە ئابی ١٩٧٦.

* جەمال ئاغا دەڵێت: لەکۆبوونەوەکەی ورمێدا مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد وتی "ئێمە هەوڵ بدەین شتێك بکەین بەهیچ جۆرێك لەگەڵ جەنابی مەلامستەفا استدام نەکەین، بیر لەوە نەکەینەوە کەوا استدام لەنێوان ئێمەو ئەوانا ببێ. ئەوانە پارتین، من پێم وایە بیر نەکەینەوە کە پارتیبین، بەلکو بیر لە رێکخستنێکی نوێ بکەینەوە. و سەیری بارودۆخ بکەین، ئەگەر بارودۆخ باش بوو، و حکومەتێکی دیموکراتی هەبوو لەعیراقدا و دیموکراتیەت وجودی هەبوو لەعیراقدا ئێمە هەتا مۆلەتیش وەربگرین بۆ حزبەکەمان. ئەمە باشترە لەوەی خۆمان ناوبنێین پارتی و ئەوانیش پارتیبن و وەك جاران ململانێ دەست پێبکاتەوە. ئەمە هیچ سودی بۆ کورد نابێ". جەمال ئاغا دەڵێت: سەرجەم بەشداربووان هاوڕابوون لەگەڵ ئەم بۆچونەی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد دا. (چاوپێکەوتن لەگەل جەمال حەکیم ئاغا لە ٢٠٠١/٩/٣).

[(٢)] –نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەکەناری دانوبەوە، ل٤٤.

ژمارەیەکی زۆر لەو کادیرانە کە پاش هەرەس گەڕابوونەوە عێراق، هەندێکیان دوور خرابوونەوە بۆ خوارووی عێراق، وەهەندێکیشیان لەشارەکانی کوردستان بوون. لەوانە:د. خالد سعیدو سەعدی عەزیز لە (بەغدا) بوون، عمر دەبابەو سەید کاکە لە (رمادی) بوون، عەلی عەسکەری لە (رفاعی)و تاهیری عەلی والی لە (عمارە) بوو.[1]

ئەم تێکۆشەرانە لەهاوینی ١٩٧٦دا، پاش ئەوەی هەندێ پێوەندیان لەگەڵ یەکتریدا بەستو دانیشتنو لێکدانەوەی هەلو مەرجی ئەو کاتەی کوردستانیان خستەبەر باسو لێکۆڵینەوە. بەدەست پێشخەری (سەیدا ساڵح یوسفی)و بەشداری ژمارەیەك لەکادیرو سەرکردەی هەردوو باڵەکەی پارتی دیموکراتی کوردستان، (بزووتنەوەی سۆسیالیستی دیموکراتی کوردستان)یان دامەزراندو یەکەم بەیانی لەئابی ١٩٧٦ دا ڕاگەیاند. (٢)دەستەی دامەزرێنەری (بزووتنەوە) سەرەتا پێکهاتبوو لە:

١-سەیدا ساڵح یوسفی

٢-عەلی عەسکەری

٣-د. خالید سەعید

٤-ملازم تاهیر عەلی والی بەگ

---

[1] -هەواڵنامەی خەباتی شۆڕشگێڕانەی گەلی کوردستانی عێراق لەماوەی دوو ساڵدا، لەبڵاوکراوەکانی (ی.ن.ك)، مایسی ١٩٧٨، ل٢٧.

[2] یەکەم بەیانی لێژنەی ئامادەکاری بزووتنەوەی سۆسیالستی دیموکراتی کوردستان لەئابی ١٩٧٦، بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٧)؛ نامەیەکی قادر عەزیز بۆ توێژەری بابەتەکە لەرۆژی (٢٠٠١/٢/١٨)؛ عبدالسلام علی: صفحات من نضال الشهید صالح الیوسفی، ص٢٧.

٥- سعدی عەزیز (سعدی گچکە)

٦-عمر مستەفا (عمر دەبابە)

٧-رسول مامند

٨-علی عبدالله علی (علی هەژار)

٩-عارب عبدالقهار (کاردۆ گەلاڵی)

١٠-مەلا ناصح اسماعیل ئەحمەد [١]

یەکەم بەیانی دامەزرێنەری بزوتنەوە لەرێی (کەریمی حیسامی)ەوە لە (بەیروت) چاپ کرا.[٢]

بزووتنەوەی سۆسیالستی دیموکراتی کوردستان، وەك لەبەیانی دامەزراندنیدا هاتووە: "بزووتنەوەی کرێکارو جووتیارو شۆڕشگێڕەکانی کوردستانە لەسەر رێبازی پێشکەوتووانە، علمیانە خەبات ئەکات بۆ گەیاندنی کورد بەمافی چارەنووس..."[٣] هەروەها بەپێی بڵاوکراوەکان، بزووتنەوە رێکخراوێکی چەپی دیموکراتی شۆڕشگێڕەو باوەڕی بەمارکسیزمو سۆسیالیزمی زانستیو دادپەروەری کۆمەڵایەتیو مافی چارەی خۆنووسینو گرێدانی خەباتی نەتەوایەتیو خەباتی چینایەتی/ کۆمەڵایەتی هەیە.[٤]

---

[١] -صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كردستان العراق، ص٤٨٦.

[٢] -کەریمی حسامی: بیرەوەرییەکانم، بەرگی پێنجەم، ل.

[٣]یەکەم بەیانی لیژنەی ئامادەکاری بزووتنەوەی سۆسیالستی دیموکراتی کوردستان لە ئابی ١٩٧٦.

[٤] نامەیەکی قادر عزیز بۆ توێژەر لەرۆژی (٢٠٠١/٢/١٨).

بزووتنــەوە لــەو ســەردەمەدا وەك ڕێکخراوێکــی پێشــکەوتووخوازی شۆڕشگێڕ هاتە مەیدان بۆ ئەوەی ئەرکێکی قورس و گران جێبەجێ بکات، کــە بریتــی بــوو لەیەکخســتنی ڕیــزە پــەرش و بڵاوەکــانی بزووتنــەوەی رزگــاریخوازی گــەلی کــوردو چەســپاندنی رێبــازێکی پێشــکەوتوخوازو دیموکراســی لەشۆڕشــداو[1] دامەزراندنــەوەی پێوەنــدی لەگــەڵ هێــزە نیشـتمانی و دیموکراتیـەکانی کوردسـتان و عێـراق و ناوچـەکەو جیهانـدا، هەروەك لەیەکەم بەیان داهاتووە :

"بزووتنەوە تێئەکۆشێ لەپێناوی یەکگرتنی هەموو ڕێکخـراوو هێـزە نیشتمانیە پێشکەوتوخوازەکانی کوردستان لەبەرەیەکی کوردستاندا، تـێ دەکۆشێ لەپێناوی بەهێزکردنی پێوەندی دۆستانە لەگەڵ هێزە نیشتمانیە پێشــکەوتووخوازەکانی عێــراق و پێکهێنــانی بەرەیــەکی نیشــتمانی راستەقینە بۆ دەستە بەرکردنی مافەکانی گەلی عێراق و بەستنی پێوەندی هاوکاری لەگەڵ حزب و هێزە نیشتمانیە پێشکەوتووخوازەکانی عـەرەب لەژێر بناغەی مافی چارەنووسی گەلانی ژێردەستەو بەهێزکردنی پێوەندی هاوکــاری لەگــەڵ بــەرەی سۆسیالســت بــۆ پشــتگیری خــەباتی گــەلانی ژێردەستەی دنیا".[2]

بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا، بەرلەوەی(بزوتنەوە)بەیانی دامەزرانـدنی خـۆی رابگەیــەنێ، لەئــەیلولی ١٩٧٥دا مــام جــەلال لەڕێگــەی (فەرەیــدون

---

[1] راپۆرتی سیاسی یەکەم کۆنگرەی حزبی سۆسیالیستی کوردستان–عیراق، لە ٢١-١٥ ئایاری ١٩٨١، ل١٣-١٤.

[2] یەکەم بەیانی لیژنەی ئامادەکاری بزووتنەوەی سۆسیالستی دیموکراتی کوردستان لەئابی١٩٧٦.

عبـدالقادر)ەوە پێوەنـدی بـە علـی عەسـكەری و عمـر دەبابـە و د. خالیـد سعیدەوە كردبـوو.[١] بـەڵام لەبەرئـەوەی لـەو كاتـەدا سـەركردايەتی كۆمەڵـە تووشی شاڵاوی گرتن‌و راوەدوونان هاتن، وەك پێویست نەتوانرا كارەكان جێبەجێ بكرێن*.

لە ٨ی ئابی ١٩٧٦دا كۆمـەڵێك لەسـەركردەو كەسايەتیە ناسـراوەكان وەك :(د. خالید سعید، عـەلی عسكری، عمر دەبابە، سـەید كاكە، سعدی عزیز، تاهیری علی والی)، لەسەر داوای مام جەلال و دەستەی دامەزرێنەری (ی.ن.ك) شوێنەكانی خۆیان بەنهێنی بەجێ هێشت‌و بەرەو چیای قەنـدیل كەوتنە رێ بۆ دۆزینەوەو رێكخستنەوەو ئامادەكردنی دەستەی چەكدارو لەشاخەكانی كوردستاندا شۆڕشیان دەست پێكرد.[٢]

---

[١] **المحـامي الشـيخ سـالار الحفيـد: علـى عسـكرىء الحكـم للتـاريخ، ص٤٧؛ چاوپێ كەوتن لەگەل مام جەلال، كوردستانی نوێ، ژمارە(١٢٥٨)٢/٦/١٩٩٦ .**

* **پێوەندیيـەكانی دەسـتەی دامەزرێنـەر لەگـەڵ د. خالیـد سـەعید بەشـێكی زۆری لـە رێگای (محمد مەعصوم)ی برای د. فوئاد مەعصومەوە بوو، كە دەچوو بۆ كوێت و لەوێوە د. فوئادی برای دەدیت و نامەو بەيان و پارەی لێ وەر دەگرت و تەسلیم بە د. خالیـدی دەكـرد. تەنانـەت محمـد مەعصـوم ئاگـاداری رۆژی دەرچـوونی د. خالیـد و عومـەر دەبابـە بوو، خالیـد سـەعید كلیلـی خانووەكـەی تەسـلیمی ئـەو كردبـوو و پێـی گوتبوو: ئاگاداری مام جەلال بكە كە ئێمە دەرچووين. (چاوپێكەوتن لەگەڵ د. فوئاد مەعصوم، لە ٢٠٠١/١٢/٦ لە سلێمانی).**

[٢] **هەواڵنامەی خەباتی شۆڕشگێڕانەی گەلی كوردستانی عێراق لەماوەی دوو ساڵدا، ل ٢٧.**

لەبەر ئەوە تەنیارێگە لەپێش بزووتنەوەی سۆسیالستی دیموکراتی کوردستان دا ئەوبڕیارەبوو بەچەك ڕووبەڕووی ئەو پیلانەی ڕژێم ببێتەوە، دەبینین ڕوو دەکەنە شاخ و لەسەر داوای دەستەی دامەزرێنەری یەکێتی و لە پاڵ مەفرەزەکانی کۆمەڵەداو شۆڕشیان ڕاگەیاند. [1] هەر سەبارەت بەو بارودۆخە نوێیە مام جەلال دەڵێت:-

"جگە لە کۆمەڵە و بزوتنەوە پێوەندیمان بەهەندێك کەسانی سەربەخۆوەکرد، وەکو خاڵە سەید مەجید لەهەولێر و هەندێ تێکۆشەری تر"[2]

دوای ڕاگەیاندنی (بزووتنەوە)، لە ١٩٧٦/١١/٦ دا عمر دەبابە عێراق بەجێ دێڵێ و دەچێتە دیمەشق، و وەك نوێنەری بزووتنەوەی سۆسیالستی کوردستان دەچێتە ریزی دەستەی دامەزرێنەری (ی.ن.ك)ەوە. [3] بەمە (بزووتنەوە) یەکەمین ڕێکخراو بوو دوای کۆمەڵە کە بەپیربانگەوازەکەی (مام جەلال)ەوە چوو، لەریزەکانی (ی.ن.ك)دا شان بەشانی کۆمەڵە خەباتی چەکداری درێژە پێدا. [4]

---

[1] بەهرۆز گەلالی: رسول مامند ٥٠ ساڵ تەمەنو ... ل١٣.

[2] چاوپێکەوتنی مام جەلال، کوردستانی نوێ، ژمارە(١٢٥٨)٢/٦/١٩٩٦ .

(٣) عادل مراد: محاولة جادة جزء من تاريخ.... الاتحاد، عدد (٣٧٣)، ٩/٦/٢٠٠٠؛ صلاح الخرسان: التيارات السياسية فی كردستان العراق، ص٤٧٨.

[4] صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كردستان العراق، ص ٤٧٨؛ ڕاپۆرتی سیاسی یەکەم کۆنگرەی حزبی سۆسیالیستی کوردستان-عیراق، لە ٢١-١٥ ئایاری ١٩٨١، ل١٨.

سەبارەت بەهاتنەدەرەوەی ئەو کەسایەتیانە مام جەلال دەڵێت:"ئەو برادەرانە هاتن ببنە ئەندام لە (ی.ن.ك)دا، ئێمە مەرجێکمان لەسەریان دانا کە ناوی خۆیان بگۆڕن، ئەو دەمە دژی ناوی سۆسیالیستیدیموکراتی بووین. سۆسیالیستی دیموکراتمان پێکردنە سۆسیالیست گوتمان چونکە سۆسیالیسی دیموکرات دژی خەباتی چەکدارەو گوتمان ئێوە سۆسیال دیموکرات بن کەواتە خەباتی چەکداریتان بەلاوە پەسەند نیە ئەگەر ئێوە ئەوەبن مانای خەباتی چەکداری ناکەن لەبەر ئەوە دەبێت بڵێن ئێمە بزوتنەوەی سۆسیالیستی کوردستانین "[1]

بەڵام هەر لەسەرەتای دروست بوونی، بزووتنەوەهەندێك گیرو گرفتی تێدا تێبینی دەکرا. وەك:-

١-نەبوونی یەك ئایدیاو بیرو بۆچوون لەنێو سەرکردایەتی بزوتنەوەدا لەروی فیکری و سیاسیەوە هەموو هاوئاهەنگ نەبوون. لەوانە دەستەیەکیان هەڵگرانی بیری مارکسی-لینینی و ژمارەیەکی دیکەیان سۆسیال دیموکرات و گرۆیەکی دیکەیان هەڵگرانی بیری نەتەوەیی بوون". [2] ئەم هەم نا ئاهەنگیە گیرو گرفتێکی زۆری لەو دۆخەناسك و ئاڵۆزەدا دروست کردبوو.

٢-زۆربەی کادیرە سیاسیو سەربازییەکانی بزوتنەوە لەوانەبوون کە پێشتر لە ریزەکانی شۆڕشی ئەیلولدا بوون، ئەوانی دیکەشیان لەو کەسانە بوون کە سەر بەباڵی مەکتەبی سیاسی بوون. هەر پاش ئەوەی کە

---

[1] چاوپێکەوتنی مام جەلال، کوردستانی نوێ، ژمارە(١٢٥٨)٢/٦/١٩٩٦.

[2] رێباز: قەندیل بەغدای هەژاند، بەرگی یەکەم، ل ٦٢.

بزوتنـەوە بـووە ئەنـدامێکی (ی.ن.ک) ئـەو بۆچـونە جیاوازانـە بـە ئاشـکرا دەبینران.[1]

٣- هەڵبەت ئەوناهەماهەنگیە فیکری و سیاسی‌یە ڕەگ و ڕیشەیەکی مێژوویی هەبوو، بۆ وێنە : سەیدا ساڵح یوسفی و عەلی هەژار کە دوو لە سەرکردە ناسراوەکانی بزوتنەوە بوون، جەختیان لەسەر ئەوە دەکردەوە کە هەر چەندە بزوتنـەوە ئەنـدامێکی نـاو (ی.ن.ک) ە، بـەڵام پێویسـتە لـە پێوەنـدی کردنیانـدا لەگـەڵ گـروپ و لایەنـە سیاسـی یـەکانی دیکـەدا سـەربەخۆیی‌یەکی تـەواویان هـەبێت. کـە ئـەم رایـە بەپێچـەوانەی بۆچـونەکانی د. خالیـد سـەعید و عـەلی عەسـکەری و هەنـدێکی دیکەوەبوو.[2]

لەمـەش بـترازێ سـالح یوسـفی کـە بـەناو سـەرەو کـاری بزوتنـەوەی دەکـردو* لـە بەغـدا دادەنیشـت ئەو رۆڵـە کاریگەری‌یـەی نـەبوو بـە رێـژەی

---

[1] بەهرۆز گەلاڵی: رەسوڵ مامند. ٥٠ ساڵ تەمەن‌و ... ل٣٢.

[2] هەمان سەرچاوەی.. ل، ٣٣، ٦٣.

* - جمال حکیم ئاغا دەڵێت: ئەو سەردەمە لێپرسراوی رێکخستنەکانی سلێمانی بووم، رۆژێك هاتن بەدواما لە کەرکوکەوە، وتیان حەزدەکەین سەرێك لە سەیدا ساڵح یوسفی بدەین لە بەغدا، چومە سەردانی، هەستم کرد ئەو خەتە لەدەوری ئەو کۆبونەتەوە، هەندێك لە هەڤالانی کەرکوك پێشتر پەیوەندیان لەگەڵ مندا هەبوو وردە وردە پێوەندیان لەگەڵ منا کەم کردبۆوە و چوبونە لای سەیدا ساڵح یوسفی، وادیار بوو ئەوان وەك سکرتێری حسابیان بۆ کرد، بەڵام ئەم مەسەلەیە نەگەیشتبوە لای ئێمە لە سلێمانی، بەرەسمی یا بە کۆبونەوەیەکی تایبەتی پێمانی رابگەیەنن و لەگەڵ منا باس بکەن. سەیدا ساڵح هەر ئامۆژگاری دەکردین و دەیوت پێویستە ئەو خەڵکە هان بدەین و لە دەوری بزوتنەوەی سۆسیالیستی دیموکراتی کوردستانا کۆی بکەینەوە و

ئەندامــەکانی دیکــەوە کــە لــە چــیاکانی کوردســتان بــوون. لەلایــەکی دیکەشەوە سالح یوسفی باوەڕی بە سیاسەتی(الباب المفتوحە)هەبوو کە دەبێت دەرگەی وتووێژکردن لەگەڵ بەغدا دا بۆ هەمیشە کراوەبێت.[1]

ڕێکــی بخــەین. لــەوە زیــاتر ئێمــە وەك خــەتی ســلێمانی ئاگــاداری چــۆنیەتی بــوون بەسکرتێری سەیدا ساڵح یوسفی نەبووین. (چاوپێکەوتن لەگەڵ جەمال حکیم ئاغا لە ٢٠٠١/٩/٣ لە سلێمانی).

[1] ڕێباز: قەندیل بەغدای هەژاند، بەرگی یەکەم، ل٦٣.

٣-هێڵی گشتی

هێـزی بنچـینەیی پێـك هاتـەی یـەکێتیی نیشـتمانیی کوردسـتان، کۆمەڵەی مارکسی لینینی بوو لە ناوەوەی وڵات و لە دواتردا بزوتنـەوەی سۆسیالیستی کوردستانیش چووە پاڵی، بەڵام جگە لەم دوو باڵە کۆمەڵێك تێکۆشـەری تـریش هـەبوون لـەناو یـەکێتیی نیشـتمانیی کوردسـتان دا خـەباتیان دەکرد و لـە هـیچ کـام لـەم دوو ڕێکخـراوە نـەبوون. ئەوانـەش بە هێڵی گشتی (خەتی پان) ناسرا بوون.

لـەم بارەیـەوە مـام جـەلال دەڵێت : "یـەکێتیی نیشـتمانیی کوردسـتان بـوو بەسـێ بـاڵی سـەرەکی، باڵێکیـان کۆمەڵـە بـوو، باڵێکیـان بزوتنـەوەی سۆسیالیستی کوردستان بوو، باڵەکەی تریشیان ئـەو کەسانە بوون کـە نەبزوتنـەوەو نـە کۆمەڵـە بـوون و ناومـان لێ نـابوون (خـەتی گشـتی) کـە هەرکەسێك بەرنامـەی یـەکێتیی نیشـتمانیی کوردسـتان قبـوڵ بکـات ئـەوا دەبێتە ئەندام لەو یەکێتی یەدا ". [١]

لـە بەیانی یـەکگرتنی بزوتنـەوەو هێڵـی گشتیدا هـاتووە کـە : هێڵـی گشـتی ئـەو کەسـانە بـوون کـە تـەنها بـیرو بـاوەڕی یـەکێتییان هـەڵگرتبوو بەرنامـەو پـەیڕەوی یـەکێتییان قبـوڵ کردبـوو ئەنـدامی ڕاسـتەو خـۆی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بوون. [٢]

---

[١] چاوپێکەوتن لەگەل مام جەلال، کوردستانی نوێ، ژمارە (١٢٩٨) – ١٩٩٦/٦/٢ .

[٢] دەربـارەی یەکگرتنـەوەی خـەتی گشـتی و بزوتنـەوەی سۆسیالیسـتی کوردسـتان، ١٩٨٢، ل٣.

له سەرەتادا هێڵی گشتی زیاتر له سەرکردایەتی یاخود له نێو ریزی دەستەی دامەزرێنەری یەکێتی‌دا هەبوون و هیچ بنکەیەکی رێکخستنی ئەو تۆیان نەبوو، چونکه لەناو وڵاتدا هێشتا رێکخستنەکانیان دروست نەکردبوو، بەڵکو له دواتردا واته له ساڵی ١٩٧٧ به دواوه رێکخستنەکانی هێڵی گشتی لەناو وڵاتدا گەشەی کردو گرنگی پێدراو شانەو کەرتی رێکخستنی تایبەتیی هێڵی گشتی دروست کرا.

هەڤاڵان (عومەری شێخموس، د. کمال فوئاد، د. فوئاد معصوم، عادل مراد، عبدالرزاق فەیلی). سەربه باڵی هێڵی گشتی بوون له نێو دەستەی دامەزرێنەری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دا.

باسی سێیەم:
بەرنامەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان

١- بەرنامەی سیاسی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان:

هاتنەکایەو دامەزراندنی (ی.ن.ك) لەو سەردەمەدا بەرهەمی پێگەیشتنی بیرێکی شۆڕشگێڕانەو واقیعی بوو دەربارەی بزوتنەوەی رزگاری خوازیی گەلی کورد، ئەم رێکخراوە زۆر بیرو بۆچونی دیموکرات و پێشکەوتنخوازو چەپی تیابوو، کە پارتی یەك بەتەنها نەیدەتوانی هەموویان بگرێتە خۆی، هەروەك لەدایك بوونی یەکێتی پەی بردنێکی هۆشیارانە بوو بە پێداویستیەکانی بزوتنەوەی رزگاری نەتەوەیەکی زۆرلێکراو، ئەو پێداویستیانەی یاسایەکی زانستیی گشتی کۆی کردبوونەوە.[1] لەپرۆژەی بەرنامەو پێرەوی ناوخۆیداهاتووە کە:

"(ی.ن.ك) یەکگرتنی ئارەزوومەندانەی تێکۆشەران و تاقمە شۆڕشگێڕەکانی کوردستانە بەشێوەی بەرەیی، کە رێگە ئەدات بە پێکەوە ژیان و خەباتی پیل (تیار)ی کورد پەروەر، دیموکرات، پێشکەوتنخوازو مارکسی —لینینی بۆ هێنانە دی بەرەی یەکگرتوی چینەکانی کرێکاران و جوتیاران و هاوپەیمانەکانیان: بۆرجوازی بچوك و بۆرجوازی نیشتمانیی پێشکەوتوو بۆ لەناو بردنی یەکجارەکی دەسەلاتی ئیمپریالیزم و دیکتاتۆری و کۆنەپەرستی و زایۆنیزم و دەرەبەگایەتی و سەرمایەداری بیرۆکراتی، وەهێنانەدی ئامانجەکانی شۆڕشی نیشتمانی دیموکرات

---

[1] یەکێتی نیشتیمانی کوردستان بۆچی؟.. ل٣، بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٣٠)

لەسەرانسەری عیراقدا بەدابین کردنی مافی ئۆتۆنۆمیشەوە بۆ کوردستان.[1]

یەکێتی نیشتمانی کوردستان هەر لەسەرەتای دامەزراندنیەوە "هەڵکەوتێکی نیشتمانی و پێشکەوتنخوازانەی هەبوو"،[2] هێڵێکی فکری پێشکەوتنخوازانەو گوتارێکی چەپی تەبەنی کردوە. ئەم گوتارە چەپخوازە نەك تەنها لەسەر پێکهاتەکەی، نەك تەنها لەئاستی کۆمەڵایەتی و چۆنیەتی روانین بۆ پێکهاتەکانی کوردەواری رەنگی دابۆوە، بەڵکو لەسەر ئاستی ئامانجە نەتەوەیی‌یەکانی لەبواری شێوازەکانی خەبات و ئینجاش بازنەکانی پێوەندی شۆڕش بەدەوروبەریەوە[3] کە ئەمانە هەموو رەنگدانەوەو دەنگدانەوەی هەبوو.

ئەم شێوازە نوێیەی خەباتیش خوازیاری فەلسەفەو فیکرێکی سیاسی هاوئاهەنگ و دەربڕی خۆی دەکرد لەدیاری کردنی ئامانجە ستراتیژیەکانی دا. لێرە (ی.ن.ك) یەکەمین بنەمای کاری سیاسی حزبایەتی لەسەر بنچینەی تێڕوانینی فکری نوێ و دیاریکردنی چەمك و ئاراستەکانی شۆڕش لەبەر رۆشنایی ئەو فکرەدا بەپێی هەل و مەرجی ئەو کاتەدا ڕشت.

---

(1) الاتحاد الوطنی الکوردستانی: حول الحرکة التحرریة للشعب الکردي في کردستان العراق، ص٦٩، بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٢٩)؛ حامد محمود عیسی: المشکلة الکردیة فی الشرق الاوسط، ص٢٨٤.

(2) ئازاد مستەفا: کورتە باسێکی بەرەی کوردستانی، ل٧٣.

(3) ستران عبدالله: چەند سەرە قەلەمێکی تر دەربارەی ئەدەبیاتی کوردایەتی، رێبازی نوێ، ژمارە (١٩)، ل٧٦.

دیاره ئەو ئایدۆلۆجیایەی لەو قۆناغەدا دەیتوانی ببێتە دەربڕی ئەو چەمکە شۆڕشگێڕییە ئایدۆلۆجیای پێشکەوتنخوازی (مارکسیزم) بوو، کە بووە سەرچاوەیەکی کەلتوریو تیۆری زیندووی خەباتی رزگاریخوازی گەلان لەو ساتانەدا. دیارە هەموو ئەو بالانەی کە یەکێتی یان پێك هێنا کۆك بوون لەتێڕوانینی پێشکەوتنخوازی بۆ کێشەی سیاسی کورد ئەگەرچی لەنێوایاندا کۆمەڵە زیاتر پێ داگرترو توندڕەوتر بوون لەو مەسەلەیە. ئەمەش (ی.ن.ك)ی کرد بووە گۆڕەپانی جەدەلی فیکری بەردەوامی دیدی جیاواز. بەلام ئەمانە رێگر نەبوون لەبەردەم دیاریکردنی ئامانجو ستراتیژو دیاریکردنی ئەو قۆناغەی بزوتنەوەی رزگاریخوازی کورد دا،[1] ئەگەرچی پتر لەهێلێکی چەپ لەو ماوەیەدا کاریگەری خۆیان بەسەر سیاسەتی یەکێتییەوە هەبوو، بەلام دیارترینیان ئەندێشەی (ماوتسی تۆنگ) بوو کە لەدونیای سێدا برەوی هەبووە سەبارەت بەوەی هەردوو پرسی چینایەتیو نەتەوەیی پێکەوە گرێ دەدا.

(ی.ن.ك) توانی پێناسەی چینو توێژەکان بکاتو ئەرکو جۆرو ئاستی بەشداربونیان لەبزوتنەوەی رزگاریخوازی کورددا دیاری بکات. لەسەرووی هەمووشیانەوە ئەرکی مێژوییو شۆڕشگێڕی خستە ئەستۆی جوتیاران وەکو یەکەم چینی فراوان و چەوساوەی کورد، ئەوچینەی کە شۆڕش لەناویاندا خولقا، چونکە (ی.ن.ك) پێی وابوو کە "بزوتنەوەی رزگاری گەلی کورد لەجەوهەردا بزوتنەوەی جوتیارانە کە زۆرایەتی گەلی

---

[1] د. فۆئاد مەعصوم: دامەزراندی ی.ن.ك لە ١٩٧٥/٥/٢٢ ئیعلان کرا، بەلام...کوردستانی نوێ، ژمارە(٤٠٣)١/٦/٩٣.

کوردن، لەشکری رزگاریی شۆڕشگێڕیش زۆربەی هەر لەجوتیاران پێك دێت، ئەو خاکەی شەرەکانی جەنگی گەلیشی لێ ئەکرێت لادێی جوتیاران و شاخ و دۆڵ و ئەشکەوتەکانێتی، جا سەبارەت بەوەی کە بزوتنەوەی رزگاریخوازانە جەوهەرەکەی بزوتنەوەی جوتیارانە، بۆیە ئەبێ خەبات بکرێت بۆ رزگارکردنیان لەدەرەبەگایەتی..."[1] چونکە رزگارکردنی جوتیاران کارێکی پێویست بوو بۆ گەشەپێدانی کۆمەڵ بەرەو پێشکەوتن و بوژاندنەوەی ئابوری و پیشەسازی. بەڵام جەوهەری جوتیارانەی بزوتنەوەی رزگاری نیشتمانیی شێوە نەتەوەییە رزگاریخوازانەکەی ناسڕێتەوە، بەڵکو بە پێچەوانەی ئەمەوە پشتگیری ئەکات، شێوەی نەتەوەیی رزگاریخوازانەی لەو تێکۆشانەدا ئەدرەوشێتەوە کە بۆ رزگارکردنی نیشتمان ئەکرێ لەدەسەڵاتی بێگانەو لەپێناوی بەدەستهێنانی مافی گەلدا، بەهەموو چینە نیشتمانییەکانییەوە لەبڕیاردانی چارەنوسی خۆیدا.

(ی.ن.ك) پێی وابوو کە "جوتیاران زۆربەی زۆری گەلی کوردن و دانیشتوی فراوانترین بەشی کوردستانی نیشتمانن. ئەوان هێزی بنچینەی گەشەکردنی ئابوری دواڕۆژن، زۆربەی زۆری کرێکاران هەر لەوان پێك دێ و کەرەسەی خاوی زۆر پیشەسازی لەناوچەکانی ئەوانەوە ئەهێنرێت، خاکەکەی ئەوان خواردەمەنی بەرهەم دێنێ و لادێکانیان بازاڕی بەبرەوی ساغ کردنەوەی کەلوپەلی خۆماڵییە، لەبەرئەمانە جوتیاران هێزێکی سەرەکی شۆڕشی رزگاریی نیشتمانیی دیموکراتین، بەڵام جوتیاران

---

[1] یەکێتی نیشتمانی کوردستان بۆچی؟ ل٤-٥.

چینێکی کۆمەڵایەتی هاوشان نین بگرە لەچەند توێژێکی چینایەتی جیاجیا پێك هاتوون. جوتیاران دەوڵەمەندیان تیایە، لەناو ئەم توێژە کۆمەڵاتیانەدا، کرێکارانی کشتوکاڵو جوتیارانی هەژار لەهەموو تاقممە لادێیەکانی تر شۆڕشگێڕترن، لێهاتووترن بۆ شۆڕشو درێژە پێدانی، جوتیارە ناوەنجییەکان نزیکترین هاوپەیمانن. جوتیارە دەوڵەمەندەکانیش دۆستن بەڵام ڕاڕان". [1]

لەپاش ئەمانیش، کرێکارانو زەحمەتکێش دەهات کە (ی.ن.ك) پێی وابوو "چینی کرێکار نزیکترین چینی کۆمەڵایەتییەو هەمیشە لەپێگەیشتنو گەشەکردن دایە، ژمارەی لەزیادبوون دایەو لەروی چۆنایەتییەوە چاکتر ئەبێت. بەرژەوەندی ئەم چینە لەرزگارکردنی نیشتمانو بەدیهێنانی بنەڕەتیو ریشەیی شۆڕشی نیشتمانیی دیموکراتی دایەو بەرژەوەندییە گرنگەکانی پێچەوانەی هەموو جۆرە ئازاردانێکی نەتەوایەتیو چەوساندنەوەیەکی چینایەتیو جیاوازیەکی کۆمەڵایەتیو ئاییزییە، لەهەموو چینە کۆمەڵایەتییەکانی تر شۆڕشگێڕترە، لەهەمویان زیاتر توانای ڕێکخستنو خەباتی شۆڕشگێڕانەی هەیە لەهەموویان کارامەترە بۆ پشودرێژیو خۆراگرتنو خاوەن گیانێکی تێکۆشەرانەی شۆڕشگێڕانەیەو خاوەنی تیۆرێکی پێشڕەوی شۆڕشگێڕانەیە کە ڕێبازی بەردەمی بۆ روناك دەکاتەوە. ئەمانە وای لێکردوە لەهەموو چینەکانی کە زیاتر شایستەی گێڕانی رۆڵی

---

[1] یەکێتی نیشتمانی کوردستان بۆچی؟ ل٦.

پێشـــڕەوی شۆڕشـــگێڕ بێـــت لەبزوتنـــەوەی ڕزگـــاری نیشـــتمانی دیموکراتیدا". [1]

ئینجا لەدوای ئەوە وردە بۆرجوازی شارو لادێ دەهات کە بریتی بوو لەڕۆشنبیر، کاسبکار، پیشەگەر، خوێندکار، موچەخۆری بچوك، مەلا هەژارەکانو جوتیارانی ناوەنجیو بۆرجوازی بچوك، هێزێکی پێشکەوتنخوازەو بەشە ڕوناکبیرەکەی (ڕۆشنبیرانو خوێندکارانی شۆڕشگێڕ) ڕۆڵێکی گرنگو بایەخدا لەراپەڕاندنو هۆشیارکردنەوەی کرێکارانو جوتیاراندا ئەگێڕێت. ڕۆڵی هەڵگرتنی مەشخەڵ ئەبینێ لەخەباتی ڕزگاریی نیشتمانیدا، وە ئەگەر لەگەڵ خەباتی شۆڕشگێڕانەی کرێکارانو جوتیارانو ڕەنجدەرانی تر تێکەل ببێ هێزێکی شۆڕشگێڕی کاریگەرو بەتوانا پێك دێنێ و زۆر کەسی سەرکردەیی و پێشڕەوی تیا هەڵئەکەوێت. [2]

بەپێی لێکدانەوەی (ی.ن.ك) لەدوای ئەمە ئینجا بۆرجوازی نیشتمانی دەهات کە بریتییە لەبازرگانی، دەوڵەمەندی نیشتمان پەروەرو خاوەن پیشەسازیو پارێزەر، ئەندازیار، دکتۆر، بەڕێوەبەرایەتی دەزگاو کۆمپانیاکانو جوتیارە دەوڵەمەندەکانی لادێ. ئەم چینە لەسەرێکەوە بەهەستێکی نەتەوایەتیو لەسەرێکی ترەوە بەزۆر بەتەنگەوە هاتنی بەرژەوەندی تایبەتی خۆیەوە ئەناسرێت، دژی دەسەلاتی بێگانەو چەوساندنەوەی نەتەوایەتییە، بەلام لەبەرئەوەی چینێکی کۆمەڵایەتی

---

[1] هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل٦-٧.

[2] هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل٧.

فشۆڵو لاوازو بێ هێزە (لەڕوی ئابوریەوە لەئەنجامی ئەمەشدا لەروی سیاسیەوە) ناتوانێت لەسەر خەباتی درێژ خایەن بڕوات، بەهۆی هەستی نەتەوایەتی‌یەوە یاخود بەهۆی بەرژەوەندی چینایەتی‌یەوە جۆلانە دەکات لەنێوان نیشتمان پەروەری‌و سەوداکاری‌دا، کە هەستی نەتەوایەتی کاری تێ ئەکات، نیشتمان پەروەرێتی‌یەکەی ئەبزوێ، کە بەرژەوەندی تایبەتی‌یەکانیشی ئەکەونە مەترسی‌یەوە لەگەڵ دوژمن ئەکەوێتە سات‌و سەودا.[1]

بیروڕای (ی.ن.ك) وابوو کەوا جگە لەم چینە کۆمەڵایەتی‌یانەی کە ئەتوانن هاوپەیمانیەتیەکی نیشتمانیی بەرین پێك بهێنن کە هاوپەیمانێتی کرێکاران‌و جوتیاران بەردی بناغەی بێ، کەسانی تری زەویدار، مەلاو بنەماڵە مەزهەبی‌یەکانیش دێنە ریزی بزوتنەوەی نیشتمانیی رزگاریخوازەوە ئیتر سابەهۆی هۆشی نەتەوایەتی‌و مەزهەبی‌یەوە بی یان بەهۆی هەڵچونی شۆڕشگێڕانەی جەماوەرەوە بێ یان لەسایەی نۆشینی بیرو باوەڕی نیشتمان پەروەرانەو دیموکراتخوازو تێگەیشتنی گیانی نوێی سەردەمەوە بێ هاوپەیمانێتی (یەکگرتن)ی کرێکاران، جوتیاران‌و بۆرجوازی بچوك، هێزی سەرەکی شۆڕشی نیشتمانیی دیموکراتی پێك ئەهێنن، (ی.ن.ك)یش لەپلەی یەکەم دا هەوڵی رێکخستن‌و یەکێتی تێکۆشەرانەی ئەمانەی ئەدا لەژێر ئالاکەی‌دا لەشێوەی "نیمچە بەرە" یەك دا چونکە ئەم هێزانە بەرژەوەندی بنەرەتی‌ی ناوکۆیی‌یان هەیەو ئامانجە نیشتمانی‌یە گشتی‌یەکان کۆیان دەکەنەوە. بەلام لەهەمان کاتدا

---

[1] یەکێتی نیشتمانی کوردستان بۆچی؟، ل٨-٩.

لـەنێوخۆیان دا لەسـەر کۆمـەڵێك مەسـەلەی کۆمەڵایـەتی و چـینایەتی و فیکـری نـاڕێکن، جیـاوازی ئایـدۆلۆجی و لەیـەك نەچـوون و روانـین و هەڵوێسـتی بەرامبـەر بەچـاك کردنـی کشـتوکاڵ (الاصـلاح الزراعـی) و دەسەڵاتی نیشتمانی و دوارۆژی سیستەمی سیاسی و کۆمەڵایەتی وڵات. . ئەمانە چەند مەسەلەیەکی گرنگن لەسەری پێك نایەن. لەبەرئەوە ناکرێ هـەموو بخرێنـە یـەك پارتیـەوە، بـەڵکو ئـەتوانرێت یەکێتیـەکی ئارەزومەندانەیان لێ پێك بهێنرێت. [1]

لێکدانەوەو شیکردنەوەی ئەم چین و توێژانەو دیاریکردنی پێگەو شوێنی هەریەکەیان لەبزوتنەوەی رزگاریخوازی کوردو دانانی بەرنامە بۆ رێکخستنیان، هۆکاری ئەوەبوون کە تیۆری شۆڕش لە خوارەوە سەرچاوە بگرێت بۆ سەرەوەو بەزەرورەت ئەم شۆڕشە ئەرکی شۆڕشگێڕی بکەوێتە ئەستۆ چونکە ژێر خانەکەی هێزێکی شۆڕشگێڕو خەبات کەربوو.

واتە شۆڕشی نوێ بووە هەڵگری ئامانج و پێداویستیە مێژووییەکانی ئەو جەماوەرە زەحمەتکێشەی وەکو هێزێکی کۆمەڵایەتی کارلێکەری و ئامانجەکانی خۆیان بەسەر شۆڕش دا سەپاندو بەڵکو ستراتیژیشیان ئاراستە کرد.

بەمەش شۆڕش تەنیا لەئامانجێکی سیاسی و بەدیهێنانی مافە نەتەوەییەکاندا نەمایەوە بەڵکو ئەرکی گۆڕینی سەرجەم ژیانی ئابوری، کۆمەلایەتی و سیاسیشی کەوتە ئەستۆ ئەمەش لەلایەکی ترەوە چەمکی سەرکردایەتی کاریزمی لەو شێوە خەباتەدا لەق کردو لەجێی ئەوە

---

[1] هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل١٠-١١.

جێگەی بۆ سەرکردایەتی کردنی بە کۆمەڵی ئەو شۆڕشگێڕو روناکبیرە سیاسیانە کردەوە کە ئینتیمای کۆمەلایەتیان بۆ چین و توێژەکانی خوارەوە دەبوو و لەپرۆسەی چەندین ساڵەی خەباتدا شوێنی خۆیان وەرگرتبو.[1]

ئەوەی لەبواری رێبەرایەتیشدا شۆڕشی نوێ دەیوست جێگیریان بکات ئاوەژووکردنەوەی هەرەمی دەسەلاتی شۆڕشەکە بوو بە پێچەوانەی پێش خۆی. واتە رێبەرایەتیەکی شاری خوێنەوارو هەروا پێشکەوتنخوازیش کە پرۆژەیەکی نەتەوەیی پێشکەوتنخوازی هەبێت و بێتە کایەوە. لەهەمان کاتیشدا لادێ لانکی سەرهەڵدانەوەی شۆڕش بێت، ئەوەی هاندەرو پاڵنەری بەرەوپێشەوەچونی ئەم ئەزمونە نوێیە بوو لەرێبەرایەتیکردنی شۆڕش، ئەزموونی لەمێژینەی رێبەرانی شۆڕشەکەبوو کە پێشتر لەنێو روداوەکانی ئەیلول دا ژیابوون و کەم و کورتیەکانی رەوشی کوردایەتیان هەست پێ کردبوو، سەرەنجام هەرەمی سەرکردایەتیی‌یەکە بەراستی ئاوەژووکردنەوەی هەرەمە تەقلیدییەکەی جاران بوو.[2]

شۆڕشی نوێ لەهەلومەرجێکی دژواری سەخت دا کەتەنانەت کوردایەتی ئاسایی و تەقلیدیش حەرام و سەرکوتکراو بوو، بێ پەروا کوردایەتی و کوردەواری ئاوێتەکردو گوتارێکی چینایەتی نیشتمانیی

---

(1) محسن حسن: یەکێتی نیشتمانیی کوردستان، گۆڕینی تێکشکانی سایکۆلۆژی ئینسانی کورد بۆ شۆرش، کوردستانی نوێ، ژمارە (٤٠٣)، ١٩٩٣/٦/١.

(2) ستران عبداللە: چەند سەرەقەلەمێك دەربارەی ئەدەبیاتی کوردایەتی، رێبازی نوێ، ژمارە (١٩)، ل٧٨.

داڕشت که وەرچەرخانە گرنگەکانی شۆڕشی نوێی بەدی هێناو کەلتوری کوردایەتی، هی پێش خۆی دەوڵەمەندتر کرد. هەر بەڕاستیش لەڕێڕەوی شۆڕشی نوێدا مەسەلەی کورد وەك پرسێك کە پێکهاتوە لەلایەنی سلبی کە ئەویش داگیرکردن و دابەشکردنی کوردو کوردستان و چەوساندنەوەی نەتەوەیی و کۆمەڵایەتی و ئابووری و روناکبیری و لایەنی ئیجابیش کە بریتی یە لەخەبات و تێکۆشانی کوردو کوردایەتیەکەی لەپێناو لابردنی زوڵم و زۆرداری داگیرکردن و دابەشکردن و لەرێگای لەناوبردنی چەوساندنەوەی نەتەوەیی کۆمەڵایەتی و ئابووری روناکبیری و...هتد.[1] ئەو سەروەری یەش بۆ یەکێتی لەمێژوودا نوسرا کە بەو پەڕی جورئەتەوە دابڕان لەنێوان دوو قۆناغی مێژوویی دا دروستکرد. بۆ ئەوەی پێوەندییەکانی خۆی بەقۆناغی دێرێنەوە بپسێنێ. لەهەلورمەجی دوای هەرەسدا یەکێتی و شۆڕشەکەی نەك هەر بزوتنەوەی نیشتمانیان هەڵساندەوە بەڵکو ئەرکی سەربازی کۆمەڵایەتیشیان خستە سەر شان لەکاتێکدا شۆڕشەکەی کورد لەدژی دەوڵەتێك بوو لای بلۆکی رۆژهەڵات و ئەوەی پێی دەگوترا قەڵای سوسیالیزم کە بە و لاتێکی پێشکە وتنخوازی روولە سوسیالزم ناو دەبرا، کەچی شۆڕشی نوێ بەو ئامانجە پێشکەوتنخوازانەوە بەرەنگاری کردو ئەمەش خۆی لە خۆیدا خالی گومان و پرسیار بووپێشکەوتنخوازانەی رژێمی ناوەندی کە لە هەلو مەرجی بەرژەوەندی نێوان رۆژئاوا و رۆژهەڵاتدا پەلبەستکردبوو.

---

[1] ستران عبدالله: چەند سەرەقەلەمێك دەربارەی ئەدەبیاتی کوردایەتی، رێبازی نوێ، ژمارە (١٩)، ل٧٩.

ئەدبیاتەکانی یەکێتی (بەتایبەت کۆمەڵە) لەو قۆناغەدا پڕیەتی لەو شیکردنەوانەی جەخت لەسەر ئەوە دەکەنەوە کە چۆن بەشێکی زۆر لە هۆکارەکانی چەو ساندنەوەی چینایەتی لە کوردستاندا دەگەڕێتەوە بۆ چەوساندنەوەی نیشتمانی و خودی چەوسانەوەی نیشتیمانیش بۆ بەتاڵان بردنی خێرو بێر و بەهەرزان کڕینی هێزی بازووی رەنجدەرانی کوردەواریە، هەروەها پێکەوە گرێدانی خەباتی نیشتمانی و چینایەتی رەنگدانەوەی ئەو لێکدانەوە تایبەتمەندەی یەکێتی بوو کە هەرگیز خەباتی چینایەتی بەتەنها ناتوانێ وەڵام دەرەوەی پێویستیەکانی قۆناغەکە بێ، هەروەکو چۆن بڕینی قۆناغی رزگاری نیشتمان مانای رزگاری تەواو ناگەیەنێ. ئەو پێوەندیە دەرەبەگایەتیەی کە ئەوەندەی لەمپەر بوون لەرێگای گۆرانی کۆمەڵایەتی بەرەو ئاراستەی داد پەروەری کۆمەلایەتی، دوو ئەوەندەش ئاستەنگیان بۆ خەباتی هەقخوازانەی گەلی کوردستان دروست کردبوو.[1] دامەزرێنەرانی (ی.ن.ك) باوەریان بەم راستی‌یەش هەبوو کە هەتا زوڵم و زۆری نەتەوایەتی بمێنێ، هەتا چەوسانەوەی چینایەتی بەردەوام بێت، ئەوا ناکۆکی نێوان داگیرکەران و گەلی ستەمدیدە، کاریگەر دەبێت و بەو پێکهاتانەی ئەو ناکۆکیانەش خەباتی رزگاری دیموکراتی و نیشتمانی و خەباتی چینایەتی چەخماخە دەدەن، واتە لەرووی بابەتیشەوە زەمینەی خەبات ئامادەبوو، بۆیە

---

[1] کاوە میرانی: هەڤال مام جەلال لە کۆڕێکدا پێش ١٩ سال: لەنزیکترین دەرفەتدا شۆڕش هەلدەگیرسێنین، کوردستانی نوێ، ژمارە (٦٩٦)، ١/٦/٩٤.

جۆشدانەوەی خەبات لەکاتو ساتی پەرەسەندنی دەسەڵاتی داگیرکەراندا کارێکی راستو رەواو مومکین بوو.[1]

(ی.ن.ك) توانیبووی هەموو کەسو رەوتە پێشکەوتنخوازو دیموکراتەکان بۆ گوێدانە ناکۆکییەکانی رابردوویانو شوێنە رێکخراوەیەکانی پێشوویان پێکەوە کۆبکاتەوە، بەمەش لاپەرەیەکی پڕ کوێرەوەری لە مێژووی گەلی کورددا ئەپێچرێتەوەو بیری چەوتو زیان بەخشی "تاکە پارتی" ئەنێژرێت کە ماوەیەکی درێژباو بوو لەناو بزوتنەوەی رزگاری کوردا، لەباتی ئەوە بیری راستی بوونی یەکێتیی نیشتمانیی، جێگرەوی کاتێ بەرەی نیشتمانیی یەکگرتوو دێتە کایەوە کە دان ئەنێ بە پارتی شۆڕشگێڕی پێشرەوو مافی هەبوونی پارتییە پێشکەوتنخوازەکانی تر لەپاڵیاندا.[2]

(ی.ن.ك) هەر لەسەرەتای دامەزراندنییەوە باوەڕی بەژیانی فرە حزبیو بیرو رای جیاوازو کاری بەرەیی هەبووە.[3] داهێنانی ژیانی فرە حزبی لەکورستاندا، کە بەسەروەریەکی گەورە ئەژمێردرێ، بۆ (ی.ن.ك) ئەگەڕێتەوە، یەکێتی دوای هەرەسی ١٩٧٥ کە یەکێ لەهۆ سەرەکیەکانی پێرەوکردنی سیستەمی تاکەحزبی بوو، بەبیرو بۆچونێکی نوێوە هاتە مەیدانەوە، دیارە ئەویش چەند هۆیەکی هەبوو، سەرکردەکانی لێکۆڵینەوەی قوڵی رابردوویان کردبوو. ئەزمونیان لێ هەڵێنجا بوو،

---

[1] مام جەلال: سەروەریی یۆبیلی زیوین، ل٨، ١٠.

[2] یەکێتی نیشتمانی کوردستان بۆچی؟ ل٢٧.

[3] مام جەلال: سەروەریی یۆبیلی زیوین، ل٨؛ جەمال نەبەز: دۆزی ناسیۆنالی کورد، ل٢٦.

زۆربەیان لەوڵاتانی دیموکراتی ئەوروپا ژیابوون‌و شارەزای چاکەی ژیانی فرە حزبی‌ی پلورالیزم‌و خراپەی ژیانی تاکە حزبی‌ی توتالیتاری بوو بوون.[1] بۆیە هەر لەسەرەتای دامەزراندنی‌یەوە، یەکخستنی هەموو هێزەکانی کوردایەتی لەخەباتی شۆڕشگێڕانەدا، یەکخست پلان‌و نەخشەی کورد بەکورد بەکوشت دانی کردە ئەرکێکی گەورەی خۆی، هەروەك هاوکاری‌و هاوخەباتی بەشەکانی کوردایەتی لەهەموو پارچەکانی کوردستاندا لابووە بەمەرجێکی بنەڕەتی‌و زۆر پێویست بۆ سەرکەوتنی کوردایەتی لەهەموو پارچەکانی کوردستاندا.[2]

بەم جۆرە دەبینین کە (ی.ن.ك) سەبارەت بەراست‌و رەوایی لێکدانەوەو بۆچوونەکانیان و باش‌و ژیرانە زانین و تێگەیشتنی هەل‌و مەرجەکانی بابەتی‌و تایبەتی کوردستان و پێوەندی دامەزرێنەرەکانی لەگەڵ هێزەکانی زیندوی نەبەزیوی کوردایەتی، وەئەوانەی لەدامەزراندنی (ی.ن.ك) دا بەشداربوون لەبواری سیاسەت‌و خەباتدا تازە نەبوون، بۆیە زۆر بایەخیان بەمەسەلەی پێوەندی بەستن لەگەڵ هێزە سیاسیەکانی ناوەوەو دەرەوەی وڵات دەدا، بۆ ئاگاداری کردنیان کە خەباتی رزگاریخوازانەی گەلی کورد هەر بەردەوامە، لەم روەوە مام جەلال رۆڵێکی کاریگەری لەپێوەندی کردن بەهێزو لایەنە هاوسۆزەکان لەگەڵ مەسەلەی

---

[1] نەوشیروان مستەفا ئەمین: کوردستانی عیراق و دیاردەی فرەحزبی، کوردستانی نوێ، ژمارە (٢١٢٠)، ١٥/٤/٢٠٠٠.

[2] جەلال تاڵەبانی: بانگەوازی کوردەواری، ل١١.

کوردا گیرا، بەتایبەتی لەگەڵ هێزە رزگاریخوازەکانی فەلەستین و گشت هێزە پێشکەوتنخوازو نیشتمانیەکان لەناوچەی خۆرهەلاتی ناوەراستدا.

لەسەر ئاستی دەرەوەشی هەوڵدرا پێوەندی باش لەگەڵ هێزە سیاسیەکاندا پەیدا بکرێت. ئەگەرچی دوای سەهەڵدانی (ی.ن.ك) شالاوێکی بەرفراوان لەلایەن دوژمنانی کوردەوە دەستی پێ کرد. بەو مەبەستەی لەگرنگی دامەزراندنی (ی.ن.ك) کەم بکەنەوە، لەگەڵ ئەوەشدا توانرا پێوەندی دۆستانە لەگەڵ هێزو حزبە سیاسییەکان لەناوچەی خۆرهەلاتی ناوەراست و لە ئەوروپاو ئەمریکا وەدەست بهێنن.[1]

هەروەکو لەیەکەم بەیانی دامەزراندنی (ی.ن.ك) داهاتوە کە "لەمیانی روداوەکاندا دەرکەوت دەبێ هێزە شۆرشگێرەکانی کوردستان شان بە شان لەگەڵ تێکرای هێزە پێشکەوتنخوازو نەتەوەییە چەپەکان لەعیراقدا کاربکەن بۆ ئەنجامدانی ئەرکەکانی شۆرشی نیشتمانی دیموکرات کەرووبەروی گەلی عیراقمان بەهەردوو نەتەوەی عەرەب و کوردو کەمینەکانی دەبێتەوە.[2] هەر لەهەمان بەیاندا هاتوە کە:

"هێزەکانی شۆرشی عەرەب و بزوتنەوەکانی رزگاریخوازی نیشتمانی لە جیهانی سێیەم و هێزە سۆسیالیست و کرێکاریی و شۆرشگێرەکانی جیهان بەهاوپەیمانی سەرەکیمان لەقەڵەم دەدەین، بۆیە کۆشش دەکەین پتەوترین پەیوەندی هاوکاری و هاوخەباتی لەگەڵیاندا ببەستین. ئێمە

---

(1) د. دلێر ئەحمەد حەمەد: ئەو بارودۆخە سیاسی و کۆمەڵایەتییەی (ی.ن.ك)ی تێدا تێدا لەدایك بوو، رێبازی نوێ، ژمارە (١٩)، ل٢٨.

(2) یەکەم بەیانی دامەزراندنی ی.ن.ك لە ١٩٧٥/٦/١. بروانە پاشکۆی ژمارە (٥).

هاوخەباتی خۆمان‌و پشگیری بێ سنورمان بۆ نەتەوەی عەرەب دووپات دەکەینەوە لەو خەباتە سەرفرازانەی کە لەشۆڕشی هاوچەرخی جیهاندا گرنگی یەکی مێژوویی مەزنی هەیە، لەپێناوی رزگاری‌و یەکخستنی نەتەوەی عەرەب لەسەر بنەمای پێشکەوتنخوازو دیموکرات، هەروەها هاو خەباتی خۆمان بۆ تێکۆشانی رەوای لەپێناوی رزگاری‌کردنی فەلەستین لەکۆلۆنیالی ئیستیطانی زایونی‌و بەر قەرارکردنی دەوڵەتی دیموکراتی فەلەستین دووپات دەکەینەوە.[1] یەکێکی تر لەپرەنسیپەکانی (ی.ن.ك) ئەوەبوو کە لەخەباتدا پشت بەخۆو بەجەماوەر ببەستێ لەجیاتی ئەوەی وەکو شۆڕشەکەی پێشوو پشت بە دەوڵەتێکی دەرەکی ببەستێ، هەر بۆیە (ی.ن.ك) لەسەرەتای دەست پێکردنی خەباتی چەکداردا بڕیاری دا سیاسەتی پشت بەخۆبەستن بگرێتەبەرو ئەندامەکانی بەهەموو شێوەیەك دژی ئەوەبوون تاقیکردنەوەی پارتی دیموکراتی کوردستان دووبارە بکەنەوە.[2]

بەپێی ئەم پرەنسیپە شۆڕشگێڕانەیە، (ی.ن.ك) چوارچێوەی چین‌و کۆمەڵە شۆڕشگێڕی‌یەکانی دیاری کردبوو، ئەوەشی دەست نیشان کردبوو کە دەبێ پشت بەکێ ببەسترێ‌و کێ خاوەنی راستەقینەی شۆڕشەو تاکو کۆتایی لەگەڵیدا دەبێت‌و بەجێی ناهێڵێ‌و دەبێ کێ سەرپەرشتی‌و سەرکردایەتی شۆڕش بکات.

---

[1] هەمان سەرچاوە.

[2] الشرارة: ژمارە (٢) کانونی دووەمی ١٩٧٦، ژمارە (٦) حوزەیرانی ١٩٧٧.

(ی.ن.ك) لەیەكەم بەیانی دامەزراندنی‌دا هاتووە " ئێمە سورین لەسەر درێژەپێدانی خەباتی شۆڕشگێڕانەی درێژخایەن بەپشت بەستن پێش هەموو شت بەهێزی لەبن نەهاتووی كۆمەلانی گەلەكەمان و بەهاوكاری بەتین و هاوخەباتی راستەقینە لەگەڵ هێزە پێشەكەوتنخوازەكانی عەرەبدا، بە تێڕوانینێكی روون و تێگەیشتنێكی قوڵ ئەو راستیەی كە ئیمپریالیزم و زایونیزم و رژێمە كۆنەپەرستەكانی شاهەنشاهی و تورانی و عەرەبی شۆڤینی و كۆنەپەرستی بەكرێگیراوی كورد بەدوژمنی سەرەكی یەكەمی بۆ دۆزینەوەی رزگاریخوازی گەلی كوردمان دادەنرێ، خەباتی بەردەوام و نەپساوە بێ سازش یان نوچ دان یان دواخستن لەدژیاندا دەكەین.[1]

---

[1] یەكەم بەیانی دامەزراندنی ی.ن.ك لە ١٩٧٥/٦/١. بڕوانە پاشكۆی ژمارە (٥).

٢-یەکێتی نیشتمانی کوردستان و ستراتیژی نەتەوەیی

یــەکێتی نیشــتمانی کوردســتان رێکخراوێکــی سیاســی تایبــەت بەباشوری کوردستانەو ئەو پارچەیەی کوردستان بەگۆرەپانی سەرەکیی خــەباتی خــۆی دەزانێــت بــۆ هێنانــەدی مافــەکانی کــوردو "پێکهێنــانی یــەکگرتنی ریزەکــانی گــەلی کوردســتانی عــیراق، یــەکگرتنی کرێکــاران و جوتیــاران، بۆرجــوازی بچــوك و بۆرجــوازی نیشــتمانی پێشــکەوتوو، یــەکگرتنی تــاقم و پیلــە پێشــکەوتووە جیاجیاکــان لەیــەکێتی نیشــتمانیی پێشــکەوتوی دژ بــە ئیمپریــالیزم و کۆنەپەرســتی، دژی دەربــەدەرکردنی کوردو بەعەرەب کردنی کوردستانن بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی شۆڕشی نیشتمانی دیموکرات.[1]

هــەروەها "(ی.ن.ك)" بــاوەڕی بــەوە هەیــە بزوتنــەوەی نەتــەوەیی گــەلی کــورد بزوتنەوەیــەکی مێــژوویی بابەتیــەو تاگشــت ئامانجــە نەتــەوەیی و دیموکراتیەکانی وەدی نەهێنێ کۆتایی نایەت، درێژە بەتێکۆشان دەدات بـۆ رێکخســتنی هــەموو کــەس و دەســتە پێشــکەوتنخوازو شۆڕشــگێڕیەیە کوردستانیەکان بۆ سازدان و جۆشدانی جەماوەری گەلی کورد لـەپێناوی درێژەدان بەو کاروانە شۆڕشگێڕیەی کە کۆمەڵانی خەڵکی کورد دەستیان پــێ کــردووە بــۆ وەدی هێنــانی دیموکراســی بــۆ عێــراق و ئۆتۆنــۆمی راستەقینە بۆ کوردستان و بۆ پێشوازی کردن لەخەباتی نەتەوەیی کورد

---

[1] پـرۆژەی بەرنامــەو پــەیرەوی نــاوخۆی ی.ن.ك، ل٢٢. بڕوانــە پاشــکۆی ژمــارە (٢٩)؛ الاتحـاد الـوطنی الكردسـتاني: حـول الحركةالتحررية للشـعب الكـردي في كردسـتان العراق، ص٦٩.

لەسەر تاسەری کوردستان لەپێناوی وەدەست هێنانی مافە نەتەوەیی و دیموکراتیەکاندا. [1] لەیەکەم بەیانی دامەزراندنی دا (ی.ن.ك) داوای "سەلماندنی مافی گەلی کورد لەئۆتۆنۆمی راستەقینە لەچوارچێوەی کۆمارێکی عیراقی دیموکراتی سەربەخۆدا"[2] دەکات کە پێکهێنانی هەرێمی کوردستان ئۆتۆنۆمی لەناوچەکانی : شەنگار، زمار، سمیل، دهۆك، شیخان، تلکیف، بەعشیق، لیواکانی هەولێر، کەرکوك، سلێمانی و قەزاکانی خانەقین و مەندەلی"[3] دەگرێتەوە. ئەگەرچی (ی.ن.ك) وەك دروشمی قۆناغەکە ئامانجی مافی چارەی خۆنوسینی لەچوارچێوەی یەکێتیی یەکی ئارەزوومەندانەو فۆرمەلەی ئۆتۆنۆمی راستەقینەو دیموکراسیدا شی دەکردەوە، بەلاّم هەمیشە و بەردەوام کادیرو پێشمەرگەو لایەنگرانی خۆی بەگیانی کوردستان بوون و یەکێتی نەتەوەیی کورد پەروەردە کردوە،[4] ئەمەش ئەگەر لای هەندێك نەیار بەناکۆك و دژ بەیەکی لە سیاسەتەکان لێکدرابێتەوە ئەوا لای یەکێتی دوو لایەنی تەواو کاری یەك مەسەلە بوون کە ئەویش مەسەلەی دیاری کردنی ستراتیژی رزگاری نیشتمانیی لەلایەك و پیادەکردنی تاکتیکی قۆناغ بە قۆناغ بوو لەلایەکی ترەوە.

---

[1] یەکەم بەیانی دامەزراندنی ی.ن.ك لە ١٩٧٥/٦/١. بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٥).

[2] هەمان سەرچاوە.

[3] الاتحاد الوطنی الکردستاني: حول الحرکةالتحرریة للشعب الکردي في کردستان العراق، ، ص٦٢.

[4] ستران عبدالله: چەند سەرە قەلەمێك دەربارەی ئەدەبیاتی کوردایەتی، رێبازی نوێ، ژمارە (١٩)، ل٨١-٨٢.

یەکێتی بە پێچەوانەی ئەو هێزو گروپانەی کادران و ئەندامانیان بەگیانی سیاسەتی رۆژانەی حزبەکەیان پەروەردە دەکردو لەئەدەبیاتی خۆیاندا بەهەمان روانینی رۆژانە جێ و تاکتیکیە وە دەیانڕوانیە ئەسڵ و جەوهەری کێشەی کوردو خەباتی کوردایەتی. یەکێتی بە پێچەوانەی ئەوانەوە پەروەدەیەکی دروست و سیاسەتێکی ژیرانەو کامل، راهێنانێکی کوردستانی و شوێنکەوتنی ئەوەی قۆناغەکە دەیهێنێتە پێش لەدەست کەوت و ئامانجەکان، پەیرەو دەکردو لەهەمان کاتیشدا دروشم و ئامانجە هەنوکەیی‌یەکانی واقیعی و بەپێی تەرازووی هێزو هەلومەرجە سیاسیە گوشار هێنەرەکان بوون، لەئەنجامی پەروەردەبوون و فێربوون لەخوێندنگەی ئەدەبیاتێکی وادا هەڤاڵ و تێکۆشەری یەکێتی خاوەنی پرەنسیپی کوردستانی و نەتەوەیی بوو. هەمیشە کادرێکی بزێوو دینامیکی نێو هەلومەرجە سەخت و گۆڕانکاری‌یەکان بوو. لەراستی‌دا راوەستان لەسەر دروشم و ئامانجەکانی یەکێتی بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد لەکوردستانی عێراقدا هەڵیگرتبو، وردبوونەوەو تێرامانی زیاتر دەخوازێ. وردبونەوە لەدروشمی مافی چارەنوس و پێوەندیەکانی بەیەکێتی ئارەزوو مەندانەو داخوازی ئۆتۆنۆمی راستەقینە ئینجا پەیوەندی‌یەکانی ئەمانە بەدیموکراتیزەکردنی عیراقەوە.

ئایا(ی.ن.ك) بەپێی پشتخان و کەلتورێکی لەمێژین دروشمی یەکێتی ئارەزوو مەندانەو چونیەکی لەهەموو ئاستەکاندا هەڵیگرتبو یاخود بەپێی گوتاری سیاسی و هێلی فکری کە خیتابی مارکسیستی و چەپ بووە ئەو دروشمەی هێناوەتە پێش؟ لەراستی‌دا لەنێو گەرمایی واقیعدا گەلێك گرانە کە تاڵە دەزووی نێوان ئەو دوو پێوەندیە دیاری بکەین.

هەروەك وتمان كە يەكێتی درێژە پێدەری رێبازی دێرینی كوردایەتی و رچەشكێنی‌یەتی، بۆیە داخوازی مافی چارەنوس و وردكردنەوەی لەچوارچێوەی یەكێتی‌یەكی ئارەزومەندانەی نێوان كوردو عەرەب كە لەمێژە لە كوردایەتیدا قسەو باس و توێژینەوەی لەسەر دەكرێت، داخوازی‌یەك بووە لەگەڵ بنەماكانی یاسای نێو دەوڵەتی و داب و نەریتی كۆمەڵی نێو دەوڵەتیشدا كۆك و تەبابووە، هێندە هەیە كە مەیلی چەپ لەناو بزوتنەوەی كوردایەتیدا كە لەدەورانی دەركەوتنی یەكێتی و شۆڕشەكەیدا لەبەر هۆكارەكانی پێشتر ئاماژەمان پێدان لە درەوشانەوە دابوون، هەوڵی دەدا شیكردنەوەی ماركسیانەی راست و دروستیش بۆ مافی چارەی خۆنوسین و مافی گەلی كورد لەوەدا پێشكەش بكات، بۆ ئەوەی لەمەیدانی كێشمەكێشی سیاسی و ئایدیۆلۆجی لەگەڵ خەباتی گەلی كوردیان دەخستە ژێر لێوەوە، سەركەوتن بەدەست بهێنن و بەو پێیەش پروپاگەندە پروپوچەكانی لەدژی كوردایەتی و بزوتنەوەكە هەبوون تەفروتونا بكرێن لەرێگای ئەو ئامانجانەشدا شی‌كردنەوەكانی (لینین) بۆ مافی چارەنوسی گەلان و رەوتی (ماوتسی تۆنگ)ی لەبیری چەپدا یارمەتیدەرێكی چاكی سەركەوتن و رووبەڕووبونەوەبوون[1] (ی.ن.ك) پێوابووكە " رووداوەكانی دوابەدوای هاوپەیمانی (عیراق) لەگەڵ شاهەنشای كۆنەپەرستدا -١٩٧٥-، سروشتی دكتاتۆریانەی راستڕەوی خۆبسەپێنێت بەسەر عیراق و گەوهەری سیاسەتە

---

[1] ستران عبدالله: چەند سەرەقەلەمێك دەربارەی ئەدەبیاتی كوردایەتی، رێبازی نوێ، ژمارە (١٩)، ل٨٢-٨٣ .

شۆڤینیستەکەی دەرهەق بەمەسەلەی کورد ریسوا کرد لە یەکەم راگواستنی سەدان هەزار کرێکارو جوتیارو روناکبیری کورد لەناوچەکانی مەندەلی و خانەقین و کەرکوك و شێخان و عین زالەو شەنگار. دووەم: بەتاڵکردنی ئۆتۆنۆمی لەناوەرۆك و ناواخنە راستەقینەکەی و سێیەم: رێگرتن لەگەلی کورد لەوەی بەشداری لەحوکمی ناوەندی و خۆجێیی بکات و چوارەم: لەت و پەتکردنی بزوتنەوەی نەتەوەیی کوردو لەناوبردنی هێزە چەکدارەکانیان، خۆی دەنوێنێ.[1]

بۆیە "خەبات دژی ئەو دکتاتۆریەتەی کە عیراق بۆ سەردەمی پەیمانی بەغدا لەژێر پەردەی دروشمی بریقەدارو لەپشت لافیتەی چەواشەکارانەدا دەگەرێنێتەوە، ئەرکێکی نیشتمانی و نەتەوەییەو لەسەر هەموو هێزەکانی نیشتمانیەکەی و مافی لەدیموکراسیدا پێویستە، لەپێشەوەیاندا ئەو کەس و لایەنە پێشکەوتنخوازە کوردستانیانەی کەگەلە کەیان دووچاری سیاسەتێکی شۆڤینی ملهوڕ هاتوە کە هەرەشەی لەناوبردن لەنەتەوەی کورد دەکات، بەتایبەت کە دکتاتۆریەت سەر لەنوێ تەوقی کۆلۆنیالی – سەعیدی سێ قۆڵی کۆنی کردۆتە گەردنی گەلی کوردەوە ئەویش لەڕێی هاوپەیمانی بەستنی لەگەڵ کۆنەپەرستی شاهەنشاهی و فاشیزمی تورانی لەدژی بزوتنەوە رزگاریخوازو دیموکراتیەکەی کورددا.[2]

---

[1] یەکەم بەیانی دامەزراندنی ی.ن.ك لە ١٩٧٥/٦/١.

[2] هەمان سەرچاوەی پێشوو.

لەبەر ئەمە (ی.ن.ك) دروشمی روخانی رژێمی دکتاتۆری بەعس بەرز دەکاتەوە[1] و خەبات ئەکات بۆ "پێکهێنانی بەرەی یەکگرتووی هەموو پارتی و رێکخراو و تاقم و کەسە پێشکەوتوو دیموکراتی و مارکسیە لینینەکانی عیراق لەپێناوی روخاندنی حوکمی فاشستی و هێنانە سەر کاری حکومەتێکی ئیئتیلافی کە دیموکراسی بۆ عیراق و ئۆتۆنۆمی بۆ کوردستان جێبەجێ بکات. [2] بەلاّم لەگەڵ ئەوانەشدا (ی.ن.ك) پلانی خۆی هەبوو بۆ گەشەپێدانی کوردستان لەسەرجەم بوارەکاندا و لەبەرنامەی خۆیدا جێگیری کردبوو هەروەکو هاتوە کە تێدەکۆشێ لەپێناو چاککردنی بنەڕەتی‌ی کشتوکاڵ بە پشت بەستن بەجەماوەری جوتیاران بە جۆرێکی ئەوتۆ کە رەگ و ریشەی پێوەندی یە دەرەبەگی و خێلەکی‌یەکان دەربهێنی و زەوی و ئازادی بۆ جوتیاران دابین بکات و بێتە هۆی خەملین و گەشەکردنی لادێ و ژیانی لادێ‌یی‌یەکان و ماکیناوی کردنی کشتوکاڵ و پرۆژەکانی ئالودان. [3] وەهەر لەروی ئابوریەوە هەوڵ دەدات بۆ دانانی پلانی درێژ خایەن بۆ پیشەسازکردنی کوردستان لەرێگەی دامەزراندنی پیشەسازی کشتوکاڵی و ئاژەڵی وەپەرەپێدانی پیشەسازی پەترۆڵی و پیترۆکیمیاوی و بەهرە وەرگرتن لەو کانزایانەی

---

[1] هەمان سەرچاوەی پێشوو.

[2] پرۆژەی بەرنامەوپەیڕەوی ناوخۆی ی.ن.ك، ل٢٢؛ الاتحاد الوطني الكردستاني: حول الحركةالتحررية للشعب الكردي في كردستان العراق، ص٦٩.

[3] پرۆژەی بەرنامەوپەیڕەوی ناوخۆی ی.ن.ك، ل٢٠؛ الاتحاد الوطني الكردستاني: حول الحركةالتحررية للشعب الكردي في كردستان العراق، ص٦٣.

هەن بۆ دامەزراندنی پیشەسازی قورس و ئەوانەی بۆ گەشەپێدانی وڵات پێویستن.[1]

لەڕوی پەروەردەو فێرکردنیشیەوە تێدەکۆشێ بۆ بەکوردی کردنی خوێندن لەهەموو پلەکانی دا لەهەرێمی کوردستان و پاراستنی مافی کەمایەتی یەکان (ئاسوری، تورکمان، کلدان...) لەخوێندندا بەزمانی خۆیان و[2] فراوانکردن و گەشەپێدانی زانکۆی سلێمانی وەکو زانستگایەکی تایبەتی هەرێمی کوردستان و بەستنەوەی بەدەزگاکانی ئۆتۆنۆمیەوەو بایەخدانێکی تایبەتی بەزمان و ئەدەب و مێژوو و فەرهەنگی کوردی تیایدا.[3] هەروەها دامەزراندنی ئەکادیمی زانستی کوردی لەکوردستان، لەکەسانی زاناو شارەزای نیشتمان پەروەر بۆ سەرپەرشتی کردنی نوسینەوەی مێژووی زمان و ئەدەب و بزوتنەوەی رزگاریخوازانەی خەڵکی کوردستان و ساغ کردنەوەو چەسپاندنی زاراوە زانستیەکان بەکوردی و دانانی شێوەیەکی یەکگرتوو بۆ نوسینی زمانی کوردی.[4]

---

[1] پرۆژەیبەرنامەو پەیڕەوی ناوخۆی ی.ن.ك، ل٢١؛ الاتحاد الوطني الكردستاني: حول الحركةالتحررية للشعب الكردي في كردستان العراق، ص٦٤.

[2] هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل١٩؛ الاتحاد الوطني الكردستاني: حول الحركةالتحررية للشعب الكردي في كردستان العراق، ص٦٧.

[3] هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل٢٤؛ الاتحاد الوطني الكردستانيحول الحركةالتحررية للشعب الكردي في كردستان العراق، ص٦٨.

[4] پرۆژەیبەرنامەوپەیرەوی ناوخۆی ی.ن.ك، ل٢٥؛ الاتحاد الوطني الكردستانيحول الحركةالتحررية للشعب الكردي في كردستان العراق، ص٦٨.

خاڵێکی تری ئیجابی کە لەئەدەبیاتی شۆڕشی نوێی یەکێتی‌دا تێبینی دەکرا ڕەهەندی نەتەوەیی دروشمەکانی بوو کە بەئاشکرا دەستی لەسەر برینەکانی کوردو جەوهەری پرسی نیشتمانی کورد دادەنا کە پرسی داگیرو دابەشکردنی کوردو کوردستانەو بۆ چارەسەرکردنی ئەو پرسەش دەبێ کورد مافی ئازادانەی بڕیاردانی چارەنوسی خۆی هەبێت.[1]

هەروەکو لەیەکەم بەیانی دامەزراندنیدا هاتوە کە (ی.ن.ك) "هاو خەباتی و پیشتیوانی تەواوی خۆی بۆ خەباتی گەلی کورد لەکوردستانی تورکیاو کوردستانی ئیران دژی تورانیزمو کۆنەپەرستی شاهەنشاهی و لەپێناوی بەدی هێنانی رزگاری نەتەوەیی و دیموکراتی تەواو لەو دوو وڵاتەداو سەندنەوەی مافی گەلی کورد لەبڕیاردانی چارەنوسی خۆی بەو شێوەیەی جەماوەرەکە دەیخوازێ دووپات دەکاتەوە[2] و ئەمەی لەبەرنامەکەش دا چەسپاندوە کە (ی.ن.ك) خەبات ئەکات بۆ پێکهێنانی هاوکاری پتەو لەگەڵ بەشەکانی تری بزوتنەوەی رزگاریخوازی نەتەوەی کورد لەسەرانسەری کوردستاندا لەپێناوی بەدەستهێنانی مافی چارەنوس

---

[1] ستران عبدالله: چەند سەرە قەلەمێك دەربارەی ئەدەبیاتی کوردایەتی، ڕێبازی نوێ، ژ(١٩)، ل٨١.

[2] یەکەم بەیانی دامەزراندنی (ی.ن.ك) لە ١٩٧٥/٦/١.

دا[1] وه قهناعهتی بهوه ههیه که " ههموو کوردێکی نیشتمان پهروهر بۆی ههیه بێته ههرێمی ئۆتۆنۆمی کوردستانهوهو کاربکات".[2]

[1] پرۆژەی بەرنامەوپەیڕەوی ناوخۆی ی.ن.ك، ل٢٢" الاتحاد الوطنى الكردستاني: حول الحركةالتحررية للشعب الكردي في كردستان العراق، ص٦٥.

[2] هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل١٩، الاتحاد الوطنى الكردستاني: حول الحركةالتحررية للشعب الكردي في كردستان العراق، ص٦٣.

بەشی سێیەم
یەکێتی نیشتمانیی کوردستان و هەڵگیرسانەوەی شۆڕشی نوێ١٩٧٦

باسی یەکەم : دەست پێکردنەوەی خەباتی چەکداری دژی حکومەتی عیراق

باسی دووەم : ڕێکخستنی نهێنی و خەباتی جەماوەری شارەکان

باسی سێیەم :یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و ڕاگەیاندن

باسی یەکەم
دەست پێکردنەوەی خەباتی چەکداریی دژی حکومەتی عیراق

یەك لە نەریتەکانی ڕاپەڕینە چەکدارەکانی کوردستان ئەوە بووە کە پاش هەرتێکشکانێکی ماوەیەکی مێژوویی ویستووە تا جارێکی دی بڵێسەی بزووتنەوەکە دەست پێبکرێتەوە، بەڵام لەبەر ئەوەی بەعس بەرنامەیەکی سیاسیانەی ووردی بەرامبەر روو بە ڕووبوونەوەی کوردو تواندنەوەی هەبوو بۆیە بەرەنگار بوونەوەی ئەو نەخشەو سیاسەتە بووە ئەرکێکی دەستو بردانەی نەتەوەیی‌یانە، کە لەم بوارەدا یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دەستپێشخەرو سەردەق شکێن بوو.

دوای هەرەسی ١٩٧٥، تەنها یەك ساڵو سێ مانگی خایاند کەسەر لەنوێ تەقەی پارتیزانی دەنگی دایەوە.

دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لەو پێناوەدا بوو کەچەك بداتەوە دەست پێشمەرگەی کوردستان، و سەنگەرە چۆلەکان ئاوەدان بکاتەوە، و کار لەپاشماوەی رێکخراو و لایەنەکانی تریش بکاتو بیان بزوێنێتەوە، و بکەونەوەخۆ، چەکی سەر بەرەوخوار کراو روو لەخۆر بکاتەوە تا هێزی پێشمەرگە پێك بێت، یەك لەشکری رزگاری نیشتمانی دابمەزرێ، خەباتی سیاسی خامۆشی خەڵکی کوردستان ببوژێتەوەو چەکدار بکرێتەوە، یەك هێزی پێشمەرگە ئامرازی پاراستنی جوڵانەوەکەو رێکخراوە سیاسیەکان بێ و باسکی چەکداری خەباتی سیاسی گەلی کوردبێ.

لەناوەڕاستی ساڵی ١٩٧٦دا یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان کەوتە جێبەجێ کردنی ئەو پلانە پێشمەرگەیی‌یەی کە دایناببوو لە دەست پێکردنەوەی خەباتی سیاسی چەکدارانە لەسەرانسەری باشووری کوردستاندا.

(ی.ن.ك) ڕێکخراوێك بوو لەهەلومەرجێکی ئێرهابی سەختو دژواردا دامەزرابوو، دوژمن و ناحەزی زۆری هەبوو، ئەرك‌و فەرمانێکی ئێجگار قورسی لەئەستۆدا بوو، هێڵی سەرەکیی کارکردنی هەڵگیرسانەوەی شۆڕش بوو، ئەمە یەکێك بوو لەئەرکە ساتەوەختی‌و گرنگەکان، دووەم ئەرکی دوورخستنەوەی بزوتنەوەی کورد بوو لەژێردەستی بێگانە، و وردە وردە بزوتنەوەکە لە پێوەندییە سلبی‌یەکانی جارانی پاك بکرێتەوە.[1]

لەکاتێکدا (ی.ن.ك) شۆڕشی هەڵگیرسیاندەوە، کە هەرەس هێنان بەشۆڕش‌و داگیرکردنەوەی هەموو کوردستان لەلایەن حکومەتی عیراقەوە تارمایی‌یەکی ڕەشی نائومێدی بەسەر ئاسمانی کوردستاندا هێنابوو، واتە لەکاتێکدا شۆڕش لەهەڵچوونی خەباتەوە بلێسە دەگرێ، کەچی (ی.ن.ك) لەنوشستو هەرەس هێنانەوە، باری کوردایەتی شۆڕشگێڕی ڕاست کردەوەو شۆڕشی هەڵگیرساندەوە ئەویش لەڕووی سروشتو دروشم و ڕێبازەوە بەشێوەیەکی نوێ.

---

[1] هەڤال عادل مراد، چۆنیەتی دامەزراندنی یەکێتی بۆ ڕێبازی نوێ دەگێڕێتەوە، ڕێبازی نوێ، ژمارە(١٢) ل٨١.

شۆڕشـــی نـــویٚ بـــەناوی شۆڕشـــی عیراقـــی هەڵگیرســـاو لەچـــیاکانی کوردســـتانەوە دەســـتی پـــێ کـــرد، سروشـــتی دژایـــەتی دکتاتۆریـــەت و لەپێناوی دیموکراسی و مافەکانی مرۆڤ و نەهێشتنی زوڵم و ستەمی میللی و مەزهەبیدا بوو، دژی کۆنەپەرستی و دەرەبەگایەتی بوو، واتە لەڕووی کۆمەڵایەتیشـــەوە هـــەر ناوەڕۆکەکـــەی دیمـــوکراتی بـــوو، بـــەهاوکاری و هاریکـــاری حزبـــەکانی (تجمـــع الـــوطني العراقـــي) بـــوو، دروشمەکـــەی دیموکراســـی بـــۆ عـــیراق و مـــافی ئۆتۆنـــۆمی لەچوارچـــێوەی عیراقێکـــی دیموکراسیدا بۆ خەڵکی کوردستان بوو.

ڕێبازە نوێیەکەشی خەباتی شۆڕشگێڕانەی پارتی زانی بوو کە وردە وردە پەرەبســێنێ و گەشــە بکــات بــەرەو شۆڕشــی گــەل بــە بــەکارهێنانی یاساو تاکیتکەکانی شەڕی نوێی پارتیزانی و ئینجا لەدواتردا شەڕی گەل.[1]

ئـــەرکی ســـەرەکی لەهەڵگیرســـانەوەی شۆڕشـــی نـــوێدا لەئەســـتۆی (ی.ن.ك) دا بوو، هەر لەسازدانی زەمینەی فیکرییەوە تا ئامادەکردنی دەروونیی خەباتگێڕان کە شۆڕشی پێویستەو هەڵگیرسانەوەی مومکینە، بەپێچەوانەی ئەو پڕوپاگەندانەی کە بەئەستەمیان دادەنا، هەر لەوەوە تا دروســتکردنی مـــەفرەزە ســـەرەتاییەکان و خســـتنەگەڕیان و ناردنـــەوەی شۆڕشـگێڕان لـەدەرەوەی وڵات بـۆ نـاو وڵات، نـەك پاڵدانـەوە لەشـارەکانی دوورە وڵات.

---

[1] مام جەلال: یوبیلی زیوین، ل١٣.

بۆ ئەم مەبەستە مام جەلال پێوەندی لەگەڵ (شاسوار جەلال – ئارام) لە کۆمەڵەو (عومەر مستەفا دەبابە) و (عەلی عەسکەری) لەبزوتنەوەو (د.خالید سەعید)و چەند کەسێکیتر دامەزراند، بەنامە ئاڵوگۆڕی بیروڕای لەگەڵ داکردن.

یەکێ لەو مەسەلانەی باسی ئەکرا جۆری دەست پێ کردنەوەی خەباتی چەکداری بوو. هەربۆیە مام جەلال چەندین کۆبوونەوەی لەگەڵ ئەندامانی دەستەی دامەزرێنەرو ئەفسەرەکان و کادرەکانی تر کردبوو.

لەزنجیرەی ئەو کۆبوونەوانەدا رۆژی ٢٣-١٩٧٦/٥/٢٤ کۆبوونەوەیەکی تری دەستەی دامەزرێنەر لە شام ئەنجام درا، (علی سنجاری و مونزیر نەقشەبەندی)یش ئامادە بوون، لەو کۆبوونەوەیەدا مام جەلال ئەو پڕۆژەیە دەخاتە روو کە ئامادەی کردبوو و باسی لێوە کردو پاش زیادکردنی هەندێ بابەت پەسەند دەکرێ،[١] هەر لەم کۆبوونەوەیەدا بڕیار درا یەکەمین دەستەی پێشمەرگە رەوانەی کوردستان بکرێنەوەو نامە بۆ هەموو رێکخستنەکانی ناو وڵات بنێردرێ کە ئیتر دەست بکەن بەناردنی مەفرەزەکان بۆ شاخ، هەروەها (ی.ن.ك) بەشێکی زۆری کادرەکانی خۆی لەدەرەوەی وڵاتیشەوە ناردە ناوەوەو درێژەیان بەخەباتی خۆیان دا.[٢]

مام جەلال لەو نامانەی کە بۆ هەموو هێلی رێکخستنەکانی ناو وڵات دەینوسی، داوای لێ کردن مەفرەزەی (بەچۆنایەتی باش و بەچەندایەتی

---

[١] نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەکەناری دانوبەوە...ل٨٧.

[٢] مام جەلال: یۆبیلی زیوین.. ل١٣.

کەم) بنێرنە شاخ و تیپی پڕوپاگەندەی سیاسی (فرق الدعایە المسلحە)* لەسەرانسەری کوردستاندا پێك بهێنن.[1]

پلانی (ی.ن.ك) ئەوەبوو کە لەپێشەوە چەند تاقمێکی چەکدار بۆ هۆشیار کردنەوەی خەڵك و بەرزکردنەوەی ورەو هێنانەوە جۆش و خرۆشان دروست بکەن، ئینجا وردە وردە دەست بکرێ بەچالاکی سەربازی و هێرش بکرێتە سەر بنکەو بارەگاکانی داگیرکەر لەکوردستاندا.[2]

کاکڵەی بیروکاری کۆمەڵەش هەر لەسەرەتاوە ئەوەبوو کە شۆڕش ئەمجارە دوپات کردنەوەی شۆڕشی پێشوو نەبێت، نە لەڕووی شێوەو نە لەڕووی ناوەڕۆکەوە.

(پەیڕەوی ناوخۆی دەستە چەکدارەکان) ** چاکترین بەڵگەیە بۆ دەربڕینی ئەم راستی‌یەو هێڵە سەرەکیەکانی ئەم بیرکردنەوەی تێدا رەچاو دەکرێ، کە ئەبێ دەستەی چەکداری بچووك بچووك دروست بکرێ، لەسەر بناغەی رێکخستن و بیروباوەڕو سیاسەتی پشت بەخۆ بەستن و هەوڵ نەدان بۆ دروست کردنی لەشکری قەبەو فراوان و زۆر و بۆر.[3] هەرچەندە کاتێك دەستە چەکدارەکانی چوونە دەرەوە زۆر کەس گاڵتەیان بەپێشمەرگە

---

* بڕوانە پاشکۆی ژمارە (١٤)

[1] نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەکەناری دانوبەرەوە...ل٨٩.

[2] چاو پێکەوتن لەگەڵ سالار عەزیز، لە ٢٠٠١/١٠/١٣، لە سلێمانی؛ هەواڵنامەی خەباتی شۆڕشگێڕانەی گەلی کوردستانی عیراق لەماوەی دوو ساڵدا، ل٤.

** بڕوانە پاشکۆی ژمارە (١٥)

[3] ج. صادق: خەباتی چەکدار چۆن تێئەگەین؟؟ گۆڤاری کۆمەڵە، ژمارە(٥)، ل١٣.

ئەهات گوایە ئەو شۆڕشە گەورەو بەهێزەی پێشوو هیچی بەهیچ نەکرد و یارمەتی ئێران و ئیسرائیلو ئەمریکا دادی نەدان، ئێستا چۆن ئەم دەستە چەکدارە بچووکانە بەچوار چەکی شڕەوەو بەبێ یارمەتی و پشتیوانیدەرەوە (پشتو پەنا) ئەتوانن ئەنجامێکی باش بە دەستبێنن؟[1]

ساڵی ١٩٧٦ کە شۆڕش هەڵگیرسا، سوپای عیراق بریتی بوو لە(١٦) تیپ، بەشێکی زۆری لەشوێنە گرنگەکانی کوردستاندا دامەزرابوو، هەزاران قەڵای گەورەو سەربازگەو رەبیەو بازگەی تێدا دانابوو. ئەزمونێکی زۆری لەبەگژداچوونی جەنگی پارتیزانی و شارەزاییەکی زۆری لەخاکی کوردستاندا پەیداکردبوو. چەکی نوێی کاریگەرو تەکنیکی تازەو تاکتیکی نوێی جەنگی پارتیزانی خستبووە بەرنامەی کارەکانیەوە.[2] دوا لوتکەی کوردستانی داگیر کردبوو، تەواوی ناوچە نهێنی‌یەکانی پێشمەرگەی پشکنی بوو، شوێن بەشوێن ئاگای لەوردو درشتی هەبوو، جگەلەوە ژمارەی سوپاکەی گەیشتبوە (١٩٠،٠٠٠) هەزار سەرباز، کە بەسەر (١٦) تیپدا دابەشکرابوون، لەکاتێکدا ساڵی ١٩٧٣ شەش تا حەوت تیپی سەربازی هەبوو.[3] لەبەرامبەریشدا میللەتی کورد چەکی نەبوو، پارەی نەبوو، دوژمنەکەی زاڵ بوو، ئەوەی هەیبوو لەڕووی سەربازییەوە تەنیا دەیان یا ئەوپەڕەکەی سەدان پارچە چەکی

---

[1] حیکمەت محەمەد کەریم: شۆڕشی کوردستان و گۆڕانکارییەکانی سەردەم، ل٢٣٤

[2] کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان: ژیانی رێکخراوەیی مان، ژمارە(١٣)، مارتی ١٩٨٣، ل٣.

[3] حیکمەت محەمەد کەریم: شۆڕشی کوردستان و گۆڕانکاری یەکانی سەردەم، ل٢٣٤.

شاردراوەبوو، بەڵام هیچ جۆرە تۆپ‌و دۆشکەو چەشنە چەکێکی قورسی نەبوو.

بەرابەری و نابەرابەری تەرازووی هێزی سەربازی رۆڵێکی بنچینەیی دەبینێ لەدۆڕان‌و بردنەوەی شەڕدا، روون‌و ئاشکرایە هەروەك باسمان کرد رژێم لەڕووی ژمارەی سەربازو جۆری چەك‌و تەقەمەنییەوە بالا دەست بووە، بەڵام شۆڕشیش گەر شۆڕش بێت، دەتوانێ بەڕێکخستن و بیروباوەڕی شۆڕشگێڕانە، بە تەکنیکی نوێی شەڕی پارتیزانی، جەماوەر بخاتەگەڕو ئەو ناهاوسەنگیە بەچەشنێکی ئەوتۆ کز کاتەوە کە بەزیانی رژێم تەواو بێت.

بەراورد کردنی تەرازوی هێزەکانی کورد و حکومەتی عیراق لەو سەردەمەدا دەری ئەخەن کە چ نابەرامبەریەکی گەورە لەنێوان شۆڕشی کوردو هێزەکانی حکومەتی عیراق، لەنێوان توانای گەلی کورد بەگشتی و توانای دوژمنەکەی دا هەبوو، هەر بۆیە هەندێ تاقم‌و لایەن‌و هەندێ کەس، دەست پێ کردنەوەی خەباتی سیاسی – چەکداری یان لەو هەل‌و مەرجەدا بە(مغامرە) و سەرەڕۆیی، بگرە بەکارێکی شێتانەی خۆکوژی دائەنا. بەتایبەت لەبەر ئەوەی جولانەوەی شۆڕشگێڕانەی گەلی کورد لەدوای شکانی شۆڕشی ئاگری داغ، و بەدەردی جولانەوەی شۆڕشگێڕانەی کوردستانی ئێران بچێ لەدوای شکانی کۆماری مهاباد، کە هەریەکەیان دەیان ساڵ کپ بوون‌و دەیان ساڵی ویست تا خۆیان رێکخستەوەو هەڵسانەوە.[1]

---

[1] کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان: ژیانی رێکخراوەیی مان، ژمارە(١٣)، ل٣.

شیکردنەوەو حساب نەکردنی دوژمن لەڕووی چەكو تەقەمەنی و تازەترین ئامێری جەنگو دەوڵەمەندی لەبەرامبەر گەلێکی کەم چەكو هەژار، لەخاکێکی بچووکی وەکو کوردستانی عیراق، کە شوێنی ستراتیژی و ژمارەی دانیشتوانی کەمە بە بەراورد لەگەڵ ژمارەی دانیشتوانی عیراقو ئابلوقەدانی کوردستانی عیراق بەدوژمن لەهەر چوار لاوە. بۆیە لەهەلو مەرجێکی وادا تەنیا جەنگی پارتیزانی تاکە شێوەی جەنگە بۆ درێژەدان بەخەباتو دوژمن هیلاك کردنو بێزارکردنو چۆك پێدادان.[1]

هەر بۆیە زۆری نەخایاند سەرتاپای کوردستان لەحوزەیرانی ١٩٧٦دا بەمەفرەزەی پارتیزانی و هێزی گەورەتری خێلەکانەوە لەناوچە خێلەکیەکاندا پێشمەرگەو چەکداریان لەئامێزگرتەوە.

یەکێ لەو دەستە چەکدارانەی کە ئەو کاتە چونەدەرەوە لە ناوچەی (حاجی ئۆمەران) بوو، ئەم دەستەیە لەشەوی ٢٥\٢٦/٥/١٩٧٦دا روو دەکەنە شاخ،[2] ئەوانە کۆمەڵێك پێشمەرگەی تێکۆشەری کورد پەروەر بوون، لەبەر زولم و زۆری رژێمی بەعس کەئامادەنەبوون سەری بۆ دابنەوێنن، و بۆ دەست پێکردنەوەی شۆڕش چەکیان هەڵگرتبو.* ئەم

---

[1] ج. صادق: خەباتی چەکداری چۆن تێئەگەین، گۆڤاری کۆمەڵە، ژمارە(٥)، ل١٣؛ محمدی حاجی محمود: گۆڕینی شێوەی شەڕ بە پیاچونەوەی واقیعبینانە، ل

[2] مەلا شێم حەمەدی حاجی ئۆمەرانی: سەرەتای شۆڕشی نوێی ساڵی١٩٧٦ چۆن دەستی پێکرد؟ پێداچونەوەو دووبارە داڕشتنەوەی مومتاز حەیدەری، ل٢٣

* ئەم دەستە یە کە (پ. د. ك) پێی وایە کە لەسەرەتاوە پێشمەرگەی ئەو بوون، بەڵام لەراستی دا ئەم دەستە پێشمەرگەیە بەهیچ شێوەیەك لەسەر داواو بەبەرنامەی پارتی چەکیان هەڵنەگرتووە، و ئەوکاتە دوورو نزیك پێوەندیان بە (پ. د. ك)ەوە نەبووە.

دەستە چەکدارە لەسەرەتادا پێوەندی‌یان بە(عومەر مستەفا دەبابە)وە کردووە، کە ئەندامی سەرکردایەتی (بزوتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان)بووە و بزوتنەوەش باڵێکی (ی.ن.ك)بووە.

بەڵگەش بۆ ئەم قسەیەمان ئەوەتا دووکەس لە فەرماندەکانی ئەم دەستە پێشمەرگەیە(مەلا شێم حەمەدی حاجی‌ئۆمەرانی) و(حاجی شێخەی بنزێری) ** یەکەمجار لە رۆژی ١٩٧٥/٨/٣٠ دا بەمەبەستی پێوەندی کردن و دەست پێکردنەوەی شۆڕش سەردانی (عومەر دەبابە) دەکەن لە بەغدا.(١)

لە ١٩٧٦/٤/٥ دا (مەلا شێم حەمەدی حاجی ئۆمەرانی) سەفەری (رومادی) دەکات بۆ لای(عومەر دەبابە) و دووبارە پێوەندی پێوە دەکاتەوە بۆ هەمان مەبەست، و سەبارەت بە دەست پێکردنەوەی شۆڕش گفتوگۆدەکەن. (عومەر دەبابە) باسی ئەوەی بۆ دەکات کە رژێم چەند جارێك داوای لێ کردووە سەردانی (مام جەلال) بکات لەسوریا، بەمەبەستی قەناعەت پێهێنان و هێنانەوەی بۆ عیراق، و بە (ملا شێم حەمەد)رادەگەیەنێ کە کاتێ سەردانی مام جەلالی کرد ئەم مەسەلەیە لەگەڵ ئەویش دا باس دەکات. هەروەها رێنمایی شی دەکات کە بچن بۆ قەندیل و ئاگاداری خۆیان بن لە دوژمن وئەویش کاتێ کە لە سوریا

** حاجی شێخەی بنزیری یەکێ لەپێشمەرگە سەرەتایی‌یەکانی ناوچەی باڵەکی یانە، تا ساڵی ١٩٧٨ لێپرسراوی مەفرەزەیەك بوو لەو هێزەدا کە پارێزگاری مام جەلالیان دەکرد.

(١) مەلا شێم حەمەدی حاجی ئۆمەرانی: سەرەتای شۆڕشی نوێی ساڵی١٩٧٦ چۆن دەستی پێکرد؟، ل١٦-١٧

گەڕایەوە پێوەندی‌یان پێوە دەکاتەوە. مەلا شێم حەمەد داوای لێدەکات کە نامەیەك بۆ مام جەلال بنوسێت و ئەو بیگەیەنێت، بەڵام (عومەر دەبابە)پێی رادەگەیەنێ کە لەبەر بارو دۆخی ئەمنی ناتوانێ چونکە لەژێر چاودێری ووردی رژێمدایە.

مەلا شێم حەمەد دەڵێ : "دوای ماوەیەك هیچ گۆڕانکاری‌یەك بەسەر رێکەوتنەکەی من و کاك عومەردا نەهات، بەڵکو چاوەڕێی ئەوە بووین بەفر بتوێتەوەو بدەینە شاخ". ئەوەبوو لە شەوی٢٥\٢٦/٤/١٩٧٦دا ئەم دەستە پێشمەرگەیە رودەکەنە شاخ و هەر هەمان شەو بەسەر کەمینی‌سوپای رژێم دا دەکەون و پێشمەرگەیەك بەناوی(سەید عەبدڵڵا) شەهید دەبێت.

لە تەمموزی ١٩٧٦دا شەهید ئارام نامەیەك بۆ ئەم دەستە چەکدارە دەنێرێت و پێوەندی‌یان پێوەدەکات و داوادەکات چاوی پێیان بکەوێت، لە هەمان کاتدا (کەمال کەرکوکی)ش نامەیان بۆ دەنێرێت [1] و پێوەندیان پێوە دەکات.*

---

[1] مەلا شێم حەمەدی حاجی ئۆمەرانی: سەرەتای شۆڕشی نوێی سالی١٩٧٦ چۆن دەستی پێ کرد؟ل٢١-٢٢، ٢٤-٢٥، ٢٨

* عومەر دەبابە دوای گەڕانەوەی لە سوریا، لە١/٨/١٩٧٦دا پێوەندی بەم دەستە پێشمەرگەیە دەکاتەوە و داوایان لێدەکات کە چاویان بەیەکتری بکەوێت. لە ١٦/٨/١٩٧٦دا یەکتری دەبینن و رۆژی دواتر کۆبونەوەیەك ساز دەدەن. مەلا شێم حەمەد دەنوسێت: "لەم کۆبونەوەیەدابەرنامەی کاری داهاتووی پێشمەرگایەتی دانراو هەرکەسێك بۆ ناوچەیەك دەستنیشان کراو بەپێی بڕیاری سەرکردایەتی (واتە سەرکردایەتی ی.ن.ك لەناوەوەی وڵاتدا) رۆژی١/٩/١٩٧٦ دا بەرەو گوندەکانی

دوابەدوای چونە دەرەوەی دەستە چەکدارەکانی کۆمەڵەش هەندێ لەسەرکردەو لێپرسراوەکانی جوڵانەوەکەی پێشوش خۆیان گەیاندە شاخ و لەماوەیەکی کەمدا سەدان چەکداریان لەخۆیان کۆکردەوە. [1]چونە دەرەوەی دەستە چەکدارەکانی هەرێمی سلێمانی، راپەڕینی تێکۆشەرانی باڵەکایەتی، دەرچونی هەڤاڵان (عومەر مستەفا، عەلی عەسکەری، تایەری عەلی والی، د. خالید سەعید، سەعدی گچکە، قادر عەزیزو سەید کاکە، دوابەدوای دەرچوونی نەجمەدین عەزیز (سالار) و مەحمود عەبدولرەحمان، ملازم جوامێر سیامیرو جمال عەلی باپیر) و چەندین تێکۆشەری تر بوونە هۆی تەقینەوەی خەباتی چەکداری شۆڕشگێڕانە

(وەرتێ) و(گەرەوانی ژێری) و (گەرەوانی ژوری) و (زێوە) و (هەرتەل) رۆیشتین. دوای ئەو جەولەیە بە بڕیاری سەرکردایەتی رۆژی١٩٧٦/٩/١٥ چومە ناوچەی باڵەکایەتی بەری (رۆست) و (گرتك). لێرەدا ئەو راستی‌یەمان بۆ دەردەکەوێت کە ئەو دەستە چەکدارەی لە ٢٦/ی گولانی١٩٧٦ دا چونە شاخ، دەستەیەك پێشمەرگە و کەسایەتی دڵسۆز و کوردپەروەر بوون و هیچ پێوەندی‌یەکیان بە قیادەی موەقەتەی پارتی‌یەوە نەبووە وەك (پدك)لە ئەدەبیاتی خۆی‌دا باس لەوە دەکات و وای لێکدەدەنەوە گوایە ئەوان بەر لە (ی.ن.ك) شۆڕشیان دەست پێ‌کردۆتەوە. لەراستی‌دا ئەو تێکۆشەرانە لە سەرەتادا پێوەندی‌یان بە یەکێتی یەوە هەبووە و لەژێر رابەرایەتی و رێنمایی یەکانی سەرکردایەتی(ی.ن.ك)دا نەخشەی کارەکانیان کێشاوە. هەروەك لە نوسینەکانی مەلا شێم حەمەد دا دەردەکەوێ، کەلە ساڵی ١٩٧٧دابوو چۆتە ئێران و لەوێ پێوەندی بە (ئیدریس بارزانی)ەوە کردوە. (**مەلا شێم حەمەدی حاجی ئۆمەرانی: سەرەتای شۆڕشی نوێ، ل٣١، ٣٣-٣٤**)

[1] فازل کەریم ئەحمەد: خەباتی چەکدار لەپێناو ئەفسانەو راستی‌دا، گۆڤاری یەکگرتن، ژمارە(٩)، ساڵی١٩٨٩، ل٤٠.

بەشێوەیەکی زۆر فراوانتر لەوەی سەرکردایەتی (ی.ن.ك) نەخشەی بۆ کێشابوو.[1] هاوبەشی هەڤالانی بزوتنەوەی سۆسیالیستی دیموکراتی کوردستان لەشۆڕش و (ی.ن.ك) دا پالێکی گەورەی بەبزوتنەوەکەوەنا بەرەو پێشەوەو لەگەڵ کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستان دا بونە دوو باڵەکەی (ی.ن.ك) لەولاتدا.

لێرەوە چالاکی دەستی پێ کردەوەو دەنگ و باسی بەرپا بوونەوەی سەر لەنوێی خەباتی چەکداری لە بواری نێو دەوڵەتیدا بیسترایەوە، ئەو کاتە رژێم تێگەیشت دەبێ دان بەڕاستیەکاندا بنێ و دەست لەدرۆی هەتا هەتایەی کۆتایی پێ هێنانی گیانی بەرەنگاری گەلی کورد هەڵبگرێ، ئیدی کەوتە جێبەجێ کردنی فراوانترین نەخشەی شۆڕشی چەواشە لەناوچەکەدا.[2]

بەلام (ی.ن.ك) چونکە ڕێکخراوێك بوو لەهەلومەرجێکی سەخت و دژواردا دامەزرابوو، دوژمن و ناحەزی هەبوو، ئەرك و فەرمانێکی ئێجگار قورسی لەئەستۆدابوو، ئەندام و لایەنگرو دۆستەکانی ئەمیش وەکو تێکۆشەرانی کەی گەلی کورد بلاوەیان پێ کرابوو، راونرابوون و دەربەدەرو ئاوارەبوون.

لەبەر ئەوە ڕێکخستنی خۆی بەخەتی جیاجیا، ڕێکخراوی جیاوازو لەیەك دابڕاوی نهێنی پێکهێنا بوو، ئەبوو جێبەجێ کردنی پارچە جیاجیاکانی پلانە پێشمەرگەییەکەش بەئەڵقەو ڕێکخراوە جیاوازەکانی

---

[1] هەواڵنامەی خەباتی شۆڕشگێڕانەی...ل٦.

[2] حیکمەت محمد کریم، شۆڕشی کوردستان و گۆڕانکارییەکانی سەردەم، ل٢٣٥.

شوێن و ناوچە جیاوازەکانی کوردستان بسپێرێ و هەر ئەڵقەو خەت و ڕێکخراوێکیان بەجیا بکەوێتە جێبەجێ کردنی ئەو بەشەی پێی سپێردرابوو.[1]

یەکێك لەو ئەڵقە گرنگانەی ئەم فرمانە پیرۆزەیان پێ سپێردرابوو دەستە چەکدارەکانی بادینان بوون. ئەوەبوو لە ١٩٧٦/٦/١دا بەبۆنەی تێپەڕبوونی یەك ساڵ بەسەر دامەزراندنییەوە، (ی.ن.ك) یەکەم دەستەی چەکداری خۆی لەسوریاوە ناردەوە بۆ کوردستان.[2] بۆ ئەم مەبەستە مام جەلال چوو بۆ قامیشلی بۆ بەڕێ کردنی ئەم دەستە چەکدارە کە یەکەمین وەجبەی پێشمەرگە بوو بەرەو کوردستان گەڕاوەتەوە. نەجمەدین بیۆك کەیا (نەجۆ) ئەم پۆلە پێشمەرگەیەی گەیاندەوە باشوری کوردستان،[3] نەقیبی ئەندازیار (ئیبراهیم عەزۆ محەمەد)* فەرماندەی دەستە

---

[1] قیادەی موەقەتە لەچ بەرەیەکدا وەستاوە، ل٣٩.

[2] هەواڵنامەی خەباتی شۆڕشگێڕانەی گەلی کوردستانی عیراق، ل٢٥.

[3] نەوشیروان مستەفا ئەمین، لەکەناری دانەوبەوە...ل٨٩-٩٠.

* ئیبراهیم عەزۆ ناسراو بە (جەبار)، لەساڵی ١٩٤٩ لە دێی گرڤر(ناحیەی عینزالە)لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٦٩کۆلیجی ئەندازیاری زانکۆی موصلی تەواو کردووە، لێپرسراوی لیژنەی یەکێتی قوتابیانی کوردستان بووە لە زانکۆ تا دەرچوونی. دوای تەواو کردنی خوێندن لە سوپای عیراقدا ئەفسەر بووە. لەیەکێتی سۆڤیەت و مصر دا خولی ڕاهێنان و مەشقی سەربازیی بینیوە، دوای ئەم خولانە پلەی (نەقیب)ی وەرگرتووە لە سوپادا، لەساڵی ١٩٧١دا بووە بە ئەندامی کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستان، و بەر لە دەرچوونی بۆ سوریا ئەندامی کۆمیتەی شاری بەغدا بوو. سەرکردەی یەکەمین دەستەی کادیران و پێشمەرگە بوو، و لە١٩٧٦/٧/١٧دا لەگەڵ ژمارەیەك پێشمەرگەی تر کەوتنە بۆسەیەکی قیادەی

چەکدارەکانی بادینـان بـوو، یەکـەمجار لـەنزیك روبـاری (هیـزل) لەپشـتی زاخـۆوە لەگـەڵ پێشـمەرگەکانی تـردا یـەکی گرتـەوە بـۆ رێکخسـتنەوەی مەفرەزەکان و کارو فرمان بەسەریاندا، کە ژمارەیان (٣٧) پێشـمەرگە بـوو، دابەش بوون بە(٤) مەفرەزەوە: فەرماندەی هەریەك لەمەفرەزەکان (ئیبراهیم عەزۆ، عزەت ئیسماعیل شەنگاری، عمر ئیبراهیم رەشید، جەبار مەلا غەنی سندی) بوون. ئەم چوار دەستەیە بۆ جێبەجێ کردنی ئەرکەکانیان دابەش بوون بەسـەر ناوچەکانی زاخۆ، ئامێدی، دهـۆك، هەریەکـەیان لەلایەکـەوە کەوتنە چالاکی سیاسی و رێکخراوەیی و پێشمەرگەیی.[1]

فەرمانـدەی مـەفرەزەکان و پێشـمەرگەکان، زۆربـەیان پێشـمەرگە یـان کادر بوون لەشۆڕشی ئەیلول دا، شارەزای ناوچەکانی بادینـان و ئاشـنای خەڵکەکەی بوون.[2]

ئەم دەستە پارتیزانە پێشمەرگەی هەڵبژاردەی لاوە شۆڕشێگڕو ئازاو نەبەزەکانی بادینان بوون، هەموویان مەشقی جەنگی‌یان پێ کرابوو. خولی پەروەردەکردنی سیاسیان دیبو. جگـە لـەوەی لەشـەڕەکانی ١٩٧٤-١٩٧٥ دا هەموو پێشمەرگە بوو بوون، هەندێکیان کادری سیاسی بوون و لـەخولی کادیری پارتی دەرچووبوون.

لـەناو ئـەو پێشـمەرگانەدا خـەڵکی زاخـۆ، دهـۆك، شـێخان، عەینزالـە، تەلەعفـەرو شـەنگاریان تێـدابوو، هەنـدێکیان جوتیـارو هەنـدێکیان

موەقەتەوە، لە ١٩/١٠/١٩٧٦دا بەدیلی شەهید کرا. (دەفتـەری سـەروەری شـەهیدانی دەڤەری بادینان، ل٩-١٠)

[1] هەواڵنامەی خەباتی شۆڕشگێڕی گەلی کوردستانی عیراق، ل٢٥.

[2] نەوشیروان مستەفا ئەمین، لەکەناری دانەوبەوە...ل٨٩.

خوێنـدكاری زانكـۆ بـوون.[1] ئـەم پێشـمەرگانە بـەبیرو بـاوەڕێكی پتـەوو گیـانێكی شۆڕشـگێڕانەو بەورەیـەكی جەنگاوەرانـەوە بـەرەو ناوچـەكانی خۆیـان چـوونو جـەماوەری بادینـانیش پێشـوازییەكی بـێ وێنـەیان لێ كردن، چ بەهاوكاری كردنو یارمـەتی دانیـان، چ ڕێنمایی كردنیـان، وە چ بەشاردنەوەو داڵدەدانیان.[2]

ئەم دەستە پێشمەرگەیە ماوەیەكی باش بەناوچەكاندا گەڕاو دەستی كـردەوە بەخـەڵك هانـدانو ڕێكخسـتنو پێوەنـدی دروسـت كـردن لەگـەڵ تێكۆشەرانی شـارەكانو مـژدەیان بەجـەماوەردا كـە خـەباتی چەكدارانە وا خەریكـە دەسـت دەبكاتـەوە، لـەو مـاوە كەمـەدا زۆر سـەركەوتوانە كـارو فرمانەكانی خۆیان بەجێ هێناو لەزۆر شوێنو ناوچەدا تۆوی ڕێكخستنو پێشـمەرگەیان چـاندو ڕۆڵێكـی گـەورەیان گێـڕا لەجۆشـدانی كۆمـەڵانی خەڵكو سازدانەوەی تێكۆشەران بۆ شەڕی پێشمەرگانە.[3]

بـــەڵام ئـــەم مەفرەزانـــە روو بـــەڕووی كۆســـپو تەگـــەرە هاتنـــەوە لەناوچەكەدا، ئەویش ڕێگری دروست كردنی قیادەی موەقەتە بوو بۆیـان. چـــەكدارەكانی قیـــادەی موەقەتـــەو ســـەركردەكانیان لـــەباتی ئـــەوەی بەلەخۆبوردنو گیانبازی ئەو پێشمەرگانەو دەست پێ كردنەوەی خـەباتی چەكدار شادبنو پشتیوانی لەو پێشمەرگانە بكەن كە لـەپێناوی بـەرگری لەنەتەوەو نیشتمانەكەیان گیانی خۆیان هاویشتبووە سەر لەپی دەستیان و ئەچوون بەگـژ زەبـرو زەنگـی دڕندانـەی دوژمنـدا، كەچـی پـێی قـەلسو

[1] قیادەی موەقەتە لەچ بەرەیەكدا وەستاوە، ل٤٠.
[2] هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل٤١.
[3] هەواڵنامەی خەباتی شۆڕشگێڕی گەلی كوردستانی عیراق، ل٢٥.

دڵگران بوون و کەوتنە هەڵپەی لەناو بردنیان بەیارمەتی (میت)ی دەزگای جاسوسی تورکیاو بەهاوکاری خێڵ و هۆزە کۆنە پەرستە خائینەکانی قشوری و گولی، دەیان چەکداری خەڵکی تورکیایان سازداو خستیانە دوایان بۆ دۆزینەوەو لەنێو بردنیان.[1] و پڕوپاگەندەی ئەوەیان بڵاودەکردەوە گوایە ئیبراهیم عەزۆو هاوڕێکانی پیاوی (سەدام حسێن)ن.

لە ١٥ی تەمووزی ١٩٧٦ ئیبراهیم عەزۆ بۆ بەڕێکردنی پێشمەرگەی نەخۆش (تەها شەنگاری) و ناردنی پۆستەیەکی نامەو نوسراو لەگەڵ دەستەکەی چووە ناوچەی گۆیی (قەزای ئولودەرە) لەویلایەتی هەکاری لەباکوری کوردستان.

سەرکردایەتی قیادەی موەقەتە کە پێشتر هەستی بەجموجۆڵی شۆڕشگێڕانەی (ی.ن.ك) کردبوو لەناوچەکەدا، هەندێك جاسوسی ناردبووە باکوری کوردستان لەسەر سنوری ئولودەرە – چەلی (چەقورجە) بۆ چاودێری کردنی کادرو پێشمەرگەکانی (ی.ن.ك) و رێگرتن لەچالاکیەکانیان و هاندانی خێڵ و هۆزە دواکەوتووەکانی سنور دژیان، کە گوایە تێکۆشەرانی (ی.ن.ك) پیاوی سەدام حسێن و رژێمی عیراقن و ئەیانەوێ شۆڕش لەوان تێك بدەن!!

تاقمی قیادەی موەقەتە خەلکانی ناوچە سنوری یەکانیان ئاگادار کردبووەوە کە هەر چەکدارێکی سەر بە (ی.ن.ك) بەو ناوەدا تێپەڕی بیگرن و چەکەکەی ببەن بۆخۆیان بەو مەرجەی خۆی تەسلیم بەوان بکەن.

---

[1] قیادەی موەقەتە لەچ بەرەیەکدا وەستاوە، ل٣٩، ٤١" بەهرۆز گەلاڵی: کوردایەتی و هەڵوێست، بەرگی یەکەم، ل٣٠-٣١

بەم شێوەیە بەفیتی قیادەی موەقەتە لەگوندی نیروە (ئولودەرە) ئیبراهیم عەزۆ و (٨) پێشمەرگەی تر بەناوی میوانداری‌یەوە بەپێچەوانەی هەموو خوڕەوشت و نەریتێکی کوردەواری‌یەوە بەفێڵ دەستگیر کران.[1]

پاش ئەوەی کە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان گرتنی ئیبڕاهیم عەزۆ و هاوڕێکانی پێگەیشت، لە چەند لایەکەوە تەقەڵای بەردانیانی کرد:-

* مام جەلال بەناوی (ی.ن.ک)ەوە نامەی بۆ ئیدریس و مەسعود بارزانی و عەلی عەبدوڵڵا نووسی، داوای لێ کردن کە دەست بەرداری ئەم جۆرە کردەوانە بن و ئەو هەڤاڵانە ئازاد بکەن و لەجیاتی ئەوە هاوکاری‌یان لەگەڵ بکەن و یارمەتی‌یان بدەن و پشتیوانیان لێ بکەن و نەهێڵن جارێکی تر تاوانی وا بەناوی ئەوانەوە رووبدات. لە هەمان کاتدا نامەی بۆ هەندێك لەو کەسانە نارد کە لە ئێران بوون و جێی متمانەی ماڵی بارزانی بوون تا نفوزی خۆیان لە بەردانی پێشمەرگەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دا بەکار بێنن.[2]

---

[1] هەواڵنامەی خەباتی شۆڕشگێڕانەی گەلی کوردستانی عیراق، ل٢٦.

[2] نامەی مام جەلال بۆ کاك مەسعود بارزانی و کاك ئیدریس بارزانی لە١٩٧٦/٨/١٠، بڕوانە پاشکۆی ژمارە (١٩)؛ نامەی مام جەلال بۆ کاك عەلی عەبدوڵڵا لە ١٩٧٦/٨/١٠، بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٢٠)

* (**التجمـــع الـــوطني العراقـــي**)* لەچـــەندين لاوە هـــەوڵی داو لێپرسراوەکانی قیادەی موەقەتەی لەمەترسی ئەنجامی ئەو جۆرە کارانە وریا کردەوە.[١]

* چەندین کەسایەتی نیشتمان پەروەری کورد لەسوریا کەوتنە تکا، تەنانەت وەفدێکیشیان چوو بۆ ئەو ناوچەیەی ئەو هەڤاڵانەی لێ زیندانی کرابوون کوردستانی تورکیا. چەندین حزبی کوردی سوریا ناڕەزایی‌یان دەربڕی‌و داوای ئازاد کردنیان کردن.[٢]

* لەباکوری کوردستانیش چەندین کەس‌و تاقمی نیشتمان پەروەر کەوتنە هەوڵدان بۆ ئازاد کردنی ئەم هەڤالانە تەنانەت پارتی شۆڕشی میللی کوردستان کە بە(د.د.ك.د) ناسرابوو، وەفدێکیان ناردە لای لێپرسراوانی قیادەی موەقەتەو ئامادەیی‌یان دەربڕی کە بکەونە نێوانەوەو لەهەمان کاتدا هەڕەشەیان لەقیادەی موەقەتە کرد کە ئەگەر ئەو هەڤاڵانە ئازاد نەکەن ئەوا دەکەونە دژایەتی کردنیان.[٣]

بەڵام سەرکردایەتی قیادەی موەقەتە گوێیان نەدایە ئەو هەموو هەوڵە خێرخوازانەیەو تەقەلاکانی کوردیان پشتگوێ خست، بەپێچەوانەوە شەڕی پێشمەرگەکانی(ی.ن.ك) و لەنێوبردنیان گرتەبەر.[٤]

---

* (**التجمع الديمقراطي العراقي**) ئەو بەرەیە بوو کە هێزە بەرهەڵستکارەکانی عیراق لە سوریا پێکیان هێنا بوو و چەند رێکخراوێکی سیاسی تێدابوو.

[١] قیادەی موەقەتە لەچ بەرەیەکدا وەستاوە، ل٤١-٤٢.

[٢] قیادەی موەقەتە لەچ بەرەیەکدا وەستاوە، ل٤١-٤٢.

[٣] هەمان سەرچاوە

[٤] بەهرۆز گەلاڵی: کوردایەتی و هەڵوێست، ل٣٢

ئیــبراهیم عــەزۆ و هاوڕێکــانی ماوەیــەك بــەگیراوی لەناوچــەکانی ئولودەرە، قوشوری و ئەرتوشی (چەلی) سوڕێنرانەوە، تا پاشتر لەگەڵ چەند هەڤاڵێکی تریان دا لە١٩/١٠/١٩٧٦دا لەلایەن قیادەی موەقەتە شەهیدکران.[1]

لەو بارو دۆخە دژوارەدا مەفرەزەکانی یەکێتیی لە نێوچەی بادینان تا چەند هەفتەیەك لەیەکدی دەپچڕێن و پاش ئەوە یەکدی دەگرنەوەو بڕیار دەدەن کە مەفرەزەی (عزت شەنگاری و عومەرئیبراهیم) بە دوای سۆراخی ئیبراهیم عەزۆ و پێشمەرگەکانیدا بگەڕێن و مەفرەزەکەی (جەباری مەلا غەنی سەندی)ش لە ڕاپەڕاندنی ئەرکەکانی خۆی بەردەوام بێت. بەڵام مەخابن هەردوو ئەو مەفرەزەیەش بەهەمان ڕێ و شوێنی ئیبراهیم عەزۆدا دەچن و لە گوندی (روبوزك) لە قەزای ئولودەرەی سەر بە هەکاری دەکەونە بۆ سەیەکی سەر بەقیادەی موەقەتەوەو چەك دەکرێن. هەر لەوێ هەردوو فەرماندەی مەفرەزەکان شەهید دەکرێن و پێشمەرگەکانیش زیندان دەکرێن کە ژمارەیان (١٨) کەس دەبێت و پاش چەند ڕۆژێك هەر لە ئەشکەوتی (باڤێ) دا گوللە باران دەکرێن.[2]

شایانی باسە کە مەفرەزەکەی (جەباری مەلا غەنی سندی و عەبدول ڕەحمانی شەنگاری) کە بۆ حەسانەوە لەسەر کانیەکی پشت زاخۆ بوون، لەناکاو لە لایەن قیادەی موقەتەوە دەستریژ دەکرێن و هەر لەوێدا جەباری مەلا غەنی و سێ پێشمەرگە شەهید دەکرێن و عەبدول ڕەحمانی شەنگاری

---

[1] هەواڵنامەی خەباتی شۆڕشگێڕی گەلی کوردستانی عیراق، ل٢٦.

[2] قیادەی موەقەتە لەچ بەرەیەکدا وەستاوە، ل٤٣-٤٤.

و چوار پێشمەرگەی تر خۆیان دەرباز دەکەن بەڵام لەهەمان رۆژدا لەلایەن سوپای عیراقەوە ئەوانیش بەدیل گیران و دوای ئازاردان و ئەشکەنجەو لێپرسینەوەیەکی دڕندانە*، لە ٢٩/ مارتی ١٩٧٧ لەقەسابخانەی موسڵ لەسێدارە دران.(١)

بەم جۆرە دەستە چەکدارەکانی بادینان لەلایەن چەکدارەکانی قیادەی موەقەتە بەفێڵ و پیلان، دور لەخوڕەوشتی سیاسی شۆڕشگێڕانە لەناو بران، ئەم دەستە شەهیدانە تاوانێکیان نەکردبوو، تا شایستەی ئەو جۆرە راونان و کوشتنە بن و گوناهێکیان نەبوو بەو دەردە ببرێن، ئەمانە کەسێکیان لەقیادەی موەقەتە نەکوشتبوو، ئەمانە سالانی ١٩٧٤-١٩٧٥ پێشمەرگەی دڵسۆزی شۆڕش و لەبەر فەرمانی بارزانی بوون. مەگەر تەنها گوناهەکەیان ئەوەبووبێ کە دڵسۆزی کوردو کوردستان بوون و هەوڵیان ئەدا گڕی شۆڕش هەڵبگیرسێننەوە.

لەم بارەیەوە (فرەنسۆ هەریری)دەڵێت:"جەلال تالەبانی ویستی لە سوریاوە هەندێ مەفرەزە بنێرێت لەمەفرەزەکانی ئێمە بدا لەناوچەی بادینان، هەندێ خەڵکی نارد و لەوێ توشی شەڕی کردن، لەبرادەرانی ئێمەیان داو زۆر کەسیش لەوێ شەهیدبوون".(٢)

لێرەدا دەکرێ بپرسین، ئایا چ بەڵگەیەك هەیە کە مام جەلال ئەم مەفرەزانەی بۆ ئەوە ناردبوو تا لە چەکدارەکانی پارتی بدەن؟ ئایا لەکوێ ئەم مەفرەزانە چوونە سەر پارتی و شەڕیان پێ فرۆشتن؟ئەی ئەو (زۆر

---

* بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٢٧)

(١) قیادەی موەقەتە لەچ بەرەیەکدا وەستاوە، ل٤٤.

(٢) فرەنسۆ هەریری: بۆ ئەوەی مێژوو بە چەواشەیی نەنوسرێ، ل٢٠

کەس)انەی کە لەپارتی کوژران کێ بوون و ناویان چی بوو؟بۆچی تەنها یەك کەس لەم کوژراوانە ناویان نەهاتووە لە ئەدەبیاتەکانی پارتی‌دا؟ یاخود مەسەلەکە بە پێچەوانەوە بوو و قیادەی موەقەتە لە کوردستانی ژێردەستی تورکیاوە ڕێگەی خەباتیان لە مەفرەزە سەرەتایی‌یەکانی (ی.ن.ك) گرت و بەفێڵ و پیلان لەنێویان بردن. چونکە لە ڕاستی‌دا ئەوکاتە هێشتا هیچ چەکدارێکی پارتی نەگەڕابوونەوە کوردستان تاکو یەکێتی هەوڵ بدات ڕێگەی کارکردنیان پێ‌بگرێ‌و هێزی چەکدار بنێرێتە سەریان.

ئەم ڕاستی‌یەش لەو لیژنە سێ‌قۆڵی‌یە هاوبەشی‌یەدا دەردەکەوێ کە پێک هاتبوو لەنوێنەرانی (ی.ن.ك) و حزبی‌بەعس(قیادەی قوتری) و قیادەی موەقەتە تابچنە تورکیا بۆ لێکۆڵینەوەی ئەو مەسەلەیە، بەلاّم قیادەی موەقەتە نەیانهێشت لەو مەسەلەیە بکۆڵنەوەو خەریك بوو بەکوشتن‌و بەگرتنیان بدەن.[1]

بێ‌گومان لەناوبردنی ئەم چەند دەستە پێشمەرگەیە، کە (ی.ن.ك) هێشتا لەسەرەتای کارکردندابوو، مەغزایەکی گرنگ‌و مانایەکی زۆری هەبوو، ئەم چەند مەفرەزە بچوکە ناوکی هێزی پێشمەرگەی بادینان بوون‌و بەپێی ئەو پلانەی پێشمەرگەی (ی.ن.ك) داینابوو، بادینانیش یەکێك بوو لەئەڵقە گرنگ‌و بنچینەییەکانی نەخشەی دەست پێ کردنەوەی خەباتی سیاسی چەکدارو هەڵگیرساندنەوەی گڕی شۆڕش لە باشوری کوردستاندا.

---

[1] قیادەی موەقەتە لەچ بەرەیەکدا وەستاوە، ل٤٥.

هەرچەندە ئەم تاوانە گەورەیەی قیادەی موەقەتە دەرهەق بەئیبراهیم عەزۆو هاوڕێکانی کارێکی زۆر نەئانە(سلبی) کردە سەر گەشەپێدانی چالاکی شۆڕشگێڕانەو چەکدارانە لەوڵاتدا، بەڵام چونکە هێزی بنچینەیی شۆڕش و رێکخستنی شۆڕشگێڕانە لەوڵاتدا، خۆ سازدان بەهێمنی و بەئەسپایی بەردەوام بوو، بۆیە ئەم تاوانە نەیتوانی پەکی هەڵگیرسانەوەی خەباتی چەکداری بخات، هەرچەندە لەڕوی چەك و تفاقەوە پەکی پێشمەرگەکانی کوردستانی خست، چونکە هەر زوو پێش ناردنەوەی ئەم تێکۆشەرانە دەستەی دامەزرێنەری (ی.ن.ك) لەگەڵ کۆمیتەی هەرێمەکانی کۆمەڵە پێك هاتبوون کە چەندین دەستەی چەکدار بنێرنە دەرەوە، هەروەها (د. خالید سەعید)یش خۆی تاقمێکی سازدابوو، کە(حاجی شێخەی بنزیری) و دەیان چەکداری کەیش ئامادە بوون لەگەڵ ئەو دا.[1]

لەهەمان کاتدا کەسەرکردایەتی دەرەوەی وڵات بەبۆنەی تێپەڕبوونی ساڵێك بەسەر دامەزراندنی (ی.ن.ك) دەستە چەکدارەکانی بادینانی ناردەوە، سەرکردایەتی ناوخۆش بڕیاری دا کەلەهەمان کاتدا ئەودەستە چەکدارانەی کە ئامادەی کردبوون بیان نێرێتە شاخ بۆ دەست پێ کردنەوەی شۆڕشی چەکداری کە بڕیار بوو ١٩٧٦/٦/١ دەست پێ بکا بەڵام لەبەر هەندێ هۆکار دواخرا بۆ ١٩٧٦/٦/٢٦. شایانی باسە هەر ئەو شەوە یەکەم مەفرەزە کە پێکهاتبوون لە (مەحمود عەبدولرەحمان – خولە کەشکۆل، عەلی شیعە، شەوکەتی حاجی موشیر، حامیدی حاجی غالی،

[1] هەواڵنامەی خەباتی شۆرگێری گەلی کوردستانی عیراق، ل٥ " شێخ عەلی بیرەوەرییەکانی بۆ رێبازی نوێ دەگێڕێتەوە، رێبازی نوێ، ژمارە (١٣)، ل١٠٧-١٠٨.

حەمەی حاجی مەحمود، تۆفیق رەحیم، حەمە سەعید محەمەد ئەمین) بەرەو شاخی سورێن دەکەونەڕێ، [1]جگە لەمانە چەند دەستەیەکی دیکەش بۆ سازدانی خەباتی پێشمەرگایەتی دەچنە شاخ، بۆ نمونە:-

له ١٩٧٦/٧/١٩ نەجمەدین عەزیز (سالار) و جەمالی عەلی باپیر و تاهیر شێخ سدیق و محەمەد غەریب دەچنە ناوچەی شاربازێڕ، له ١٩٧٦/٧/٢١دا دەستەیەکی چەکدار بەفەرماندەیی (جەمال عەلی باپیر) لەجافەتی پێك هات، و لە ١٩٧٦/٧/٢٩ دەستەیەکی چەکداری تر لەشاربازێڕ بەفەرماندەیی ملازم جوامێر سیامیر پێك هات.[2]

یەکەم کاری پێشمەرگەکان پڕوپاگەندەی راگەیاندن بوو، مژدەی سەرهەڵدانی شۆڕشی نوێ و پێشمەرگە بوو، هاندانی خەلکی‌بوو کە خۆیان بەحکومەتی بەعس نەفرۆشن، لەگەڵ دام‌و دەزگاکانی رژێم کارنەکەن، داوای یارمەتی و چەك‌و تەقەمەنی‌یان لێ ئەکردن. پێشمەرگەکانیش خۆیان کاری پارتزانانەیان دەکرد کە بەڕۆژ خۆیان لەمەکۆی تایبەتیدا ئەشاردەوە، بەشەویش جموجوڵی خۆیان دەکردو

---

[1]محمدی حاجی محمود: رۆژژمێری پێشمەرگەیەك، بەرگی یەکەم١٩٧٦-١٩٨١، ل٢٣" چاوپێکەوتن لەگەل مەلا بەختیار، لە ٢٠٠١/٣/١٤ لە سلێمانی؛ شەوکەتی حاجی مشیر: مێژووی ئەم گەلە بە خوێن نوسراوە، هەقە دلسۆزبین بۆی و چەواشەی نەکەین، کوردستانی نوێ، ژمارە(٤٠٥)، ١٩٩٣/٦/٦.

[2]چاو پێکەوتن لەگەڵ سالار عەزیز، لە ٢٠٠١/١٠/١٣، لە سلێمانی؛ هەواڵنامەی خەباتی شۆڕشگێڕی گەلی کوردستانی عیراق، ل٢٦.

کۆبوونەوەیان بەخەڵکی گوندەکان دەکرد، بۆ ئەوەی نەزانن ژمارەیان کەمە هەندێ جار جۆرەها تاکتیکی پێشمەرگانەیان بەکاردەهێنا.[1]

لەشـەوی ١٩٧٦/٧/١١ دەسـتەی چـەکداری هـەورامان و شـارەزوور لەسەر ڕێگەی خورماڵ- سەید سادق یەکەمین چالاکی پێشمەرگەیی نواند بەلێدانی لـەئوتومبێلێکی پۆلیسـی کـە لەئەنجامـدا (٢) پـۆلیس کـوژران و (٢)ی تـریش برینـدار کـران، ڕۆژی دواتـر لەهـەموو ناوچەکانی شارەزورو هەڵەبجە بڵاوبۆوە کە پێشمەرگە سەریان هەڵداوە تەوە.[2]

لەشەوی ١٩٧٦/٧/٣٠ بەبۆنەی (٣٠) تەمموزەوە ڕژێم ئاهەنگێك ساز دەکات لەهاوینەهـەواری (ئەحمـەد ئاوا)، مەفرەزەکـەی شـارەزوور هێـرش دەکەنە سـەریان و تەقە لەسـەربازەکانی ڕژێـم دەکـەن و چـەند کەسێکیان لێ دەکـوژن، بێگومـان ئەمـەش پڕوپاگەندەیـەکی بـاش بـوو بـۆ پێشـمەرگەو شۆڕش، چونکە بەهەزاران کەس لەشارە جیاجیاکانی خواروو ناوەڕاستی عیراقەوە ڕوویان کردبووە ئەم هاوینەهەوارە.[3]

پـاش ئـەو ڕووداوە بـە هەفتەیـەك لـە (١٩٧٦/٨/٨) دا ژمارەیـەك لـەو کورد پەروەرانەی دوور خرابوونەوە بۆ ناوچەکانی ناوەڕاست و خوارووی عێراق لەسەر داوای مام جەلال کە نامەی بۆ ناردبوون، بڕیاریان دا لـە ژێـر

---

[1] شێخ عەلی بیرەوەرییەکانی بۆ ڕێبازی نوێ دەگێڕێتـەوە، ڕێبـازی نـوێ ژمـارە (١٣)، ل١٠٩.

[2] هەمان سەرچاوە، ل١١٠

[3] شەوکەتی حاجی مشیر: مێژووی ئەم گەلە بە خوێن نوسراوە، هەقە دلسۆزبین بۆی و چەواشەی نەکەین، کوردستانی نوێ، ژمارە(٤٠٥)، ١٩٩٣/٦/٦.

دەستی دووژمن هەڵبێن و خۆیان بگەیێننە چیاکانی کوردستان و بەشداری لە خەباتی ڕەوای نوێی نەتەوەکەیاندا بکەن.

د. خالید سەعید، سەعدی گچکە لە (بەغدا)، عومەر مستەفا دەبابەو سەید کاکە لە (رمادی)، عەلی عەسکەری لە (رفاعی)، تایەری عەلی والی لە (عمارە)ەوە شوێنەکانی خۆیان بەنهێنی بەجێ هێشت و بەرەو کوردستان کەوتنەڕێو بڕیاریان دا کە هەڤاڵێکیان بچێتە سلێمانی و هەندێکی تریان بچنە چیای قەندیل.[1]

لە ١٩٧٦/٨/١٤ هەڤالان (د. خالید سەعید، عومەر دەبابە، سەعدی گچکە، سەید کاکە، یاسین قادر، جەعفەر ئەسوەدو جەوهەر سەعید) گەیشتنە گوندی (ئینەدزی)ی قەندیل و دەستیان کرد بەدۆزینەوەو ڕێکخستنەوەو ئامادەکردنی دەستەی چەکدار.[2]

هەر لەم بارەیەوە سەید کاکە دەڵێ:" لە ٨/١٥ گەیشتینە قەندیل، (عەلی کۆ)ی لێ بوو کە دەوری (٢٠) کەسی لەخێڵەکەی خۆی لەگەڵدابوو". دەزگەکانی رژێمی بەغدا لەحاجی ئۆمەران بە عەلی کۆ یان راگەیاندبوو کە راگوێزی باشوری عیراقی دەکەن. ناوبراو لەترسی ئەو بڕیارەی رژێم هەلات نەك لەدڵسۆزی خۆیەوە. لەهەمان کاتدا پێوەندی لەگەڵ رژێمی ئێرانیش دا هەبوو.[3]

---

[1] ئاسی رەباتی: هەڵوێستی یەکێتی و تاڵەبانی دەربارەی شۆڕشی کوردستانی باشور، ل٤١

[2] هەواڵنامەی خەباتی شۆڕشگێڕی گەلی کوردستانی عیراق، ل٢٧ ؛ سەید کاکە، بیرەوەری پێشمەرگەیەك، ل٨٧.

[3] سەید کاکە: بیرەوەری پێشمەرگەیەك، ل٨٧.

لـەپاییزی ١٩٧٦دا مـەفرەزەکانی پێشـمەرگەی (ی.ن.ك) گەیشـتنە ناوچەکانی خۆشناوەتی و دەوروبەری کۆیەو زرارەتی و دۆڵـی سماقولی و زۆر شوێنی تر.[1]

بـۆ یەکـەم جـار شـەڕو پێکـدادانی سـوپای عێراقـی و پێشـمەرگەی کوردسـتان دوای هەرەسـی ١٩٧٥ لـە شـەوی ١٣-١٩٧٦/٩/١٤ دا بـوو لـە گوندی (قاینجە) کە لەوێدا هێزێکی سەربازی گەورەی رژێم هێرشی سەر مەفرەزەی شارەزووریان کردوو لە ئەنجامی شەرێکی دەستەو یەخانەدا کورد یەکەم شەهیدی دا کە ئەویش (فاتیح شێخ حەیدەر) بوو.[2]

جگـە لـە (ی.ن.ك) لـەو سـەردەمەدا چـەند مەفرەزەیـەکی بچـوکی (پاسۆك)یش رویان کردە شاخ و دەستیان بە خەباتی چەکداری کرد، لە کەسە هەرە ناودارەکانیان کە لەو سەردەمەدا رۆڵـی هەبوو(جەلالی حاجی حسێن) بوو. و پێوەندی شیان لەگەل یەکێتی زۆر باش بوو.[3]

کۆمـەڵانی خـەڵکی کوردسـتان هـەر لەسـەرەتاوە هیوایـەکی گـەورەیان بەتاقی کردنەوەی ئەم جارە هەبوو و بەگەشبینیەوە سەیری چالاکی ئەو دەسـتە چـەکدارە بچـوکانەیان دەکـرد کـە بەتوانایـەکی زۆر کەمـەوە،

---

(1) رێباز، قەندیل بەغدای هەژاند، بەرگی یەکەم، ل٦٧.

(2) محمـدی حـاجی محمـود: رۆژژمێـری پێشـمەرگەیەك، بـەرگی یەکـەم١٩٧٦-١٩٨١، ل٤٠-٤١؛ شـێخ عـەلی بیرەوەریـیـەکانی بـۆ رێبـازی نـوێ دەگێڕێتـەوە، رێبـازی نـوێ، ژمارە(١٣)، ل١١٢؛ شـەوکەتی حـاجی مشـیر: مێـژووی ئـەم گەلـە بـە خـوێن نوسـراوە، هەقـە دلسـۆزبین بـۆی و چەواشـەی نەکـەین، کوردسـتانی نـوێ، ژمـارە(٤٠٥)، ١٩٩٣/٦/٦.

(3) چاوپێکەوتن لەگەل مەلا بەختیار، لە ٢٠٠١/٣/١٤ لە سلێمانی.

بەبرسێتی و روتی و رەجالی‌یەوە دەستیان دابووە شۆڕش، ئەو دەمە لەناو لاوەکاندا ئەو بیرو باوەڕە باوبوو کە (هەر گەلێك چەندە بچوك و لاوازو بێ هێز بێت، دەتوانێ بەشێوازی خەباتی چەکداری درێژخایەن روو بەڕووی گەورەترین هێزی سەربازی و سیاسی ئەم دنیایە بێتەوەو چۆکیشی پێ دابدات.[1] نمونەی ئەزموون و تاقی کردنەوەی ڤیتنام و لاوس و کەمبۆدیایان لەبەر چاووبوو، کە چۆن توانیان هێزەکانی ئەمریکا لەناوچەکەیان دەرپەڕێنن.

ئەو سەردەمە لەکوردستاندا دوو بۆچوونی جیاواز دەربارەی خەباتی چەکداری و چۆنیەتی پێکهێنانی هێزی پێشمەرگەو دەست پێ کردنەوەی لەئارادابوون:-

یەکەمیان: شاسوار جەلال (ئارام) نوێنەرایەتی دەکرد، و بریتی بوو لەدروست کردنی دەستەی چەکداری بچوك بچوك، کە ئەرکی سەرەکی هۆشیار کردنەوەی کۆمەلانی خەلك بێت (فرق الدعايه المسلحه)، وە پەلە نەکردن لەشەڕو پێکدادان و چالاکی سەربازی و بایەخ دان بەئیش و کاری سیاسی و رۆشنبیری لەناو جوتیاراندا. هەروەها پەلەنەکردن لەژمارەو چەندایەتی هێزی پێشمەرگەو پشت گوێ نەخستنی دەسەلاتی رابەری سیاسی و رێکخستن، و بوار نەدان بەوەی هێزی سەربازی بەلولەی تفەنگ دەسەلاتی خۆی بەسەر رێکخستنی سیاسی‌دا بسەپێنێ و بیکاتە پاشکۆی خۆی شەهید ئارام لە(پێڕەوی ناوخۆی دەستە چەکدارەکان)دا

[1] فازیل کەریم ئەحمەد: خەباتی چەکدار لەنێوان ئەفسانەو راستی‌دا، گۆڤاری یەکگرتن، ژمارە(٩) ل٣٥.

هەوڵی‌داوە هێڵە سەرەکیەکانی ئەم بۆچوونە بچەسپێنێ، بۆ ئەوەی نەهێلرێت دیاردەی عەشیرەتگەری لەنێو هێزی پێشمەرگەدا سەر هەڵبداتەوە.[1] و بەدەستەی پێشمەرگەی نهێنی پارتیزانیەوە بۆ هۆشیار کردنەوەی زەحمەتکێشان بەناوی شۆڕشی نوێوە لەدێهاتو شاخەکانەوە دەست بکرێ بەشۆڕشی درێژخایەن لەپێناوی روخاندنی رژێم و هێنانە سەرکاری رژێمێکی دیموکراتی ئیئتلافی عیراقی کە ئۆتۆنۆمی راستەقینە بۆ کوردستان دابین بکات، شۆڕشەکەش ناو بنرێ (شۆڕشی عیراقی لەکوردستانەوە هەڵگیرساو).[2]

دووەمیان: عەلی عەسکەری نوێنەرایەتی دەکرد، ئەم پێی وابوو دام و دەزگا لێکترازاوەکانی بزوتنەوە چەکدارەکەی پێشوو، دەتوانرێ سەر لەنوێ وەك جاران ببوژێنرێتەوەو درێژە بەخەباتی چەکداری بدرێ، ئەوانەی لایەنگری ئەم بۆچوونەیان دەکرد، هەمیشە ئەم رستەیەیان دووبارە دەکردەوە کە (تەنها سەرکردایەتیەك هەرەسی هێناوە، جەماوەر هەمان جەماوەرەو رژێمیش هەمان رژێم زوڵم و زۆرداریش هەر بەردەوامە).[3]

---

[1] فازیل کەریم ئەحمەد: خەباتی چەکدار لەنێوان ئەفسانەو راستیدا، گۆڤاری یەکگرتن، ژمارە(٩)، ل٤٠؛ چاو پێکەوتن لەگەڵ سالار عەزیز، لە ٢٠٠١/١٠/١٣، لە سلێمانی؛ چاو پێکەوتن لەگەڵ ملازم عومەر عبدالله، لە ٢٠٠١/١٠/١٠ لە سلێمانی

[2] حیکمەت محەمەد کەریم: شۆڕشی کوردستان و گۆڕانکاریەکانی سەردەم، ل٢٣٥.

[3] فازیل کەریم ئەحمەد: خەباتی چەکدار لە نێوان ئەفسانەو راستیدا، گۆڤاری یەکگرتن، ژمارە(٩)، ل٤١.

ئەودەستەیە پێکەوەنانی هێزێکی چەکدارانەی فراوانیان لەتەواوی چین و توێژەکانی گەلدا وەك خۆپیشاندانێکی چەکدارانە پەسەند دەکرد هەتا فشار بخرێتە سەر رژێم و مفاوەزات بەزوویی بسەلمێنێ و کورد لەمەترسی شۆڤینیزم رزگاری ببێ.[1] عەلی عەسکەری سەرجەمی بیرکردنەوەو بۆچوونی خۆی بەم شێوەیە دەردەبڕی کە (دەبێ خۆپیشاندانێکی چەکدارانە بکەین، بۆ ئەوەی رژێم مفاوەزاتمان لەگەڵدا بکات)، بۆیە هەوڵیان دەدا بەکورتترین ماوە گەورەترین ژمارەی چەکدار لەخۆیان کۆبکەنەوە، بێ ئەوەی گوێ بدەنە چۆنایەتی و شێوەی رێکخستن و پەروەردە کردنی سیاسی. گرنگ ئەوەبوو رژێم بگەیەننە ئەو بڕوایەی ئەمان بەنوێنەری گەلی کورد دابنێن و لەسەر مێزی مفاوەزات گفتوگۆیان لەگەڵدا بکات خۆئەگەر رژێم بەشێوەی ئاشتی‌یانەو گفتوگۆ رازی نەبوو ئەوا وەك هێزێکی سیاسی سەیر بکرێن و بەنوێنەری گەلی کورد قبوڵ بکرێن.[2]

ئەوانەی پێیان وابوو کە ئەبێ (ی.ن.ك) هێزی گەورەو بەژمارە پێکەوە بنێت و ئەیانویست لەماوەیەکی کەمدا لەشکرە دامرکاوەکانی جاران هەڵسێنەوە، بەڵگەیان ئەوە بوو کە : شەڕی ئەمجارە شەڕی مان و نەمانە، شەڕی بەرگری کردنە، نەك رزگاری نیشتمانی دیموکراتی، ئەبێ دەرگا بخرێتە سەر پشت بۆ هەموو ئەو هێزانەی کە ئەیانەوێت دژی رژێم و

---

[1] حیکمەت محەمەد کەریم: شۆڕشی کوردستان و گۆڕانکاری‌یەکانی سەردەم، ل٢٣٥.

[2] فازیل کەریم ئەحمەد: خەباتی چەکدار لە نێوان ئەفسانەو راستی‌دا، گۆڤاری یەکگرتن، ژمارە(٩) ل٤١.

بەشـــداری لـــە مـــافی کـــورد بکـــەن. ئـــەم بیروڕایـــە تـــەنها ســـۆزێکی نەتەوەییانەبوو وەك لەوەی بیرکردنەوەیەکی زانستی و شارەزایانە بێت لەجەنگ و تێگەیشتنی بارودۆخی کوردستان و خاسیەتەکانی لێکدانەوەی بەپێی کەمی چەك و پێداویستیەکانی جەنگ.[1]

هەمیشـە نـاکۆکی و زۆرانبـازی لـەنێوان ئـەم دوو بۆچـونەدا هـەبوو لەناوچەیەکی دیاریکراودا، کە یەکەمیان دەستەی دامەزرێنـەری (ی.ن.ك) و (کۆمەڵـــەی مارکســـی لینینـــی کوردســـتان) نوێنەرایـــەتیان دەکـــردو دووەمیشـیان پێرەوانـی (بزوتنـەوەی سۆسیالیسـتی کوردسـتان) بـوون، هەردوکیشـیان لـەناو یەکێتیـدا بەشـێوەیەکی گشـتی کاریـان بـۆ هێـزی چەکداری یەکێتی دەکرد.

ئـەو نەخشـە و پلانـەی کۆمەڵـە لەسـەرەتاوە پـەیڕەوی دەکـرد، بـووە قوربـانی ئـەو سیاسـەتە پـڕ نـاکۆکی و دژواریـەی بڕیـاری پـەیڕەوکردنی دابوو، هێزی چەکداری کۆمەڵە لـەو کاتـەدا بەپەنجـەی دەسـت دەژمێـردرا، لەچاو ئەو هێزانەی کە لەدەوری بزوتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان دا کۆبوو بونەوە، بوونی دوو سیاسەت و جیهانبینی زۆر جیاواز، بوونی دوو هێـز یـەکێکیان گـەورەو ئـەوەی کەشیان زۆر بچـوك، تەرازوەکـە بەتـەواوی بەقازانجی بزوتنەوە داشکابوو.

سەرەڕای ئەم نابەرابەریـەش، ئەنـدام و کادرەکـانی کۆمەڵـە سـەریان دانـە دەنوانـدو جڵـەوی خۆیـان نەدەدایـە دەسـتی ئـەوان، بەڵام کۆمەڵـە بـۆ ئـەوەی بتوانـێ خـۆی بپـارێزێ و پارسـەنگێك بـۆ خـۆی دروسـت بکـات و

[1] ج. صادق: خەباتی چەکدار چۆن تێئەگەین؟ گۆڤاری کۆمەڵە، ژمارە(٥)، ل١٣.

حیساب بۆ زاڵ بوون و گەورەبوونی هاوپەیمانەکەی بکات و بتوانێ داکۆکی لەخۆی بکات، لەزۆر شوێن دەستی کرد بەچەکدار کۆکردنەوە، بێ ئەوەی گوێ بداتە چۆنایەتی وناسنامەی چینایەتی ئەوانەی دەیانەوێ بچنە ریزەکانی‌یەوە.[1]

ژمارەیەك لە سەرکردایەتی بزووتنەوە کەسانی ناودار بوون و لەوانە بوون کە لە شۆرشی ئەیلول دا ڕۆلی بەرچاویان بینیبوو. بۆیە زۆربەی ئەو کەسانەی کە دەچوونە ریزی شۆرشەوە پێوەندی‌یان لەگەڵ بزووتنەوەدا دەکرد، لەبەر ئەوە ژمارەیەکی کەمی کۆمەڵە لە ناوچەی هەولێر لە ریزەکانی هێزی پێشمەرگەدابوون.[2]

بەرپاکردنەوەی جەنگی پارتیزانی بۆ ژیاندنەوەی گیانی بەرەنگاربوونەوە سیاسەتێکی دروست بوو، بەڵام پێویستە قسە لەسەر ئەوە بکرێ کە ئەو جەنگە پارتیزانی‌یە بەنیازی چ ستراتیژێکی سیاسی بەرپا کراوە؟ هەڵەکانی بەرپاکردنی جەنگە پارتیزانی‌یەکە چی بوون؟

هەڵبەتە سەرهەڵدانی شەڕی پارتیزانانە بەو شێوە بەرفراوانی‌یەی دووای چوونە دەرەوەی ئەو کەسایەتی‌یە ناسراوانە بوو کە بێگومان چەند لایەنێکی ئەرێتی (اجابی) هەبوو، هەر بەو چەشنەی لایەنی نەرێتی (سلبی) هەبوو.

راپەرینی سەدان چەکدار لەزۆر شوێنی کوردستان دا کڵپەی شۆڕشی لەکوردستاندا بەرز کردەوەو توانای شۆڕشگێڕی لەبن نەهاتووی گەلی

---

[1] فازیل کەریم ئەحمەد: خەباتی چەکدار لە نێوان ئەفسانەو راستی دا، یەکگرتن، ژمارە(٩) ل٤٢.

[2] رێباز: قەندیل بەغدای هەژاند، بەرگی یەکەم، ل٦٨.

کوردی دەربڕییەوەو دەنگی دادپەروەری و ئازادیخوازی کوردەواری بەدنیا راگەیاندەوەو خەباتی کوردایەتی جۆش دایەوە، و لەزۆر شوێنی کوردستان دا ئاگری شۆڕش بڵێسەی سەندەوە، نەخشەو پلانەکانی داگیرکەرانی کوردستانی تێك و پێکدا. بەرگری نیشتمانیی دژی پلانەکانی راگواستن و کاولکردنی کوردستان بەشێوەیەکی فراوان وتوندو تیژی بەخۆ دەگرت. لەزۆر شوێن زۆر شەڕی گەورە قەومان، دوژمن بە دەیان کوژراوو بە سەدان بریندار‌ی هەبوو، سەدان پارچە چەکی دوژمن کەوتە دەستی کورد. کار بەدەستە بەعسیەکان خەیاڵ پلاوی (چارەسەرکردنی یەکجارەکی مەسەلەی کورد) و خەونەکانی کوردایەتی و مراندنی گیانی شۆڕشگێڕی و بەرگریی لەناو بردنی کوردیان لێ بوو بەخەیاڵ. ناچار بوون جارێکی کەش (٦) تیپی سوپای عیراقی بنێرنە کوردستان‌و هەزاران پۆلیس و چەکداری تر بخەنەوە جەنگی کوردستانەوە، کە هەموو ئەمانەش بەپارەو مەسرەفێکی گەلێك زۆر کەوتنە سەر خەزێنەی عیراق. ئائەمانە بوون لایەنە ئیجابی‌یە زۆرەکانی تەقینەوەی خەباتی چەکداری.

بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا لایەنی سەلبیشی لێ کەوتەوە کە بریتی بوو لەهێنانەوەکایەی هەندێك ئاغاو ماوەدان بەبوژاندنەوەی کەسانێکی خراپ‌و دڵڕەش لەڕیزی قیادەی موەقەتەدا لەهەندێ شوێنی کوردستاندا کە جۆرەها کاری ناشایستەیان بەناوی پێشمەرگەوە ئەنجام ئەدا. زۆری و بۆری لەڕێزی پێشمەرگەدا وەك راکردنەوەی چەکدارە خێڵەکی و بەزیوەکان بۆ ریزی دوژمن‌و زیان گەیاندن بەو کەسانەی کە یارمەتی

پێشـمەرگەو شۆڕشـیان دەدا لەشـارەکاندا*، ئەمـە بـووە هـۆی هێنانـە خـــوارەوەی ورەی خـــەڵك‌و دروســـت کردنـــی هەســـتی ســـڵەمینەوە لەپێشمەرگەو جۆرە بێ متمانەیی‌یەك لـەلای زۆر کـەس و باغرکردنـەوەی کاربەدەسـتان، و سـەر لەخـەڵك تێکـدان‌و بوژاندنـەوەی هەنـدێ دەرەبـەگ لەلایەن رژێمی بەعسەوە لەئەنجامی خۆفرۆشتنەوەیان بەدوژمن.

* ئەو هێزە گەورەیەی پێکەوە نرابوو، لەبەر ئەوەی هـەر زۆر و بۆر بوو، بەرگەی ئـەو هێرشـەی نـەگرت کـە لـە بـەهاری١٩٧٧ دا رژێمـی بـەعس کردیـە سـەر دێهاتـەکانی کوردستان و ژمارەی پێشمەرگە لە نزیکەی حەوت هەشت هـەزارەوە گەیشتە حەوت سەد هەشت سەد پێشمەرگەو زۆربەیان بەبێ تەقە و بەرگری کردن، بەپێی خۆیان گەڕانەوەو تەسلیم بوونەوە.

باسی دووەم

ڕێکخستنی نهێنی وخەباتی جەماوەریی شارەکان

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، کاتێك چوە مەیدانی خەباتەوە ئامانجی خەباتەکەی سیاسی‌یانە بوو زیاتر لەوەی چەکدارانە بێت، بۆیە هەر لەسەرەتاوە سەرکردایەتیەکەی باوەڕی وابوو کە دەبێ خەباتی چەکداری بۆ پیشتیوانی بێ لە خەباتی سیاسی، چونکە ئەگەر خەباتی سیاسی پشتیوانێکی چەکدارانەی نەبێ، ئەوا بەعس بە ئاسانی دەتوانێ لەنێوی ببات. هەر لەبەر ئەوە ترسی دامو دەزگا سەرکوت کەرەکانی بەعس لە ڕێکخراوە نهێنیەکانی شار زۆرتر بوو* وەك لە ڕێکخراوە ئاشکراکانی پێشمەرگە، و بەو پەڕی دڕندایەتیەوە سۆراخی دەکردن و لەهەرجێیەك هەستی پێ بکردنایە بەگرتن و ئەشکەنجەو کوشتن هەولی دەدا لە ڕەگ و ڕیشەوە دەریان بهێنێت.[1]

---

* لە نێو ڕێکخستنی شارەکاندا دەستەی چەکداری شۆڕشگێڕانە پێکهێنرابوو، کە لەگەڵ کاتدا گورزی کوشندەیان دەسرەواندە پیاوانی ڕژێمی بەعس و دام و دەزگا حەساسەکانی، و ئەنجامدانی ئەم جۆرەکارانەش دەنگدانەوەی باشی دەبوو لە بەرژەوەندی شۆڕش و لە زیانی دوژمن بوون بۆ نمونە: کاتێك تەرمی شەهیدان شیهابی شێخ نوری و هاوڕێکانی دەبرێنەوە بۆ سلێمانی، لیژنەی ڕێکخستنی ناوشار بڕیار دەدات کە لە تۆڵەی لەسێدارە دانی ئەم کەسایەتیانەدا چالاکیەك ئەنجام بدات. ئەوەبوو بریاریاندا کە لە پارێزگاری سلێمانی بدەن، لە ڕۆژی ٢١/١٢/١٩٧٦ دا لە شەقامی مەولەوی تەقەی لێکراو بریندار کرا. (ی.ن.ك): **٢٤سال خەبات و سەروەری و هەڵویستی شۆڕشگێڕانە...ل٦٨)**

[1] نەوشێروان مستەفا ئەمین: پەنجەکان یەکتری ئەشکێنن، ل١٣

هەنگاوی یەکەم لە ستراتیژی(ی.ن.ک)دا خەباتی سیاسی بووە و خەباتی چەکدارانە ئامرازێك بووە بۆ هێنانە دی ئامانجە سیاسییەکان. لەوانەیە لە ئاستی واقیعدا وورد کردنەوە یاخود جیاکردنەوەی هەردوو شێوازی خەباتەکە تۆزێك ئاستەم بێت. بەڵام چاوپێداخشاندنەوە بەسەرەتاکانی دروست بوونی یەکێتی و چۆنیەتی گەشەکردنی خەباتەکەی دەتوانن زۆر شتمان بۆ ڕوون بکەنەوە.[1]

هەربۆیە لەسەرەتاوە (ی.ن.ك) گرنگی زۆری بە ڕێکخستنەکانی دەدا، هەوڵی دەدا لە زۆربەی شوێنە گرنگ و حەساسەکان، لەناو زۆربەی چین و توێژەکان دا ڕێکخستنی خۆی درووست بکات، لە ڕاستیشدا بە ماوەیەکی کەم دوای ڕاگەیاندنی (ی.ن.ك) لە(١٩٧٥/٦/١)دا ژمارەیەکی زۆر لە تێکۆشەران لەنێو ڕیزەکانیدا جێگەی خۆیان کردەوە، ئەمە سەرباری ڕێکخستنە پتەوەکەی کۆمەڵە کە چەند ساڵێك بوو پەروەردەی دەکرد.

ڕێکخستنە نهێنیەکان، لە شانەی بچوکەوە، بە شێنەیی بۆ کۆمیتەو لیژنەی باڵاو سەرکردایەتی ناوخۆ، تەشەنەیان سەند، تەشەنە سەندنێکی ئەو تۆ کە ڕژێم بە هەموو تواناو تۆڕە جاسوسیەکانیەوە هەوڵی دەدا ڕێگەی پەرەسەندنی ڕێکخستن بتەنێ، بەڵام نەك ئەوەی بۆ نەکرا، بەڵکو تا زیاتر فشاری دەخستنە سەر، متمانەی جەماوەر بەڕێکخستن زیاتر دەبوو.[2]

---

[1] ستران عبدالله: سەرە قەلەمێك دەربارەی ئەدەبیاتی کوردایەتی، گۆڤاری ڕێبازی نوێ، ژمارە (١٩)، ل٩١

[2] مەلا بەختیار: بەهای خەباتی نهێنیلە (٢٥)ساڵ خەباتدا گۆڤاری ڕێبازی نوێ، ژمارە(١٩)، ل٦٢

خـەباتی نهێنــی، شـێوەی هێشـوویی هــەبوو، کۆمیتەیـەکی (٣-٥) کەسی سەرپەرشتی بەشەکانیان دەکرد. زۆرترین پێوەندی تاك تاك و دوو دوو بوو. وورده وورده شانەبەندی کران. ئیتر راپـۆرت نووسین و ئابوونە وەرگرتنیش پەیڕەو کرا. هەتا وای لێهات کۆبوونـەوەی مانگانە جاری وا هـەبوو مـانگی دوو جـار سـاز دەدران.[1] لـە قەزاکانـدا کۆمیتـەی قـەزاو لـە ناحیەکانـدا کۆمیتـەی بچـوکتر پێکـەوە نرابـوون. سـەرەتا لەسـەر ئاسـتی پارێزگـا، لـق دروسـت نەئـەکرا. تەنانـەت تـا شۆرشـیش دەسـتی پێکـرد، لەسەر ئاستی پارێزگا رێکخستن مەرکەزی نەبوو. لەماوەی چەند مانگێکدا کەم شارو شارۆچکەی کوردستـان هەبـوو رێکـخستنیان تیـادا بەشـێوەیەك لە شێوەکان درووست نەکرابێ.[2]

دوای گرتنی هەڤالانی سـەرکردایەتیکۆمەڵە، ماوەیـەك پشـێوی و بێ سەروبەری و پچڕان ریزەکانی رێکخستنی گرتەوە، بەڵام ئەوەنـدەی نـەبرد کۆمیتـــەی هەرێمـــەکان هاتـــە کایـــەوەو لەماوەیـــەکی کـــورتی کـــاری رێکخراوەییاندا کاری باشیان بۆ رێکخستن کرد بۆ وێنە:-

١-گرێدانەوەی رێکخستنی شارەکان پێکەوە.

٢-سەرپەرشتی کردنی رێکخستن بە شێوەیەکی رێك وپێك.

٣-بڵاوکردنەوەی بەیاننامە دەربارەی بارودۆخی ڕامیاری ئەو کاتـەی کوردستـان و ئامـاژەکردن بـۆ کـەم و کوڕی و گیروگرفتـەکانی رێکخسـتن و

---

[1] هەمان سەرچاوە، ل٦٢

[2] هەمان سەرچاوەی، ل٦١

دانانی نەخشەو پلانی نویٚ بۆ پتەو کردن و گەشەپێدان و بەرەو پێشەوە بردنی ڕێکخستن.

٤-لەدەست پێکردنی شۆرشی نویٚ دا لە ١٩٧٦/٦/١ دا ڕۆلێکی بالاٌیان هەبوو لە پێکهێنانی دەستەی چەکدارو ناردنە دەرەوەیان و دابین کردنی پێداویستیەکانیان.[1]

دەست پێکردنی خەباتی چەکدارانە، ئەرکی ڕێکخستنەکانی گرانترو قورستر کرد، چونکە پێشتر تەنها بەکاری ڕێکخراوەیی هەڵئەسان. بەلاٌم دوای ئەوە هاوکاری کردنی دەستە پارتیزانەکانیشی چووە سەر. دام و دەزگا تۆقێنەرەکانی رژێمی عێراقیش زیاتر خۆیان بە هێز کردوو کەوتنە خۆ سازدان بۆ لێدانی چ ڕێکخستنی شارو چ دەستە پارتیزانەکان. لەهەمان کاتدا رژێمی بەغدا ژمارەیەك دەزگای سیخوڕی دامەزراند بوو وەك :

" أمن، أستخبارات، أمن العامة، منظومة، التنظيم الوطني، شباب، فتوة، أتحادنساء، ......" ئەمانە ئەگەرچی هەندێکیان ڕێکخراوی بەناو جەماوەری و پیشەیی بوون. بەلاٌم لەلایەن رژێمەوە یەك فەرمانیان ئاراستە ئەکرا کە ئەویش دەست نیشان کردنی ماڵی تێکۆشەران و چاودێری کردنی جم و جۆڵی خەڵك و ئاگادارکردنەوەی دام و دەزگا تۆقێنەرەکانی ڕژێم بوو. خەڵکێکی زۆریشیان لەم دام و دەزگا سیخوڕیانەدا کۆ کردبۆوە، لەو خەڵکانەشدا تیایاندا هەبوو زۆر دڵسۆزانە کاری بۆ ڕژێمی عێراق

---

[1] شێخ جەمال شێخ نوری: بیرەوەریەکانم لە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەدا (١٩٧١-١٩٨٣)، ل١٢

دەکـرد. لـە دێهاتەکانیشـدا موختـار و چـەندین تـۆڕی سـیخوڕی تریـان دروست کردبوو، لە ڕووی مادیەوە پارەو پولێکی زۆریان بۆ ئەو کەسانە خەرج دەکرد کە خەڵکێکی تێکۆشەر یاخود ماڵی پێشمەرگەی بۆ دەست نیشان دەکردن.[1] ئەمەش زۆر کەسی دەروون و ویژدان لاوازی خزاندبووە زەلکاوی خیانەتەوە.

لـــە ڕووی ڕاگەیاندنیشـــەوە ڕۆژانـــە لەلایـــەن دام و دەزگـــا سـیخوڕیەکانیەوە چـەندین پڕوپاگەنـدەی ژەهـراوی و ڕووخێنـەریان دژی بزووتنـەوەی گـەلی کـورد بڵاودەکـردەوە. لـەو کاتـەدا (ی.ن.ك) لـە ڕووی ڕاگەیاندنـەوە لاواز بـوو، چـونکە نـە ئێسـگەی ڕادیـۆی هـەبوو نـە دام و دەزگــای چــاپەمەنی بــاش تــاکو وەڵامــی پڕوپاگەنــدەکان بداتــەوە و ڕاسـتیەکان بـۆ جـەماوەر ڕوون بکاتـەوە. ئـەوەی کـە بیـان کردایـە تـەنها لــەڕێگای ڕێکخســتنەکانەوە بــوو. هەرچــەند ڕێکخســتنەکانی کۆمەڵــە درێخیــان نــەدەکرد لــەم ڕووەوە بــەڵام شــتێکی زۆر کاریگــەر نــەبوو و سنورێکی دیاری کراوی هەبوو.[2]

ڕژێمی بەعس زۆر بەوردی چاودێری ڕێکخستنەکانی دەکرد، بۆ ئەم مەبەســتە پــارەو پــولێکی زۆری هەڵڕشــتبوو، دیــارە لــە هەنــدێ کاتــدا ئەنــدامانی ڕێکخســتنەکانی یــەکێتیی نیشــتمانیی کوردســتان لەلایــەن بەعسـەوە دەسـتگیر دەکـران بـەڵام لەگـەڵ ئەوەشـدا ئەنـدامانی یـەکێتی بـە گشتی و کۆمەڵە بەتایبەتی کاتێك کەزیندان دەکران زۆر قارەمان و خۆڕاگر

---

[1] شـێخ جـەمال شـێخ نـوری: بیرەوەریـەکانم لـە ڕێکخسـتنەکانی کۆمەڵـەدا (١٩٧١-١٩٨٣)، ل١٥

[2] هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل١٦

بوون بەرامبەر بە دوژمن، لە پێناو هێشتنەوەو پاراستنی ڕێکخستندا ژیانی خۆیان دەبەخشی، مانەوەی ڕێکخستنی (ی.ن.ك)یان زۆر لامەبەستر بوو لە ژیانی خۆیان.*

دەتوانین بڵێین ڕێکخستنە نهێنییەکانی (ی.ن.ك) یەکێك لە تۆکمەترین و توندو تۆڵترین ڕێکخستنەکانی حزبەکانی ناوچەکەو ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بوو. ئەم ڕاستیەش لەوەدا خۆی دەردەخات کەدڕەندەترین ڕژێمی ڕۆژهەڵات (ڕژێمی بەعسی عێراق) بە هەموو توانایەوە پەلاماری دەداو جۆرەها دام و دەزگای تایبەتی لەپێناوی سەرکوت کردنیدا دامەزراندبوو، مانگانە چەندین ملیۆنی لەو پێناوەدا سەرف دەکرد. کەچی لەگەڵ ئەوەشدا ئەندامەکانی (ی.ن.ك) بە ئەزمونتر دەبوون و پەل و پۆی ڕێکخستنە نهێنیەکانیان زیاتر ڕەگی دادەکوتا و فراوانتر دەبوو.(١)

شێوەی پێك هاتەی ڕێکخستنەکانی (ی.ن.ك) هەروەکو لە بڕگەی پێنجەمی (پڕۆژەی بەرنامەو پەیڕەوی ناوخۆ) ی داهاتووە بەم جۆرە بوو:

---

* ساڵی ١٩٧٦ ڕێکخراوێك لە سلێمانی گیران و (١٢) کەسیان لێ لەسێدارە دران، لەوانە: یاسین محەمەد حەسەن، ئیسماعیل قاسم عەلی، محەمەد قاسم عەلی، خەسرەو عبدوللا، نەسرەدین نەجمەدین، مستەفا قادر، سلاح مەجید، فەرەیدون عبدولقادر ... ئەمانە پێوەندیان بە کەسێکەوە کردبوو بە ناوی (فەرهادی مەلا ڕەزا)، ناوبراویش زمانی لێدابوون و بەگرتی دابوون. (نەوشیروان مستەفا ئەمین: پەنجەکان یەکتری ئەشکێنن، ل ١٣-١٤)

(١) حیکمەت محەمەد کەریم (مەلا بەختیار): شۆڕشی کوردستان و گۆڕانکاریەکانی سەردەم، ل٦٣

أ-شانه:

بنچینه‌ی ڕێکخستن وڕه‌گ وده‌ماری یه‌کێتیه

له‌ناوجه‌ماوه‌ری گه‌لداکه چالاّکیه‌کانی بریتی بوون له‌:

١-بلاّوکردنه‌وه‌ی بیرو ڕاو بلاّوکراوه‌کانی یه‌کێتی.

٢-دروست کردنی پێوه‌ندی له‌گه‌ڵ کۆمه‌لاّنی خه‌ڵك و زانینی گیرگرفت و پێویستی و داواکانیان، فێرکردن و لێوه فێربوونیان، کۆکردنه‌وه‌ی هه‌واڵ و ده‌نگ و باس و گه‌یاندنی به یه‌کێتی.

٣-دۆزینه‌وه‌ی ئه‌ندام و لایه‌نگرو دۆستی نوێ.

٤-شانه له (٣-٧) ئه‌ندام پێك ده‌هات به پێی بڕیاری کۆمیته‌یه‌کی ده‌سه‌لاّتدار.

٥- سازدانی کۆبوونه‌وه‌ی ده‌وری بۆ خۆهۆشیارکردنه‌وه‌و لێکۆڵینه‌وه‌ی کارو باری یه‌کێتی و دانانی ڕێ و شوێنی ڕاستی کارکردن و فه‌رمان به‌جێ هێنان.

ب-هێشوو :

بۆ پاراستنی ڕێکخستن و به هۆی په‌رش و بلاّوبوونه‌وه‌ی تێکۆشه‌ران و تازه‌یی دروست بوونی یه‌کێتیه‌وه. ڕێکخستنی یه‌کێتی له‌سه‌ره‌تادا به‌شێوه‌ی هێشوو به‌یه‌که‌وه ئه‌به‌ستران :

١-هێشوو پێك ده‌هات له چه‌ند شانه‌یه‌ك که به‌پێی پره‌نسیپی نه‌ناوه‌ندێتی کاری ئه‌کرد.

٢-ده‌گونجا له‌یه‌ك ناوچه‌دا چه‌ند هێشوویه‌کی سه‌ربه‌خۆ و له‌یه‌ك جیا هه‌بونایه.

٣-هێشوو یەکسەر بەسترابۆوە بە ئورگانی ناوەندی یان کۆمیتەیەکی دەسەڵاتدارەوە.

٤-هەر رێکخراوێك بیدابایەتە پاڵ یەکێتی وەکو هێشوویەکی سەربەخۆ ڕەفتاری لەگەڵدا دەکرا.

ج-ئۆرگانی ناوەندی :

دەستەی دامەزرێنەر ئۆرگانی ناوەندی بوو کە لێپرسراو بوو لە رێکخستنی سیاسی و سەربازی و دانانی پلان و سیاسەتی گشتی یەکێتی و دەرکردن و بڵاوکردنەوەی ڕۆژنامەو بڵاوکراوەی ناوەندی. ئەویش تا کاتی بەستنی کۆنگرە یا کۆبوونەوەیەکی فراوانی نوێنەرانی رێکخراوەکانی یەکێتی.

د-کۆنگرە :

دەستەی دامەزرێنەر لە نزیکترین کاتدا پێی بکرێ کۆنگرە رێك دەخات لە نوێنەرانی هەموو رێکخراوەکانی یەکێتی.[1]

رێکخستنەکانی (ی.ن.ك) ئەگەر چی تازە دامەزرابوون و خۆیان بەشێوەیەکی سەرەتایی رێکخستبوو، سەرباری ئەوەی هەندێ کێشەی نێو خۆییش ڕووبە ڕوویان ببوبۆوە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا لەبەرامبەر دوژمندا خۆراگرو نهێنی پارێز بوون.

---

[1] پرۆژەی بەرنامەو پەیڕەوی ناوخۆی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، ل٦٣-٦٤، بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٢٩)؛ الاتحاد الوطني الكردستاني: حول الحركة التحررية للشعب الكردي في كردستان العراق، ل ٧٣-٧٤

یەکێ لەو کێشانەی لە ساڵی ١٩٧٦ دا ڕوو بەڕووی ڕێکخستنەکان بۆوە کە جیا بوونەوەی دەستەیەکی بچوك بوو کە دەیان وویست ڕێکخراوێکی سەرتاسەری لە عێراقدا درووست بکەن.[١]

ئەم گروپە ناوی خۆیان نابوو (کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان) و (أبراهیم خلیل) و (أبراهیم حسن) سەرکردایەتیان دەکردن. ئەم جیابوونەوەیە لەکاتێکی زۆر ناسکدا ڕوویدا. لەلایەك هێشتا برینی پێشوو (گرتنی سەرکردایەتی) سارێژ نەببوو، لە لایەکی ترەوە کۆمەڵە خۆی بۆ خەباتی چەکداری سازدەدا لە کوردستاندا، کە شۆرشی نوێ هەڵگیرسا بە ڕابەرایەتی (ی.ن.ك)، ئەم گروپەش مەفرەزەیەکی (٥-٦) کەسیان دروست کردبوو لە هەڵەبجەو (ابراهیم خلیل) سەرپەرشتی دەکردو (ابراهیم حسن) یش سەرپەرشتی ڕێکخستنەکانی ناوشاری دەکرد.

(ابراهیم حسن) لەسەردانیدا بۆ سەر مەفرەزەیەك و لە گەڕانەوەیدا لە زاڵگەی هەڵەبجە پیاوانی ڕژێم گومانی لێ دەکەن و دەیگرن. هەرلەوێ (ابراهیم حسن) وورە بەرئەداو ئەروخێ، ئیعتراف لەسەر تەواوی ڕێکخستنەکانی دەکات و هەموویان بەگرت ئەدات. هەر ئەو ڕۆژەش فڕۆکە دەچێتە سەر مەفرەزەکەیان و (ابراهیم خلیل) و تەواوی مەفرەزەکە شەهید دەکات.[٢]

---

[١] ج. صادق. خەباتی چەکدار چۆن تێئەگەین ؟ گۆڤاری کۆمەڵە، ژمارە (٥)، خولی یەکەم، ل ١-٢

[٢] شێخ جەمال شێخ نوری: بیرەوەریەکانم لە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەدا، ل١٣-١٤

بۆ وەڵامدانەوەی ئەو ڕێکخراوە جۆراوجۆرە سیخوڕە تێکدەرانەیەی کە ڕژێمی بەعسی دروستی کردبوون، (یەکێتی)ش ژمارەیەك ڕێکخراوی تایبەتی دروست کرد تا بەئاسانی بچنە نێو دەستە و توێژاڵە جیاوازەکانی کۆمەڵی کوردەواری. یەکەم ڕێکخراو کە پێکهێنرا (یەکێتی خوێندکارانی کوردستان) بوو، کە لە ١٩٧٦/٤/٢٦ دا دامەزرا.[1] مژدەی دامەزراندنی ئەم ڕێکخراوە وەکو زایەڵەیەکی دڵخۆشکەرە خوێندکارانی هێنایە سەر هەست و جولاندنی بۆ هەڵوێست وەرگرتن.[2] ئەمەش ڕاستیەکی مێژوویی حاشا هەڵنەگرە کە (یەکێتی خوێندکارانی کوردستان)* یەکەمین و تاکە ڕێکخراوی بە نهێنی دامەزراوە پاش

---

[1] شوعلە عەلی و پێشڕەو ئەحمەد: ١٩٧٦/٤/٢٦، لێدوانی بەڵگە نامەکانی شەهید شوانی عەلی سەعید...، ل٨

[2] مەلا بەختیار: لەمەڕ ڕێکخراوە دیموکراتیەکانی باشووری کوردستان، ل٤٥-٤٦

* **مەلا بەختیار** دەڵێ: لەسەرەتای نیسانی ١٩٧٦ بوو بزووتنەوەیەکی خۆرسکی خوێندکاران سەری هەڵداو لە کوردستانداو ئەم توێژە بە حوکمی سەربزێوی و گیانی بەرەنگار بوونەوەی حەماسیانەیان، ئامادە نەبوون سەر بۆ ڕژێم دابنەوێنن و لە بۆنەو یادەکانی ڕژێمدا هەڵپەڕن، دەنگی ناڕەزاییان هەڵدەبڕی. لەمەوە بەدەست پێشخەری چەندین خوێندکاری شۆڕشگێر، لەوانە: شوان عەلی (شامل)، ئازاد هەورامی، لەتیفی شێخ عومەر، مامۆستا محەمەد کەرکوکی ... داخوازی دامەزراندنی ڕێکخراوێکی نوێی خوێندکارانیان گەیاندە کۆمیتەی هەرێمەکان، دوای راوێژکردن بڕیاری دامەزراندنی یەکێتی خوێندکاران پەسند کرا. یەکەمین بەیاننامەی دامەزراندنەکەش شەهید ئارام نووسی، هەروەها ملابەختیار دەڵێ: پەیڕەوو پرۆگرامی ڕێکخراوەکەش بەمن (واتە بە مەلا بەختیار) سپێدرا. (**مەلا بەختیار: ساڵڕۆژی یەکێتیی و دەربەستی خوێندکاران، ڕۆژنامەی ڕێبازی خوێندکاران، ژمارە (٢٧)، لە١٩٩٨/٦/١**).

هەرەس و بەرپەرچی بڕیارە دژە دیموکراتیەکانی ڕژێمی دایەوەو خۆی بۆ خەباتێکی سەخت ئامادە کرد لە ریزی ئەو شۆڕشەی کە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان رابەرایەتی ئەکرد.

ئەم رێکخراوە یەکەم کۆبوونەوەی فراوانی خۆی لە کەرکوك بەستا. لەم کۆبوونەوەیەدا(کۆسرەت رەسول عەلی، شوان عەلی، رەئوف ئاکرەیی، لەتیفی شێخ عومەر و محمد حسن و ...)بەشدار بوون، و هەر لە وێدا شوان عەلی (شامل) وەك یەکەم سکرتێری رێکخراوەکە هەڵبژێردرا.[1]

ئەوەبوو لە ١٩٧٦/٤/٢٦ دا یەکەم بەیانی دامەزراندنی یەکێتی خوێندکارانی کوردستان لەسەرجەم شارو شارۆچکەکانی کوردستان لەیەك کاتدا بڵاوکرایەوەو ئەمەش دەنگدانەوەیەکی گەورەی هەبوو. بەڵام لەراستیدا بەپێی بەڵگەنامەیەکی تر کە لەم دواییەدا دۆزراوەتەوە، شوان عەلی(شامل)پەیڕەو و پرۆگرامی رێکخراوەکەی نوسیوە و تائێستاش مسوەدەکەی ماوە کە بە دەستخەتی شەهید(شامل)ە. **بڕوانە پاشکۆی ژمارە(٣٣).**

[1] شوعلە عەلی و پێشڕەو ئەحمەد: ١٩٧٦/٤/٢٦ لێدوانی بەڵگە نامەکانی شەهید شوان عەلی، ل١٢

باسی سێیەم
یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و بواری ڕاگەیاندن

دوومـانگ دوای هەرەسـی ١٩٧٥، یـەکێتیی نیشـتمانیی کوردسـتان وەك ڕێکخراوێکـی نیمچـە بـەرەیی، بەبەرنامەیـەکی نـوێی سیاسـی، کۆمەڵایـەتی، پێشـمەرگەیی، ڕونـاکبیری چووە مەیـدانی خەباتـەوە. ئـەو ڕێکخراوە نوێیە نەناسراوە پێویستی بەکاری ڕاگەیاندن و فیکری گرنگ هـەبوو. تـاکو خـۆی بـە کۆمـەڵانی خـەڵکی کوردسـتان و ناوچـەکەو دنیـا بناسـێنێ وجـەماوەر لـە دەوری خـۆی کۆبکاتـەوەو ئەندامـەکانی خۆیشـی بەیەکەوە گرێ بدات.

بۆیە پێویست بوو یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان (ئۆرگان) یێك یا زمانحاڵێکی هەبێ، تا بیرو بۆچوونەکانی بەخەڵك بناسێنێ و هەڵوێستی خۆی لە ڕوداوەکان دیاری بکات، چونکە ئەو سەردەمە تازە شۆڕشی کورد دامرکابوبوەوەو ڕژێمی عێراقیش لە راگەیاندنەکانی خۆیدا(چ لەناوەو چ لەدەرەوە) پـڕو پاگەندەی ئەوەی دەکرد کە گوایە (یاخی بون لە باکور کۆتـایی پـێ هـاتووە). سـەرباری ئـەو سیاسـەتە دژبەکوردانەیـەی کـە لـە مەیـدانی پراکتیکـدا پێـڕەوی دەکـرد، کەچـی لـە هـەمان کاتـدا لـەڕێی کەناڵەکانیـەوە چارەسـەر کردنـی کێشـەی کوردی رادەگەیانـد و بـەردەوام پـــۆل پـــۆل وەفـــدی ڕەوانـــەی دەرەوە دەکـــرد بـــۆ بەئەنجامـــدانی پڕوپاگەنـدەکانی. ئـەم وەفدانـەش پێکهـاتبوون لـە نوێنـەرانی بەعسـی دەسـەڵاتدار و کرێگرتـەکانی نێـو حزبـە کارتۆنیـەکان و(حشـع)، کـە

هەمووئەمانە لە چوارچێوەی بەرەیەکی کارتۆنی بەنێوی (بەرەی نەتەوەیی و نیشتمانی پێشکەوتوخواز !!)دا کۆببونەوە.

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دەبوو وەڵامێکی ئەم پڕوپاگەندانەی رژێم بداتەوە، جا چ بۆ بەدرۆ خستنەوەیان لەدەرەوە، یاخود بۆ بەرزکردنەوەی ورەی جەماوەر لەناوەوەی وڵاتدا تا بزانن کە شۆرشی کورد لەنێو نەچوەو سەر لەنوێ بەگوڕو تەوژمێکی تازەوە هاتۆتە مەیدانەوە. باشترین کەناڵی راگەیاندن کە لەو سەردەمەدا لەتوانای یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دابوو تەنها، دەرکردنی ڕۆژنامە بوو.

ڕۆژنامە ئەو کەناڵەیە کە پێوەندی فیکری و رێکخستن لە نێوان شارو شارۆچکەو دێهاتەکان، لە نێوان شارو شاخدا دروست دەکات، کادیرو ئەندامان بەبیرو باوەڕو ڕێبازی حزب چەکدار دەکات، بە هەواڵە جیاجیاکانی سەرکەوتن و کارە دزێوو دڕندەکانی دوژمن ئاشنا دەکات. بەهۆی ئۆرگانی حیزبەوە کۆبەندی مەسەلە بنچینەییەکان بەیەکەوە گرێ دەدرێت. ڕێنمایی کارە ئاشکراو نهێنییەکان ئەکرێت. لە پارچە پارچەیی ڕزگاریان دەکات چونکە ڕۆژنامە جیا لەوەی بیرو بۆ چون لەیەکتر نزیک دەکاتەوەو یەکیان دەخات. ڕێگا بۆ هاوپەیمانێتی سیاسی خۆش دەکات. لەهەمان کاتیش دا (ڕێکخەرێکی سیاسی بەکۆمەڵ)ە. بۆیە سەرکردایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بڕیاری دا یەکەم زمانحاڵ (ئۆرگان)ی خۆی بەزمانی عەرەبی بە نێوی (الشرارە) بڵاوبکاتەوە.[1]

---

[1] ئەرسەلان بایز: راگەیاندنی شۆرش و بزوتنەوەی شیعری کوردی ١٩٧٥-١٩٩١، ل٨٤

دەرکردنی ڕۆژنامەیەك بە زمانی عەرەبی، بەر لەزمانی کوردی لەلایەن (ی.ن.ك) ەوە بۆ چەند هۆکارێك دەگەڕێتەوە :

١-ئەو سەردەمە بنکەی سەرکردایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە (دیمەشق) بوو، هیچ چاپخانەیەکی ئەوتۆش لەوێ نەبوو کە پیتی کوردی هەبێت، بۆیە دەرکردنی ڕۆژنامەیەك بە زمانی عەرەبی ئاسانتر بوو لەوەی بە زمانی کوردی دەربچێت.

٢-پڕوپاگەندەی ئەوە هەبوو کە کورد ئیسرائیلی دووەمە، ئەمەش ڕەنگدانەوەیەکی ترسناکی هەبوو بۆ کورد لەو سەردەمەدا و دەبووایە یەکێتی هەوڵبدات ئەم پڕوپاگەندەیە بڕەوێنێتەوە، بێگومان ئەمەش بۆ دنیای عەرەب تەنها بە بلاوکراوەیەکی عەرەبی دەکرا.

٣-بەمەبەستیگەیاندنی بیرۆبۆچونەکانی (ی.ن.ك) بە دنیای عەرەب. بەتایبەت کە یەکێتی ڕێکخراوێکی چەپ بوو، مارکسییەکانیش داینەمۆی یەکێتی بوون. هەروەها سکرتێری گشتی (مام جەلال) یش پێوەندی توندو تۆڵی لەگەڵ هەندێك لە دەوڵەتانی عەرەب و ڕێکخراوە پێشکەوتنخوازەکانی عەرەب بە گشتی و ڕێکخراوە فەلەستینییەکان بەتایبەت هەبوو.[1]

ڕۆژنامەی (الشراره)* کە بەعەرەبی و لەدەرەوەی وڵات دەردەچوو، یەکەمین بڵاوکراوەیە کە لەدوای هەرەسی ساڵی ١٩٧٥ دا بەچەند مانگێك

---

[1] هەمان سەرچاوە ل ٧٨

* ڕۆژنامەی (الشراره) لە ساڵی ١٩٧٥ -١٩٧٦ دا (٥) ژمارەی لێ دەرچوو بەم شێوەیە:

-ژمارە (١) لە تشرینی دووەمی ١٩٧٥، **بڕوانە پاشکۆی ژمارە(٣٢)**

جاڕنامەی شۆڕشی نوێی تێدا بڵاوبۆتەوە. [1] ئەم ڕۆژنامەیە (الشرارە) چەند ژمارەیەکی سەرەتایی لە چاپخانەیەکی سەرکردایەتی نەتەوەیی حزبی بەعسی سووری لە دیمەشق چاپ دەکرا. تایپ و نووسینی هێڵ و ناونیشانەکان و دەرهێنانی هونەریشی هەر لەو چاپخانەیە دەکرا، بەبێ ئەوەی هیچ سانسۆرێکی لەسەر بێت. هەرژمارەو (٢٠٠٠) دووهەزار دانەی لێ ڕادەکێشرا. [2]

ناوی (الشرارە) لە ئۆرگانەکەی لینین (ئیسکرا) * وەرگیراوە وتەکەی سەرەوەشی (ومن الشرارة یندلع اللهیب) * * لە ماوتسی تۆنگ وەرگیراوە

-ژمارە (٢) لە کانوونی دووەمی ١٩٧٦

-ژمارە (٣) لە ئازاری ١٩٧٦

-ژمارە (٤) لە حوزەیرانی ١٩٧٦

-ژمارە (٥) لە کانونی یەکەمی ١٩٧٦

[1] نەوزاد عەلی ئەحمەد: بەرەو سەرەتا، ١٩٩٨، سلێمانی، ل٢٢

[2] ئەرسەلان بایز: ڕاگەیاندنی شۆڕش و بزوتنەوەی شیعری کوردی ١٩٧٥-١٩٩١، ل٨٣

* ئیسکرا (الشرارە) یەکەمین ڕۆژنامەی مارکسی نهێنی بوو بۆ سەرانسەری روسیا لە ساڵی ١٩٠٠ لینین دایمەزراند. ئەو ڕۆژنامەیە ڕۆڵێکی گەورەی بینی بۆ پێك هێنانی حزبی چینی کرێکارانی شۆڕشگێر لە ڕوسیا. هەروەها (حزبی شیوعی عێراق) لە کاتی سەرکردەیی هاوڕێ (فەهد) دا یەکەم ڕۆژنامەی بەناوی (الشرارە) ەوە دەرکرد. هەروەها دەستەیەکی تر لەو حزبەدا (الشرارە الجدیدە) یان دەردەکرد.

* * (ومن الشرارة یندلع اللهیب) واتە (لە پزیسکێکەوە کڵپە هەڵدەستێ) ناونیشانی ووتارێکی (ماوتسی تۆنگ) ە لە ٥ ی کانوونی دووەمی ١٩٣٠ دا بڵاوکراوەتەوە واتە ئاگری دەنکە شخارتەیەك دەشتاییەکی گەورە دەسوتێنێ.

کە ئەو سەردەمە لەناو ڕێکخراوە چەپەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا زۆر باو بوو، ئەو ڕۆژانە بیرو باوەڕی مارکسیەت و سۆسیالیستی لەبرەو دابوون. سەرکەوتنی گەورەیان لە (ڤێتنام) بەدەست هێنابوو. شۆڕشی فەڵەستینیش لەهەڕەتی لاوی‌دابوو، جەنگی سارد لەنێوان بلۆکی سەرمایەداری و سۆسیالیستی دا گەرم بوو. یەکێتی سۆڤیەت و چین لەوسالأنەدا وەك دوو زلهێزی دنیای سۆسیالیستی، وەك پشت و پەنای گەلانی چەوساوەو ژێر دەست ناسرابوون. بۆیە نەك چەپ و سۆسیالیستەکان بگرە حیزبە بۆرژوازی‌یەکانیش وەك مۆدیل پڕو پاگەندەی مارکسی‌یەتیان دەکرد، و لەپێڕەوی ناوخۆیاندا پشتیان پێ‌دەبەست. پشت تێ‌کردنی ئەمەریکاش لەمەسەلەی کورد و پەشیمان بوونەوەی لەبەڵێنەکانی، کاردانەوەیەکی نەئانە(سلبی) هەبوو لەسەر هەمووکوردێك، چ جای ڕێکخراوە چەپ و مارکسی‌یەکان. [1]بۆیە ئەگەر هەرکەسێك بڵاوکراوەکانی ئەو سەردەمەی (ی.ن.ك) بخوێنێتەوە، دەبینێ تووند ڕەوی زاڵە بەسەریدا. هەرلەناوی بڵاوکراوەکانەوە تاکو دروشم و بابەتی نێو بڵاوکراوەکان. ناوەڕۆکی باسەکانیش پڕن لە بابەتی دوژمنایەتی ئیمپریالیزم و کۆنە پەرستی و سەهیۆنیزم ! ئەمەش نابێ بەدابڕاوی لە ڕوداوەکانی ئەو زەمانە سەیر بکرێ، چونکە :

---

[1] ئەرسەلان بایز: ڕاگەیاندنی شۆڕش و بزوتنەوەی شیعری کوردی ١٩٧٥-١٩٩١، ل٧٩

یەكەم : بەهۆی كارەساتەكەی پەیمانی جەزائیرەوە، كاردانەوەیەكی بەهێز دژی ئەمریكاو ئێران لەلای هەموو كورد دروست بووبوو. هەمو كەس ئەم دووهێزەیان بە پیلان گێڕو دوژمنی كورد دائەنا.

دووەم : تێكۆشەرانی نێو (ی.ن.ك) پێشینەی فكرییان ماركسی و چەپ بوو. زۆربەیان بەسترابوونەوە بە كۆمەڵەوە. هەندێ لەو بۆچونانە " قەناعەتی فكری " بوون لەلایان. بیری چەپیش لەو سەردەمەدا برەوی زۆری هەبوو.[1]

سەبارەت بەناوی (الشرارە) د. فوئاد معسوم دەڵێ : " مام جەلال ئەم ناوەی هەڵبژارد، ئەویش و ئێمەش بە ئومێدی (ومن الشرارە یندلع اللهیب) بووین. تەنانەت كە شۆڕشی نوێ ڕاگەیەنرا لە ١٩٧٦/٦/١ دا ووتارێك لە (الشرارە) دا لە ژێر ناونیشانی (وقد اندلع اللهیب) دا نوسرا "[2] ئەمەش گوزارشتێك بوو كە دەستپێكی ئامادەكاری سیاسی بوو ئینجا بلێسەی شۆرش گڕی‌دا. تیمەكانی پڕوپاگەندەی چەكدار (فرق الدعایە المسلحە) كە لە نەخشەی (ڕزگاری) مام جەلال دا هاتبوو، كاریان شەری چەكداری نەبوو، بەڵكوپڕوپاگەندە بوو بۆ كوردایەتی تازە، بۆ دەستپێكردنەوەی شۆڕش لە شوێنە جیاجیاكانی كوردستاندا.

دەستپێكردنی خەباتی چەكداری ئەمجارە دیسانەوە تەجاوزی قۆناغەكەی تێدا بوو. پێوەرەكەی دەڵێ كورد بۆیە چەكی هەڵگرتووە دوژمنەكانی ناچاریان كردووە. لێرەشدا دووبارە دەبێتەوە. بەڵام لەگەڵ

---

[1] نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەكەناری دانوبەوە تا خڕی ناو زەنگ، ل ٧٤

[2] ئەرسەلان بایز: راگەیاندنی شۆرش و بزوتنەوەی شیعری كوردی، ل٧٩.

جیاوازی ئـەوەی کـورد ئـەمجارە خـۆی دەسـت پێشـخەری لەتەقـەدا کـرد. ئەمـەش بـۆ ئـەوە بـوو چـونکە دەویسـترا پیلانێکـی بەغـدا بـۆ ڕاگـوێزانی خەڵکی ناوچە سنووریەکان پوچەڵ بکرێتەوە.[1]

ئـەو وتارانـەی لـە (الشـرارە) دا بڵاودەکرانـەوە، زۆربـەی هـەرە زۆریـان لەلایـەن مـام جـەلال و نەوشـیروان مسـتەفاوە دەنوسـران.[2] ئامـادەکردنی دەنگ و باس و هەندێ ووتاریش لە لایەن (د. فوئاد معسوم)ەوە بوو.[3]

لەیەکـەم ژمـارەی (الشــرارە) دا دروشمــی شــۆڕش و (ی.ن.ك) بــەم شێوەیە نووسراوە :

" خەباتی جەماوەریی شۆڕشگێڕانەی پێکەوە گرێ دراو لەگەڵ هێـزە پێشـکەوتنخوازەکانی عێراقـدا لەبەرەیـەکی تێکۆشـانی یـەکگرتوودا، لـە پێناو ڕزگارکردنی عێراق لـە دیکتاتۆریـەت و هێنانـە کایـەی حکومـەتێکی دیموکراتی ئیتلاف". [4]

ئەگەر (الشرارە) پێویست بووبێت بۆ پتەوکردنی برایەتی و هاوکاری کورد و عەرەب، ئەوا ئۆرگانێکی تر بەزمانی کوردی و بۆئەو سەردەمی بێ ئومێدی دوای هەرەس و پارچە پارچەیی و خـەباتی سەختی نهێنـی گـەلێ پێویستر بوو. ئۆرگانێکی کوردی پێویست بـوو بۆ ئـەوەی بیرو بۆچـوونی گــروپ و کەســایەتیە نیشــتمان پــەروەرە چــەپە جیاوازەکــان لــە نــاو

---

[1] ستران عبداللە: چەند سەرەقەلەمێك دەربارەی ئەدەبیاتی کوردایەتی، ڕێبازی نوێ، ژمارە (١٩)، ل ٩١-٩٢.

[2] نەوزاد عەلی ئەحمەد: بەرەو سەرەتا، ل٢٧.

[3] ئەرسەلان بایز: ڕاگەیاندنی شۆڕش و بزوتنەوەی شیعری کوردی ، ل٨٣.

[4] الشرارە، ژمارە (١)، تشرینی دووەمی ١٩٧٥ .

چوارچـێوەی (ی.ن.ك) دا یـەك بخـات.[1] بـۆ ئـەم مەبەسـتە دەسـتەی سـەرکردایەتی بڕیـاری دا ڕۆژنامەیـەك بـەناوی (ڕێبـازی نـوێ) دەربکـات. ناولێنـانی (ڕێبـازی نـوێ) دوای گفتـو گـۆو لێـدوانی زۆربـوو لـە نێـوان سەرکردایەتی و هەندێك لە پسپۆر و شارەزایانی ئەدەب و زمانی کوردی. سەرەتا ناونرا (ڕێبان) *و دواتر (نوێ)** ی بۆ زیاد کرا.[2]

دیاردەی دەرکردنی ڕۆژنامەیەکی لەو بابەتەش (کوردی و سیاسی) دووچـاری گێروگرفتـی زۆر بـوو لـە شـام کـە ئـەو سـەردەمە بنکـەی سـەرکردایەتی (ی.ن.ك) ی لێ بـوو. چـونکە چاپخانەیەکی وای لـێ نـەبوو پیتی کوردی هەبێت تا ڕۆژنامەکەی لێ چاپ بکەن. ئینجا بۆ چاپکردنی ڕۆژنامەیـەکی وا لەچاپخانەیەکی ئـەهلی دا دەبـوو ڕەزامەنـدی چـەند دام ودەزگایـەکی حکومی وەربگیرێت. تائەوسا لـە سوریا نووسینی کوردی چاپ نەکرابوو، بۆیە بڕیاریاندا لە لوبنان چاپی بکەن.[3]

یەکەم ژمارەی (ڕێبازی نوێ) لـە کانوونی دووەمـی ١٩٧٦ دا چاپکرا *. لە ژمارە یەکی ئەم ڕۆژنامەیەدا هاتووە :

---

[1] ئەرسەلان بایز: ڕاگەیاندنی شۆڕش و بزوتنەوەی شیعری کوردی ، ل٨٤.

* . کامل بەصیر ئەم ناوەی پێشنیار کرد.

** عبدالرزاق فەیلی(نوێ) ی بۆ زیاد کرد، لەو ڕوانگەیەوە کەوا ئەم شۆڕشە نوێیەو جیایە لە شۆڕشەکەی پێشوو.

[2] ئەرسەلان بایز: ڕاگەیاندنی شۆڕش و بزوتنەوەی شیعری کوردی ،ل٨٥.

[3] نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەکەناری دانووبەوە بۆ خری ناو زەنگ، ل ٧٢-٧٣

* لەساڵی ١٩٧٦ دا (ڕێبازی نوێ) دوو ژمارەی لێ دەرچوو:

١-ژمارە (١) لە کانونی دووەمی ١٩٧٦، **بڕوانە پاشکۆی ژمارە(٣١**

" لـەم چـەرخەداكە شۆرشـى نيشـتمانى كـورد شۆرشـێكى ڕزگـارى خوازانەو ديموكراتى نوێيە، هەر پارتيەكى پێشڕەوى شۆرشگێڕ ئەتوانێ ڕۆڵــى پێشــڕەوى تيـا بگێــڕێ. نــەك ڕابەرايەتيــەكى خێڵــەكى. ئــەبێ هاوپەيمانيـەتى لەگـەڵ هێـزە دۆسـتەكان، و هێـزە پێشـكەوتنخوازەكانى عــەرەب و ئێــران و توركيـا بكــرێ (نــەك لەگــەڵ كۆمــەڵ و حكومەتــە كۆنەپەرست و دكتاتۆرەكان) و وەلەگەڵ هێزەكانى شۆرشى سۆسياليزمى جيهـانى لـە بزووتنــەوەى ڕزگـارى خوازانــەى شۆرشـگێڕو بزوتنــەوەى شۆرشگێڕانەى چينى كرێكارو وولاتە سۆسياليستەكان، نەك ئيمپرياليزم و سەهيۆنيەت و دام و دەزگا بۆرجوازيەكان" [1]

(ى.ن.ك) بەم چەند دێرەى سەر (ڕێبازى نوێ) ڕێبازى سياسى خۆى دەست نيشان كردووە. لە ناوەڕاستى حەفتاكاندا هێشتا قۆناغ قۆناغى شۆڕشــى چــەكدارى شۆڕشــگێڕى نيشــتمانى رزگــاريخواز بــوو كــە (ى.ن.ك)يش شۆڕشى گەلى كورد بە يەكێك لەزنجيرە شۆڕشەكانى جيهان دەزانێ. سەركردايەتى (ى.ن.ك) بڕوايان بە ديموكراتيەتى نوێهەبوو. لەو سەردەمەشدا دەبوو پارتى پێشڕەو سەركردايەتى شۆڕشى بكردايە نەك سەركردايەتى خێڵەكى. لێرەدا مەبەست ئەوەيە سەركردايەتى شۆڕشى كوردستان دوچارى هەرەس بوو، چونكە حزبى پێشڕەو سەركردايەتى نەدەكرد. (ى.ن.ك) پێى وابوو حكومەتە ناوچەيى يەكان، ئيران و توركيا، كۆنەپەرســت و پاشــكۆى ئيمپريــاليزمن، بۆيــە نــاكرێ هاوكــارى و

٢-ژمارە (٢) لە تشرينى دووەمى ١٩٧٦

[1] ڕێبازى نوێ، ژمارە (١)، كانوونى دووەمى ١٩٧٦، **بڕوانە پاشكۆى ژمارە(٣١)**

هاوپەیمانیان لەگەلدا بکرێت، یان پشتیان پیٚ ببەسترێت. بەڵکو شۆڕشی پێشکەوتنخوازی باشوری کوردستان هاوپەیمانی گەلانی تورك و ئیران بێت. ئەو رژێمانە دژی ئازادی و دیموکراتی و مافی رەوای گەلی کوردن، لەروانگەی (ی.ن.ك) هوە ئەو سەردەمە حکومەتی سوریا کە دژی ئیمپریالیزم و زایۆنیزم بوو، حکومەتێکی‌نیشتمان پەروەر بوو، دژی عیراق بوو. ئەبوو هاوپەیمانی لەگەڵدا بکرێت. سەرکردایەتی (ی.ن.ك) پێی وابوو هاوپەیمانی لەگەڵ بزوتنەوەی رزگاریخوازو سۆسیالیستی جیهان و حکومەتە سۆسیالیستی‌یەکان، پێویستە بۆ سەرکەوتنی شۆڕش‌و دژایەتی کردنی ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستی ناوخۆ و جیهان. [1]

(ی.ن.ك) جگە لەهەردوو رۆژنامەی (الشرارە) و (رێبازی نویٚ)، لە دەرەوەی وڵات، لەبواری راگەیاندندا چەند بڵاوکراوەیەکی تریشی دەر کردووە، لەوانە:

- الاتحاد الوطني الكردستاني لماذا ؟

ئەم نامیلکەیە مام جەلال نوسیویەتی و بە زمانی عەرەبی لە تشرینی دووەمی ١٩٧٥ دا بڵاو کراوەتەوە.

-الاتحاد:

بڵاو کراوەیەکی ناو بەناو بوو لقی ئەوروپای (ی.ن.ك) بە زمانی عەرەبی دەری دەکرد، ژمارە (١)ی لە حوزەیرانی ١٩٧٦ دا دەرچووە. [2]هەروەها لەگەڵ چەندین بڵاوکراوەی تر.

---

[1] ئەرسەلان بایز: راگەیاندنی شۆرش و بزوتنەوەی شیعری کوردی، ل٨٦-٨٧.

[2] هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل١٧.

– مشروع المنهاج والنظام الداخلي للاتحاد الوطني الكردستاني

ئەمەشیان پرۆژەی بەرنامەو پێرەوی ناوخۆی (ی.ن.ك) ە بە زمانی عەرەبی و لە دەرەوەی وڵات لە ئەیلولی ١٩٧٦دا چاپکراوە.[1]

جگە لەمانە، دەستەی دامەزرێنەری ناوەوەی وڵاتیش درێغییان نەکردووە لە بواری ڕاگەیاندن دا. سەرباری ئەوەی کارکردن لەم بوارەدا لەناوەوە زۆر سەخت و دژوار بوو، جا چ لەبەر ئەو چاودێریو فشارە زۆرەی بەعس خستبویە سەر تێکۆشەران، یاخود لەبەر نەبوونیو دەست نەکەوتنی کەل وپەلی چاپەمەنی.

کادیرەکانی کۆمەڵە لە دوای هەرەس (تایپ) ێکیان شاردبۆوە لە ناوچەی شاربازێر، دوای گواستیانەوە بۆ سلێمانی و لەوێدا حەشاریان دابوو، هەرچی بەیاننامەکانی ئەو سەردەمەی کۆمەڵە هەبوو بەو تایپە چاپ دەکران.[2]

دوای هەڵگیرساندنەوەی شۆرش و دروست کردنی مەفرەزە سەرەتاییەکان، دوای دەست پێکردنەوەی خەباتی شاخ و پێشمەرگایەتی، ئەو تایپە برایە شاخ. تایپەکە لە چەشنی(ئۆڵۆمپیا) بوو. لە جانتایەکی بچوکی پلاستیکیدا بوو، بۆکاری پارتیزانی سووك و سوڵو گونجاو بوو. لەگەڵ ئەو تایپە ڕۆنیۆیەکی بچوکیشیان پەیدا کردبوو کەبەدەست کاری دەکرد. یەکەمین جار ئەو تایپ و ڕۆنیۆیە برایە (تەنگەی مادێنا).*

---

[1] ئازاد خانەقینی: مادێنا، ٢٠٠٠، سلێمانی، ل١٦.

[2] ئەرسەلان بایز: ڕاگەیاندنی شۆرش و بزوتنەوەی شیعری کوردی ، ل٦٨.

* یەکەم بارەگای ڕاگەیاندنی (ی.ن.ك) تەنگەی (مادێنا) بوو. تەنگەی مادێنای حسێن بەگ کەوتۆتە بەرامبەر گوندی هەڵەدن لە دۆڵی جافایەتی و شوێنێکی یەکجار

یەکەمین بەیاننامەی دامەزراندنی(ی.ن.ك) بە زمانی کوردی پێ چاپکرا. تایپەکە بەیاننامەکەی لەسەرستێنسڵی ئاسایی چاپ کردوو پاشان بە ڕۆنیۆ ڕاکێشرا.[1]

پاش ماوەیەك تایپ و ڕۆنیۆکە برایە (گەورە دێ) و نامیلکەی (یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بۆ چی ؟) کە لەدەرەوەی وڵات چاپ کرابووشاسوار جەلال (ئارام) وەرگێرابووە سەر زمانی کوردی و لەوێ بەچاپ گەیەنرا.[2] وە هەرلەوێ بۆیەکەمین جار (پەیڕەوی ناوخۆی دەستەچەکدارەکان)چاپ کرا، [3]کەباسی لە پێشمەرگەی مەفرەزە سەرەتاییەکان دەکرد، چۆن ڕەفتار لەگەڵ جەماوەر بکەن، هەڵسوکەوتیان لەگەڵ دیل چۆن بێ ... چۆن خۆیان لە دوژمن بشارنەوەو خۆیان لای کۆمەڵانی خەڵك خۆشەویست بکەن.

هەر لەوێ یەکەمین بەلاغی سەربازی بەچاپ گەیەنرا. باسی لەو شەڕو پێکدادانە دەکرد کەدەستە چەکدارەکانی شۆرش دژ بە سوپای ڕژێمی عێراق ئەنجامیان ئەدا، پاشان تایپ و ڕۆنیۆکە برایە (کانی کنێر) لە پشتی تووژەڵەی سەر سنووری ئێران.[4]

سەختە، کەم کەس ئەتوانێ بۆی سەرکەوێت. بۆیە لەوتەنگەیەدا تایپ و ڕۆنیۆکەیان شاردبۆوە. (ئازاد خانەقینی: مادێنا، ل ٢٢).

[1] ئەرسەلان بایز: ڕاگەیاندنی شۆرش و بزوتنەوەی شیعری کوردی، ل٦٨-٦٩.

[2] گۆڤاری نڤار، ژمارە (١)، ساڵی ١٩٩٨، ل ٥.

[3] ئەرسەلان بایز: ڕاگەیاندنی شۆرش و بزوتنەوەی شیعری کوردی ، ل٧٠.

[4] هەمان سەرچاوەی پێشوو.

زۆربەی نووسینەکانی ئەم سەردەمە لەلایەن شەهید ئارامەوە لەناو شار دەنووسران و لە ڕێگەی ڕێکخستنەوە ڕەوانەی دەرەوە دەکران.[1] کادیری سەرەکیی ڕاگەیاندنیش کە کاری تایپ و چاپەمەنی ئەنجام دەدا (حەمە سەعید) بوو.*

یەکێك لە کێشە هەرەگەورەکانی ئەو ساتە ڕووبەڕووی ڕاگەیاندنی شۆڕشی نوێی کوردستان بووبووەوە لەکاری ڕۆژنامە نووسی و چاپەمەنی دا، نەبوونی کاغەزو مەرەکەب بوو کە لە کتێبخانەکان دە کڕدران، دەبوو بزانن بۆچی بەکار دەهێنرێت چونکە دەزگای ئەمن پرسیاری لێ دەکردن. هی تریش هەبوو بەڵام لەرێگای قاچاغ و بەنرخی زۆر گران دەست دەکەوت. ئەمەش لەوەوە بوو لەو سەردەمە سەختانەدا کە هەردوو ڕژێمی عێراق و ئێران هەماهەنگیان لە دژی شۆڕشی نوێی کوردستاندا دەکردوو هەوڵی سەرلەنوێ دامرکاندنەوەیان دەدا بە تایبەت کە (ی.ن.ك) خاوەن ڕێبازێکی فکری چەپ و پێشکەوتنخواز بوو، ئەم

---

[1] ئازاد خانەقینی: مادێنا، ل ٢٢

* لەدیارترین ئەو کادیرانەی لە بواری ڕاگەیاندندا لە ساڵی ١٩٧٥-١٩٧٦ لەناو شاردا ڕۆڵیان هەبوو ئەمانە بوون: ١-شاسوار جەلال (ئارام) لە ١٩٧٨/١/٣١ شەهید کراوە. ٢-جەمال عەلی مارف (جەمالی ڕەش) لە ٢٧-١٩٧٨/١/٢٨ لە موصڵ لەسێدارە درا. ٣-شوان عەلی (شامل) لە ١٩٧٧/٩/١ شەهید کرا. ٤-ئازاد عبدالمجید غفار (ئازاد هەورامی) لە ١٩٨٨/٨/٣١ شەهید کرا. ٥-شێخ محمد (شێخ شەماڵی باخ) لە ١٩٨٣/٤/١٥ شەهید کرا. ٦- تایەری شێخ سدیق ٧-ئاوات قارەمانی٨-سوارە ئەحمەد عارف ٩-حیکمەت محەمەد کەریم (مەلا بەختیار). (ئازاد خانەقینی: مادێنا، ل ٢٠).

کۆسپانەشیان دەخستە بەردەمی.[1] بەڵام تێکۆشەرانی (ی.ن.ك) کۆڵیان نەداو تا دەهات زیاتر پەرەیان بەکارەکانیان دەدا تا لە ساڵی ١٩٧٦دا چاپخانەی ناوەندیی (ی.ن.ك) یان دامەزراند کە بەچاپخانەی (شەهید ئیبراهیم عەزۆ)* ناسرابوو.[2]

بەشی چوارەم
پێوەندیەکانی یەکێتیی نیشتمانی کوردستان لەنێوخۆ و دەرەوەی وڵاتدا

باسی یەکەم : پێوەندی هاوکارانەی یەکێتی و هێزە کوردستانیەکان

---

[1] ئەرسەلان بایز: راگەیاندنی شۆرش و بزوتنەوەی شیعری کوردی ، ل ٧٠.

* لەگرنگترین ئەو بەرهەمانەی کەلەوچاپخانەیەدا چاپکراون ئەمانە بوون:

١-بەیاننامەی دامەزراندنی (ی.ن.ك)، نووسینی مام جەلال و وەرگێرانی ئارام، ئەیلولی ١٩٧٦. **بڕوانە پاشکۆی ژمارە(٦)**

٢- یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بۆچی؟ نووسینی مام جەلال وەرگێرانی ئارام، تشرینی یەکەمی ١٩٧٦. **بڕوانە پاشکۆی ژمارە(٣٠)**

٣- پەیڕەوی ناوخۆی دەستە چەکدارەکان، نوسینی ئارام، ئەیلولی ١٩٧٦. **بڕوانە پاشکۆی ژمارە(٥)**

٤-ئەرکەکانمان لەم پلەیەی خەباتدا (کۆمیتەی هەرێمەکان)، ئەیلولی ١٩٧٦.

(ئازاد خانەقینی: مادێنا، ل ٢٣).

[2] ئەرسەلان بایز: راگەیاندنی شۆرش و بزوتنەوەی شیعری کوردی ، ل٦٧.

باسی دووەم : پێوەندی یەکێتی و بەهێزە بەرهەڵستکارەکانی عیراقەوە

باسی سێیەم : پێوەندی یەکێتی لە گەڵ بزوتنەوەی ئازادیخوازی گەلانی نێوچەکە.

باسی چوارەم : پێوەندی یەکێتی لە گەڵ دەوڵەتانی نێوچەکە.

باسی پێنجەم : پێوەندی یەکێتی بە دەوڵەتە زلهێزەکانەوە

باسی یەکەم:
پێوەندی هاوکارانەی یەکێتی و هێزە کوردستانیەکان

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هەر لەسەرەتای دامەزراندنیەوە، لەسەر ڕێبازێکی شۆڕشگێرانە دەڕۆیشت بەڕێوە، چونکە شۆڕشەکە لە هەموو ئاستەکاندا نویێ بوو، گۆڕان و نویێ بونەوە لە دروشم و ئامانجەکانیدا خەسلەتێکی دیکەی ئەدەبیاتی یەکێتی بوو، دروشم و ئامانجەکانی لەسەرێکەوە کاریگەری پێشکەوتنی خواستە نەتەوەیییەکانی گەلی کوردیان پێوە دیار بوو، ئەو خواستە نەتەوەیییانەی هەرەسی ١٩٧٥ و شکستی پرۆژە نەتەوەییەکەی ئەیلول نەیانتوانی ڕێگرین لەبەردەم گەشەکردن و بەرەو پێشەوەچونیان.[١]

یەك لە چالاکیە سەرەکییەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بۆ چارەسەر کردنی حاڵەتی پەرت و بڵاوی و پەڕاگەندەیی جولانەوەی سیاسی کوردستان بووە، بۆ سازدانی کۆکردنەوەو یەکێتییەك لەنێوان لایەنە سیاسییەکاندا لەپێناوی یەکێتی ڕێکخراوە جەماوەرییەکان و ریزەکانی گەلی کورددا. بەواتایەکی تر یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان پێی وابوو بۆ یەکێتی گەلی کورد و جولانەوەکەی و هێزە سیاسیەکان دامەزراوە.[٢] و ریزەکانی سەرەڕای جیاوازی فکری و سیاسی لایەن و

[١]- ستران عبدالله: چەند سەرە قەلەمێك دەربارەی ئەدەبیاتی کوردایەتی، ڕێبازی نویێ، ژمارە (١٩)، ل ٨١

[٢] حامد محمود عیسی: المشکلة الکردیة فی الشرق الاسط، ل٢٤٩

ڕێکخراوەکــان، دەتــوانن پێکــەوە بــژین و بەرنامــەی کــاری سیاســی و پێشــمەرگەیی و ڕێکخســتنی شــۆڕش دابنــێن. ئنجــا درێــژە بەخــەباتی شۆڕشگێرانە بدەن لە پێناو ڕزگاری نیشتمانی و سەربەستی گەلی کوردو گەشەکردنی کۆمەڵایەتی کوردستان دا.[1]

سەبارەت بەمە مام جەلال دەڵێ :

" پێمان باش بوو شۆڕشەکە فرە حزبیش بێت، هەربۆیە زۆر زوو هەوڵماندا لەگەڵ برایانی پارتی ڕێککەوین و سەردانی (لەندەن) م کرد بۆ گفتوگۆ کردن لەگەڵیانداو پاشان کاك مسعودمان دەعوەت کرد بۆ شام و لەوێ بەهاوبەشی لەگەڵ بەعسی سەربە سوریادا ڕێکەوتنێکمان ئیمزا کرد".[2] *

---

[1]– کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان: یەکێتی گەلەکەمان لە یادی لەدایك بوونی کۆمەڵە و یەکێتیدا، گۆڤاری کۆمەڵە، ژمارە (١٤) خولی سێیەم، ١٩٨٦، ل ٧-٨.

[2]– مام جەلال: سەروەری یۆبیلی زیوین، ل٣٧.

* لە ڕێکەوتنەکەی سوریادا کە لە (١٩٧٧/٣/١) مۆرکرا لە نێوان ی.ن.ك و پ. د. ك و حزبی بەعسی سەر بەسوریا لەسەر ئەوە ڕێککەوتن کە پێکەوە شۆڕش بکەنەوە، یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان چەك پەیدا بکات و مسعود بارزانیش لە خەزێنەی شۆڕش پارە دابین بکات بۆ پێشمەرگە. بۆ ناردنەوەی پێشمەرگەکانیش ی.ن.ك پرسی پێ کردن، مسعود بارزانی ڕازی بوو لەسەر ناردنەوەیان، بەتایبەتی ئەو پێشمەرگانەی کە (حسێن بابە شێخ) ڕابەرایەتی دەکردن و لەسەرەوە خۆشحاڵی خۆی دەربڕی. بەلام کاتێ پێشمەرگەکانی شێخ حسێن بابە شێخ لە ناوچەکانی بادینان نزیك بوونەوە، قیادەی موەقەتە کەوتنە دژایەتی کردنیان و شەڕپێ فرۆشتنیان و ویستیان ئەوانیش بەدەردی دەستە پێشمەرگەکەی ئیبراهیم عەزۆ بەرن. **(مام جەلال: سەروەری یۆبیلی زیوین، ل ٣٧-٣٨).**

یەکێتی هەوڵی زۆری داوەکە لەگەڵ سەرکردایەتی کاتی(پ. د. ك)دا توشی کێشەو گیرو گرفت نەیەن، نامەکانی مام جەلال بۆ مەلا مستەفا و مسعود بارزانی گەواهی ئەو ڕاستی‌یەی سەرەوە دەدەن، [1] جگە لەوە مام جەلال چەند کەسانێکی وەك :د. محمود عوسمان و شەمسەدین موفتی ڕاسپارد قسەیان لەگەڵدا بکەن. دەیویست دڵنیایان بکا لەوەی یەکێتی بۆ درێــژە پێــدانی خەباتــە دژی ڕژێمــی عێــراق و بــەهیچ جــۆرێ نیــازی دوژمنایەتی ئەوانەی نی‌یە. بەڵام ئەم هەوڵانە هەمووی بێ سوود بوو، بەڵکو گومانی لەلا بە هێزتر دەکردن.[2]

لەوماوەیەدا پێوەندی نێوان پارتی و یەکێتی باش نەبوو، سەرباری ئــەو هــەموو دەســت پێشــخەریەی کــە یــەکێتیی نیشــتمانیی کوردســتان بەگشــتی و مــام جــەلال بەتایبــەتی دەیخســتە ڕوو بــۆ بــە ئاشــتی پێکــەوە

سامی شۆڕش لە کتێبی (کردستان والاکراد)دا سەبارەت بەم ڕێککەوتنە دەنوسێت گوایە لە ١٩٧٦/١٢/١٩ دا مسعود بارزانی چۆتە دیمەشق و ڕێکەوتنێکی لەگەڵ مام جەلال دا بە ئامادەبوونی نوێنەری حزبی بەعسی سوری(باقر یاسین) مۆر کردووە.). (سامی شورِش: کردستان ولاکراد، الحرکة القومیة والزعامة السیاسیة، ادریس بارزانی...نموذجاَ، ل١٤٤)، ئەمە هەڵەیە و لەڕاستی دا ڕێکەوتنەکە لە ١٩٧٧/٣/١دا کراوە. بروانە پاشکۆی ژمارە(٢١)

[1] نامەی مام جەلال بۆ کاك مسعود و کاك ئیدریس بارزانی لە ١٩٧٦/٨/١٠، بروانە پاشکۆی ژمارە(١٩) " نامەی مام جەلال بۆ کاك عەلی عەبدوڵڵا لە ١٩٧٦/٨/١٠، بروانە پاشکۆی ژمارە(٢٠)

[2]– نەوشێروان مستەفا ئەمین: لە کەنای دانوبەوە، ل٩٦

ژیانی لایەنە سیاسیەکانی کوردستان،[1] بەڵام گەلێك جار لەلایەن پارتیەوە کۆسپ دەخرایە بەر پەیوەندییەکان،[2] کە رەنگە ئەمەش بۆ چەند هۆکارێك بگەڕێتەوە:-

١-پارتی کەتاکو هەرەسی شۆڕشی ئەیلولیش تاکە حیزب و گەورە دەسەلاتداری نێوچەکەبوو، لەدوای(١٩٧٥)ەوە بێهێزی و کەم دەسەڵاتی خۆی لەبەرامبەر یەکێتی پێ قەبوڵ نەدەکرا.

٢-گومانیان لە خۆنزیك بوونەوەی یەکێتی و کارکردنی هاوبەشانە هەبوو، چونکە هەربەر لەوە بەماوەیەکی کەم بڵاوکراوەکانی یەکێتی باسی لە عەشیرەتگەری و سەرکردایەتی بەزیوی بارزانی دەکرد.

٣-لەسەرکردایەتی کاتی(پ. د. ك)دا کۆمەڵە کەسانێك هەبوون کە رێگر بوون و هیچ کات لەگەل نزیك بوونەوەدا نەبوون لەگەل یەکێتیدا.

٤- پارتی پێی وابوو یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بۆ دژایەتی کردنی ئەوان دامەزراوە، [3] گەلێ جار لەئەدەبیاتی خۆشیاندا باسیان لەمە کردووە. بۆ نموونە مسعود بارزانی لە راپۆرتی نۆیەمین کۆنگرەی (پدك) دا دەڵێت :

---

[1] ئاسی رەباتی: هەلوێستی یەکێتیو تالەبانی-دەربارەی شۆڕشی باشوری کوردستان، ل٤٤

[2] بەهرۆز گەلالی: کوردایەتی و هەڵوێست، ل٢٨

[3] فرەنسۆ هەریری: بۆ ئەوەی مێژوو بە چەواشەیی نەنوسرێ، ل١٩؛ مكتب الدراسات والبحوث المركزی للحزب الدیمقراتی الكردستاني: الاقتتال الداخلی فی كردستان العراق، ج١، ص١٣-١٤

" زۆر لە دوژمنان و خائینان وایان ئەزانی پارتی نەماوەو مەیدان بۆ ئەوان چۆل بووەو مەجالی ئیش کردنیان پێ درابوو، لەلایەن مخابەراتی دەوڵەتانی مەنتیقە کەوتنە جموجۆل".[1]

یاخود دەڵێت : " ئەو وەزعەی پاش نەکسەی ١٩٧٥ دروست بوو، پالی بەزۆر کەس و جەماعەتەوە نا بۆ ئەوەی دووبارە بێنەوە کۆری خەبات، هەندێك لە دڵسۆزیەوەو زۆریشیان نێردراون لە لایەن دوژمنانی کوردەوە".[2]

ئەوەی راستی بێ جگە لە پێشمەرگەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و مەفرەزەیەکی پاسۆك، چ لایەنێکی سیاسی تر نەبوو لەسەر گۆرەپانی خەبات لە باشوری کوردستاندا. لێرەدا مەبەستی مسعود بارزانی تەنها یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانە کاتێك کە دەڵێ " زۆربەیان لەلایەن دوژمنانی کوردەوە نێردرابوون".

دەکرێ ئەو مەسەلەیە لە دوو ئەگەر بەدەر نەبێت. یا ئەوەتا پارتی توشی وەهمێك بوو بوو و پێ وابوو ئەو لایەنە سیاسی‌یە نوێیانە بۆ دژایەتی ئەوان دروست بوون، یاخود بەهیچ شێوەیەك دیموکراتیەتیان قبوڵ نەبووە کە جگە لەخۆیان کەسێکی تر، یان لایەنێکی تر لەسەر گۆرەپانەکە بن و خەبات بکەن، بۆیە بەم شێوەیە تێیان دەڕوانی.

شایانی باسە کەپارتی لەسەردەمێکی درەنگتردا و دوای مەفرەزەکانی(ی.ن.ك)، مەفرەزەیان ناردۆتەوە کوردستان "یەکەم دەستەی

---

(١)حبيب محمد كريم: تاريخ الحزب الديمقراتي الكردستاني – العراق– ص ٣٧٦.

[2] هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل٣٨٤.

چەکدار و کادری پارتی کە لەسنوری سوریاـ تورکیاوە گەڕانەوە بۆ کوردستانی‌عێراق، لەکۆتایی نیسانی ١٩٧٧دا بوو". [1] لەشوێنێکی‌تردا مسعود بارزانی دەڵێت : " تەقدیر بۆ زروفی ناسکی میللەتی کوردو ئیمان بەوەی کە دەبێ ئەحزابی تریش هەبێ لە مەیدان، زۆر هەوڵماندا کە جەبهەیەکی کوردستانی دروست بێت بەڵام جەماعەتی تر کۆسپیان دەخستە رێگەو رۆژ بە رۆژ براکوژی‌یان تەشجیع دەکرد تا گەیشتە ئەوەی زۆر شتی دڵتەزێن روبدات. وەقەت ئێمە تحملی مەسئولیەت ناکەین. چونکە بەواجبی خۆمان هەڵساین بۆ رێکەوتن". [2]

راستی یەکەی ئەو بەرەیەی کە (مەسعود بارزانی) باسی لێدەکات هەروەك خۆشی دەڵێ (هەوڵمان داوە)، واتە هیچ بەرەیەك نەبووە تا لایەنەکەی دیکە رەتی بکاتەوە، هیچ حیزبێکیش چ کوردستانی چ عیراقی نەبووە کە بە نوسین و بە دەمی تەقەلای دامەزراندنی بەرەیەکی نە کردبێت، بەڵام لەبەر ژمارەیەك لە فاکتەری دیکە ئەو بانگاشانەی بەدەمی لەسەر کاغەز وەك خۆیان مانەوە. هەر لەو سەردەمەدا کە پارتی باس لە بەرە دەکات و گوایا یەکێتی پشتگوێی خستووە، کەچی پارتی کۆمەڵێك کاری دژی یەکێتی ئەنجامداوە، بۆنمونە:-

---

[1] سامی شورش: کردستان ولاکراد، الحرکة القومیة والزعامة السیاسیة، ادریس بارزانی...نموذجاً، ص١٤٥

[2] -هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل ٣٨٥

یەکەم دەستەی چەکداری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان کە لە ١٩٧٦/٦/١ لە سوریاوە دەگەڕێنەوە کوردستان هەموویان لەلایەن قیادەی موەقەتەوە گیران و شەهید کران.*

لە دواتریشدا کاتێ (شێخ حسێن بابە شێخ) وجارێکی تریش (ملازم حسن خۆشناو) گەڕانەوە ناوچەکانی بادینان، ئەگەر چی بەرێکەوتنیش بوو لەگەڵ پارتی، بەڵام دیسانەوە قیادەی موەقەتە شەڕیان پێ فرۆشتن و رێگەیان پێگرتن، بەڵام پێشمەرگەکانی یەکێتی نیشتمانی کوردستان زوو خۆیان دەرباز کردوو خۆیان لە شەر لادا.

لە ماوەی (٦) مانگ خەباتی چەکداریدا (١٩٧٦/٦/١-١٩٧٧/١/١)، (٢٢) پێشمەرگەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بەدەستی قیادەی موەقەتەوە شەهید کراون*، لەبەرامبەردا لەو ماوەیە تەنانەت یەك پێشمەرگەی پارتی لە لایەن یەکێتیەوە شەهیدنەکراوە[1]. ئایا ئەم بەراوردە چیمان بۆ دەردەخات و دەمان گەیەنێتە چ راستیەك ؟ ئایا یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لەلایەن (دوژمنانی کوردو مخابەراتی

---

* لەم بارەیەوە فرەنسۆ هەریری لەلاپەڕە(٢٠)ی کتێبی بۆئەوەی مێژوو بەچەواشەیی نەنوسرێ دەنوسێت: "مام جەلال لەلایەك خەریکی بەهێز کردنی حزبەکەی خۆی (ی.ن.ك)بوو و پارتیش سەرکردایەتی یەکی کاتی پێك هێنا" لێرەدا بۆمان دەردەکەوێ کە ی.ن.ك بەر لە قیادەی موەقەتە دروست کراوەو کاری رێکخستن و پێشمەرگەیی خۆی رێکخستووە، بۆیە مام جەلال خەریکی بەهێز کردنی یەکێتی بووە کاتێ کە پارتی سەرکردایەتی کاتی پێکهێناوە.

* بڕوانە پاشکۆی ژمارە(٢٨)

[1] چاو پێکەوتن لەگەڵ سالار عەزیز، لە ٢٠٠١/١٠/١٣، لە سلێمانی.

مەنتیقەکەوە) دروست کراوە بۆ دژایەتی پارتی؟ وەك باسی لێوە دەکەن! یاخود بە پێچەوانەوە لایەنی تر هەبوون بۆ ئەم مەبەستە لە دژی یەکێتی دروست کرابوون؟

داگیر کەرانی کوردستان (عێراق، ئێران، تورکیا) هەرچی لە توانایاندا بوو بێ لە دژی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان کردویانە، تەنها (سوریا) ی لێ دەردەچێت کە دژی عێراق بوو و هاوکاری یەکێتی دەکرد و لەهەمان کاتدا لەگەڵ پارتیش دا پێوەندی زۆر باش بوو.[1] بەڵام قیادەی موەقەتە لە تورکیادا بنکەو بارەگای ئاشکرایان دانابوو و دەزگاکانی تورکیا هاوکاریان دەکردن و لەگەڵ دەرەبەگ و خێڵە (جاش) ەکانی سەر سنوور پێوەندیان هەبوو و هاوکاری یەکتریان دەکرد، لە ئێرانیش بە هەمان شێوە پارتی بە ئاشکرا هەبوو و کاری دەکرد، لەو ماوەیەدا دوو کەس لە سەرکردەکانی قیادەی موەقەتە لە تاران بە مۆری ساختەو بەیان و بڵاوکراوەو کۆمەڵێك کەل و پەلی قاچاغەوە بەهەڵە لە لایەن ساواکەوە گیران، کەچی پاش ماوەیەکی کورت بەرەڵا کران و بەناوی پەنابەریەوە نێردرانە (نەمسا) بۆ ئەوەی درێژە بەکارەکانیان بدەن.[2]

کەچی ئێران ئەندامەکانی کۆمەڵەو یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانیان دەگرت و پاش ئازارو ئەشکەنجە تەسلیمی عێراق دەکرانەوە بۆ ئەوەی لە سێدارە بدرێن. لە وانە تەسلیم کردنەوەی (شیهابی شێخ نوری و جەعفەر وئەنوەرو هاوڕێکانیان) زیندووترین نموونەن. ئەمە دەری

---

[1] سامی شۆرش: کردستان ولاکراد، ص١٤٤-١٤٥.

[2] قیادەی موەقەتە لە چ بەرەیەکدا وەستاوە ؟، ل٤٧ .

دەخات کە ئایا یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە لایەن (دوژمنانی کوردو مخابەراتی مەنتیقەکەوە) دروست کراوە؟ یاخود هێزێکی رەسەنی کوردایەتیەو بەڵکو بەرامبەرەکەی بۆ دژایەتی ئەو قوت کراوەتەوە؟

قیادەی موەقەتە بۆ بەدیهێنانی مەبەستەکانیان لە وڵات و شوێن و ناوچەی جیاوازدا شێوەی کارکردنی جیاوازیان بەکار دەهێناو ڕێگای جۆراو جۆریان دەگرتە بەر.

لەکاتێکدا لە ناوچەکانی سنوری تورکیادا، هەموو هێزو توانای خۆیان بەکاردەهێنا بۆ لەناو بردنی یەکجاری و تەفرو تونا کردنی تەواوەتی پێشمەرگەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بە زووترین کات. لەوێ بە ئاشکرا بە زەبری چەك و لولەی تفەنگ، بەگرتن و ڕاونان و کوشتن دەیانویست جولانەوە نوێیەکە بشکێنن و لە ناوی ببەن. بە پێی سەنگ و سوکی تەرازوی هێزەکانی ئەو کاتەی ئەوێ، دەرهەق ئەم کارەش دەهاتن.

لەهەمان کاتدا لە ناوچەکانی هەولێرو کەرکوك و سلێمانیدا بە جۆرێکی تر دەجولانەوەو شێوەیەکی تریان بە کاردەهێنا لە کار کردن و هەڵسوڕاندندا، چونکە تەرازوی هێزەکانی ئەوان و یەکێتی لەم ناوچانەدا ماوەی ئەوەی بە قیادەی موەقەتە نەدەدا بە لولەی تفەنگ هێزەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لەناو ببەن. هێزەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لەم ناوچانەدا بە چاکی جێگیر بووبوون، پەرەیان سەندبوو، بە هێزبوون، دەسەڵاتیان وای لێهاتبوو قیادەی موەقەتە بە ئاسانی نەیدەتوانی لە ڕوویاندا بووەستێ، بۆیە پەنای دەبردە بەر رێگەی

تیرۆر، و شێوەی تری بەکار دەهێنا بۆ شەڕی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و هێزەکانی.[1]

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لەبەر ئەوەی لەو ناوچانە دەسەلاّتدار بوو، هەروەها لەبەردەمی تاقیکردنەوەی بیرو سەرەتاکانی خۆی دابوو، بەکردەوە لە ژیانی سیاسی و پێشمەرگایەتی ڕۆژانەیدا، نەك هەر ڕێگەی لەو کەسانە نەدەگرت کە بەناوی قیادەی موەقەتەوە بە دانەو بە کۆمەڵ لە ئێرانەوە دەگەڕانەوە ناوچەکانی ژێر دەسەلاّتی ئەم، نەك هەر نەی دەگرتن و نەی دەکوشتن، بەڵکو حورمەتی دەگرتن، ڕێنمایی دەکردن، دەیپاراستن و یامەتی دەدان و لەگەڵ هێزەکانی خۆی دەیگێران، و ماوەی دەدان دەستەو تاقمی چەکدار دروست بکەن و پێکەوە بنێنن و بارەگاو بنکە دابمەزرێنن.[2]

خودی فرەنسۆ هەریری لەم بارەیەوە دەنوسێت: "پێش ئەوەی جەلال تالەبانی خەلك بنێرێت بۆ کوردستان، ئێمە هەبووین وەك سەرکردایەتی کاتیی پارتی، بزوتنەوەی سۆسیالیستی هەبوو، خوالێخۆشبوان ڕەسول مامەند، د. خالید، عەلی عەسکەری، و ملازم عومەر عەبدوڵلاّش بەناوی کۆمەڵەی ڕەنجدەران ئیشیان دەکرد. ئەو هەرسێ لایەنە وەکو بەرەیەکیان پێکهێنابوو. کەمال کەرکوکی لەگەل ڕەسول مامەند و د. خالید و عەلی عەسکەری و ملازم عومەر بەیانێکیان دەرکردبوو کە وەك برا ئیش دەکەن، نەگیرو گرفت هەبوو نەشەڕی براکوژی، کەس شەڕی بە کەس

---

[1] -قیادەی موەقەتە لە چ بەرەیەکدا وەستاوە ؟، ل٤٦.

[2] چاوپێکەوتن لەگەل محمدی حاجی مەحمود، لە٢٠٠١/٩/٢، لە سلێمانی.

نەدەفرۆشت. هەموو وەك یەك حزب ئیشیان دەكرد و شەڕیان لە دژی حزبی بەعس دەكرد".[١]

لێرەدا فرەنسۆ هەریری دان بەوەدا دەنێت لەناوچەكانی هەولێر و سلێمانی و كەركوك دا كە(ی.ن.ك) تیایدا بالادەست بووە، قیادەی موەقەتەی پارتی بەئازادی خەریكی كاری سیاسی و پێشمەرگایەتی خۆیان بوون، بەبێئەوەی كەس دەست بێنێتە ڕێگەیان، لەهەمان كاتدا باس لە بزوتنەوەی سۆسیالیست و كۆمەڵەی ڕەنجدەران دەكات و ناوی كەسایەتیەناساراوەكانیان دەبات كە هاوكاری(كەمال كەركوكی)یان كردووەو پێوەندیان زۆر باش بووە، كەچی لەولاوە دەڵێت(پێش ئەوەی جەلال تالەبانی خەلك بنێرێت بۆ كوردستان، ئێمە هەبووین وەك سەركردایەتی كاتیی پارتی). وەك ئەوەی ئەوكەسانە لەحزبێكی تردابوبن و هیچ پێوەندییەكیان بە مام جەلالەوە نەبوبێ، لە كاتێكدا بزوتنەوەو كۆمەڵە دوو باڵە سەرەكی یەكەی (ی.ن.ك) بوون و ئەو كەسایەتیانەی ناویشیان دەبات هەموویان ئەندامی سەركردایەتی یەكێتی بوون لە ناوەوەی ولاتدا.

ئەمە ئەزمونێكی نوێ بوو لە ژیانی سیاسی گەلی كوردا. هەروەك لەبلاوكراوەكانی یەكێتی دا هاتووە: لەو شوێنانەی كە پێشمەرگەی یەكێتی هەبوون قیادەی موەقەتە زەفەری پێدەبردن و لەناوی دەبردن. لەو

---

[١] فرەنسۆ هەریری: بۆئەوەی مێژوو بەچەواشەیی نەنوسرێ، ل٢٠.

شـوێنانەی کـە یـەکێتی دەسـەڵات و توانـای هـەبوو ڕێگـەی بـەوان دابـوو خۆیان کۆبکەنەوەو پەرە بسێنن.[1]

بـەو پێیـە دەردەکـەوێ کـە یـەکێتیی نیشـتمانیی کوردسـتان هـەر لەسەرەتاوە بەرژەوەندیەکانی کوردی لەبەر چاو دەگرت، بۆیـە ململانـێی نێـو خـۆو شـتە لاوەکیـەکانی خسـتبووە لاوەو بـۆ ئـەوەی هـەموو هێـزوو توانای گەلی کورد کۆ ببێتـەوەو پێکـەوە بچنەوە بەگژ ڕژێمـی عێراقدا، بە گیـانێکی هەسـت کـردن بـە لێپرسـراویەتی نیشـتمانی و نەتـەوەیی، چـاو پۆشـی لەمانـە هـەمووی دەکـرد، دانـی بـەخۆی داگـرت و نەکەوتـە دوای هەڵگیرساندنی شەڕی لابەلاوە، بەپێچەوانەوە هەوڵـەکانی لـە بەهێزکردنی پێوەندی لەگەڵ پارتیدا بەردەوام بووە. .

هـەر لـەو ماوەیـەدا (علـی عسـکری) نامەیـەکی بـۆ (ئیـدریس بـارزانی) نووسی کە لەکەرەج بوو، لەوێدا داوای هاوکـاری و پشـتیوانی و یارمـەتی لێکـردن. لەمــەش بـترازێ (د. خالــد سـعید) هێزێکــی سـازدا بـۆ سـەر ناوچـەکانی بادینـان و بـەڕێ کردنـی (عمـر مسـتەفا دەبابـە) بـۆ دەرەوەی وڵات، لە سنوری تورکیا چووە ناوچەی (چو قورچە) لەوێ بە ئامادەبوونی (ماجد ئەحمەد بەگی چەلی) سـەرۆکی شـارەوانی (چقورچـە) و لەگـەڵ دوو سەرکردەی قیادەی موەقەتە (جەوهەر نـامیق و کـەریم سنجاری) کۆبـۆوە، هەرلـەوێ لەسـەر ئـەوە ڕێـك کـەوتن کـە جەوهـەر نـامیق بچـێتە سوریا تـا

---

[1]–قیادەی موەقەتە لە چ بەرەیەکدا وەستاوە ؟، ل٤٨.

دەستەی دامەزرێنەری یەکێتیی نیشتیمانیی کوردستان و قیادەی موەقەتە گفتوگۆ بکەن.[1]

هەر لەو ماوەیەدا یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دوو جار ڕێککەوتنی لەگەڵ ئیمزا کردن. جارێکیان لە (سورەبانی چوارتا) و جارێکی تریش لە (شێنێی قەڵادزێ)دا.[2]

هەروەها مام جەلال لە (لەندەن) لەگەل مسعود بارزانی و سامی عبدالرحمن دا کۆبۆوە، بەمەبەستی چاك کردن و ڕێکخستنی پێوەندیەکانی نێوان یەکێتی و قیادەی موەقەتە.[3] بەڵام ئەو ڕێککەوتنانەی کرابوون لەلایەن قیادەی موەقەتەوە پێشێل کران و هەڵوەشێنرانەوە.[4]

هەرچۆنێ بێ یەکێتیی نیشتیمانیی کوردستان دانی بە خۆی دا گرت، سەرباری ئەوەی چەندین پێشمەرگە و کادری بەدەستی قیادەی موەقەتە شەهید کران، بەڵام لەو ماوەیەدا هیچ وەڵامدانەوەیەکی نە ئانە (سلبی) نەبوو و زیاتر هەوڵی پێکەوە ژیانی دەدا.[5]

ستراتیژی یەکێتی لەپەیوەندیەکانیدا لەکوردستانی گەورەدا بەم جۆرەبوو:

---

[1] قیادەی موەقەتە لە چ بەرەیەکدا وەستاوە ؟، ل٤٩ .

[2] چاوپێکەوتن لەگەڵ ملازم عمر عبدالله لە ٢٠٠١/١٠/١٠، لە سلێمانی.

[3] قیادەی موەقەتە لە چ بەرەیەکدا وەستاوە ؟، ل ٥٠ .

[4] مام جەلال: سەروەری یۆبیلی زیوین، ل١٣.

[5] چاو پێکەوتن لەگەڵ ملازم عومەر عبدالله، لە ٢٠٠١/١٠/١٠، لە سلێمانی.

١- دەبێ "هاوپەیمانێتی لەگەڵ پارت و ڕێکخراوە پێشکەوتووەکان بێت نەك لەگەڵ دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستان "دا .

٢-تاقی کردنەوەی شۆڕشگێڕانەی کورد تەواو ئەو ڕاستیەی سەلماندبوو کە مەحالە پشت بەستن بە داگیرکەری بەشێکی کوردستان مافی کورد وەربگیرێ. کارەساتە دڵتەزێنەکەی هەرەسی ساڵی ١٩٧٥ دەرس و پەندێکی گەورەو پڕلە ئەزمونە کە هەرگیز پشت بەستن بە داگیرکەری بەشێکی کوردستان سەرکەوتن بە دەست ناهێنرێ و کۆمەڵانی خەڵکیش لەم ڕێگەیەوە بە مافەکانیان شاد نابن. چونکە کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان لەیەك دابڕاونین و سەرکەوتن و ژێرکەوتنی بزوتنەوەی شۆڕشگێڕانەی هەر پارچەیەکی کوردستان ڕەنگدانەوەی قوڵ و کاریگەرانەی لەسەر بزوتنەوەی پارچەکانی تر هەیە.[1]

٣- " گەشەکردن و پەرەسەندنی جولانەوەی کورد لەبەشێکی تری کوردستاندا جولانەوەی شۆڕشگێرانەی گەلی کورد لە کوردستانی عێراقدا لاواز ناکات. بەڵکو گوڕو تەکانێکی بەتینی پێ دەدا. مەسەلەی کورد لە کێشەیەکی ناوخۆیی عێراقەوە دەباتە ئاستێکی بالاّ تر. واتە وەك مەسەلەیەکی گەورەترو کێشەیەکی ناوچەیی نەتەوەیەکی دابەش کراو و نیشتمانێکی پارچە پارچە کراو دەخاتە ڕوو و سەرنجی رای گشتی زیاتر بۆ رادەکێشێ و دۆستی زیاتری بۆ پەیدا دەکات ".[2]

---

[1]- یەکێتیی نیشتیمانی‌ی کوردستان: ئایا مەسەلەی کورد یەك مەسەلەیە یا چەند مەسەلەیەکە ؟ ل١٦، ٦ .

[2]- ئایا مەسەلەی کورد یەك مەسەلەیە یا چەند مەسەلەیەکە ؟، ل ٤٧ .

٤- لە هەمان کاتدا لاواز بوون و لەناو چوونی جولانەوەی کورد لە بەشێکی تری کوردستاندا جگەلەوەی جولانەوەی شۆرشگێرانەی کورد لە کوردستانی عێراقدا لە چوار چێوەی کێشەیەکی ناوخۆیی عێراقدا قەتیس دەکاو دەرفەتی زیاتر بەرژێمی بەغدا دەدا کە پەردەی بەسەر دا بدا، لەهەمان کاتدا بەشێکی زۆری وزەو توانای گەلی کورد بێبەش دەبێت و ژمارەیەك دۆستیشی لە کیس دەچێت. سەرەڕای ئەوەش لە قولایی ستراتیجی کوردستان و گەلی کوردی دادەبڕێ و داگیر کەرێکی کوردستان لە کێشەیەکی گەورە دەستی بەتاڵ دەبێ بۆ هاوکاری و رێککەوتن لەگەڵ رژێمی فاشی عێراقدا بۆ سەرکوتکردنەوەی جولانەوەی کورد لە کوردستانی عێراقدا.[١]

بۆزیاتر رون کردنەوەی پەیوەندییەکانی یەکێتی بەپارچەکانی دیکەی کوردستانەوە، (عمر شێخ موس) دەڵێ : " پلانێکمان دانا بۆ ئەوەی ئەو میراتە خراپەی سەرکردایەتی شۆرشی پێشوو کەبریتی بوو لە هاوکاری کردن لەگەڵ حکومەتەکان لە جیاتی هاوکاری کردن لەگەڵ بزوتنەوەکان، و سەپاندنی سیاسەتی خۆی بەسەریاندا کە ئەوە هەموو وای کردبوو ئەو حزبە کوردیانە ببن بە لقێکی (پدك) لەو ولاتانەدا، هەموشی لەبەرژەوەندی ئەوان بێ. ئێمە بە پێویستمان زانی ئەو تەرازووە لاسەنگە راست بکەینەوە. یەکسەر پەیوەندیمان لەگەڵ هەموو لایەنەکاندا لە کوردستانی ئێران و تورکیاو سوریا کرد . و دەستمان کرد بە هاوکاری کردن لەگەڵیاندا. ئەوانیش زۆر بەگەرمی هاتنە پێش. بێگومان هەندێکیان

---

[١]- هەمان سەرچاوە، ل ٤٨ .

(تحفظ) یان هەبوو، رەخنەیەکی زۆرمان لە جیاتی سەرکردایەتی شۆڕشی پێشوو لە خۆمان گرت بۆ ئەوەی بتوانین زەمینە خۆش بکەین و پلانەکانی خۆمان بۆ خستنە ڕوو. یەکەم پێشنیارمان ئەوە بوو کە لیژنەیەکی هاوکارانەی کوردستانی دامەزرێنین، ئەمە پرۆژەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بوو کە بتوانێ لەگەڵ پارتە سەرەکیەکانی هەموو پارچەکاندا لیژنەیەکی هاوکاری بێتە کایەوەو بەبەردەوامی کاری سیاسی، سەربازی، دبلۆماسی و تێکۆشان لە نێوان خۆماندا ئەنجام پێ بدەین، بەڵام هەریەکەی تاکتیکی خۆی هەبێ و لەهەمان کاتدا هەوڵ بدرێ ستراتیژێکی یەکگرتووش هەبێ". [1]

لەم بۆچونانەی سەرەوەدا ئەوەمان بۆدەردەکەوێ‌کە یەکێتی هەر لەسەرەتای دامەزراندنیەوە، هەوڵێکی زۆری زوو بەزوویدا بۆ بنیاتنانی بناغەی دۆستایەتی لەگەڵ هەموو ئەو ڕێکخراوانەی لە باکوری کوردستان (کوردستانی ژێر دەستی تورکیا) دا هەبوون، یەکێتی کە ڕێکخراوێکی تازەو نەناسراو بوو لەوێ، زوو کەوتە بەر لێشاوی پروپاگەندانە، بۆیە سەرەتا ئەو ڕێکخراوانە لە یەکێتی کەوتنە سلەمینەوە. [2]

لەبەر ئەوە وەك هەنگاوی یەکەم یەکێتی توانی تەنها لەگەڵ (پارتی دیموکراتی کوردستانی تورکیا) –بالی د. شڤان –دا دۆستایەتی دابمەزرێنێ هۆی ئەمەش ئەوەبوو کە ڕێبەری ئەم حیزبە (د.شڤان) لەگەڵ دوو لەکادیرەکانی سەرکردایەتی (بروسك و چەکۆ) لەلایەن (پ.د.ك)ەوە

---

[1] چاوپێکەوتن لەگەڵ عمری شێخموس لە ٢٠٠٠/١٠/١٣، لە سلێمانی.

[2] نەوشیروان مستەفا ئەمین: لە کەناری دانوبەوە، ل ٦٨–٦٩.

تـيرۆر كرابـوون. هـەورەها يـەكێتی كـە بـە حزبێكـی چـەپ ناسـرا بـوو، يارمەتیيـــەكی زۆری ئـــەم حزبـــەی دەدا، ژمارەيـــەك چـــەكی پێـــدابوو، چـەردەيەك پـارەی بـۆ ژيـانی كادرەكـانی و چـالاكی حزبەكـەيان تـەرخان كردبوو.[1]

دواتر يەكێتی پێوەندييەكانی لەگەڵ ئەم حزبانەدا دامەزراند :-

يەكێتی لەگەڵ (د.د.كا.د) دا پێوەندی زۆر باش بوو. لە ساڵی ١٩٧٥ دا (نجم الدين بيوك كايا)* سـەردانی سوريای كـرد و رێكـەوتنێكی لەگـەڵ يەكێتیدا بۆ هاوكاری كردن ئيمزاكرد.[2]

لەگـەڵ دەسـت پێكردنـەوەی شـەری چـەكداريش دا (د.د.كـا.د) گـەڵێ هاوكـاری يـەكێتی كـردو كارئاسـانی يـان بـۆ پێشـمەرگەكانی دەكـردو

---

(1)- هەمان سەرچاوە، ل ٦٩-٧٠

* نەجمەدين بيۆك كەيا، لە كوردستانی توركيا ناسراوە بە نەجۆ، و لـە لای يـەكێتيش بـە (صـلاح) ناسـرابوو، سـاڵی ١٩٤٣ لـە گوندی(قـەرەهان) لـە ويلايـەتی(ئۆرفـە) هاتۆتـە دنيـاوە، هـەر لـە سـەرەتای لاوێتیيـەوە لـە بزوتنـەوەی رزگـاريخوازی نەتـەوەی كورددا بەشـدار بـووە، سـاڵی ١٩٧١ لـەزانكۆی ئەسـتەمبوڵ خوێنـدنی حقـوقی تـەواو كـردوە. نەجۆ تێكۆشەرێكی كوردستـانیبوو. بۆيـە هـەر لـە دەست پێكردنـی شۆڕشـی نوێـی كوردسـتانی باشـوردا(١٩٧٦/٦/١)بـە ئـەو پـەڕی دڵسـۆزی و فيداكاریيـەوە هـەموو توانای خۆی لە پێناوی سەر خستنیدا بەخت كرد، تا لە بەهاری١٩٨٢دا لـە توركيا دەستگير كرا، پاش نزيكەی دوو ساڵ بەندی، بە دەستی ژەندرمـەی تـورك، لـە زينـدای ديـار بـەكر لـە ١٩٨٤/١/٢٢دا شـەهيد كـرا. (د. كـەمال فوئـاد: **كوردسـتان يەكـەمين رۆژنامەی كوردی ١٩١٧-١٩١٨، سلێمانی، ١٩٩٨، ل٧-٨**)

(2)-چـاوپێكەوتن لەگــەڵ مـام جـەلال، كوردسـتانی نـوێ، ژمـارە(١٢٩٨)١٩٩٦/٦/٢"

چاوپێكەوتن لەگەل عمری شێخموس، لە ٢٠٠٠/١٠/١٣، لە سلێمانی

یارمەتیان دەدان. بەتایبەت (عمر چەتین) و (نجم الدین بیوك كەیا). [1] لە ڕێگای (نجم الدین بیوك كەیا) یشەوە كە دۆستێكی نزیكی یەكێتی بوو، (ی.ن.ك) زۆر لە ڕێكخراوە كوردیەكانی ژێر دەستی توركیایان ناسی وەك (ئالای رزگاری) كە (خەجۆ) سكرتێریان بوو. [2] ڕێكخراوی (كاوە) ش كە دەستەیەك بوون لە (د. د. كا. د) جیا ببونەوەو ماركسی و ماوی بوون، لەگەڵ یەكێتیدا پێوەندیەكی باشی هاوكارانەیان هەبوو. [3]

كەمال بورقای كە سكرتێری (پارتی سۆسیالیستی كوردستانی توركیا) بوو، لەگەڵ یەكێتی دا پێوەندی زۆر باش بوو، یەكەم بەیانی دامەزراندنی (ی.ن.ك) كە دەرچوو ئەوان لە ڕۆژنامەكەی خۆیاندا بە زمانی توركی بڵاویان كردەوە و دواتریش پەیوەندیەكان تا دەهات پتەوتر دەبوو. [4]

لێرەدا بەپێویستی دەزانم پەیوەندی یەكانی یەكێتی وەك بەرنامەیەكی ستراتیژی لەگەڵ گشت پارچەكانی دیكەی كوردستاندا بەم جۆرە بخەمە بەردەست :-

---

(١)- عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة (الاتحاد)، (٣٩٣)، ٢٠٠٠/١٠/٢٧

(٢)- چاوپێكەوتن لەگەڵعمری شێخموس، لە ٢٠٠٠/١٠/١٣، لە سلێمانی

(٣)- عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة (الاتحاد)، (٣٩٣)، ٢٠٠٠/١٠/٢٧

(٤)- عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة (الاتحاد)، (٣٩٣)، ٢٠٠٠/١٠/٢٧

یەکەم :باکوری کوردستان :-

تێڕوانینی یەکێتی لە پتەو کردنی پێوەندی هاوکارانەیدا لەگەڵ ئەم بەشەی کوردستاندا لەم فاکتەرانەدا خۆی دەبینیەوە:-

١-گرنگی کوردستانی ژێردەستی تورکیا بۆ کورد وەك گرنگی مصر وایە بۆ عەرەب.

٢- ئەو هەڵسانەوەیەی لە کوردستانی ژێر دەستی تورکیادا دەستی پێکردبوو، دەبوایە پشتیوانی بێ قەیدو شەرت بکرێ بێ ئەوەی گوێ بدرێتە ئەوان هەڵوێستیان لە یەکێتی چیەو چۆنە.

٣-دەبێ جولانەوەی سیاسی کوردستانی ژێر دەستی تورکیا بەبێ دەست تێوەردان و کوێخایەتی گەشە بکات.

لەبەر ئەوە بە هیچ شێوەیەك یەکێتی خۆی لەکارو باری سیاسی ئەو پارچەیەی کوردستان هەڵنەدەقورتاند. تەنانەت دژایەتی ئەو حزبانەشی نەدەکرد کە دژایەتی یەکێتیان دەکرد و ئامادە بوو یارمەتیان پێشکەش بکات.[١]

---

[١]- نەوشیروان مستەفا ئەمین: لە کەناری دانوبەوە، ل ٧٠.

دووەم: ڕۆژهەڵاتی کوردستان:-

هەر لەسەرەتای دامەزراندنیەوە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لەم بەشەی کوردستاندا دۆست و لایەنگری زۆر بوو، لەم بارەیەوە (مام جەلال) دەڵێت: "لە کوردستانی ئیران لەگەڵ (د. عبدالرحمن قاسملو)دا پێوەندیمان باش بوو، هەر لە سەرەتای دامەزراندنی (ی.ن.ك)ەوە پرسم بە د. عبدالرحمن قاسملۆ وە کردووە، ئەو زۆری پێ باش بوو، وە هانی داین کە ئەو کارە بکەینو لەدواتریشدا پێوەندیمان باشتر بوو، ئێمەش دژی عیراق بووین بۆیە ئەو پێوەندییە هەر بە نهێنی مایەوە".[1]

جگە لەمە چەند کەسایەتیەکی تری وەك (حەسەنی قازی) و (محەمەدی موهتەدی) پەرۆشی هاوکاری کردن بوون لەگەل یەکێتیدا. ئەوانە بڵاوکراوە گرنگەکانی یەکێتیان وەردەگێڕایە سەر زمانی فارسی و بڵاویان دەکردەوە کە ئەمەش سەرەتایەك بوو بۆ ناسینی یەکێتی لەناو کوردەکانی ئێراندا و ئامادەبوون هەرچیەك کە لە دەستیان دێ بۆ هەڵسانەوەی جولانەوەی کورد لە باشوری کوردستاندا بیکەن.[2]

ئەوانە ئەو کەسانە بوون کە لەدوایی دا لەنێو ریزەکانی (کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئیران)دا کاریان دەکرد، سەبارەت بەوانەش (مام جەلال) دەلێت:" پێوەندیمان لەگەڵیاندا زۆر باش بوو، ئەگەر چی ئەوکاتە زۆربەی کادیرەکانیشیان لە زیندان دابوون".[3]

---

[1] چاو پێکەوتن لەگەڵ مام جەلال، کوردستانی نوێ، ژمارە (١٢٩٨)، ١٩٩٦/٦/٢.

[2] نەوشیروان مستەفا ئەمین: لە کەناری دانوبەوە، ل ٤٥ .

[3] چاو پێکەوتن لەگەڵ مام جەلال، کوردستانی نوێ، ژمارە (١٢٩٨)، ١٩٩٦/٦/٢.

لـەم بارەیـەوە (سـەلاحەدینی موهتـەدی) دەڵـێ :" ناسـینی یـەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە لایەن کوردەکانی ئێران کە وەك پارتێکی فکری و سیاسی سەیرمان دەکرد، نەك تەنها وەك هێزێکی چەکدار، لەو پەیامەوە بوو کە لە ساڵی ١٩٧٥ دا بڵاوی کردەوە بە ناوی (یەکێتیی نیشتمانیی کوەردستان بۆ چی ؟) کە بەدەستمان گەیشت ".[1]

لەگەڵ دەست پێکردنەوەی شەری چەکداری و دامەزراندنی یەکەمین مەفرەزە سەرەتایەکان لەباشوری کوردستاندا، (کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران) هەوڵی دوو شتی دا :

١-ئەوەنـدەی بتـوانرێ وەك حزبێکـی سیاسـی لـە هـەموو بوارێکـەوە یارمەتی (ی.ن.ك) بدەن.

٢-بەپێی توانا (کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستان) خەڵکی خۆی بنێرێتە نێو ریزەکانی (ی.ن.ك) تا فێری کاری پێشمەرگایەتی و راهێنانی سەربازی و بەکارهێنانی چەك و تەقەمەنی بن.[2]

هەر لەم بارەیەوە (موهتەدی) دەڵێ :" دوو هۆکار هەبوون کە یارمەتی (ی.ن.ك) دا تا لەنێو خەڵکی کوردستانی ژێردەستی ئێراندا خۆشەویست بێت، ئەوانەش :

١-ئەو رۆڵە خراپـەی کـە (پدك) هـەر لەسـەردەمی شۆرشـی ئەیلولـەوە بەرامبـەر کوردەکـانی ئێـران پـەیرەوی دەکـرد لـە کوشـتن و راوەدوو نـانی تێکۆشەرانی کوردستانی ژێر دەستی ئێران. لە ساڵی ١٩٧٥ یشدا کاتێك

---

[1] چاوپێکەوتن لەگەڵ (سەلاحەدینی موهتەدی) لە ٢٠٠١/٢/١٩، لە سلێمانی.

[2]- هەمان سەرچاوە.

چوونە ئێران لەگەڵ رژێمی شادا رێککەوتن و ئەوەی لەدەستیان دەهات دەیان کرد بۆ یارمەتی دانی ئەم رژێمە لەسەرکوت کردن و دامرکاندنەوەی خەباتی تازەی کوردستانی ئێران کە خەریك بوو تازە شۆرش دەست پێ بکاتەوە. لەمەوە خەڵك بەراوردی یەکێتی دەکرد لەگەڵ پارتیدا کە زۆر جیا بوون لەیەکتری.

٢-خەڵك دەیبینی (ی.ن.ك) هەر لەدروست بوونی مەفرەزە سەرەتاییەکانیەوە، هەردوو دەوڵەتی ئێران و عێراق هاوکاری یەکتریان دەکرد بۆ لێدانی پێشمەرگە. پێشمەرگەی یەکێتی بەبرسیەتی و نەداریەوە دەهاتنە کوردستانی ئێران و دەچوونە دێهاتەکان و خەڵك یارمەتی دەدان. کەچی پاسگاکان بەبەر تەقەو تۆپیان دەدان و لەو دیوو سنوریان دەکردنەوە بۆ ژێر دەستی عێراق. پارتی بە ئارەزووی خۆیان لە ناو شارەکانی ئێراندا تەراتێنیان دەکرد. بەمە خەڵك بە ئاشکرا بۆی دەردەکەوت کە یەکێتی هێزێکی رەسەنی شۆرشگێری کوردایەتی‌یە، لەو دیوو عێراق لێیان دەکوژێ و لەم دیوویش ئێران وەبەر تۆپانیان دەدا. ئەم حاڵەتە یارمەتی زۆری یەکێتی دا کە وەك هێزێکی رەسەنی کوردایەتی لەبەر چاوی خەڵکی کوردستانی ئێران خۆشەویست بێت و لەگەڵ پارتی دا بەراوردی پێبکات.[1]

---

[1]- چاوپێکەوتن لەگەڵ (سەلاحەدینی موهتەدی) لە ٢٠٠١/٢/١٩، لە سلێمانی

سێیەم : کوردستانی ژێر دەستی سوریا:-

یـەکێتی لەگـەڵ زۆربـەی کوردەکـان پێوەنـدی بـاش بـوو بـە حـوکمی ئەوەی هەر لەسەرەتادا سوریای کردبوو بە بنکەی سەرەکی خۆی. و پارتە کوردیـەکانی ئـەویش بـە ئاشـکرا لـە ناوسـوریادا کاریـان دەکـرد، لەوانـە (پـــارتی دیمـــوکراتی پێشـــکەوتنخواز) کـــە مامۆســـتا(حەمید دەرویش)سـکرتێری بـوو،[1] و (پـارتی دیمـوکراتی چـەپی سـوریا) کـە (یوسـف دیبـۆك) سـکرتێری بـوو، زۆر دۆسـتی یـەکێتی بـوون.[2] بـەڵام لەوانـەی کـە لەگـەڵ یـەکێتی دا نـەیار و نـاکۆك بـوون دەسـتەی (صـلاح بدرالـدین)بوو،* کـە هاوکـاری (پ. د. ك)بـوو، لەهـەمان کاتـدا نـاوبراو

---

[1] چاوپێکەوتن لەگەل مام جەلال، کوردستانی نوێ، ژمارە(١٢٩٨)، ٢/٦/١٩٩٦.

[2] چاوپێکەوتن لەگەڵ (عومەری شێخموس) لە ١٣/١٠/٢٠٠٠، لە سلێمانی.

* صلاح بدرالدین لە سەرەتادا سکرتێری پارتی دیموکراتی چەپی سوری بوو، بەڵام ناوبراو پێوەندی بە موخابەراتی عیراقەوە هەبوو، موخابـەرات لەڕێگـەی (شێخ جەبار تـاهیر شـەریف)ەوە داوایـان لێ کردبـوو کـە بـەیانێك دژی بەیانەکـەی دامەزرانـدنی (ی.ن.ك) دەر بکات، تەنانەت موخابەرات دەقی بەیانەکەشیان بۆ نوسی بوو کە بە چ شـێوەیەك بێـت، بـەڵام لـە ژمـارەی شـەش کـەس لـە ئەنـدامانی مەکتـەبی سیاسـی حزبەکەی، پێـنج کـەس دژی دەرکردنـی ئـەم بەیانـەبوون، تـەنها صـلاح بدرالـدین سور بـوو لەسـەر دەرکردنـی بەیانەکـە. ئـیتر لەسـەر ئەمـە سـەرجەم ئەنـدامانی مەکتـەبی سیاسـی بڕیـاری دەرکردنـی صـلاح بدرالـدین دەدەن لـە حزبەکـە چـونکە پێوەنـدی پێوەنـدی بـە حکومـەتی عیراقـەوە هـەبوو. دواتـر صـلاح بەتـەنها لـە سـەر داخـوازی موخابەراتی عیراقەوە بەیانەکەلە دژی یـەکێتی دەردەکات. (**چاوپێکەوتن لەگـەل مـام جەلال، کوردستانی نوێ، ژمارە(١٢٩٨)، ٢/٦/١٩٩٦**).

پێوەندییەکی توندو تۆڵی بە رژێمی بەعسی بەغداوە هەبوو، لەهەمان کاتیشدا زۆر بەتوندی دژی دەست پێکردنەوەی شۆڕشی چەکدارانەی نوێ‌ی‌کورد و یەکێتی بوو. هەر لەسەر داوای بەغدا بەیانێکی دژ بە یەکەم بەیانی دامەزراندنی ی. . ن. ک بڵاو کردەوە.[1]

---

[1]- نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەکەناری دانووبەوە، ل١٢٠ .

-چاوپێکەوتن لەگەڵ (عومەری شێخموس) لە ٢٠٠٠/١٠/١٣، لە سلێمانی.

باسی دووەم:
پەیوەندی یەکێتی بەهێزە بەرهەڵستکارەکانی عێراقەوە

یەکێتی نیشتمانی کوردستان هەر لە سەرەتای دامەزراندنیەوە لە سەر ئاستی عێراقدا هەوڵی‌داوە هاوپەیمانێ‌یەك لە نێوان جولانەوەی شۆرشگێرانەی گەلی کورد وئۆپۆزیسیۆنی نیشتمانی وپارت و رێکخراوە نیشتمان پەروەرو دیموکرات وپێشکەوتنخوازەکان ببەستی"[1] ئەم هاوخەباتیەش لە سەرەتاوە دروشمی سەرەکی رێبازی راستەقینەی (ی.ن.ك) بووە لە گەڵ هێزە شۆرشگێرو پێشکەوتنخوازەکانی عێراق و کوردستاندا، بۆ یەکەمین جار بوو لە مێژووی باشووری کوردستاندا، کە خەباتی حزبێکی سیاسی بە هاو خەباتی وهاوکاری لە گەڵ حزبە پێشکەوتنخوازەکانی عێراقدا دەچێتە کایەی شۆرشەوە.[2]

لەم بارەیەوە لە یەکەم بەیانی دامەزراندنی (ی.ن.ك) دا هاتووە:" دەبێ هێزە شۆرشگێرەکانی کوردستان شان بە شان لە گەڵ تێکڕایی هێزە پێشکەوتنخوازو نەتەوەیی‌یە چەپەکان لە عێراقداکار بکەین بۆ ئەنجام دانی ئەرکەکانی شۆرشی نیشتمانی دیموکراتی کە رووبەڕوی گەلی عێراق بە هەردوو نەتەوەی عەرەب و کورد وکەمینەکانی دەبێتەوە".[3]

لەم روانگەیەوە یەکێتی پێی وابوو کە بە عێراقی کردنی شۆرش، فرمانێکی پێویست بوو بۆ گێڕانەوەی بزوتنەوەی رزگاری گەلی کورد بۆ سەر ڕێ وشوێنی سروشتی خۆی، وسوك وئاسان کردنی گیروگرفت وکەم

---

[1] ئایا مەسەلەی کورد یەك مەسەلەیە یا چەند مەسەلەیەکە ول١٦.

[2] مام جەلال: سەروەری یۆبیلی زوین ول١٥.

[3] یەکەم بەیانی دامەزراندنی ی.ن.ك لە ١٩٧٥/٦/١، بڕوانە پاشکۆی ژمارە(٥)

وكوڕی‌یەكانی خەباتی رزگاریخوازی گەلی كورد. لەبەر ئەوەی لە عێراقدا یەك رژێمی فاشستی ودكتاتۆری و یەك دەوڵەت ویەك سوپا وهتد... هەیە، گەلی عەرەب و كورد وكەمایەتیەكان دەچەوسێنێتەوە، هەر چەندە ئەو چەوساندنەوەیە لە ڕوی نەتەوایەتیەوە یەكسان نیە، بەلاَم لە چەندین روی ترەوە ناوكۆی‌یە و ناكۆكی سەرەكی عەرەب وكورد وكەمایەتیەكان لەگەل رژێمی كۆنەپەرستی عێراقدایە. نەك هەر گەلێك لە گەلٚ هێزێكی جیاوازدا، وگەلی كورد ناتوانیٚ لە ڕوداوە سودبەخش وزیان بەخشەكانی عێراق خۆی لابدات و جیابكاتەوە. بە هەر شێوەیەك بیەویٚ یانەیەویٚ و پێی بزانیٚ یانەزانیٚ كار لە یەكتر دەكەن.[1]

كۆمەڵە وحزب ورێكخراوە بەرهەلستكارەكانی عێراق كە چوبونە سوریا رێكخراوێكی (بەرەیی)یان دامەزراندبوو بە ناوی (التجمع الوطني العراقي=توع)، ئەو حزب ورێكخراوانەی لەم بەرەیەدا كۆبوبونەوە بریتی بوون لە مانە:

1- حزب البعث العربي الاشتراكي– قيادة قطر العراق.
2- الحركة العربية الاشتراكية.
3- الحزب الشيوعي العراقي–القيادة المركزية.
4- مؤتمر القوميين الاشتراكيين.
5- الحزب الاشتراكي.

---

[1] كۆمەلەی رەنجدەرانی كوردستان: رێبازی كۆمەلە، گۆڤاری كۆمەڵە، ژمارە (٥)، ل٢.

6-الجيش الشعبي لتحرير العراق[١]

(التجمع الوطني العراقي) ئەم هەڵوێستەی(ی.ن.ك) یان بە ئیجابی هەڵسەنگاند وپێشوازیان لێکرد. بۆیە لە تەمموزی ١٩٧٥ دا سەرکردایەتی (توع) بروسکەیەکیان بۆ دەستەی دامەزرێنەری یەکێتی ناردو تیایدا پیرۆزبایی دامەزراندنی (ی.ن.ك)یان لێکردن و خۆشحاڵی خۆیان دەربڕی بەرامبەر دووبارە سەرهەڵدانەوەی جولانەوەی کورد وهیوای سەرکەوتنیان بۆ دەخواستن[٢].

یەکێتی دوای ئەوەی بە تەواوی لە سوریا جێگیربوو و ئەوێی کرد بە مەڵبەندی سەرکردایەتی خۆی، دەبوو هەلوێستی خۆی لە (التجمع الوطنی العراقی) رون بکاتەوە. سوریا بۆ یەکێتی پێویست بوو، چونکە لەلایەکەوە وەك دەوڵەتێك پشتگیری لە شۆرشی کورد دەکرد لەوکاتەدا، لەلایەکی تریشەوە بنکەی سەرکردایەتی یەکێتی لێبوو کە شوێنێکی شیاو بوو بۆ ئەو کاتەو نزیك بوو لە مەڵبەندی شۆرشەوە کە باشوری کوردستان بوو.

بەڵام مانەوەی یەکێتی لە سوریا وڕاپەڕاندنی کارەکانی ئەو کاتە بەند بوو لەسەر ئەوەی یەکێتی ببێتە ئەندامی (التجمع الوطنی

---

(١) صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كردستان العراق، ل٣١٨؛ نەوشیروان مستەفا ئەمین: لە کەناری دانوبەوە، ل٦٥؛ عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة (الاتحاد)، (٣٧٧)، ٢٠٠١/٧/٧

(٢) دەقی بروسکەی پیرۆزبایی (قيادة التجمع الوطني العراقي) بۆ دەستەی دامەزرێنەری(ی.ن.ك) لە تەمموزی ١٩٧٥دا، بڕوانە پاشکۆی ژمارە(٩)

العراقی).[1] بەڵام ئەندامێتی یەکێتی لەم بەرەیەدا، هەروەك (نەوشیروان مستەفا) دەنوسێت :یەکێتی دەخستە ژێرباری چەند ئیلتیزامێکی سیاسی گرانەوە، لە وانە:

1- دەبوایە شۆڕشی کورد بەشێك بێ لە شۆرشی عێراق و دروشمەکانی شۆرشی کورد بەشێك بێ لە شۆرشی عێراق و دروشمەکانی شۆرشێکی عێراقی بەرزبکاتەوە ویەکێتی لەژێر ئالأی (التجمع الوطنی العراقی)دا شۆرش بکات.

2-دەبوایە یەکێتی روخاندنی رژێم بکاتە ئامانج و دروشمی سەرەکیی خۆی، کە ئەمەش کاری ئەو نەبوو.

3- دەبوایە یەکێتی تا ڕوخاندنی رژێمی بەعس درێژە بە خەبات بداو هیچ جۆرە سازین و چارەسەرێکی مام ناوەندی قبول نەکات.

لەبەر ئەم هۆکارانە یەکێتی نەدەبووایە ببێ بە ئەندام لە(التجمع الوطنی العراقی)دا، ئەگەرچی کەوتبووە ژێر باری کۆمەڵێك ئیلتیزاماتیشەوە لەو سەردەمەدا.

بەڵام لە کۆبونەوەیەکی دەستەی دامەزرێنەردا کە لە ١٩٧٥/١٢/١٧ دا لە دیمەشق بەستراو تەنها (عمر شێخموس) ئامادەنەبوو[2]. ئەم باسە خرایە بەر لێکۆڵینەوەو هەڵسەنگاندن و دەنگدان، کە ئایا (ی.ن.ك) ببێ بە ئەندام لە (التجمع الوطنی العراقی) دا یان نا؟ لە نێو ئەندامانی دەستەی

(١) نەوشیروان مستەفا ئەمین: لە کەناری دانوبەوە، ل٦٥.

(٢)عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة (الاتحاد)، (٣٧٧)، ٢٠٠١/٧/٧ .

دامەزرێنــەر دا تەنها(نەوشــیروان مســتەفا) و(عــادل مــراد) دەنگیــان بــۆ ئەندامــەتی (ی.ن.ك) نــەدا بــۆ ئەندامــەتی نێــو بــەرەی(التجمـع الــوطنی العراقی).

لــەم بارەیەوە(نەوشـیروان مســتەفا) بـیرورای وا بـوو کـە :" یـەکێتی نەچێتە ژێرباری هیچ ئیلتیزامێکی سیاسیەوە و خۆی نەبەستێتەوە بەهیچ رێکخراوێکی ترەوە. بۆ ئەوەی ئازادی جولاندنەوەی هەبێ "[1] بەلاّم بە زۆرایـەتی دەنـگ دەسـتەی دامەزرێنـەر یـەکێتی بڕیاریـدا ببـێ بـە ئەنـدام لە(التجمع الـوطنی العراقـی)[2] دا ودواتـر کەوتـە گفتوگۆ لـە گەلیـدا و زۆر مەسەلەی پێ سەلماند* لە وانە:

-پرۆگرامی(التجمع الوطنی العراقی) دەستکاری کرا، مافەکانی کورد رونتر وفراوانتر خرایە ناوی.

-(التجمع الوطنی العراقی) بەلێنی دا کە توانای ماددی ومەعنەوی بۆ شۆرشی کورد دابین بکەن وشۆرشەکە گەشە پێبدەن بۆ شۆرشێکی عیراق لەروی سەرکردایەتی و بەشداری ومەیدانیی کارەوە.

-(التجمـع الـوطنی العراقـی) بـەلێنیان دا کـە هاوکـات لەگـەلْ دەسـت پێکردنەوەی خەباتی چەکداری لە کوردستاندا، ئەوانیش لـە ناوەراسـت و لە خواروی عێراقدا چالاکی شۆرشگێرانە دەست پێبکەن[3].

---

(١) نەوشیروان مستەفا ئەمین: لە کەناری دانوبەوە، ل٦٥.

(٢) -عادل مراد: محاولة جادة لکتابة جزء من التاریخ الحدیث لکرد العراق، جریدة (الاتحاد)، (٣٧٧)، ٢٠٠١/٧/٧ .

* بڕوانە هەردوو پاشکۆی ژمارە (١٢) و (١٣)

(٣) نەوشیروان مستەفا ئەمین: لە کەناری دانوبەوە، ل٦٦.

بـەلام بـەکردەوە شۆڕشـەکە نـەکرا بـە شۆڕشـێکی عێراقـی. هێـزە عێراقیـەکان نـەك هـەر نـەیانتوانی شۆڕشـەکە بگەیەننـە خـواروی عێـراق و ئـەهوارەکان و تەقینـەوە بخەنـە شـارەکانی عێراقـەوە بـەڵکو هەنـدێك لـەو ریکخراوانە ئامادەنەبوون بگەڕێنەوە کوردستانیش. تـەنها سـەرکردایەتی هەرێمی عێراق (حزبی بەعس) و (جیش التحریر الشعبی)[1] نەبێ کە بە پێی توانای خۆیان گەڕانەوە کوردستان، توانای ئەوانیش زۆرکەم بوو، بـــەلاَم ئـــەوانی تـــر هیچـــیان نـــەکرد. بـــەڵکو زۆربـــەی ئۆبـــالی شۆڕشەکەقورسـایی‌یەکەی هـەر لـە ئەسـتۆی(ی.ن.ك) دا مایـەوەو خـوێن رشتن وکوژران هەربەشی یەکێتی بوو.

[1] یەکێتی نیشتمانی کوردستان: گفتوگۆی شۆڕش لە گەڵ میری، ل٥٩.

باسی سێیەم:
پەیوەندی یەکێتی
لەگەڵ بزوتنەوەی ئازادیخوازی گەلانی نێوچەکە

جولانــــەوەی شۆڕشــــگێڕانەی گــــەلی کــــورد، جولانەوەیــــەکی رزگاریخوازانــەی فـراوانترین بەشــی کۆمــەڵانی خــەلکی کوردسـتانە دژبــە چەوسانەوەی چینایەتی و نەتەوایەتی و لەپێناوی سەربەستی گەلی کورد و دیاری کردنی چارەنوسی خۆیدا، ئەلقەیەکی لە پسان نەهاتوی شۆڕشی ڕزگاری نیشتمانی گەلانی دنیایە کە ئەویش بەشێکی گرنگی شۆڕشی جیهانی پێك دەهێنێ. جولانەوەیەکیش ئەوە سروشت و ڕێباز و ئامانجی بێ، هەموو هێزە شۆڕشگێڕ و پێشکەوتنخوازەکانی کوردستان و ناوچەکە و دنیـا پێویسـتە هاوپـەیمانی ڕاسـتەقینەی بـن، بێگومـان هـەموو هێـزە داگیرکەرو کۆنەپارێزەکانیش دەکەونە دژایەتی کردنی.[1]

لەگـەل ئەوەشـدا (ی.ن.ك) بـاش لـەو ڕاسـتیە گەیشـتبو کـە بـە تـەنها ناتوانێ لەم ناوچە گرنگە و لە دنیادا بژیت و درێـژە بـە خـەبات بـدات گـەر دوور بێت لە پەیوەندییەکی هاوکارانە لەگەڵ ئەو هێزانـەدا. بەواتایـەکی دیکە یـەکێتی نـاتوانێ بێ هەلوێسـت و بێ پەیوەنـدی لەگـەل دیاردەکـانی ژیـانی سیاسـی و گـەلان و دەولـەتانی نێوچـەکەدا، هـەڵبکات و ناشـتوانێ دووره پەرێزی بەرژەوەندی و نەخشەی ڕێکخراو و لایەنە سیاسییەکانی گۆڕەپانی زۆرانی و ململانێی ناوچەکە و دنیادا بوەستێت.[2] بۆیـە یـەکێ

---

[1] ئایا مەسەلەی کورد یەك مەسەلەیە یا چەند مەسەلەیەکە؟ ل ١٠

[2] کۆمەلـەی رەنجـدەرانی کوردسـتان: هاوپـەیمانی نـەك کلکایـەتی دۆسـتایەتی نـەك نۆکەرایەتی، گۆڤاری کۆمەلە، ژمارە (١٢)، خولی سێیەم، مارت ١٩٨٦، ل٤

لــە هێڵــە ســەرەکیيەکانی کــارکردنی هەرلەســەرتاوە دروســت کردنــی پێوەندی بوو لەگەل بزوتنەوەی رزگاریخوازی گەلانی نێوچەکە. لەم ڕووەوە لە یەکەم بەیانی دامەزراندنیدا سڵاو دەنێرێ بۆ شۆڕشی زەفار و ئەریتریا و هێزە پێشکەوتنخواز و شۆڕشگێڕەکانی ئێران و تورکیا و هاوخەباتی خۆی دەردەبڕێ لە گەلیاندا.[1]

لە پرۆژەی بەرنامەو پێڕەوی نێوخۆش دا هاتوە کە "(ی.ن.ك) خەبات دەکــات بــۆ پێکــەوە گرێــدانی بزوتنــەوەی خــەلکی کوردســتان لەگــەل بزوتنـــەوەی رزگاریخوازانـــەی گـــەلانی دنیـــای ســـێیەم و بزوتنـــەوەی شۆڕشــگێڕانەی چــینی کرێکــاری ولاتــانی ســەرمایەداری و دەولەتــە سۆسیالیستەکاندا".[2] پێکەوە گرێدانی خەباتی ڕزگاریخوازانەی خەلکی کوردســتان و بزوتنــەوەی ڕزگــاریخواز و شۆڕشــگێڕانەی عــەرەب، فــارس، تورك، ئازەری، بلوج و گەلانی تر، بۆ شکاندن و دەرکردنی ئیمپریالیزم و زایۆنیزم و روخاندنی حوکمی چینە کۆنەپەرستەکانی ناوچەکە، و تـەواو کردنــی ســەربەخۆیی نیشــتمانی سیاســی و ئــابووری، و گەشــەپێدانی دیموکراسی لە ڕۆژهەلات دا.[3]

(ی.ن.ك) کــە ئــەم بڕگەیــەی لــە بەرنامــەی خۆیــدا جــێگیر کردبــوو، دەیزانــی پێویســتە لــە ســەری کــە ڕێــز و پێگــەی بزوتنــەوەی کــورد لــەلای بزوتنەوەکانی ڕزگاریخواز و دەولەتانی بەرهەلستی پەیماننامە سەربازی

---

[1] یەکەم بەیانی دامەزراندنی ی.ن.ك لە ١/٦/١٩٧٥،

(٢)الاتحاد الوطني الكردستاني: حول الحركة التحررية للشعب الكردی في كردستان العراق، ص٦٦، بڕوانە پاشکۆی ژمارە(٢٩)

[3] هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل٦٥

یە کۆلۆنیالەکان لە نێوچەکەدا بگێڕێتەوە. چونکە شۆڕش لە بنەڕەتدا بەندە بە کۆمەڵێك بنەماو دروشم و بە های پیرۆز ئەگەر هەلسوڕێنەرانی سازشیان لەسەر کرد، ئەوا دەبێتە ئامرازێك دژی گەل و پەل و پۆی دام و دەزگاکانی ئەو لایەنەی کە سازشیان لە گەلدا کردوەو لە دژی بزوتنەوە تێکۆشەرەکان، لە پێناوی ئازادی و سیاسی و ژیانی دیموکراتی‌دا بەکاری دەهێنی.

لەو سەردەمەشدا خەبات لە سایەی ئەو هەل و مەرجە سەختە ناوخۆیی و ناوچەیی و نێودەولەتیانە و کەمی توانی ماددی‌دا مەسەلەیەکی ئاسان نەبوو. ڕێگاکەش لە هەموو لایەکەوە پڕلە کەند و کۆسپ و مەترسی بوو بەلام باوەڕ بە خۆبون و بە وزەی لەبن نەهاتوی کۆمەلانی خەلك و عەدالەتی مەسەلەکەو پاشەڕۆژی گەش ... هەموو ئەمانە پالیان بە (ی.ن.ك)ەوە دەنا بەسەر ئەو کۆسپ و تەگەرانەدا زالبێ.

ئەو کەسانەی لە دامەزراندنی (ی.ن.ك)دا بەشدار بوون، لە بواری سیاسەت و خەباتدا تازە نەبوون، بۆیە بەو شارەزاییەی کە هەیانبو زۆر بایەخیان بە مەسەلەی پێوەندی بەستن لەگەل هێزە سیاسیەکانی نێوچەکە دەدا، بۆ ئاگادارکردنیان لەوەی کە خەباتی ڕزگاریخوازانەی گەلی کورد هەر بەردەوامە.[1]

بۆ ئەم مەبەستە یەکێتی یەکەمین نوسینگەی خۆی لە (بەیروت) کردەوە. ئەمەش مانای گرنگی دانی یەکێتی دەگەیاند لەگەل

---

(١) –عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة (الاتحاد)، (٣٧٣)، ٢٠٠٠/٦/٩.

شۆڕشگێڕانی دنیادا، کە ئەو کاتە (بەیروت) یەکێك لە بنکە سەرەکی‌یەکان بوو و زۆربەی بزوتنەوە ڕزگاریخوازەکانی ناوچەکە لەوێ کۆبوبونەوە.[1]

لەم بارەیەوە مام جەلال ڕۆلێکی کاریگەری گێڕا لە پێوەندی کردن بە هێز و لایەنە هاوسۆزەکان لەگەل مەسەلەی کورددا. بەتایبەتی لەگەل هێزە ڕزگاریخوازەکانی فەلەستین.[2] چونکە پێوەندی‌ی لەگەل سەرانی فەلەستینی خۆش بوو، دۆستایەتی لەگەل (یاسر عەرەفات) و (جۆرج حەبەش) و (نایف حەواتمە)دا هەبوو. لەو ڕێگایەوە یەکێتی پێوەندی لەگەل دامەزراندبوون. بەلێنیان دابوو یارمەتی یەکێتی بدەن بە چەك و مەشق پێ کردنی کادرو پێشمەرگەکانی، ئامادەبوون هاوکاری یەکێتی بکەن لەوەی کە بنکەی پێشمەرگایەتی لە لوبنان دابمەزرێنێ.[3]

یەکێتی پێوەندی بە زۆربەی ڕێکخراوە فەلەستینیەکانەوە هەبوو، لەوانە:

- حركة التحرير الفلسطيني (فتح)
- الجبهة الشعبية لتحرير فلسطين (جورج حەبەش)
- الجبهة الديمقراطية لتحرير فلسطين (نايف حواتمة)
- الجبهة الشعبية – القيادة العامة (أحمد جبريل)

---

[1] عادل مراد، چۆنیەتی دامەزراندنی یەکێتی بۆ ڕێبازی نوێ دەگێڕێتەوە، گۆڤاری ڕێبازی نوێ، ژمارە (١٢)، ل٨١.

[2] د. کەمال فوئاد: سەرەتاکانی دامەزراندن و دەست پێکردنەوەی شۆڕش، گۆڤاری ڕێبازی نوێ، ژ (١٩)، ل ٢٨.

[3] نەوشیروان مستەفا ئەمین: لە کەناری دانوبەوە، ل٧٤.

- **جبهة النضال الشعبي الفلسطيني (د.سمير عوشة)**[1] و

ئەم ڕێکخراوانە سەرباری ئەوەی زۆربەیان پێوەندیان لەگەل عیراقدا زۆر باش بوو، بەلام لەگەل (ی.ن.ك)یشدا دۆست بوون و پێوەندیان نەبڕی و بە ئاشکرا دەیانگوت (ی.ن.ك) هێزێکی شۆڕشگێڕە.[2]

لە (لوبنان)یش یەکێتی پێوەندی لەگەل (حزب الشیوعي اللبناني) و (منظمة العمل الشیوعي)دا باش بوو.[3]

لە تورکیاش لەگەل (الجیش الشعبی لتحریر ترکیا)[4] **و (پارتی چەپی کۆمۆنستی یەکگرتوی تورکیا)**[5] **دا پێوەندی هەبوو. هەروەها لە ئێرانیش دا (ی.ن.ك) پێوەندی لەگەل (ڕێکخراوی مجاهدینی خلقی ئێران)و (بەرەی نیشتمانی) و (حزبی تودەی شۆڕشگێڕ – ماوی–) و (ڕێکخراوی فدائی خلقی ئێران)دا بەستبو و هاوکاری لە نێوانیاندا هەبوو.**[6]

---

(1) عادل مراد: چۆنیەتی دامەزراندنی یەکێتی بۆ ڕێبازی نویٚ دەگێڕێتەوە، گۆڤاری ڕێبازی نویٚ، ژمارە (١٢)، ل٨١.

(2) هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل٨٢.

(3) چاوپێکەوتن لەگەل د. فؤاد معصوم لە ٢٠٠١/٣/٣، لە سلێمانی. الاتحاد، العدد (٣٨٤)، ٢٠٠٠/٨/٢٥ .

(٤) –عادل مراد: محاولة جادة لکتابة جزء من التاریخ الحدیث لکرد العراق، جریدة (الاتحاد)، (٣٨٤)، ٢٠٠٠/٨/٢٥.

(5) چاوپێکەوتن لەگەل عمر شێخموس، لە ٢٠٠٠/١٠/١٣، لە سلێمانی.

(٦) عادل مراد: محاولة جادة لکتابة جزء من التاریخ الحدیث لکرد العراق، جریدة (الاتحاد)، (٣٨٤)، ٢٠٠٠/٨/٢٥؛ چاوپێکەوتن لەگەل عمر شێخموس لە ٢٠٠٠/١٠/١٣، لە سلێمانی.

جگـە لەمانەلەگـەل کۆمـەلێك حـزب و ڕێکخـراوی تـری بزوتنـەوەی ڕزگاریخوازی گەلانی نێوچەکەدا، پێوەندی بەستبوو، لەوانە:

(الجبهـة الشـعبية لتحريـر بحـرين) و (الجبهـة الشـعبية لتحريـر اريتريا)[1] و (الجبهة الشعبية لتحرير عمان– ظفار) و (الحزب الأشتراكى اليمينى) و هێزە چەپەکانی ئوردن و مصر و مەغریب.[2]

هـەر سـەبارەت بـە پێوەندییـەکانی یـەکێتی لەگـەڵ ئـەو هێزانـەدا، (عادل مراد) دەڵێ: "لەگەل زۆربـەی ئـەو ڕێکخراوانـەی لـە لوبنـان بنکـەیان هەبوو پێوەندیمان باش بوو، لەوانـە : ڕێکخراوەکانی سودانی، مصری، مـەغریب، تونسـی، سعودی، ئەرمـەنی، یەمـەنی باکور، یەمـەنی خـواروو، یابانی، ئیتالی، ئیسپانی، هەروەها ڕێکخراوەکانی ئەمریکای لاتین و لەگەڵ ئیرلەندیەکانیش پێوەندیمان هەبوو ...".[3]

لەهــەمان کاتــدا وەك عومــەر شــێخموس دەڵــێ: (ی.ن.ك) ڕێزێکــی گــەورەی لێ دەگــیرا لەلایــەن ئــەو پــارت و ڕێکخراوانــەوە، پێوەنــدی و هاوکاریـیـە کـە لەگـەڵ کاتـدا هـەر لـە ڕوی سیاسـی و ئایدیۆلۆجیـیـەوە نەدەمایەوە و لە ڕوی پراکتیکیشەوە دەکرا.[4]

---

(1) عادل مـراد، چۆنیەتی دامەزراندنی یەکێتی بۆ ڕێبازی نویێ دەگێڕێتەوە، گۆڤاری ڕێبازی نویێ، ژمارە (١٢)، ل٨٢.

(٢) عادل مـراد: محاولـة جادة لكتابـة جزء مـن التـاريخ الحـديث لكـرد العـراق، جريـدة (الاتحاد)، (٣٨٤)، ٢٠٠٠/٨/٢٥.

(3) عادل مراد، چۆنیەتی دامەزراندنی یەکێتی بۆ ڕێبازی نویێ دەگێڕێتەوە، گۆڤاری ڕێبازی نویێ، ژمارە (١٢)، ل٨٢.

(4) چاوپێکەوتن لەگەل عمر شێخموس، لە ٢٠٠٠/١٠/١٣، لە سلێمانی.

ئەگەرچی دوای سەرهەلدانی (ی.ن.ك) شالاوێكی بەرفراوان لەلایەن دوژمنانی كوردەوە دەستی پێكردبوو، بەو مەبەستەی لە گرنگی دامەزراندنی (ی.ن.ك) كەم بكەنەوە، بەلام لەگەل ئەوەشدا یەكێتی توانی پەیوەندی دۆستانەی لەگەل هێز و پارتە سیاسی‌یەكانی بزوتنەوەی گەلانی رۆژهەلاتدا پەرەبسێنێ.

باسی چوارەم:
پێوەندیەکانی یەکێتی لەگەڵ دەوڵەتانی نێوچەکە

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان باش لەوە گەیشتبوو کە، کاریگەریو توانای هێزی هەر لایەنێك بەتەنها بەهی خۆی پێوانە ناکرێ. هێزی ڕاستەقینەی هەر لایەنێکی سیاسی بریتیە لە هێزی خۆی و هێزی دۆستەکانی پێکەوە. دەتوانین بڵێین، خاڵە لاوازەکانی بەرەی دوژمنیش بەبەشێ لە سەرچاوەی هێزو توانای ئەو لایەنەی تر لە ململانێ کەدا لەقەڵەم دەدرێ.

لێرەدا بەڕۆشنی دەردەکەوێ، دۆستایەتی و هاوپەیمانی بریتیە لەو هۆیەی کە لایەنێکی سیاسی بۆ گەورە کردن و بەهێز کردنی تواناو هێزی خۆی، بۆ پاراستنی خۆی و مەسەلەکەی، بۆ پارستنی بەرژەوەندی و گەشەکردن و بۆ پێشەوە چوون، بۆ سەرکەوتن و دەستکەوتی سیاسی لە ململانێکەدا دەیگرێتەبەر، واتا کۆکردنەوەی هێزی تر بۆ خۆی، بۆمەسەلەکەیەتی.

ئاشکرایە ئەو هێزو توانا زیادەیە، کە بە هاوپەیمانی و دۆستایەتی لایەنی تر دابین دەکرێ، هەر لە خۆوە، و بە خۆرایی نییە. بەڵکو پرۆسەیەکە لە ڕووی دوژمنی هاوبەشدا، یا بۆ بەرژەوەندی هاوبەش کە دۆستەکان بەشێك لە هێزو توانای خۆیان دەخەنە سەر هێزو توانای

ڕێکخراو یاخود جولانەوەکە. بۆ ئەوەی جولانەوەکەش هێزو توانای خۆی بخاتە سەر هی ئەوان.[1]

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دەرکی بە پێویستیی دۆزینەوەی هاوپەیمانە ستراتیجیەکان و تاکتیکیە کان کردبوو. پۆل پۆل کردنی هاوپەیمانان و دۆستەکانیشی بەپێی لێکدانەوەی زانستی و بەرژەوەندیە بالاو گەورەکانی جولانەوەی شۆرشگێڕانەی کوردستان، بە کارێکی پێویست دەزانی، بۆیە پێی وابوو کە پێویستە :

- هاوپەیمانی و دۆستایەتی، هەموو ئەو لایەن و ڕێکخراوە سیاسیانە، هەموو ئەو بزوتنەوەو دەوڵەتانە بکات کەلەسەر ئاستی ستراتیجی، یاخود لەسەر ئاستی تاکتیکی لەگەڵیان یەك دەگرنەوە.

- هاوپەیمانی و هاوخەباتی لە دۆستایەتی جیا بکاتەوە، هاوپەیمانی ستراتیجی لەهی تاکتیکی جیا بکاتەوە. دۆستایەتی درێژ خایەن لە هی تاکتیکی کورت خایەن جیا بکاتەوە. لە هەمووی گرنگتر ئەوە بوو کە هەمیشە، لە هەموو هەلو مەرجێکدا هاوپەیمانی و دۆستایەتی لە ڕەدو کەوتن و کلکایەتی، لە نۆکەرایەتی جیا بکاتەوە. یەکێتی بەردەوام دەیگوت "دۆستایەتی دەکەین و نەفرەت لە نۆکەرایەتی دەکەین".[2]

بۆیە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لەسەر ئاستی ناوچەکە ... پێوەندیەکانی هاوپەیمانێتی بوو لەگەڵ جولانەوەی ڕزگاری خوازانەو

---

(١)- کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان. هاوپەیمانی نەك کلکایەتی، دۆستایەتی نەك نۆکەرایەتی، گۆڤاری کۆمەڵە، ژمارە (١٢)، خولی سێیەم، ١٩٨٦، ل ٥.

(٢)- شوان: هەلوێستی کۆمەڵە دەربارەی هەندێ مەسەلەی ستراتیجی، ل٢١.

دیموکراتی و پێشکەوتوانەی گەلانی نێوچەکەو هەندێك لەو دەوڵەتانەی کە بەرژەوەندی هاوبەش و دوژمنی هاوبەشیان هەبووکۆی کردبونەوە لە گەڵ یەکێتی دا نەك لەگەڵ دەوڵەت و هێزە کۆنەپەرست و نۆکەرەکان.[1]

یەکێتی پێی وابوو کە پێویستە سەربەخۆیی سیاسی خۆی و سەربەخۆیی جولانەوەی شۆرشگێرانەی کوردستان بپارێزێ، و ڕێگا لە پاشکۆیەتی، و لەبەستنەوەی جولانەوەکە بەستراتیجی ئەم دەوڵەت و ئەو دەوڵەوت بگرێ. ئەمە بەردی بناغەی سیاسەتی یەکێتیبوو.[2]

گەلی کورد لە دوای هەرەسی (١٩٧٥) ەوە بێکەس و کەساس بوو لە ڕووی هاوپەیمانێتی لەگەڵ دەوڵەتەکاندا، بەعس کەوتبووە ویزەی، ڕۆژئاواو ڕۆژهەڵاتی ئەم جیهانە پڕ لافی سۆسیالیزم و دیموکراسی‌یە، دوژمنەکەیان پڕ چەك دەکرد و کوردیان فەرامۆشی بەرژەوەندی‌یەکانی جەنگی سارد کردبوو. دەوڵەتانی ناوچەکە، کە هاوکاری کوردیان دەکرد زۆر کەم بوون، سوریا یەکێ لەو دەوڵەتانە بوو کە بەپێی ناکۆکیە سیاسی‌یەکانی ناوچەکەو دوژمنایەتی لەگەڵ بەعسی عێراقدا پشتیوانی هێزە سیاسیەکانی عێراق و کوردستانی دەکرد. ئەم یارمەتیەش لەوەوە سەرچاوەی دەگرت کە سوریاو عێراق لە ساڵی ١٩٧٥دا لە سەر ئاوی فورات گیرگرفتێکی گەورە لە نێوانیاندا هەبوو، و ناکۆکی ئایدۆلۆژیش لە نێوان هەردوو باڵی حزبی بەعسی سوری و عێراقیدا هەبوو،[3] هەروەها

---

[1]- ئایا مەسەلەی کورد یەك مەسەلەیە یە چەند مەسەلەیەك ؟ ل١٦.

[2] – شوان: هەلوێستی کۆمەلە دەربارەی هەندێ مەسەلەی ستراتیجی، ل٢٠.

[3] محمودی مەلا عزەت: بازنەکانی ململانێ و ستراتیجی ئاسایشی نەتەوەی کورد، ل١٣٦.

ناکۆکی زۆر توندو تیژ لە نێوان شەخسی سەدام حسێن و حافظ ئەسەد دا هەبوو و ژمارەیەك لە سەرکردایەتی حزبی بەعسی سوری چوو بوونە عێراق، پەنابەر بوون و لە (قیادەیقەومی) دا بەشداریان دەکرد سەرباری ئەمانە لەسەر مەسەلەی فەلەستین و ڕێککەوتنامەی جەزائیریش بۆ چوونی جیاوازی گەورەیان هەبوو. لە ئەنجامی ئەم جیاوازیانە سوریەکان لە ڕوانگەی سیاسەتی پڕاگماتیکی خۆیانەوە ئامادە بوون یاریدەی ئۆپۆزیسۆنی عێراقی بدەن، کە جولانەوەی کوردیش بەشێك بوو لەم ئۆپۆزیسۆنە.[1]

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە کاتی دامەزراندنیدا سوریای کرد بە بنکەی سەرکردایەتی و شوێنی خۆ ڕێکخستن و مەشق پێکردنی هەندێ کادیرو پێشمەرگەکانی و چاپ و بڵاوکردنەوەی ئۆرگان و بەیاننامەکانی، و سوریەکان ڕێگەیان بەو کەسانەدەدا کە لە ئێران و عێراق و تورکیاوە بۆ لای یەکێتی دەچوون، جا چ لە ڕێگەی فڕۆکەخانەی دیمەشقەوە بوایە، یاخود بە قاچاغ لە سنوورەکانەوە بە پێ بچوونایە بۆ پێوەندی کردن بە (ی.ن.ك) ەوە.[2]

دەربارەی پێوەندی نێوان (ی.ن.ك) و سوریا، مام جەلال دەڵێت : "هەرگیز چاکەی سوریامان لە بیر ناچێتەوە، بەڕاستی ئەو سەردەمە سوریا نەبوایە نەمان دەتوانی ئەو کارە وەك پێویست ئەنجام بدەین، سوریا نەك هەر دەرگای بۆ کردینەوە، دەرگای سیاسی، دەرگای

---

[1]- چاوپێکەوتن لەکەڵ عمر شێخموس لە ٢٠٠٠/١٠/١٣، لە سلێمانی.

(٢)- عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة (الاتحاد)، (٣٨٤)، ٢٠٠٠/٨/٢٥ .

ڕێکخستن، دەرگای پروپاگەندە، بەڵکو دەرگای ڕاهێنانی پێشمەرگەشیی بۆ کردینەوە، دەرگای چەك پەیداکردنی بۆ کردینەوە کە چەکمان پێبدات و کەرەسەکانی شۆرشمان بۆ بێنێتە دی، بۆیە بەڕاستی (ی.ن.ك) زۆر قەرزاری سوریایە". [1]

هەرلەم بارەیەوە (نەوشیروان مستەفا) ش دەنوسێت : " ئەگەر دامەزراندنی یەکێتی و هەڵگیرساندنەوەی شۆرش دوای هەرەس، بەسەروەریەکی گەورە لە مێژووی کوردا حساب بکرێ، دەبێ لەم سەروەریەدا کورد بەڕێزلێنانەوە چاکەی سوریا، هی حافظ ئەسەدی لەبەر چاو بێ". [2]

جگە لە سوریا (لیبیا) ش یەکێ بوو لەو دەوڵەتانەی کە (ی.ن.ك) پێوەندی لەگەڵیا زۆر باش بوو و هاوکاری جولانەوەی کوردی دەکرد لەو ساتە وەختەدا. لیبیا زۆری پێخۆش بوو کە شۆرشی کوردستان بمێنێ و بزوتنەوەیەکی پێشکەوتوو خواز هەبێ و پێوەندیشیان لەگەڵ مام جەلال باش بوو. کاتی خۆی مام جەلال (جمال عبد الناصر) ی بینیبوو، (معمر قەزافی) ش ناصری بوو و رقی زۆری لە (سەدام حسێن) بوو و لەگەڵیدا ناکۆك بوو، لەبەر ئەم هۆکارانە ئامادە بوو یارمەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بدات. [3] بۆیە بەلێنیان بە (مام جەلال) دابوو بەردەوام یارمەتی یەکێتی بدەن بە پارەو بەچەك. ئەو کاتە هێشتا خەباتی چەکداری لە

---

[1]- چاوپێکەوتن لەگەڵ مام جەلال، ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ، ژمارە (١٢٩٨) ١٩٩٦/٦/٢.

[2]- نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەکەناری دانوبەوە، ل ٧٧.

[3]- چاوپێکەوتن لەگەڵ عمرشێخموس، ٢٠٠٠/١٠/١٣، لە سلێمانی.

کوردستان دەستی پێنەکردبوەوە. لیبیەکان مانگانە چەردەیەك پارەیان بۆ یارمەتی دانی بارەگاو کادرو پێشمەرگەکانی یەکێتی لە سوریا تەرخان کردبوو. هەموو مانگێ پارەکەیان دەنارده سەر حسابێك لە لوبنان و لەوێ وەردەگیرا.[1]

هەرلەو بارەیەوە (عادل مراد) دەڵێت :" پێوەندی بەتینمان لەگەڵ لیبیادا هەبوو، و زۆر هاوکاری دەکردین، لە ڕێگەی یارمەتی (معمر قەزافی) ەوە توانیمان یەکەمین ئیزگەی ڕادیۆ بۆ شۆرش وەدەست بخەین. هەر لەو ڕێگەیەوە لە ساڵی ١٩٧٦دا کۆمەڵێك ئامێری (هۆکی تۆکی) مان دەستکەوت".[2]

لەمەش بترازێ، بۆیەکەمجار ی. ن. ك لەساڵی ١٩٧٦ دا لە پاریس، بڕی ملیۆنێك فرەنکی فەڕەنسی لە لیپرسراوێکی بەرزی لیبیی وەرگرت.[3]

ئەو دەوڵەتانەی کە زۆر بەئاشکرا یارمەتی (ی.ن.ك) یان دەدا تەنها سوریاو لیبیا بوون، لەپاڵ ئەمانەشدا(مام جەلال) دەڵێت: " لەگەڵ یەمەنی دیموکراتی دا پێوەندیمان کردوو ئەوانیش پێشوازیان لێکردین".[4]

دەوڵەتی ئێران لەو سەردەمەدا لەگەڵ عێراقدا پێوەندیی زۆر باش بوو. بە پێی ڕێکەوتنەکەی جەزائیر، دەبوو هاوکاری یەکتری بکەن بۆ پاراستنی ئەمن و ئاسایشی سنورو نەهێشتنی ئاژاوەو پەشێوی لەدژی

---

(١)– نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەکەنای دانوبەوە ل٧٥.

(٢)– عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة (الاتحاد)، (٣٨٤)، ٢٠٠٠/٨/٢٥.

[3]– هەمان سەرچاوەی پێشوو.

[4]– چاوپێکەوتن لەگەڵ مام جەلال، کوردستانی نوێ، ژمارە (١٢٩٨) ١٩٩٦/٦/٢.

یەکتری، و زانیاری دەربارەی تاقمە بەرهەڵستکارەکانی یەکتری ئاڵوگۆڕ بکەن، بۆ ئەم مەبەستەش چەندین کۆمیتەی ناوخۆییان دروست کردبوو. بۆیە پێوەندی (ی.ن.ك) لەگەڵ ئێراندا زۆر خراپ بوو. هەر ئەندامێك یان پێشمەرگەیەکی (ی.ن.ك) لە ئێراندا دەستگیر بکرایە، راستەوخۆ تەسلیم عێراق دەکرایەوە.

لەگەڵ دەوڵەتی تورکیاشدا یەکێتی هیچ جۆرە پێوندی‌یەکی نەبوو، بەڵکو تورکیا دژایەتی (ی.ن.ك) یشی دەکردو لەگەڵ عێراقدا هاوپەیمان بوو.[١]

---

[١]- چاوپێکەتن لەگەڵ عمر شێخموس، ٢٠٠٠/١٠/١٣، لە سلێمانی.

باسی پێنجەم.
پێوەندیەکانی یەکێتی بە دەوڵەتە زلهێزەکانەوە

ڕژێمی بەعس بەردەوام هەوڵی دەدا کە مەسەلەی لە نێو بردنی کوردو کوردستان بخاتە چوارچێوەی ئەوسیاسەتەوە کە شەڕی ئەمجارە، شەڕی نێوان هەوڵی بەرەو پێشەوە بردنی میللەتی دواکەوتووی کوردو ئاوەدان کردنەوەی خاکی بە جێماوی کوردستانە. و پروپاگەندەی ئەوەی دەکرد کە گوایە شەڕی میللەتێکە تەنها حەزی لە ئاژاوەو پەشێوی و بەربەرەکانی دام و دەزگای ئیداری و بەڕێوەبردن و پێشکەوتن و یاسایەو شەیدای کوشتن و بڕین و یاخی بوونە.[1]

هەر بۆیە بەردەوام لە هەوڵی ئەوەدابوو کە شۆڕشی کوردستان لە دنیای دەرەوە دابڕێت و گەمارۆی بدات و لەناو ئۆردوگاو دەوڵەت و ڕێکخراوێك، هەرچیەك بووبێت ناوی شۆڕش و بزوتنەوەکەی بزرێنێت و دەلاقەیەکیان لە نێواندا دروست بکات بەوەی کە ئەو شەڕەی کورد دەیکات، شەڕی نێوان میللەتێکی دواکەوتووی شەڕ خوازی دژ بە پێشکەوتن و حکومەتێکی پێشکەوتو خوازی هەوڵدەری ئاوەدانی و گەشەکردنە.[2]

لەبەرامبەر ئەمەدا (ی.ن.ك) بەردەوام هەوڵی دەدا کەراستی کێشەی ڕەوای کوردو دەنگی ناڕەزایی ئەم گەلە زۆر لێکراوە بە دنیای دەرەوە بگەیەنێت. ئەگەر چی لە ڕووی دبلۆماسیەوە ئەم خەباتە زۆر سەخت بوو،

[1]-جوامێر: چەند رواڵەتێکی نوێ ی پیلانەکانی دوژمن بۆ بەگژاچونەوەی شۆڕشی کوردستانی عیراق، گۆڤاری کۆمەڵە، ژمارە (٢)، ساڵی ١٩٧٩، ل٤.

[2]- هەمان سەرچاوە، ل٦.

چونکه پێگەی ئەو سەردەمەی عێراق لە نێو کۆمەڵگەی نێودەوڵەتیدا بەهێز بوو، باوەڕ نەدەکرا بەوەی حکومەتی عێراق تائەو ڕادەیە بە توندی و دڵ ڕەقی مامەڵە لەگەڵ داخوازیە ڕەواکانی گەلی کوردا بکات.[1] بۆ یەکێتی زۆر زەحمەت بوو کە لەلایەن گەورە دەولەتانەوە گوێی لێ بگیرێ. جا چ دەوڵەتانیبلۆکی ڕۆژئاوا بێت یاخود ڕۆژهەلات. چونکە بە بۆچوونی (ی.ن.ك) دەوڵەتانی ڕۆژئاوا سەر بە بلۆکی سەرمایەداری و ئیمپریالیزم بوون، پێوەندی کردن پێیانەوە لەگەڵ ڕێبازو بەرنامەی (ی.ن.ك)دا نەدەگونجا، چونکە یەکێتی ڕێکخراوێکی چەپ و مارکسی بوو. لەلایەکی تریشەوە بە حوکمی ئەوەی لە دوای هەرەسی ١٩٧٥، جگەلەوەی کە ئەمریکا پشتی لەمەسەلەی کورد کردبوو. لەهەمان کاتیشدا ڕایان وابوو کەهەڵەیەکی گەورەیان کردبوو کە لەسەر داخوازی شای ئێران یارمەتی بزوتنەوەی گەلی کوردیان دابوو. رازی بوون بەوەی کە هیچ جۆرە پێوەندیەکیان لەگەڵ مەسەلەی کورد دا نەبێ، چونکە لەلایئەوان بەرژەوەندیە ناوچەیی و ستراتیجیەکانیان لەگەڵ دەوڵەتانی نێوچەکە (ئیران و تورکیا و دەوڵەتە عەرەبیەکان) دا زۆر لەوە گرنگتر بوو . بۆیە ئامادەنەبوون هیچ جۆرە پێوەندیەك لەگەڵ بزوتنەوەی تازەی گەلی کوردا ببەستن. نە ئەمریکا دەیویست لەگەڵ (ی.ن.ك) دا پێوەندی هەبێ لەراستیشدا یەکێتی :" لەو سەردەمەدا هیچ پەیوەندیەکیان لەگەڵ ئەمریکادا نەبوو".[2]

---

[1]- چاوپێکەوتن لەگەڵ محمد شاکەلی، کوردستانی نوێ، ژمارە (٢١٦١)، ٢٠٠٠/٦/١.

[2]- چاوپێکەوتن لەگەڵ د. فوئاد معصوم لە ٢٠٠١/٣/٣، لە سلێمانی.

لەلایەکی دیکەوە یەکێتی سۆڤیەتیش پێوەندی لەگەڵ (ی.ن.ک) دا باش نەبوو، * هەموی چوارساڵێك تێپەڕی کردبووبەسەر گەورەترین ڕێکەوتننامەی ستراتیژی نێوان سۆڤیەت و عیراق کە مۆریان کردبوو، لە هەمان کاتدا (حشع) یش لەگەڵ بەعسدا هاوپەیمان بوون و لەیەك بەرەدا کاریان دەکرد. بە پێچەوانەوە هەڵوێستی سۆڤیەت بەرامبەر هێزە پێشکەوتنخواز و رزگاریخوازەکان یەکجار خراپ بوو، لەم بارەیەوە (عمر شێخموس) دەڵێ: " لە ساڵانی ١٩٧٥ و ١٩٧٦ دا لەدەرەوەی وڵات ڕاسپێردرام کە چەند یاداشتێکی ڕەسمیم بە ناوی (ی.ن.ك)ەوە بۆ لیژنەی مەرکەزی پارتی کۆمۆنسیتی سۆڤیەت نووسی، بەڵام هەر وەڵامیشیان نەدایەوە". [1]

لەگەڵ دەوڵەتانی سۆسیالیستی (ئەوروپای ڕۆژهەڵات) یش (ی.ن.ك) پێوەندی باش نەبوو. ئەو دەوڵەتانە هەر شتێ ببوایە پێوەندیان بە سۆڤیەتەوە دەکرد. یەکێتیش لە ڕووی فکریەوە لەگەڵ ئەوان نە دەگونجا، چونکە زیاتر ئەندێشەی ماوی لە نێو (ی.ن.ك)دا زاڵبوو و ڕەخنەیان لەوان دەگرت. [2]

---

* د. فوئاد مەعصوم دەڵێ: دوا بەدوای ڕاگەیاندنی کۆتایی هاتنی شۆڕشی ئەیلول و هەرەسهێنانی، مام جەلال بانگهێشت کرا کە بەشێوەیەکی نهێنی سەردانی مۆسکۆ بکات، و سەردانەکەی سێ ڕۆژی خایاند، بەڵام ئەم پەیوەندییە ئەوە نەبوو کە هیچی لێ شین ببێتەوە. (چاوپێکەوتن لەگەڵ د. فوئاد مەعصوم، لە ٢٠٠١/١٢/٦ لە سلێمانی).

[1]- چاوپێکەوتن لەگەڵ عمر شێخموس لە ٢٠٠٠/١٠/١٣، لە سلێمانی.

[2]- چاوپێکەوتن لەگەڵ عمر شێخموس لە ٢٠٠٠/١٠/١٣، لە سلێمانی.

جگە لەمە ئەو دەوڵەتانەش پێوەندیەکی بەتینی سیاسی و ئابوری‌یان لەگەڵ حکومەتی عێراقدا هەبوو کە بەرژەوەندیان وای دەخواست. (حشع) یش ئەو کاتە دژایەتی توندی یەکێتی دەکردو شەری یەکێتیان دەکردو وتاری توندیان لە یەکێتی دەنوسی، ئەم هۆکارەش ڕەنگ دانەوەی خراپی هەبوو لە سەر پێوەندی ئەم دەوڵەتانە بە یەکێتی‌یەوە.

سەبارەت بە دەوڵەتانی ئەوروپای ڕۆژئاواش، (ی.ن.ك) هیچ گرنگی نەدەدا بە پێوەندی کردن لەگەڵیاندا، بە حوکمی ئەوەی یەکێتی بزوتنەوەیەکی چەپی شۆرشگێر بوو. ئەوانە لە ڕوانگەی بۆچونی ئایدۆلۆژی یەکێتی‌یەوە بە نادۆست دەزانران بەلاّم لەوێدا (ی.ن.ك) هەوڵی دەدا پێوەندی لەگەڵ هێزە چەپ و پێشکەوتنخوازو بزوتنەوەکانی کرێکاران و ڕێکخراوە مرۆڤ دۆستەکان و ڕێکخراوە چەپە جۆراو جۆرەکان و سۆسیال دیموکرات و پارتە کۆمەنستەکانی * ئەو وولاّتانە دابمەزرێنێ.[1]

بەلاّم پەیوەندییەکانی یەکێتی وەك (د.فوئاد معصوم) دەڵێ: "زیاتر لەگەڵ ڕۆشنبیرەکانی ئەوروپی‌دا بوو، لەگەڵ ئەو کەسانەدابوو کە دۆستی میللەتی کورد بوون. لەگەڵ هەندێ لە ڕۆژنامە نوسەکان بوو، بەمەبەستی

---

* مەبەست لە پارتە کۆمەنستەکان ئەو پارتانەیە کە وەك بیرو باوەڕ کۆمۆنستی بوون. نەك پارتە کۆمۆنستەکانی سەر بە سۆڤیەت. ئەوانەی سەر بە سۆڤیەت لەگەڵ (ی.ن.ك) دا پێوەندیان باش نەبوو. چونکە ئەوان بەهۆی نزیکی پێوەندی نێوان سۆڤیەت و عێراق لە لایەك و هاوپەیمانی بەعس و حشع لە لایەکی ترەوە. پێوەندیان لەگەڵ حزبی بەعسدا باشتر بوو نەك لەگەڵ یەکێتی دا.

[1]- ئایا مەسەلەی کورد یەك مەسەلەیە یا چەند مەسەلەیەکە ؟ ل ١٦.

ئەوەی مەسەلەکانیان بۆ ڕوون بکرێتەوەو بارو دۆخەکە چۆنەو پەرۆشی زانیاری بوون لەسەر بارو دۆخی عێراق کە بەرەو کوێ دەڕوات وەك دەوڵەتێکی ناوچەکە، پێوەندیەکان لەوەندە تێنەدەپەڕین و زیاتر نەبوو، لەگەڵ دەوڵەتە ئەوروپایەکاندا".[1]

وەك دەر دەکەوێ پێوەندییەکانی یەکێتی لەگەڵ هیچ یەکێك لە دەوڵەتانی دەرەوەدا نەبووە، هەرچەندە لقێکی چالاکیشی لە ئیتالیا دا هەبوو، بەڵام وەك لە سەرەوە ئاماژەی پێکرا کە زیاتر لەگەڵ ڕێکخراوە چەپڕەو و کۆمۆنیستەکانیئەوروپای رۆژئاوادابوو، بەتایبەتی(ئیتالیاو فەرەنسا و سوید) کە ئەمەی دواییان یارمەتییەکی زۆری یەکێتی دەدا لە بواری چاپ و بڵاوکردنەوەدا.[2]

لە نیسانی ١٩٧٦ دا مام جەلال سەردانێکی بۆ نەمسا کرد. لەو سەردانەدا ژمارەیەکی باشی لە کاربەدەست و سیاسی و ڕۆژنامەوانی نەمسایی بینی، ڕادیۆو تەلەفزیۆن گفتوگۆی کورتیان لەگەڵ مام جەلال دا بڵاوکردەوە. ڕۆژنامەکانیش هەندێ ستونیان دەربارەی قسەکانی نووسی.[3]

بە کورتی لەو سەردەمەدا بە هیچ شێوەیەك (ی.ن.ك) هیچ پێوەندیەکی ڕەسمی لەگەڵ دەوڵەتە زلهێزەکاندا نەبووەو ئەوەی هەشبووە لە چوارچێوەی ڕێکخراوە مرۆڤ دۆستەکان و دەزگا ناڕەسمییەکان تێپەڕی نەکردووە.

---

[1] – چاوپێکەوتن لەگەڵ د. فوئاد معصوم لە ٢٠٠١/٣/٣، لە سلێمانی.

[2]–چاوپێکەوتن لەگەڵ عمر شێخموس لە ٢٠٠٠/١٠/١٣، لە سلێمانی.

[3]– نەوشیروان مستەفا ئەمین: لەکەناری دانووبەوە، ل ٥٨.

ئەنجام

هیچ گەلێك هێندەی كورد مێژووەكەی پڕ نیيە لە راپەڕین و شۆڕشی چەكدارانەی ئازادیخوازانە لە پێناوی سەربەخۆیی و مافی نەتەوایەتی‌دا. ستەم و ژێر دەستەیی نەتەوەیی كورد دوای شەڕی جیهانی یەكەم و دامەزراندنی دەوڵەتی ناسیۆنال لە رۆژهەلاتی ناوەڕاستدا زیاتر پەرەی سەند، لە لە هەمان كاتدا دژ بەو سیاسەتە راپەڕین و شۆڕشەكانی كورد گەشەو پەرەیان سەند. بەلام مەخابن هەرهەموو ئەو شۆڕشانە بە هاوكاری وولاتانی داگیركەر و بە ئاگابوونی گەورە دەوڵەتان بە شێوەیەكی جەرگبڕانە كۆتایی‌یان پێهاتووە و زیاتر كورد ژێر دەستە كراوە، كە یەك لەو شۆڕشە گەورانەی تراژیدیانە كۆتایی پێهات، شۆڕشی چواردە ساڵەی ئەیلول بوو لە ئازاری ١٩٧٥دا.

بەلام دوای شكستی هەر بزوتنەوەیەكی چەكدارانە، شۆرشێك، ڕاپەڕینێكی تر سەری هەڵداوە. هەرەسی شۆرشی ئەیلول لە ساڵی ١٩٧٥ دا، بوو بەهۆی دروست بوونی بۆشایەكی سیاسی، فیكری و سەربازی لە كوردستاندا، بۆ پڕكردنەوەی ئەم بۆشایی‌یە، وەك وەلامدانەوەیەكی مێژوویی، وەك پێداویستیەكی مێژوویی، بۆ ڕووبەڕوو بونەوەی زوڵم و ستەم و چەوساندنەوەی ڕژێمی عێراق كە لەو ساتەدا سیاسەتی دڕندانەی گرتبووەبەر، یەكێتیی نیشتمانیی كوردستان لە دایك بوو.

یەكێتیی نیشتمانیی كوردستان لەگەڵ دروست بوونی خۆیدا شێوازێكی تازەی داهێنا لە خەباتی نەتەوەیی كورددا، خەباتێكی نیمچە بەرەیی، فرە حزبی و ستراتیژێكی نوێ.

ئەم قۆناغە مێژوویییە (١٩٧٥-١٩٧٦) کە سەردەمی دروست بوونی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و دەست پێکردنەوەی شۆرش بوو کۆمەڵێك خەسڵەتی تایبەتی و تازەی لە خۆ گرت کە لەگەڵ سەرهەڵدانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دا لە کوردستان سەریان هەڵداو بەر لەو سەردەمە بونیان نەبووە، بەتایبەتی خەسلەتی کارکردنی پلورالیستانە دیاردەیەکی سیاسی نوێیە لە مێژووی کورددا، ئەوەش لەوەوە سەرچاوەی گرتبو کە چەند ڕێکخراوێکی سیاسی جیا جیا لە ناونیمچە بەرەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دا یەکیان گرتوو نەریتێکی نوێی شۆرشگێرانەیان داهێنا کە بریتی بوو لە پرەنسیپی پشت بەخۆ بەستن، و هاوکاری جولانەوەی شۆرشگێرانەو پێشکەوتنخوازانەی ناوچەکەو ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست.

دروست بوونی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان نەخشەو پلانی حکومەتی عێراقی هەڵوەشاندەوەو پلانی نەتەوەیی و نیشتمانی دژبە بەغدا دانا بۆ ئەوەی کورد درێژە بە خەباتی ڕەوای خۆی بدات بە هیوای گەیشتن بە ئامانجە نەتەوەیی و نیشتمانیەکانیان.

سەرهەڵدانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و هەڵگیرساندنەوەی ئاگری شۆرش لە دژی چەوساندنەوەی نەتەوەیی، دژی بەعەرەب کردن و ڕاگواستن و بەبەعس کردن خۆی لەخۆیدا پرۆسەیەکە ڕەوایەتی پێ دراوە چونکە داکۆکی لە مافی دیموکراتی و مافی نەتەوایەتی گەلی کورد دەکات.

دروست بوونی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و هەڵگیرساندنەوەی شۆرش خەسڵەتێکی نیشتمانی گشتیی هەبوو، تایبەت نەبوو بە ناوچەیەك، ئەم دیاردە سیاسی یە نوێیە پێچەوانەی ڕاپەڕین و جولانەوە

چەکداریەکانی پێشووی کوردستان بوو کە لەلایەن شێخ و ئاغا و سەرۆك هۆزەکانـەوە ڕابەرایـەتی دەکـران، هەڵبـژاردەی ڕۆشـنبیرو شۆرشـگێڕی کوردسـتان بـە بـیرو بـاوەڕێکی نـوێوە چـونە سـەر شـانۆی سیاسـی کوردســتان و ڕۆڵــی ســەرەکی بینــی لــە ڕێبەرایــەتی کــردن دا، ئــەو هەڵبژاردەیە بە خەبات و لێهاتوویی و توانای خۆیانەوە سەرکردایەتی ئەو جولانەوەیــە نوێیــەیان گرتــە ئەســتۆ، نــەك بــە شــێوەیەکی کلاسـیکی ترادسیۆنی دەسەڵاتیان بۆ مابێتەوە.

لیستی سەرچاوەکان

یەکەم /کتێبە کوردییەکان :

ئازاد خانەقینی :

١. **مادێنـا**، مێـژوو و ببلیۆگرافیـای راگەیانـدنی (ی.ن.ك) (١٩٧٥ – ١٩٩١)، چاپەمەنی و راگەیاندنی خاك، سلێمانی، ٢٠٠٠.

ئازاد مستەفا :

٢. کورتە باسێکی بەرەی کوردستانی، بێ ساڵ و شوێنی چاپ.

ئاسی رەباتی:

٣. هەڵوێسـتی یـەکێتی و تاڵبـانی دەربـارەی شۆڕشـی کوردسـتانی باشور، بەشی یەکەم، چاپی دووەم، ١٩٩٦، سوید.

ئۆرخانی غالب :

٤. **شۆڕشـی ئـەیلول و رۆژگـاری دوای هـەرەس**، چـاپی یەکـەم، چاپخانەی هەڵوێست، لەندەن، ١٩٩٠.

ئەمین قادر مینە :

٥. **ئـەمنی سـتراتیجی عـیراق و سێکوچـکەی بەعسـیان: تـەرحیل، تەعریب، تەبعیس**، چاپی دووەم، سلێمانی، ١٩٩٨.

ئیبراهیم جەلال :

٦. **خواروی کوردستان و شۆڕشی ئەیلول- بنیات نان و هەڵتەکاندن ١٩٦١-١٩٧٥**، چاپی سێیەم، چاپخانەی ژیار، سلێمانی، ١٩٩٩.

ئیبراهیم محمود:

٧. وێنەی کورد لای عەرەب لە پاش جەنگی کەنداو، وەرگێڕانی حسن جیهاد ئەمین، ١٩٩٧، سلێمانی.

بەهرۆز گەلاڵی :

٨. کوردایەتی و هەڵوێست، بەرگی یەکەم، ١٩٩٦، هەولێر.

٩. **رسول مامەند ٥٠ساڵ تەمەن و ٣٣ ساڵ خەبات**، چاپی دووەم، سلێمانی، ١٩٩٨.

برزۆ عەلی هەژار :

١٠. **شەهیدی سەرکردە عەلی هەژار، ژیانی و خەباتی سیاسی**، چاپخانەی رۆشنبیری، هەولێر، ١٩٩٣.

پارتی دیموکراتی کوردستان (سەرکردایەتی کاتی) :

١١. **رێبازی بزوتنەوەی ئازادیخوازی کورد**، راپۆرتی سیاسی سەرکردایەتی کاتی پارتی دیموکرایەتی کوردستان کە لەلایەن کۆنفرانسی پارتیەوە لە (١١-١٥) ی ئابی ١٩٧٦ پەسند کراوە.

پارتی دیموکراتی کوردستان(کۆمیتەی ئامادەکردن):

١٢. **هەلسەنگاندنی رەوش و هەرەسهێنانی شورشی کورد** (دەرس و پەندەکان) چاپی دووەم، ئایاری ١٩٩٨، سلێمانی.

جەبار قادر (دکتۆر) :

١٣. **چەند بابەتێکی مێژووی کورد**، چاپی یەکەم، سلێمانی، ١٩٩٩.

جەمال نەبەز(دکتۆر):

١٤. **ئێستەو پاشەڕۆژی نەتەوەیی کورد لە بەر گڕی ئاگری جەنگی عیراق و ئیران، لەبڵاو کراوەکانی** ئەکادیمیای کوردی بۆ زانست و هونەر، ستۆکهۆلم، ١٩٨٩.

١٥. دۆزی ناسیۆنالی کورد، ١٩٨٥، سوید، بنکەی چاپەمەنی ئازاد.

حەمەی فەرەج هەڵە بجەیی :

١٦. **لەشنرویۆوە بۆ ستۆکهۆڵم**، چەند لاپەڕەیەك لە بیرەوەرییەکانم لە شۆڕشی ئەیلول و شۆڕشی نوێ ی گەلی کوردستاندا، سلێمانی، ٢٠٠٠.

حزبی بەعسی عەرەبی ئیشتراکی :

١٧. **راپۆرتی سیاسی سەر بە هەشتەمین کۆنگرەی هەرێمایەتی حزبی بەعسی عەرەبی ئیشتراکی** – کانونی دووەمی ١٩٧٤، بغداد، ١٩٧٧.

١٨. **راپۆرتی ناوەندی نۆیەمین کۆنگرەی هەرێمایەتی**، لە حوزەیرانی ١٩٨٢، چاپخانەی دار الحریە، بغداد، ١٩٨٣.

حزبی سۆسیالیستی کوردستان-عێراق :

١٩. **ڕاپـۆرتی سیاسـی کـۆنگرەی یەکـەمی حزبـی سۆسیالیسـتی کوردستان** کە لە نێوان (١٢–١٥)ی ئایاری ١٩٨١ دا بەسترا.

حزبی شیوعی عیراق :

٢٠. **لەبەڵگەنامەکانی سێیەمین کۆنگرەی حزبی شیوعی عیراق**- ئایاری ١٩٧٦ لەپێناوی چەسپاندن و قوڵکردنەوەی ڕێڕەوی شۆڕشگێڕانەی عیراقدا روەو سۆسیالیزم، چاپخانەی الرواد، بغداد، ١٩٧٧.

حنا یوسف فریج:

٢١. **مەسەلەی نەتەوەی کورد لەعیراقداو دەست خستنەناوەوەی بیانی لە ناوچەکەدا**، وەرگێڕانی لەعەرەبیەوە: نوسینگەی دیمەشقی یەکێتی نیشتمانی کوردستان، چاپی یەکەم، شام، ١٩٩٩.

حوسێن عارف :

٢٢. **بیرەوەری ساڵێك لەتەمەن** ١٩٧٤/٣/٢٨ بۆ ١٩٧٥/٣/٢٧، چاپی یەکەم، سلێمانی، ١٩٩٩.

حوسێن محمد عزیز :

٢٣. **پێنج کاتژمێر لەگەڵ ئیبراهیم ئەحمەد دا**، چاپی یەکەم، ستۆکهۆڵم، سوید، ١٩٩٥.

٢٤. **خولانەوە لە بازنەیەکی بۆشدا**، دەقی چاوپێکەوتن لەگەڵ جەرجیس فەتحوللای پارێزەر دا، چاپی یەکەم، ستۆکهۆلم، سوید، ١٩٩٧.

حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران (کۆمسیۆنی ئاموزش):

٢٥. **سەرهەلدان و تێکشکانی شۆڕشی ئەیلول لە کوردستانی عێراق، ژێرار چالیاند، کەندال نەزان، عبدالرحمان قاسملو، عصمت شریف وانلی، مستەفا نازدار، ئارچی روزفلت، کامرانقرداغی، ئەلیزا مارکوس، پیل فریلیك:**

٢٦. **گەلیکی پەژموردەو نیشتمانیکی پەرت**، وەرگێیرانی م. گۆمەیی، سوید، ١٩٩٨.

ڕێباز:

٢٧. **قەندیل بەغدای هەژاند**، بەرگی یەکەم، چاپی یەکەم، چاپخانەی زانکۆی سەلاحەددین، هەولێر، ١٩٩٣.

سەید کاکە :

٢٨. **بیرەوەری پێشمەرگەیەك**، چاپی یەکەم، ئاپاری١٩٨٩.

شوان :

٢٩. **هەلوێستی کۆمەڵە دەربارەی هەندێ مەسەلەی ستراتیجی**، چاپخانەی شەهید ئیبراهیم عەزۆ، ١٩٨٩.

شوعلە عەلی و پێشڕەو ئەحمەد :

٣٠. ١٩٧٦/٤/٢٦، لێدوانی بەڵگەنامەکانی شەهید شوان عەلی(شامیل)(ی.ن.ك) کۆمەڵەی رەنجدەران و یەکێتی خوێندکارانی شۆڕشگێڕی کوردستان، ٢٠٠١، سلێمانی.

شێخ جەمال شێخ نوری :

٣١. **بیرەوەرییەکانم لەرێکخستنەکانی کۆمەڵەدا**(١٩٧١-١٩٨٣)، بەشی یەکەم، سلێمانی، ١٩٩٨.

د. کەمال فوئاد :

٣٢. **کوردستان یەکەمین رۆژنامەی کوردی ١٩١٧-١٩١٨، سلێمانی، ١٩٩٨،**

گوینتەر دیشنەر (دکتۆر) :

٣٣. **کورد، گەلی لەخشتەبراوی غەدر لێ کراو**، وەرگێڕانی حمەکریم عارف، چاپخانەی وەزارەتی رۆشنبیری، هەولێر، ١٩٩٩.

عبدالله حسن زادە :

٣٤. **نیو سەدە تێکۆشان**، بەرگی یەکەم، چاپی یەکەم، لە بلاوکراوەکانی کۆمسیۆنی چاپەمەنی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، ١٩٩٥، چاپی یەکەم.

عیسی پژمان :

٣٥. **نهێنیەکانی بەستنی پەیمانی ١٩٧٥ی الجزائیر**، لە ئارشیفی تەواوو نهێنی ساواك، وەرگێڕانی ناصری ئیبراهیم، سوید، ١٩٩٧.

فاتح رەسول :

٣٦. **چەند لاپەڕەیەك لە مێژووی خەباتی گەلی کورد**، بەرگیەکەم، چاپی یەکەم، چاپخانەی هەلەبجە، سوید، ١٩٩١.

فرەنسۆ هەریری:

٣٧. **بۆ ئەوەی مێژوو بەچەواشەیی نەنوسریێ**، چاپی یەکەم، پیرمام، ١٩٩٥.

کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان :

٣٨. **هەڵبژاردەیەك لەنوسینەکانی شەهید ئارام**، بەشی یەکەم، چاپخانەی شەهید ئیبراهیم عەزۆ، ١٩٨٠.

کەریمی حسامی :

٣٩. **لەبیرەوەری یەکانم**، بەرگی پێنجەم، سوید.

کریس کۆچیرا :

٤٠. مێژووی کورد لەسەدەی ١٩ و ٢٠ دا، وەرگێڕانی محمد رەیانی، چاپخانەی کارۆن، تاران، ١٣٦٩.

کوردۆ عەلی :

٤١. سۆڤیەت و بزوتنەوەی نیشتمانیی کورد.

م. س. لازەریف :

٤٢. **کورد و کوردستان**، فاکتەرەکانی دروستبونی کێشەکە، وەرگێڕانی د. جەبار قادر، چاپخانەی دلێر، سلێمانی، ۲۰۰۰.

مارتن ڤان برۆنەسن :

٤٣. **ئاغا و شێخ و دەوڵەت**، وەرگێڕانی لە ئەڵمانیەوە : کوردۆ عەلی، بەرگی یەکەم، چاپی دووەم، سلێمانی، ۱۹۹۹.

مارف عومەر گوڵ (دکتۆر) :

٤٤. **جینۆسایدی گەلی کورد لەبەر رۆشنایی یاسای تازەی نێو دەوڵەتاندا**، چاپی یەکەم، ئەمستردام، هۆڵەندا، ۱۹۹۷.

مام جەلال :

٤٥. **بانگەوازی کوردایەتی**، لەبڵاوکراوەکانی یەکێتی نیشتمانی کوردستان، چاپخانەی شەهید ئیبراهیم عەزۆ، ۱۹۸۱.

٤٦. **سەروەری یۆبیلی زیوین و ئەرکەکانی داهاتوو**، سلێمانی، ۲۰۰۰.

مەحمودی مەلا عزەت :

٤٧. **کورتە مێژووی فەلسەفە**، بەرگی یەکەم، سوید، ۱۹۸۸.

٤٨. **بازنەکانی ململانێ و ستراتیجی ئاسایشی نەتەوەی کورد، چاپی یەکەم، ۱۹۹۸، سلێمانی.**

مەلا بەختیار (حیکمەت محمد کەریم) :

٤٩. **شۆڕشی کوردستان و گۆڕانکاریەکانی سەردەم، چاپی سێیەم،** چاپخانەی رۆشنبیری، هەولێر، ۱۹۹٤.

٥٠. **لە مەڕ رێکخراوە دیموکراتیەکانی باشوری کوردستان**، چاپخانەی داناز، سلێمانی، ۱۹۹۸.

٥١. **یاخیبوون له مێژوو**، چاپخانەی داناز، سلێمانی، ١٩٩٨.

مەلا شێم حەمەدی حاجی ئۆمەرانی :

٥٢. **سەرەتای شۆڕشی نوێی ساڵی ١٩٧٦ چۆن دەستی پێکرد ؟** پێداچوونەوەو داڕشتنەوەی مومتاز حەیدەری، چاپخانەی زانکۆی سەلاحەددین، هەولێر، ١٩٩٢.

محمدی حاجی محمود :

٥٣. **رۆژ ژمێری پێشمەرگەیەك** (١٩٧٦-١٩٩٦)، بەرگی یەکەم، چاپی یەکەم، سلێمانی، ١٩٩٩.

٥٤. گۆڕینی شێوەی شەڕ بە پیاچونەوەی واقعیانە، چاپی سێیەم، ١٩٩٢، سلێمانی.

محمد مەلا قادر:

٥٥. خەباتنامە، (کورتە مێژووی پارتی و کەلتوری بارزانی نەمر)، چاپی دووەم، ٢٠٠٠، دهۆك.

منوچهر پارسادۆست :

٥٦. **ناکۆکی ئێران – عیراق** وەرگێڕانی :محسن علی ئەکبەر، سلێمانی، ١٩٩٥.

مومتاز حەیدەری و نەژاد عەزیز سورمێ :

٥٧. **کۆنگرەی ٩٠ ساڵەی لە دایك بوونی بارزانی نەمر**، سەلاحەدین١٤-١٩٩٣/٩/١٧ چاپی یەکەم، کوردستان، ١٩٩٧.

میدل ئیست ووچ :

٥٨. **جینۆساید لە عیراقدا و پەلاماری ئەنفال بۆ سەر کورد**، وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە سیامەندی موفتی زادە، چاپخانەی خاك، چاپی یەکەم، سلێمانی، ١٩٩٩.

نەژادی عەزیز سورمێ :

٥٩. **درەختی بنکۆڵ کراو**، چاپی یەکەم، کوردستان، ١٩٩٥.

نەوزاد. م :

٦٠. **کوردستان و رۆژهەڵات و تایبەتمەندییەکانیان**، لەبڵاوکراوەکانی گۆڤاری بیری‌نوێ، چاپخانەو ئۆفسێتی بابان، ١٩٩٧.

نەوزاد علی ئەحمەد :

٦١. **بەرەو سەرەتا** سلێمانی، ١٩٩٨.

نەوشیروان مستەفا ئەمین :

٦٢. **پەنجەکان یەکتری ئەشکێنن**، دیوی ناوەوەی رووداوەکانی کوردستانی، چاپی سێیەم، سلێمانی، ١٩٩٨.

٦٣. **لەکەناری دانوبەوە بۆ خڕی ناو زەنگ** دیوی ناوەوەی رووداوەکانی کوردستانی عیراق١٩٧٥-١٩٧٨، چاپی دووەم، چاپخانەی زانکۆی سلێمانی، سلێمانی، ١٩٩٧.

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان :

٦٤. **هەواڵنامەی خەباتی شۆڕشگێڕانەی گەلی کوردستانی عێراق لە ماوەی دوو ساڵدا**، مایسی ١٩٧٨.

٦٥. **عیراق و مەسەلەی کورد**، ١٩٨٤.

٦٦. **قیادەی موەقەتە لە چ بەرەیەکدا وەستاوە؟** چاپی دووە، چاپخانەی شەهید ئیبراهیم عەزۆ، ١٩٨٣.

٦٧. **ئایا مەسەلەی کورد یەك مەسەلەیە یا چەند مەسەلەیەکە ؟** چاپی دووەم، چاپخانەی شەهید ئیبراهیم عەزۆ، ١٩٨٣.

٦٨. **پڕۆژەی بەرنامەو پێرەوی ناو خۆی (ی.ن.ك)**، چاپخانەی شەهید ئیبراهیم عەزۆ، ١٩٧٩.

٦٩. **گفتو گۆی شۆڕش لەگەڵ میری**، چاپی دووەم، چاپخانەی شەهید ئیبراهیم عەزۆ، ١٩٨٥.

٧٠. **یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بۆچی ؟** وەرگێڕانی : ئارام، چاپی چوارەم، سلێمانی، ٢٠٠٠.

٧١. **٢٤ ساڵ خەبات و سەروەری هەڵوێستی شۆڕگێڕانە لە پێناوی گەلی کوردستاندا، لەبلاوکراوەکانی بەشی روناکبیری مەکتەبی رێکخستن، سلێمانی، ١٩٩٩.**

٧٢. **دەفتەری سەروەری**، زنجیرەی -٢- چاپخانەی شەهید ئیبراهیم عەزۆ، ١٩٨٥.

٧٣. **دەفتەری سەروەری شەهیدانی دەڤەری بادینان، ١٩٩٨، سلێمانی.**

دووەم / کتێب بە زمانی عەرەبی:

أ. ب :

٧٤.عن التعليم في كردستان العراق، مطبعة خبات، ١٩٨٦.

أ. كاوة :

٧٥.قضية كردستان الجنوبية والافاق المسقبلة، الطبعة الاولى، من منشورات اعلام حزب كادحى كردستان – العراق ١٩٩٠.

الاتحاد الوطنى الكردستانى :

٧٦.حول الحركة التحررية للشعب الكردى في كردستان العراق (من وثائق الاتحاد الوطنى الكردستان).

امين هويدى :

٧٧. كيسنجر وادارة الصراع الدولى، الطبعه الثانيه، ١٩٨٦، قاهرة.

بهاءالدين نورى :

٧٨.في تقيم سياسه الحزب الشيوعى العراق في سنة ١٩٥٨ – ١٩٨٣، الطبعه الرابعة، ١٩٩١، سليمانى.

جلال الطالبانى :

٧٩. حول القضيه الكرديه فى العراق، الطبعه الثانيه، ١٩٩٦، بيروت.

جليلى جليل، م. س. لازاريف، أ. حسرتيان، شاكر ومحويان، أولفا جيفالينا :

٨٠.الحركه الكردية في العصر الحديث، ترجمه : د. عبدى حاجى، الطبعه الاولى، بيروت، ١٩٩٢، دار الرازى للطباعه والنشر.

جوناثان راندل :

٨١. امة في شقاق، ترجمه : فادس حمود، الطبعه الاولى، ١٩٩٧، بيروت.

حامد محمود عيسى :

٨٢. المشكله الكردية في الشرق الاوسط منذ بدايتها حتى سنة ١٩٩١، القاهرة، ١٩٩١.

حبيب محمد كريم :

٨٣. تأريخ الحزب الديمقراطي الكردستاني – العراق، (في محطات رئيسيه)، ١٩٤٦ – ١٩٩٣، كردستان، مطبعة خبات، دهوك، ١٩٩٨.

درية محمد على عوني :

٨٤. عرب واكراد خصام ام و ئام.

سامي شورش :

٨٥. كردستان والاكراد، الحركه القوميه وازعامه السياسيه ادريس بارزانى ... نموذجا، الطبعه الاولى، اربيل، ٢٠٠١، مطبعه وزارة التربية.

٨٦. تنوع الكرد في العراق، مدخل الى السياسة، ٢٠٠٠، اربيل.

سامي عبدارحمن :

٨٧. من اوراقي، مطبعه گه ل، كوردستان، ١٩٩١.

سعد البزاز :

٨٨. الاكراد فى المسألة العراقية، ١٩٩٦، عمان.

شلو مو نكد يمون :

٨٩. الموساد في العراق ودول المجاور، انهيار الامال الاسرائيليه و الكرديه، ترجمه بدر عفيلى، الطبعه الثانيه، بيروت، ١٩٨٨.

شيخ سالار الحفيد (المحامى) :

٩٠. علي العسكرى والحكم للتاريخ.

صلاح الخرسان :

٩١. التيارات السياسيه فى كردستان العراق، بيروت، ٢٠٠١، ترأة فى ملفات الحركات و الاحزاب الكرديه في العراق، ١٩٤٦ – ٢٠٠١، الطبعه الاولى، ٢٠٠١، مؤسسة البلاغ، بيروت، لبنان.

عبدالسلام علي :

٩٢. صفحات من نضال الشهيد صالح اليوسفي، الطبعة الاولى، ١٩٩٢.

عبدالكريم فندى :

٩٣. فصول من ثوره ايلول في كردستان العراق، جامعة دهوك – ١٩٩٥.

عدنان المفتي :

٩٤. الاكراد والعلاقات العربية الكردية، الطبعة الاولى، ١٩٩٨، مركز المحروسة.

محمد حسنين هيكل :

٩٥. الحل و الحرب، ط ٨، بيروت، ١٩٨٨.

٩٦. مدافع اية الله، قصه ايران والثورة، الطبعه الرابعه، ١٩٨٨، بيروت.

مسعود البرزاني :

٩٧. التقرير السياسي و القرارات السياسية والبلاغ الختامى للمؤتمر التاسع للحزب الديمقراطى الكردستان العراق، المنعقد فى تشرين الثانى عام ١٩٧٩، أب ١٩٨٢.

مكتب الدراسات والبحوث المركزى للحزب الديمقراطى الكردستانى :

٩٨. الاقتتال الداخلي في كردستان العراق، كيف اندلع ومن المسؤول عنة، الجزء الاول، الطبعه الاولى، ١٩٩٧.

منذر الموصلي :

٩٩. القضيه الكرديه في العراق (البعث والاكراد)، الطبعه الاولى، ٢٠٠٠، ديمشق.

مؤسسه الدراسات والابحاث في منشورات العالم العربى :

١٠٠. الصراع العربى الفارسى، ١٩٨١، باريس.

يونان هرمز:

١٠١. ايامي في ثورة كردستان، الطبعة الثانية، ٢٠٠١، اربيل.

سێیەم /نامەی زانكۆیی:

ئەرسەلان بایز :

١٠٢. ڕاگەیاندنی شۆڕش و بزوتنەوەی شیعری كوردی (١٩٧٥-١٩٩١). زانكۆی سلێمانی، كۆلیژی زمان، ٢٠٠٠.

د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

١٠٣. پارتی كۆمۆنیستی عیراق و مەسەلەی كورد ١٩٣٤-١٩٧٥، نامەی دكتۆرا، زانكۆی سلێمانی، بەشی مێژووی كۆلیژی زانستەمرۆڤایەتیەكان، ٢٠٠٨.

چوارەم/ گۆڤارە كوردیەكان:

١٠٤. ج. صادق: خەباتی چەكدار چۆن تێئەگەین؟؟ گۆڤاری كۆمەڵە، ژمارە(٥).

١٠٥. جۆستروك :نەوت و گەشەی سەرمایەداری لە عیراقدا، وەرگێڕانی: خالید ئەحمەد شەریف، پاشكۆی گۆڤاری یەكگرتن، ژمارە(١٢) ساڵی ١٩٩٠.

١٠٦. جەلال دەباغ : هۆیەکانی داڕمان و پەند و تاقیکردنەوەکانی شۆڕشی ئەیلول، گۆڤاری هەڵوێست، ژمارە (٢)، سالی ١٩٨٧، لەندەن.

١٠٧. جوامێر :چەند رواڵەتێکی نوێی پیلانەکانی دوژمن بۆ بەگژاچونەوەی شۆڕشی کوردستانی عیراق، گۆڤاری کۆمەڵە، ژمارە (٢)، ساڵی ١٩٧٩.

١٠٨. دلێر ئەحمەد حەمەد(دکتۆر):ئەو بارودۆخە سیاسیو کۆمەڵایەتیەی (ی.ن.ك)ی تێدا لەدایك بوو، رێبازی نوێ، ژمارە (١٩)، ١٩٩٩.

١٠٩. د. بیجەر مانی: کوردستانی نیشتمان و کێشە لە بەڵگەنامەو هەڵوێستی نێو دەوڵەتاندا، وەرگێڕانی هەڵمەت، گۆڤاری(پێشکەوتن)، ژمارە(١)، شوباتی ١٩٨٧، لەبڵاوکراوەکانی حزبی سۆسیالیستی کوردستان–عیراق/ئیتیجاهی دیموکراتی شۆڕشگێڕ.

١١٠. ستران عبداللە :چەند سەرە قەلەمێك دەربارەی ئەدەبیاتی کوردایەتی، رێبازی نوێ، ژمارە (١٩)، ١٩٩٩.

١١١. شێخ عەلی بیرەوەری یەکانی بۆ رێبازی نوێ دەگێڕێتەوە، رێبازی نوێ ژمارە (١٣).

١١٢. چەند رواڵەتێکی نوێی پیلانەکانی دوژمن بۆ بەگژاچونی شۆڕشی کوردستانی عیراق، گۆڤاری کۆمەڵە، ژ(٢)، ساڵی ١٩٧٩.

١١٣. گۆڤاری نڤار، ژمارە (١)، ساڵی ١٩٩٨.

١١٤. عادل مراد، چۆنیەتی دامەزراندنی یەکێتی بۆ رێبازی نوێ دەگێڕێتەوە، گۆڤاری ڕێبازی نوێ، ژمارە (١٢)، ١٩٩٨.

١١٥. عومەری سەید عەلی: هەندێ لایەن و رەوتی مێژوویی‌و سەرەتایی دامەزراندنی (ی.ن.ك)، گۆڤاری رێبازی‌نوێ، ژمارە(١٩)، ١٩٩٩.
١١٦. فازل کەریم ئەحمەد :خەباتی چەکدار لەپێناو ئەفسانەو راستی‌دا، گۆڤاری یەککگرتن، ژمارە(٩)، ساڵی١٩٨٩.
١١٧. فەرەیدون عبدالقادر لەزەمینەو سەرەتاو دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دەدوێ، گۆڤاری رێبازی نوێ، ژمارە (١٥)، حوزەیرانی ١٩٩٩.
١١٨. فوئاد مەعصوم(دکتۆر):یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ... سەرەتاکان، رێبازی نوێ، ژمارە(١٥)، ١٩٩٩.
١١٩. کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان : ژیانی رێکخراوەیی مان، ژمارە(١٣)، مارتی ١٩٨٣.
١٢٠. کۆمەلەی رەنجدەرانی کوردستان : رێبازی کۆمەلە، گۆڤاری کۆمەڵە، ژمارە (٥).
١٢١. کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان : یەکێتی گەلەکەمان لە یادی لەدایك بوونی کۆمەڵە و یەکێتی‌دا، گۆڤاری کۆمەڵە، ژمارە (١٤) خولی سێیەم، ١٩٨٦.
١٢٢. کۆمەلەی رەنجدەرانی کوردستان :هاوپەیمانی نەك کلکایەتی دۆستایەتی نەك نۆکەرایەتی، گۆڤاری کۆمەله، ژمارە (١٢)، خولی سێیەم، مارت ١٩٨٦.
١٢٣. کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان: بڵاوکراوەی ناوخۆ تەنیا بۆ ئەندامان، ژمارە، (٢)، ١٩٨١.

١٢٤. كــــەمال فوئاد(دكتۆر):ســــەرەتاكانی دامەزرانـــــدن و دەســــت پێكردنەوەی شۆڕش، گۆڤاری ڕێبازی نوێ، ژ (١٩).

١٢٥. مەسەلەی كورد لە رۆژنامەو گۆڤارە ئەلمانیەكاندا، گۆڤاری دەنگی كوردستانی عیراق، ژمارە(١)، ١٩٧٤.

١٢٦. مەگۆیان: هەڵگیرسانەوەی خەباتی كوردەكانی كوردستانی عیراق لە پێناوی ئۆتۆنۆمی دا، وەرگێڕانی سەیوان، گۆڤاری(پەیڤ)، ژمارە(٩)، ساڵی سێیەم، كانونی دووەمی ١٩٨٩، لەندەن.

١٢٧. مەلا بەختیار :بەهای خەباتی نهێنی لە (٢٥)ساڵ خەباتدا گۆڤاری رێبازی نوێ، ژمارە (١٩).

١٢٨. هنــری كیســنجەر: كارەســاتی كوردەكــان، وەرگێڕانــی صــەباحی غالب، گۆڤاری باسكار– ژمارە (٣)، ساڵی١٩٩٩.

پێنجەم / رۆژنامە كوردیەكان :

١٢٩. چاوپێكەوتن لەگەڵ مام جەلال، ڕۆژنامەی كوردستانی نوێ، ژمارە (١٢٩٨) ١٩٩٦/٦/٢.

١٣٠. چــاوپێكەوتن لەگــەل محمــد شــاكەلی، كوردســتانی نــوێ، ژمــارە (٢١٦١)، ٢٠٠٠/٦/١.

١٣١. شـەوكەتی حـاجی مشیر : مێـژووی ئەم گەلـە بە خوێن نوسـراوە، هەقە دلسۆزبین بۆی و چەواشەی نەكەین، كوردستانی نوێ، ژمارە(٤٠٥)، ١٩٩٣/٦/٦.

١٣٢. مــەلا بــەختیار : ســاڵرۆژی یــەكێتیی و دەربەســتی خوێنــدكاران، ڕۆژنامەی ڕێبازی خوێندكاران، ژمارە (٢٧)، لە١٩٩٨/٦/١.

١٣٣. ڕێبازی نوێ، ژماره (١)، كانوونی دووەمی ١٩٧٦.
١٣٤. چـاوپێكەوتن لەگـەڵ د. فوئـاد معصـوم. كوردسـتانی نـوێ، ژ(١٦٢٤)، ١٩٩٨/٦/١.
١٣٥. ئالأی شۆڕش، ژماره (١)، ئەیلولی ١٩٧٧.
١٣٦. نەوشـیروان مسـتەفا ئەمین:كوردسـتانی عـیراق و دیـاردەی فـره حزبی، كوردستانی نوێ، ژ (٢١٢٠)، ٢٠٠٠/٤/١٥.
١٣٧. چاوپێكەوتن لەگەڵ ئازاد جندیانی، كوردستانی نوێ، ژ (٢١٦١) ٢٠٠٠/٦/١.
١٣٨. ئـاوات عبـدالغفور:بۆ ئـەوەی مێـژوو وەكـو خـۆی تۆمـار بكـرێ، كوردستانی نوێ، ژماره(٤٠٣)، ١٩٩٣/٦/١.
١٣٩. ئەرسـەلان بـایز :ڕۆژانـی سـەخت، ڕۆژنامـەی كوردسـتانی نـوێ، ژ(١٨٥٦) ١٩٩٩/٥/١٠.
١٤٠. ئەرسەلان بایز:ڕۆژانی سەخت، كوردستانی نوێ، ژماره (١٨٦١)، ١٩٩٩/٥/١٧.
١٤١. ئەرسەلان بایز: ڕۆژانی سەخت، كوردستانی نوێ، ژماره (١٨٧٦)، ١٩٩٩/٦/٧.
١٤٢. چـاو پێكـەوتن لەگـەڵ سـامی عبـدالرحمن، ڕۆژنامـەی بـەرەی كوردستانی، ژماره(١٧)، شوبباتی ١٩٩٠.
١٤٣. د. فۆئاد مەعصوم : دامەزراندنی (ی.ن.ك) لە ١٩٧٥/٥/٢٢ ئیعلان كرا، بەڵام...كوردستانی نوێ، ژماره(٤٠٣)١/٦/٩٣.

١٤٤. محسن حسن: یەکێتی نیشتمانیی کوردستان، گۆڕینی تێکشکانی سایکۆلۆژی ئینسانی کورد بۆ شۆرش، کوردستانی نویٚ، ژمارە (٤٠٣)، ١٩٩٣/٦/١.

١٤٥. کاوە میرانی: هەڤال مام جەلال لە کۆڕێکدا پێش ١٩ سال : لەنزیکترین دەرفەتدا شۆڕش هەلدەگیرسێنین، کوردستانی نویٚ، ژمارە (٦٩٦)، ١٩٩٤/٦/١.

١٤٦. محمد رەنجاو:شەهید سەیدا صالح یوسفی...رابەرێکی نوێی تێکۆشان، رۆژنامەی کوردستانی نویٚ، ژمارە(٤٢١)١٩٩٣/٦/٢٥.

١٤٧. دیرۆکی پێوەندییەکانی کورد–ئیسرائیل لەسەر زاری د. محمود علی عوسمانەوە (چاوپێکەوتن) رۆژنامەی کوردستانی نویٚ، ژمارە (١٥٢٤) ١٩٩٧/١٢/٢٣.

١٤٨. گۆڤەند عبدالقادر: پاش رێکەوتنی الجزائر ئامادەیی شەڕو بەرگری هەبوو...بەلاٚم؟ رۆژنامەی کوردستانی نویٚ، ژ(٩٠٧)، ١٩٩٥/٢/٦.

١٤٩. سەرکەوت رشید:ئاشبەتال و خیانەتی نەتەوایەتی، رۆژنامەی کوردستانی نویٚ، ژ(٩٦٦)، ١٩٩٥/٤/١٩.

<u>شەشەم / گۆڤارە عەربیەکان</u> :

١٥٠. سنوات مضيئة من العمل في حياة الزعيم الوطني الكردستاني جلال الطالباني، مجلة دراسات كردستانية، العدد ٢، سبتمبر ١٩٩٩، سويد.

١٥١. مقابلة مع السيد جلال الطلباني، مجلة الوسط، العدد ٣٥٥، تشرين الثاني، ١٩٩٨ .

حەوتەم / ڕۆژنامە عەرەبییەکان:

١٥٢. الشرارة، عدد (١)، تشرينی دووەمی ١٩٧٥ .

١٥٣. الشرارة: العدد (٢) كانون الثاني ١٩٧٦.

١٥٤. الشرارة:العدد (٦) حوزيران ١٩٧٧.

١٥٥. الفكر الجديد، عدد (٢٩٧)، ١٩٧٨/٦/٢٤.

١٥٦. عادل مراد:محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة (الاتحاد)، العدد(٣٩٣)، ٢٠٠٠/١٠/٢٧.

١٥٧. عادل مراد:محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة (الاتحاد)، العدد (٣٧٧)، ٢٠٠١/٧/٧.

١٥٨. عادل مراد:محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة (الاتحاد)، العدد (٣٧٣)، ٢٠٠٠/٦/٩.

١٥٩. عادل مراد:محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة (الاتحاد)، العدد (٣٨٤)، ٢٠٠٠/٨/٢٥.

١٦٠. عادل مراد:محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة الاتحاد، العدد ٣٧٥، ٢٠٠٠/٦/٢٣.

١٦١. عزيز محمد : تقرير ل. م للحزب الشيوعي العراقي فى المؤتمر الثالث للحزب، طريق الشعب، ١٩٧٦/٤/٩.

١٦٢. لقاء مع السيد د. فوئاد معصوم، الاتحاد، العدد٣٧٣، ٢٠٠٠/٦/٩.

هەشتەم / دەستنوس:

میرزا محمد ئەمین مەنگوڕی :

١٦٣. **بەسەرهاتی سیاسی کورد**، (١٩٧٢-١٩٨١) دەستنوس.

نۆیەم / چاوپێکەوتنەکان:

١٦٤. چاوپێکەوتن لەگەڵ د. فوئاد معصوم لە ٢٠٠١/٣/٣، لە سلێمانی.

١٦٥. چاوپێکەوتن لەگەڵ د.فوئاد مەعصوم، لە٢٠٠١/١٢/٦ لەسلێمانی.

١٦٦. چاوپێکەوتن لەگەڵ عمر شێخموس لە٢٠٠٠/١٠/١٣، لە سلێمانی.

١٦٧. چاوپێکەوتن لەگەڵ د. کەمال فوئاد لە ٢٠٠١/١٢/١ لە سلێمانی.

١٦٨. چاوپێکەوتن لەگەڵ (سەلاحەدینی موهتەدی) لە ٢٠٠١/٢/١٩، لە سلێمانی.

١٦٩. چاوپێکەوتن لەگەل محمدی حاجی مەحمود، لە٢٠٠١/٩/٢، لە سلێمانی.

١٧٠. چاوپێکەوتن لەگەل د. محمود عوسمان لە ٢٠٠١/٨/٢٣، لەسلێمانی.

١٧١. چاوپێکەوتن لەگەڵ ملازم عمر عبدالله لە ٢٠٠١/١٠/١٠، لە سلێمانی.

١٧٢. چاوپێکەوتن لەگەڵ جەمال حکیم ئاغا لە ٢٠٠١/٩/٣، لەسلێمانی.

١٧٣. چاو پێکەوتن لەگەڵ سالار عەزیز، لە ٢٠٠١/١٠/١٣، لە سلێمانی.

١٧٤. چاوپێکەوتن لەگەل مەلا بەختیار، لە ٢٠٠١/٣/١٤ لە سلێمانی.

دەیەم / بەڵگەنامەکان:

١٧٥. بەلگەنامەی ژمارە(ش١ ق س/٣١/١٩٣٢٠)ی(مديرية الاستخبارات العسكرية)(ولەرێکەوتی ١٩٧٥/٩/١٣.

١٧٦. بەڵگەنامەی (قرار محكمة الثورة) ژمارە (٣٧٤/ج/١٩٧٦) لە ١٩٧٦/٧/١١ سەبارەت بەحوکمی لەسێدارە دان و زیندانی کردنی خالە شیهاب و هاوڕێکانی.

١٧٧. یەکەم بەیانی لیژنەی ئامادەکاری بزووتنەوەی سۆسیالستی دیموکراتی کوردستان لە ئابی ١٩٧٦.

١٧٨. نامەیەکی قادر عەزیز بۆ توێژەری بابەتەکە لەرۆژی (٢٠٠١/٢/١٨).

١٧٩. دەربارەی یەکگرتنەوەی خەتی گشتی و بزوتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان، ١٩٨٢.

١٨٠. نامەی مام جەلال بۆ کاك مسعود و کاك ئیدریس بارزانی لە ١٩٧٦/٨/١٠ .

١٨١. نامەی مام جەلال بۆ کاك عەلی عەبدوڵڵا لە ١٩٧٦/٨/١٠.

١٨٢. یەکەم بەیانی دامەزراندنی (ی.ن.ك) لە ١٩٧٥/٦/١.

١٨٣. دەقی بروسکەی پیرۆزبایی (قيادة التجمع الوطني العراقي) بۆ دەستەی دامەزرێنەری (ی.ن.ك) لە تەمموزی ١٩٧٥دا.

پاشکۆکان

لیستی پاشکۆکان

١- ڕێکەوتننامەی جەزائیر لە ١٩٧٥/٣/٦.

٢- نامەی کیسنجەر بۆ بارزانی لە ٢٢ /شوباتی ١٩٧٥.

٣- بەیانی ڕژێمی بەعس بۆ کورد سەبارەت بە تەسلیم کردنەوەی چەکەکانیان لە دوای هەرەسی١٩٧٥.

٤- نامەی بارزانی بۆ جیمی کارتەری سەرۆکی ئەمریکا لە ٩/ شوباتی ١٩٧٧.

٥- یەکەم بەیانی دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە دەرەوەی وڵات لە ١٩٧٥/٦/١

٦- بەیاننامەی(ی.ن.ك) دەستەی دامەزرێنەری ناوەوەی وڵات، لە١/ئەیلولی ١٩٧٦.

٧- یەکەم بەیاننامەی دامەزراندنی بزوتنەوەی سۆسیالیستی دیموکراتی کوردستان لە ئابی

١٩٧٦ دا. **(ئەم بەیاننامەیە چاپ نەکراو هەر بەشێوەی دەستنوس بووەو لە کتێبەکەی محمدی حاجی محمود: ڕۆژمێری پێشمەرگەیەك، بەرگی دووەم وەرگیراوە)**.

٨-بەیانی دامەزراندنی بزوتنەوەی سۆسیالیستی دیموکراتی کوردستان. (ئەو بەیانەی کە چاپ کراو لە ساڵی ١٩٧٧ بڵاوکرایەوە).

٩- بەیانی (التجمع الوطني العراقي) کە پیرۆزبایی لە دامەزراندنی (ی.ن.ك) دەکات.

١٠-سوپاسنامەی (ی.ن.ك) بۆ (التجمع الوطني العراقي) لە ١٩٧٥/٨/٥.

١١- بەیاننامەی (التجمع الوطني العراقي) دەربارەی بون بە ئەندامی (ی.ن.ك) لە ١٩٧٦/٢/١١.

١٢- بەیاننامەی (ی.ن.ك) بە بۆنەی پێوەندی کردن و چونە نێوڕیزیەوە لە (التجمع الوطني العراقي) دا لە ١٩٧٦/٢/١١.

١٣- نامەی (ی.ن.ك) بۆ شاو سەرۆکەکانی وڵاتانی عەرەبی لە ئازاری ١٩٧٦ دا.

١٤-پلان (خطە) ی ڕزگاری دەربارەی شێوەو چۆنیەتی دەست پێکردنی خەباتی پارتیزانی کە (مام جەلال) نوسیویەتی لە ساڵی ١٩٧٦ دا.

١٥-پـەیڕەوی نـاوخۆی دەسـتە چـەکدارەکان، کـە شاسـوار جـەلال (ئـارام) نوسـیویەتی بـە نـاوی لیژنـەی سـەرکردایەتی دەسـتە چەکدارەکانەوە لـە حـوزەیرانی ١٩٧٦ دا.

١٦-بەیاننامـەی (ی.ن.ك) کۆمیتـەی سـەرکردایەتی نـاوەوەی وڵات بـە بۆنـەی ساڵێك تێپەڕبوون بەسەر تەمەنی شۆڕشی نوێدا، لە ئابی ١٩٧٧ نوسراوە.

١٧-بەیاننامەی (ی.ن.ك) بە بۆنەی یادی چوارده ساڵەی شۆڕشی ئەیلولـەوە لـە ١٩٧٥/٩/١١ دا.

١٨- ڕێکەوتننامـەی لقـی ئـەوروپای قیـادەی موەقەتـەی (پـدك) بـە بۆنـەی تێپەڕبوونی ساڵێك بەسەر ڕێکەوتننامەی جەزائیرەوە. لە ١٩٧٦/٣/٦.

١٩-نامەی مام جەلال بۆ کاك ئیدریس و کاك مسعود لە ١٩٧٦/٨/١٤.

٢٠-نامەی مام جەلال بۆ علی عبدالله لە ١٩٧٦/٨/١٤.

٢١-دەقـی ڕێکەوتنامـەی مـام جـەلال و مسـعود بـارزانی و (بـاقر یاسـین) لـە ١٩٧٧/٣/١.

٢٢- بەیاننامەی پارتی دیموکراتی کوردی لە لوبنان - قیادەی مەرکـەزی - لـە ١٩٧٦/٣/١٥.

٢٣- بەڵگەنامـەی دەزگـەی (أمـن) ی پارێزگـای سلێمانی سـەبارەت بـە تەسـلیم کردنەوەی خاڵە شیهاب و هاوڕێکانی لە لایەن ئێرانەوە بە حکومەتی عێراق.

٢٤- بەڵگەنامـەی سـەرۆکایەتی (محکمـة الثـورة) ی بەغـدا سـەبارەت بـە لـە سێدارەدان و حوکمی زیندانی کردنی خاڵە شیهاب و هاوڕێکانی لە ١٩٧٦/٧/١١.

٢٥ ڕاگەیانـدنی لیژنـەی ئـەوروپای (ی.ن.ك) سـەبارەت بـە حـوکمی سـزاو لـە سێدارەدانی خاڵە شیهاب و هاوڕێکانی لە ١٩٧٦/٧/٢١.

٢٦- بەياننامەی (ی.ن.ك) سەبارەت بە شۆڕشی نوێ لە ناوەڕاستی ئەیلولی ١٩٧٦.

٢٧ نامەی (عبدالرحمن شەنگاری) بۆ مام جەلال كە لەژووری ئیعدام نوسیویەتی لە ١٩٧٧/٣/٣٠ دا.

٢٨- ئاماری چالاكی پێشمەرگەی مەفرەزە سەرەتاییەكانی (ی.ن.ك) لەشەش مانگی دووەمی ساڵی ١٩٧٦ دا.

٢٩-پرۆژەی بەرنامەی یەكێتیی نیشتمانیی كوردستان كە لەساڵی ١٩٧٥ نوسراوە.

٣٠-یەكێتیی نیشتمانیی كوردستان بۆچی ؟

٣١- ژمارەی (١)ی (ڕێبازی نوێ) كە لە كانوونی دووەمی ١٩٧٦ دا بڵاوكراوەتەوە.

٣٢- ژمارەی (١) ی (الشرارە) كە لەتشرینی دووەمی ١٩٧٥ دا بڵاوكراوەتەوە.

٣٣- دەقی مسودەدەی بەرنامەو پەیڕەوی ناوخۆی یەكێتیی خوێندكارانی شۆڕشگێڕانی كوردستان كە لەلایەن شوان عەلی (شامیل) ەوە نوسراوە. لە ساڵی ١٩٧٦دا.

٣٤- نامەی شەهید شوان عەلی (شامیل) بۆ شەهید ئارام لە ساڵی ١٩٧٦ دا.

پاشكۆی ژماره یه‌ك

أثناء انعقاد مؤتمر القمة للدول الأعضاء في منظمة الأوبيك في عاصمة الجزائر وبمبادرة الرئيس هواري بو مدين، تقابل مرتين صاحب الجلالة شاه إيران والسيد صدام حسين نائب رئيس مجلس قيادة الثورة وأجريا محادثات مطولة حول العلاقات بين العراق وإيران وقد اتسمت هذه المحادثات التي جرت بحضور الرئيس هواري بو مدين بديع الصراحة الكاملة وبإرادة مخلصة من الطرفين للوصول إلى حل نهائي دائم لجميع المشاكل القائمة بين بلديهما وتطبيقا لمبادئ سلامة التراب وحرمة الحدود وعدم التدخل بالشؤون الداخلية قرر الطرفان الساميان المتعاقدان:

أولاً: إجراء تخطيط نهائي لحدودهما البرية بناء على بروتوكول القسطنطينية لسنة 1913 ومحاضر لجنة تحديد الحدود لسنة 1914.

ثانياً: تحديد حدودهم النهرية حسب خط تالوك.

ثالثاً: بناء على هذا سيعيد الطرفان الأمن والثقة المتبادلة على طول حدودهما المشتركة ويلتزمان من ثم على إجراء رقابة مشددة وفعالة على حدودها المشتركة وذلك من أجل وضع حد نهائي لكل التسللات ذات الطابع التخريبي من حيث أتت.

رابعاً: كما اتفق الطرفان على اعتبار هذه الترتيبات المشار إليها أعلاه كعناصر لا تتجزأ لحل شامل وبالتالي فإن أي مساس بإحدى مقوماتها يتنافى بطبيعة الحال مع روح اتفاق الجزائر وسيبقى الطرفان على اتصال دائم مع الرئيس هواري بو مدين الذي سيقدم عند الحاجة معونة الجزائر الأخوية من أجل تطبيق هذه القرارات...

پاشکۆی ژمارە دوو

22 شباط 1975

عزيزي الجنرال

سررت للغاية باستلامي رسالتكم المؤرخة في 22 كانون الثاني 1975 وأود أن تعرف إعجابنا الكبير بك وبشعبك وبالجهود الباسلة التي تبذلها...

ان الصعوبات التي واجهتموها هائلة .. لقد قيمت عالياً، تحليلكم للوضعين السياسي والعسكري، وأستطيع أن اطمئنكم بأن رسائلكم تلقى اهتماماً كبيراً من أعلى المستويات في الحكومة الأمريكية، بسبب الأهمية الكبيرة التي تعلقها عليها.

اذا رغبتم في إرسال مبعوث من جانبكم ويحظى بثقتكم الى واشنطن لتزويد الحكومة الأمريكية بمعلومات إضافية عن الوضع، فسنكون في غاية السرور وسنتشرف باستقباله. وأنا مقتنع بأن السرية لعبت دوراً بالغ الأهمية في تمكيننا من القيام بما قمنا به حتى الآن ، ولهذا السبب فقط اضافة الى خشيتنا على سلامتكم الشخصية، أبدو متردداً في اقتراح اللقاء بكم شخصياً هنا، واعلموا أنني أتوق دائماً لسماع أخباركم.

انتظر ردكم وتفضلوا بقبول فائق الاحترام وأطيب التمنيات.

هنري كيسنجر.

٣

پاشكۆی ژماره چوار

9 شباط 1977

الرئيس جيمي كارتر البيت الأبيض

واشنطن دي سي 20530

عزيزي الرئيس كارتر:

مرة أخرى نهنئكم بالنصر الرئاسي.. عند متابعتي حملتك الانتخابية سررت جداً وتأثرت لدى سماعي بتأكيداتك المتكررة وعلى دعمك الواضح للحقوق الإنسانية الأساسية للشعوب في كل مكان وهذا الأمل هو ما دفعني للكتابة إليك مبيناً باختصار المشاكل و الأحداث التي قادت إلى انهيار الثورة الكردية وتشتت الشعب الكردي.

عندانتهاء الحرب العالمية الأولى وسقوط الإمبراطورية العثمانية، ربط جنوب كردستان بما كان يعرف ب(بلاد ما بين النهرين) مكوناً العراق الحالي الذي وضع تحت الانتداب البريطاني. وقد وعد الحلفاء بإنشاء الكيان الكردي باعتبار أن الأكراد يكونون المجموعة القومية الرابعة بعد العرب والترك والفرس.

وفي عام 1920 أكدت معاهدة سيفر على حق الأكراد في تقرير المصير على أساس المساواة مع الشعوب الأخرى للإمبراطورية العثمانية الكبيرة ولكن المصالح الدولية حالت دون تطبيق تلك المعاهدة مما جعل مصير الأمة الكردية معلقاً واضطرها إلى الدفاع عن وجودها أمام محاولات الهيمنة والتدخل المسلح الذي فرض عليها مع سعيها في الوقت نفسه من أجل الحصول على معاملة قائمة على العدل والمساواة ولو بحدها الأدنى ولنيل حقوقها المشروعة على أرضها وقد وعد انقلاب 1958 الذي أنهى النظام الملكي في العراق وأنشأ الحكم العسكري بقيادة الجنرال عبد الكريم قاسم بإعطاء الأكراد حقوقهم

القومية ولكن مع خضوع النظام الجديد للنفوذ السوفيتي ضاعت الوعود من خلال الفوضى التي خلقها الشيوعيين في عموم العراق وبسبب قناعة الأكراد بالديمقراطية والحرية لم استطع السكوت عن ما يدور حولي من أعمال القتل الجماعي الذي قام بها الشيوعيون العراقيون ولسوء الحظ فإنني عندما واجهت الجنرال قاسم والمسؤولين الآخرين الكبار بالحقائق الدامغة حول الوضع أثرت غضبهم فأمرت القيادة العراقية المدعومة من قبل الشيوعيين المحليين - والتي يشجعها الاتحاد السوفيتي - قواتها بمهاجمة الشعب الكردي الأعزل عام 1961 عند ذلك قامت الثورة الكردية دفاعاً عن النفس.

وتبدلت (9) حكومات و(5) أنظمة وفي كل مرحلة من مراحل القمع قمنا من جهتنا بطلب إصلاح الأمور بأكثر الشروط تواضعاً. وقد رُدّ على توسلاتنا المتكررة بإهانات متكررة، ولا تختلف معاناتنا يا سيدي الرئيس، عن تلك التي عاناها أجدادكم والتي شرحت بإسهاب وكتبت من قبل الأمريكي المحترم توماس جيفرسون.

ثم جاء أخيراً نظام البعث الحالي عام 1968 الذي شن الحرب علينا منذ لحظة وصوله إلى السلطة ولكنه عندما فشل في تحقيق أهدافه اضطر لإجراء مفاوضات سلمية معنا عام 1970 أسفرت عن اتفاقية 11 آذار لنفس العام حيث اعترفت الاتفاقية بأن الشعب العراقي يتكون من قوميتين رئيسيتين: العرب والأكراد، كما إنها أقرت بالحقوق القومية للأكراد والتي من أهمها إقامة حكم ذاتي لكردستان ضمن إطار الجمهورية العراقية خلال 4 أعوام.

ولم يكن حرصنا على توقيع الاتفاقية ينطلق من قناعتنا التامة بما تضمنته من بنود وإنما ينبع أيضاً من رغبتنا بأن يسود السلام العراق، وكان رجاؤنا أن تؤدي المساهمة الكردية في الحكومة إلى تخفيف حدة السياسة العنيفة والعدائية للبعث تجاه الشعب العراقي والبلدان المجاورة ولكننا سرعان ما أكتشفنا بأن الاتفاقية لم تكن سوى خطوة تكتيكية من جانب البعث، إذ كان يحتاج إليها من أجل تثبيت وضعه الداخلي وتلمس الدعم الكردي في تعدياته على جيران العراق حيث أرادوا استغلالنا لخلق المشاكل لإيران والكويت والعربية السعودية وسوريا.

وعندما رفضنا أن نكون أداة لهم بادروا إلى سياسة تعريب أرض كردستان وخاصة المناطق الغنية بالنفط حيث ينتج 65٪ من النفط العراقي وحيث يوجد 70٪ من الاحتياطي وفي نفس الوقت استغل البعثيون السلام لتصفية خصومهم السياسيين داخل

العراق فحطمت الأحزاب السياسية وأعدم المئات من أعضائها أو قتلوا تحت التعذيب، وتوثقت روابط بغداد وموسكو أكثر بتوقيع اتفاقية الصداقة والتعاون السارية لمدة (20) عاماً والتي تمت في بداية عام 1972 وبدأت أسلحة سوفيتية متطورة تصل العراق بكميات كبيرة يرافقها خبراء عسكريون وفنيون وزاد حجم النفوذ السوفيتي في العراق ثم أعلن البعث تشكيل جبهة متحدة مع الحزب الشيوعي الموالي لموسكو وطلب من حزبنا الديمقراطي الكردستاني المساهمة لكننا بعد أن لاحظنا أبعاد الأحزاب الأخرى من الاشتراك في الجبهة رفضنا أن نكون أعضاء في جبهة لا تمثل في أحسن تقدير المصالح العراقية وقد أثار هذا عداوة البعثيين الذين اتجهوا إلى تدبير الاغتيالات السياسية والخطف ضد الشعب الكردي وكان من بينها محاولات دبرت ضدي شخصياً وبهذا أصبح التعايش السلمي مع النظام البعثي مستحيلاً فاتجهنا نحو أصدقائنا الأمريكان والإيرانيين. وشرحنا لهم الوضع وخطورة النتائج لا بالنسبة لنا فقط بل وبالنسبة لشعوب المنطقة الأخرى أيضاً فيما إذا استمر النظام على سياسته كما أوضحنا بأننا لا نستطيع الوقوف لوحدنا بوجه نظام مدعوم من قبل الاتحاد السوفيتي وقد أيد أصدقائنا وجهات نظرنا كما قيل لنا أن الثورة الكردية ستحصل على الدعم من كل من الولايات المتحدة وايران بطريقة تسمح للأكراد بمجابهة النظام العراقي في نضالهم لتحقيق الحكم الذاتي وأقامت حكومة ديمقراطية للعراق وتبع ذلك تبادل الوفود بين الأطراف المعنية وأقيم تعاون بيننا وبين أصدقائنا وعندما أعلنت الحكومة العراقية من جانب واحد قانون الحكم الذاتي عام 1974 والذي لم يتضمن الحد الأدنى من الطموحات القومية الكردية رفضنا ذلك مستندين إلى تعهدات أصدقائنا ووعودهم لنا بالمساعدة ولكن عندما واجهنا 8 فرق عراقية ومئات الدبابات وأكثر من 100 طائرة حديثة كان يقود بعضها الروس والهنود اكتشفنا أن المساعدات التي وعدنا بها كانت متدنية في نوعيتها وكميتها ولا تكفي في مواجهة جيشا حسن التجهيز والتسليح وأكثر من ذلك فقد كانت تلك المساعدة قليلة جداً ومتأخرة جداً دائماً.

ورغم كل النواقص فقد حارب شعبنا بشجاعة محرزاً انتصارات عديدة في المعارك ملحقاً خسائر فادحة بالقوات المسلحة العراقية وهي، خسائر لم يكن بالإمكان تحملها لولا التعويض المباشر له من قبل السوفيت. وفي شتاء 1975 عندما شن شعبنا هجوماً ضد العدو مستغلاً الطقس المتجمد، وجد الجيش العراقي نفسه في وضع يائس فالتجأ

نظام البعث مرة أخرى إلى المناورة والخداع حسب نصيحة موسكو فجرى الاتصال بشاه إيران بواسطة الرئيس الجزائري هواري بومدين وأرسلت إشعارات غير مباشرة إلى الولايات المتحدة مبينة استعداد البعث لتغيير سياسته حيال جيرانه وتقليص علاقاته بموسكو، إذا ما انتهت المسألة الكردية وفي 6 آذار 1975 وقعت اتفاقية الجزائر الخيانية بين شاه إيران وصدام حسين التكريتي نائب رئيس مجلس قيادة الثورة ودون أن تتضمن ولو بإشارة واحدة إلى تحالف ثورتنا مع إيران والذي لولاه ولولى قتالنا المستميت لما أمكن التوصل إلى ما تم الوصول إليه.

سيدي الرئيس:

نحن لسنا ضد العلاقات الجيدة بين العراق وإيران ولكن هل يجب أن تكون تلك العلاقة على حسابنا؟

لقد وفينا نحن الأكراد بالتزاماتنا تجاه كل من الولايات المتحدة وإيران واشتبكنا مع العدو وأوصلناه إلى حالة العجز، فأين هو استحقاقنا الموعود بالحكم الذاتي؟ أهو بالتشرد في أنحاء العالم الغربي؟ أهو بتشتت العوائل والأطفال والنساء والشيوخ؟ أهو بالموت تحت التعذيب أو بالخوف من التسليم المفاجئ للاجئين الكرد من قبل السلطات الإيرانية؟

أيمكن لأمة عظيمة مثل الولايات المتحدة تتحدث مبادؤها السياسية المعلنة عن الشرف والكرامة والحرية والديمقراطية لكل الشعوب أن ترفع رأسها بعد دورها في انهيار ثورتنا. يقال في الشرق الأوسط أن الشخص الصالح هو الذي يقابل الحسنة باثنتين ونحن لا نطالب بضعف ما قمنا به ولا نطالب بذات الشيء إنما كل ما نريده هو أن تتحقق الوعود بمنح الحكم الذاتي لكردستان.

سيدي الرئيس: لقد دخلنا الحرب بأقل المساعدة من أصدقائنا ولكننا وجدنا أنفسنا في النهاية وحيدين في المعركة دون أية مساعدة أمريكية أو إيرانية وحتى الحدود أغلقت خلف ظهورنا بينما كنا نواجه جيشاً حديثاً مزوداً بسيل ينقطع من الأسلحة السوفيتية الحديثة وبسبب ضغط الوضع المعاشي المتردي وانهيار المعنويات نتيجة الإحساس بالغدر ومع وجود أكثر من 250,000 امرأة وطفل وشيخ يعيشون لاجئين في إيران لم نجد أمامنا سوى الانسحاب بألم إلى إيران وأجبرنا على ترك مناطقنا للبعث.. نحن لم يهزمنا أعداؤنا عسكرياً وإنما أجهز علينا حلفائنا.

سيدي الرئيس: إن الفصل الأخير من مأساة الشعب الكردي يجب أن ينتهي عما قريب وإذا كان سينتهي بمفاجأة أو سينتهي ببداية جديدة فإن ذلك مرهون بك.. ان للشعب الكردي حلماً قد لا يكون بمستوى حلم مواطنكم (توماس جيفرسون) وأنه الحلم بالحكم الذاتي.. الذي قاتل من أجله وضحى من أجله وسيعيش دائماً من أجله.

لقد وضع شعبي إيمانه وقلبه فيه وفي الاعتقاد بأن الالتزام الأمريكي المكتوب أو الشفهي سينفذ قطعاً، انهم ينظرون إلي للإيفاء بهذا الاستحقاق الموعود وبدوري أتوجه إليك يا سيدي الرئيس.

سيدي الرئيس.. إن الفاجعة التي ألمت بشعبنا إنما كانت بسبب إيمانه بالديمقراطية وبصداقته مع الغرب وبثقته بالمبادئ الأمريكية وقناعته بان هذه المبادئ تنادي بحماية الأمم الضعيفة وتقدم العون لها لتضمن حقوقها الإنسانية الأساسية. ولم نبحث مطلقاً في احتلال أراضي الآخرين أو في اضطهاد شعب آخر وإن كل ما نطلبه فقط هو أن يسمح لنا بالعيش بسلام وحرية في أراضينا ونعامل بعدالة ومساواة مع شركائنا.

نحن لسنا بالمستوطنين الجدد أو المهاجرين أو العابرين في العراق فمنذ آلاف السنين سكن أجدادنا على تلك الأرض.

سيدي الرئيس: كان بمقدوري أن أمنع الضرر الذي أصاب شعبي لو لم أعتقد كلياً بالوعد الأمريكي وكان يمكن ذلك عن طريق دعم سياسة البعث والانضمام لقواته وبذلك اتخذ موقفاً مناقضاً للمصالح والمبادئ الأمريكية وأسبب المشاكل لجيران العراق.

إن تأكيدات المسؤولين الأمريكان جعلتني أصرف النظر عن هذا الامر والتزم بدلاً عنه بقناعتنا بأننا وبالتعاون مع إيران والولايات المتحدة. سنحقق هدفنا - الحكم الذاتي - ونحقق هدف الشعب العراقي - الديمقراطية - وان نحقق ما فيه مصلحة لكل المنطقة، وكما ذكرت عدة مرات في حملتك الانتخابية فإن السياسة التي اعتمدت من قبل الإدارة الأمريكية السابقة إزاء الأمم الصديقة والحليفة كانت مضرة بنا وبالشعب الأمريكي، هذه السياسة جعلت الأصدقاء يفقدون ثقتهم بأمريكا وبالمقابل جعلت النفوذ الأمريكي يتقلص، وبهذا ساءت سمعة الولايات المتحدة وهيبتها في كافة أنحاء العالم.

سيدي الرئيس: إن الشعب الأمريكي قد وضع ثقته فيك لإيمانه وقناعته العميقين

بأنك ستعمل من أجل تحقق المبادئ الإنسانية الأمريكية التقليدية، إن الشعب الكردي الذي اعتبر نفسه دائماً صديقاً يعتمد عليه لأمريكا ملؤه الأمل بأنك بالرغم من مشاكلك ستعطي بعض الوقت لتضع في تقديرك مستقبله وتبحث في حل عادل لمشكلته.. إن القضية الكردية يا سيدي الرئيس مرتبطة بالمشاكل الأخرى في الشرق الأوسط وتستحق اهتمامكم العميق وأملنا أن هذه المشكلة ستحتل موقعاً مناسباً في النقاشات القادمة وأن تقوم الحكومة العراقية باحترام مبادئ حقوق الإنسان وان تغير سياستها اللاإنسانية إزاء الأكراد وتعيد المهجرين منهم في الجنوب إلى أراضيهم في الشمال وإن تطبق تطبيقاً كاملاً اتفاقية 11 آذار 1970.

أن المسألة الكردية لم تسوى بعد، والثورة الكردية لم تتحطم كما تدعي الحكومة العراقية.

إن الأمة الكردية التي قاومت لقرون عديدة كل أنواع العدوان لا يمكن أن تتحطم بسهولة، ففي أقل من سنة منذ الأحداث المأساوية فإن شعبنا وحزبنا قد نظم نفسه واندلعت الثورة من جديد وإن بدرجة أقل من السابق.. واكتسبت زخماً سوف يقض مضاجع حكام العراق والآن وفي هذا الوقت بالذات كلنا ثقة بأن أعدادا أكثر من اللاجئين الأكراد سيقبلون في الولايات المتحدة وأن تخصص لهم مساعدات مالية معقولة كما خصص سابقاً للاجئين من دول مختلفة.

إنني أصلي يا سيدي الرئيس لكي تضمد جراح أبناء شعبنا ولكي تنتصر قضيتهم ليعودوا إلى ديارهم وليحصلوا على الحقوق الإنسانية الأساسية كما نصروا مرة قضيتكم بإخلاص.

لقد وضع شعبي كل ثقته وإيمانه بي منذ نصف قرن، وها أنا ذا أحول هذه الثقة بأمانه إليك.

تحياتي الشخصية الحارة لكم.

مصطفى البارزاني

رئيس الحزب الديمقراطي الكردستاني

2933 يلاني لين ادكتون فرجينيا 22124

پاشكۆی ژماره پێنج

یەكەمین بەیاننامەی یەكێتیی نیشتمانیی كوردستان

ڕێككەوتنی خیانەتكارانەی (٦) ئاداری ١٩٧٥ لەنێوان هەردوو حكومەتی عێراق و ئێراندا وەك بەڵگەیەكی دیكەی سەلماندنی ئەو راستییە هات كە بۆرژوازی بیرۆكراتی عێراقی- سروشت شۆڤێنی- ناتوانێ مەسەلەی كورد بەشێوەیەكی دیموكراتی عادیلانە چارەسەر بكات، هەروەكو رووداوەكانی دواتر دەستوەستانی سەركردایەتی خێڵەكی و بۆرژوای راستڕەوی سازشكاریان دووپات كردەوە كە ناتوانێ سەركردایەتی بزووتنەوەی نەتەوەیی رزگاریخوازی گەلی كورد بكات و سەرلەنوێ سەلماندییان ناوەندە كۆلۆنیالییەكان و لەسەروویانەوە ئیمپریالیزمی ئەمریكی و كۆنەپەرستی زەوتكەری خاكی كوردستان لەپێشەوەیاندا حكومەتی ئێران تەنیا دوژمنی سەرسەختی گەلی كورد و تێكڕای گەلانی ناوچەكەن، تەنیا ژێردەستی و بێ بەشكردنی ئەو گەلانەیان لە گشت مافە نەتەوەیی و دیموكراتییەكان دەوێ، و هەرچەند لە هونەری فرت و فیڵ و چەواشەكاریدا زانابن و لەپیلان داڕشتن و پاساودانەوەی گەمە دیپلۆماسییەكاندا داهێنەربن و هەرچەند بە دەمامكی بریقەدار خۆیان بشارنەوە، ئەوا تەنیا غەدرو خراپەی ئەو گەلانەیان مەبەستە.

ئەوا سەرلەنوێ- وەكو ئەستێرەیەكی رێنما- ئەو راستییە مێژووییە لە ئاسمانی كوردستان درەوشایەوە كە لەمێژبوو رەوتی پێشكەوتنخوازی كوردستانی مژدەی هاتنی دەدا، ئەو راستییەی كە رزگاری گەلی كورد لە زوڵم و زۆری كۆلۆنیالی و چەوساندنەوەی نەتەوەیی و چینایەتی هەرگیز بەبێ پشت بەستن بە خەباتی جەماهیریی شۆڕشگێڕانەی پێكەوە گرێدراو بە خەباتی جەماوەری میللی عەرەبی لە یەك بەرەی نیشتمانی یەكگرتوودا دژی

کۆلۆنیالیزمو زایۆنیزمو دیکتاتۆریەت وەدی نایەت، هەروەکو لەمیانی رووداوەکاندا دەرکەوت دەبێ هێزە شۆڕشگێڕەکانی کوردستان شان بە شان لەگەڵ تێکڕای هێزە پێشکەوتنخوازو نەتەوەییە چەپەکان لەعێراقدا کاربکەن بۆ ئەنجامدای ئەرکەکانی شۆڕشی نیشتمانیی دیموکرات کە رووبەرووی گەلی عێراقمان بە هەردوو نەتەوەی عەرەبو کوردو کەمینەکانی دەبێتەوە، لەپێشەوی ئەم ئەرکانەدا:-

یەکەم- رزگارکردنی بەتەواوی عێراق لە کۆتو بەندی ئابووریو سیاسی کۆلۆنیالیزمی نوێ.

دووەم- کۆتایی هێنان بە حوکمی دیکتاتۆری خوێنرێژ.

سێیەم- هێنانەکایەی دەسەڵاتی نیشتمانیی دیموکراتی ئیئتلافی کەبتوانێ دیموکراسی بۆ تەواوی گەلی عێراق دەستەبەر بکات.

چوارەم- سەلماندنی مافی گەلی کورد لە ئۆتۆنۆمی راستەقینە لە چوارچێوەی کۆمارێکی عێراقی دیموکراتی سەربەخۆدا.

پێنجەم- ئەنجامدانی ریفۆرمی کشتوکاڵی ریشەیی بە قازانجی کۆمەڵانی جووتیارو پیشەسازیکردنی بۆ پەرەپێدانی کۆمەڵگای عێراق، وپاشان دەستەبەرکردنی پێداویستییەکانی وەرچەرخان بەرەو بنیاتنانی سۆشیالیستی.

جێبەجێکردنی ئەم پێنج ئەرکەش دەتوانرێ عێراق بخات سەر رێگای تێکۆشانی عادیلانەی عەرەب دژی ئیمپریالیزمو زایۆنیزمو کۆنەپەرستی، توانا زۆروزەبەندەکانی عێراقیش سازو ئامادەبکاتو بیانخاتە ئەو شەڕی چارەنووسەی کە نەتەوەی عەرەب دژی زایۆنیزمو ئیمپریالیزم دەیکات.

دەست بەرداربوونی دیکاتۆریەتی حوکمڕانی بەغدا لە مافە رەواکانی عێراق لە شەتولعەرەبو رازی بوونی بە داگیرکردنی عەرەبستانو دوورگە

عەرەبییەکان کەنداو لەلایەن رژێمی شاهەنشایی کۆنەپەرستی هاوپەیمانی ئیمپرایالیزمەوە، و دەستدرێژی کردنە سەر گەلی عەرەب لەکەنداو پیلانگێڕانی بۆ لەباربردنی رژێمی پێشکەوتنخواز لە یەمەنی دیموکراتی میللی یاخود قایل بوونی بەوەی لەکاروانی دەوڵەتە کۆنەپەرستەکانی گرێ دراو بە ئیمپریالیزم دابێ و ئامادەبوونی بۆ ئیمزاکردنی پەیماننامەیەکی کۆلۆنیالی سەبازی نوێ لەژێر پەردەی (ئاسایشی کەنداو) بە پێچەوانەی ئیرادەی گەلی عێراق و بەرژەوەندییە حەیاتییەکانی نەتەوەی عەرەب، هەموو ئەمانە ئەوە دەسەلمێنن کە بۆرژوای بیرۆکراتی عێراق — کە لەرووی مێژووییەوە ناتوانێ سەربەخۆیی نیشتمانیی بپارێزێ- رێگای نوری سەعیدی بۆ سەرکوتکردنی بزووتنەوی نەتەوەیی کورد هەڵبژاردوەو بەیەکجاری خۆی لە ئیلتیزامەکانی بەرامبەر گەلی عێراق و نەتەوەیی کورد بۆ دۆزینەوەی چارەسەرێکی دیموکراتییانەی مەسەلەی کورد دزیوەتەوە.

ئەو نرخە گەورەیەی کە دیکتاتۆریەتی بەغدا بە کۆنەپەرستی ئێرانی و ئیمپریالیزمی ئەمریکی هاپەیمانی بەخشی- لەبەرامبەر دەستەبەرکردنی رەزامەندییان لە سەر مل پێ کەچ کردنی سەرکردایەتی خێڵەکی بۆ نەخشەی ئیمپریالی شاهەنشاهی- شۆڤێنی-و کۆتایی هێنان بە شۆڕش کورد: سەروەری عێراق و بەرژەوندییە حەیاتییەکانی نەتەوەی عەرەب بوو. ئامانجی کاربەدەستانی عێراق لەوەدا تەنیا مانەوەیان بوو لەسەر کورسی حوکم و کەڵك لێ وەرگرتنی بۆ قازانجی خۆیان بەهەر نرخێك بێت.

رووداوەکانی دوابەدوای هاوپەیمانیی(حوکمی شۆڕشگێڕی زۆر پێشکەوتنخوان) لەگەڵ رژێمی شاهەنشای کۆنەپەرستدا، سروشتی دیکتاتۆریانەی راستڕەوەی خۆسەپێنن بە سەر عێراق و گەوهەری سیاسەتە شۆڤێنیستەکەی دەرهەق بە مەسەلەی کورد ریسواکرد کە یەکەم لە راگوستنی

سەدان هەزار کرێکارو جووتیارو ڕووناکبیری کورد لە ناوچەکانی مەندەلی و خانەقین و کەرکوك و شێخان و عێن زالەو شەنگارو دووەم بەتاڵ کردنی ئۆتۆنۆمی لەناوەرۆك و ناواخنە ڕاستەقینەکەی و سێیەم ڕێگرتن لەگەلی کورد لەوەی بەشداری لە حوکمی ناوەندی و خۆجێی بکات و چوارەم لەت وپەت کردنی بزووتنەوەی نەتەوەیی کوردو لەناوبردنی هێزە چەکدارەکانیان، خۆی دەنوێنێ.

دان نانی زارەکی بە ئۆتۆنۆمی کە لەژێر گوشاری ڕووداو خەباتی گەلەکەمان لە ئاداری (١٩٧٠) دا هات تەنیا پەردەیەك بوو بۆ داپۆشینی گەوهەری هەرزان بەهای سیاسەتی شۆڤێنیستی دەرهەق بە مەسەلەی کورد، هەروەکو دەرکردنی یاسای ئۆتۆنۆمی بێ ناوەرۆکی لە ئاداری (١٩٧٤) تەنیا پەردەیەك بوو بۆ داپۆشینی ئەو جەنگە قڕکارییە دڕندانەیەی کە تاقمی حوکمڕان دژی گەلی کوردستانی عێراق بەڕێوەی بردو تێیدا سەدان گوند تێك دران و هەزار کەس لە هاوولاتییانی بێ دەرەتان لەنێوبران.

درێژەپێ دانی سیاسەتی هاوپەیمانی لەگەڵ ڕژێمی شاهەنشاهی و مەرایی و خۆنزیك کردنەوەی لە ئیمپریالیزمی ئەمریکی لەلایەن حوکمی دیکتاتۆری عێراق و هاوکاری کردنی لەگەل کۆنەپەرستانی عەرەب و بێ دەنگ بوونی بەتەواوی بەرامبەر بەو پیلانە کۆلۆنیالی و پاکتاوکارییانەی دژی کەنداوی عەرەب و شۆڕشی فەلەستین دادەڕێژرێن و درێژەپێدانی تۆقاندن و تیرۆر دژی بزووتنەوەی نیشتمانیی و دیموکراتی و نەتەوەیی لە عێراقداو درێژەپێدانی سیاسەتی شۆڤێنی دژی نەتەوەی کورد... هەموو ئەمانە پێوەری ڕاستەقینەن کە ئاماژە بۆ ئەوە دەکەن ئەو حوکمە گورج و گۆڵانە بەرەو بە تەواوی خۆهاویشتنە نێو باوەشی نەخشەی ئیمپریالی- کۆنەپەرستی دژ بە نەتەوەی عەرەب و گەلی کوردو تێکڕای گەلانی ناوچەکە هەنگاودەنێ، ئەمەش

گەوهەری راستەقینەو ناسنامە راستەقینەکەی ئاشکرا دەکاتو رێبازە رەگەزپەرستانەکەی دیاری دەکات، بۆیە خەبات دژی ئەو دیکتاتۆریەتەی کە عێراق بۆ سەردەمی پەیمانی بەغدا لەژێر پەردەی دروشمی بریقەدارو لەپشت لافیتەی چەواشەکارانەدا دەگەڕێنێتەوە، ئەرکێکی نیشتمانیو نەتەوەیی‌یە، و لەسەر هەموو هێزەکانی نیشتمان خوازو پەرۆشی پێشکەوتنی گەلی عێراقو سەربەخۆییە نیشتمانی‌یەکەیو مافی لە دیموکراسییدا پێویستە، لەپێشەوەیاندا ئەو کەسو لایەنە پێشکەوتنخوازە کوردستانییانەی کە گەلەکەیان دووچاری سیاسەتێکی شۆڤێنیستی ملهوڕ هاتووە کە هەڕەشەی لەناوبردن لەنەتەوەی کورد دەکات بەتایبەتی کە دیکتاتۆریەت سەرلەنوێ تەوقی کۆلۆنیالی– سەعیدی سێ قۆڵی کۆنی کردۆتە گەردنی گەلی کوردەوە ئەویش لەرێی هاوپەیمانی بەستنی لەگەڵ کۆنەپەرستی شاهەنشاهیو فاشیزمی تۆرانی لەدژی بزووتنەوە رزگاریخوازو دیموکراتییەکەی کورددا.

ئەگەر سەرکردایەتی خێڵەکیو بۆرژوای راستڕەوی ناو بزووتنەوەی نەتەوەیی کورد ملکەچی خواستی ئیمپریالیزمو کۆنەپەرستی شاهەنشاهی بوو لە کۆتایی هێنان بە شۆڕشی کوردو سەرشۆڕیی بەزینو ریسوایی هەڵاتن لە کوردستان لە شەرەفی ئازایەتیو سەروەریی بەرخۆدان لە خاکی نیشتمان دا درێژەدان بە خەباتی شۆڕشگێڕانە، سەرەڕای ئەو کۆسپو تەگەرانەی دێنە رێی خەبات گێڕە دلێرەکانیو هەرەچەند رەوشیو هەلومەرجەکان خراپ بن، تاوەکو ئەو ئامانجە سەرەکی‌یەی کە لەدروشمی بەناوبانگی (دیموکراسی بۆ عێراقو ئۆتۆنۆمی بۆ کوردستان) بەرجەستەکراوە، دێتە دی.

ئێمە لەکاتێکدا کە سەرفرازین بەوەی سووربوونی تێکۆشەرانی گەلەکەمان رادەگەیەنین لەسەر درێژەدان بە خەباتی شۆڕشگێڕانەی رێکخراو لە ریزەکانی کۆمەڵانی خەڵك لە چوارچێوەی یەکێتی‌یەکی نیشتمانیی کوردستانی‌دا، ئەوا

سەرلەنوێ ئەو ڕێبازە جەماهیرییە شۆڕشگێڕانەیە دووپات دەکەینەوە کە لە تێکۆشانی هاوبەشمان لەگەڵ هێزەنەتەوەیی و پێشکەوتنخوازەکانی عەرەب لەعێراقدا، دژی ئیمپریالیزمو زایۆنیزمو دیکتاتۆریەت لەسەری دەڕۆین، هەروەك ڕەت کردنەوەی لێڕاوانەمان بۆ ڕەوتە گۆشەگیرخوازە نەتەوەیی و راستڕەوو چاو لەدەرەکان دووپات دەکەینەوە بەتوندیش شێوازە خێڵەکی و بۆرژوازییە راستڕەوو کۆنەپەرستەکان لە خەباتی نیشتمانی و بانگەشەکانی هاوکاری و مەرایی کردن بۆ ناوندە کۆنەپەرست و گومانلێکراوەکان مەحکوم دەکەین.

ئێمە سوورین لەسەر درێژەپێدانی خەباتی شۆڕشگێڕانەی درێژخایەن بە پشت بەستن پێش هەموو شت بەهێزی لەبن نەهاتووی کۆمەڵانی گەلەکەمان و بەهاوکاری بەتین و هاوخەباتی راستەقینە لەگەڵ هێزە پێشکەوتنخوازەکانی عەرەبدا، و بەتێڕوانینێکی روون و تێگەیشتنێکی قووڵی ئەو راستیەی کە ئیمپریالیزمو زایۆنیزمو رژێمە کۆنەپەرستەکانی شاهەنشاهی و تۆرانی و عەرەبی شۆڤێنی و کۆنەپەرستی بەکرێگیراوی کورد بە دوژمنی سەرەکی یەکەمی بۆ دۆزینەوەی رزگاریخوازی گەلی کوردمان دادەنرێ، خەباتی بەردەوامو نەپساوەی بێ سازش یان نوچ دان یان دواخستن لە دژیاندا دەکەین. . لەهەمان کاتدا هێزەکانی شۆڕشی عەرەب و بزووتنەوەکانی رزگاریخوازی نیشتمانیی لەجیهانی سێیەمو هێزە سۆشیالیست و کرێکاریی و شۆڕشگێڕەکانی جیهان بە هاوپەیمانی سەرەکیمان لەقەڵەم دەدەین، بۆیە کۆشش دەکەین پتەوترین پەیوەندی هاوکاری و هاوخەباتی لەگەڵیاندا ببەستین. ئێمە هاوخەباتی خۆمان و پشتگیری بێ سنوورمان بۆنەتەوەی عەرەب دووپات دەکەینەوە لەو خەباتە سەرفرازانەی کە لە شۆڕشی هاوچەرخی جیهاندا گرنگی‌یەکی مێژوویی مەزنی هەیە، لەپێناوی رزگاری و یەك خستنی

نەتــەوەی عــەرەب لەســـەر بنــەمای پێشــکەوتنخوازو دیمــوکرات، هــەروەها هاوخـەباتی خۆمـان بۆ تێکۆشـانی رەوای لـەپێناوی رزگـارکردنی فەلەستین لـە کۆلۆنیـالی ئیستیگانی زایـۆنیو بەرقـەرارکردنی دەوڵـەتی دیمـوکراتی فەڵەستین دووپـات دەکەینـەوە. هـەر وەك هاوخــەباتیو پشـتیوانی تـەواوی خۆمـان بـۆ خەباتی گەلی کورد لە کوردستانی تورکیاو کوردستانی ئێـران دژی تۆرانیزمو کۆنەپەرسـتی شاهەنشـاهیو لـەپێناوی بـەدی هێنـانی رزگـاری نەتـەوەییو دیموکراتی تەواو لەو دوو وڵاتەداو سەندنەوە مافی گەلی کوردمان لە بڕیاردانی چارەنووســی خــۆی بــەو شــێوەیەی جەماوەرەکــەی دەیخــوازێ، دووپــات دەکەینەوە.

یــەکێتیی نیشـتمانیی کوردســتان کــە هــەوڵ دەدات هێـزە نیشـتمانیو دیموکراتییەکانی شۆڕشی کورد، بەشێوەی یەکێتییەکی نیشتمانی دیمـوکرات رێــك بخــات کــە تێیــدا رەوتــە پێشــکەوتنخوازەکانو یــەکێتی پتــەوی خەباتگێڕانــەیان بتــوانن بەیەکــەوە بــژین لــەژێر ســەرکردایەتی پێشــڕەوی شۆڕشـگێڕانەی کوردسـتانیدا کـە حەتمـەن لـەدایك دەبێ، ئـەوا سـڵاوی گـەرمی خەباتی بۆ شۆڕشی سەرفرازی فەلەستین دەنێرێو دەستەکانی دەگوشێ، هـەر وەك سڵاو لە شۆڕشی میللی لە زەفارو ئـەریتیریاو تێکۆشـەرانی گـەلی کوردمـان لە کوردستانی تورکیاو ئێرانو سەرتاسەری کوردستانو هێزە پێشکەوتنخوازو شۆڕشــگێڕەکانی ئێــرانو تورکیــا دەکــاتو هاوخــەباتی خــۆی لەگەڵیانــدا دەردەبڕێ.

یــەکێتیی نیشـتمانیی کوردســتان کــە بـاوەڕی بــەوە هەیــە بزووتنــەوەی نەتــەوەی گــەلی کــورد بزووتنەوەیــەکی مێــژووی بابەتیــەو تــا گشــت ئامانجــە نەتەوەییو دیموکرتییەکانی وەدی نەهێنێ کۆتایی نایەت، درێژە بە تێکۆشـان دەدات بـۆ رێکخسـتنی هـەموو کـەسو دەسـتە پێشـکەتنخوازو شۆڕشـگێڕییە

کوردستانییەکان بۆ سازدان و جۆشدانی جەماوەری گەلەکەمان لەپێناوی درێژدان بەو کاروانە شۆڕشگێڕییەی کە کۆمەلانی خەلکی کورد دەستیان پێ ی کردوە بۆ وەدی هێنانی دیموکراسی بۆ عێراق و ئۆتۆنۆمی راستەقینە بۆ کوردستان و بۆ پشتیوانی کردن خەباتی کۆمەلانی نەتەوەیی کوردمان لەسەرتاسەری کوردستان لەپێناوی وەدەست هێنانی مافە نەتەوەیی و دیموکراتییەکانیدا.

کۆمەلانی خەلکی کورد. . خەباتگێڕو پێشکەوتنخوازە هۆشیارەکان. کۆبوونەوەتان لەدەوری ئالای یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و هاتنتان بۆ ناوریزەکانی لەپێناوی درێژەدان بە خەباتی شۆڕشگێڕانەی رێکخراودا، وەلامی گورچکبڕی پیلانی کۆلۆنیالیستی شاهەنشاهی- شۆڤێنیستی عەرەبە بۆ لەناوبردنی شۆڕشی کورد بەتایبەتی و بزووتنەوەی رزگاریخوازی گەلی کوردمان بەگشتی، هەروەکو ئەو تەعبیرکردنە مەنتیقی‌یە پێویستەیە لە رق و تووڕەیتیان بەرامبەر بەزینی سەرکردایەتی خێلەکی و مایە پووچی سیاسی و سەربازی و فیکری‌یەکەی و ملکەچ کردنی بۆ خواستی ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستی ئێران لەکۆتایی هێنانی بە شۆڕشی کورد کە جەماوەری گەلەکەمان لەپێناوی سەرخستنیدا بە سەخاوەتەوە قوربانی و فیداکاری بێ ئەندازەی پێشکەش کردوە.

دەستەی دامەزرێنەری

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان

١٩٧٥/٦/١

پاشکۆی ژمارە شەش

بەیاننامەی

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان

جەماوەری تێکۆشەری کوردستان

گەلی عێراقی نەبەز

سیاسەتی تواندنەوەی نەتەوەی کورد و بەعەرەب کردنی کە سولتەی دیکتاتۆری شۆفێنیی بەعس بەرامبەر گەلەکەمان پەیڕەوی ئەکات شتێک نیە کە لەژێر پەردەی رزیوی (چارەسەری ئاشتی و دیموکراتیانەی مەسەلەی کورد) و (حوکمی زاتی) ساختەدا بشارێتەوە بەتایبەتی پاش ئەوەی سولتەی شەرمانە هەزاران خێزانی کوردی کۆچ پێ کرد بۆ خوارووی عێراق و سەدان دێی کوردستانی چۆڵ کرد و بە عەرەب پڕی کردنەوە و ناکارترین مافی نەتەوایەتی و دیموکراتی گەلی کوردستانی پێ شێل کرد هەروەک چۆن سیاسەتی دیکتاتۆریانەی بەعسی و زەوت کردنی تەواوی مافە دیموکراتیەکانی گەلی عێراق و برسێتی و چەوسانەوەی زەحمەتکێشان لە تەنوومژی پڕوپاگەندەی دەماگۆگیانەو دروشمی ساختەی (هەنگاوە پێشکەوتنخواز و سۆشیالیستانەکان) دا وون ناکرێت و ئاشکرایە.

سولتەی دیکتاتۆری شۆفێنی بۆ ئەوەی پیلانەکانی لە کوردستاندا جێبەجێ بکات و ئامادە بێ بۆ کپ کردنەوەی توورەیی و ناڕەزایی خەڵکی کوردستان کە رۆژبەڕۆژ لە پەرەسەندن و هەڵچووندایە. کوردستانی بە هێزە چەکدارەکانی و نازەترین نفاقی جەنگی و بەکرێگیراوان تەنیوە و بەردەوام خەریکی خۆئامادەکردنە بۆ هەڵگیرساندنی جەنگێکی نوێ و تەنانەت دەستیشی کردووە بە هێرش بردنەسەر زۆر شوێنی کوردستان. وە بەهۆی ئەم سیاسەتە و کردەوە دوژمنانەیەی ئەم رژێمە هێزە شۆڕشگێڕەکانی گەل رێگای خەباتی چەکدارانەی درێژخایەنیان گرتۆتە بەر وەک تاکە رێگەی شیاو و کاریگەر و رەوا بۆ دیفاع کردن لە مافی گەلەکەمان و بەدیهێنانی مافە رەواکانی. سولتە راستەوخۆ بەرپرسیاری ئەم وەزعەی کوردستانە لەبەرەو تەقینەوەیەکی فراوانی ئەبات وە ئەبێ ئوباڵ و ئەنجامەکەشی بگرێتە ئەستۆ. هەوڵ دان بۆ لەناوبردنی گەلێک وە بەتایبەتی لەم سەردەمەدا کە سەردەمی رزگاری تەواوی گەلان و

هەرەس هینانی ئیمپریالیزمەخەیالیکی خاووزرەونەک بوسولتەی لەرزو ـ
کی بەعس بەلکوبوهیچ هیزیک نایەتەدی و هیچ هیزیک ناتوانیت ریرەوی
میژووبگوریت .سولتەی بەعس ئەگەرئەیەویت واخوی پیشان بداکەبەسەر
گەلی کوردا زال بوەوبزوتنەوەی شکاندوەبەهەلەیەکی گەورەدا چــوە
چونکەئەوهەرەس هینانەی مارتی ۱۹۷۵بەلگەی بی هیزی و بی هـودەیـی
خەباتی شورشگیرانەی گەلەکەمان نەبوەبەلکوئەوەبوکەیەکەمین ئـەم
جورەسولتەدوژمن بەگەلانەهەرگیز مەسەلەی نەتەوایەتی و دیموکراتـی
ولاتیان بوچارەسەرناکریت ولەترسی هەلچونی شورشگیرانەی گەل خویان
ئەهاویژنەباوەشی ئیمپریالیزم و کونەپەرستانی بەکری گیراویانـەوە
بەوجورەی کە بەعس خوی هاویشتە باوەشی رژیمی ئیرانەوە لەپیناوی ریکەـ
وتنامەکەی جەزائیردا (شط العرب) وخاکیکی زوری نیشتمانی پی فروشت .
وەدوەمین بزوتنەوەی نیشتمانی دیموکراتی گەلان لەم سەردەمەدا هەرـ
گیزناشی لەلایەن سەرکردایەتیەکی کونەپەرست ودوژمن بەریبازی پیش
کەوتووانەبەرەوسەرکەوتن ببریت .
گەلەکەمان نەشکاوەوهەرگیزناشکیت وەئیستا لەهەموکاتیک بەهیزتــرە
لەهەموکاتیکی هوشیارترەویەککرتوترەوخاوەنی تاقی کردنەوەی بەنــرخ
وگرنگەوراستی بودەرکەوتوەوریبازی خەباتی روناکەنەبەهیزی پرچەکی
تازەباوەتی دوژمن ورەبەرئەدات وسەردائەنوینی و نەبەپروپاگەنـدەی
هیچ لایەک ئەخەلەتی و ریگای چەوت ئەگریت ، بەبروایەکی پولایینەوە بەـ
مەسەلەعادلانەکەیدا و پشت بەهیزوتوانا و وزەی خوی و ئینجا پشتگیــری
گەلان و هیزەئاشتی و ئازادی خوازەکانی دونیا دلیرانەبەرگری لەمافـی
نەتەوایەتی ومافەرەواکانی ئەکات .

جەماهیری شورشگیری کوردستان

لەبەر روناکی ئەو تاقی کردنەوە گرنگانەی کەگەلەکەمان لەسالانـی
پیشووی خەباتی سەختیدا دەسگیری بوە و بەپی پیداویستیەکانی ئـەم
قوناغەی بزوتنەوەی گەلەکەمان و تایبەتیەتی باری ئیستای بزوتنـەـ
وەکە و بوئەوەی کەهەلە کوشندەکانی جاران دووپات نەبنەوە و ریبـازی
راست وگونجاو لەگەل ناوەروکی بزوتنەوەکەدا خەباتی گەلەکەمــان
بەردەوام بیت وبەرەو سەرکەوتن بروات لەپاش هەرەسەکەی مارتی ۱۹۷۵

وەیەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هاتە مەیدانی تێکۆشانەوە.

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان تی ئەکۆشێ بۆکۆکردنەوە و ڕێکخستنی هێزە شۆڕشگێرە نیشتمان پەروەرە دیموکراتخوازەکان لەچوارچێوەی شێوەبەرەیەکی نیشتمانی دیموکراتیدا بەجۆرێک کەهەموو هێز و نەتیارە پێشکەوتنخواز و نیشتمان پەروەرەکان خەباتیان بەتوند و تۆڵی یەکخەن، واتە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان حیزبێک نیە و جێی حزبی پێشرەو ناگرێتەوە بەڵکو لەپێناوی یەکگرتنی هێزە نیشتمان پەروەرەکان و لەناوبردنی دەستەگەری و دووبەرەکی دا دروست بوە و ئەوهێزانەی تائێستا لەچوارچێوەکەیدا کۆبونەتەوە لەسەر ئەم بنچینەیە یەکیان گرتوە بۆخەبات کردن بەڕێبازێکی پێشکەوتنخوازانەی دژ بە ئیمپریالیزم وزایۆنیزم وکۆنەپەرستی دا و شان بەشانی هێزەشۆڕشگێرەکانی سەرانسەری عیراق لەپێناوی عیراقێکی دیموکراتیدا کەکوردستان لەچوارچێوەیدا بەئۆتۆنۆمی راستەقینە شادبێ. ئەمە ئەو تەنیا ڕێبازەیە کەلەگەڵ جەوهەری پێشکەوتنخوازانەی بزوتنەوەی گەلەکەماندا ئەگونجێ وهەر هێزێک لەم ڕێبازە لابدات و یەکێتیی ڕیزەکانی گەل بشکێنێ زیان لەبزوتنەوەکە ئەدات وتاوانبار ئەبێت بەرامبەر بەگەل وبێ گومان حوکمی گەلیش زۆر توند و تیژە بەرامبەر بەوانە.

گەلی عیراقی نەبەز

ئەم سیاسەتە چەوتە دوژمنانەیەی کەسولتەی دیکتاتۆری بەعس لە کوردستاندا بەتایبەتی و لەهەموو عیراقدا بەگشتی پەیرەوی دەکات و ئەو شەری براکوژەی کەدەستی کردوتەوە بەهەڵگیرساندنی نەک هیچ خزمەتێکی بەرژەوەندی گەلی عیراق ناکات بەڵکو گەورەترین زیانیشی پی ئەگەیەنی. بگرە زیانێکی گەورە بە خەباتی گەلانی عەرەب دژی ئیمپریالیزم و زایۆنیزم ئەگەیەنی و بەتایبەتی خەباتی گەلی فەلەستینی قارەمانکە ڕوبەڕوی ئیسرائیلی دوژمن وگەورەترین پیلان بولەناوبردنی بوتەوە. ئەرکی سەرشانی سوپای عیراق کوشتن و برینی گەلی کورد و ویران کردنی کوردستان نی یە بەڵکوئەرکی بنچینەیی پیروزی ئەوەیە

کەبەرکری لەخاکی نیشتمان بکات وئەوانە بکوژی و ببری کەلەسەرحسا-
بی مافەکانی گەل سات سەودا بەم خاکدوە بکەن و سامانی عیراق بۆ
ئەوەنی یە کە پیلانگێری وبەجیوکردنی دەزگاکانی تیرور و جەوساندنە-
وەی فکری و ئابوری گەل بەکار بهێنن و حەنگی ویرانکاری وولات و
براکوژی بی ساز بکریت.
بەرژەوەندی گەلی عیراق لەوەدایەکەلەژیرسایەی سیستەمێکی دیموکرا-
تیانەی راستدا دوورلەچەوسانەوەی نەتەوایەتی و چینایەتی بەعەرەب و
کورد وکەمایەتییەنەتەوایەتییەکانیەوەبەدل و بەگیان قول بکەن بە
قۆلی یەکتردا وئەوپەری وزەیان و سامانی ولات بوپیشکەوتنی ئابوری و
کومەلایەتی بخەنەکار و بەرەیەکی پتەوی ئەوتوپیک بهێنن کەبەشیوەیەکی
کاریگەرایەبەشداری خەباتی رەوای گەلانی عەرەب وگەلانی تاوچەکەبکەن
دژی ئیمپریالیزم و زایونیزم وە بەتایبەتی گەلی فەلەستینی تیکوشەر.
تەنیا بەم جورەعیراق ئەتوانیت دەوری کاریگەرانەلەبزوتنەوەی گەلانی
دونیادا ببینی نەک بەدروستی ساختە و پەیوەندکردنی گەل وچەوساندنە-
وەی ولەتوپەت کردنی ریزەکانی و بی هیزکردنی بەرامبەردوژمنەکانی.
بەم سیاسەتەچەوتەبەعسیەکان بیانەوی و نەیانەوی خزمەتی ئیمپریالزم
و زایونیزم و کونەپەرستەکان ئەکەن و هەرلایەکی نیشتمان پەروەر بە
دروشمەساختەکانی بەعس هەلخەلەتی و بیەوی بیاتوو بو سیاسەتی شو-
فینییەدیکتاتوریەکانی بینیتەوەخوی لەواقیع دوورئەخاتەوە و پشت
ئەکاتەبەرژەوەندیەبنچینەییەکان و خواست وئامانجەکانی گەل و بەر-
ژەوەندی بەرەی دژبەئیمپریالیزمی جیهان.تیکوشان لەپیناوی عیراقیکی
دیموکراتیدا کەکوردستان لەچوارچیوەیدا ئوتونومی راستەقینەی دەست
گیربی ئەرکی سەرشانی هەمووهیزە نیشتمان پەروەرەپیشکەوتنخوازەکانی
عیراق بەکورد و عەرەب وکەمایەتییەکانەوە .ئەرکی هەموئەوانەیەکە
بەتەنگ سەربەستی و پیشکەوتنی کومەلایەتی گەلی عیراق و سەرکەوتنی
بەرەی گەلانی شورشگیری جیهاسەوەدین دژی ئیمپریالیزم و زایونیزم و
کونەپەرستی.

جەماهیری زورلیکراوی گەلیکوردستان یەککرن.تیکوشن و ئەوپەری وزە و تواناتان بخەنەکار و پشتگیری بی سنووری بزوتنەوە شورشگیرانە نوییەکەتان بکەن . هوشیار بن و ریگا بەهیچ جورە دوژمنیک مەدەن جاریکی تر زەفەرتان پی بسینی.جەماهیری زورلی کراوی کوردستان . هەموو هیزە نیشتمان پەروەرە شورشگیرەکان یەک ـ گرتنەکەتان توند و تول تر کەن . یەکیتی خەباتی شورشگیرانی عەرەب و کورد و کەمایەتیەکان پتەوتر بیت ...لە پیناوی مافەناوکویەکانی هەموو گەلی عیراق .

بمری دوژمنانی گەلان .

بژی شورش .

یەکیتی نیشتمانی کوردستان

دەستەی دامەزرینەر

وولات

١/ئەیلول/ ١٩٧٦

پاشکۆی ژمارە حەوت

بەیاننامەی دامەزراندنی بزوتنەوەی سۆسیالستی دیموکراتی کوردستان

ئەی گەلی عێراقی تێکۆشەر

ئەی گەلی کوردستان ئەبەز

گەلی کورد ئیمرۆ بەناسکترین و پرمەترسی ترین قۆناغی خەباتیاتی ئەوپەری رووبەروی گەورەترین مسئولیەتی مێژوویی بۆتەوە کەپێویستە زوورژیرانە ونەبەزانەخۆی لێرزگاربکات ئەم رۆژە رەش کارەساتەگەورەیەی دوچاری هاتووین سیاسەتی شۆفێنیە سولطەی دیکتاتۆری بەعس دەکەن بەخراپترین شێوەی رەگەز پەرستانەی ئەیانەوێ هەمونیشتمانەکەمان لەناوبەرن

ئەی گەلی کوردی قارەمان :

سەرکردایەتی بەعس هەرلەسەرەتای هاتنە سەرحکومیەوە هەتاوەکو ئێستاش وای پیشان ئەدات کەگوایە پێشکەوتن خوازە وبروای تەواوی بەمافی گەلی کوردهەیە ونەیەوێ بەشێوەیەکی بنەرەتی چارەسەری مسئلەی کوردبکات کەچی هەمیشە سیاسەتی پیلان گیرێ ودوشتمنایەتی گرتوتە بەرێو لەناوبردنی کوردوێران کردنی کوردستان وەهەرگیز هەلی لەدەست خۆی نەداوە بۆهێرش هێنان وپەلاماردان .... کەدرندەتریان پەلاماردانەکەی ١٩٧٤ بوبەلام هەرکەبۆی دەرکەوت سەرکەوتونابێ بەسەر بزوتنەوەی گەلەکەمان کەوتەسەوداوسوکایەتی لەگەڵ کۆنەپەرستی ئێران وپەستراوەبە ئیمپریالیزمی امریکالە دژی بزوتنەوەی ئازادی خوازی گەلی کورد وەلەدەست دانی بەشێکی زۆرلە ئەرزی عێراق (شط العرب) پشت کرون لەبزوتنەوەی ئازادی خوازانە رۆژهەلاتی ناوەراست وبەرەی گەلانی دونیا بەوەی چوکی تسلیم بونی بۆئێران دا رێکەوتنامەکەی جەزائیری مۆرکرد کەئەبوایە لەجیاتی ئەوچۆك دادانە بکەوتایە گفتوگۆ لەگەڵ کوردودانی بنایا بەهەموومافە نەتەواتیەکانیاویەشێوەیەکی مەبئدەیانە بیسەلمێنێ وەچارەسەرێکی علمیانەی بنەرەتی بکردایە کەهیچ نەبێ لەبەینامەکەی ١١آزاری ١٩٧٠ کەمترنەبوایە بەلام لەجیاتی ئەوچارەسەرە علمیانەتەنها یاسایەکی فروفێلانەی بلاوکردەوە کەگوایە گەلی کوردی عەفوکردوەوداوای گەرانەوەی ئەکات وپەیمان ئەدات کەهەرکەسە بەتەواوی بخاتە جێگای خۆی بەشی زۆری بەشدارانی شۆرش بەناچاری دوای هەرەس هێنانەکە پێشوازیەکی گەرمیان لەیاسا ساختەکەی کردوبەدلێکی پاکەوە بەهیوایەکی زۆر وەگەرانەوە بۆخاکی‌نیشتمان بەلام بەعس هەردەست بەجێ بەپێچەوانەی یاساوپەیمانەکانی خۆی جولایەوە بەگیانێکی لەخۆبایی شۆفێنی وسەرکەوتوانەوە کەوتەگیانی

گەلەکەمان بەئعدام کردنی کۆمەڵێك لەوگیراوانەی کەلەکاتی خۆیا لەسەر پشتیوانی شۆڕشەکەمان حکم درابوون وناردنی بەشی هەرەزۆری ئەوکەسانەی کەگەڕابونەوە وڵات بۆخوارووی عێراق ولەوێ نیشتەجێ کران بەبێ ئەوەی ژیانێکی کولە مەرگیشیان بۆمسوگەربکرێ هەروەها دەستی کرد بەگواستنەوەی زۆربەی فەرمانبەرومووچەخۆروکرێکاران بۆخوارووی عێراق تەنانەت هێندێکیان لەوانەبون کەهەمیشە پشتگیری سیاسەتی میریشان کردبوکەوتنەچۆڵ کردن وگۆڕینی ناوی مێژووجوغرافی هەندێ لەدێهات و شارەکانی کوردستان بەنیشتەجێ کردنی عشائیری عربی تیایا بەشێوەی (المستوطنات) ....وەکو ئەوسیاسەتەگڵاوەی صیهۆنیەکان (زایۆنیزم) بەرانبەرونەگەلی عرەبی فلسطنی قارەمان گرتویەتی یەبەرسەرکردایەتی دیکتاتۆریەکەی ئەوسای شۆڕشی کوردیش بەسپارەبەرامبەر دەست پێ کردنەوەی شەری(١٩٧٤) وەخۆبەستنەوەبەتەواوەتی .... کۆنەپەرستەوە بەتایبەتی ئەو...........لەدوای ڕێککەوتن شومەکەی جزائیر لەنێوان عێراق وئێران دەرنەکەوێت نەك هەرنەیتوانیوە رابەری خەباتی چەکدارانەی گەلەکەمان بکات وبریارلەسەربەرگری بدات وەبگرە ئەشی هێشت پێشمەرگە شۆڕشگێڕەکان بەرهەڵستی ئەوههلومەرجە بکەن وەخۆیان ڕێك خەن لەپێناوی ڕزگاری ک دستان و بەدی هێنانی ئاواتەکان گەلی کورداو بەزرو گیان خۆراگرتنی وبەرگری کردنیان چرای ....بەسەر پێشمەرگەو چەکدارانی شۆڕش لەگەڵ خۆیان پەك کێش بکەن بۆئێران بەخۆیان و........... گیرانە وتیان بەستنەوەنەمەلەلایەك لەلایەکی تریشەوە پارتی دیموکراتی کوردستان بەهۆی سەرکردایەتی ....نابووە ...بەهەرەس هێنانی شۆڕش ئەویش بەتەواوەتی روخاو مەیدانی خەباتی چۆڵ کردوسەرکردەکان هەڵاتن ومیللەتیان بەوحالەوە بەرڵا کرد بەبێ ئەوەی هیچ ڕێگایەکی بۆدیاری بکەن بەتایبەتی لەوکاتە ناسکە وپرمەترسیەدا کەلەوکاتە زیاترگەلەکەمان پێویستی بەکۆکردنەوە ڕاستکردن ورابەری هەبوو . سەبارەت بەمەبەشی زۆری ئەندامە شۆڕشگێروپێشکەوتنخوازەکان وەلەکاتی .... کەوتنە چالاکی یەکگرتن یەکدی دیتن وئالوگوری بیروڕا وبەهیوای چارەسەرکردن وەزع ودۆزینەوەی ڕێگایەك بۆبەرگری کردن لەوپاشاگەردانییە لەگەڵ .... دووچارکردبوو دەبورابەری کردنی نەتەوەکەمان بەتایبەتی دوایی تەواوبوونی دەوری مێژوویی پارتی دیموکرتی کوردستان لەئەنجامی کۆبونەوەی کەژمارەیەکی زۆر لەئەندامەپێشکەوتوە شۆڕشگێرەبەتواناکان تیدا بەشداربوونی

لێکدانەوەوهەڵ.................باریی سیاسی وابوونی .... کوردستان بەتایبەتی ژمارەباری عێراقی بەرەویەگشتی وەکوبیروورای هەمولایەك هاتەسەر ئەوبۆ دامەزراندنی حزبێکی پێشرەو کەتەنها ئارەزوو خواستی جەماوەرە .... بەڵکو هەڵگرتنی تیۆرێکی زانیارانەیە کە بیر لەبەرژەوەندی بەشی هەرەزۆری چینە زەحمەتکێشان کانی لەئەنجامی کاری .... مێژوویی حزبی ئەگرێت وزۆر...... مژدەی دامەزراندنی (بزوتنەوەی سۆسیالستی دیموکراتی کوردستان) الحركة الاشتراكى الديمقراطية الكردستانية) تانی پێ رادەگەینی بۆئەوەی بەئەرکی مێژوویی خۆی هەڵسێت لەرابەری کردنی خەباتی سەختی ئەم سەردەمە ناڵەبارەی کوردستان لەمەیدانی بەرگری کردن وپارێزگاری کردنی کوردوکوردستان لەعێراقێکی سۆسیالستی دابزوتنەوەکەمان بزوتنەوەی کرێکارو جوتیاروشێرەشۆڕشگێڕەکانی کوردستانە لەسەر ڕێبازی پێشکەوتوانە علمیانە خەبات ئەکات بۆگەیاندنی گەلەکەمان بەمافی چارەنووس ...... بزوتنەوەکەمان جولانەوەی ئازادیخوازانی گەلی کورددبەشێکە لەجولانەوەی ئازادیخوازانەی گەلانی دونیا کەدوارۆژو چارەنوسیان بەیەکەوە بەستراوە وەلەهەمان کاتدا بزوتنەوەکەمان تێ ئەکۆشێ لەپێناوی :

- یەکگرتن هەموو ڕێکخراو وهێزەنیشتمانیەپێشکەوتخوازەکانی کوردستان لەبەرەیەکی کوردستانی دا .
- پتەوکردن وبەهێزکردنی برایەتی عرب وکوردو تورکمان وکەمەنەتەوایەتیەکان .
- بەهێزکردنی پەیوەندی دۆستانە لەگەڵ هێزەنیشتمانیەپێکەوتخوازەکانی عێراقی وپێکهێنانی بەرەیەکی نیشتمانی راستەقینەبۆدەستەبەرکردنی مافەکانی گەلی عێراق .
- بەستنی پەیوەندی (هاوکاری) لەگەڵ حزب و هێزە نیشتمانیە پێشکەوتخوازەکانی عرب لەژێربناغەی مافی چارەنووسی گەلانی ژێردەستە .
- بەهێزکردنی پەیوەندی هاوکاری لەگەڵ بەرەی سۆسیالست بۆپشتگیری خەباتی گەلانی ژێردەستەی دونیاولەباربردنی ئیمپریالیزمی ڕژێمی سەرمایەداری .
- بەهێزکردنی پەیوەندی یەکێتی لەگەڵ هەموو حزب وڕێکخراوە دیموکراتیەکانی پێشکەوتخوازانی پارتەکانی کوردستان .
- پشتگیری تەواوی خەباتی گەلی عەرەب فەلەستینی قارەمان دەکەین بۆبەدەست هێنانی مافی چارەنووسی خۆی .

- بزوتنەوەکەمان لەکاتێکدا کەشانازی ئەکات بەگیانی لەخۆبردوویی وکۆڵ نەدان وەخۆڕاگری نەتەوەکەمان لەهەمان کات داوا دەکالەهەموو ڕۆڵەکانی کورد کەچالاکانە خەبات بکەن بۆخۆش کردنی گڕی تێکۆشان دژی سیاسەتی ڕەگەز پەرست ، .... وپوچەڵ کردنی پیلانەگڵاوەکانی .
- نەمری وسەربەرزی بۆشەهیدانی ڕێگای ڕزگاری کوردستان .
- نەمان وسەرشۆڕی بۆدوشمنان گەلان وداگیرکەران .

لیژنەی ئامادەی

بزوتنەوەی سۆسیالستی دیموکراتی کوردستان

ئـابـی ١٩٧٦

تێبینی/ لەبەرئەوەی بەیاننامەکە کۆنەو بەدەست نوسراوە بەباشی ناخوێنرێتەوە بۆیە بەم شێوەیەیە،

پاشكۆى ژماره هەشت

جماهير شعبنا العراقي المناضلة

كافة القوى الوطنية المناضلة

كافة القوى التقدمية العربية و العالمية المناضلة

أفراد و قادة القوات المسلحة

لعب مناضلوا الحزب الديموقراطي الكردستاني و مناضلوا شعبنا و الكوادر النقابية العمالية و الفلاحية و المنظمات الكردستانية بمختلف مراتبها و اتجاهاتها بعد رأب الصدع في اعقاب اتفاقية أذار و اعادة الأنشطار الذي حدث في الحزب و الثورة عام ١٩٦٤ دورا بارزا في مناوئة الممارسات التخريبية الطائشة التي كان ينتهجها المنتفذون في القيادة العشائرية والعناصر المشجعة لها التي كانت تتلاقى في اسلوبها مع الممارسات الشوفينية لاوساط متنفذة في السلطة و خاصة في المناطق المختلطة من محاولات تغيير الواقع القومي والسكاني لها لترمي الى مهاوي المواجهة المسلحة لنسف ركائز اتفاقية أذار وما تنصها من نصوص لتوطيد التحالف المصيري بين الشعبين الشقيقين.

لقد تعرت دور هذه القيادة أمام جماهير شعبنا خاصة بعد أن جرت اذيال الخيبة و العار و توجهت الى احضان اسيادها و تركت البيشمەرگە الابطال مع جراحاتهم و شعبهم فريسة للتآمر تحت رحمة الجلادين بعد اتفاقية الجزائر السيئة الصيت التي تمت على حساب شعبنا الكردي بشكل خاص و الشعب العراقي بشكل عام.

فقدت هذه القيادة موضع ثقة جماهير شعبنا و كوادره و معظم العناصر المخلصة التي سعت الى تقييم ما حدث و تعرية القيادة العشائرية و الممارسات الشوفينية للسلطة في مجال حل المسألة الكردية و الدعوة للتوصل الى صيغة حل سياسي للقضية بصورة عامة لترسيخ أواصر التحالف المصيري بين شعبين العربي و الكردي و الأقليات المتآخية.

كان من المفروض على السلطة بدلا من التمهيد الهجومي المسلح على كردستان في أذار ١٩٧٤ ومن صميم مصلحتها القيام بالتزاماتها. المعلنة ازاء الشعب الكردي وحركته وطليعته التقدميتين البريئتين من مساوىء تحريفها عن نهجها للقيام بدورها الفعلي بجانبها كقوة كبيرة لها شأنها في تغيير ميزان القوى لصالح قوة التحرر والتقدم في الداخل والخارج وفي هذه المنطقة الحساسة من العالم بالذات لعمق

وأتساع قوتها الأستراتيجية و لمشاطرة مشاعر وتعاطف ابناء شعبنا معها في كل مكان وأفشال كل المحاولات التآمرية الرامية للنيل من العراق. ألا أنه انتصرت الأرادة الشريرة من الطرفين وحدث ما حدث و تحمل أبناء الشعب العراقي بشكل عام والشعب الكردي بشكل خاص ما تحملوه من المآسي والويلات وانتهت لصالح أعداء العراق من خلال اتفاقية (الجزائر) حيث قدمت اعظم مكسب للرجعية الأيرانية.

وبالرغم مما حدث كان ينبغي على السلطة أنطلاقا من صميم مصلحتها بعد عودة الزخم الهائل من الجماهير الكردية والكوارد الحزبية التقدمية والتى كانت تشكل في الحقيقة قوة حركة شعبنا التحررية ومركز ثقلها المبادرة بأتخاذ الخطوات التالية:—

١— افساح المجال للحركة الكردية لتوحيد صفوفها وتنظيمها من خيرة العناصر التقدمية المؤمنة بأهمية تحالف حركتي الشعبين بدلا من التنادي في سياسة التشردم والتمزيق و الأتكال على العناصر الأصولية الهزيلة.

٢—التمسك بالتزاماتها المعلنة ومقرراتها الطبقية في استكمال معالجة قضية شعبنا واعادة النظر في بنيان مؤسسات (الحكم الذاتي) التي أوجدت في ظروف استثنائية واعادة الحياة الدستورية وتوطيد الحريات الأساسية والديمقراطية في العراق بشكل عام، لخلق افضل أجواء الأستقرار السياسي في البلاد لتوجيه نحو مهام الثورة الوطنية الديمقراطية والتحولات الأشتراكية. ولكن على العكس من ذلك انجرفت السلطة والقوى والشراذم من العناصر التي تدور في فلكها بشكل محموم في متاهات الغرور و الأحقاد وسكرة الأنتصار الموهوب للأيفال من وهن الحركة الكردية وابتزازها كل حسب مصالحا والأنانية مجردة من أية فكرة مبدئية وموضوعية وذلك بابقاء الأوضاع الشاذة كما كانت ووضعها نحو الأسوأ خشية ضياع مصالحها القوية الضيقة والأنكى من ذلك انه تفتحت جميع أبواب الضغينة على مصارعها لممارسة جميع اشكال السياسة الأستفزازية الحقودة بحق شعبنا وحركتة وحقوقه.

لقد تنصلت السلطة ليس فقط من التزاماتها المنصوصة في اتفاقية اذار وعلى أساس معاملة قوميتنا المناضلة معاملة شعب قائم بذاته اختيار الأتحاد الأختياري، مع شقيقة الشعب العربي في الوطن العراقى والتمتع بحقه في الحكم الذاتي بل وحتى

مع شقيقة الشعب العربي في الوطن العراقي والتمتع بحقه في الحكم الذاتي بل وحتى من أبسط التزاماتها التي يضعها بيان العفو العام وتوغلت بشكل سافر في انتهاج سياستها الاستعلائية بحق شعبنا وانعكست ممارستها على سبيل المثال لا الحصر لأمور التالية:

١- التراجع من روح بيان أذار والتزاماتها والمبادىء والمقررات المثبتة بحقها والقيام بتغيير الواقع القومي والسكاني لمناطق عديدة من كردستان وتشوية تأريخ الشعب الكردي في المناهج الدراسية والغاء الدراسة الكردية في مدارس عديدة في كردستان و الغاء قوانين تشكيل بعض المنظمات الكردستانيه بخلاف المادة الخامسة من البيان نفسه وغيرها من التراجعات.

٢- التنصل من التزاماتها حول الأعتراف بشعبنا بما لكل الشعوب من تطلعات وذلك من خلال حملات التهجير والترحيل والتشريد والصهر تمهيدا لأنكار وجوده خلافا لجميع القوانين والأعتراف وشملت هذه الحملات النساء والشيوخ والأطفال أيضا وسيقت اعداد كبيرة منهم الى المعتقلات والسجون.

٣- اجبار وارغام الطلبة والعمال ومناضلي الحركة الكردية العائدين الى الوطن وخاصة المرحلين الى المناطق الجنوبية على الأنتماء الى منظمات حزب قومي عربي وتشكيل المنظمات البعثية في اقصى قرى كردستان تمهيدا لتجريدها من الروح القومية وبالتالي تطبيق فكرة صهر القومية الكردية في بودقة الأمة العربية خلافا للمقررات التي اعترفت فيها بحقوق الشعب الكردي.

٤- اثارت الأحقاد والنعرات العنصرية بين القوميتين المتأخيتين والأقليات القومية من خلال ممارسة السياسة الشوفينية و الاستعلاء القومي وخاصة بناءالمستوطنات في مناطق عديدة من كردستان والأنكى من ذلك تسمية المستوطنات باسماء المدن الفلسطينية الحبيبة لدى جماهير شعبنا والمحتلة من قبل الصهاينة العنصريين لغرض اثارة الحقد لدى جماهير الفلاحية الكردية حتى ضد هذه الأسماء العربية الحبيبة.

٥- المضي في تمزيق حاكة شعبنا والأحتفاظ بالشراذم والعناصر الكردية المنتفعة التي ارتمت بين احضانها كدمية بين اياديها بدافع من مصالحها الشخصية المجردة من أى عقيدة أومبدأ.

٦- اخلاء الجيش والقوات المسلحة من العنصر الكردي تقريبا بحجة الألتحاق بالحركة الكردية المسلحة على الرغم من ان الكثيرين من المسرحين لم يلتحق يوما بالثورة الكردية.

٧- تعيين العناصر الحقودة من المسؤولين في كردستان حيث يستغلون مراكزهم بشكل حقود تجاه جميع الذين ساهموا في الثورة الكردية.

٨- التمادي في مواقفها الغير وطنية بشأن التواطوء مع الرجعية الأيرانية المتآمرة ومغازلتها ليس فقط على التخلي عن المساحات الشاسعة من الأراضي العراقية بل حتى الأسهام بشكل غير مباشر في خنق طموح وتطلعات الملايين من الشعب العربي في عربستان (الأحواز) وثورة ضفار الخليج العربي والتنصل من الأيفاء بالتزاماتها القومية والتغازل مع الرجعية التركية وبنفس النتائج التالية لتحقيق أطماعها التوسعية التي تتمكن من تحقيقها حتى في احلك العصور الرجعية السابقة والأمعان عوضا عن ذلك في ايذاء واذلال وأضطهاد جماهير شعبنا الكردي بمختلف الاساليب الشوفينية بدلا من الأخذ بيده ودعم حركتة المناضلة لرد مؤامرات الدولتين الرجعيتين وأطماعها الغير مشروعة.

٩- عدم التوجه الموضوعي والجدي لمعالجة المشاكل الأساسية التي تعتبر قضية شعبنا من امهاتها وقد هيأت لها احسن الظروف لحلها بل بالعكس كانت ولاتزال فوتت وتفوت فرص حلها على نفسها وبقي التشبث بالمظاهر الشكلية.

ان بعض القوى والشراذم من العناصر الكردية المنضوية في صفوف الجبهة فهو مجرد من أي موقف مبدئي أو معالجة موضوعية بينها شاركت السلطة للحيلولة دون التوجة للتفكير الجدي لمعالجة قضية شعبنا وتوحيد حركته التي تهم بمقدورها أن تلعب دوراً هاما مع القوى الوطنية الحقيقية في المجالات التي فيها الشعب العراقي بصورة عامة وان ماتقوم به هذه الشراذم ليس لها مبرر خشية من ضياع مراكزهم ومصالحهم الشخصية كما وان القوى الرئيسية في الجبهة يتحملون مسؤولية كبيرة في تدهور الأوضاع ما لم يتدارك لتصحيح مواقفهم اللامبدئية المضرة بشعبنا وبهم وبجهل الحركة الوطنية في العراق.

يا جماهير شعبنا الكردي المناضلة :

ان مجال السلطة في هذا السياسة العشائرية الشوفينية والقهر القومي والتهجير والتشهير بعد العودة بالاضافة الى ما لقيناه سابقا من تآمر القيادة المنقرضة على حركتنا وطليعتها حيث تفاعلت كل هذه الأحداث مع ايماننا المطلق بحقوق شعبنا الكردي المشروعة

وضرورة تطعيم الفكر القومي التقدمي بالأفكار الأشتراكية العلمية والنضال الطبقي للطبقات الكادحة على ضوء نهج علمي وضرورة رص صفوف الحركة الوطنية الكردستانية وتطهيره من شرور الأفكار الرجعية المشبوهة وايماننا المطلق بشراكة الشعبين العربي والكردي في الوطن العراقي وضرورة تلاحم كفاحها ضد الأستعمار والرجعية من أجل الحفاظ على استقلال البلاد ادت الى مخاض حركتنا الأشتراكية الديمقراطية الكردستانية ،كضرورة حتمية وخطوة تقدمية متطورة من الحزب الديمقراطي الكردستاني كما وبيينا اهدافها و مبادئها في منهاجها ونشراتنا السابقة.

يا جماهير شعبنا العراقي المناضلة :

ان ممارسة مثل هذه السياسة بحقنا وبحق شعبنا هي التي أدت الى اضطرار مناضلية الحركة والأعتصام في جبالنا مع جماهير غفيرة من المناضلين و(البيشمه‌رگه) الذين عادوا الى الوطن دفاعا عن حقوق شعبنا المهظومة مع ابداء اسفنا للأقدام على هذه المحاولة الأضطرارية بسبب عدم قيام السلطة بالأيفاء بالتزاماتها ازاء شعبنا على الوجه الأمثل اننا نؤمن بأن قضايا الشعوب يجب أن تحل سياسيا وبالأساليب الديمقراطية السليمة بدلا من المواجهة والصراع وندرك اهمية التالحف المصيري بين الشعبين الشقيقين والمساهمين بشكل رئيسي في التوصل الى صيغة اتفاقية اذار والتي لاتزال روحها وجوهرها تشكل قاعدة مادية و روحية رهينة يجب الركون اليها لترصين وحدة الصف الوطني وجبهتها المتماسكة كما ونعلن تأيدنا لقضايا الشعب العربي المصيرية وخصوصا تمتع الشعب الفلسطيني بكامل حقوقه على ارضه المغتصبة من قبل الصهيونية ركيزة الأمبريالية الأمريكية ونعلن بأننا لانحمل الميول و النزعات الأنفصالية والأنطوائية الضيقة وكل ما يؤثر على أواصر الروابط المصيرية بين الشعبين كما ونؤكد انطلاقا

من ادراكنا بمسؤولياتنا الواعية بأننا حرصنا أشد الحرص على تلافي الأصطدام مع القوات المسلحة الا في الحالات الأضطرارية في نطاق رد حملات التحرش والملاحقة والدفاع الشرعي الذي لامفر منه كما حدث في (دلو) و(نروان) وغيرها حيث هاجمت القوات المسلحة لتسفير العوائل الفلاحية الى الجنوب وردت قوات الأنصار بالاشتراك مع الجماهير الفلاحية المعتدين. كما نعلن انه ينبغي أن نكرس كل امكانيتنا لمناهضة اعدائنا المشتركة من الأوساط الأمبرالية والرجعية بدلا من التناحر الاستنزاف الداخلي وتحقيق رغبات اعدائنا. و انطلاقا من ايماننا العميق بالسلم والتأخي والوحدة الوطنية استتدباب الأمن في ربوع عراقنا الغالي نهيب بشعبنا الكردي والعراقي عامة ونناشد بأسم ثوار كردستان وعلى أرض كردستان العراق وباسم مناضلي الحركة الأشتراكية الديمقراطية الكردستانية كافة القوى

الوطنية و حركات التحرر والتقدم العربي والعالمي لأستخدام ما لديها من امكانيات للضغط على السلطة للكف عن سياسة الأضطهاد القومي والتمييز العنصرى التي تمارسها بحق شعبنا باقي اشكالها كما ونكرر دعوتنا للسلطة للعودة الى روح أذار ١٩٧٠ والتزاماتها لتعزيز التحالف المصيري بين شعبين بشكل يسعي توليد الحكم الذاتي الحقيقي وانقاذ العراق من لهيب التمزق والأستنزاف وتأمر الرجعية في المنطقة والأمبريالية العالمية لتوحيد قدرات شعبنا وقواه الوطنية لاستكمال مهام الثورة الوطنية الديمقرطية لذا نؤكدعلى الأيفاء بكل الألتزامات بما يتعلق الأمر بنا اذا ما اقدمت السلطة على التمهيد لخلق الأجواء وذلك بقيامها ببعض الخطوات العملية الكفيلة لذلك والأعتراف بالأخطاء المرتكبة والعودة الى روح بيان أذار لتتكاتف جميع الجهود الخيرة من أجل السلام والوئام و تناسي الأحقاد و الضغائن وترسيخ التأخي القومي والتحالف الوطني واعادة الحياة الدستورية الى البلاد.

الحركة الأشتراكية الديمقراطية الكردستانية

التجمع الوطني يبارك الأتحاد الوطني الكردستاني

الهيئة المؤسسة للأتحاد الوطني الكردستاني

تحية النضال والتلاحم الأخوي

تلقينا بأهتمام وتقدير بالغين نبا انبثاق هيأتكم الموقرة التي اعلنت عن تصميمها لمواصلة النضال من اجل تحقيق اهداف الجماهير العراقية الوطنية ، ومن اجل التحام نضال الشعب الكردي بكافة فصائله الوطنية بنضال الشعب العربي ..واننا اذ نبارك للشعب الكردي الشقيق خاصة والشعب العراقي عامة هذا التصميم الرائع على اعادة الحركة الوطنية الكردية المكافحة الى سابق اصالتها والمتمثل بأنبثاق الأتحاد الوطني الكردستاني وبهيئته التاسيسية وأذ نبارك ايضا جميع ماورد من نصوص ومباديء في بيانكم الأول والتي نعتقد أنها تمثل خط النضال السليم من اجل تحرير العراق من الطغمة الفاشية ولأقامة حكم ديمقراطي وطني يتحقق من خلاله الحكم الذاتي لكردستان والديمقراطية للشعب العراقي ، فاننا ندعوكم من اجل اقامة حوار بناء بينكم وبين قيادة التجمع العراقي بهدف وضع تصور سياسي واستراتيجي مشترك يعالج اوضاع المنطقة العربية بشكل عام وأوضاع العراق المتهرئة بشكل خاص ، وبهدف تحديد طبيعة العلاقة التي يجب اقامتها بين (الأتحاد الوطني الكردستاني) و التجمع الوطني العراقي ..واقبلوا منا اخيرا فائق تقديرنا وأحترامنا .

قيادة التجمع الوطني العراقي

تموز ١٩٧٥

الأتحاد الوطني الكردستاني يشكر التجمع الوطني العراقي

الى التجمع الوطني العراقي

تحية النضال والأخوة الكفاحية

تلقينا ببالغ الشكر والتقدير رسالة التحية التي تفضلتم بارسالها الى ا تحادنا الوطني الكردستاني والتي عبرتم فيها عن المشاعر الأخوية النضالية تجاه الشعب الكردي وا تحادنا وعن الأمل بأن يساهم أتحادنا في أعادة الحركة الوطنية الكردية الى سابق أصالتها ..

أننا نشكركم على تاييدكم لبياننا التاسيسي الأول وأعتباركم مضمونه تمثيلا للخط النضالي السليم من اجل تحرير العراق من الطغمة الفاشية ولأقامة حكم ديمقراطي وطني يتحقق من خلأله الحكم الذاتي لكردستان و الديمقراطية للشعب العراقي .

ونعاهدكم وشعبنا العراقي المجيد بقوميته العربية والكردية وسائر مواطنيه على مواصلة النضال الثوري معكم من اجل تحويل التجمع الوطني العراقي الى جبهة وطنية متحدة تضم أتحادنا الوطني الكردستاني وسائر القوى التقدمية العراقية بحيث تتوفر القدرات اللازمة للسير على طريق النضال الجماهيري الثوري المسلح سبيلا لأسقاط الفاشية و تحقيق الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان ضمن جمهورية عراقية ديمقراطية قادرة على المساهمة الجادة في معركة المصير التي تخوضها الأمة العربية الشقيقة ضد الأستعمار والصهيونية والمؤامرات الأستعمارية التي تدبر ضد الخليج العربي الثائر وضد مكتسبات نضالاتها الوطنية والديمقراطية ..

ونحن اذ يسرنا الشروع بالحوار البناء الذي طلبتموه في رسالتكم بين قيادة التجمع الوطني العراقي وا تحادنا الوطني الكردستاني ..نعرب عن استعدادنا التام لتحقيق اللقاء الأخوي المنشود بأسرع وقت ممكن. مع تحياتنا النضالية وتقديرنا وأحتراماتنا .

الهيئة المؤسسة
للأتحاد الوطني الكردستاني
١٩٧٥/٨/٥

پاشكۆی ژماره پانزه

بيان حول انضمام الاتحاد الوطني الكردستاني للتجمع الوطني العراقي

يا جماهير شعبنا العظيم :

لقد اثبتت مسيرة شعبنا العراقي النضالية في جميع مراحلها ضد عهود السيطرة الاستعمارية والانظمة الدكتاتورية والفاشية المتعاقبة . بان طريق التحرر الجذري . وانجاز مهمات الثورة الوطنية الديمقراطية العراقية . سياسيا واجتماعيا واقتصاديا . لايتحقق الا بترسيخ "الوحدة الوطنية" لشعبنا العراقي عربا واكرادا وجميع القليات القومية المتآخية . وتجسيدها في اطار جبهة وطنية تقدمية . وتضم كافة الاحزاب والقوى والشخصيات الوطنية والتقدمية . لقيادة نضال شعبنا العراقي الموحد . في سبيل احراز النصر على القوى الامبريالية والرجعية . والظفر بجمهورية عراقية ديمقراطية يتحقق في اطارها الحكم الذاتي لكردستان العراق .

وايمانا بالاهمية الوطنية الكبرى لاقامة التحالف الجبهوي . فقد دعا التجمع الوطني العراقي . منذ تأسيسه . وحتى الآن . جميع الاحزاب والقوى الوطنية التقدمية العراقية . وتطلع لان تأخذ دورها في اطاره . لتطوير النضال الوطني الذي يقوده في سبيل اسقاط الطغمة الفاشية التي استولت على مقاليد الحكم في انقلاب ١٧ تموز المشبوه عام ١٩٦٨ واغرقت العراق في بحر من الدماء .

ولقد بذل التجمع الوطني العراقي المساعي الجادة من اجل اقامة "الجبهة الوطنية التقدمية" المنشودة عربا واكرادا باعتباره خطوة هامة على طريق تحقيقها . ودعا جماهير شعبنا العراقي وقواه التقدمية الى مزيد من اليقظة والحذر لاحباط ما تدبره القوى الامبريالية والانظمة الفاشية الخاضعة لها من مكائد ومؤامرات خبيثة تستهدف تمزيق الوحدة الوطنية لشعبنا عبر تأجيج النزاعات الشوفينية والانعزالية بين العرب والاكراد وتشجيع الولاءات العشائرية وتوسيع نطاق الارهاب والتصفيات الجسدية ضد جميع اطراف الحركة الوطنية العراقية وخصوصا ضد القوى المؤتلفة في اطار التجمع الوطني العراقي .

ان سلطة انقلاب ١٧ تموز الفاشية تمثل بحق سلطة خيانة وطنية وقومية . فقد اخضعت العراق لمصالح القوى الامبريالية . ومكنت ايران . في اتفاقية ٦ اذار الخيانية . من السيطرة على الضفة اليسرى لشط العرب . وتنازلت رسميا عن اقليم عربستان . واستطاعت بالتواطؤ مع الرجعية الايرانية القضاء على الحركة القومية الكردية المسلحة . مستغلة طبيعة القيادة الكردية العشائرية المساومة . كما انها عزلت العراق عن اداء دوره القومي في معارك الامة العربية وبالاخص في الصراع المصيري بين الامة العربية والكيان الصهيوني . وهي الآن تشن حرب ابادة صامتة ضد الشعب الكردي مستخدمة ابشع اساليب التنكيل بالمواطنين الاكراد عبر حملات التهجير والاعتقال في وقت تتفاقم فيه حملات القمع والارهاب ضد القوى التقدمية العربية . وتزداد تناحرات اجنحة النظام الداخلية تعبيرا عن الازمة المستعصية التي يعيشها النظام الفاشي في العراق وتفتضح . اكثر فاكثر . خيانة النظام السموري لسيادة شعبنا على اراضيه ومياهه الاقليمية . وتشتد عزلته الخانقة عربيا وعالميا .

يا ابناء شعبنا المكافح !

ايتها القوى التقدمية

في هذه الفترة الدقيقة التي تمر بها البلاد . وتتكالب فيها القوى الامبريالية العالمية والطغمة الفاشية الحاكمة وتتجهان بشكل محموم لتصفية كافة المكتسبات الوطنية التي حققها شعبنا العراقي عبر مسيرته النضالية الطويلة . تبرز اهمية تجسيد قضية "الوحدة الوطنية العراقية" عربا واكرادا . وضرورة ترسيخها على اسس مبدئية متينة . وتلبية تطلعات جماهير شعبنا في توسيع اطار التحالف الوطني وتطوير فعالياته النضالية للاطاحة بالنظام الفاشي . واقامة حكم الائتلاف الوطني الديمقراطي

وايمانا بكون الحركة القومية التحررية الكردية جزءا لا يتجزأ من الحركة الوطنية العامة لشعب العراقي فقد اكد الاتحاد الوطني الكردستاني منذ انبثاقه وحتى الآن على ضرورة النضال المشترك بين العرب والاكراد . وعبر عن رغبته الجادة بالدخول في التحالف الوطني المناهض للفاشية الحاكمة من اجل ان ينعم شعبنا المكافح في عراق ديمقراطي متحرر يتحقق في اطاره الحكم الذاتي لكردستان العراق .

وحيال التطورات الجديدة في العراق عقد عقد التجمع الوطني العراقي والاتحاد الوطني الكردستاني سلسلة مباحثات سياسية هامة سادتها روح التضامن النضالي والاخاء الوطني تمخضت عن انضمام الاتحاد الوطني الكردستاني للتجمع الوطني العراقي . ومصادقة جميع الاطراف المؤتلفة على صيغة ميثاق التجمع الوطني العراقي والاقرار لائحة النظام الداخلي وسيعلن قريبا هذا الميثاق .

والتجمع الوطني العراقي اذ يرحب بدخول الاتحاد الوطني الكردستاني طرفا مؤتلفا في اطاره . فانه في الوقت نفسه يدعو ويهيب بجميع القوى والشخصيات الوطنية التقدمية العربية والكردية . لان تأخذ مكانها المطلوب فيه ويعاهد جماهير شعبنا على المضي قدما الى الامام في تصعيد النضال من اجل اسقاط النظام الفاشي واقامة جمهورية عراقية يتحقق في اطارها الحكم الذاتي لكردستان العراق

التجمع الوطني العراقي

١٩٧٦/٦/١١

بيان الأتحاد الوطني الكردستاني بمناسبة انضمامه الى التجمع الوطني العراقي

ايتها الجماهير الكردية المناضلة

يا جماهير شعبنا العراقي الأبي

تواصل السلطة الفاشية المتحكمة في عراقنا العزيز سيرها في ركب الدول الرجعية الدائرة في فلك الأمبريالية الأمريكية بعدما ربطت مصالح البلاد الأقتصادية بالسوق الأمبريالية العالمية و الشركات الاحتكارية ، و تنازلت من أجزاء غالية من ارض الوطن و مياهه في مساومة خيانية مع الرجعية الأيرانية . و قبلت بالتسوية الأمريكية لمشاكل الخليج العربي و قضايا العراق الراهنة و منها القضية الكردية . و أبعدت العراق بامكانياته البشرية و العسكرية و الأقتصادية الهائلة عن معركة المصير التي تخوضها الأمة العربية ضد العدوان الصهيوني الأستعماري بدعوى الرفض الكاذبة . و لجأت ولا تزال الى الأرهاب الفاشي لقمع الحركة الوطنية و التقدمية العراقية . في سبيل بقائها في الحكم . حيث تستمر حملة الأعدامات بالجملة . وزج الألوف من المواطنين في الزنزانات الرهيبة . كما لجأت الى شن حروب أبادة صامتة ضد شعبنا الكردي .

أن حروب الأبادة الصامتة ضد شعبنا تستهدف تغير الواقع القومي لكردستان سكانيا و ترابيا و ثقافيا و حضاريا . حيث نفت السلطة الفاشية عشرات الالوف من العوائل الكردية من كردستان العراق الى المناطق الجنوبية والغربية . و اخلت مئات القرى من مناطق كركوك و خانقين و سنجار و شيخان و زمار من سكانها الأصليين . و ألغت المدارس الكردية في أغلب مناطق كردستان . و جمدت المؤسسات التي كانت تعتني بالثقافة الكردية . و غيرت أسماء الكثير من القرى و بعض المدن الكردية . فضلا عن ممارستها الأرهاب والقمع الدموي ضد العمل السياسي الوطني . بل حتى ضد الأحزاب الكردية الكارتونية . وبعض الأحزاب الأخرى المتعاونة مع السلطة و المشاركة لها في الحكم

أما المشروع الحكومي الهزيل للحكم الذاتي لمنطقة كردستان الذي أصدرته السلطة الفاشية كستار لشن حروب الأبادة الساخنة ضد شعبنا الكردي . فقد جمد تماما

و السلطة الفاشية اذ تقوم بهذه الأعمال الشوفينية واللاانسانية فانها قد تحسب أن الأمور تستتب لها بذلك . وكان الحركة الكردية قد أخمدت نهائيا . ولم تعد لها شرارة ولا لهيب

ألا أن الأتحاد الوطني الكردستاني الذي انبثق من الجماهير الكردية . بدأ يحمل راية الحركة القومية الكردية التقدمية بأيمان راسخ بأن الحركة القومية التحررية للشعب الكردي . حركة تاريخية موضوعية لا ينتهي نضالها التحرري ألا بتحقيق جميع أهدافها القومية و الديمقراطية . كما أنها جزء هام من مجمل حركة شعبنا العراقي حيث بينهما ترابط عضوي . وفك هذا الترابط يعرض كليهما لنكسات خطيرة . و ضربات قوية في الصميم . كما أثبتت ذلك الأحداث عبر السنوات الماضية .

و الأتحاد الوطني الكردستاني الذي يعمل لتنظيم قوى الثورة الكردية الديمقراطية . يرى من واجبه أن يساهم في تصحيح انفرادية المسار . و يناضل لدعم ربط الحركة القومية الكردية التقدمية بالحركة القومية العربية التقدمية ليتحقق تلاحمهما الكفاحي في الساحة النضالية ضمن الحركة العراقية العامة الديمقراطية و الثورية .

وقد دعا الأتحاد الوطني الكردستاني في بيانه الأول الى تحقيق هذا التلاحم في جبهة وطنية متحدة ضد الأستعمار و الصهيونية و الدكتاتورية . لذا فقد كان أمرا طبيعيا أن يتبنى بناء التجمع الوطني العراقي لأقامة حوار بناء بينهما لوضع تصور سياسي و أستراتيجي مشترك يعالج أوضاع المنطقة العربية عموما . و أوضاع العراق المتدهورة خصوصا . و لتحديد طبيعة العلاقة التي يجب اقامتها بينهما . فدخل أتحادنا فعلا مع قيادة التجمع في ذلك الحوار المقترح الذي اقر فيه برنامج نضالي ثوري . و مشروع المناهج والنظام الداخلي للتجمع . الأمر الذي اسفر عن انضمام الأتحاد الوطني الكردستاني كطرف في التجمع الوطني العراقي . مع مواصلة العمل من أجل تحويل التجمع الى جبهة وطنية كفاحية متحدة تضم سائر القوى والأحزاب والشخصيات الوطنية والتقدمية العراقية للعمل متكاتفين من اجل اسقاط الحكم الفاشي الدموي في بغداد . وتحقيق الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان .

والأتحاد الوطني الكردستاني يعتقد بأن انضمامه الى التجمع الوطني العراقي هو خطوة هامة على طريق التلاحم الكفاحي بين القوى التقدمية العربية والكردية . والتي تهددها الشوفينية والأنعزالية القومية . وحرب الابادة الصامتة التي شنتها الفاشية ضد الشعب الكردي . والمؤامرات الأمبريالية والصهيونية والرجعية

كما يرى أتحادنا ان ذلك مساهمة جدية في تنشيط الحركة التقدمية العراقية . وفي ضمان سير حركة القومية الكردية على نهج نضالي صائب .

عاشت الأخوة الكفاحية العربية والكردية .

عاش نضالنا المشترك ضد الأستعمار والصهيونية والدكتاتورية .

الأتحاد الوطني الكردستاني

١٩٧٦/٢/١١

رسالة الأتحاد الوطني الكردستاني الى ملوك ورؤساء الدول العربية

تحية طيبة وبعد :

فمنذ اتفاقية الجزائر بين العراق وايران في مارس (أذار) ١٩٧٥ والشعب الكردي يتعرض لحرب ابادة صامتة شنتها السلطة الحاكمة عليه في العراق لتغيير الواقع القومي لكردستان العراق . فبدات بتنفيذ خطتها القاضية بتهجير مليون مواطن كردي من كردستان الى المناطق الجنوبية العربية مستخدمة في ذلك اكثر الأساليب همجية ولاانسانية .

ان هذه السياسة بجانب انها خروج على القيم الأخلاقية والمثل الانسانية ، وانتهاك صارخ لجميع الالتزامات والأتفاقيات الدولية التي تحفظ للشعوب حقوقها ، وللأنسان حريته وكرامته . ولاتتفق حتى مع الدساتير العراقية المتعاقبة منذ تاسيسها كدولة الى الآن ... بجانب كل ذلك فهي محاولة تشوية للوجه المشرق للقومية العربية .

كما أن حكام بغداد – بسياستهم تلك – يقدمون المبرر لما كان يقوم به الأستعمار الفرنسي في الجزائر و الأستعمار الأيطالي في ليبيا من محاولة تغيير الواقع العربي لهذين البلدين .. أو لما تقوم به السلطات الأثيوبية في أريتريا في الوقت الحاضر .

وأذا كانت مشكلة الأمة العربية اليوم هي فلسطين كاراضي استولت عليها الصهيونية و أغتصبتها . و كشعب أنتزع من أرضه و هجر و أسكن غيره فيها . و كقومية عربية تجري المحاولات لطمسها لغة و تراثا و أسماء المدن و قرى فان السلطة بغداد تمارس نفس الأسلوب و لكن ربما بصورة اكثر بطشاً .

و مما لاريب فيه ان حكام بغداد – بموقفهم هذا من الشعب الكردي- يعملون لخلق فلسطين ثانية في كردستان العراق . و هذا مما يعطي مادة دسمة للدعاية الصهيونية المعادية للعرب.

و السلطة العراقية تبذل الجهود لنشر بذور روح العداء بين القوميتين العربية و الكردية في العراق لتقطف من ثمرتها البقاء في السلطة و الاستمرار في الحكم .. الا أنها واهمة في ذلك . و ليس بامكانها أستعداء احدى القوميتين على الاخرى . فالعرب و الاكراد في العراق يد واحدة للنضال و البناء و الدفاع . و قد أعترف الشعب العربي في العراق بحقوق الشعب الكردي القومية . كما أن الشعب الكردي يؤيد طموحات الشعب العربي داخل العراق و خارجه أنطلاقا من وحدة المصير و الأرتباط العضوي بين الشعبين . و كان نتيجة ذلك أن دخل الأتحاد الوطني الكردستاني طرفا في التجمع الوطني العراقي للعمل من أجل الديمقراطية للعراق و الحكم الذاتي لكردستان .

و أذا ألقينا نظرة على السياسة التي يسير عليها حكام بغداد تجاه الشعب الكردي فاننا نجدها متجسدة في الممارسات التالية :

١-تهجير مئات الألوف من العائلات الكردية الفلاحية و العمالية من مدنهم و قراهم الى المناطق الجنوبية العربية .

٢-أستيلاء السلطة على ممتلكات و أراضي هؤلاء الكادحين بالقسر و الاكراه .

٣-أسكان القبائل العربية في تلك المناطق عن طريق الأغراء و الأرغام .

٤-نقل معضم الموظفين و الجنود و الشرطة الاكراد الى المناطق الجنوبية .

٥-نقل الموظفين العرب الى كردستان مع منحهم درجات أضافية و مخصصات مغرية .

٦-الغاء الدراسة باللغة الكردية في معضم مدارس كردستان .

٧-تفريغ جامعة السليمانية (وهي في كردستان) من كوادرها العلمية .

٨-تغيير أسماء القرى و المدن الكردية .

٩-أهمال كردستان من المشاريع الصناعية و الحضارية .

١٠-الأهمال الكامل المتقصد للمواطنين الاكراد و المهجرين من جميع النواحي : الصحية و السكنية و الأجتماعية .. وتركهم للفقر و البرد و المرض و البؤس .

و أخيرا فقد تراجع حكام بغداد – بعد اتفاقية الجزائر – عن تلك المؤسسات التي رافق قيامها الأعلان عن قانون اقرار الحكم الذاتي المزيف في مارس ١٩٧٤ ايام كان الشعب الكردي لايزال يحمل السلاح دفاعا عن حقوقه . فوزعوا مسؤوليها وهيئاتها على دوائر ومؤسسات اخرى خارج منطقة كردستان .

هذه هي نماذج من اجراءات السلطة الحاكمة في العراق ضد الشعب الكردي .

وحيث ان هذه السياسة العنصرية المتعارضة مع مبادئ القومية العربية والدين الأسلامي ، ومواثيق الأمم المتحدة وحقوق الأنسان . تهدد الوحدة الوطنية ، وستؤدي الى تجديد القتال في كردستان .. فاننا نهيب بكم ان تبذلوا مساعيكم ، وتقوموا بدوركم القومي والأنساني .. لدى السلطة العراقية .. لأيقاف هذه الحملة تجاه الشعب الكردي الذي يجمعه بالشعب العربي تاريخ مشترك . ودين واحد . وتربطهما مصالح مشتركة وأقتصاد مشترك .

وبذلك تقدمون خدمة جليلة للشعبين الكردي والعربي على السواء وتحقنون الدماء التي ستراق مرة اخرى فيما اذا استمر حكام بغداد في سياستهم اللاانسانية هذه .كما تقدمون القومية العربية –بصورة عملية . وامام الرأي العام العالمي – على انها غير اعتدائية . خاصة وانكم اصحاب قضيته .

وختاما تفضلوا بقبول فائق الأحترام .

الأتحاد الوطني الكردستاني

(الهيئة المؤسسة)

آذار ١٩٧٦

پاشکۆی ژماره چوارده

اسم الخطة ـ رزگاري

الهدف: اشعال الثورة مجدداً في كردستان تمهيداً لثورة عراقية (عربية كردية) تستهدف الديموقراطية للعراق والحكم الذاتي الحقيقي لكردستان العراق.

المبادئ الأساسية

① ـ الثورة عمل جماهيري تعتمد على الجماهير. لذلك فإن مهمتنا الرئيسية هي استنهاض وتنظيم وتوعية وقيادة الجماهير الشعبية ومراعاة مبدأ (الاعتماد على النفس) على الشعب وطاقاته الخلاقة ومراعاة قواعد حرب الأنصار العصرية تمهيداً لتحويلها الى حرب الشعب الثورية.

② ـ الالتحام الكفاحي مع القوى الثورية العربية (الممثلة للجماهير الكادحة) المؤمنة بحق الشعب الكردي في تقرير المصير أولاً ومن ثم مع القوى الوطنية والتقدمية الأخرى.

التلاحم الكفاحي في ساحة النضال الفعلي هو الأساس والجوهر والتجمع الوطني العراقي هو الإطار الوطني العام.

③ الالتحام الكفاحي مع القوى التقدمية الكردستانية في ايران وتركيا والاستعداد لمختلف الاحتمالات باعتبار كردستان وطننا المجزأ وباعتبار ان استنهاض جماهيرها وتنظيمها وتوعيتها هو مهمة مشتركة لجميع الأحزاب الكردستانية التقدمية.

قواعد العمل

① ايجاد وحدات مسلحة صغيرة ومتحركة تتألف من خيرة العناصر الثورية الواعية والشجاعة، مهمتها الرئيسية في المرحلة الراهنة هي: الدعاية السياسية، التوعية، التنظيم، التحريض الجماهيري، رفع معنويات الناس، وحماية الكوادر والعناصر الثورية الهاربة من السلطات.

٢) تتجنب هذه الوحدات قدر المستطاع الاصطدام بالقوات ...
حتى تحين اللحظة المناسبة وتدق ساعة الانتفاضة ...

٣) تنتقل العناصر الواعية والمقدامة الباسلة الموجودة في ...
تدريجياً ، وتخلق لها قواعد سرية ومتنقلة ، وتوجد ...
واتصالات بالمنظمات الموجودة وتساعد على تنظيم الجماهير حيث
لا يوجد تنظيم .

٤) - يؤلف الرفاق - في الداخل - وحدات مسلحة تقوم بنفس المهام
في مختلف انحاء البلاد ، وتأمر تنظيمات الداخل رفاق
والعناصر الثورية القريبة منها بالامتناع عن الطاعة لأوامر
الحكومة بنقلها الى خارج المنطقة . بل تلتجأ الى الجبال لنفس الغرض

٥) - ارسال الأسلحة والذخيرة الى الداخل لتوزيعها على الرفاق .
وخزنها في اماكن سرية وخفية .

٦) - ايجاد قيادة مركزية موحدة لقيادة وتنسيق فعاليات الوحدات
المسلحة في مختلف المناطق مع مراعاة مبدأ اللامركزية
في حرب الانصار في التنفيذ والتكتيك والمركزية في الخطط
العامة والستراتيجية .

٧) تشغيل الاذاعة وتوفير أجهزة لاسلكية واستحصال بعض انواع
الأسلحة كالصواريخ المضادة للدروع والطائرات .

بعض المستلزمات الاخرى

١) - توفير دعم خارجي سياسي ودعائي - مادي ومعنوي
٢) - توفير مقدار من الاموال والذخيرة تكفي لمدة سنة لحرب انصار
محدودة ومتحركة .
٣) - ضمان مساندة قوى عربية (بعثية وناصرية) على الاقل ، فضلاً
عن التلاحم الجدي مع القوى الثورية العراقية .

المقترحات المضافة

١- ارسال عناصر قياديه الى الداخل وعنصر الى تركيه
٢- ارسال بعض اخواننا العرب مع الوجبه الثانيه.
٣- السعي لتأمين خط الامداد بـ التموين والذخيرة.
٤- تأمين معيشه الذين يرسلون الى الداخل.
٥- وضع خطة زمنية للوجبات وارسالها الى الوطن
٦- الانتفاضة يجب ان تقلع وتبدأ من الداخل.

پەیرەوی ناوخوی دەستە چەکدارەکان

<u>یەکەم</u> : دەستە چەکدارەکان چون پیک دین .

هەردەستەیەک لە ٨ – ١٢ کەسی چەکدار دروست ئەبی. وە هەموو دەستەیەک پیک دی لە :

أ – لی پرسراوی عەسکەری (ل.ع) یان (ئامر مەفرەزە) .

ب – رابەری سیاسی (ر.س) .

ج – جیگری ل.ع کە لە لایەن ل.ع و ر.س ەوە دەست نیشان ئەکر- یت وە لە کاتی غیابی ل.ع دا لی پرسراو ئەبیت .

د – پیشمەرگەکانی دەستەکە .

<u>دووەم</u>: پەیوەندی ناوخوی دەستە

أ – پەیوەندی نیوان (ل.ع) و (ر.س) .

(ل.ع) لی پرسراوە بەرامبەر هەموو کاروباریکی عەسکەری . بەلام لە هەمان کاتدا لایەنی سیاسی پشت گوی ناخات وجوی ناکریتەوە لە بیتە سیاسیەکان وئەبی بەشداری هەموو جمو- جولیکی سیاسی وریکخستن ببیت و لەم رووەوە یارمەتدەری (ر.س) بیت .وە (ر.س)یش لە کاتیکدا کە راستەوخولی پرسراوە بەرامبەر کاروباری سیاسی وریکخستن لە ناو دەستەکە ولەناو جەماهیردا لە هەمان کاتدا جیا نیە لە هەموو ئیشیکی عەسکەری دەستەکە ،واتە (ر.س) ئەبیتە یارمەتدەری (ل.ع) لە کاروباری عەسکەریدا وە بەگشتی هەموو بریار یک وپیلانیکی ئیشکردن بە کاروباری عەسکەریشەوە لە لایەن هەردووکیانەوە ئامادە بکریت وبریاری لەسەر بدریت پاش لیکدانەوە و ئالوگور کردنی بیرورا لەگەل یەک بەکیانیکی هاوریانەو دلسو- زانەوە .بەلام لە کاتی شەردا (فی اثناء المعرکه) فەرمانی (ل.ع) جی بەجی ئەکریت .

ب ـ پەیوەندی نێوان لێپرسراو و پێشمەرگە :

پێشمەرگەکان ئەبێ فەرمانەکانی لێپرسراوی عەسکەری بێ چەندوچوون جێ بەجێ بکەن وکو ڕابەری هەموو فەرما ـ نێکی تریش کە لەلایەن ل.ع و ر.س دەردەچێ . بەلام لە هەمان کاتدا جیاوازی لە نێوان سەرکردە و پێشمەرگەدا نییە لە وەدا نەبێ کە سەرکردە ئەرکی لێپرسراویی لە ئەستۆیە لەبەر ئەوە نابێ سەرکردە خۆی لە پێشمەرگە جیا بکاتەوە لە خواردن و جل و بەرگ و هەموو شتێکی تری ناودەستەکەدا .

پەیوەندیەکانی نێوانیان ئەبێ لەسەر ئەساسی هاوڕێ ـ یانە و برایانە دابمەزرێت وهەموو کیشەیەکی عەشایەریانە و بۆرجوازیانە لە هەر یەکێکدا بنەبڕ بکرێت . وە هەموو پ.م یێک بۆی هەیە سەربەستانە ڕای خۆی دەربڕێت .

هەموو یەکێک لە دەستەکەدا لە ڕێی ڕەخنە و ڕەخنە لە خـــۆ گرتنێکی ڕاستەوە هەلە و کەموکوڕیەکانی خۆیان و هاوڕێ کانیان چاک بکەن وە هەر یەکێک لەم ڕێبازانە دەر ـ بچێت وەیان سەرپێچی لە فەرمانەکانی سەرووتری خـــۆی بکات سزا ئەدرێت .

هەموو بڕیارێکی گرنگ بە تایبەتی پلان دانان بۆ شـــەڕ تەنها ل.ع و ر.س یان لەگەل یەکێکی تری ناودەستەکە ئا ـ گادارن بەلام پێویستە کە نزیک ئەبنەوە لە شوێنی جێ ـ بەجێ کردنی عەمەلیەکە پێشمەرگەکان ئاگادار بکرێن و پلانەکەیان بۆ ڕوون بکرێتەوە . پاش کردنی هەر عەمە ـ لیە و ئیشێکی تر پێویستە موناقەشەی لەسەر بکەن و لا ـ یەنە باش وخراپەکانی دەستنیشان بکەن .

ج ـ کاری ڕۆشنبیری ناودەستەکە .

یەکێک لە ئەرکەکانی ڕابەری سیاسی دەستەلە دەستەکانـدا بەرزکردنەوەی ئاستی ڕۆشنبیری پێشمەرگەکانە لەبەر ئەوە ئەبێ ڕابەری سیاسی بایەخێکی زۆر بەم لایەنە بدات لە ڕێی خوێندنەوە و شی کردنەوەی بەوجهانەکانی ڕێکخستن بـــە

وبونەوە و موناقەشانی روژانەوەهەول بدریت هەمووبە ـ
ککی نەخوێندەوار لەدەستەکەدا فیری خوێندەواری بکریت .

سی یەم: پەیوەندی نیوان دەستەوجەماهیر .

ئەبی هەموو پیشمەرگەیەک وا بیرکاتەوەکەئەوچەکەی تەنها بوخزمەتکردنی جەماوەروزگارکردنیان لەهەموو جورە چەوساندنەوەیەک کردوتەشان. بەهوی بیرکردنەوەی چەوتی ناوبزوتنەوەکەی پیشو وهەلسوکەوتی زورسەرکردەو کادر و پیشمەرگەی ئەوبزوتنەوەیەکاریکی وای کردبووکەتا رادەیەک خەلکی لەوانەوەرس بوبون و بەچاویکی خوشەوستی ئەوتووەتەماشای ئەوسەرکردەوکادروپیشمەرگەیانەئەکرد بویەهەموویەکیکی دەستەکانی ئیمەبەکردەوەی راست ئەوە لەمیشکی خەلکیدا بسرنەوە وە بوئەمەش ئەمخالانەی خوارەوە ئەبی پەیرەوی بکرین :

١ـ پیشمەرگەی راستەقینەئەبی نمونەی رەوشتوخوی جوان بیت وبەپیی توانایارمەتی خەلکی (بەتایبەتی جوتیاران) بدات .

٢ـ هیچ ئەرکیک نەخەنەسەرخەلکی بونمونەئەوپیخەفانەی تیا ئەنوی وەیان هەرکەلوپەلیکی تری ئەوشوینەی لیی ئەبیت هەلی بگریتەوە و بیخەیتەوەشوینەکەی خوی .

٣ـ هیچ شتی نابی لەجوتیاران وخەلکی ترزەوت بکرین وەهەرشتیکیان کری نرخەکەی بەتەواوی بدری بەخاوەنەکەی.

٤ـ هەرشتیکی خواستەمەنی کەوتەلابیدا تەوەبەخاوەنەکەی وەهەرکەلو ـ پەلیکی جوتیاران وخەلکی ترخراپ یان لەناوبرا ئەبی بویان ببژیری.

٥ـ ئەبی دەست پاک وراست گوبیت لەرەفتاروقسەکردندا لەگەل جوتیاران و خەلکی تردا .

٦ـ ئەبی بایەخ بەپاک وتەمیزی خوی وخەلک بەگشتی بدات .

٧ـ رووئەکاتەهەرناوچەیەک ئەبی بەپیی نەریت و (تەقالید)ی ئەو ناوچەیە بەچاوبکات .

٨ـ پیشمەرگەپاریزەری مان و مافو شەرەفی هەمووگەلە ،لەبەرئەوەئەبی ئەوپەری دەم پاک ورەوشت بەرزبیت

چوارەم: کاری سیاسی دەستەکان لەناوجەماهیردا

ریبازی کاری سیاسی دەستەکان لەناوجەماهیردا بەپێی ئەم خالانەی خوارەوەدەبێ:

١- هوشیارکردنەوەورابەراندنی جەماهیروەلەهەنگاوی یەکەمدا مەسەلەی (تعریب وتهجیر) بوئەکەسە مسطلق بوبزوانەوەی هەستی نیشتمان پەروە-راندی جەماهیرومەرسیەکانی ئەوسیاسەتەی دوژمنیان بورووون بکریتەوە ولەمەوە وردەوردەبچین بومەسەلەسەرەکیەکان وەکوهەلویستی ئیمەسەبا-رەت بەمەسەلەی نەتەوایەتی کوردکەباوەری تەواومان بەهەموو مافە نەتەوایەتیەکانی گەلی کوردهەیەولەسەروهەمویەوەمافی بریاردانی دوارۆژوچارەنوسی لەلایەن خویەوەلەگەل ئەمەدا ئەمەباش روون بکرینەوە کەخەباتی ناوکویی کوردوعەرەب وهەموونەتەوەبچوکەکانی برامان لە عیراقدا زامنی سەرکەوتنی هەموگەلی عیراقەوەگەلی کوردمانەوەوهەر وەها رون بکریتەوەکەخەباتی گەلەکەمان بەشیکەلەخەباتی گەلانی جیهان وسەرکەوتنی هەریەکیکیان سەرکەوتنەوهەموگەلانی جیهان.

٢- هەولی ریکخستنی ریزەشورشگیرەکانی گەلەکەمان ئەدەین لەچوار چیوەی یەکیتی نیشتمانیدابەمەرجی پاراستنی سەربەخویی ریکخستن و فکروئایدیولوجیمان ولەسەربنچینەی دیموکراسانەوپی پالەپەستوی نادوستانە ریزەکانی خومان فراوان ئەکەین.

٣- دوژمنایەتی هیچ لایەک ناکەین.جا ئەولایەحیزبیک بیت یان دەولەتیک ئەوانەنەبن کەدوژمنی راستەوخوی گەلەکەمان وبزوتنەوەشورشگیرانەکە بن یان وەکوحیزبەکازتونیەکان کەکلکی دوژمنن،لایەنەکانی ترکەئیستا هەلویستیکی وایان هەیەکەنا راستەوخولەگەل دوژمن یەک ئەگرنەوەهەول ئەدەین کەبەلای گەلەکەماندا رایان بکیشین جائەمانەحیزبیک بن یان دەولەت وەیان کەسانی ناوجەماهیر .بەلام هەرلایەنیک بەیەکجارەکی بە لای دوژمندا بکەوی ئەوا ئەوکاتەحیسابی دوژمنی بوئەکەین.

٤- ناکوکیەکانی نیوان گەل بەگشتی وناکوکیەکانی نیوان هیزەشورش-گیرەپیشکەوتنخوازەکان بەتایبەتی راست چارەسەربکەین کەبی گومان هەمووی ئەمرو ناکوکی سانەوین وئەبی لەم پلەیەی خەباتماندا دژی دوژمنی راستەوخو وسەرەکی بەشیوەیەکی دوستانە چارەسەربکری.

٥- بەهوی ئەوزروفەوەکەدوای ئاش بەتال هاتەپیشەوە وەپاش گەراندە-
نەوەی دامودەزگاکانی میری بونا وچەکانی کوردستان دوژمن کەوتە
ئەوەی کەخەلکی بەزەبروترساندن بکەنەبەعسی وپیاوی خویان وەبەتا-
یبەتی زەبری زوریان لەسەرکویخادی وپیاوەدیارەکانی تری لادی بو
ئەوەی معلوماتیان بوکوبکەنەوەودەوری جاسوسیان پی ببین ئیمەبەرا-
مبەرئەم کەسانەئەبی لەسەرەتاوەهەلویستیکی نەرمان هەبی وەنەبی
یەکسەرموری تاوان وخەیانەت کاریان لی بدەین وهەولی لەناوبردنیان
بدەین بەلکوبەپیچەوانەوەکاتیک ئەچینەناویانەوەوایانتی بگەیەنین
کەئەوانەبەپیاوی خەراپ نازانین وەهەول بدەین کەراستی سیاسەتە
تاوانکاریەکانی میریان بوروون بکەینەوەبەتایبەتی سیاسەتی تە-
هجیروتەعریب ومەترسی بوسەرئەوانیش وەتیان بگەیەنین کەمیری هەمو
کوردی بەیەکچاوتەماشا ئەکات وەلەبەینی ردش وسپیدا جیاوازی ناکات بەم جورە
هەولی راکیشانیان بدەین بەلای گەلدا ،خوئەگەرلەوانەتیایاندا هەبو
کەبەدل وبەگیان لەگەل دوژمندا بووە وهەرسوریش بوولەسەرئەوهەلو-
یستەی ئەوا هەول ئەدەین کەلەبەرچاوی خەلکی دیەکە قسەی لەگەل
بکەین بەلکوبیگیرینەوەبوسەرریی راست ئەگەردیسان وازی نەهیناوئەوا
سزای تاوانکاری خوی وەئەگەربومان کرالەبەرچاوی خەلکی دیەکە
محاکەمەبکریت وسزاوەرگریت .
ئەبی دووربینانەسەیری هەموئەمەسەلەووردانەبکەین وباش هەلیان
بسەنگینین وەئەبی زوربەوزەبین وزروفی ناخوش وهیلاکی وبرسیتی و
تەنانەت دژایەتی کردنیشمان لەلایەن هەندیک خەلکەوەوامان لی نەکات
کەبگەینەئەوەی بریاری خیراونا راست بدەین لەسیاسەتەراستەکانی خو-
مان لابدەین ئەم سیاسەتەمان لەبەرژەوەندی بزوتنەوەکەدایەوجەماهیر-
مان زیاترلەدەورکوئەکاتەوە .

<u>پینجەم</u>:هاتنی خەلک بونا وریزەکانمان ((الالتحاق))

لەبەرئەوەی بزوتنەوەکەمان تەعبیرلەخواست وئامانجەکانی
گەلەکەمان ئەکات بێ گومان خەلکیکی زوردینەریزەکانی هیزە
چەکدارەکانمانەوەوبوئەوەی <u>یەکەم</u>:ریزەکانی پیشمەرگەبەر-
دەوام بەریک وپیکی زیادبکەن وگەشەبکەن.وەدو<u>وەم</u>:بوئەوەی

ریگەلەوەبگرین کەدوژمن ئەگەرئەوەندەگەوج بوو ویستی خەلکی ئەربەخوی بنیریتەنا وریزەکانمانەوەبوخراپەکاری وتەخریب .

پیویستەلەوەرگرتنی خەلکیدا پەیرەوی ئەم خالانەبکریت :

ا- ئەوکەسانەی کەدینەریزەوەولەلایەن هەندی پیشمەرگەی ئیمەوەناسراون ئەبی بەلای کەمەوەهەریەکەیان یەکیک لەوانەی ئەی ناسن تەزکیەبکەن.

٢- کەسیک ئەگەرنەناسراوبولەدەستەکەوریکخستنی ناوچەکەوەئەوا پیشەکی ناقیی ئیستاورابوردوی بکریت بودلنیابونی تەواو لەپاکی ودلسوزی ئەوکەسەوەبوشی روون بکریتەوەکەئەوتاقیب کردنەشتیکی پیویستە .

٣- آ. ئەگەرکومەلیک ((لە٣سی کەس زیاتر)) بەیەکەوەهاتنەریزەوەئەوا خالی یەکەم یان دووەم بەپیی ناسراوی ونەناسراوی پەیرەوئەکریت تەنیالەحالەتیکدانەبیت ئەگەرلیپرسراوەکەیان وەیان هەموویان لای ریکخستن ناسراوبن .

ب. لەروژی ریکخستنی عەسکەریەوەئەوکومەلانەدابەش ئەکرین وەیان ئەگویزرینەوەوەیان ئەوکارەیان پی ئەسپیرریت کەبەرژەوەندی شورش ئەیەویت وەئەبی ئەوانەی دینەریزەوە بەوەقایل بن .

ج. لەم حالەتانەدا ئەبی ئاگاداری لیژنەی سەرکردایەتی دەستەچەکدارەکان بکرین .

٤- بەپیی زیادبونی ژمارەی پیشمەرگەو ((چەکدار)) وەبەگویرەی پیویستی هەرناوچەیەک دەستەی نوی دروست ئەکریت ولیژنەی سەرکردایەتی ئاگادارئەکریت .

ئیتربوپیشەوە

بەرەوسەرکەوتن..

لیژنەی سەرکردایەتی

دەستەی چەکدارەکان

حوزەیرانی ١٩٧٦

پاشکۆی ژمارە شانزە

شۆرشی کوردستان سەرکەوتوانە
ساڵێک لە تەمەنی تەواو ئەکات

گەلی عیراقی تیکۆشەر
گەلی کوردستانی نەبەز

رژیمی توفینی بەغدا هەر پاش ئاش بەتالەکەی ئازاری ۱۹۷۵ وای زانی کە ئیتر گەلەکەمان هەرچی ورە و گوری شورشگیرانەی هەیە لە دەستی داوە و توانای دیفاع لەخوکردنی نەماوە. بویە بەو پەری لەخو بایی بون و درندەیەتیەوە بە پەلە کەوتەجی بەجی کردنی نەخشەی شوفینیانەی خوی بولەناو بردنی گەلی کوردستان لەعیراقدا. بەلام جەماوەری کوردستان سەرەرای ئەوەنەکە گەورەیەی کەدوچاری کراو وەلەگەل ئەو هەموو زەبروزەنگ وپیلانە گلاوانەی کەبەعسی فاشیستی بەغدا بو توانەوەی نەتەوەکەمان و ریشەکیش کردنی خستویەتیە کار، توانی ئەمجارەش بەتاوتر و چالاکانەتر راپەری و شورشیکی نوی دیموکرانی بەربا بکات بوبەرگری کردن لەبونی نەتەوایەتی و بە دەست هینانی مافەرەواکانی.

لەماوەی ئەم سالەدا کە شورشی نویی گەلی کوردستان بە سەرکردایەتی (ی.ن.ک) دەستی پی کردەوە سەرەرای کورتی ماوەی هەلچونی ئەم بزوتنەوە شورشگیرانەیە و توندوتیژی دوژمن، شورش کەلی سەرکەوتنی گەورەی بەدەست هیناوە و زوریش تاقیکردنەوەی بەنرخی تازەی دەست کەلەکەمان خستووە.

دیکتاتۆرەکانی بەغدا بە بەرپا بوونی شۆرشە جاری سەرسام بوون . چونکە بە هیچ جۆرێک چاوەڕوانی ئەو گۆرانە کوتوپڕە سەردەنیەدی نە دەکرد کە لە مەیدانی خەباتی گەلی کوردستان و سەرجەم گەلی عیراق دا ڕوویدات، لەبەرامبەر ئەم ڕاستیە کاربەدەستە بەکرێتیەکان تووشی هستریا بوون و کەوتنە بەکارهێنانی ناشیرینترین و خراپترین شێوەی ئیرهاب لەدراویان و گرتن و کوشتنی هاوولاتانی نیشتمان پەروەر، تە-نانەت زۆر کەسانی بێ ئاگا و بێ لایەنیشی گرتەوە هەتا دێش هەر شێتگیرتر ئەبێ. ئەوەبوو هەر لەسەرەتای شۆرشەکەمانەوە بۆ چاوترساندنی ڕۆڵەکانی گەل حوکمی ناڕەوا و جەبەلی خۆی بەسەر سێکوچەرانی نەبەز وقارەمانی گەلەکەماندا سەپاند شەهیدان (شەهاب و جەعفەر و ئەنوەر) وە لە ڕۆژی ٢١/١١/١٩٧٦ لە سێدارە دران و هەر لەوساوە دەستی کرد بە گرتن و دوورخستنەوەی تێکرا کەس و کاری پێشمەرگە شۆڕشگێرەکانی کوردستان لە پیری سەدساڵەوە هەتا منداڵی ساوای سەرپێشکەش لە بەندیخانەکانی خوارووی عیراق توند کران کە لە بارێکی زۆر تاڵ و ناهەمواردا مەرد و مەژی گوزەران ئەکەن، ئەمە جگە لەوەی بە هەزاران خێزانی کرێکار و جوتیار و کۆمەڵانی تری خەڵکی کوردستان گواسترانەوە بۆ خوارووی عیراق و بەسەدانیشیان خراونەتە بەندیخانە و بەدەیانیان لەژێر ئازار و ئەشکەنجەدا شەهید بوون و ژمارەیەکی زۆریش حوکم دراون بە خنکاندن و گەلێکیان لەسێدارە دراون، ئەمە لەلایەک و لەلایەکی تریشەوە بەعسی یە ڕاسترەوەکان بە نیازی لەدەستە بردنی پێشمەرگە و سەرکردەکانی شۆرش بەردەوام هەوڵی کڕینی ویجدانیان ئەدات و ئەیەوێ لەم ڕێگایەوە هێزەکانی شۆرش لاواز و بێبڕ بکات لەگەڵ ئەمانەشا لەماوەی ئەم زستانەدا چەندین هێرشی کردە سەر پێشمەرگە کۆڵنەدەرەکان بە تەمای ئەوەی لەناویان بەرێت. بەڵام لە هەموو ئەم سیاسەت و هێرشانەیدا هیچ سەرکەوتنێکی بەدەست نەهێناوە ، نەگرتن و کوشتن و بڕین و لەسێدارەدان وە نە هێرشەکانی نەیتوانی شۆڕشگێرانی گەلەکەمان لە خەبات سارد بکا-تەوە، بەڵکو بە پێچەوانەوە کڵپەی ئاگری شۆرش هەتا دێت بەتین تر ئەبێت و جەماوەری کوردستانیش پتر لە دەوری ئاڵای شۆرش و (ی.ن.ک) کۆ ئەبنەوە. سەبارەت بەمەدووریس لەسەرەتای مانگی ئازارەوە وەکو هـار

دەستی کردبە گەورەترین هیرشی بەربلاو بوسەر کوردستان زیاتر لە شەش فیرقە سەرباز و هەزاران پولیس وحەرەسی سنور و سەدان هیلیکوپتەری شەر وٌتانکوزریپوشی خزاندە کوردستانەوە و بەربونە پەلاماردانی سەرانسەری خاکی کوردستان،لەگوند و شارەکاندا دەستی کرد بە توقاندن وکوشتن وسوتان و ویران کردن، بەلام دوژمن جاریکیتریش سەری دا لە بەردی سەختی خەباتی شورشگیرانەی گەل وەهیچ سەرکەوتنیکی ئەوتوی بەدەست نەهینا کە لەروی بیتخوی پیوە هەل بکیشی،وەئەنجامی ئەو هیرشە فراوانە گەورەیەی کەکردی بەرامبەر بە هیزەکانی شورش هەرچەندە هیشتا لەسەرەتای خوچەسپاندن وگەشەکردندایە،هیچ یەکیک لەو مەبەستە گلاوانەی هەیبو بوی نەهاتەدی،وەئەگەر دوژمن بە بەزین و روخانی هەندی کەسانی بودەلە و بەکریگیراوکە خویان بەدەستەوەدا وە واتی بکاتکەگوایە شورشی لاواز و بی هیز کردوە و سەرکەوتنیکی باشی بەدەست هیناوە ئەوە هەرخوی گیل ئەکات وبەس، ئەگینا ئەو ترسنوک وبەزیوانە هەمیشە بار و کوسپ بونبەسەر شورشەوە ،ئەبوایە زوتر ریزەکانی شورشیان لی پاک بکرایەوە ،بویە خوبەدەستەوەدانی ئەمانە نەک سەرکەوتنیکی گەورەبو بو شورش بگرە بەلایەکی زلیشبو بو دوژمنەکەمان.

هیزەکانی (ی.ن.ک) وپیشمەرگە نەبەزەکانی سورن لەسەر گەیشتن بە ئامانجەکانی گەل وبەدەست هینانی سەرکەوتن لەدوای سەرکەوتن،هەرگیز گوی نادەنە هەرەشە و فیشالی دوژمن،دلیرانە ئەجەنگن و زیانی کاریگەرانەی پی ئەگەیینن.

خەباتکەرانی عیراق

تیکوشەرانی کوردستان

ریبازی شورشگیرانەی راستی شورشی کوردستان جاریکی تریش ئەو راستیەی سەلماندوە کە ئەگەر گەلیکی بچوک وەکو گەلی کوردستان زاتی خەباتکردنی هەبیت وبەریگای تیوریەیە زانستیە شورشگیرەکانی چینە زەحمەتکیشەکاندا بروات وریزەکانی خوی یەکبخات وپشت بە هیز و توانای گەل ببەستیت ئەتوانی سەرکەوتن مسوگەر بکات و دوژمنەکەی هەرچەندە بەهیزیش بیت لەدەریای شورشگیرانەی گەلدا نقوم بکات و

بجێگیی و پەیڕەوی بەرنامە ئەدروەکانی خۆی بکات.
شۆڕشەکەمان هەر لە سەرەتاوە بەم ڕێبازەدا هاتووە و پەروەردە بووە لەسەر درێژەدان بە خەباتی. پشت بەهێز و توانای گەلەکەمان و هەموو بەرەی گەلان ئەبەستێت، بۆیە دڵنیاین لە سەرکەوتنی گەلی کوردستان و تێکڕا گەلی عێراق و تێکشکانی نکرسیبەکان. بە ناسینی ئێمە بەرژەوەندی و چاکی گشت گەلی عێراق و تەواوی گەلانی عەرەب و هەموو هێزە پێشکەوتنخوازە-کانی دنیا بۆیان دەرکەوتووە و لایان سووک و ڕسوا بووە، هەروەها بە-بەوەی ناکۆکییەکانی نێوان خۆیان هۆیەکی تری گرنگ و کاریگەرە بۆ زووتر ڕووخان و نەمانی ڕژێمە شۆڤێنییەکەی بەعدا.
سەرکەوتن بۆ شۆڕشی کوردستان و خەباتی شۆڕشگێڕانەی سەرجەم گەلی عێراق.
مردن و ژێرکەوتن بۆ فاشیستە دیکتاتۆرەکانی بەعدا.
نەمری و سەربەرزی بۆ شەهیدانی بزووتنەوەی نیشتمانی گەلی عێراق.

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان
کۆمیتەی سەرکردایەتی - وڵات
ئاب / ١٩٧٧

٤

بيان الاتحاد الوطني الكردستاني
بمناسبة الذكرى الرابعة عشر لثورة أيلول

فلنواصل النضال الجماهيري الثوري لتحقيق الديموقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان

تمر الذكرى الرابعة عشر لثورة جماهير كردستان العراق التي اندلعت فى ١١ ايلول ١٩٦١ ضد الدكتاتورية التي حرمت شعبنا العراقي من الديموقراطية والشعب الكردي من ممارسة حقوقه القومية المشروعة ، تمر هذه الذكرى الفواحة بعبق البطولات وشعبنا الكردي يعاني من مآسي افظع كارثة وطنية حلت به من جراء فرض المخطط الامبريالي الاميركي ـ الشاهنشاهي ـ الشوفيني العربى على القيادة العشائرية ـ البورجوازية اليمينية للثورة الكردية ورضوخها لاتفاقية ٦ آذار الخيانية التي جسدت وبرزت كحلقة من التسوية الاميركة الشاملة لمشاكل الشرق الاوسط ٠ هذه التسوية الاستعمارية التي تستهدف وضع شرقنا تحت السيطرة الاميركية وفرض الحلول الاستسلامية المنسجمة مع مصالح الاحتكارات الدولية والصهيونية والحكومات الدكتاتورية والرجعية التي آبتلت بها شعوب شرقنا المناضلة من اجل التحرر الوطني الناجز والديموقراطية الشعبية فالاشتراكية ٠

فلتسهيل امر التسوية الاميركية وبغية الابقاء على الدكتاتورية المتسلطة على رقاب الشعب العراقي بقوميتيه العربية والكردية وسائر مواطنيه ، ومن اجل اشباع طموحات الشاه التوسعية ولارضاء الطورانية الفاشية دبرت الاوساط الامبريالية الاميركية عن طريق وزير خارجيتها هنري كيسنجر الاتفاقية العراقية الايرانية واخرجتها على مسرح الجزائر بلد المليون شهيد للتغطية عليها ولف طبيعتها الاستعمارية والشوفينية بعباءة تقدمية مزيفة باظهارها وكانها اتفاقية بين الدول النامية المتحدة في نطاق الاوبيك :

ولمنع الجماهير الكردية الثائرة من مواصلة الكفاح المسلح اجبرت الامبريالية الاميركيةوالرجعية الايرانية ، اجبرتا القيادة العشائرية الكردية على الاستسلام وانهاء الثورة الكردية التي قدمت في سبيلها جماهير شعبنا عشرات الالوف من الشهداء وتحملت من اجل انتصارها بصبر ورباطة جاش من التضحيات والآلام والمظالم ما يفوق التصور وذلك بعدما كانتا قد خدعتا هذه القيادة اليمينية وربطتاها بعجلتهما ودفعتاها الى قطع العلاقة مع القوى التقدمية العربية والدول الصديقة للشعب الكردي وبعدما كانت هذه القيادة قد اوجدت بممارستها العشائرية وذهنيتها اليمينية المتعارضتان مع روح العصر ومع مستلزمات انتصار حركة شعبية ثورية ، ظروفا معقدة وصعبة للثورة الكردية افسد فيها الحزب الديموقراطي الكردستاني بحيث تحول الى تجمع قومي فضفاض تتحكم فيه اجهزة المخابرات والعناصر اليمينية والمشبوهة واميتت فيها الحياة الحزبية الديموقراطية مثلما اجهضت الروحة الجهادية في القوات الثورية الشعبية بعدما افسدتها العشائرية والقيادات الرجعية والفاسدة وحولتها من وحدات انصار ثورية تخوض حربا شعبية الى قوات مسلحة لا تسودها الروحية الجهادية وتفتقر الى التنظيم والقيادات الثورية والممارسات الصائبة في حرب الانصار والعلاقات الصحيحة مع جماهير الشعب الكادحة ٠ والانكى ان القيادة اليمينية قد هجرت مئات الالوف من جماهير شعبنا الى ايران بعدما حولت علاقاتها مع حكومتها الرجعية الى علاقة مصيرية واستراتيجية وذلك بدلا من استنهاض وتعبئة جماهير الشعب والاعتماد على طاقاتها الخلاقة وتدريبها على العمل والانتاج في ظروف الحرب الشعبية وبدلا من اتخاذ

الاحتباط اللازم من عمليات الغدر الايرانية المشهورة بين الاكراد منذ عشرات السنين. هكذا وجدنا القيادة العشائرية تكشف عجزها وحقيقتها عندما دقت ساعة العمل الثوري بالاعتماد على قوى شعبنا الكردي ومن دون المساعدات الخارجية ، فهربت من ميدان النضال الثوري الشاق والتجات الى الاعداء الالداء لشعبنا الكردى الذين استغلوا قضيته العادلة لامرار مشاريعهم التوسعية على حساب العراق وكرامة شعبه ولانهاء الثورة الكردية وتحويل مقاتليه البواسل الى عمال ومستخدمين - كايدي عاملة رخيصة - في خدمة البورجوازية الايرانية والاوروبية ومشاريعها الرأسمالية . وللاحتفاظ بقسم منهم كقوة احتياطية في ايدي الرجعية الايرانية والامبريالية الاميركية لتهديد الاستقلال والسيادة الوطنية لشعبنا العراقي وتخويف الحركة الثورية الكردستانية بها . مما يعني استمرار تدخل الامبريالية والرجعية الايرانية في القضية الكردية خلافا لمصالح جماهير كردستان الحقيقية من جهة واستمرار القيادة العشائرية في نهجها الفاشل ، نهج الاعتماد على الامبريالية والرجعية الايرانية والتعاون المصيري معهما ، نهج ربط الحركة القومية الكردية بعجلة الد اعدائها حتى بعد افتضاح نياتهم اللئيمة من جهة اخرى . كل ذلك يضع الحركة الثورية الكردستانية امام مسؤولياتها التاريخية ويفرض عليها واجب النضال لقطع الايادي الاستعمارية والرجعية الايرانية التي تتلاعب بالقضية الكردية ولفضح النهج الرجعي المعادي للقومية الكردية وحركتها التحررية ، نهج مواصلة الارتباط باعدائنا الالداء ومعاودة العمل بنفس الاساليب الفاشلة والممارسات الخاطئة التي اوصلت شعبنا الكردي الى الكارثة الوطنية .

وتستغل الدكتاتورية الشوفينية العراقية هذه الكارثة استغلالا بشعا لمواصلة تنفيذ سياسة تهجير مئات الالوف من الاكراد من مناطق مندلي - خانقين - كركوك - شيخان - عين زالة - سنجار ولاجبار الفلاحين العرب على النزوح الى كردستان ليحلوا محل اخوتهم الاكراد كما فعلوا بفلاحي البوفهد الذين نقلوهم من منطقة الرمادي الى كركوك ، مما يؤدي زرع الاحقاد والضغائن في النفوس ودق اسفين العداوة والبغضاء بين الشعبين الشقيقين العربي والكردي وذلك لمنع التلاحم الكفاحي العربي الكردى ضد الامبريالية والدكتاتورية .

وتستمر الدكتاتورية في عملية نقل الالوف من الموظفين والمعلمين والاطباء والمهندسين والجنود والشرطة الاكراد الى مناطق العراق العربية بعدما سرحت المئات من الضباط وضباط الشرطة الاكراد ومعلوم ان ذلك يعني انهاء العمل باتفاقية اذار لعام ١٩٧٠ التي نصت على تواجد الموظفين الاكراد في كردستان واستعمال اللغة الكردية فيها .

كما تقوم الدكتاتورية الفاشية باستغلال انهزامية القيادة اليمينية لبث روح الانهزامية والياس في صفوف الشعب الكردي ولترويج دعاياتها الكاذبة التي تصور الحركة التحررية للشعب الكردي وكانها حركة ، جيب عميل ، تتحرك باوامر الامبريالية وتتوقف باشارة منها حربا وسلما . وبذلك تحاول خدع البعثيين الطيبين المخدوعين بها باكذوبة ان حل القضية الكردية وانهاء الثورة الكردية لا يتمان الا بارضاء الامبريالية والرجعية الايرانية تبريرا لصفقة الخيانة الوطنية التي عقدتها مع الامبريالية والرجعية الايرانية علنا .

ولكن انجرار الدكتاتورية الشوفينية نفسها الى المخطط الاستعماري ذاته وقبولها بالرضوخ الذل لمطامع ايران التوسعية في الخليج وشط العرب ولمشاريع اميركا الاستعمارية وعودتها الى لجان مكافحة النشاط التقدمي مع ايران يدينها بتهم الخطع مما تدان بها القيادة اليمينية الكردية .

فالقيادتان العشائريتان العربية والكردية لجاتا الى الامبريالية الاميركية والرجعية الايرانية تباعا ومعا وتنكرتا لنداء الشعب العراقي بتجنيبه كارثة الصفقة الخيانية بايجاد حل ديموقراطي عادل للقضية الكردية . والتطابق والتشابه تام في اساليبهما وفي علاقتهما الدولية وارتباطاتهما المشبوهة حتى كانهما من طينة واحدة في الذهنية والممارسة . لذلك فان الدكتاتورية حينما تطرق مجددا درب نوري السعيد، درب الارتماء في احضان الامبريالية والتحاضن مع الرجعية الايرانية والطورانية الفاشية لاحكام طوق الاستعباد المثلث في عنق الشعب الكردي انما تفضح طبيعتها

الشوفينية وهويتها الرجعية والمساومة امام الشعب العراقي والامة العربية • اذ بات واضحا وجليا ان الدكتاتورية الشوفينية باعت استقلال العراق وسياداته الوطنية وتنازلت عن المصالح الحيوية للامة العربية في الخليج وعربستان والعراق من اجل سحق الثورة الكردية فقط مما ياتي مصداقا للمقولة الخالدة بان « امة تضطهد الامم الاخرى لا يمكن ان تكون حرة » •

يا جماهير شعبنا الكردي الابي !

في احلك الاوقات وحيث تتكالب قوى الامبريالية والدكتاتورية والرجعية للانقضاض على القومية الكردية واجتثاث جذور الروح الثورية في صفوفها يحتم الواجب الوطني وتتطلب مستلزمات الدفاع عن الامة الكردية وحقوقها ان تهب القوى الخيرة جميعها للنضال مزودة بالدروس والعبر المستنبطة من الكارثة الوطنية التي حلت بشعبنا هذا العام وحولت اعياده الى مآتم •

فهذه ليست المرة الاولى تخون شعبنا فيها البورجوازية البيروقراطية للامة الحاكمة ـ فقد سبقتها البورجوازية التركية الكمالية التي ذبحت آلاف المناضلين الاكراد الذين ساعدوها في الانتصار على الامبريالية والغزوة اليونانية ولكنها ردت على جميلهم بحملات الابادة الجماعية وتهجير مئات الالوف من كردستان مثلما تفعل الدكتاتورية العراقية الآن بشعبنا في كردستان العراق •

الا ان كردستان تركيا ما زالت قلعة كردية صامدة تجيش في صدور ابنائها الابرار الروح النضالية الثورية مثلما ستبقى كردستاننا ساحة النضال الدؤب • وهذه ليست المرة الاولى تثبت فيها القيادة العشائرية او البورجوازية اليمينية المساومة مع الامبريالية عجزها عن مواصلة النضال الثوري في الظروف الشاقة والمعقدة وفشلها في قيادة النضال الوطني التحرري حتى النهاية •

بل تؤكد تجربة قرن من النضال في الحركة التحررية للشعب الكردي بان القيادة العشائرية لا تستطيع بحكم طبيعتها الطبقية وذهنيتها وممارساتها قيادة الثورة الكردية الى النصر • واذا كانت فداحة الخسارة هذه المرة امر واشد بعدما احتضنت جماهير شعبنا ثورتها وتطوعت اكبر قوة مسلحة في صفوفها وتعاظمت قوتها المسلحة والمعنوية والجماهير لدرجة عظمى فان النتيجة (المأساة والكارثة) ليست الا برهانا جديدا ومصداقا لحصيلة هذه التجربة التاريخية • فالقيادة العشائرية (حتى اذا كان قائدها قوميا وشجاعا ومخلصا لقوميته) لا تجيد ـ بحكم طبيعتها الطبقية ـ استنهاض وتعبئة وقيادة الجماهير الشعبية ولا تقدر على ممارسة الحرب الشعبية الطويلة الامد ولا على التمييز بين الاصدقاء والاعداء ويسهل وقوعها في مصائد الامبريالية والرجعية • وانتصار الثورة الوطنية يتطلب وجود حزب طليعي ثوري على رأس جيش شعبي مسلح واتحاد وطني يضم قوى الشعب الوطنية ويوحدها وهذا ما لا تؤمن به هذه القيادة •

ففي عصرنا حين غدت الثورة الوطنية الكردية ثورة تحررية وديموقراطية جديدة لا يستطيع القيام بدور الطليعة فيها الا حزب طليعي ثوري (وليست قيادة عشائرية) ولا يجوز التحالف الا مع القوى الصديقة ، والقوى التقدمية العربية والايرانية والتركية (وليست الجماعات او الحكومات الرجعية والدكتاتورية) ومع قوى الثورة الاشتراكية العالمية من حركات تحررية ثورية وحركات الطبقات العاملة الثورية والدول الاشتراكية (وليست مع الامبريالية او الصهيونية او الدوائر البورجوازية) •

فدرب التحرير والديموقراطية ونيل الحقوق القومية ، هو درب النضال الثوري الجماهيري بالاعتماد على قوى شعبنا الخلاقة اساسا ، هو درب الكفاح المشترك (وليس درب الانعزالية القومية والاعتماد على القوى الخارجية مطلقا) •

وبعد استيعاب هذه الحقائق ولتوفير مستلزمات انتصار الحركة التحررية للشعب الكردي انبثق الاتحاد الوطني الكردستاني لاعادة تنظيم قوى الثورة الكردية وزجها في النضال الجماهيري على هذا الدرب المجرب والكفيل بتحقيق الشعار العتيد الذي رفرف عاليا على جبال كردستان طوال سنين الثورة شعار الديموقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان •

يا جماهير شعبنا الكردي الكادحة !

اننا نتوجه اليك بنداء النضال الثوري ، نداء الصمود والاستبسال نداء المقاومة والفداء ، مؤمنين بقواك العظيمة وطاقاتك الخلاقة ، داعين العمال والفلاحين والكسبة وسائر الشغيلة والمثقفين الثوريين الى النهوض والتنظيم وتعبئة طاقاتهم لزجها في النضال الثوري على درب الكفاح المشترك، ضد الامبريالية والدكتاتورية والاقطاعية والرجعية تحت لواء الاتحاد الوطني الكردستاني الذي سينبثق من اندماجه بالنضالات الجماهيرية الثورية وانصهار عناصره الثورية في بوتقة النضال الثوري الحقيقي ومن تلقينه بالافكار الاشتراكية العلمية ، ستنبثق الطليعة الثورية القادرة على قيادة الثورة الشعبية الى الانتصار .

اننا نحذر من الانخداع بدعايات الدكتاتورية والشوفينية التي تثبط العزائم وتضعف الهمم وتقتل الروح الثورية والجهادية ، مثلما نحذر من محاولات الدوائر الاستعمارية والرجعية الايرانية لتشجيع بعث واحياء النهج اليميني القديم الذي ثبت فشله في الحركة القومية الكردية . فمعلوم ان هذه الاوساط المعادية للشعب الكردي جميعا لا تروق لها وليس من مصلحتها ترك ميدان كردستان دون مرتكزات معتمدة لها لتسرح فيها وتمرح القوى التقدمية والثورية الكردستانية وحدها .

ان الامبريالية والدكتاتورية والرجعية الغاصبة لارضنا كردستان تدرك جيدا اهمية وخطورة حركة كردية تقدمية مناهضة لها وتعلم يقينا ان ثورة كردية تحررية تتلاحم كفاحيا مع القوى التقدمية العربية وتتضامن مع القوى التقدمية الايرانية والتركية تهدد باشعال لهيب ثورة عارمة في الشرق الاوسط وبالقضاء على مصالح الاحتكارات النفطية والامبريالية لذلك تسعى بشتى الاساليب والوسائل لعرقلة نهوض ثوري حقيقي في كردستان وستتعاون جميعها ضد شعبنا . فلا عجب اذن ان تقوم دوائر المخابرات الاميركية والسافاك الايرانية والمخابرات العراقية بمحاولات محمومة ومتنوعة لمحاربة (الاتحاد الوطني الكردستاني) والقوى والاحزاب التقدمية الكردستانية الاخرى ولبعث النهج اليميني القديم بشكل جديد بالاعتماد على الفلول اليمينية والعناصر العميلة في الحركة القومية الكردية وعلى المشاعر القومية الانعزالية والجذور اليمينية المتبقية بين الشباب الكردي المتحمس والبعيد عن مسارح الاحداث في الوطن .

ولكننا واثقون من ان شعبنا الكردي لن يلدغ من هذا الجحر مرة اخرى .

فلقد جرب شعبنا ومنذ قرن تقريبا القيادة والاساليب العشائرية وعانى الامرين على ايدي الامبرياليين والرجعيين . فلا عودة الى الوراء ولا انخداع بالامبريالية والرجعية . فدماء شهدائنا تنير طريق التحرر ، طريق الخلاص ، طريق النضال الثوري المتلاحم مع القوى التقدمية العربية في العراق والمتضامن مع قوى الثورة الاشتراكية في العالم .

فلنحول الذكرى الرابعة عشر لثورة ١١ ايلول الوطنية الديموقراطية الى مناسبة نضالية نشحذ فيها الهمم ونعمق بها الوعي ونشدد العزيمة للسير بثبات في طريق الحرب الشعبية الطويلة الامد بالاعتماد على قوى شعبنا الخلاقة وبالتلاحم مع القوى التقدمية . ولنجدد العهد مع الآلاف من شهدائنا البررة الذين أناروا لنا درب الثورة المجيدة باننا سنرفع الراية الثورية عاليا ولن نترك جبال كردستان ووديانها وسهوبها لتعبث فيها فسادا وظلما وعدوانا قوى الدكتاتورية الشوفينية المنفلتة من عقالها والمزهوة بارتباطاتها وسيرها في ركب الدول الضالعة مع الامبريالية الاميركية .

فالى النضال الثوري تحت راية الاتحاد الوطني الكردستاني .

وعلى درب الكفاح العربي الكردستاني المشترك لانهاء الدكتاتورية والاتيان بالسلطة الوطنية الديموقراطية الائتلافية ، ولتحقيق الديموقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان .

الهيئة المؤسسة
للاتحاد الوطني الكردستاني

١١-٩-١٩٧٥

بيان
الحزب الديمقراطي الكردستاني – القيادة المؤقتة –

بمناسبة مرور عام على اتفاقية (٦ آذار) الخيانية

يا ابناء شعبنا العراقي النبيل –
ايتها الجماهير الكردستانية المناضلة –

في هذا اليوم وقبل عام توصل الحكم الفاشي التكريتي في العراق والنظام الشاهنشاهي العميل الى اتفاقية الجزائر الغادرة بعد سلسلة من المناورات والاجتماعات لاقطاب هذين النظامين، ساهم فيها اكثر من طرف ومهدت لها تنازلات الطغمة التكريتية قبل ابرام هذه الاتفاقية الغادرة . وقد عكست جسامة وخطورة هذه الاتفاقية الخيانية مدى تصاعد وتطور الحركة التقدمية لشعبنا الكردي وشموليتها، لتشكل انعطافا تأريخيا متكاملا لمسيرتها الظافرة، معبرة عن طموحات وتطلعات جماهيرنا الكردستانية، وبعد ان تأكد للاعداء بأن القهر والتنكيل وحرب الابادة لا يثني ارادة الجماهير الثائرة، وحين شعرت الطغمة التكريتية بفشلها في مواجهة الجماهير الثائرة عسكريا سارعت الى تقديم تنازلات مذهلة عبر هذه الاتفاقية الغادرة مكرسة بذلك شرعية مطامع الشاه العميل في العراق والخليج العربي لدرجة فاقت احلامه .

لقد حققت هذه الاتفاقية لايران السيطرة الكاملة على نصف شط العرب، واقر النظام الفاشي حق ايران في ضم اقليم عربستان الذي تضاهي مساحته اضعاف مساحة فلسطين، وقطع الطريق عن ثوار جبهة تحرير عربستان ومنعهم من استغلال الاراضي العراقية في نضالهم ضد النظام الايراني العميل، واعطاء الشرعية لاحتلال ايران الجزر العربية في الخليج وتدخلها السافر في قمع الثورة الظفارية والسعي لمحاصرة جمهورية اليمن الديمقراطية الشعبية واطلاق يد النظام الشاهنشاهي العميل في سيطرته على الخليج العربي اضافة الى تنازله عن اجزاء كبيرة من الاراضي العراقية في الحدود البرية بين البلدين لايران .

كانت هذه الاتفاقية هي المحطة الاخيرة للحكم الفاشي العراقي مجللة بذلك حقيقته الشوفينية والرجعية بالرغم من الحملة الاعلامية الهادفة الى تضليل الرأي العام العراقي والعربي لمغزى وابعاد هذه المؤامرة القذرة . وقد تجلى الدور الخياني للنظام الدكتاتوري العراقي من طريق المساومة والخيانة وانفتاحه على الامبريالية العالمية وفتح باب العراق للرأسمال الاحتكاري الاجنبي، وتخليه عن التزاماته القومية لصالح القوى المعادية لحركة التحرر الوطني وتآمره على الشعب الفلسطيني وسعيه في شق وحدة فصائل الثورة ودعوته المريبة وحماسه المسعور لاقامة حلف جديد في الخليج العربي وسكوته المطبق عن تحديات واطماع شاه العمالة التوسعية وتعاونه الوثيق مع الانظمة الرجعية في تنفيذ مخططات الامبريالية العالمية في المنطقة . . .
وفي المجال الوطني فقد استطاع الحكم الدكتاتوري ضرب الحركة الوطنية العراقية والتنكيل بقواها الوطنية المخلصة ولم ينج من هذه الاساليب والممارسات الفاشية حتى عناصر وقيادات الحزب الحاكم نفسه وانعكس هذا الوضع بشكل صارخ في حرب الابادة التي شنتها ولا تزال تشنها هذه الطغمة في كردستان .
ايتها الجماهير الكردستانية المناضلة –

بعد ان تعهدت الامبريالية العالمية وحلف السنتو للنظام التكريتي الحاكم في محاصرة الثورة الكردية وضربها من الخلف لقاء تراجع النظام الفاشي ودخوله في حضيرتها، استغل الفاشست هذا الوضع ليشنوا حملات التهجير والتعريب والتبعيث في كردستان اضافة الى عمليات الابادة والتصفية والاغتيالات وهو مستمر في هذا النهج العنصري المقيت متوسلا باساليبه الوحشية كل العنصريين والفاشيين . حيث تم ابعاد الالوف من الموظفين والمستخدمين والعمال الاكراد عن كردستان الى وسط وجنوب العراق، وتشجع السلطة الفاشية نزوح الموظفين والمستخدمين العرب الى كردستان مع اغراءات مالية ومعنوية، ولا تزال عمليات التشريد والتهجير مستمرة لتشمل الالوف من الفلاحين الاكراد الى المناطق العربية، وتحت غطاء القرى العصرية بدأ النظام بانشاء مستوطنات سكنية ذات استحكامات عسكرية للمهاجرين العرب الوافدين قسرا من جنوب العراق ليحلوا محل اخوانهم

الاكراد في مناطق سنجار وشيخان ودهوك وكركوك وخانقين ومندلي ومسحت قراهم من الوجود ، محولا بذلك كردستان الى فلسطين ثانية ، ويمضي جاهدا بشكل حثيث ومركز وبسكوت مطبق الى تغيير التركيب السكاني والواقع القومي لكردستان وذلك بسلخ كل المعالم القومية والتاريخية للمدن والقصبات الكردية ابتداء بتفتيت الاقضية والنواحي ودمجها بالمحافظات العربية وتغيير اسماء المحافظات الكردية — كما حدث لمدينة كركوك الكردستانية المناضلة — وانتهاء بتدمير القرى الكردية ، ناسفا بهذه الاجراءات ما حققه شعبنا الكردي في اتفاقية ١١ اذار ١٩٧٠ ، متنكرا حتى للمؤسسات الكارتونية التي وضعها عام ١٩٧٤ لتزييف ارادة شعبنا الكردي البطل .

لقد انعكس هذا الوضع المتردي للحياة السياسية في البلاد على الحياة الاقتصادية . فتدهور الانتاج الزراعي من جراء الهجرة القسرية ... والتحول السلبي للسياسة الاقتصادية بفتح باب الاستيراد على مصراعيه امام السلع الكمالية وغير الانتاجية وما نجم عنه من استنزاف لقسم كبير من الدخل الوطني والتبذير الهائل في الانفاق الحكومي كل هذا وضع السلطة الفاشية امام ازمة اقتصادية وجها لوجه ، تتسم مظاهرها بالغلاء الفاحش وارتفاع اسعار الكثير من السلع الضرورية بنسبة اعلى من التضخم من جهة وضعف القوة الشرائية للغالبية العظمى من ابناء شعبنا العراقي — الفلاحين — من جراء تدهور الانتاج وانتشار البطالة على نطاق واسع وشحة وندرة الكثير من السلع الاساسية من جهة اخرى .

ايها المناضلون في كل مكان —

ان عمليات البطش والتشريد لن تنال من عزم وتصميم شعبنا الكردي البطل على رفع رايات الكفاح ومواصلة النضال ، وان حزبنا الديمقراطي الكردستاني بالقيادة المؤقتة الذي يقف اليوم بثبات وحزم في الساحة الكردستانية وبين الجماهير وهو يقود نضالاتها في هذه المرحلة التاريخية الحرجة ليؤكد مرة اخرى اصراره الثوري على مواصلته لقيادة المسيرة النضالية لشعبنا الكردي في الساحة الحقيقية — كردستان — مستفيدا من اخطاء النكسة وعبرها معتمدا على طاقات الجماهير الكردستانية الخلاقة وفق اسس تنظيمية عصرية واستراتيجية ثورية ذات افق وابعاد وطنية وقومية تتلائم وضرورات المرحلة الراهنة ... ويدعو كل الجماهير الكردستانية الى المزيد من النضال والصمود والتحدي ويناشد ابناء شعبنا الكردي والقوى الوطنية المخلصة الى توحيد الجهود والدخول في جبهة كفاحية واحدة للقوى الوطنية والتقدمية العراقية لتكثيف النضال ضد العدو الفاشي ولتحقيق طموحات جماهيرنا الكردستانية والعراقية في حكم ذاتي حقيقي لكردستان في ظل حكم ديمقراطي للعراق .

ان السعي لتفتيت القوى الكردية المخلصة وتضليل الجماهير وتغيير الحقائق ، وتحريف نضالات حزبنا الديمقراطي الكردستاني العريق لا يخدم الا العدو العنصري ويساهم في تسهيل امرار مخططات العدو الاجرامية لحوكماتنا وشخصيتنا الكردية ولا يجني اصحابها الا الفشل الذريع لان وحدة شعبنا الكردي كانت دوما رائد حزبنا عبر مسيرته التاريخية الطويلة وهي سر وجوده وديمومته وتطوره وانتصاره في الساحة النضالية ... وسيظل حزبنا امينا على هذه المسيرة ..

ان حزبنا الديمقراطي الكردستاني — القيادة المؤقتة — في الوقت الذي يهيب بالرأي العام العراقي والعربي والعالمي ويناشد كل القوى الوطنية وجميع احرار العالم والمنظمات الدولية والانسانية الى العمل الجدي والفوري لانقاذ شعبنا الكردي من حملات البطش والارهاب والتشريد والوقوف الى جانب شعبنا المضطهد في محنته ودعمه لنيل حقوقه المشروعة ، فانه يدعو كل القوى والفصائل الوطنية التقدمية في العراق الى توحيد جهودها ورص صفوفها في جبهة وطنية تقدمية للوقوف بحزم امام المخطط الامبريالي الرجعي الهادف الى تكبيل طموحات شعبنا العراقي وارجاعه الى حظيرة الاحلاف والمعاهدات الاستعمارية والنضال لانقاذه من براثن الطغمة التكريتية الحاقدة من اجل تحقيق حكم وطني ديمقراطي لا يساوم على سيادة العراق يتمتع في ظله شعبنا الكردي بحكم ذاتي حقيقي ... لنجعل من ذكرى اتفاقية ٦ اذار الخيانية منطلقا جديدا لتحشيد القوى الخيرة في البلاد لقبر هذه الخيانة الوطنية .. والنصر دائما للشعوب المناضلة .

لتسقط اتفاقية ٦ اذار الخيانية

النصر لكردستان الجريحة

لتنتصر ارادة شعبنا العراقي ضد الفاشية

الحزب الديمقراطي الكردستاني — القيادة المؤقتة —

كردستان — ٦ / اذار / ١٩٧٦

اعيد طبعه وتوزيعه من قبل الحزب الديمقراطي الكردستاني — فرع اوربا — نيسان ١٩٧٦

پاشکۆی ژمارە نۆزدە

١٩٧٦/٨/١٤

برایانی بەڕێز : کاك ئیدریس و کاك مەسعود

سڵاوێکی گەرم

هیوام وایە ساغ و سەلامەت بن.

لەم زروفە نالەبارەدا کە گەلەکەمان پێ‌ی‌دا تێ پەڕ ئەبێت زۆر بە پێویستم زانی لەم ڕاستیانەی خوارەوە ئاگادارتان بکەم وە بتانخەمە بەردەم مەسئولییەتی مێژویی خۆتان.

دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بۆ ڕێکخستنەوەی ریزەکانی گەلەکەمان و هێنانەوە جۆش و خرۆشی هێزەکانی شۆرشی کوردستان بو، لەپاش ماوەیەکی، لە چاو خۆی‌دا کەم، توانرا کە خۆسازدان بۆ دروستکردنەوە بە شەڕی پارتیزانی و بەشێوەی نوێ بگاتە ڕادەیەك بتوانرێت سەدان پێشمەرگە ئامادە بکرێن لە وڵات داو، سەدانیش لەدەرەوە، . ئەوانەی دەرەوە زۆرتر بۆ یارمەتی دان و یارمەتی گەیاندن بە هەڤاڵانی ناوەوەیە، ئەگینا شۆرش وەکو هەمو جۆرە خەباتێکی تر هەر لە وڵات ئەکرێ.

هەڵسانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بەم فەرمانە مێژوییینەی خۆی جێگەی بایەخی هەمو دڵسۆزێکی کورد و کوردستانە وە لەلایەن زۆربەی زۆری گەلەکەمانەوە پێشوزازیەکی گەرمی لێ ئەکرێت، بە تایبەت سەبارەت بەو داهێنانە بێ جێ و ڕێ یەی سەرکردایەتی شۆرش بە خەباتی سیاسی و عەسکەری هێنا، هەروەك لە ئازاری ٧٥ بە تصریحاتی

تەلــەفزیۆنی و صــحفی جــەنابی بــارزانی بــۆ ڕۆژنامــەی رســتاخیز بــە سەربەستی دەرتان بڕی. جا لەم کاتەدا دو مەسەلە خۆیان قوت دەکەنەوە لە بەرامبەرمان دا :

یەکـەمیان، ئەمەیـە کـە هـەمو هێـزو تـاقم و کوردێـك ئـەبێ هەڵوێسـتی خۆی دیار و ئاشکرا کات بەرامبەر بەم هەوڵەی تاقمێك لە ڕۆڵە جوامێرە لە خۆبردووەکانی کوردستان ئەیدەن دژی حوکمی فاشیستی بەغداد و ئەو پلانـە ئیمپریالیستیەی دژی کوردایـەتی گـیردرا، . ئەوانـەی یارمـەتی ئـەم خەباتە تازەیە ئەدەن و دڵسۆز و کورد پەروەرن و، ئەوانەی دژی ئەوەستن، دژی کوردایــەتی ئەوەســتن، دژی ژیاندنــەوەی شــۆرش و بەربــەرەکانی (تعریـب و تشـرید) ی گەلەکـەمان و لـەناوبردنی کوردایـەتی ئەوەسـتن، لـە ڕیزی حوکمی بەغداد و پلانە ئیمپریالیستیەکەدان.

دوەمیان، ئەمە کە پەیوەندی نێوان ئێوەو یـەکێتیی نیشـتمانیی چـۆن ئەبێت ؟

هەروەك لە سەرەتاوە بە نامە بۆ کاك مەسعود نوسراوە و چەندین جار بەزارو بە ڕاسپاردەش عەرزتان کـراوە ئێمـە لایـەنگری یـەکێتیی ریزەکـانی گــەلی کــوردین لــە ســەر بناغەیــەکی : نیشــتمانیی و پێشــکەوتو دژی ئیمپریـالیزم و فاشیسـت و صـەهیۆنیەتی ئیسـرائیلی و سـەنتو و هێـزە کۆنەپەرستەکانی خۆماڵی، وە زۆر هەوڵیشمان لەگەڵ ئێوە داوە. ئێستەش بەم نامەیە بە ناوی یەکێتیی نیشتمانییەوە عەرزتان ئەکەم کە :

١. بۆ هاوکاری سیاسی هەر تەنها یەك تاکە شەرتمان هەیە ئەوەیش پچــڕاندنی پەیوەندییــە لەگــەڵ ئیمپریــالیزم (بــە تایبــەتی ئــەمریکا) و

صەهیونیەتی ئیسرائیلی و سەنتو. واتە یەکگرتنێکی نیشتمانی و پێشکەوتوی کوردایەتی مان گەرەکە و بەس.

٢. بۆ هاوکاری لە کۆڕی شەڕی پێشمەرگانەدا کە دەستمان داوەتێ ئێمە ئامادەین لەگەڵ هەمو کەس و هێزو تاقم و حیزبێك هاوکاری بکەین کە ئامادەی هاوکاری بێت، بەو شەرتەی رازی بێت لەسەر پرۆگرامی (التجمع الوطنی العراقی) کە خەباتەکە لە ژێر ئالآی دا ئەکرێت.

برایانی بەڕێز

ئەوەی جێگەی داخە ئێوە تا ئێستا وەرامی هیچ نامەیەك یا وتارێکی ئێمەتان نەداوەتەوە بە شێوەیەکی سیاسیانەو ئاشکرا، بەڵکو وەرامەکانتان بریتی بو لە پڕوپاگەندەیەکی شەفەوی زۆر توندو تیژ دژی یەکێتیی نیشتمانی بە گشتی و شەخصی من بەتایبەتی.

بە ناردنی تاقمێك کەس لە (پاراستن) بۆ تورکیە تاکو بە هاوکاری لەگەڵ پۆلیسی تورك و موخابەراتی تورکی هەرچی ئەتوانن دژی شۆرشی کۆرپەی کوردایەتی لە کوردستانی عێراق دا بیکەن وە بۆ بلاوکردنەوەی هەمو جۆرە پروپاگەندەیەکی ناڕەوا دژی یەکێتیی نیشتمانی.

ئێستە تاقمەکەی کە لە تورکیا بە ئاشکرا بە بەرچاوی سلگانی تورکیەوە بە دەوری : مەنع کردنی خەڵك لە هاتن بۆ سوریە لە ئێرانەوە، هەڵئەسن، مەنع کردنی پێشمەرگەی کوردستانی سەر بە یەکێتی لە چونە عێراق، وەیان پەیوەندی کردنەوەیان لەگەڵ براکانیان لە سوریە، گرتن و ڕاونانی ئەو مەفرەزانەی هاتوچۆ ئەکەن لە نێوان سوریە و عێراق دا.

بێگومان ئەم کارەش ڕاستەو خۆ بە پێچەوانەی کوردایەتی و خزمەت کردنە بە دوژمنەکانی، بۆیە هیوامان وایە بە ئەمری ئێوە نەبێت و بە ئاگاداری ئێوە نەکرا بێت.

نمونەیەکی زیندوی ئەم کارە گرتنی ٨ هەڤاڵی چەکداری هێزی پێشمەرگەی کوردستانە کە لە بادینانەوە ئەهاتنەوە بۆ سوریە بە کاری گرنگ. وە ئەشکەنجەدان و ئەزیەت دانیان بە شێوەیەکی دڕندانە. ئەم ڕوداوە لە ٧/١٦ دا لە دێیەکی قشۆرییان قەوماوە. –ناردنی عەناسیری پاراستن و بۆ ناو ریزەکانی یەکێتی نیشتمانی لە سوریە بۆ گێرە شێوێنی کردن وە تێکدانی ریزەکانی و دەنگو باس گەیاندن بە دوژمنانی گەلەکەمان. بۆیە ئەڵێم دوژمنانی گەلەکەمان – نەك هەر بە ئێوە چونکە خۆتان ئەزانن کە پاراستن لە سەردەستی موخابەراتی ئیسرائیلی و جیهانی تر تەدریب کراوە بۆیە دور نیە بگرەو زۆر نزیکە نۆکەرانی ئیمپریالیزم و ئیسرائیلی تێدا خزابێت وە خەبەر بە دوژمنانی گەلەکەمان بگەیەنن.

برایانی بەڕێز

ڕێگەی خەبات و شۆڕش لە کەس نەگیراوەو کەسیش ناتوانێ بیگرێت، ئەگەر ئێوە ئەتانەوێ شۆڕش بکەنەوە خۆ ئەوا دەستی پێ بکەنەوەو، ئێمە هیچ ڕێگەمان لە ئێوە نەگرتوە. ئەگە رتاقمەکەی ئێوە لە تورکیە گەرەکیانە شۆڕش بکەنەوە فەرمو با بیکەنەوە و ئێمەش هیچ کۆسپمان بۆ دروست نەکردون، تەنانەت ئەمانەوێ لە سوریە گەرەکیانە بچنە لایان ئێمە لە کۆبونەوەی گشتی داوایان لێ ئەکەین بچن و

یارمەتیشیان ئەدەین بڕۆن بۆ لایان وەك یارمەتی بورهانی برای جەوهەر نامیق مان دا.

برایانی بەڕێز

ئەو کوردانەی تاقمەکەی ئێوە لە تورکیە لای ئێمە ئیعتیبار کراوە بە أعلانی حرب لە سەرمان واتە دەستکردنەوە بە شەڕی براکوژی لە دوای ڕاکردن لە شەڕکردن لەگەڵ دوژمنان بۆیە داواتان لێ ئەکەین هەڵوێستی خۆتان بە ڕونی و ئاشکرا دەربڕن " گەر ئەم کارە بە ئەمری ئێوەیە ئەوا ئۆباڵی شەری برا کوژە ئەکەوێتە ئەستۆتان، ئەگەر بە ئەمری ئێوە نیە ئەوا ئەبێ دەستبەجێ (حدیکی جدی) یان بۆ دانێن و ئەمریان بدەنێ کە برایانی ئێمە بەرەللا کەن وە وازبێنن بە نیهائی لە هەڵسان بە دەوری ژەندرمەیی لە گرتن و مەنع کردنی خەڵك کە هاتون بۆ لای ئێمە. ئەگینا یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ناچار ئەبێت هەڵسێت بە واجبی مقدسی (دفاع عن نفس) و ئاشکرا کردنی ئەم ڕاستیە بۆگەلەکەمان لە ناوەو دەرەوەی کوردستانی عێراق و بۆ ڕەئی گشتی ڕۆژهەلات و دنیا.

ئەم نامەیە تکایەکی دڵسۆزانەی برایانەیە بۆ بەربەرستی کردنی هەڵگیرساندنی شەڕی براکوژە لە ناومان دا بۆ ئەوەیە کە ئەو خیلافە سیاسیانەی نێوان هەردولا بخرێتە قالبی سیاسی و دیعائی خۆی بە شێوەی ڕەخنە و ڕەخنە لە خۆگرتن و حواری علنی لە بەرچاوی جەماوەری گەلەکەمان بکرێت، نەك بە شێوەی بە گژیەکا چونی عەسکەری و یەکتر کوشتن و هەوڵدان بۆ ئیغتیال کردنی سەرکردەکانی هەردولا.

برایانی بەڕێز

هیوام وایە نامەکەم بخەنە چوارچێوەی سیاسی خۆیەوە نە پاڕانەوەو نەبە هەڕەشەی نەدەنە قەڵەم بە گفتوگۆیەکی سریح و بێ پێچوپەنای بدەنە قەڵەم.

دیسان بانگی ویجدانتان ئەکەم کە دەسکەوتی گەلەکەمان، دەسکەوتی شۆرشی کۆرپە و تازەمان، بخەنە سەر هەمو شتێکی تایبەتی.

فەرمون بۆ یەکێتییەکی نیشتمانی پێشکەوتولە نێوان هەمو هێزەکانی کوردستان و عێراق دا، فەرمون بۆ هاریکارییەکی جدی بۆ ژیاندنەوەی شۆرش و خەبات دژی حوکمی فاشیستی بەغدا، شان بە شانی هەمو هێزە پێشکەوتوەکانی عێراق، فەرمون بۆ برایەتی نەوەکا بۆ شەڕی برا کوژە.

بە هیوای وەرامێکی نوسراو لێتانەوە بە خواتان ئەسپێرم.

براتان

جەلال تاڵەبانی

ئاگاداری : لە دوای سەری مانگەوە خۆمان بەسەربەست ئەزانین لە وەرامدانەوەی رەفتاری کەریم سنجاری – جەوهەر نامیق لە تورکیە بە هەمو شێوەیەکی سیاسی، دیعائی، .... هتد. بۆیە تکایە هەرچی ئەیکەین پێش ئەو ماوەیە بێت.

١٠/٨/١٩٧٦

برایانی بەڕێز کاک ئیدریس و کاک مەسعود

سڵاوێکی گەرم

هیوام وایە ساغ و سەلامەت بن.

لەم حاڵە ناسکەدا کە گەلەکەمان پیایدا تێپەڕ ئەبێت زۆر بە پێویستم زانی ئەم ڕاستییانەی خوارەوە ئاگادارتان بکەم وە بتان خەمە بەردەم مەسئولیەتی مێژوویی خۆتان:

١- دامەزراندنی یەکێتی نیشتمانی کوردستان بۆ ڕێکخستنەوەی ڕیزەکانی گەلەکەمان و هێنانەوە جۆش و خرۆشی تێکۆشانی شۆڕشی کوردستان لە پاش ماوەیەکی لە چاوەڕوانیدا کەم توانرا کە خۆ سازدان بووەستێکردنەوە بە شەڕی پارتیزانی و بە شێوەی نوێیا بگاتە ڕادەیەک بتوانین سەدان بێشمەرگە ئامادە بکرێن لە وڵاتدا و سەرانیش لە دەرەوە. ئەوانەی [illegible] زووتر بوو یارمەتی دان و یارمەتی گەیاندن بە هێڵەکانی ناوەوەیە، ئەگەر شۆڕش وەک هەموو جۆرە خەباتێکی تر هەر لە وڵات ئەکرێت...

هەڵسانی یەکێتی نیشتمانی کوردستان بەم فرمانە مێژووییەی خۆی جێگەی بایەخی هەموو دڵسۆزێکی کورد و کوردستانە وە لە لایەن زۆربەی زۆری گەلەکەمانەوە پشتگیرییەکی گەرمی لێ ئەکرێت، بە تایبەتی سەبارەت بەو دوو هێنانەی جۆری ئەم سەرکردایەتی شۆڕش بە بنەبانی سیاسی و عەسکەری هێنیا، هەروەک خۆتان لە ئازاری ١٩٧٥ بە تەسریحاتی تەلەفزیۆنی و سەحفی و جەنابی بارزانی بۆ ڕۆژنامەی [illegible] ئاخیر بە سەر بەستی دەرتان بڕی.

لەم کاتەدا دوو مەسەلە خۆیان قووت ئەکەنەوە لە بەرامبەرماندا:

یەکەمیان ئەمەیە کە هەموو هێز و تاقم و کوردێک ئەبێ هەڵوێستی خۆی دیاری و ئاشکرا کات بەرامبەر بەم هەوڵە تاقمیانە لە ڕوەلە [illegible] لە حزب [illegible] ڕەدووەکانی کوردستان ئەدەین دژی دوکی ناشەستی بەغدا و ئەو پیلانە ئیمپریالستییەی دژی کوردایەتی گێڕدرا: ئەوانەی یارمەتی ئەم خەباتە تازەیە ئەدەن دڵسۆز و کوردپەروەرن و ئەوانەی دژی ئەدەن وەستن، دژی کوردایەتی ئەوەستن، دژی ژیانەوەی شۆڕش و بەرنامەکانی (تعریب و تهجیر)ی گەلەکەمان و لە ناوبردنی کوردایەتی ئەوەستن. لە ڕیزی حوکمی بەغدا و پیلانە ئیمپریالستییەکەدا.

دووەمیان: ئەمەیە کە پەیوەندی نێوان ئێوە و یەکێتی نیشتمانی چۆن ئەبێت؟

هەروەک لە سەرەتاوە بە نامە بۆ کاک مەسعود نووسراوە و چەندین جار بە زار و بە پەیام [illegible] عەرزتان کراوە، ئێمە لایەنگری یەکێتی

بنەماکانی گەلی کوردی لەسەر بناغەی یەکێتی نیشتمانی ... کە ڕاستی ... زۆری
ئیمپریالزم و نەیارانی ... نیەتی ئیسرائیلی و سەنتۆ و هێزە
کۆنەپەرستەکانیان ... [illegible] ... لەگەڵ ئەوە بڕیارە . ئێستە
ئەم نامەیە بەناوی یەکێتی نیشتمانیەوە دەرتان ئەگەیەنم لە :

١- بۆ ماوەیەکی سیاسی (ماوەی درێژ) پەیڕەوی ... [illegible] ... ئەولیست
. بیگرانەوەی پەیوەندیە لەگەڵ ئیمپریالزم (بە تایبەتی ئەمریکا) و سەهیۆنیزمی
ئیسرائیلی و سەنتۆ . واتە یەکترتێکی نیشتمانی ڕێکخراوی کوردایەتیمان
گەڕانەوە بە سەری .

٢- بۆ هاوکاری ... [illegible] ... ڕێگایەکدا کە دەستمان ... ئێمە
ئامادەین لەگەڵ ئەو ... [illegible] ... هاوکاری بکەین
کە ئامادەی هاوکاری ببێت بە وشەرەتی ڕازی ببێت لە سەر
پرۆگرامی (التجمع الوطني العراقي) کە هەنگاوێکە لەژێر ئالاکەیدا
ئەگرێت .

داوای بەڕێز ... [illegible] ... تا ئێستا وەڵامی هیچ نامەیەک یا هەواڵێکی
ئێوەتان نەداوەتەوە بە شێوەیەکی سیاسیانە و ئاشکرا . بەڵکو
... [illegible] ...
... [illegible] ... تایبەتی .

ب- ناردنی تاقمێک کەس لە ... بۆ تورکیا تاکو بە هاوکاری
لەگەڵ پۆلیسی تورک و مخابراتی تورکی هەرچی ئەتوانن دژی
... کوردایەتی لە کوردستانی عێراقدا بیکەن ... بڵاو
کردنەوەی ... پڕوپاگەندەیەکی ... دژی یەکێتی نیشتمانی .
ئێستە تاقمەکەی کە لە تورکیان بە ئاشکرا و بە بەرچاوی سلطاتی تورکیەوە
بەدەوری : ... [illegible] ... لە ئێرانەوە ...)
... [illegible] ... کوردستانی ... لە پەیوەندیە ...
پەیوەندی کردنەوەیان لەگەڵ براکانیان لە سوریە ... گرتن و ڕادانی
... [illegible] ... شێواندن ... کرا .
ئەگەر ... ئەم کارەش ڕاستەوخۆ بە ... کوردایەتی و خزمەت کردنە
بە دوژمنەکانی . - بۆیە لەبەرامان وایە بەم شێوە نەبێت ... بە
ئاگاداری ئێوە نەکرا بێت .

نموونەیەکی زیندووی ئەم کارە گرتنی (٨) هەڤاڵی چەکداری هێزی پێشمەرگەی
کوردستانە کە لە بادینانەوە ئەهاتنەوە بۆ سوریا بە کارێکی گرنگ .
بە ئەشکەنجەدان و ئەزیەت دانیانە بە شێوەیەکی دڕندانە . ئەم ڕووداوە
لە ١٦/٧/دا لە دێی قشوریان ئەوە ماوە .

- نادرێتێ ... بە پاراستنە و مانەوەی ڕیزەکانی یەکێتی نیشتمانی لە ... دا
بەرتەرە ... یاخود ... نەتوانرێت ... ڕێبەرەکانی ... دە ... کە باسی کە پێیاندەن
بەدرێژە ... کرد ... بۆیە ئێوەیش بە نووسینی کەلەکەبان ... نەکەن ... [illegible]
بەرگەی ... تێدەگەن کە (پاراستنی) لەسەر دەبێت ... بۆ ... ڕاشکاوی و
بنیاتی ... ئەوەی ... کراوە بووە دووربینیە بگرە زۆر نزیکە ... لەکەڵ ئێوە
تەبیر الزمن ... ڕاشکاوی تێدا نیزا بێت ... بەدەوری ... کە لەکەڵمان
بگەیەنن

ئیانی بەڕێز
... خەبات و شۆڕش لەکەس نەگیراوە ... ناتوانێت
بیگرێت. گەر ئێوە نەتوانن شۆڕش بکەن ... [illegible]
دەیان هەزار ... پەنادەبەن لەگەڵ ... [illegible]
... بکەن ... شێوە ... لە شێوە نەگرتووە ... ئەگەر
تاقمەکەی ئێمە لە تورکیە گەورەکیان ... شۆڕش بکەن ... [illegible]
... [illegible] ... نەکردووە . ئەو ئەمانەی
لە ... گەورەکیانە . ... لایان ئێمە لەکۆبوونەوە ... [illegible]
... نەکەین ... یارمەتی ... یان ئەوەی ... بۆ لایان
... بوونە یارمەتی بوونی برای ... [illegible]

برایانی بەڕێز
... تاقمەکەی ئێوە لە تورکیە لای ئێمە ... کراوە
بە ... لە ... تێکردنە بە ... [illegible]
... لە دوای ... لەگەڵ ... [illegible]
بۆیە ... [illegible] ... ئاشکرا
... ئێمە ... شێوەیە ئەوا ... [illegible]
... تێکەیەت ... ئەگەر بە ... شێوە ...
ئەوا ... (...) ... بە ... [illegible]
بەدەنگە برایانی ئێمە ... لە ... ڕاز بینن بە ...
... لە ... لە گرتن ... کردنی ...
لە ... تورکیە ... برایانی ئێمە . ئەگینا یەکێتی نیشتمانی کوردستان
ناچار ئەبێت ... بە ... (دفاع عن النفس)
ئاشکراکردنی ئەم ... یە بۆ گەلەکەی لە ناوەوە و لە دەرەوەی
... تەواوی عێراق و ... گشتی ... و دنیا

ئەو نامەیە [illegible] دڵسۆزانەی برایانەی بۆ بەرپەستی کردنی
[illegible] سان [illegible] برانووزن لە ناو هانەدا بە تەواوی یەک نەوەی [illegible]
سیاسییانە [illegible] دەردەولا بەتەرتیبە سەرکەوتن سیاسی و دیبلۆماسی
[illegible] بەهەشت [illegible] لە خۆگرتن و [illegible] لە بەر
[illegible] کە لە کارانە بکرێت [illegible] بەهەشتی [illegible]
[illegible] زیاتر کۆششی [illegible] بۆ ئیحتیمال
[illegible] دەرەوەلا .

بۆ ئاگاداری بەڕێز [illegible] نامەکەم بخەنە چوار چێوەی سیاسی خۆیەوە
نە بە یارانە و نە بە هەرەشەی نەدەوە [illegible] بە گفتوگۆیەکی
[illegible] پەنای لێدەوە [illegible] .
[illegible] بانگی ویژدانتان ئەکەم کە دەستکردنێک کە لە [illegible]
دەرگەدانی شۆڕشی کوردییەوە تازە [illegible] سەر [illegible]
تایبەتی [illegible] بۆ یەکیەتییەکی تەمای پێشکەوتوو
[illegible] لە [illegible] دەرەوەدا [illegible]
بۆ [illegible] بەرپابوونی شۆڕشی دەبات ڕێزی
[illegible] بەغدا [illegible] پێشکەوتوو
[illegible] بۆ برایەتی [illegible]
بۆ شەڕی براکوژی .
بەهیوای دەرامێکی نووسراو لێتانەوە ، بەخواتان

[illegible]

براتان
جەلال تاڵەبانی
[illegible]

یادداشت
[illegible]
[illegible] لە [illegible]
[illegible]
[illegible] لە تورکیە
[illegible] سیاسی - دیبلۆماسی - [illegible] .
[illegible] پێش [illegible] بێت .

پاشكۆی ژماره بیست

١٤/ ٨ / ١٩٧٦

برای خۆشەویستم كاك عەلی بەڕێز

سلاوێكی شۆڕشگێڕانەی گەرم

كاكە گیان:وا نامەیەكم بە هۆی ئێوەوە بۆ كاك ئیدریس و كاك مسعود هەنارد هیوام وایە پێیان بگەیەنیت و ئومێدیشم زۆرە كە ئێوەش هۆی چاكەو خێربن لە نێوان دا.

بەڕاستی ڕەفتار و كرداری تاقمی كەریم سنجاری و جەوهەر نامیق لە توركیا گەیشتوتە رادەیەك چیكە خۆمان پێ ناگیرێ لە عاستیان دا، ئەمە شەڕی برا كوژیە، ئەمە ئیعلانی حەربە لە سەرمان.

ئێستە ئەمانەوێ دژی بەغدا شەڕ بكەین، شۆڕش بكەینەوە، بۆیە هەموو كوردێكی دڵسۆز ئەبێ یارمەتیمان بدات. ئەوەی كۆسپ بخاتە ئەم ڕێگەیە، بەربەرەكانی بكات، هەر تەنها خزمەتی ئەم پلانە ئیمپریالیستیە – شۆڤینیە ئەكات كە شوڕشەكەی دوایی پێ هێنا.

جا هیوام وایە كە تۆش لەگەڵ كاك مەسعود قسە بكەیت كەوا : خیلافی سیاسی نێوانمان نەكەنەوە شەڕی برا كوژە، با بەڕێگەی سیاسی، ڕێگەی نوسین و ڕەخنە و، پەنا بردنە بەر جەماهیری گەل لابەلا بكەین. ئەم جۆرە كردەوانە كە ڕاستەوخۆ بە یارمەتی توركیە و لەبەر چاوی كاربەدەستانی تورانی ئەكرێت ڕیسواكردنی زۆری تێ ناچێت، بەلام ئێمە نامانەوێ بگاتە ئەم ڕادەیە بۆیە تكای زۆرم هەیە لە سەرەتاوە چارەسەری ئەم مەسەلەیە بكەن بە مەنع كردنی تاقمەكەی توركیا لەبەرهەڵست كردنی

هاتوچۆی خەڵك بۆ لامان لە ماوە دان بە پەناهەندەکانی دێن بۆ لامان لە ئێرانەوە، لە بەرەڵڵا کردنی ئەوانەی گرتویانن، لە ڕێگە نەگرتن لەوانەی هاتوچۆی لای ئێمە ئەکەن لە بادینانەوە. چونکە ئەمە دەوری ژەندرمەی تورکی و شورتەی عێراقە.

بۆ مێژو، بۆ دواڕۆژ، ئەم نامەیەتان پێشکەش ئەکەم وەئەتانخەمە ڕو لەگەڵ مەسئولییەتی مێژویی دا.

هەرخۆش بن

برای دڵسۆزتان

مام جەلال

-15-

نهێنی
١٩٧٦/١١/١٠

برای سەرسەخت ڕەفیقم کاک ئەحمەدی بەڕێز

سڵاوێکی شۆڕشگێڕانەت ئەکەم

ئێستا ئامادەی دیداری تۆ نەبووم ساڵ ڕابردوو بە تارات ئەگەیەنم . دوو ڕۆژە ئیشترامانم
هەیە بۆ یارمەتیدانیە . وابزانم سەرکەوتنی برنامە و بڕیارەکانی تریشی
نازانم . سوورەی یاداشتی لە لەندەن . لازم دایە کاکێتی بەدوا نێردا دەر
قابیلیەتی گەر بۆی بکرێت .

کاک لیبان : داناسینێکم بەهۆی ئێوەوە بۆ کاک ئیدریس و کاک مەسعود نەناردوە
هیوام وایە پێیان بگەیەنیت و ئومێدیشم زۆرە کە ئێوەش لێنینی
پیاڵەیەکی بێ لە پێدانا .

بەراستی ڕەفتار و کرداری تاتەم کریم تێکچاری و جووڵەی ناسک لە تورکیە گەیشتە ئە
ڕادەیەک پیسکەیی خۆیان لە پەرستەوەی ستانی ئالیری لە عاستیاندا .
ئەمە شەڕی براکوژەیە : ئەمە ئیعلانی جەنگە لە سەرمان .

ئێمە ئەمانەوێ ڕێگای بەغدا سنوردار بکەین ، شۆڕش بکەینەوە ما بۆیە هەموو
کوردێکی دڵسۆز ئەبێ یارمەتیمان بدات . ئەوەی کو سپی بخاتە ئەم ڕێگەیە
بەرەبەرەکانی بکات لە ڕاستیدا شۆڕشی ئەم پیلانە ئیمپریالیستی یە . شۆڕشێنیە
ئەکات کە شۆڕشەکەی دوایی پێ هێنا .

با هیوام وایە کە تۆش لەگەڵ کاک مەسعود تێبگەیت کە وا هەنگاوی سیاسی
زیرەکانا نەکەن شەڕی براکوژە بە ڕێگای سیاسی ، ڕێگای نووسین و
وتوێژ نەبێ نابردنە بەر چەکی نێوان کەس لا بەلا کەین . ئەم جۆرە کردەوانە
کە ڕاستەوخۆ بە یارمەتی تورکیە و لە بەر پیاوی کاربەدەستانی تورانی ئەکرێ ،
ڕەسوا کردنی زۆری پێ ناپێیت بەڵام ئێمە ناماندەوێ بگاتە ئەم ڕادەیە
بۆیە تکایەکی زۆرم هەیە لە سەر ئەو پاسەوری ئەم مەسەلەیە بکەن
بە بەنگ کردنی تاتەمەکەی تورکیە لە بەرەوە . کوردی شەقوبۆوی نەکەن بولاوان
لە ماوەدا بە پێناوی ئەوەکانی دین بولاحان لە ئێرانەوە یا لە بەرەوە
کوردی ئەدانەی گرتوویانە و لە ڕێگە ئەگرتن لە توانەی نە تۆ پێوی
لازم نیە ئەوانە لە یاد بیانەوە . چونکە ئەمە دەوری تری شەڕەکی
تورکی و ڕەشدرەتەی عێراقە .

بەڵێ بۆ پێرد ، بەدوا ڕۆژ ئەم نامەیەتا پێشکەش ئەکەم دەوە ئەتاخەمە
ڕەوەلە گەڵامە مەشغولییەکی ڕیزدەدیمدا .

بە پیادی سڵاوی خاوەن ئەکەم بە ڕێزی ئیشترامانم
هەیە بۆ دایکیا ......

بەرخوەش برای دڵسۆزتان
جەلال
مام جەلال ....

پاشكۆى ژماره بيست و يەك

من أجل تحقيق التعاون العملي في ميدان العمليات

العسكرية واتخاذ الخطوات الكفيلة [illegible] جهود المعادين

الثائرين على الحكم الفاشي في العراق وايصال الأسلحة

والأعتدة والمساعدات المالية اليهم وتوفير [illegible]

ديموقراطية وانتصار الثورة المنطلقة في كردستان العراق باعتبارها

جزءاً هاماً من الثورة العراقية الديمقراطية المسلحة [illegible] لأجل

تحقيق أهداف الشعب العراقي التي تشكل برنامج العمل الوطني

العراقي أرضية جيدة لها [illegible] اتفقت الأطراف الثلاثة على إقرار

وتنفيذ الخطوات التالية

أولاً: [illegible] اعتبار جميع المقاتلين الثائرين على الفاشية في

كردستان العراق بصرف النظر عن انتماءاتهم الحزبية والسياسية

جنوداً لجيش الثورة العراقية الديمقراطية ومعاملتهم على أساس

المساواة من حيث التسليح والتموين والأعتدة وتوفير [illegible]

مواصلة القتال.

ثانياً: [illegible] تأليف لجان [illegible] تتشكل من ممثلي الأطراف الثلاثة

في مناطق [illegible] جهود الأنصار [illegible]

العاملة كقوى متحدة ومتضامنة في النضال، وكذلك حل الخلافات والاشكالات التي تمنع روح الأخوة الكفاحية ورفع السلاح في الجبهة الواحدة .

ثالثاً : . الشروع فوراً بتأمين لجان التنسيق في المناطق الحدودية والممرات الهامة حسب ما يتفق عليه لتأمين إيصال الأسلحة والأعتدة الى المقاتلين على أرض الوطن وكذلك لإعادة الكوادر الموجودين في الخارج مع بعضهم لينضموا الى أخوتهم المناضلين في الداخل .

رابعاً : . بذل الجهود المشتركة والانفرادية المستمرة من الأطراف الثلاثة للحصول على الأسلحة المتطورة والأسلحة اللازمة لإدامة الثورة بأنواعها لتشكيل لجنة مشتركة للتفتيش عن الأسلحة ومن ثم تركيز الجهود لإمداد المقاتلين بها بالسرعة الممكنة .

خامساً : . وقف الحملات الإعلامية والكلامية وتوجيه المواقف نحو التعاون والأخوة .

سادساً : . يقوم كل طرف من الأطراف الثلاثة بإبلاغ قياداته وجماهيرها المسؤولين بمضمون هذا الاتفاق والتزامهم بتنفيذه وبذل كل الجهود اللازمة لوضع هذا الاتفاق موضع التطبيق العملي .

عن الاتحاد الوطني الكردستاني

عن الحزب الديمقراطي الكردستاني القيادة المؤقتة

عن حزب البعث العربي الاشتراكي باقر ياسين

١٩٧٧/٣/١

بيان من الحزب الديمقراطي الكردي
فى لبنان - القيادة المركزية -

ايتها الجماهير الكردية .

ايتها الجماهير اللبنانية والعربية .

تواجه الساحة اللبنانية في هذه المرحلة من تطور البلاد ، صراعا دمويا ، يتخذ اشكالا وابعادا خطيرة : انطلاقا من حادثة استشهاد المناضل المعروف سعد. مرورا بالمآسي البشرية والأنسانية التي لم يسجل التاريخ قديمه وحديثه مثيلا لها من حيث الحقد والبشاعة ، وانتهاء بما وصلت اليه اوضاع البلاد سياسيا وعسكريا على ضوء ماصدر من قياد منطقة بيروت في ١١-أذار ١٩٧٦ .

وأزاء الأصرار على جر البلاد الى أتون الحرب المتاجحة عقب كل أتفاق لوقوف أطلاق النار ، وبعد رفض رئيس الجمهورية النزول عند أرادة الاكثرية الساحقة من الهيئات النيابية والشعبية في تقديم أستقالته وأنتخاب رئيس جديد للبلاد . قادر على تحقيق اهداف الحركة الوطنية واماني الجماهير الشعبية في تطوير النظام السياسي والأجتماعي .

يهم حزبنا ان يوضح رؤياه بما يلي :

أولا : في اساس الصراع .

-ان تحدي القوى الأنعزالية تشاركها بعض رؤوس السلطة برفعها السلاح دفاعا عن اختياراتها في وجه المطالب المشروعة للطبقات الكادحة والمحرومة ، واستعمال السلاح في ضرب الأرادة الوطنية في تحديد هوية لبنان العربية ومساهمته الفعالة في قضايا الأمة العربية المصيرية كان السبب الرئيس في تفجير الأزمة اللبنانية .

ثانيا : حول الأصلاح السياسي المطلوب .

-بعد أطلاعه على برنامج الحركة الوطنية المرحلي للأصلاح السياسي الديمقراطي ، يؤيد حزبنا ماجاء فيه ، لأقتناعه بان مهمة تطوير نظام الحكم في لبنان ضرورة وطنية ملحة نظرا للمتغيرات السياسية والأجتماعية الجذرية التي أصابت المجتمع اللبناني.

وامام تزايد نمو الحركة الشعبية الأمر الذي يحتم افساح المجال امام القيادات والكوادر الناشئة في قيادة البلاد . مع مطالبتنا بان يبرز الوجه الحضاري للشعب الكردي في لبنان والأخذ بيده ، باعتباره قوة جماهيرية ضاغطة لها موقعها المميز وحساباتها السياسية المتوافقة مع نهجها التقدمي .

ولابد لنا من القول ان مسألة تجنيس المحرومين من ابناء شعبنا لم يعد السكوت عنها مقبولا . الى جانب :

"أقرار قانون خاص يتم بموجبه تعطيل الموظفين والعمال الاكراد في كافة المؤسسات الخاصة والعامة في ٢١-اذار من كل عام . واعتبار هذا اليوم عيدا رسميا" .(عيد نوروز القومي الكردي).

-تقدير كافة المبادرات والوساطات التي تمت عربية كانت ام دولية . واعتبار الوثيقة التي اعلنها رئيس الجمهورية عقب انتهاء زيارته للشقيقة سوريا مدخلا صالحا لحل الأزمة مع رفضنا للنص الوارد فيها حول تكريس طائفية الرئاسات الثلاث .

ثالثا : استقالة رئيس الجمهورية .

-مع تاييدنا لما صدر عن قيادة منطقة بيروت في مطالبتها بتنحي رئيس الدولة وانتخاب رئيس جديد . كاجراء لابد منه لأخراج البلاد من أزمتها الدامية . الا اننا نسجل قلقنا مع الحركة الوطنية حول الأسلوب الذي اتبع في الأعلان عنه ووجوب ان لاتتخطى الحركة العسكرية حدود المساهمة في جعل رئيس الجمهورية يقدم استقالته ، فلا تنزلق تحت اية ذريعة نحو تبديل نظام الحكم من نظام مدني ديمقراطي الى نظام عسكري . واننا نطالب كافة القيادات النيابية والسياسية ان تتحمل مسؤلياتها من اجل تحقيق هذه الخطوة حقنا لدماء اللبنانيين ولوضع حد لأنقسام الجيش والشعب .

رابعا : الدور الفلسطيني خلال الأزمة :

-في الوقت الذي ندين فيه كافة الممارسات الخاطئة واعمال العنف التي ذهبت ضحيتها مواطنون ابرياء ومن بينهم افراد من ابناء شعبنا الكردي .

نثمن الدور المشرف الذي وقفته منظمة التحرير الفلسطينية من الصراع الدائر وادراكها لحقيقة المخطط التامري الذي تنفذه القوة الأنعزالية والرجعية العربية خدمة للمخطط الأمبريالي الصهيوني المهدد لأمن ومصالح الأمة العربية

وشعوب المنطقة والذي مهدت له أتفاقية فصل القوات بين مصر واسرائيل في محاولاتها لتطويق الثورة الفلسطينية واضعافها وارغامها على قبول الحل الأستسلامي . اضافة الى الحلقة الثانية من المؤامرة - الأتفاقية الخيانية بين النظام الفاشي في بغداد والنظام الشاهنشاهي العميل في ايران .لأنهاء الحركة الكردية .

وننتهز الفرصة لتوجيه تحياتنا النضالية الحارة الى الثورة الفلسطينية المجيدة مؤكدين على تظامننا الكفاحي معها في نظالها العادل من اجل اقامة السلطة الوطنية على ارض فلسطين .

ايتها الجماهير الكردية المناضلة

ايتها الجماهير والمنظمات العربية المناضلة

منذ ايام مرت السنة الأولى على الأتفاقية الخيانية التي وقعها الحكم الفاشي في بغداد مع النظام الشاهنشاهي العميل في ايران .

لقد ادركت الطغمة الدكتاتورية في بغداد ان عملية انهاء الثورة الكردية عسكريا امر مستحيل تحقيقه امام تعاظم المد الثوري في صفوف الجماهير الكردية . فالتقت بحكم طبيعة تكوينها مع الأنظمة العميلة كالنظام الأيراني وتنازلت في ((اتفاقية الجزائر الخيانية)) للشاه العميل عن مصالح الأمة العربية جمعاء ومصالح الوطن العراقي مستغلة طبيعة قيادة الحركة الكردية من كونها ربطت مصير الثورة الكردية بالرجعية الأيرانية عبر وعود كاذبة من الأمبرياليين . الأعداء التقليديين للشعب الكردي ولجميع الحركات التحررية الوطنية . وقد تنازل الحكم التكريتي الدكتاتوري عن اجزاء غالية من الوطن العراقي للنظام الأيراني العميل مفرطا في سيادة الشعب العراقي على اراضيه ومياهه واسهمة في تقوية النفوذ الأمبريالي الأمريكي في المنطقة وفي تضييق الخناق على شعب عربستان ، والالتفاف على ثورة ظفار ، وتهديد جمهورية اليمن الديمقراطية الشعبية .

كما ان واقع الثورة والحزب الديمقراطي الكردستاني ايضا قد مهد للنكسة وساهم الى درجة كبيرة في مسارها . فقد سادت الروح البيروقراطية على اجهزته وانعدمت الروح الثورية والوحدة الفكرية والنقد والنقدالذاتي وهذه نتيجة منطقية لسيطرة العديد من العناصر المتفسخة والهزامية على قيادات الحزب والثورة .

ان النظام الفاشي في العراق يؤكد مرة بعد مرة ويوما تلو ألاخر استمراره وتصميمه في كبت حريات الجماهير وخنق حياتها فمن افراغ قانون الحكم الذاتي الهزيل من محتواه، الى محاولة محو الشخصية الكردية وافراغ المنطقة الكردية من سكانها وتعريبها ، خاصة في مناطق كركوك ، خانقين ، سنجار ، زمار وغيرها . كما ان الحكم الأيراني العميل يعرض ابناء شعبنا الكردي اللاجئين في ايران لأبشعانواع الأضطهاد مع تهديدهم المستمر بتسليمهم الى السلطة العراقية .

ان حزبنا اذ يجدد العهد على نفسه بمواصلة النضال من اجل تحقيق اهداف شعبنا في لبنان لرفع مستوى ، والنضال لقمع كافة السياسات العنصرية والشوفينية التي تطبق بحق شعبنا في كافة اجزاء كردستان . يؤكد على ضرورة وحدة الحركة التحررية لشعبنا الكردي ذات النهج التقدمي المتلاحم مع القوى التقدمية العربية والعالمية .

يا اعضاء ومرشحي وجماهير حزبنا

ان المسؤولية التاريخية تقع على عاتق الجميع فلنكن صفا واحدا ولنرتفع الى مستوى الأحداث متضامنين معا من اجل تحقيق اهدافنا ولنؤكد لكل اعداء شعبنا اننا اقوى من مؤامراتهم ودسائسهم ولنصعد نضالنا متضامنين مع شعبنا وحركته التحررية واقفين صفا واحدا مع الأحزاب والقوى التقدمية الكردية التي تناضل من اجل الحقوق القومية المشروعة في اجزاء كردستان وبالتعاون والتنسيق مع القوى التقدمية العربية الشقيقة مجسدين التلاحم الكفاحي بين الأمتين العربية والكردية لفضح زيف ادعاءات الحكم الفاشي في بغداد والحكم الشاهنشاهي العميل في ايران .

المجد والخلود لشهدائنا الأبرار

المجد والخلود لشهداء الحركة الوطنية اللبنانية

عاش التلاحم الكفاحي العربي والكردي

فالتسقط اتفاقية ٦ اذار الخيانية

الحزب الديمقراطي الكردي في لبنان

- القيادة المركزية -

بيروت في ١٩٧٦/٢/١٥

الامن العامه
مديرية امن محافظة السليمانيـــــــــه
//الجنائيـــه //
العدد /
التاريخ / /١/١٩٧٦

بسم الله الرحمن الرحيم
الجمهوريه العراقيـه

((سري للغايه))

الى / محافظة السليمانيه - الاداره العامه - مديرية التحرير / الجدد

الموضـــوع / تسليم عراقيين .

كـتابكـــم ٢٥ فـــــــــــــــي ١٩٧٦/١/٧ .

بتاريخ ١٩٧٦/١/١ سلمت السلطات الايرانيه الى مخفر بناره سوته الحدودي التابع لقضاء بنجوين العراقيين كل من ١- شهاب شيخ نوري صالح شغله مدقق في تنفوس نيخ السليمانيه ٢. عمر سيد علي معلم في السليمانيه /مدرسة هياس ٣. زكي اوراتعبد الغفور حسين معاون ملاحظ فني في المياه الجوفيه في السليمانيه ٤. جعفر عبد الواحد احمد مدرس في متوسطة الجمهوريه محافظة اربيل ٥. ارسلان بايز اسماعيل معاون ملاحظ في الشركه العامه للدواجن في اربيل ٦. علي محمد نادر معاون سائق مكائن في كهرباء جم جمال ٧. فريدون نادر فرج ملاحظ حقوق في بلدية الرمادي هم موضوع بحث كتاب شرطة السليمانيه المشار اليه بكتابكم اعلاه . علماً ان المذكورين صدرت بحقهم امر القبض قبل هروبهم . وان اسباب تسليم المذكورين الى السلطات العراقيه من قبل السلطات الايرانيه يعود الى انهم ادعوا بانهم دخلوا ايران لزيارة اقاربهم واعادتهم الى العراق بتاريخ ١٩٧٦/١/٨ احيلوا الـــى مديرية امن محافظة بغداد ش٦ حسب طلبها ببرقيتها ٣٤٦ في ١٩٧٦/١/٥ كونهم يعملون في تنظيمات حزب الماركسي اللينيني الكردستاني بموجب كتابنا سري للغايه ١٤٢ فـــي ١٩٧٦/١/٨ للتفضـــــل بالاطـــلاع رجـــاءً .

رائد الامن
مدير امن محافظة السليمانيـــــــه

پاشکۆی ژمارە بیست و چوار

رئاسة محكمة الثورة

(بغداد)

عدد الدعوى : ٣٢٤/ج/١٩٧٦

التاريخ : ١١/٧/١٩٧٦

قرار الحكم

تشكلت محكمة الثورة بتاريخ ١١/٧/١٩٧٦ برئاسة الحاكم السيد جار الله ايوب العلاف وعضوية العميد الحقوقي راغب فخري والمقدم الحقوقي اسامه امين واصدرت باسم الشعب القرار الآتي :-

١- الحكم على كل من انور زوراب احمد وشهاب نوري صالح وجعفر عبد الواحد احمد بالإعدام شنقاً حتى الموت وفق الفقره ٢ من المادة ١٧٥/٢٠٤ من ق ع .

٢- الحكم على كل من فريدون قادر فرج وارسلان بايز اسماعيل وزكي آزات عبد الغفور وعمر عادل حسين وعلي محمد قادر ومحمد سعيد عباس وسلام مجيد حسن مبرزو وابراهيم حسين عبد الله ودارا نوري صالح وعبد الجبار فرحان علي اكبر وعبد الله علي رشيد وسعد عبد الله شفي وخضير عبد الرحمن محمد وكمال علي محمود وعثمان احمد نصر الله وحسين رضا رضا وفاروق احمد عبد الله وانور حسن خضير وانور نوري رضا وعلي حمه مراد بالسجن لمدة ستة سنوات وفق الفقره ٢ من المادة ٢٠٤ من ق ع بدلالة الفقرة ١ من المادة ١٧٥ من ق ع على ان تحتسب لهم موقوفيتهم .

٣- مصادرة اموال المحكومين في ١ و ٢ اعلاه المنقوله وغير المنقوله ومصادرة المسدس والعتاد

٤- اعتبار جريمة المحكومين في ١ و ٢ جنايه عاديه مخله بالشرف حسب احكام قانون رد الاعتبار المرقم ٣ لسنة ١٩٦٧ المعدل .

قرارا صدر باتفاق الآراء وافهم علنياً في ١١/٧/١٩٧٦ .

المقدم الحقوقي	العميد الحقوقي	الحاكم
اسامه امين	راغب فخري	جار الله ايوب العلاف
عضو	عضو	رئيس محكمة الثورة

پاشكۆی ژماره بیست پێنج

ناضلوا من اجل الغاء احكام الاعدام الصادرة بحق المناضلين الاكراد

بتأريخ ١٢ / ٧ / ١٩٧٦ حكمت ما تسمى غدرا بـ " محكمة الثورة " في بغداد على المناضلين شهاب شيخ نوري ـ جعفر عبد الواحد ـ انور زوراب بالاعدام، كما حكمت على ٢١ مناضلا آخر بالسجن لمدد تتراوح بين ٦ اشهر و السجن المؤبد، فاضافت بذلك اعدادا اخرى الى مئات المواطنين العراقيين الذين حكمت عليهم الطغمة الفاشية بالاعدام وبالسجن . اننا في الوقت الذي ندعو فيه الرأي العام العالمي الى العمل من اجل الغاء تلك الاحكام الجائرة تحذر حكام بغداد الفاشست من مغبة تنفيذ احكام الاعدام بحق هؤلاء المناضلين و سوف يرى الذين ظلموا اي منقلب ينقلبون .

لجنة اوربا ٢١ / ٧ / ١٩٧٦

پاشکۆی ژمارە بیست و شەش

النصر للثورة العراقية الديمقراطية المندلعة في جبال كردستان العراق

الحرب الاجرامية التي تخوضها القيادة العشائرية الرجعية وزمرتها بدعم ومساندة المخطط الامبريالي الامريكي – الايراني – العراقي الشوفيني لانهاء الثورة الكردية .. الحرب القذرة العلنية الحالية في العراق على اساس في حرب الابادة ضد القومية الكردية والحركة الثورية والتقدمية العراقية ، اذ اسفرت استسلام القيادة العشائرية وتسريحها لعشرات الالوف من « البيشمركة » البواسل .. استمرارا لخطاياها القديمة » التي لم تكن في الحقيقة الا حلقات لخصها الرضوخ للمخطط الاستعماري الامريكي لحل قضايا الشرق الاوسط بالقضاء على ثورة الشعب الفلسطيني وتمرير الحلول الاستسلامية ، والاقرار بالسيطرة الاستعمارية على الخليج وثروات المنطقة الهائلة ، ونحر الثورة الشعبية في ظفار ، وفرض الوجود العسكري الايراني على الجانب العربي من الخليج .. وسياسة التحالف مع الرجعية الايرانية – بعد التنازل عن شط العرب وعربستان – ضد الحركات الثورية في العراق وايران على حساب استقلال العراق وكرامته الوطنية والمصالح الحيوية للامة العربية .

وعلى الرغم من هروب القيادة العشائرية الى ايران واعلان قادتها الكبار انتهاء مهماتهم وحل الحزب والقوات المسلحة فعلا ، ومن ثم صدور البلاغات الكاذبة من قبل الطغمة العراقية حول القضاء على « التمرد العميل » في المنطقة الكردية .. فقد استمرت حرب الابادة ضد القومية الكردية متمثلة في تهجير حوالي نصف مليون مواطن كردي من ارض الاباء والاجداد ابتداء بتهجير عشرات الالوف من اهالي المناطق الحدودية والاقضية من مناطق : سنجار ، خانقين ، كركوك ، اربيل ، شيخان ، سليفاني ، عين زالة ، سنجار ، وفي نقل الالوف من المعتقلين الاكراد الى الجنوب ، وتغيير المعالم القومية لمناطق كردستان العراق ، وشن حملات القمع والاعتقالات التي شملت المئات من المناضلين التقدميين واليساريين الاكراد .. واجراء احكام الاعدام الصادرة بحق الرواد المناضلين : شهاب الشيخ نوري ، وجعفر عبد الواحد ، وانور زوراب ، والاشغال الشاقة المؤبدة والسجن سنين عديدة بحق عشرات غيرهم من خريجي الجامعات والمدرسين والطلبة والعمال والفلاحين التقدميين سومهم الطغمة مر العذاب الجسدي والنفسي الوحشي جهداً لمسخهم فكريا ، ثم شردت العشرات من التقدميين الاخرين والجأتهم على الفرار الى الجبال يلوذون بها دفاعا عن حياتهم وكرامتهم وتخلصا من زنزاناتها الرهيبة التي تعيث بحق بالمسالخ البشرية او قبور الاحياء .. فتألفت منهم وحدات دفاعية مسلحة تمارس حقها المشروع في الحياة والنضال .

ففي منطقة بهدينان فقد المناضل المهندس النجيب : ابراهيم عزو العديد من الكوادر الفذة وعشرات المناضلين الثوريين في حملة استشهاد جماهيرية ، ومنها وحدات يقودها المناضل قاسم محمد علي الطالب الجامعي ، والمناضل عزت اسماعيل سنجاري ، وتكونت في السليمانية وحدات انصار متجولة بقيادة الطالب الجامعي المناضل نجم الدين عزيز والمناضل جمال علي بابير وغيرهم .

اما في اربيل فقد اصطدمت حملات التشريد والتهجير الجماعية بمقاومة باسلة من فلاحي ميركه سور ، ورنه ، كلاله وحدث فيها اصطدام مسلح بين وحدات الفلاحين بقيادة المناضلين : علي كو ، واحمد شي وبين قوى السلطة لمقاومة هذه الحملات الفاشية ، ثم تكهرب الجو واخذ ينذر بخطر اشتعال نيران الحرب الاهلية من جديد جراء مواصلة حرب الابادة وحملات القمع والتشريدية ، واخذ المناضلون يلبون نداء الواجب ويلتجئون الى الارياف والجبال بالعشرات فالمناضلون المعروفون : عمر مصطفى دبابة وعلي العسكري وخالد سعيد (دكتور خالد) يقودون الآن وحدات الانصار البيشمركة في محافظتي اربيل والسليمانية .. وجاء ذلك كله في غمرة استعدادات الاتحاد الوطني الكردستاني وكخطوة منها لتجميع قوى الثورة الكردية التي شتتها القيادة العشائرية وفرطت فيها على مذبح مساومتها مع الامبريالية الامريكية والرجعية الايرانية .. وفي غمرة نضاله من اجل تحقيق وتجسيد التلاحم الكفاحي العربي الكردي باعتباره السبيل الاوحد لانقاذ العراق من قيود الاستعمار الجديد ومن الفاشية ولاحياء الثورة الكردية وتطويرها والسير بها تحت قيادة جبهوية كفاحية صحيحة كي تتحقق اهداف شعبنا العراقي في الحكم الائتلافي الديمقراطي وانجاز سائر مهمات الثورة العراقية الديمقراطية بما فيها الحكم الذاتي الحقيقي لكردستان العراق .

لقد وجد الاتحاد الوطني الكردستاني .. ردا ثوريا على استسلامية القيادة العشائرية ، وتحديا جريئا للمؤامرة الاستعمارية الامريكية والشوفينية العراقية – الايرانية ، وضرورة مشروعة وضرورية على الواقع المأساوي لشعبنا .. كي يعيد الحركة القومية التحررية للشعب الكردي الى اصالتها حركة تحررية معادية للاستعمار والصهيونية والسنتو والدكتاتورية ، وذات محتوى ديمقراطي وتقدمي تقف على الدرب النضالي الجريء بجانب حركات الشعوب الشرقية عموما والحركة التحررية العربية خصوصا ، وتدعم الاخوة الكفاحية بين الكرد والعرب وسائر المواطنين في العراق .

لقد جاءت الاحداث والوقائع مؤكدة صحة خطنا النضالي – خط النضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع القوى التقدمية العراقية الاخرى ، ودقة تقديراتنا القائمة بالايمان بحول شعبنا العظيم ، وصواب تحليلاتنا لطبيعة الحركة القومية التحررية للشعب الكردي حركة تاريخية موضوعية لم يخلقها فئة يركبون امواجها الصاعدة ثم يجرون مع جزرها او احزاب ومنظمات تنادي باهداف لها ، لذلك فلا يمكن القضاء عليها من قبل الامبريالية والدول الرجعية التي تتقاسم كردستان مهما تكالبت عليها واجرمت بحقها ، ولن تستطيع او تخضع لفئة عشائريين او برجوازيين فيها ، وبالتالي فان نضالها التحرري العادل سيستمر مهما كان وزن القيادات التي تتخلى عنها وتساوم اعداءها او تهدر دماء شهدائها ، بل لن ينتهي الا بتحقيق جميع اهدافها القومية والاجتماعية الديمقراطية .

يا جماهير كردستان الابية :

انا نقف – بعد ١٤ شهرا من النضال – امامك باعتزاز لنقدم لك الحساب : فقد جددنا – كما وعدناك – تصميم مناضلي شعبنا على مواصلة النضال الثوري المنظم في صفوف الجماهير الشعبية ضمن اتحاد وطني كردستاني والسير على النهج الجماهيري الثوري في كفاحنا المشترك مع القوى القومية التقدمية العربية والقوى الثورية في العراق ضد الامبريالية والصهيونية والدكتاتورية . ولم نكتف (برفضنا القاطع للاتجاهات الانعزالية القومية والبعثية والاتكالية مع شجبنا الشديد للاساليب العشائرية في النضال الوطني ولا بوقف التعاون والتودد من الاوساط الرجعية المشبوهة) بل الحقنا بها الهزائم في الميادين الفكرية والسياسية التي تسود فيها الآن مفاهيمنا الثورية وترفرف عليها شعاراتنا التقدمية ، حتى ان فلول القيادة العشائرية قد اضطرت – ولو تكتيكيا – لرفع بعض الشعارات التقدمية كي تزايد على بعض المخدوعين بها .

وهذا انتصار فكري وسياسي كبير ولا بد من الحفاظ على هذه المكاسب وتطويرها حتى تترسخ نهائيا في صفوف الجماهير ، لو نسد بها المنافذ كلها على المناورات التي ستقوم بها حتما العناصر الرجعية واليمينية او العناصر القيادية السابقة الباقية على علاقاتها بامريكا والسنتو والصهيونية لتحريف نضال شعبنا عن نهجه الثوري الجماهيري واجهاض محتواه الديمقراطي .

لقد بعث الاتحاد الوطني الكردستاني حالة من البأس والتشاؤم التي سودت سماء الوطن وطرد الهواجس وشوشة الافكار ، وهدم الدعايات الواهية التي حاولت الجهات العسكرية ان تستر بها طبيعتها الطبقية المساومة عبر ورقة الاستسلام الاستعماري لاتفاق الخيانة المعادية للشعب الكردي لشعبنا في اذار ١٩٧٥ في الجزائر .

لقد اكد الاتحاد ان النضال الوطني هو في جوهره صراع طبقي محكوم بشيء من ضرورات التطور الاجتماعي وفق القوانين الموضوعية للتطور معتمد على قوى الجماهير الشعبية ومرتبط بها وينمو استنهاضها له وتتحكم فيه ظروف تكتيك القوى الشعبية والرجعية والاستعداد الجماهيري للنضال وقدرة الطليعة على تعبئة الجماهير وقيادتها وفق استراتيجية صائبة ، وحسب الظروف الخارجية - الايجابية او السلبية - الا عاملا مساعدا او معرقلا يأتي في الدرجة الثانوية من الاهمية ، فالشك من الاعتماد المتواصل يستهدف الآن في سوق استعمال السلاح على ارض الوطن وليس في ايديهم الا الاسلحة الخفيفة المتبقية من الثورة الكردية والتي تمكن الفلاحون من اخفائها .

وهنا حقيقة نود من واجبنا ان نعلنها وهي ان ليس هناك على ارض الوطن من يعمل لاندلاع الثورة غير وحدات الانصار التي يقودها الاتحاد الوطني الكردستاني وانصاره واما بالنسبة لاصحاب البلاغات العسكرية الصادرة في اوروبا فانا نسأل كيف يقوم الذين فروا من النضال وهم يحملون كل الاتهامات الصحيحة والهائلة للثورة المهزومة ... كيف يقومون اليوم بثورة جديدة ... او ... من انصارهم الموجودين في تركيا ... بينما هم موجودون في كرج وطهران و واشنطن !

نعم هناك في كردستان تركيا .. وتحت ستار المغامرات التركية (...) جماعة ... من الاكراد تركية وسورية هويتها عناصر معروفة ... (...) ... وهجوم هذه العناصر لمحاربة الثورة الشعبية وفصائلها وحدات الانصار التابعة للاتحاد ... الكامل لثورتها .. ففي اواسط تموز ١٩٧٦ ... في قرية (...) بكردستان تركيا استشهد فيها المناضل ... السجاري ... في البارتي وقائد احدى مفارز البيشمركة منذ مايس ١٩٧٦ في ... مع ثلاثة من رفاقه الآخرين كما ... المغرضة ... الجماهير الواعية في كردستان تركية .

ان هذه الجرائم البشعة التي ... بالخيانة الوطنية .. اشترك الجماعة التي تطلق على نفسها « القيادة المؤقتة للحزب الديمقراطي الكردستاني » ... على ... آخر ؟ فاذا سكت عن هذه الجرائم ... ولم ... سراح ... الاتحاد وتسليمه المجرمين القتلة لمحاكمتهم .. قل ... في المؤامرة الاستعمارية الجديدة ... شعبنا ... الثورة في كردستان والتي هي ... طبيعتها واهدافها وشعاراتها ، ... للعشائر والامبريالية والصهيونية ، وبالتالي ... الادوار الحقيقية التي ... الاستعمار والحكم الفردي الفاشي ... على الذين يدبرون المكائد ضد حرب الانصار الشعبية المعلنة في كردستان العراق .

ان الاتحاد الوطني الكردستاني الحريص على احباط المؤامرات الاستعمارية ... الحرب ... دماء شهداء ... ولن ... مع ... البيشمركة ... الذين ... الفاشي ... بعد ما ... ايران ... العسكري ... الى عناصر ... العناصر ... باصحاب البلاغات ... على ... يجري في ارض الوطن ... الاعتداءات التآمرية على الحكم الفاشي في بغداد .

يا جماهير شعبنا العراقي :

ان الاتحاد الوطني الكردستاني اذ يتشرف ... اندلاع حرب الانصار الشعبية في كردستان ، يؤكد لكم من جديد ... بالحقيقة التاريخية التي طالما ... التيار ... الكردستاني . حقيقة ان تحرير الشعب الكردي من ... الاستعمارية والاضطهاد القومي والاستقلال ... دون الاستناد الى الحركة الجماهيرية الثورية المتحمسة مع نضال الجماهير الشعبية العربية في جبهة وطنية متحدة ضد الاستعمار والصهيونية والدكتاتورية ، لذلك فهو ... هذه النضالات المسلحة التي ... ثورة الحرب للاكراد وسائر المواطنين ، في طبيعتها وفي اهدافها وشعاراتها . ... الاطراف ... في التجمع الوطني العراقي والقوى الثورية ... في الاسهام الحقيقي الفعال ... بالاشتراك فيها وتوسيع ... العراق كله ... قيادة ثورية مشتركة لها ... القوى الثورية ... حقيقية ... ثورتنا العراقية الديمقراطية الى الانتصار على الامبريالية والفاشية .

اما ... الثورة الكردية ... على ... للامبريالية ... معا وعلى ... بالوحدة النضالية . لذلك ... حربنا ... حرب كردية بل ستكون حرب الشعب العراقي ضد الامبريالية والفاشية ولن ... الا على ... شعبنا العراقي ... حركة التحرر العربية ... الثورة ... الرئيسية لشعبنا العراقي . وسنناضل حتى تنجز الثورة العراقية مهامها ... ولن نسمح ... العربية الكردية ...

للنصر الثورة العراقية الديمقراطية والسحق الفاشية المجرمة

الهيئة المؤسسة للاتحاد الوطني الكردستاني

اواسط ايلول ١٩٧٦

بعد التبليغ بتنفيذ
حكم الإعدام
بثلاث ساعات

كوردستان يان نەمان

الاستاذ المناضل جلال الطالباني المحترم

تحية ثورية :

في الوقت الذي أفدي فيه بروحي من أجل قضية شعبي وفي سبيل أهداف الكومەلە أرجو أن أمنح فيها شرف العضوية وأن يقام حفل تأبيني لذكرانا بعد نجاح الثورة في كوردستان العراق والاهتمام بعوائلنا وتنفيذ حكم الموت بالخونة الذين تسببوا في إلقاء القبض علينا ، وإن ما أدونه ليس مقابل إعدامي فإن فدائي بروحي من أجل قضية شعبي إنما هو عن إيمان بالمبادئ السامية التي نناضل من أجلها .

عشتم وعاشت الكومەلە ودمتم للنضال .

المخلص

عبدالرحمن حسن حسين السنجاري
في سجن نينوى المركزي
ردهة الإعدام
٢٠ / ٣ / ١٩٧٣

پاشکۆی ژمارە بیست و هەشت

ئاماری چالاکی پێشمەرگەی مەفرەزە سەرەتاییەکانی (ی.ن.ك)لەشەش مانگی دووەمی ساڵی١٩٧٦ دا*

	حوزەیران	تەمموز	ئاب	ئەیلول	تشرینی یەکەم	تشرینی دووەم	کانونی یەکەم	سەرجەم	تێبینی
چالاکی	١	–	١١	١	٣	١١	١٨	٤٥	٢٢ چالاکی پێشمەرگە خۆی کردویەتی
کوژراوی دوژمن	–	–	٢	١	٣	٩٠	٣٥٥	٤٥١	
بریندراوی دوژمن	–	–	٢	٤	١	٦١	١٤٠	٢٠٨	
پێشمەرگەی شەهید	–	٢١	٣	–	٣	٤	٢	٣٣	٢٢ پێشمەرگە بەدەستی قیادەی موەقەتەی پارتی شەهید کراون
پێشمەرگەی دیل	٨	٢١	–	–	٣	٤	–	٣٥	
هاووڵاتی شەهید	–	–	–	–	–	٨	٩	١٧	
دەسکەوت/ کلاشنکۆف	–	–	–	–	–	٧٦	٨٠	١٥٦	
دەسکەوت/ رەشاش	–	–	–	–	–	٤	٥	٩	
دەسکەوت/ بێتەل	–	–	–	–	–	١	٩	١٠	
دەسکەوت/ گوللەی هاوەن	–	–	–	–	–	٢	٥	٧	
دەسکەوت/ سیمینۆف	–	–	–	–	–	–	٣	٣	
دەسکەوت/ قەنەس	–	–	–	–	–	–	١	١	
دەسکەوت/ ئارپیجی	–	–	–	–	–	–	١	١	
دەسکەوت/ هاوەن	–	–	–	–	–	–	١	١	

* لە ئەرشیفی کاك ئازاد خانەقینییەوە

بۆ ئەم خشتەیە سود لە هەواڵنامەی شۆڕشی گەلی کوردستان ،ساڵی١٩٧٨ وەرگیراوە

پاشکۆی ژمارە بیست و نۆ

بەرنامە

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان خەبات ئەکات بۆ:

یەکەم - عیراقی دیموکرات

أ. ڕزگار کردنی عیراق لە کۆت و زنجیر و پەیوەندییەکانی کۆلۆنیالیزمی نوێ و لە ڕژێمی دیکتاتۆری دوژمن بە گەل و هێنانە سەر کاری حکومەتێکی دیموکراتی ئیئتیلافی لە نوێنەرانی پارتییە سیاسییە پێشکەوتووەکان و چینەکانی گەل و نەتەوە سەرەکی و بچووکەکانی عیراق، تا وڵات لە ماوەیەکی کورت دا بگوێزێتەوە ژیانێکی ئاسایی دیموکرات، کە هەمو سەربەستییە دیموکراتییەکان بۆ گەل دابین بکا: سەربەستیی هەڵبژاردن، نوسین، فەرهەنگ، دامەزراندنی پارتی، نەقابە، کۆمەڵانی جوتیاران، ڕێکخراوە دیموکراتییەکانی لاوان، قوتابیان، مامۆستایان، ئافرەتان، مافی کۆبونەوە، خۆپیشاندان و مانگرتن.

ب. پێکهێنانی ئەنجومەنێکی نیشتمانی لە ڕێگەی هەڵبژاردنی ئازاد و ڕاستەوخۆ و نهێنییەوە لە لایەن کۆمەڵانی خەڵکی عیراقەوە، بۆ دانانی دەستووری وڵات و دارشتنی بناغەی حوکمی دیموکراتی و سەلماندنی ئۆتۆنۆمی.

ج. بەشدار بونی کورد و نەتەوە بچووکەکان لە ئۆرگانە ناوەندییەکان دا بە پێی ژمارەیان.

د. گەڕاندنەوەی دانیشتوانی ئەسڵیی ئەو ناوچانەی لە شوێنەکانی خۆیان بە زۆر دەرکراون.

هـ. بەرەڵلا کردنی هەمو گیراوە سیاسییەکان و گێڕانەوەیان لە گەڵ هەمو ئەوانەی لە سەر بیروباوەڕی پێشکەوتووانە لە کار دەرکراون بۆ سەر کار و فەرمانەکانی خۆیان.

و. لابردنی هەمو ئەو یاسایانەی بە گیانی فاشیستی و بیروباوەڕی کۆنەپەرستانە دانراون، وە هەڵوەشاندنەوەی هەمو ئەو ڕێککەوتنە ناودەوڵەتی یانەی کە بە پێچەوانەی ئازادیی گەلەوە کراون.

ز. هەڵبژاردنی شارەوانییەکان و دەزگاکانی بەڕێوە بردن، ڕاستەوخۆ لە لایەن هاووڵاتییانەوە.

دووەم - کوردستانی ئۆتۆنۆم

أ. پێکهێنانی هەرێمی کوردستانی ئۆتۆنۆم لە ناوچەکانی: شەنگار، زمار، سمێل، دهۆک، شێخان، تلکێف، بەعشیقە، لیواکانی هەولێر، کەرکوک، سلێمانی و، قەزاکانی خانەقین و مەندەلی.

ب. دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی جگە لە کاروباری پاراستنی وڵات، پەیوەندییەکانی دەرەوە، دارایی گشتی کە بە دەس دەزگای ناوەندییەوە ئەبن، هەمو دەسەڵاتێکی تری ئەبێ.

ج. دەزگای ئۆتۆنۆمی ئازادییە دیموکراتییەکان بۆ گەل دابین ئەکات.

د. دانیشتوانی کوردستان، لە ١٨ ساڵییەوە بەرەو ژوور، بە ڕێگەیەکی ئازاد و نهێنی و ڕاستەوخۆ ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان هەڵ ئەبژێرن.

هـ. ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان دەزگایەکی بەڕێوە بردن بۆ هەڵسوڕاندنی کاروباری هەرێمی ئۆتۆنۆمی کوردستان هەڵئەبژێرێ و، باوەڕی ئەداتی یا لی ...

ئەسپێنێتەوە.

و. هێزەکانی پۆلیس، ئەمن، پاسەوانی سنوور و پێشمەرگە، ئەبەسترێن بە دەزگای بەڕێوەبردنی ئوتونومییەوە.

ز. بودجەی ئوتونومی پێک دێ لە باجە ناوچەییان و دەرامەتی پرۆژەکانی ئابووری تایبەتی هەرێمەکە و ئەو بەشەی بودجەی گشتیی عیراق کە بە پێی ژمارەی دانیشتوانی هەرێمی ئوتونومی لە چاو هی هەموو عیراق دا دیاری ئەکرێت.

ح. تەئمین کردنی ژیانی خێزانی شەهید و پەککەوتو و لێقەوماوانی شۆڕشی کوردستان و پاراستنی مافەکانی ئەوان و هەموو ئەوانەی بەشداری شۆڕش ئەبن و زەرەریان لێ ئەکەوێ.

ط. هەموو کوردێکی نیشتمانپەروەر بۆی هەیە بێتە هەرێمی ئوتونومی کوردستانەوە و کار بکات.

سێ یەم – مافی ئاسووری، تورکومان و کلدان

أ. بۆ ئەوەی لە ناو چوارچێوەی کوردستانی ئوتونوم دا سەربەستیی بە کار هێنان و گەشە پێدانی مافی نەتەوەیی و فەرهەنگیی ئاسووری، تورکومان، کلدان تەئمین بکرێ، بە پێی ژمارەیان لە چاو دانیشتوانی هەرێمەکەدا نوێنەریان ئەبێ لە ئەنجومەنی نیشتمانی و دەزگای بەڕێوەبردنی کوردستان دا.

ب. لەو شوێنانەدا کە زۆرایەتیی دانیشتوانن مافی دامەزراندنی دەزگای تایبەتی خۆبەڕێوەبردنیان هەیە.

ج. هەموو ئەوانەی دەربەدەر کراون مافی گەڕانەوەیان هەیە بۆ هەرێمی کوردستان.

چوارەم – گەشەپێدانی لادێ

أ. چاکردنی بنەڕەتیی کشتوکاڵ بە پشت بەستن بە جەماوەری جوتیاران بە جۆرێکی ئەوتۆ کە ڕەگوڕیشەی پەیوەندیی دەرەبەگی و خێڵەکییەکان دەربهێنێ و ئەرز و ئازادی بۆ جوتیاران تەئمین بکا و ببێتە هۆی خەملین و گەشەکردنی لادێ و ژیانی لادێیەکان و ماکینەوی کردنی کشتوکاڵ و پرۆژەکانی ئاوەدان.

ب. دامەزراندنی ئاوایی کشتوکاڵی، ئاژەڵی، پیشەسازی بۆ دروستکردنی مەڵبەندی ئاوەدان و عەسریی ژیان بە کۆکردنەوەی چەند گوندێکی بچووک، وە یان دانیشتوانی ناوچەیەک لە دەوری پرۆژەیەکی سەرەکی.

ج. باشکردنی ژیانی شوان و گاوان و خاوەن ئاژەڵەکان و پاراستن و پەروەردە کردن و گەشەپێدانی ئاژەڵ و وڵسات و دیاریکردنی شوێنی کۆکردنەوە و لەوەڕاندنیان، چاکردنی

چونایەتی و زۆرکردنیان، وە دامەزراندنی پیشەسازیی ئاژەڵی و پەرەپێدانی خزمەتی بەیتاڵی.

د. دانانی پلانێکی درێژخایەن بۆ بنبڕ کردنەوەی گوند و شارۆچکەکانی کوردستان بە شێوەیەکی وا کە لە گەڵ پێویستییەکانی ژیانی مرۆڤی ئەم سەردەمە و تەئمین کردنی خانوو و بەرە بۆ هەموو کەس و جوانی سروشت و ئاووهەوای کوردستان بگرێتی.

هـ. بەستنی گوند و شارەکانی کوردستان بە یەکترییەوە لە ڕێگەی دروستکردنی توری ڕێگاوبانی ئاسن و ئاسفالت و ڕێگەی هەواییەوە.

پێنجەم – بە دەسهێنان و چەسپاندن و گەشەپێدانی سەربەخۆیی ئابووریی نیشتمانی

أ. بە تەواوی ڕزگـار کـردنی سـامـانی پەترۆڵی عـێراق لە چنگ کـۆمـپـانیـا ئیمپریالیستییەکان بە هەڵهێنجان و پاڵاوتن و گواستنەوە و فرۆشتنەوە، دامەزراندنی پیشەسازی پیترۆ – کیمیاوی و، پەیڕەوی کردنی سیاسەتێکی نیشتمانیی دروست لە هەڵهێنجان و فرۆشتنی پەترۆڵ دا کە بە تەواوی بگونجێ لە گەڵ ـە ـشـ ـی درێژخایەنی گەشەپێدانی ئابووری و کۆمەڵایەتی و فەرهەنگی دا.

ب. نەتەوەیی کردنی بازرگانیی دەرەوە و چاودێری کردنی بازرگانی ناوەوەی وڵات و گەشەپێدانی دەزگاکانی بەشی گشتی.

ج. گەشەپێدان و فراوانکردنی بەشی گشتی لە پیشەسازی و دروستکردن و بازرگانی و بانقەکانا لە گەڵ هاندانی بەشی تایبەتی لە پیشەسازی و پرۆژە بەرهەم هێنەکان دا.

د. دانانی پلانێکی درێژخایەن بۆ پیشەساز کـردنی کـوردستان لە ڕێگەی دامەزراندنی پیشەسازیی کشتوکاڵی و ئاژەڵی و پەرەپێدانی پیشەسازی پەترۆڵی و پیترۆ – کیمیاوی و بەهرەوەرگرتن لەو مەعدەنانەی هەن بۆ دامەزراندنی پیشەسازی قورس ئەوانەی بۆ گەشەپێدانی وڵات پێویستن.

هـ. دامەزراندنی ئیستگای بەرهەم هێنانی وزەی کارەبا لە گۆمی ئەستێلە دەستکرد و تاڤگە سروشتییەکان دا بۆ کارەبایی کردنی سەرانسەری وڵات.

شەشەم – پەیوەندیی نیشتمانی و نەتەوەیی و جیهانی.

بۆ سەرکەوتنی بزوتنەوەی شۆڕشگێرانەی کوردستان لە داڕشتنی پەیوەندییە نیشتمانیی و نەتەوەیی و جیهانییەکان دا ی ن ک بە ڕەچاو کردنی سەربەخۆبوون، دەس وەر نەدانە کاروباری یەکتری، گۆڕینەوەی بیروڕا، ئاڵوگۆڕی یارمەتی و ئاڵیکاری، خەبات ئەکات بۆ:

أ. پێکهێنانی یەکگرتنی ریزەکانی گەلی کوردستانی عێراق، یەکگرتنی کرێکاران و جوتیاران، بورجوازیی پچوک و بورجوازیی نیشتمانیی پێشکەوتو، یەکگرتنی تاقم و پیلە پێشکەوتوە جیاجیاکان لە یەکیتییەکی نیشتمانیی پێشکەوتوی دژ بە ئیمپریالیزم و کونەپەرستی، دژی دەربەدەر کردنی کورد و بە عەرەب کردنی کوردستان، بو بەدیهێنانی ئامانجەکانی شورشی نیشتمانیی دیموکرات.

ب. پێکهێنانی بەرەی یەکگرتوی هەمو پارتی و رێکخراو و تاقم و کەسیج پێشکەوتو و دیموکرات و مارکسیە لینینیەکانی عێراق لە پێناوی روخاندنی حوکمی فاشیستی و هێنانە سەر کاری حکومەتێکی دیموکراتی نیشتیمانی، کە دیموکراسی بو عێراق و ئوتونومی بو کوردستان جێبەجێ بکات.

ج. پێکهێنانی هاوکاری پتەو لە گەل بەشەکانی تری بزوتنەوەی رزگاریخوازی نەتەوەی کورد لە سەرانسەری کوردستان دا لە پێناوی بەدەسهێنانی مافی چارەنوسی دا.

د. پێکەوە گری دانی خەباتی رزگاریخوازانەی خەلکی کوردستان و بزوتنەوەی رزگاریخواز و شورشگێرانەی عەرەب، فارس، تورک، ئازەری، بلوچ و گەلەکانی تر بو شکاندن و دەرکردنی ئیمپریالیزم و زایونیزم و روخاندنی حوکمی چینە کونەپەرستەکانی ناوچەکە، تەواو کردنی سەربەخویی نیشتمانیی سیاسی و ئابوری، وە گەشە پێدانی دیموکراسی لە روژهەلات دا.

هـ. پێکەوە گری داتی بزوتنەوەی خەلکی کوردستان لە گەل بزوتنەوەی رزگاریخوازانەی گەلانی دنیای سێیەم، بزوتنەوەی شورشگێرانەی چینی کرێکاری ولاتانی سەرمایەدار و دەولەتە سوشیالیستەکان دا.

حەوتەم ـ گەشەکردنی کومەلایەتی

أ. ئافرەت

١. رزگار کردنی ئافرەت لە کوت و زنجیرەکانی کونەپەرستیی سەدەکانی ناوەراست و تەئمین کردنی مافی سیاسی، ئابوری و کومەلایەتی یان و یەکسانی تەواو و هاوبەشی یان لە گەل پیاودا، وە دانانی یاسای ئەوتو کە مافەکانی ئافرەت لە کارکردن، خوێندن، شوکردن، جیابونەوە و میرات دا بپارێزێ.

٢. داپێنکردنی سەرپەستیی دیموکراتی بو بە هێزکردنی بزوتنەوەی ئافرەتان و خستنە گەریان بو گەشەپێدانی کومەلایەتی و سیاسی و ئابوری ولات.

٣. پاراستنی مافی دایک و منال، تەئمینکردنی بە خێو کردنیان و چاودێریکردنی دایکە کارکەرەکان.

٤. تەئمینکردنی کار، یا موچەی بێکاری بۆ هەموو هاووڵاتییەکی ژن و پیاو، وە تەئمینکردنی موچەی خانەنشینی و بە ساڵا چوون و پەک کەوتنیان.

ب. کرێکار

١. پاراستنی مافی کرێکارانی شار و لادێ، برینەوەی موچەیەکی گونجاو لە گەڵ چونایەتی کارەکەیان کە لایەنی کەمی ژیانێکی ئاسودەیان بۆ تەئمین بکات.

٢. دیاریکردنی ماوەی کارکردنی رۆژانە بە ٧ سەعات

٣. تەئمینکردنی مافی دامەزراندنی نەقابە و جوش دانی بزوتنەوەی کرێکاران تا دەوری مێژویی خۆی ببینێت لە ژیانی سیاسی، کومەلایەتی و ئابوری وڵات دا.

٤. تەئمینکردنی مافی مانگرتن و خۆپیشاندان.

٥. چاک کردنی شەرتەکانی کارکردن و پاراستنی کرێکاران لە نەخوشی و مەترسییەکانی کار.

ج. تەندروستی

١. زیادکردنی تیمارخانە و نەخوشخانە و دابەشکردنی دکتور و برینپێچ بە سەر ناوچەکان دا، بە پێ ی پێویستی ناوچەکان و ژمارەی دانیشتوانیان.

٢. پاراستنی تەندروستی گەل بە تەئمینکردنی تیماری خورایی و لە ناوبردنی نەخوشییە بلاوەکان.

٣. کردنەوەی خوێندنگا و کولیجی پزیشکی بۆ ئامادەکردنی کادری پێویست.

٤. بایەخدان بە هاوینەهەوار و شوێنەکانی حەسانەوە بۆ کومەلانی خەلک.

٥. پاراستنی پاک و خاوێنی مەلبەندی ژیان.

هەشتەم - گەشەپێدانی خوێندن و پەروەردە

أ. بە زۆرکردنی خوێندن لە پلەی سەرەتایی دا و ئامادەکردنی ئەو سەرچاوەی پێویستانە بۆ ئەوەی هەمو منالێک بتوانێت لە کاتی خۆی دا بچێتە خوێندنگا.

ب. بە کوردی کردنی خوێندن لە هەمو پلەکان دا لە هەرێمی کوردستان و پاراستنی مافی نەتەوە بچوکەکان (ئاسوری، تورکومان، کلدان...) لە خوێندن دا بە زمانی خۆیان.

ج. کردنەوەی خوێندنگای پێگەیاندنی ماموستایان لە ناوچە جیاجیاکانی کوردستان دا.

د. فراوان کردن و گەشەپێدانی زانستگای سلیمانی وەکو زانستگایەکی تایبەتی هەرێمی کوردستان و بەستنەوەی بە دەزگاکانی ئوتونومییەوە و بایەخدانێکی تایبەتی بە

زمان و ئەدەب و مێژو و فەرهەنگی کورد تیای دا.

هـ. خوێندنی زمان، ئەدەب و مێژوی عەرەب لە هەمو پلەکانی خوێندنی هەرێمی کوردستان دا، وە هەروەها خوێندنی زمان و ئەدەب و مێژوی کورد لە خوێندنگاکانی ناوچەکانی تری عێراق لە پێناوی بەهێزکردنی گیانی برایەتی لە نێوان هەردو نەتەوەی کورد و عەرەب دا.

و. پاک کردنەوەی بابەتەکانی خوێندن لە بیروباوەڕی شوڤێنی و کۆنەپەرستی و ناراست و پەروەردە کردنی لاوانی بە گیانی پێشکەوتنخوازی و برایەتی گەلان و دوژمنایەتی ئیمپریالیزم ، زایۆنیزم و کۆنەپەرستی.

ز. دامەزراندنی ئاکادیمی زانستی کوردی لە کوردستان، لە کەسانی زانا و شارەزای نیشتمانپەروەر بۆ سەرپەرشتی کردنی نوسینەوەی مێژوی زمان و ئەدەب و بزوتنەوەی رزگاریخوازانەی خەلکی کوردستان و ساغ کردنەوە و چەسپاندنی زاراوە زانستیەکان بە کوردی و دانانی شێوەیەکی یەکگرتو بۆ نوسینی زمانی کوردی.

ح. گەشەپێدانی یەکێتی نوسەرانی کورد و کۆمەلی روشنبیرانی کورد و گواستنەوەی بارەگاکانیان بۆ پایتەختی هەرێمی ئۆتونومی و تەئمینکردنی سەربەستی بیرکردنەوە و نوسین و هەلبژاردنیان.

ط. دانانی ئیستگای رادیو و تەلەفزیونی کوردستان لە ژێر چاودێری دەزگاکانی ئۆتونومی دا.

ی. بایەخدان بە سامانی نەتەوەیی هونەری و ئەدەبی و ژیاندنەوە و گەشەپێدانی لا پێشکەوتوەکەی فولکلور و هونەری گەل.

ک. بایەخدان بە هونەری موسیقا و گۆرانی و وەرزش، وە گەشە پێدانیان بۆ خزمەتی گەل.

ل. دامەزراندنی دەزگای نوێ ی ئەوتۆی چاپەمەنی لە کوردستان دا کە بتوانێت پێویستیەکانی هەرێمەکە پر بکاتەوە لە روی چاپ و بلاو کردنەوە بە زمانەکانی کوردی و ئاسوری و تورکومانی.

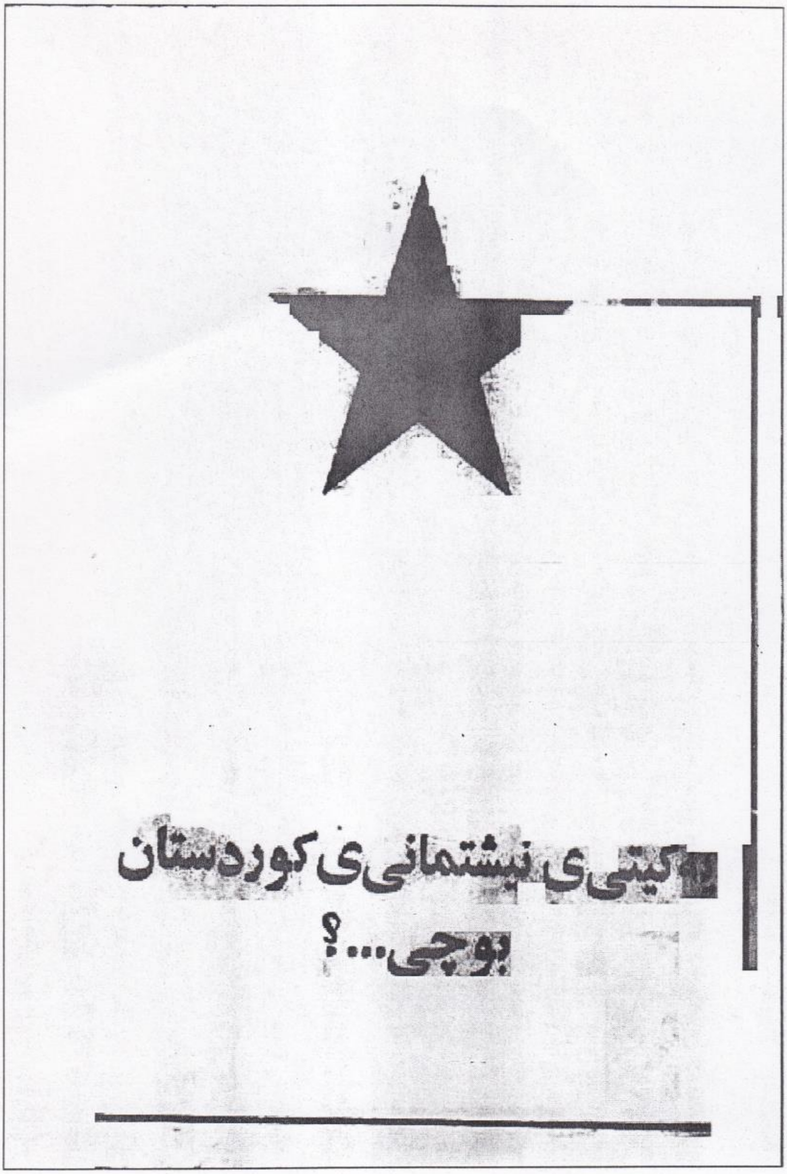

یەكیتی ی نیشتمانی ی كوردستان
بوچی...؟

پاشکۆی ژمارە سی و یەك

حەدنی جەماوەری شۆڕشگێڕانەی پێکەوە گیری سراو بەگشتی هێزە پێشکەوتن خوازەکانی عیراقدا لە سەرەبەری تێکۆشانی یەکگرتوودا ، رێگەی ئێمەیە بۆ رزگار کردنی عیراق لە دیکتاتۆریەت و هێنانە کایەی رژێمێکی دیموکراتی ئینقیلابی .

عیراقیکو دیموکرات و کوردستانیکو ئوتونوم

ڕیبازی نوێ

[illegible]

[illegible]

سەروتار

ڕێبازی نوێ وەك دەسرەوا نووسی بەگیتر نیشتمانی کوردستانە ، بە رەسمی شیرینی کوردی بۆ جەماهیری گەل بڵاو ئەبێتەوە . بە نیازی بەشداری روونکردنەوەی ڕێگەی خەباتی شۆڕشگێڕانەی جەماوەر لە پێناوی دیموکراسی بۆ عیراق و ئوتونومی بۆ کوردستاندا .

ڕێبازی نوێ ، بە شەحلی ڕێبازێکی نوێیە کە بزوتنەوەی رزگاری نیشتمانی و دیموکراسی خەڵکی کوردستان گرتوویەتە بەر . لە بەشێکی بزوتنەوەکانی ئازادی و رزگاری و دیموکراسی گەلانی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست و ... [illegible] کە لەبەر ئیستیکیا دوژمنی خوێنخۆری گەلەکەمان کە ئیمپریالیزم و چەپە موتکدار و ... کۆسرادوری و بیروکراتەکانی گەلانی دەسەڵاتداری و ... بۆرژوازی ... بە بێگانەی کوردستان . بۆ خەڵك ... تەکوێکی و ... هاوپەیمانەکانمان ... لە کرێکار و جوتیار و رەنجدەرانی ئەو خوێندەوارانی شۆڕشگێڕ و پێشکەوتوی گەلانی هارنیشتمانیمان . هەر وەك لەبەر ئیستیکیا هێزی سەرەکی شۆڕشەکەمان کە جوتیاران و هێزی پێشڕەو کە چینی کرێکار و هێزە دروست و سوێندخوردەکان کە خوێندەوارانی شۆڕشگێڕ و بۆرژوازی بچوك و سەرمایەداری نیشتمانپەروەرە ئەخرێتە روو تاکو خەباتمان ئاراستەی راپەڕاندن و هوشیارکردنەوە و رێکخستن و ... گرەمیان بکەین بە سەر ئەم ڕێبازە نوێیەدا کە بە خوێنی گەشی شەهیدەکانمان ... داڕێژراوە .

ڕێبازی نوێمان ڕێبازی خەباتی شۆڕشگێڕانەی جەماوەری گەلەکەمانە پشت بەستوو بە هێزی زۆر و زەبەندەی گەلەکەمان و ملی لە هاوخەباتی لەگەڵ هێز و پارتی و تاقمە پێشکەوتووەکانی تری عیراق کە پێویستە لە سەرەبەکی نیشتمانی یەکگرتوودا هەموویان کۆبکرێنەوە . تاکو خەباتی شۆڕشگێڕانەی گەلی عیراق بە کورد و عەرەب و کەمینە نەتەوایەتییەکانەوە رابەری بکات دژی دیکتاتۆریەتی فاشیستەکانی بەعس و بۆ هێنانە سەرکاری حوکمێکی ئینقیلابی دیموکرات کە دەستەبەری سەربەستییە دیموکراتییەکان بێت بۆ گەلی عیراق و ئوتونومی راستەقینە بۆ کوردستانی عیراق .

ڕێبازی نوێمان ڕێبازی خەباتی بێ ... دژی ئیمپریالیزم و سەهیونیەت و دیکتاتۆریەت و کۆنە پەرستی ... و بێگانە . ڕێبازی هاوکاریە لەگەڵ هێزە پێشکەوتووەکانی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست کە کوردستان ... و ... شۆڕشگێڕانەی پێشکەوتن ... بەشێکی ... هەموولایەك .

ڕێبازی نوێ ، ڕێبازی برایەتی و یەکێتی تێکۆشانی کورد و عەرەب و هەموو هاو نیشتمانییەکانی عیراقە . ڕێبازی بە گژدا چوونی شۆڤێنیزم و تەنگ بینی نەتەوایەتییە . ڕێبازی ... و جیاوازی ... ڕێبازی پەروەردەکردنی جەماوەری گەلە بە ... و هەستی نیشتمانی و کۆمەڵایەتی کە بە ... و لەبەر ... ، و ... و جەماوەری گەلی عەرەب بە ئیمپریالیزم و ... ئاشتی و ... رۆژهەڵاتی ناوەڕاست بە گشتی .

ڕێبازی نوێ ، ڕێبازی شۆڕشی نوێی گەلە کە بە شێوەکانی کوردستانەوە ملبەستەکەی بەرز ئەبێتەوە تا ئەشکەوتەکانی هەموو عیراق دائەگرێت و چیاکانی دەشت و دۆڵەکانی هەوارو و ناوەراستی عیراقیش ئەگرێتەوە و ئەشبەری خوێنڕێژی پێ ڕیشە بەتاڵ ئەکرێ .

ئەم شۆڕشەی کە نوێیە شۆڕشێکی دیموکراتی نوێیە بەشێك لە شۆڕشی سوشیالیستی جیهانی و بە هەموو ئامانجەکانی بە شێوەیەکی رادیکالی ئەوانیش و ... قوناغی سوشیالیزم لە ... ئەبێت . ڕێبازی نوێمان ، ڕێبازی شۆڕشی دیموکراتی نوێیە لە سەراسەری عیراقدا ... لە کوردستان بێ .

ڕێبازی نوێ ، ڕێبازی روونکردنەوەی راستییەکی مێژووییە کە ... هەموو ... خوێندنەوەکانی خۆشمان ... . ئەم راستییەی ... بە بوونی پارتی پێشڕەو و راستەقینە و یەکێتی نیشتمانی و هێزی پێشمەرگەی گەل و هاوخەباتی لەگەڵ هێزە پێشکەوتووەکانی گەلی عەرەب و هاوخەباتی لەگەڵ ... تری ... لە کوردستاندا ... گەلەکەمان ... و ... کورد و ... کوردستان رزگار ... لە سەرەتای ... هەنگاوێکی راستەقینە لە خوازیاری کۆمارێکی دیموکراتی عیراقیدا پێ ... .

ڕێبازی نوێ ، ڕێبازە ... گەلانی رزگار و ئازادی دنیایە کە لە ... بە شێوەی ... و ... هیچ ... چونکە هەر ... کە ... ڕاستیان ... لە شۆڕشدا سەر ئەکەوێ .

ڕێبازی نوێ ، ڕێبازی ... سەرکەوتنی ... جەماوەری گەل ... پڕ لە ... و ... ڕێبازی ... و ... دەستەبەرکردنی ... و ... ئیمپریالیزمی ئەمریکا ... ئەکەین ... شۆڕشگێڕانەی ... ، ... و ... بە ... سەرکەوتن ... و ... ڕزگاربوونی ... بێ ... .

بۆ پێشەوە ... خەباتی شۆڕشگێڕانەی جەماوەری ... هێزە پێشکەوتووەکانی تری عیراق ... دیموکراسی بۆ عیراق و ئوتونومی بۆ کوردستان ... ڕێبازی نوێ ... ڕێبازی سەروەری و سەرکەوتن .

چیای لالش بە شۆڤینیەکان ناگوێزرێتەوە

★ ئیمپریالیزمی فەرەنسی کە جەزائیری داگیر کرد ، هەر بە ئاوا ... جەزائیر و ... گەلەکەیەوە ... بۆ ... فەرەنسی ... و جەزائیر بەشێکی لە جیانەبوەوەی ئەمانتوی فەرەنسایە ، چەند ملیۆن فەرەنسییەکیشیان ناردە ئەوێ و خانووبەرەی هەوار و کێڵگە و ... و دوکان و بازاڕیان دروست کرد ...

بەڵام ... جەزائیر ئیمپریالیزمی فەرەنسی دەرکرد ، هەموو میراتەکانی فەرەنسییەکان بۆ گەلی جەزائیر بەجێ مان .

★ ئیمپریالیزمی ئیتالیش کە لیبیای داگیر کرد ، ئەویش هەمان دەستوور ... هەزار ئیتالی ناردە ئەوێ ، خانووبەرەی هەوار و کێڵگە و باخی ڕازاوە و ڕیزە دوکانی قەشەنگیان بنیات نا ... بەڵام کە ئیمپریالیزمی ئیتالی ناچار بوو دەس لە لیبیا هەڵ بگرێت و شۆڕش لەوێ سەرکەوت ، میراتە بە کەڵکەکانی ئیتالییەکانیش بۆ گەلی لیبیا بەجێ مان ...

ئەمە دوو نموونە بوون لە جیهانی عەرەبدا . لە ئەنگولاش ... هەمان ... دووبارە ئەبێتەوە .

★ سەیر ئەوەیە کاربەدەستە شۆڤینییەکانی بەغدا ، تازە گەڕەکیانە ئەزموونەی ژێرکەوتووی ئیمپریالیزمی فەرەنسی و ئیتالی و پورتوگالی ... بکەنەوە و ئەوەی ... بە ... هەموویەکانی ... ئەمان لە کوردستان ... ئەکەن .

چی ... و کوردستان ... چیای لالش و ... و پیرەمەگروون و ... و ... ... بە شۆڤینیەکان ناگوێزرێتەوە . ئێمەی خەڵکی کوردستان ... هەموو ... و ... ، ئەمڕۆ لە ... شۆڕشدا ... ئەکەین . سبەینێ بە میرات بۆ ... بەجێ ئەهێڵن .

***

ڕیکەوتنی صەدام و شا لە جەزائیر

- ١ -

مەتەڵەی کورد و نیشتمانەکەی ، کە بە پێی فاکتەر و بەرژەوەندە سیاسی و ستراتیجی و ئابوری - پەڕوولەکانی ئیمپریالیزمی جیهانی و کۆنەپەرستانی ناوچەکە دابەش کراوە ، مێژوویەکی سی وچەند سەد ساڵە درێژی هەیە لە پێناوی بە دەستهێنانی مافەکانیا لە سەر هەموو لایەنەوە ... بەڵام شەڕەی سەرەخۆ ڕاگەیاندنی شا ... بزووتنەوەی کوردایەتی ... وێنە

- بزووتنەوەکانی شێخ مەحموود ، جارێک حوکمداری ، مەلیکایەتی ، جارێک تر ...

[illegible]

...ی ها و چارەنوسی نەتەوەی کورد

و کێشەدا بون · گەرمەوەی سەرای سەو عیراق و عسای بو سەرۆکایەتی پارتی · رووداوی بو سە قزانی چین و سوێد سەرکەوتو و گەوشە گەرمکانی کوسکی کورد ـ سەرۆکی هوز و حیل و کوێخا و شیخ و رەوەبار ـ کە لە روی سیاسی و کۆمەڵایەتیەوە لە ریزی کوردایەتیدا کەز و کەساس و ناسوت و بی دەسەلات بوون ·

ـ ٧ ـ

بێ گومان هەمو هێزێکی سیاسی لە هەنێ چەکدارا ، بە تایبەتی کە هیچ سەرانسەریەکی ئابووری و بازرگانی و تەکنیکی بە سەبی ئەم و بوژانەکیا بحیت · هەولی پەیدا کردنی سەرچاوەی یارمەتی و دەستگیرۆیی و دوست ئەدات · ئەمەش تایبەتی رەوای هەمو هێزێکی شۆرشگێری سیاسیە · پیش کورد و پاش کوردیش زور میللەتی تری جیهان کردویانە · هەر ئەم پیوە شتێکی ئاساییە کە شۆرشی کوردیش هەولی پەیدا کردنی سەرچاوەی یارمەتی و دوست و هاو پەیمانی دابیت ·

لیرەدا ئەو پرسیارە دێتە پێشەوە · کورد باشترە راستتر بزوتنەوەی رزگاریخوازانەی سەرەتای کورد · لە ناو سنوری تەسکدا بە سەر چەند ترسوگای سیاسی ناکۆکدا دابەش بووە · دوست و هاوپەیمان و سەرچاوەی یارمەتی خوی رەنگە لە کویدا بدۆزیتەوە؟ وە ئەبی هەولی پەیدا کردنی و دۆزینەوەیان لە ناو کام ترسوگایەدا بدا ·

ـ ٨ ـ

رۆژنامە نوسی ئەمریکی دانا ئادمز شمیت کە کاپیرفیکە حەری بە شێر خوای گەورە ئەحانە پر و پەکیکە لەو رۆژنامە نوسانەی لە سەرەتای شۆرش دا سەری کوردستانیان داوە و ماوەیەکی دریژ ماونەتەوە . پەر لە هاتنی بو کوردستان هەوای ئەو گفتو گۆیانەی کە لەگەل کاربەدەستانی وەزارەتی دەرەوەی وڵاتەکەی ـ و هوا ئەمیرانی لەگەل کەسی تریش ـ دەربارەی شۆرشی کورد کردویەتی · زۆر سانکار و سادە بەو جۆرەی رۆژنامە نوسێکی ئەمریکی ئێی ئەگات · هەر لە سەرەتای شۆرشدا پیگەمی ئەگوزینەوەن و ریگە ئەگرتنی ئازانجی کورد و شۆرشەکەی و دەسکەوتی ئیمپریالیزمی ئەمریکی بەم جۆرە دەرئەبریت

[··· ئەوان ـ مەبەستی کاربەدەستانی وەزارەتی کاروباری دەرەوەی ئەمریکایە ـ دانیان نا بەوەدا کە رەنگە یەکگرتوەکان بەهوی شۆرشی کوردەوە لە پەژارەدان · هەرچەندە ئەمریکیەکان حەزئەکەن وڵاتەکیان را ملەوپێتە سەر چەپ کە هەلویستی سەرگری کەوانە را ئەوەستی لە پرسیەکانی سروڵایەتی و لە دیموکراتی و مافی سەربەستی چارەی خو نوسین · وە لەگەل ئەوەشدا کورد نەک هەر لە عیراق بەڵکو لە تورکیا و ئێران و سوریاش بە شێوەیەکی ئاشکرای لە ئیشکاری کردن ئەهاتو بی بەشن لە زۆربەی مافە مروڤایەتی و فەرهەنگی و سیاسیەکانیان · بەلام دیپلوماتەکان وا هەست ئەکەن کە فرمانی ملوریبەیاتیتی لە پشتیوانیکردنی تورکیا و ئێراندا · ریگەیان لی ئەگریت هیچ شتی بکەن یا تەنانەت هیچ شتی بلێن بو یارمەتی دانی کورد و پیشکەوتنی بەزەیی ···]

(بروانە دانا ادمز شمیت ، رحلة الی رجال شجعان فی کردستان ، بیروت · ، ترجمة وتعلیق جرجیس فتح الله ، ل ٣٤)

ـ ٩ ـ

جا ئەم قسانەی شمیت کە شایەتی سەر پیکەوە ئەسازانی قازانجی نەتەوەی دابەشکراوی کورد و ئەمریکای سەرۆکی بەرەی مەیانی ئیمپریالیزم ئەدەن ، ئیشکیلە ئەخەنە سەر ئەو ریگەوەی دوایی تر ، رابەرایەتی خیلەکی بە سەر شۆرشی کوردیدا سەپاند ، لە دابرینی خەباتی کوردی عیراق لە خەباتی کوردی پارچەکانی تری کوردستان و لە خەباتی گەلی عیراق و لە هی هەمو گەلانی تری ناوچەکە ·

رابەرایەتی خیلەکی ئەمیرانی شای ئێران و کاربەدەستانی تورکیا سەکیوە ئەسراوی · وە راپەی دەسەلات و هوری ئەمریکە لە تورکیا و ئێران چەندە ، وە ئەمرانی خەباتی شۆرشگێرانەی کورد و گەلانی تر بزی شاو کاربەدەستانی تورکیای نوکەر و پاریزەری قازانج و دەسکەوتەکانی ئیمپریالیزمی ئەمریکی و ئەنگە ملهوپی بەم بو رژیمە خوبەاوەرە چەوسێنەرەوەیە ، داو و دەرگا ئیمپریالیستەکی شیت و هار ئەکات · هەر بویە ئەم رابەرایەتیە لە سەرەتای شۆرشەوە هیچ هەلێکی لە کیس نەدا بو پاکانە کردن لەم رووەوە . کە گوایە شەری کورد لە عیراقدا تەنیا دژی حکومەتی عیراقە و بە هیچ جوری هەنگی بە سەر کوردەی شوینەکانی ترەوە نیە · هەر شمیت لە زمانی خەباتی سەرۆکیەوە ئەگیرێتەوە

[سەلای بەرزانیەوە شۆرش لە عیراقدا تاکو هیچ پەیوەندیەکی نابەستێتەوە بە پارچەکانی تری کوردستانەوە لە تورکیا و ئێران وە بە رەنی ئەو کوردەکانی تر · هیچ ریگەیەکیان بە یارمەتی ئیمەی پی نەدەن · هاتوهاتر کاتێکیش لە تورکیا یا لە ئێرانەوە دێنە لامان . ما هەندێکیان لە وڵاتەکانی خوماندا لە ئەوی دەرچوون . هەر ئەوەیان پی ئەکەی · ئیمەش لای خومان گلیان ئەدەینەوە · بەلام بە گشتی ئیمە هیچ پەیوەندیەکمان پێوە نەبوە جگە و رابەرمیان ... یارمەتییەکیشیان لی ناکەین · بو دربیان ئاشتر ئەبی ئەگەر گیروگرفتەکانی سەرمان لەگەڵ حکومەتەکانی خویاندا چارەسەر بکەن · ئیمە شەرمان لەگەل حکومەتەکانی تورکیا و ئێراندا نیە · بەڵکو شەرمانە لەگەل هەمو شکرێکی قاسم ···]

(شمیت ، هەمان سەرچاوە ل ٢٩٣)

هەر بوە بە شاتیەدا ئەمەی سەرانی ئەلی کورد لە شوێنەکانی تر ناتوانن یارمەتیان بدەن و هاوسەر کاتێکیان کە بە قدوین هەلاتوە پەناماندیانە بو ···· لە هەمان کاتدا ئەم رووبەرە بومە بەهرەی ئەم ئەو هەمو پارە و پولەی بە هیان و تاوکردنیدا خەرج کردوە و ئەو هەمو زەحمەتەی داوە پگاتە کوردستان ، کوردیکی ئێرانی حیاوی و بە یارمەتی ریکخراوە سیاسیەکانی پارچەیەکی کوردستان بە قاچاخ گەیشتوتە کوردستانی عیراق و لە کوردستانی عیراقیش کوردێکی خەلکی سوریە ئەرجومانی بوە و ئەمەلار بەولایدا گێراوە ·

سە لاوە رابەرایەتی خیلەکیەوە ، کوردەی پارچەکانی تری کوردستان ئەشو بەرانبەر بەو پەرسەنوە سەختە و ئەو رووڵو و رووداو چەند لایەی لێیان ئەگری ئارام و بیدەنگ و مات دانیشن ، چالاکی سیاسی ئەنوین ، بلاوکراوە و شتی لەو بابەتە کە کاربەدەستانی ئێران و تورکیا تورە ئەکەن ئەرنەکەن ، کوردیکەی تا مەسەلەی کورد لە عیراقدا سە لایەکدا ئەکەوی · ئەبی کوردی شوینەکانی تر خەبات ئەکەن ئەباتا ئیمپریالیزمی ئەمریکی وا تی بگا شۆرشی کورد لە عیراقدا دەس رەو ئەدانە کاروباری ناوخوی هاوپەیمانەکانیەوە و حکومەتە کونەپەرستەکانی ناوچەکە بترسێن و لەگەڵ عیراقدا قول بکەنەوە بە قولی یەکدا بو لە ناوبردنی بزوتنەوەی نەتەوەی کورد ·

رابەرایەتی خیلەکی کە باوەری ئەبو بە هیزی لە بن نەهاتوی جەماوەری گەل و ئەو توانا زورەی نەتەوەی کورد و دوست و هاوپەیمانە راستینەکانی هەیانە ، هەمو ئومیدیکی بە یارمەتی و پشتیوانی ئیمپریالیزمی ئەمریکی بو بە تایبەتی لە ریگەی ئێرانەوە وە ئامادە بو هەمو شتیکیش بکات بو دلنیا کردنیان · هەر بویە لە سەرەتای شۆرشەوە پیتا پیتا ئەم داو و هاوار و گروانەوە ، و لە بەر ئیمپریالیزمی ئەمریکی پارانەوەیە بو بە مەشیکی هەرزانی و ئەخلاقی ئەم رابەرایەتیە و تەنانەت هەندی هار ئەو پەیمانەدا کە بە روژنامە نوسە ئەمریکیەکاندا ئەیاندە بەلێنی ئەدابی و ئاشتیری و هەمالەکری ئەوا وەکو بەشێنەکانی ئەمەر ئەکرد و بونە سوبەندو و هاوپەیمانی ئەمریکا و هەرپەرانیشی تکوزی سولیش ··· تاد ·

ـ ١٠ ـ

شای ئێران کە لەگەل حکومەتی عیراقدا دوژمنایەتی و ناکوکی هەبو لە سەر ریکخستنی کاروباری سنور ، شط العرب ، عەربستان ، خلیج وە هەروەها لە سەر جوری رژیمی سیاسی و سیاسەتی دەرەوە ··· لە رووداوەکانی شاری کوردستانی عیراق بی ئاگا نەبو · ئەم هەلەی خوستەوە بو ئەوەی سەرچەکانی خوی بە سەر عیراقدا بسەپینیت · رابەرایەتی خیلەکی و راستەوەی شۆرشی کوردیش بە پەشیە لە ئومیدەکانی گەیشت ·

شا کە کاتی خوی لە ئەوروپا لە وەلامی پەیامنیری رۆژنامە و دەستگاکانی رادیو و تەلەفزیوندا ئەیوت هەواو رەنگرەکانی لە عیراق سەرنجی ئەداویتەوەی بە سەربوجە بوبە یارمەتیان ئەدات . لەو گفتو گویەدا کە ئەگەڵ هەیکەل گۆرمەوەیەتی بە ئاشکرا مەبەستەکانی خوی لە یارمەتیدانی کوردا دەرئەخا و ئەلی

[··· ئەبی بە سەربەستی پێتان بلێم : بەلێ ئیمە یارمەتی شۆرشی کوردستان دا وە لە هەوری دوایدا ئیمە دەسەلاتی راستەقینە بوین لە پشتی سەرییەوە وە کاتی پاریزگاری خومان لەسی سەختەوە ئەوەی ئەو روداوانە رویدا ··· ئیمە شۆرشی کوردمان دوست نەکردوە بەلکو ئیمە ئەوەمان وەکو راستیەکی هەبو دوزیەوە · سالانی دور و دریژ رژیمە یەکبەدواداکانی عیراق دوژمنایەتیان لەگەل ئیمە کرد ··· شۆرشی کورد هەلێکی رەخسان و ئیمە کەلکمان لی وەرگرت · تا لە راستا ئیمە بە هاوبەری گیروگرفتیکی کورد سوللقیین؟ بی گومان نە · پێویستە بزانن کە ئێمەش کەمایەتیەکی گەورەی کوردمان هەیە · بەو شیوەیەی وترا رژیمە کاربەدەستەکانی عیراق سالانی دور و دریژ دوژمنایەتی ئێرانیان ئەکرد ئەوا هەقمان هەبو وەلامی ئەم دوژمنایەتیە بدەینەوە · وە لە فرسەتێک ئەگەر بەدەس بکەوی کەلک وەرگرین · بەلی یارمەتی شۆرشی کوردستان دا دژی حکومەتی بەغداد وە ئەم کارەی ئیمە وەلامی ئەو کارانە بو کە دژی ئێران کرابوان ··· ئەوانە رایان لە دوژمنایەتی ئیمە هینا و ئیمەش وەلاممان کرد ···]

(الجهاد ، ١٥ سبتمبری ١٩٧٤)

لیرەدا شتیک هەیە پێویستی بە روونکردنەوەیە · ئەویش کاتێ وەرگرتنە لەم ناکوکیانەی لە ناو دوژمنانا هەیە بو سودی شۆرش و هەڵەوەری گەل · کەی هار ئەبێ ریبەرێکی سیاسی رابەرایەتی دەرئەخات · هاوبار هەریەکی شۆرشگێر رەنگە بە سەر زور هەری هوگری و هەلەکی و ئەوری ··· ناچار بێ لەگەل لایەکی کونەپەرستدا پەیوەندی دابمەزرینی بەلام ئەو پەیوەندیە کە بە سنوری ئاشکرادا بێ هیچ جوری نابی بیتە چەوسێنەر و سەرانسەر ، هەروەها دوژمنانەی (کونەپەرستەکە) بە بیر ببرینی ، و هوزی لی بیتە دوست و دوستەکانی بە دوژمن · ئەگەر پەیوەندی رابەرایەتی خیلەکی ـ راستەوخو لەگەل حکومەتی کونەپەرستی ئێراندا کاریکی ئاشکرا و دیاری و رەمزی بولە بی گومان بە هیچ جوری رووی بەم رووژە ئەگەیشت · تەنانەت سروشتی دوژمنانەی رژیمی شا بەرانبەر نەتەوەی کورد و ، هەلویستی ئەوسای بەرانبەر شۆرشی کورد و ، بوبەستنەوەی رابەرایەتی شۆرش بە ئێرانەوە زوو چیار سەرنجی روژنامە نوسەکانی بیگانەو راتەکێشا و ئەیان پرسی : ئەگەر ئێران یارمەتی لی برین چی ئەکەن ؟ بەلام ئەوان لەمەر ئەوەی ئیوریەکی راستی ری پیشاندەریان ئەبو ، یا دەستیان ئەبو بە ئەوەی ئەخشو و هیچ وەلامیکیان پی ئەبو بیهەنەوە ، وە یا خود ئەیانوت قابیکاری خومان کردوە بو روژی ئەنگانە

ـ ١١ ـ

رابەرایەتی خیلەکی ـ راستەوخو هاو چارەنوسی نەتەوەی دابەشکراوی کوردیان لە بیر بردبوەوە · لە باتی هاو خەباتی و هاوکاری لەگەل هیزە ئیکوشەرەکانی کورد و گەلانی عەرەب و فارس و ئازەر و تورک ··· ریگەی هاوکاری و هاو پەیمانی و هاو چارەنوسی هەلبژاردبو لەگەل حکومەتە شوینیژ و کونەپەرستەکانی ناوچەکە · وەکو ئاغاو حزبەکان و ماموستا و لوتفی وەتاری لەگەل حیزب و ریکخراوە سیاسیەکانی پارچەکانی تری کوردستان ئەکرد و دەستی ئەخستە کاروباری ناوەوەیان ، رابەرایەتیەکانی ئەگوریەن و دەستکاری ئەکرد ، دوبەرەکی و ناکوکی ئەنایەوە لە ناو ریزی ریکخراوەکانیدا و لاکانی ئەکرد بە گژ یەکدا ، ریگەی چالاکی و گەشەکردنی لی ئەبەستن ، ئەنگی هەلەچنی بەکاخو تیکوشەرەکانیان و راوی ئەسەران · هەر لە کوردستانی رزگار کراودا سولەیمانی موعینی (عابد ئەمین) سکرتیری حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران و سەعید ئالچی سکرتیری پارتی دیموکراتی کوردستانی تورکیا و دکتور شڤان سکرتیری پارتی دیموکراتیکەی تری کوردستانی تورکیا کوژران · تەنانەت لە ریکخراویکی وەکو کومەڵەی خویندکارانی کورد لە ئەوروپادا کە تەنیا دەرگایە بتوانیت بەکوی نەتەوەی کورد و خاکی کوردستان بووێی ، سەی ئەوریبیت کوردی ئێرانی شا هەر بیتە دەستەی بەرپوبەر ، بگرە وەکو ئەندامی سادەش بیبینیتەوە ·

ـ ١٢ ـ

کورد ئەلی

ئەگەر جاریکت خەلەتاندم خوا بتگری ،

ئەگەر جاریکی کەت خەلەتاندم ، خوا خوم بگری ·

نەتەوەی کورد ، سەگە لەوەی کە بەشێکی گەورەی لە ژیر سایەی رژیمی شادا لەوپەری بەدبەختی و چەوسانەوە و هەژاری و دواکەوتندا ئەژی وە هیچ بزوتنەوەیەکی ئەبوە هەر لە زەمانی سەفەوی و قاجاریەکانەوە تا ئیستە بە خیانەت و درو و دەستبرین و نامەردی لە گوی خوییدا ئەهەنگبرابیت . هیچ بیانویەکی ئەبو بو هاوکاری لەگەل ئەم رژیمە خوپاوبرەدا و هیچ بیانویەکی ئەبو بو باوەر پی کردنی و دلنیا بون لە یارمەتیەکانی ·

یەکی لەو ئەمەروە سە ترسانەی شۆرشی ئەسپارەی گەنەکمار هاریکی ئەر بەکوردەی سەکلانەوە : هاو چارەنوسی نەتەوەی کورد و پیکەوە گرەسانی چەوسێنەرەوەکانی کوردە · ئیمپریالیزم و داگیرکەرانی کوردستان ، چەوسێنەرەوەکانی نەتەوەی کورد لە پارچەکانی تری کوردستاندا ناتوانن بیبە دوست و هاوپەیمانی کورد لە پارچەیەکی تریدا · ئیمپریالیزم و کونەپەرستانی ناوچەکە ئەگەر هاروهار بو هەندی کرەسی مەبەستەکانی خویان یارمەتی کورد بدەن ، دوابەدوا هەر کە مەبەستەکانی هاتە دی تا هەر کە شۆرشی کورد بو بە مەترسیەکی را هەرەشە لە قازانجەکانیان بکات ، دەستەی پەت ئەگریتەوە و قول بقولی بکا ئەکەنەوە بو لەناوبردنی کوردایەتی ، رابەرایەتی سەدای ، روو روو شۆرشگێر و هەرە پیشکەوتوی رابەر و پیشرەوی نەتەوەی عەرەب ' ، و شای ، روو کونەپەرست و ناریامیەر ' ، لە هەزاو هوای ریکەوتنیان لە سەر برا هیبان بە شۆرشی کورد و ئەمەر و ئونانکردنی ، بەلگەی بەهێزی هاو چارەنوسی کوردە ، ئیستەر هوا دوژمن ، هەر کەسیک وە هەر بزوتنەوەیەک مەسەلەی هاوچارەنوسی نەتەوەی دابەشکراوی کورد بخاتە پشت گوی و خەباتی کورد دابری لە پارچەکانی تری کوردستان و لە گەلە هاوری و هاو خەباتەکانی ، بو راری کرەسی دلی ئیمپریالیزم و حکومەتە کونەپەرستەکانی ناوچەکە و دوستی لی بیتە دوژمن و دوژمنی لی ببیتە دوست ، چارەی رابەرایەتی سەفکی رەلەر و ئەساسی هەر دەستی شای ئێران ئەبی و گەلی کورد هەر ئەسامە رەشە ئەگێرێ کە ئەمرو کورد و کوردستانی عیراقی تیا ئەڵێ ·

باری نیستای گەلەکەمان و ریکخستنی ی.ن.ك

[illegible]

پاشكۆی ژمارە سی و دوو

الديمقراطية للعراق و الحكم الذاتي لكردستان

في هـذا العـدد

- من الذي اقترح ميثاق امن للخليج
- البيان الاول للاتحاد الوطني الكردستاني
- حقيقة صارخة

ومن الشرارة يندلع اللهيب

الشرارة

لسان حال الاتحاد الوطني الكردستاني

العدد ـ ١ ـ السنة الاولى تشرين الثاني ١٩٧٥

النضـال الجماهيري الثوري المتلاحم مـع القـوى التقدميـة العراقية في جبهة كفاحية متحدة سبيلنـا لانقـاذ العـراق مـن الدكتاتورية ، والاتيان بحكومـة ديمقراطية ائتلافية .

نـداء الى الامـة العربية المجيـدة

باسم الاخوة العربية الكردية وباسم شهداء الكفاح المشترك للامتين الشقيقتين الذين شيدوا بجماجمهم صرح التآخي والتلاحم النضالي بينهما ، باسم الدماء الزكية التي اراقها العرب والاكراد على مشارف القدس وسفوح الجليل وضفاف الرافدين ، باسم المبادئ السمحاء التي اعتنقها الاسلام الذي حمل رايته سهول العرب وجبال الكرد معا ، باسم القيم الانسانية والتحررية التي تنادي بها الحركة العربية التحررية ، نتوجه بندائنا الى الامة العربية المجيدة كلها من مشرقها الى مغربها لنهب لنجدة شقيقتها الامة الكردية التي تتعرض الى حرب ابادة صامتة بعد سنة من حرب دموية ضارية احرقت فيها الالاف من القرى واهلكت فيها المزارع والمراعي وابيد فيها عشرات الالوف من الاطفال والنساء والرجال . كما تقدم فيها الجيش العراقي الذي ابعدته الدكتاتورية المتسلطة على رقاب الشعب العراقي من موقعه الطبيعي في هضاب الجولان وضفاف الاردن الى جبال كردستان فقد فيها اكثر من مائة ضعف ضحاياه في حرب تشرين المجيدة .

يا زعماء العرب ، ايتها الاحزاب والمنظمات العربية .

يا رجال الدين والفكر والراي والصحافة .

يتعرض الشعب الكردي الآن الى حملات تهجير وتشريد تستهدف ابعاد مليون مواطن كردي كمرحلة اولى من ارض آبائه واجداده الى سهول العراق حيث يفر الفلاحون العرب من جراء بطش الدكتاتورية وسياستها الرعناء التي ادت الى افقار الريف العراقي وافساد اراضيه وحرمانه من المشاريع الزراعية النافعة لانها بددت ثروات العراق في الحرب ضد الشعب الكردي ولاثراء الطغمة الدكتاتورية ومحسوبيها فقط . وتجبر الحكومة العراقية عشرات الالوف من اخوتنا الفلاحين العرب على النزوح الى كردستان العراق ليحلوا في ارض اخوتهم الاكراد المشردين . وتستمر عملية الارهاب والقمع والاعتقال والقتل والتعذيب التي تزاولها الفاشية العراقية بصنوفها اللاانسانية والارهابية ، ويجري ابعاد عشرات الالوف من المثقفين الاكراد من اساتذة واطباء ومهندسين ومعلمين وموظفين ومستخدمين من كردستان العراق الى الجنوب والغرب من العراق وذلك للقضاء على الحقوق القومية التي نالها الشعب الكردي بنضاله الطويل وباقرار هيئة الامم الدولية ومواثيق دولية ودساتير عراقية متعددة .

والانكى ان الدكتاتورية العراقية قد سلبت شباب الكرد باقرارها امكانية زواج العربي من الفتاة الكردية التي تعجبه دون مراجعتها او موافقة اهلها وتشجيع هذا الزواج الاجرامي الذي يذكرنا بعهد حفظ الجواري بمكافآت مالية . وتشجع نزوح الموظفين العرب الى كردستان بمنحهم استثناءات في ترفيع الرواتب . ومعلوم ان هذه الاجراءات تخلق جوا من البغضاء والكراهية بين الشعبين الشقيقين العربي والكردي وتهدد اخوتهما التاريخية بالخطر . فهذه الاساليب الفاشية المطبقة بحق الاكراد هي نفسها اساليب الصهيونية النازية في فلسطين بحق العرب حيث غدت مأساة كردستان فلسطينا ثانية في شمال العراق .

ان الاتحاد الوطني الكردستاني الحريص على الاخوة العربية الكردية والمؤمن بحقيقة ان الامة العربية كلها وضمنها الشعب العربي العراقي لاتقر هذه الحملة الهمجية الفاشية يطالب الجميع برفع اصوات الاحتجاج والتنديد لايقاف هذه الحرب الوحشية الصامتة ولاجبار الحكومة العراقية على احترام التزاماتها في اتفاقية آذار عام ١٩٧٠ وتعهداتها حيال القومية الكردية .

حملة الاعدامات الجماعية مستمرة في العراق

لازال العراق يشهد حملة الاعدامات الجماعية التي تنفذها السلطة الفاشية بحق المناضلين الاكراد والعرب البعثيين والشيوعيين والتقدميين . فقد اعدم حتى الآن العشرات من المناضلين في بغداد والموصل والبصرة دون محاكمة اصولية ودون جريمة محددة الا التهم الوطنية وحماسة هؤلاء المناضلين . هذا عدا عشرات القتلى والاعدامات السرية التي تدبر من المخرجة الاعلام البوليسية . ولا يقتصر الامر على الوطنيين الاكراد بل يتعداه الى العشرات السوريين والعشرات الحلوديين بالسجن العسكري العام في العراق .

ويوجد الآن في سجن ابو غريب ٣٦ محكوما بالاعدام ينتظرون تنفيذه بينهم العديد من اعضاء الحزب الشيوعي العراقي ـ اللجنة المركزية المتحالفين مع السلطة ـ وحزب البعث العربي الاشتراكي ـ اليمين ـ والحزب الشيوعي العراقي ـ القيادة المركزية ومن الناصريين التقدميين .

كما نفذ من الاكراد العشرات من اهالي السليمانية وكوى سنجق وزاخو ودهوك ومنهم عضو من المكتب السياسي الوطني لاتحاد العمال رؤوف مصطفى .

ويوجد في سجون الموصل العشرات من الوطنيين الاكراد المحكومين بالاعدام ينتظرون دورهم في التنفيذ .

البقية على الصفحة الخامسة

هـذه الجريدة

تصدر هذه الجريدة باللغة العربية لتعبر مع شقيقتها التي ستصدر باللغة الكردية عن آراء ومواقف الاتحاد الوطني الكردستاني خاصة والحركة التحررية للشعب الكردي عامة ولتساهم في انارة الدرب ، درب النضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع نضالات القوى التقدمية العربية ضد الفاشية ومن اجل الاتيان بالسلطة الديمقراطية الائتلافية وتحقيق الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي الحقيقي لكردستان العراق ولتحمل رسالة الاخوة الكفاحية بين الامتين الشقيقتين العربية والكردية ولواء الجبهة الوطنية التقدمية الحقيقية التي ستشمل قوى شعبنا العراقي الرئيسية بقوميتيه العربية والكردية وسائر طبقاته الاجتماعية الديمقراطية .

ان هذه الجريدة تؤمن بان «الحقيقة هي نبراس نضال الشعوب» لذلك فانها ستناضل لاسقاط الحقائق من الوقائع ووضعها امام انظار الجماهير الشعبية . ستقول الحقيقة صريحة وجلية وتزيح القناع عن الوجه الكالح للدكتاتورية الفاشية المتسلطة على شعبنا العراقي بقوميته العربية والكردية وسائر مواطنيه وتفضح جرائمها وخياناتها ومؤامراتها المغلفة بالشعارات البراقة وبذلك تضع الجماهير الشعبية وجميع القوى والاحزاب والهيئات التقدمية الديمقراطية امام مسؤولياتها التاريخية وتدعوها الى النضال المشترك لانقاذ شعبنا من براثن الفاشية الملطخة بدماء عشرات الالوف من ابناء العراق البررة .

ستكون هذه الجريدة حربا لاهوادة فيها على الامبريالية والصهيونية والرجعية العميلة وتدافع عن حق شعوب شرقنا في تقرير المصير واقامة العلاقات الودية او الاختيارية فيما بينها ، وستفضح وتعادي المشاريع الاستعمارية والمؤامرات الرجعية . وستعبر عن مساندة شعبنا الكردي لنضالات الشعوب الشقيقة في شرقنا . نضالات شعوب فلسطين والخليج واريتريا وايران وتركيا وستكون صوت التضامن الكفاحي مع الثورة الفلسطينية المجيدة التي تمتاز باهمية تاريخية خاصة ضمن نضالات شعوبنا في هذه المرحلة التاريخية . وستعكس هذه الجريدة نضالات شعب كردستان على صفحاتها وتدافع عنها وتكشف للامة العربية الشقيقة المزيد من الحقائق عن عدالتها واهميتها التاريخية .

وستحمل عاليا الشعار المعروف « على صخرة الاخوة العربية الكردية تتحطم المؤامرات الاستعمارية والرجعية » وتنادي بحقيقة ان انتصار الامة العربية في نضالها ضد الاستعمار والصهيونية والرجعية هو انتصار للامة الكردية ايضا مثلما يعتبر انتصار الامة الكردية في نضالها ضد الاستعمار والحكومات الرجعية الفاشية لوطنها انتصارا للامة العربية ايضا .

واخيرا فان الجريدة تحمل اسم الشرارة التي سيندلع منها اللهيب ، لهيب النضال الثوري الجماهيري الذي لايجد امام مسيرته الانسب سوى الحرب الشعبية الطويلة الامد سبيلا لتحرير العراق من الفاشية واستحصال حقوق الشعب الكردي القومية والديمقراطية لذلك فانها ستبذل قصارى جهدها لتكون لهيبا يحرق اكوام الاقذار التي خلفتها الفاشية او القيادة العشائرية ـ البورجوازية الساومة في ساحة كردستان ولهيبا ينور درب النضال ويحرق السهل الذي تمرح فيه وترتع الطغمة الفاشية المجرمة . فشعبنا يتمتع بمعنويات عالية وجماهيرنا سئمت عيش الذلة والمهانة وجو الارهاب الخانق وان المستلزمات الموضوعية للثورة الشعبية متوفرة لاتحتاج الا الى البعض الشيء من المستلزمات الذاتية ليكون توفيرها بمثابة الشرارة التي سيندلع منها اللهيب . والفاشية الحاكمة ليست قوة جبارة ،

البقية على الصفحة الخامسة

البيان الاول للاتحاد الوطني الكردستاني

جاءت اتفاقية ٦ آذار ١٩٧٥ الخيانية بين الحكومتين العراقية والايرانية دليلا جديدا على عجز البورجوازية البيروقراطية العراقية – الشوفينية بطبيعتها – عن حل القضية الكردية حلا ديمقراطيا عادلا مثلما اكدت الاحداث التي اعقبتها عجز القيادة العشائرية والبورجوازية اليمينية المساومة وفشلها في قيادة الحركة القومية التحررية للشعب الكردي ، واثبتت مجددا ان الدوائر الاستعمارية وعلى راسها الامبريالية الامريكية والرجعية الناصبة العداء لكردستان وفي مقدمتها الحكومة الايرانية ليست الا اعداء الداء للشعب الكردي ولسائر شعوب المنطقة لا تريد لها الا الاستعباد والحرمان من جميع الحقوق القومية والديمقراطية ولا تضمر لها سوى الغدر والشر مهما تفننت في الخداع والتضليل وبرعت في حبك الدسائس وتدبير اللعب الدبلوماسية ومهما تسترت بالذرائع المزركشة .

لقد سطعت من جديد في سماء كردستان – كنجمة هادية – الحقيقة التاريخية التي طالما بشر بها التيار التقدمي الكردستاني حقيقة ان تحرير الشعب الكردي من الظلم الاستعماري والاضطهاد القومي والاستغلال الطبقي لا يتم مطلقا دون الاستناد الى النضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع نضال الجماهير الشعبية العربية في جبهة وطنية متحدة ضد الاستعمار والصهيونية والدكتاتورية . كما برزت من خلال الوقائع والاحداث انه لا بد من ان تتكاتف القوى الثورية الكردستانية مع سائر القوى التقدمية والقومية اليسارية في العراق لانجاز مهام الثورة الوطنية الديمقراطية التي يواجهها شعبنا العراقي بقوميته العربية والكردية واقلياته ، هذه المهام التي يتصدرها :

اولا – تحرير العراق الناجز من ربقة قيود الاستعمار الجديد الاقتصادية والسياسية .

ثانيا – انهاء الحكم الدكتاتوري الدموي .

ثالثا – ايجاد السلطة الوطنية الديمقراطية الائتلافية القادرة على توفير الديمقراطية للشعب العراقي بأسره .

رابعا – اقرار حق الشعب الكردي في الحكم الذاتي الحقيقي ضمن جمهورية عراقية مستقلة .

خامسا – اجراء الاصلاح الزراعي الجذري لصالح جماهير الفلاحين وتصنيع البلاد واستغلال ثرواتها النفطية والمعدنية لتطوير المجتمع العراقي ومن ثم تهيئة مستلزمات الانتقال الى البناء الاشتراكي .

ولتحقيق هذه المهام الخمسة قادر على وضع العراق على درب النضال العربي العادل ضد الامبريالية والصهيونية والرجعية وتعبئة طاقات العراق الهائلة وزجها في معركة المصير التي تخوضها الامة العربية ضد الصهيونية والامبريالية .

ان تنازل الدكتاتورية الحاكمة في بغداد عن حقوق العراق المشروعة في شط العرب وتسليمها باحتلال النظام الشاهنشاهي الرجعي المتحالف مع الامبريالية لعربستان والجزر العربية الخليجية، وبعدوانه على الشعب العربي في الخليج وتآمره لاجهاض النظام التقدمي في اليمن الديمقراطية الشعبية وتوقها السير في موكب الدول الرجعية الضالعة في ركب الامبريالية واستعدادها لتوقيع معاهدة استعمارية عسكرية جديدة تحت ستار « امن الخليج » خلافا لارادة الشعب العراقي والمصالح الحيوية للامة العربية – ان ذلك كله يثبت ان البورجوازية البيروقراطية العراقية – العاجزة تاريخيا عن حماية الاستقلال الوطني – قد اختارت طريق نوري السعيد لقمع الحركة القومية الكردية وتنصلت نهائيا عن التزاماتها للشعب العراقي والقومية الكردية بايجاد الحل الديمقراطي للقضية الكردية . والثمن الباهظ الذي دفعته دكتاتورية بغداد للرجعية الايرانية وحليفتها الامبريالية الامريكية لقاء استحصال موافقتها على اخضاع القيادة العشائرية لمخطط الامبريالي الشاهنشاهي – الشوفيني وانهاء الثورة الكردية كان : سيادة العراق والمصالح الحيوية للامة العربية . ولم يكن لحكام العراق هدف من وراء ذلك سوى البقاء على دست الحكم واستغلاله لمصالحهم مهما كلف غاليا .

لقد فضحت الوقائع التي اعقبت تحالف « الحكم الثوري التقدمي جدا » مع النظام الشاهنشاهي الرجعي طبيعة الدكتاتورية اليمينية المتسلطة في العراق جوهر سياستها الشوفينية تجاه القضية الكردية الذي يتمثل في تهجير مئات الالوف من العمال والفلاحين والمثقفين الاكراد في مناطق مندلي – خانقين – كركوك – شيخان – عين زالة وسنجار أولا وتفريغ الحكم الذاتي من محتواه ومضمونه الحقيقي ثانيا ومنع الشعب الكردي من المساهمة في الحكم المركزي والمحلي ثالثا وتفتيت الحركة القومية الكردية وسحق قواها المسلحة رابعا .

ولم يكن الاعتراف اللفظي بالحكم الذاتي الذي جاء تحت ضغط الاحداث ونضالات شعبنا في آذار ١٩٧٠ الا ستارا لتغطية الجوهر الرخيص للسياسة الشوفينية حيال القضية الكردية كما لم يكن اصدار قانون الحكم الذاتي الممسوخ في آذار ١٩٧٤ الا ستارا لتغطية حرب الابادة الوحشية التي شنتها الطغمة الحاكمة ضد شعب كردستان العراق والتي ازيلت فيها المئات من القرى وابيد الالوف من السكان الامنين .

ان مواصلة الحكم الدكتاتوري في العراق لسياسة التحالف مع النظام الشاهنشاهي والتودد والتقرب من الامبريالية الامريكية والتعاون مع الرجعيات العربية وسكوته المطبق عن المؤامرات الاستعمارية والصهيونية التي تدبر ضد الخليج العربي والثورة الفلسطينية ومواصلة الارهاب والاغتيال ضد الحركة الوطنية والديمقراطية والقومية في العراق ومواصلة السياسة الشوفينية ضد القومية الكردية .. ان ذلك كله يشكل المؤشرات الحقيقية على اتجاه سير الحكم نحو الارتماء التام في احضان المخطط الامبريالي – الرجعي المعادي للامة العربية وللشعب الكردي ولسائر شعوب المنطقة وهذا مما يكشف جوهره الحقيقي ويظهر هويته الحقيقية ويحدد نهجه الرجعي وبالتالي فان النضال ضد الدكتاتورية التي تعيد العراق الى عهد حلف بغداد متسترة خلف شعارات براقة ومختفية وراء لافتات خداعة واجب وطني وقومي مفروض على جميع القوى المحبة للوطن والحريصة على تقدم الشعب العراقي واستقلاله الوطني وحقه في الديمقراطية وفي مقدمتها العناصر والتنظيمات التقدمية الكردستانية التي يتعرض شعبها الى سياسة شوفينية رعناء تهدد بالقضاء على القومية الكردية ، خاصة وأن الدكتاتورية قد اعادت احكام الطوق الاستعماري – السعدي المثلث القديم في اعناق الشعب الكردي بتحالفها مع الرجعية الشاهنشاهية والفاشية الطورانية ضد حركته التحررية والديمقراطية .

واذا كانت القيادة العشائرية والبورجوازية اليمينية للحركة القومية الكردية قد رضخت لمشيئة الامبريالية والرجعية الشاهنشاهية في انهاء الثورة الكردية وفضلت عار الانهزامية وصلة

الحروب من كردستان على شرف الاستبسال ومجد المقاومة في ارض الوطن الا ان شعبنا مصمم على مواصلة النضال الثوري حتى تحقيق الهدف الاساسي المنشور في الشعار المعروف : « الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان » رغم الصعوبات والتعقيدات التي تواجه مواصلة النضال ومهما كانت الظروف والاحوال سيئة .

وانا اذ نتشرف بالاعلان عن تصميم شعبي على مواصلة النضال الثوري المنظم في صفوف الجماهير الشعبية ضمن اتحاد وطني كردستاني نؤكد من جديد على النهج الجماهيري الثوري الذي نسير عليه في كفاحنا المشترك مع القوى القومية والتقدمية العربية في العراق ضد الامبريالية والصهيونية والدكتاتورية ونرفض رفضا قاطعا للاتجاهات الانعزالية القومية والانتهازية والانكالية موضحين نبذنا للاساليب العشائرية والبورجوازية اليمينية والرجعية في النضال الوطني ولدعوات التعاون والتقرب من الاوساط الرجعية المشبوهة .

اننا عاقدون العزم على مواصلة النضال الثوري الطويل الامد بالاعتماد على قوى جماهير شعبنا الخلاقة اساسا وبالتعاون الوثيق والتلاحم الكفاحي الجاد مع القوى التقدمية والعربية وبرؤيا واضحة وادراك عميق لحقيقة ان الامبريالية والصهيونية والرجعيات الشاهنشاهية والطورانية والعربية الشوفينية والرجعية الكردية العميلة تعتبر العدو الرئيسية الاولى لحركة شعبنا الكردي التحررية، نشن ضدها النضال المتواصل والدؤوب دون مساومة او تهاون او تأجيل .. بينما نعتبر قوى الثورة العربية وحركات التحرر الوطني في العالم الثالث والقوى الاشتراكية والعمالية والثورية في العالم حليفتنا الرئيسية ؛ لذلك نسعى لاقامة امتن علاقات التضامن والتعاون وتعزيز تلاحمنا الكفاحي معها .

. اننا نؤكد تضامننا الكفاحي ودعمنا المطلق للامة العربية في نضالها المجيد الذي يمتاز بأهمية تاريخية عظمى في الثورة العالمية المعاصرة من اجل تحرر وتوحيد الامة العربية على اسس تقدمية وديمقراطية وفي نضالها المشروع لتحرير فلسطين من الاستعمار الاستيطاني الصهيوني واقامة الدولة الديمقراطية الفلسطينية . ونؤكد تضامننا النضالي ومساندتنا التامة لنضال الشعب الكردي في كردستان تركيا وكردستان ايران ضد الطورانية والرجعية الشاهنشاهية ومن اجل تحقيق التحرر الوطني والديمقراطي الناجز في هذين البلدين واستحصال حق شعبنا الكردي في تقرير المصير بالشكل الذي ترتضيه جماهيره .

ان الاتحاد الوطني الكردستاني الذي يسعى لتعبئة قوى الثورة الكردية الوطنية والديمقراطية بشكل اتحاد وطني ديموقراطي يسمح بتعايش التيارات التقدمية واتحادها النضالي تحت قيادة الطليعة الثورية الكردستانية – التي ستتولد حتما – يبعث بتحياته النضالية الحارة الى الثورة الفلسطينية المجيدة وينشد من ازرها والى الثورة الشعبية في ظفار وارتيريا والى مناضلي شعبنا الكردي في كردستان تركيا وايران وسائر انحاء كردستان والى القوى التقدمية والثورية في ايران وتركيا للاعراب عن تضامننا النضالي معها .

ان الاتحاد الوطني الكردستاني المؤمن بان الحركة القومية للشعب الكردي حركة تاريخية موضوعية لا ينتهي نضالها التحرري الا بتحقيق جميع أهدافها القومية والديمقراطية سيواصل الكفاح لتنظيم جميع العناصر والهيئات التقدمية والثورية الكردستانية ولاستنهاض وتعبئة جماهير شعبنا لمواصلة المسيرة الثورية التي بدأتها جماهير شعبنا الكردي لتحقيق الديمقراطية في العراق والحكم الذاتي الحقيقي لكردستان ولمساندة نضالات جماهير امتنا الكردية في سائر انحاء كردستان من اجل استحصال حقوقها القومية والديمقراطية .

يا جماهير شعبنا الكردي ذات الماضي والتقاليد الثورية :

ان التفافكم حول راية الاتحاد الوطني الكردستاني وانخراطكم في صفوفه لمواصلة النضال الثوري لهو الرد الحاسم على المؤامرة الاستعمارية – الشاهنشاهية – الشوفينية العراقية للقضاء على الثورة الكردية خصوصا وحركة شعبنا الكردي عموما . كما هو التعبير المنطقي المطلوب عن غضبكم واستنكاركم لانهزامية القيادة العشائرية وافلاسها السياسي والعسكري والفكري ورضوخها لمشيئة الامبريالية والرجعية الايرانية في انهاء الثورة الكردية التي قدمت جماهير شعبنا في سبيل انتصارها بكرم وسخاء مالا يحصى ولا يعد من التضحيات والفداء .

١ / ٦ / ١٩٧٥

الهيئة المؤسسة
للاتحاد الوطني الكردستاني

بيان اتحاد الشبيبة الديمقراطي الكردستاني واتحاد طلبة كردستان :

النصر لشعبنا العراقي والاندحار للفاشية وتحالفاتها الرجعية

يا شبيبة وطلبة كردستان العراق البواسل

يا جماهير شعبنا العراقي الابي

ايتها القوى التقدمية العربية الناضلة

ايتها المنظمات الطلابية والشبابية الصديقة

ظلت قضية شعبنا الكردي في العراق طوال السنين الماضية بحاجة الى حل ديمقراطي حقيقي يستجيب لطموحات شعبنا المشروعة ، ويعزز الوحدة الوطنية معا ، وقد واصل شعبنا نضاله العادل في وجه السياسة الشوفينية التي مارستها مختلف الحكومات البرجوازية البيروقراطية التي استعملت القمع الوحشي الملف بسياسة الحلول المبتورة والجزئية لتصفية حركة شعبنا القومية التحررية ، مما اجبر جماهيرنا المناضلة على حمل السلاح دفاعا عن حقوقها القومية والديمقراطية التي تبلورت في الشعار المجيد « الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان العراق » ، هذا الشعار الذي عبر عن الفهم الصادق والعميق للترابط العضوي بين الديمقراطية والحقوق القومية ، وبالتالي عن ضرورة التآخي والتلاحم الكفاحي العربي الكردي من اجل تحقيقه .

الا ان المواقف الشوفينية والتآمرية لحكومات العراقية البرجوازية الدكتاتورية ، وظروف التخلف السائدة في كردستان ، واشتداد الهجمة اليمينية في شرقنا ، والدسائس الاستعمارية والرجعية ... قد ساهمت في خلق جو مناسب لان يستلم الاتجاه العشائري للوصول الى مراكز القيادة ، وبالتالي دفع حركة شعبنا الكردية القومية الى مواقع الانغلاق القومي والانعزالية .

وقد وجد التيار التقدمي الكردي نفسه في وضع محرج ومعقد للغاية في خضم حرب الابادة التي شنتها الفاشية على شعبنا الكردي ، فقد وضعته الظروف المعقدة والمتشابكة امام خيارين اثنين : اولهما : اللقاء مع جماهير الشعب الكردي التي تعاني من السياسة الشوفينية وويلات حرب الابادة من جهة ، ومن مظالم القيادة اليمينية والعشائرية من جهة ثانية ، وثانيهما : الانضمام الى صف خيانة الوطن ، صف الحكم الفاشي المعادي للشعب العراقي بقوميتيه العربية والكردية وطبقاته كافة وحركته التقدمية .

وحيث ان العناصر التقدمية لا يمكنها الابتعاد عن جماهير الشعب ، لايمانها بأنها القوة الخلاقة في النضال ، فكان طبيعيا ان تفضل الاختيار الاول ، وقد قناعتها بأن برامج القيادة اليمينية لاتستطيع توجيه سفينة الثورة الى بر الامان والانتصار ولكن كان يحدوها الامل في ان تتمكن الطلائع الثورية التقدمية في العمل الدائب للحد من النشاط اليميني داخل الحركة الكردية .. لكن الاحداث جاءت سريعة فأصبحت الفاشية الحاكمة المتسلطة على شعبنا العراقي امام خطر الانهيار ، بعد فشل حملتها العسكرية ضد الثورة الكردية وتحطيم حملاتها القمعية على صخرة صمود مناضلي الانصار الوطنية الكردستانية (البيش مركه) البواسل ، فسارعت الى الارتماء في احضان المخطط الامبريالي – الشاهنشاهي ، وقبلت بشروط هذا المخطط الرهيب المجحفة بحق العراق وشعبه بقوميتيه العربية والكردية مما ادى الى اتفاق الشاه مع صدام حسين في السادس من آذار ١٩٧٥ ، تلك الاتفاقية الخيانية التي تحاضنت فيها الرجعية الايرانية والشوفينية الفاشية العراقية ، وتعاونتا على تنفيذ المخطط الاستعماري بصورة مشتركة ، فتنازلت للحكم الشاهنشاهي التوسعي عن اجزاء عزيزة من الوطن ، واقرت الفاشية له بسيطرته على الخليج العربي ، وعربستان والجزر العربية المحتلة ، مقابل تصفية الثورة الكردية ، وذلك كحلقة هامة من المخطط الامبريالي – الشاهنشاهي لتصفية حركات التحرر في الخليج والمنطقة بأسرها . وقد برهنت القيادة اليمينية الكردية افلاسها التاريخي باستسلامها لهذا المخطط وانهزامها في ميدان المعركة ومنع المناضل الثورية من مواصلة الثورة الكردية بأساليب الخداع والتضليل من جهة ، وبما كانت قد خلقته من اجواء يمينية واتكالية في صفوف الثورة من جهة ثانية ، وبانجرارها التام وراء التحالف الستراتيجي والعسكري مع الرجعية الايرانية واستهانتها بقوى شعبنا الخلاقة والنضال الجماهيري المنظم .

يا شبيبة وطلبة كردستان المناضلين

لقد جاءت هزيمة القيادة اليمينية كنتيجة منطقية للظروف التي اوجدتها في كردستان وفي حركتها القومية ، فقد ابقت شعبنا الكردي في كردستان الجريحة بعيدا عن التحولات الاجتماعية التطورية وابقته تحت رحمة الاقطاع والعشائرية والتخلف ، وحرم فلاحو كردستان من الاصلاح الزراعي الجذري ، وحقهم في النضال الثوري من اجله ، كما ان تلك القيادة كبتت الروح النضالية والديمقراطية والحياة الحزبية الحقة ، فتحولت اجهزة الحركة التنفيذية الى ادوات طيعة في يد اليمين المهيمن ، وقمعت الكادرات التقدمية داخل المنظمات الديمقراطية الكردستانية ، وخاصة داخل اتحاد طلبة كردستان – العراق ، واتحاد الشبيبة الديمقراطي الكردستاني ، اذ كانت تزعجهم وتخيفهم علاقاتنا الوطيدة مع المنظمات الطلابية والشبابية التقدمية العربية والعالمية ، ولقد جاءت الاحداث الاخيرة التي اعقبت الاتفاقية الخيانية فاعطت درسا بليغا على ان الحركة الثورية لاي شعب من الشعوب لايمكن ان تصل الى اهدافها تحت ظل القيادات البرجوازية اليمينية والعشائرية . كما كان دليلا واضحا على اصل العداوة الكامنة في نفوس الرجعية الايرانية والشوفينية العراقية ضد شعب كردستان ، وعلى صواب النهج التقدمي الذي دعى اليه التيار التقدمي الكردي ، نهج النضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع القوى التقدمية العربية ، والتحالف مع حركات التحرر الوطني والاشتراكية في العالم .

ان الوضع المأساوي الجديد يزيد الشباب والطلبة الثوريين الكردستانيين اصرارا وتصميما على مواصلة النضال وتشكيل اللجان السرية والمضي على النهج التقدمي الثابت صحته تاريخيا .

اننا عاقدون العزم على مواصلة النضال الشاق الدؤوب مع جميع الاتجاهات التقدمية التي يضمها التيار التقدمي الكردستاني العريض داخل الحركة القومية التحررية للشعب الكردي من اجل تحقيق اتحاد وطني نضالي كردستاني للنضال وفق برنامج وطني ديمقراطي ، ضد الامبريالية والفاشية والصهيونية والرجعية ، وذلك للاتيان بسلطة وطنية ديمقراطية ائتلافية ، توفر الحريات الديمقراطية لشعبنا العراقي ، وتعزز الحكم الذاتي الحقيقي لكردستان العراق ، باعتباره السلطة المؤهلة تاريخيا لحل القضية الكردية حلا ديمقراطيا ضمن الجمهورية العراقية ..

اننا مصممون على النضال ضد المشاريع الامبريالية التي تستهدف ارجاع شعوب شرقنا الى ماضي العهود الاستعماري واحتكار طوق الاستعمار الجديد في اعناق شعوبنا – ونناضل ضد المشاريع التي تستهدف تصفية الثورة الفلسطينية وتثبيت الكيان الصهيوني العدواني ، وضد الاحلاف الاستعمارية الجديدة التي تطرحها الرجعية الايرانية مع الفاشية العراقية تحت ستار امن الخليج ..

اننا نعتبر حركة شعبنا الكردي التحررية جزءا من حركات شعوب شرقنا ، لذلك نسعى لتوطيد الاواصر النضالية بين شعوب منطقتنا وتوحيد نضال جميع القوى التقدمية العربية وقوى الثورة العالمية وفي مقدمتها حركات التحرر الوطني والحركات العمالية في البلدان الرأسمالية وسائر التقدميين والاشتراكيين والثوريين في العالم ، ومن خلال نضالنا الثوري ضمن (الاتحاد الوطني الكردستاني) ستتوضح الرؤيا السياسية ، وتترسخ الاساليب النضالية الثورية ، وتتحدد اهدافنا الستراتيجية ، معتمدين على قوى شعبنا الخلاقة مرددين قول القائد الخالد (هوشي منه) : « ان قوة الشعب الموحد الواعي المنظم هي افضل من الاسلحة الذرية التي تملكها الامبريالية » .

يا جماهير شعبنا .. يا اصدقاء شعبنا الاعزاء

ان النخبة الثورية من الشبيبة والطلبة الممثلة الحقيقية لمصالح وطموحات جماهير الشباب والطلبة ، تدرك واجبها في دراسة التجارب المريرة التي مرت بشعبنا وفي استيعاب الدروس والخبرة اللازمة منها وفي النضال لتعميق الاتجاه التقدمي الثوري ، ودحر اليمين الرجعي ، ودفنه ، واستئصال جذور الاتجاه اليميني الذي هيمن على الحزب والحركة القومية الكردية في العراق لسنوات عديدة .

اننا نناشد جميع المخلصين لشعبهم ، المحبين لوطنهم وجميع الوطنيين والتقدميين الى توحيد الصف والاتحاد النضالي لازالة سوابق الماضي في ميدان النضال الوطني والديمقراطي ، والخروج من هذا الوضع المأساوي بالنصر المؤزر لقوى التقدمية والوطنية الكردستانية الملتفة حول راية « الاتحاد الوطني الكردستاني » لتحقيق اهداف جماهير شعب كردستان .

عاشت الاخوة الكفاحية العربية والكردية في النضال ضد الامبريالية والصهيونية والفاشية .

سقطت اتفاقية ٦ آذار ، اتفاقية – علوي – تكريتي ، الخيانية .

المجد للقوى التقدمية العراقية الصامدة

النصر للاتحاد الوطني الكردستاني الناشئ

الانتصار للحركة التقدمية العالمية

اواسط حزيران ١٩٧٥

اتحاد الشبيبة الديمقراطي الكردستاني

اتحاد طلبة كردستان – العراق

من اجل جمعية كردستانية تقدمية للطلبة الاكراد في اوروبا

سعت جمعية الطلبة الاكراد في اوروبا لتوحيد جهود طلبة جميع اجزاء كردستان في النضال من اجل اهدافهم الطلابية والنقابية من جهة والمساهمة في تعريف قضية الشعب الكردي العادلة باوروبا من جهة ثانية . وفي سنوات اندلاع الثورة الكردية في العراق اشتركت الجمعية في دعمها والدعاية لها وفضح اساليب الشوفينية ضدها . ولسنوات عديدة ظلت الجمعية منظمة طلابية ديمقراطية مناضلة تحظى بعطف واحترام القوى التقدمية الكردية في الوطن وبصداقة المنظمات الطلابية العالمية ، حتى وقعت الهيئة الادارية للجمعية تحت سيطرة القيادة العشائرية اليمينية فدفعتها الى مواقع التقوقع والابتعاد عن المنظمات الطلابية العالمية ، وحصرت نشاطها في اصدار بيانات مؤيدة للقيادة العشائرية ومواقفها وابعدتها عن واجباتها الاساسية ، وكبت آراء الطلبة التقدميين المعارضين لنهجها المنهار نهج الاوساط المصري بالجمعية الايرانية وسيدتها الامبريالية الامريكية ، وخاصة الاخوة الاكراد من كردستان ايران . وبعد انهيار القيادة العشائرية واعلان افلاسها السياسي والعسكري عاودت الجهة المسيطرة على الهيئة الادارية تمرير مؤامراتها ضد طبيعة الجمعية واهدافها الاساسية كجزء من المخطط الاستعماري الذي انهى الثورة الكردية ويرمي لتفكيك او تدمير ما تبقى من منظمات كردية مناضلة . وشاركت في تنفيذ هذا المخطط الاستعماري الشوفينية الايرانية والعراقية كل بطريقتها الخاصة ، وعن طريق جواسيسهم داخل الجمعية وخارجها . فالجاسوسية العراقية بذلت جهودا مضنية ساهم فيها رئيسها سعدون شاكر الذي جلب معه بعض عملائه امثال جبار طاهر وصلاح بدر الدين لتنفيذ خطة مقاطعة المؤتمر وشق صف الجبهة الطلابية الكردستانية التقدمية عموما ومحاربة الاتحاد الوطني الكردستاني خصوصا . فقد نظمت الدكتاتورية العراقية وفودا طلابية و « حزبية » لزيارة البلدان الاشتراكية وتهديد الطلبة الاكراد الموجودين فيها بكل ما في جعبتها بدءا بسحب جواز السفر منهم اذا ما اجترأوا على حضور مؤتمر الجمعية او المساهمة في نضالات الاتحاد الوطني الكردستاني . وقد ساهم في هذه الحملة كل من نصر حداد

البقية على الصفحة الرابعة

المرأة الكردية تواصل نضالها

. هذه الحالة كلنها مأساة مأساة وسعوف الحركة النسائية الديمقراطية الكردستانية تعبر عن صرخة المرأة ودعوتها الى مواصلة النضال حتى تتحقق الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان :

لقد برزت الحركة النسوية الكردية في كردستان العراق كضرورة طرحتها فرضتها نضال شعبنا الكردي ولاستجابة لطموحات جماهيرنا النسوية في تشكيل التنظيمات الخاصة بها بغية تحقيق اهدافها القومية والاجتماعية . ولقد ناضل اتحادنا منذ تأسيسه على الصعيدين المذكورين جنبا الى جنب مع بقية المنظمات الكردستانية الاخرى وحركة شعبنا التحررية . ولعبت حركتنا ادوارا جيدة في هذه المجالات رغم الصعوبات التي كانت تلاقيها في طريق نضالها. فلقد شاركت المرأة الكردية اخاها الرجل الكردي في جميع المجالات والنشاطات السياسية والاجتماعية وشاركت في ثورة شعبنا الكردي بشكل مشرف وسجل المرأة الكردية مشرف ونفتخر بها . ولقد قدم اتحادنا في نضاله هذا ضحايا وقرابين كانت آخرها الاخت البطلة ليلى قاسم التي اثبتت بأن المرأة الكردية ستتحمل جميع الظروف النضالية للحركة الثورية لشعبنا مهما صعبت .

ايتها الاخوات .. ياجماهير شعبنا المناضلة

ان الحركة الكردية قد دخلت في مرحلة تاريخية جديدة من جراء النكسة التي حلت بثورة شعبنا الكردي نتيجة جملة السياسات الخاطئة التي انتهجتها القيادة العشائرية اليمينية والقوى الرجعية المسيطرة على الحركة سابقا والتي كانت بلا شك تمثل مصالح الطبقات البرجوازية البيروقراطية والقوى المتخلفة ، وبات من الضروري وعلى ضوء تلك التجربة ان تعيد الحركة الكردية ككل وبالتالي المنظمات المهنية النظر في برامجها السياسية وطروحاتها المختلفة . اننا كتنظيم نسوي يؤمن بالتطور التاريخي للمجتمع وعلاقاته الاقتصادية ....

نرى ان الحركة الكردية قد قطعت شوطا بعيدا بعد هذه النكسة ومرارة مأساتها . وذلك من خلال ثبوت الحقيقة المجردة للجماهير وهي ان حركة شعبنا التحررية يجب ان تقاد من قبل التنظيمات الثورية المؤمنة بقوى الجماهير والمعتمدة عليها اساسا . هذه القوى التي ترفض الانعزالية والافكار الشوفينية الضيقة مهما كانت جهات ادعائها ، والقوى التي تؤمن بالتنظيم الثوري والنضال الطبقي وليست القوى العشائرية غير المؤمنة بالجماهير والمعتمدة مباشرة على القوى الرجعية والامبريالية .

لقد كان ميلاد الاتحاد الوطني الكردستاني كحركة ثورية هو الرد الحاسم على اتفاقية (٦) آذار الخيانية التي وقعت بين الفاشية العراقية والرجعية الايرانية ، ولقد اثبت ذلك الحدث بأن شعبنا لن تثنيه الانتكاسات عن مسيرته النضالية الثورية .. اننا كتنظيم نسوي كردي ، نحيي الاتحاد الوطني الكردستاني وندعو جميع العناصر الكردية التقدمية والثورية المخلصة لمساندته والمساهمة فيه لتعيد جميعا الى شعبنا الكردي ثورته التحررية ولشعبنا العراقي حقوقه المشروعة عن طريق النضال مع الحركة الوطنية العراقية وقواها التقدمية لاسقاط السلطة الفاشية وبناء صرح جمهورية عراقية ديموقراطية يتمتع فيها الشعب الكردي بحقه في الحكم الذاتي .

ايتها الجماهير النسوية المناضلة .

ان الاحداث التي تجري في وطننا العراقي من قمع وارهاب واغتيال المناضلين وهضم الحريات الديموقراطية تجعلنا ان نكون بمستوى المسؤولية ونصعد نضالنا بالاستفادة من الدروس والعبر السابقة لكي نقوم بدورنا التاريخي في تهيئة الظروف النضالية لجماهيرنا النسوية ودفع حركتها الى الامام وذلك من خلال مساندة نضال شعبنا الجماهيري الصاعد الان وفضح المخططات الاستعمارية للسلطة الدكتاتورية في العراق بمساوماتها الخيانية على حقوق شعبنا العراقي وارضه .

« ريبازى نوى »

سيصدر الاتحاد الوطني الكردستاني قريبا جريدة : ريبازى نوى (النهج الجديد) باللغة الكردية .

من اجل جمعية كردستانية تقدمية ـ بقية ـ

الدور العدائي العراقي ، ومعه بعثات العروض من منظمة العراق كمسؤول في الاتحاد الحكومي ومعه شاكر الذي استخدم مع مجموعة كردية مختصين بمهاجمة الاتحاد الوطني الكردستاني والنشاط التحريري في صفوف جمعية الاكراد في اوروبا والحركة الكردية خارج العراق ، هذا : الجاسوس حسين طاهر الذي طرده حتى حزب البعث بتهم اخلاقية والعميل الجديد صلاح بدر الدين الذي طرده الحزب الديمقراطي الكردي السوري بتهمة الخيانة الوطنية بعد افتضاح عمالته [illegible] لقاء عشرة آلاف ليرة سورية شهريا تدفعها له المخابرات العراقية كي تستطيع في اصدار البيانات ضد الاتحاد الوطني الكردستاني ، وفي النشاط التخريبي بين اكراد سورية وطلبة اوروبا . وقد قام هؤلاء الجواسيس بنشاط محموم لمنع الطلبة الاكراد من المساهمة في المؤتمر السابع عشر [illegible] الجبهة الطلابية التقدمية الكردستانية . اما الجاسوسية الايرانية فقد حركت الجبهة المسيطرة على الهيئة الادارية [illegible] من الطلبة الاكراد في المؤتمر [illegible] والعيش [illegible] التعاون مع بوليس المانيا الغربية لرفض اعطاء [illegible] الا لعدد محدود . ودعت هذه الجهة استنجدت بالسلطات البوليسية الالمانية ومنعت عددا من العروض [illegible] انعقاد المؤتمر ومنعت حرمان الطلبة المعارضين لها من حق [illegible] الهوية والعضوية ومنعت دخول الناس الاخرين مع زوجاتهم في قاعة المؤتمر واعطائهم بطاقات العضوية للتصويت لصالحها . وقد [illegible] هذه الجهة من القيادة العشائرية المنهارة مبلغ (٥٠) الف باوند استرليني لشراء الاصوات الا انها فشلت فشلا ذريعا فلم تستطع ان تجمع اكثر من (٦٦) صوتا من مجموع (٢٠٠) حضروا المؤتمر وبينهم عدد كبير من الطلبة الاكراد الطيبين المعارضين لتلك الجهة المسيطرة ولكنهم بقوا معها ضمن تحالف الجمعية والتنظيمات الاخرى من برانتها وهم الذين حصلوا على النسبة (٣٢) صوتا ضد (٢٤) في الاجتماع غير الشرعي للمؤتمر السابع عشر وكان واضحا منذ اكتشاف انعزال الجهة المسيطرة في المؤتمر انها تريد تخريب المؤتمر وتحريف طبيعة الجمعية وابراز نقاط الاختلاف التي من شأنها تعجيز الموقف . لقد فاجأت المؤتمرين مثلا بتعليق صورة ضخمة للبارزاني مصطفى في صدر القاعة مما ادى الى خروج الاغلبية الساحقة من المؤتمرين من القاعة . وحينئذ شعرت الجهة المسيطرة بعزلتها القاتلة والتفاف غالبية الطلبة الاكراد حول راية الجبهة الطلابية الكردستانية التقدمية التي حضر اجتماعها اكثر من ثلثي الحاضرين في المؤتمر. فلجأت الى الخداع والمناورات لامرار الوقت . وقد تبين بعد ذلك بوضوح ان هذه الجهة المسيطرة تريد تفتيت الجمعية اكثر مما عبثت بها . اذ من المعروف انها كانت قد سببت انفصال فروع الدول الاشتراكية كلها من الجمعية وتغيب الغالبية الساحقة من الطلبة الاكراد فيها من الحضور في المؤتمر وذلك بعناد محاولات التي تجعل كردستانية الجمعية بحيث تمثل طلبة جميع اجزاء كردستان ، ومنعت اجراء حوار ديموقراطي في جلسات المؤتمر واستعملت سلاحيتها القديمة للاتصال ببعض العناصر الاستفزازية من عملاء القيادة العشائرية المنهارة الى القاعة للتشويش والتخريب . وبسبب منعت مندوبي بعض المنظمات الطلابية التقدمية العربية من الكلام بحرية لتقييم الاوضاع في كردستان سحبت بعض [illegible] من اكراد [illegible] وسورية من [illegible] القيادة المنهارة ورغم جهود مضنية ومخلصة بذلها رفاق معروفون في الاتحاد الوطني الكردستاني لصيانة وحدة الجمعية وتقديم صيغة مقبولة من الجميع حفاظا على الجمعية ووحدتها التنظيمية فقد رفضت الجهة المسؤولة الانصياع لصوت العقل وقامت باداء الشطر الآخر من مهمة تفتيت الجمعية ورفضت القبول بارادة الاكثرية الحاضرين في المؤتمر واصرت على مواصلة « مؤتمرها » الخاص الذي حضره مايقل من ثلث الذين حضروا الجلسة الافتتاحية وقد برهنت نتيجة التصويت على افلاس تلك الجهة وهو في الوقت نفسه انعكاس لافلاس القيادة العشائرية المنهارة . فمعلوم ان هذه الجهة نفسها كانت تحضر ـ بجهود اقل مما بذلها ـ من المؤتمرات السابقة الثلاث من الطلبة الاكراد . فمؤتمر بوخارست السابق اشترك فيه اكثر من (٢٥٠) طالبا كرديا .

وماذا كان موقف الاتحاد الوطني الكردستاني ؟ لقد انطلق الاتحاد الوطني الكردستاني من ضرورة صيانة وحدة جمعية الطلبة الاكراد في اوروبا على اساس جمعية كردستانية طلابية ديموقراطية لذلك دعا للوقوف ضد محاولات الجهتين العميلتين لايران وللعراق معا وللاشتراك في جلسات المؤتمر ضمن الجبهة الطلابية الكردستانية التقدمية لبيان الحقائق وفضح الانحرافات وادانة المواقف الخيانية واليمينية والانهزامية وكان الاتحاد الوطني الكردستاني يعلم ايضا ان ذلك لن تتحقق الا بالتعاون والتنسيق التام مع القوى التقدمية الكردستانية الموجودة في الجمعية . لذلك حرص على اتحاده الكفاحي مع طلبة كردستان تركيا وايران خاصة ، والطلبة التقدميين الاكراد من بقية انحاء كردستان . فقد اشترك طلبته في الاجتماع الوسيع الذي عقدته الاكثرية لانتخاب هيئة تحضيرية لمؤتمر جديد يكون المؤتمر السابع عشر الشرعي بحيث مهمة تهيئة المؤتمر باعادة وحدة الطلبة الاكراد . وقد انفضحت زمرة صلاح بدر الدين المسعورة على حقيقتها امام الطلبة الكردستانيين كزمرة تابعة لعميل معقوع للمخابرات العراقية تحركه وتحرضه ضد الاتحاد الوطني الكردستاني ووحدة جمعية الطلبة الاكراد في وقت تمر فيه الحركة التحررية للشعب الكردي بمحنتها القاسية التي تفرض على كل كردي شريف [illegible] ضد العدو والمستعدة للمناضلين من كردستان العراق ليمضوا بحركة شعبهم التحررية مجددا على درب الكفاح الجماهيري الثوري المتلاحم مع نضالات القوى التقدمية العربية ضد الدكتاتورية الفاشية التي تهدد وجود القومية الكردية بالفناء . ان الهيئة التحضيرية للمؤتمر السابع عشر التي تضم ممثلي الحركات السياسية الاساسية في كردستان كما وتحظى بعطف الغالبية العظمى من الطلبة في اوروبا بما فيه الاجماع بين طلبة كردستان ايران وكردستان تركيا والاكثرية من بين طلبة بقية انحاء كردستان .. قد باشرت اعمالها باصدار بيان تحضيري يشرح حقيقة الاسباب التي رافقت التطورات التي حدثت في « المؤتمر » ويدعو لاعادة الجمعية الى طريقها الصحيح والوحدة الحقيقية والحفاظ على طبيعتها الكردستانية والديمقراطية .

ان الاتحاد الوطني الكردستاني اذ يحيي الطلبة الاكراد التقدميين بهيئتهم التحضيرية يتمنى لهم التوفيق في نضالهم العادل ويعاهدهم على دعمهم وتقديم جميع انواع المساعدات الممكنة لهم . والتصدي معهم لمؤامرات اعداء الكرد وكردستان ضد وحدتهم وجمعيتهم الطلابية المجاهدة .

التجمع الوطني يبارك الاتحاد الوطني الكردستاني

الهيئة المؤسسة للاتحاد الوطني الكردستاني

تحية النضال والتلاحم الاخوي .

ارسل التجمع الوطني رسالة تهنئة الى الاتحاد الوطني الكردستاني بمناسبة تأسيسه هذا نصها .
[illegible] وتقدير [illegible] هيئتكم الموقرة التي اعلنت عن تصميمها لمواصلة النضال
من اجل تحقيق [illegible] الجماهير [illegible] الوطنية ، ومن اجل التحام نضال الشعب الكردي بكافة
[illegible] الوطنية [illegible] الشعب العربي .. وانا اذ نبارك للشعب الكردي الشقيق خاصة والشعب
العراقي عامة [illegible] الرائع من [illegible] الحركة الوطنية الكردية المكافحة الى سابق اصالتها
[illegible] الاتحاد الوطني الكردستاني وهيئته التأسيسية واذ نبارك ايضا جميع ما ورد من
[illegible] انها تمثل حد النضال [illegible] من اجل تحرير العراق
من [illegible] والاقصة [illegible] وطني [illegible] من خلاله الحكم الذاتي لكردستان
[illegible] الشعب العربي [illegible] من اجل اقامة حوار بناء بينكم وبين قيادة التجمع
[illegible] ستراتيجي [illegible] لصالح اوضاع المنطقة العربية بشكل عام
[illegible] وتهدف لتحديد طبيعة العلاقة التي يجب اقامتها بين
الاتحاد الوطني الكردستاني والتجمع الوطني العراقي .. و [illegible] اخيرا فائق تقديرنا واحترامنا .

قيادة التجمع الوطني العراقي

تموز ١٩٧٥

لماذا لا تذكر الصحافة العراقية

اسم القوات الايرانية الغازية في الخليج ؟

يلاحظ قراء الصحف العراقية جميعها انها لاتذكر اسم القوات الايرانية الغازية والمعتدية على الثورة العربية في الخليج . فحتى جريدة طريق الشعب تتجنب ذكر القوات الايرانية بل تستعيض عنها « بالقوات الاجنبية » ومعلوم ان ذلك هو امر مفروض من قبل قيادة « الجبهة الوطنية والتقدمية » المرموقة لارضاء المعتدين واسيادهم الامبرياليين الامريكان وحلفائهم الاستعماريين الانكليز . فلماذا السكوت عن ذكر القوات الايرانية التي تقاتل الثوار العرب الاحرار ؟ هل هو تمسك دقيق بشعار « امة عربية واحدة » ام هو تنفيذ من الطريقة المغلقية — التكريتية « للرسالة الخالدة » ؟ هل من دليل اقوى من هذا الدليل البسيط على الاتجاه الذي يسير فيه الفاشيست حلفاؤهم ؟ اوليس ذلك برهانا جديدا على صحة تعهد صدام حسين للشاه الايراني بانه « حزبه » سجين « الشيوعيين » وغيرهم من الحلفاء على السير في الطريق المتفق عليه وهل سيؤدي هذا حلفاء الفاشيست ببغداد التكارته الى التسبيح بحمد ميثاق الخليج بعد غد ؟! ام ماذا ؟!.

هذه الجريدة — بقية —

[illegible] من نفس [illegible] من الشعب وسحق تناقضاته العديدة لا يدوم الا على [illegible] العراق .

وختاما فان هذه الجريدة ستكون الشرارة التي تندلع منها لهيب النضال الثوري الذي ينير [illegible] التحرر الوطني الديموقراطي [illegible] النضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع القوى التقدمية العربية العراقية في جبهة كفاحية متحدة . هذه الجبهة التي يجب ان تنبثق من تحويل التجمع الوطني العراقي والقوى المتحالفة معه الى جبهة وطنية متحدة تقود ثورة شعبنا العراقي بقوميته العربية والكردية لاسقاط الدكتاتورية الفاشية والاتيان بحكومة ديموقراطية ائتلافية توفر الحريات الديموقراطية [illegible] لشعبنا العراقي وتضمن الحكم الذاتي الحقيقي لشعبنا الكردي في كردستان العراق .

حملة الاعدامات الجماعية مستمرة في العراق — بقية —

كل هذه الجرائم البشعة ضد شعبنا العراقي وضد حقوق الانسان ، ترتكب بهدوء وفي سكون تام [illegible] على مرأى [illegible] ، ودون اعتراض من قبل الحزب الشيوعي العراقي — اللجنة المركزية — التي يوجد له ثلاثة وزراء في الحكم هم السادة عزيز شريف ومكرم الطالباني [illegible] ودون ان ترتفع الاصوات العربية الشريفة بالمطالبة لوضع حد لحملة الاعدامات بالجملة.

لقد قتلت الزمرة الفاشستية الحاكمة في العراق من قادة وكوادر واعضاء الحركة الوطنية التقدمية في العراق [illegible] شهداء الحركة الوطنية العراقية طوال اربعين عاما من الحكم [illegible] الموالي للاستعمار ، ومع ذلك [illegible] من يخدع نفسه حتى الآن « بوطنية » او « تقدمية » هذا الحكم [illegible] وفي شهر [illegible] الماضي وحده اقدمت السلطة الفاشية في بغداد على اعدام [illegible] هم الشهداء ، محمد صالح دكتور الاستاذ في جامعة الموصل ، صلاح [illegible] صباح كاظم ، عيسى حسين ، عوض محسن ، ومروان دوران.

ان الاتحاد الوطني الكردستاني [illegible] التعازي الى رفاق وذوي الشهداء الابرار يناشد احرار [illegible] والعالم ان يرفعوا صوت الاستنكار ضد موجة الاعدامات الجديدة ويطالبوا بايقاف المجازر [illegible] في العراق .

المجد والخلود لشهداء شعب العراق من العرب والاكراد والخزي والعار للقتلة الفاشست .

من منشورات

الاتحاد الوطني الكردستاني

١ — [illegible] بمناسبة الذكرى الرابعة عشر من ثورة ايلول .

٢ — كراس من ٨٦ صفحة بعنوان الاتحاد الوطني الكردستاني لماذا ؟

من الذي اقترح ميثاق امن للخليج ؟

في مقابلته مع الصحفي العربي المعروف السيد محمد حسنين هيكل قال الامبراطور محمد رضا بهلوي في معرض تأكيده على دور ايران في الخليج ، وفرض الوجود الايراني فيه قال :

« ولهذا أنني قوي ... أريد أن تكون الارادة الايرانية حاضرة في اي وقت ، لهذا ايضا رحبت بفكرة ميثاق امن الخليج حين اقترحها علي صدام حسين في زيارته الاخيرة لطهران » .

فالميثاق الذي يقترحه صدام التكريتي ويقبله الشاه ، لان ذلك يحقق له « ان تكون الارادة الايرانية حاضرة في اي وقت » ويحقق له الهدف الذي يبني قوته العسكرية الهائلة من أجله .

ومعلوم ان هذا الميثاق يحظى بدعم السعودية وسلطنة عمان والولايات المتحدة الامريكية التي باركت صحفها فكرة الميثاق وبشرت بانه سوف يؤدي الى « اخراج النفوذ السوفياتي » من الخليج والعراق ، والى ضمان المصالح النفطية للاحتكارات الامبريالية الدولية ويضمن الهدوء والاستقرار — على حد تعبير مجلة نيوزويك الامريكية — لمنطقة الخليج التي تهددها « ثورة شيوعية » اي ثورة التحرر الوطني العربي التي تقودها الجبهة الشعبية لتحرير عمان المناضلة .

وهذا يعني صراحة ان هذا الميثاق الذي تزعمه امريكا وتسيطر عليه من طريق ايران والسعودية ويتبنى صدام التكريتي طرح اقتراحه .. هو البديل عن الحلف الاستعماري الموسوم بالاسلامي الذي رفضته الامة العربية في الخمسينات ، او هو بعث لحلف بغداد ضمن منطقة الخليج ذات الاهمية النفطية والاستراتيجية ، هذا الحلف الذي ثار عليه شعبنا العراقي عربا واكرادا واقليات ، وقاومته حركة الثورة العربية بقوة .

فكيف « تبدلت الاحوال » حتى يصبح صدام حسين « داعية الصداقة مع السوفيات » و « ممثل التيار التقدمي » داخل النظام العراقي صاحب اقتراح امن الخليج ؟ — الخليج الذي غدا يتيما ودون نسب اكراما لعواطف الجارة العزيزة المسلمة ايران !!! — هل هو تنفيذ للتعهد السري الذي قطعته القيادة المتنفذة في الدكتاتورية الفاشية الحاكمة في العراق للولايات المتحدة الامريكية لقاء مساهمتها في تهيئة وامرار الاتفاقية الخيانية المرسة في ٦ آذار بين العراق وايران ؟ او هو « تكتيك جديد » من التكتيكات « البلومة » التي يجيدها الثنائي التكريتي الحاكم في العراق ؟ اذ من المعلوم ان الزمرة القيادية المتسلطة في الحكم العراقي تروج بين اوساط قواعدها وضباط الجيش الذي اهين في الصميم بتحميله مسؤولية الفشل في قمع الثورة الكردية عسكريا ، تروج لخديعة « التكتيك » وذريعة « كسب الوقت » ريثما ينهي الحكم العراقي « مشكلة الاكراد » ثم ينقلب على الشاه وعلى الاتفاقية معه .

ان الوقائع تكذب هذه الدعاية وتفند خديعة التكتيك هذه التي يقصد بها ذر الرماد في عيون العناصر القومية الشريفة الموجودة في الجيش وفي صفوف الحزب اليميني الحاكم ، ويقصد بها ايضا تبرير الخيانة الوطنية العظمى التي ارتكبتها الفئة القيادية المتسلطة وبزت بها خيانة العهد الملكي الموالي للاستعمار في اتفاقية ١٩٣٧ التي تنازل بموجبها عن ٧ كيلومترات من شط العرب بينما تنازلت هي في اتفاقية ٦ آذار عن (٩٠) كيلو مترا منه ، عدا التنازلات الاخرى لايران ولامبريكا على حساب سيادة العراق الوطنية والمصالح الحيوية للامة العربية ومنها التعهد بابرام ميثاق امن للخليج الذي ياتي اقتراحه من التكريتي الصغير دليلا جديدا على دوران الحكم الديكتاتوري الشوفيني نحو احضان قائده التقدمي — امريكا الحليفة للصهيونية والمعادية للامة العربية والتي ساهمت مخابراتها بدور فعال في انقلاب ١٧/تموز/١٩٦٨ وبعدد كبير من جواسيسها في الوزارة الاولى التي تمخضت عنه .

ففي اللقاء الذي تم في نيويورك بين هنري كيسنجر ومندوب العراق في مجلس الامن عام ١٩٧٤ السيد طالب شبيب جرى بحث سبل تحسين العلاقة الامريكية العراقية وكان « ابعاد النفوذ السوفياتي » و « أمن الخليج » ووجوب تدفق النفط للغرب ، و « اعتدال العراق » في قضية فلسطين والتسوية السلمية .. ضمن الشروط الامريكية الرئيسية . وقد اكملت المباحثات التي اجراها في امريكا السيد غانم عبد الجليل سكرتير التكريتي الخاص واحد قيادي الحزب الحاكم ، ومن ثم المباحثات السرية العراقية — الامريكية صياغة تعهد عراقي موثق لامريكا بتنفيذ جميع مطاليب امريكا لقاء مساهمتها في اقناع الشاه بالاتفاق مع الدكتاتورية الشوفينية لانهاء الثورة الكردية . وقد تضمنت البرقية التي بعثها السيد الشبيب الى بغداد في حينها .. شروطا امريكية اساسية ، ثم اضيفت اليها بعد تنازل الحكم العراقي مسألة فتح الاسواق العراقية امام المصالح

البقية على الصفحة السادسة

من الذي اقترح ميثاق امن الخليج ـ بقية ـ

الامريكية ، وعدم مساهمة العراق في معركة المصير التي تخوضها الامة العربية .

وها نحن نرى الزمرة الدكتاتورية تسير يداً بيد مع ايران والسعودية وتفي بوعودها كاملة للامبريالية الامريكية . فقد تم فتح الابواب على مصراعيها امام المؤسسات الامريكية واليابانية والالمانية الغربية والفرنسية مما يعني ربط الاقتصاد العراقي ربطاً محكماً بالسوق الرأسمالية العالمية وتحويله الى تابع ومرتبط بالاخطبوط الاقتصادي البورجوازي الدولي وما يترتب على ذلك من فقدان للاستقلال الاقتصادي والسياسي للجمهورية العراقية ، ومن ثم ضمان تبعيتها للاستعمار الجديد .

كذلك قدم السيد التكريتي اقتراحه لعقد ميثاق امن الخليج اظهاراً لحسن نيته تجاه امريكا وحليفتيها الرجعيتين ايران والسعودية بعدما حل الحكم العراقي وعلى هواهما مسائل الحدود المعلقة بينهما وبين العراق منذ نشأة الدولة العراقية ، وقدم من التنازلات ما ارضاهما تماما .

ويجري تقليص « النفوذ السوفياتي » في جميع المجالات الاقتصادية والسياسية والعسكرية . فالعراق يوجه الان تجارته الخارجية وتعامله الاقتصادي نحو العالم الرأسمالي بذريعة « التكنولوجيا المتقدمة » ويسد السبل في المقاولات امام شركات دول مجموعة « الكوميكون » رغم انضمام العراق اليها كمراقب .

اما التصريح الخطير للسيد التكريتي غداة زيارته لطهران عن « عداء الشيوعية » للثورة العربية وللامة العربية ، ومستقبل الشيوعية « المظلم » في العالم العربي .. فما زال يرن في الآذان .

واما حقيقة موقف الدكتاتورية العراقية من القضية الفلسطينية (التي لا يمكن تغطيتها بالرشاوي التي قدمها لبعض فصائل المقاومة) فهي معاداة الثورة الفلسطينية ومحاربتها بتفتيتها من الداخل واثارة النازعات وتشديدها في صفوفها وبابعاد العراق عن الساحة الفعلية في الجبهة الشرقية مع محاولات دعائية واسعة لتغطية هذا الموقف الخياني برداء المزايدة اللفظية الفارغة وبشعارات الرفض السلبية التي لا تكلف الا مقدارا ضئيلا من المال يشترى به سكوت فصائل فدائية معينة عن خيانة الدكتاتورية العراقية لفلسطين وهروبها من خوض المعركة ومن المساهمة الجدية في احباط التسوية السلمية الامريكية .

فدور النظام الفاشي من الثورة الفلسطينية هو استمرار لدوره الخياني عندما ساهم فعليا في امرار مؤامرة القضاء على المقاومة الفلسطينية في ايلول ١٩٧٠ في الاردن .

ان الواعين من قادة المقاومة الفلسطينية يدركون حتما ان الحكم العراقي الذي يقبل التسوية الامريكية الشاملة للشرق الاوسط بتوقيعه الاتفاقية العراقية الايرانية ، وباقتراحه لميثاق امن الخليج لا يمكن ان يقف جديا ضد جزء (وان كان هاما) من هذه التسوية الشاملة ونعني به الجزء الهام الخاص بفلسطين . وها ان الوقائع تدحض دعايات الحكم العراقي فبعد انتهاء الثورة الكردية التي تذرعت بها الدكتاتورية العراقية لهروبها من الجبهة الشرقية .. نراها لا تعيد الجيش العراقي من كردستان الى الاردن او سورية ، بل تحشد القسم الاعظم منه على الحدود ضد الكويت ، وضد سورية لالهائها واضطرارها الى سحب قوات هامة لها من خطوط المواجهة مع العدو الاسرائيلي ، وكذلك لاجبار الكويت على الخضوع للمؤامرة الاستعمارية الامريكية ـ الايرانية ، مؤامرة ميثاق امن الخليج الذي نال السيد التكريتي شرف المناداة به في حضور « جلالة الامبراطور محمد رضا بهلوي » لتأكيد تمسكه بالتزاماته تجاه الولايات المتحدة الامريكية ، اي لاثبات حقيقة ان الدكتاتورية العراقية التي تقودها الفئة العشائرية التكريتية قد ادارت ظهرها « للصداقة السوفياتية » بعدما استنفدت اغراضها منها وتوجهت نحو الارتماء في احضان الامبريالية الامريكية ضمانا لبقائها على دست الحكم ولمصالح البورجوازية البيروقراطية التي تتربع على عرشها هذه الفئة التكريتية المشبوهة .

لقد انتهج اسلوب تغطية السير في ركب الامبريالية بشعارات تقدمية . فقد توضح ان الارتماء في احضان المشاريع الامبريالية بذريعة « التخلص من الثورة الكردية » والهروب من الجبهة الشرقية بذريعة « المزايدة اللفظية والرفض الكاذب » وتقديم اقتراح ميثاق امن الخليج بحجة ضمان « حرية الملاحة » وابعاد الدول الكبرى ـ مع الوجود الراهن لامريكا في الخليج ووجود نفوذه وتحالفه مع السعودية وايران ـ ان ذلك كله نماذج حية لهذا الاسلوب المضلل والخداع الذي طالما لجأت اليه الدكتاتورية منذ تسلطها على رقاب الشعب العراقي والذي لم يعد باستطاعته ان يخدع الناس البسطاء ، ناهيك عن المناضلين الواعين .

على طريق اتفاقية آذار الخيانية

اعتراف الدكتاتورية العراقية بحكم السلطان قابوس

واخيراً ازيح الستار عن الصفحة التالية لاتفاقية آذار الخيانية التي عقدتها الدكتاتورية الفاشية الحاكمة في العراق مع شاه ايران حين اعلن اعترافها بحكم السلطان قابوس المعادي لشعب عمان العربي وثورته التحررية الشعبية ، وتبادل التمثيل الدبلوماسي بين « الدولتين الشقيقتين » العراقية والعمانية .

ومعلوم لدى المطلعين بمواطن الامور ان الدكتاتورية الحاكمة في بغداد كانت قد تعهدت لامريكا بالموافقة والمساهمة في امرار الحل الاستعماري لمشكلة الخليج بما فيها دعم السلطان قابوس لانهاء الثورة الشعبية في عمان .

بقيت اتفاقية امن الخليج التي طرحها « المناضل التقدمي جداً » الجلاد صدام حسين على الامبراطور الايراني تنتظر فرصتها المناسبة !.

فتهانينا للحلفاء التقدميين المشاركين في حكم جلاوزة البعث الفاشي في بغداد !!.

وكذلك للمنظمات العميلة المخدوعة بفاشيست صدام المتحالفين مع الشاه وقابوس والاسياد الامريكان !!

حقيقة صارخة

حكم ذاتي كارتوني على الطريقة التكريتية

نشرت جريدة طريق الشعب البغدادية في عددها الصادر (١) تشرين الاول خبر انعقاد المجلس التنفيذي لمنطقة كردستان . وجاء في الجريدة النص التالي :

« وتقرر في الاجتماع مفاتحة **الجهات المركزية** للموافقة على تخصيص مبلغ **حوالي** نصف مليون دينار لانشاء مشاريع اسكانية واسواق في اربيل » .

فرحى للحكم الذاتي الذي لايملك مجلسه التنفيذي صلاحية صرف حوالي نصف مليون دينار على مشاريع اسكانية واسواق في عاصمته اربيل . علما بأن هذا المبلغ لايتجاوز كثيرا المبلغ الذي صرفه « السيد النائب » صدام حسين على حفلة « الزكوف » العراقية التي اقامها في باريس ونقل « الاسماك المشوية » من شاطيء الدجلة بأبي نواس بالطائرة الخاصة مع طاقم بغدادي خبير الى باريس والتي فاق بها امراء السعودية والخليج في البذخ والتبذير . ولعله برهان على ان « الامير التقدمي الجديد » هو الاكثر سرفا وكرما من الامراء الرجعيين من السعودية والخليج !!

وهل من حاجة الى المزيد من القول على كارتونية الحكم الذاتي المزيف الذي جعله الطغمة الدكتاتورية التكريتية ستارا لشن حرب ابادة ساخنة او باردة ضد الشعب الكردي .

اليس السكوت عن جرائم التشريد والتهجير الجماعية بحق الشعب الكردي خيانة وطنية ايها السادة المسؤولون الاكراد ؟.

تستمر سياسة الابادة الصامتة بحق الشعب الكردي في العراق التي تنفذها الطغمة التكريتية الفاشية دون احتجاج او اعتراض من قبل « العناصر الكردية » التي نصبتها الفاشية في مراكز المسؤولية في الحكومة المركزية او الادارة الذاتية المحلية .

فهؤلاء السادة على اختلاف اشكالهم ومشاربهم لايكتفون بالسكوت ، سكوت اهل الكهف ، عن الجرائم البشعة التي ترتكب ضد عشرات الالوف من الاكراد الذين يشردون من ديارهم ويهجرون من قراهم ومدنهم ، بل ينتهزون المناسبات المتعددة للتسبيح بحمد المجرمين الفاشيست الذين يواصلون سياسة « الابادة الصامتة » بحق الشعب الكردي .

اليس هذا الموقف المخزي خيانة بحق الشعب الكردي الذي ينتسبون اليه !.

ام هو ابشع من ذلك ؟ اذا كان هناك ابشع من الخيانة الوطنية .

الاتحاد الوطني الكردستاني يشكر التجمع الوطني العراقي

الى قيادة التجمع الوطني العراقي
تحية النضال والاخوة الكفاحية

تلقينا ببالغ الشكر والتقدير رسالة التحية التي تفضلتم بارسالها الى اتحادنا الوطني الكردستاني والتي عبرتم فيها عن المشاعر الاخوية النضالية تجاه الشعب الكردي واتحادنا وعن الامل بان يساهم اتحادنا في اعادة الحركة الوطنية الكردية الى سابق اصالتها ..

اننا نشكركم على تأييدكم لبياننا التأسيسي الاول واعتباركم مضمونه تمثيلا للخط النضالي السليم من اجل تحرير العراق من الطغمة الفاشية ولاقامة حكم ديمقراطي وطني يتحقق من خلاله الحكم الذاتي لكردستان والديمقراطية للشعب العراقي .

ونعاهدكم وشعبنا العراقي المجيد بقوميته العربية والكردية وسائر مواطنيه على مواصلة النضال الثوري معكم من اجل تحويل التجمع الوطني العراقي الى جبهة وطنية متحدة تضم اتحادنا الوطني الكردستاني وسائر القوى التقدمية العراقية بحيث تتوفر القدرات اللازمة للسير على طريق النضال الجماهيري الثوري المسلح سبيلا لاسقاط الفاشية وتحقيق الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان ضمن جمهورية عراقية ديمقراطية قادرة على المساهمة الجادة في معركة المصير التي تخوضها الامة العربية الشقيقة ضد الاستعمار والصهيونية والمؤامرات الاستعمارية التي تدبر ضد الخليج العربي الثائر وضد مكتسبات نضالاتها الوطنية والديمقراطية ..

ونحن اذ يسرنا الشروع بالحوار البناء الذي طلبتموه في رسالتكم بين قيادة التجمع الوطني العراقي واتحادنا الوطني الكردستاني .. نعرب عن استعدادنا التام لتحقيق اللقاء الاخوي المنشود باسرع وقت ممكن . مع تحياتنا النضالية وتقديرنا واحتراماتنا .

الهيئة المؤسسة للاتحاد الوطني الكردستاني
٥ / ٨ / ١٩٧٥

بەیاننامەیەک

خوێندکارانی کوردستان ڕۆژانێکی نەبەزانەیان هەبووە لە خەباتی کاروانی نەگرتووی گەلەکەمان . ئێستاش لەم ڕۆژە ئالۆزەدا کە دیسان بە زنجیرەیەک کردەوەی شۆڤێنییانە بەرامبەر بە گەلی کورد لە ڕابەری و بەرامبەر بە گەلانی [illegible] بەگشتی لە لایەکی ترەوە هەموو جۆرە مافێکی ڕێکخراوەکانیانی پێشێل کردووە ..

جارێکی تر خوێندکارانی [illegible] بە دەرەنجامی [illegible] کردن (یەکێتی خوێندکارانی شۆڕشگێڕی کوردستان) لە ٨/٢/[illegible] دووپاتی ئەکەنەوە کە لە کاروانی شۆڕشگێڕانەیان [illegible] ڕێگای سەرەتای خەبات بە هیچ ماناتا پێشیان نییە .

بەڵکو بە پێچەوانەوە هەمیشە شانبەشانی [illegible] کوردستانەو عێراق بە بەرگی نوێ بۆ بەرەی [illegible] کاوەت و ئامانجی [illegible] لە [illegible] ئاشتەری عێراق بەگشتی و کوردستان بەتایبەتی .

([illegible])

بەندی یەکەم

ناوی ئەم ڕێکخراوە: یەکێتی خوێندکارانی [illegible] کوردستانە

بەندی (دووەم)

[illegible]

[illegible] کوردستانی [illegible]

[illegible] لەکاتی [illegible]

[illegible]

[illegible] لە [illegible]

[illegible]

بەندی سێیەم

[illegible]

یەکێتی خوێندکارانی [illegible] کوردستان [illegible]

[illegible] ئەم [illegible]

دوو [illegible] ئامانج [illegible]

[illegible] کوردستان [illegible]

[illegible] کوردستان [illegible]

[illegible]

بەندی چوارەم

١- ئامانجەکانی خوێندکاران

٢- خوێندن بە زمانی [illegible] کوردی لە هەموو [illegible]

[illegible] ناوچەکانی کوردستان [illegible]

مسۆدەی بەرنامەو پێڕەوی ناوخۆی یەکێتی خوێندکارانی شۆڕشگێڕی کوردستان

سەرەتایەك

خوێندکارانی کوردستان رۆڵێکی نەبەزانەیان هەبووە لە خەباتی ئارام نەگرتووی گەلەکەمان. ئێستاش لەم دۆخە ئاڵۆزەدا کەمیری بەزنجیرەیەك کردەوەی شۆڤێنیزمانە بەرامبەر بە گەلی کورد لەلایەك و بەرامبەر بەگەلی عیراق بەگشتی لەلایەکیتر هەموو جۆرە مافێکی دیموکراتیانەی پێشێل کردووە.

جارێکیتر خوێندکارانی کوردستان بەدروستکردنی (یەکێتی خوێندکارانی شۆڕشگێڕی کوردستان) لە ١٩٧٦/٤/٢٨ دووپاتی ئەکەنەوە کەلە کاروانی شۆڕشگێڕانەی رێگای سەختی خەبات، بەجێمان پیشەیان نییە.

بەڵکو بەپێچەوانە هەمیشە شان بەشانی جەماوەری کوردستان و عیراق ئەجنگن بۆ بەدی هێنانی ئاوات و ئامانجی

جـــەماوەر لەسەرانســـەری عـــیراق بەگشـــتیو کوردســـــتان بەتایبەتی.

(ئەنجومەنی کاتی).

بەندی یەکەم

نـــاوی ڕێکخـــراو: (یـــەکێتی خوێندکـــارانی شۆڕشـــگێڕی کوردستان)ە.

بەندی دووەم:

سنوری نیشکردن: أ-کوردستانی عیراق.

لـــەکاتی پێویســـتدا ئەنجومـــەنی گشـــتی بـــۆی هەیـــە کەڕێکخستن لەشوێنەکانی تری عیراق دروست بکات.

بەندی سێهەم:

سروشتی ڕێکخراو، یەکێـــتی خوێندکـــارانی شۆڕشـــگێڕی کوردستان ڕێکخراوێکی پیشەیی نیشتمانی پێشکەوتن خـــوازی شۆڕشگێڕە، خەباتی نهێنی خـــۆی ئـــەکات لـــەم دۆخـــە نوێیـــەدا بۆ هێنانەدی ئامانجە نیشـــتمانیو پیشـــەییەکانی خوێندکـــارانی کوردســـتانو خـــەباتی خـــۆی گـــرێ ئـــەدات لەگـــەڵ ســـەرجەم خـــەباتی جەماوەری کوردســـتان بـــۆ بـــەدی هێنـــانی هـــەموو مافەڕەواکانی بەتایبەتیو خەباتی گەلی عیراق بەگشتی.

بەندی چوارەم:

ئامانجەکانی خوێندکاران:

أ-خوێنـدن بـەزمانی زگمـاکی کـوردی لەهـــەموو پلـــەکانی خوێندندا لەهەموو ناوچەکانی کوردستان بەبێجیاوازی.

ب–پشتگیریکردنی خەباتی رەوای نەتەوەی عەرەب بەگشتیو شۆڕشی گەلی زۆرلێکراوی فەلەستین بەتایبەت کەپێشڕەوی بزوتنەوەی گەلی عەرەبە لەناوچەکەدا.

جـ–خەبات دژی هەموو بیروڕایەکی شۆڤێنیزمانەو رەگەزپەرستانەو کۆسمۆپۆلۆتیانە.

مەرجەکانی ئەندامەتی:

هەر خوێندکارێك ئەم مەرجانەی خوارەوەی تێدابێت مافی ئەوەی هەیە کەببێتەریزی یەکێتی خوێندکارانی شۆڕشگێڕی کوردستانەوە:

١–بڕوای تەواوی هەبێت بە پەیڕەووپرۆگرامی کاتی (یەکێتی)وە بەڵێن بدات کەخەباتکەرو لەخۆبوردوبێت.

٢–لەیەکێ لەشانەکانی یەکێتیدا ئیش بکاتو بڕیارەکانی بەچاکی بەجێبهێنێت.

٣–پێویستە ئابوونەی مانگانە بدات بەگوێرەی توانای خۆی.

٤–پێویستە کەزۆر بەوریاییو هوشیارییەوە هەڵسوکەوتی شۆڕشگێڕانەی خۆی بکاتو بەهەموو توانایەك هەوڵی پاراستنی هەموو جۆرە نهێنییەکی رێکخستن بدات.

مافی ئەندامەتی:

١–هەموو ئەندامێك بۆی هەیە کە سەربەستانە رای خۆی دەربڕێتو رەخنەبگرێت لە هەموو کەسێكو هەموو دەستگایەکی سەروترەوە، پێشنیاری بەکەڵك ئاراستە بکات بەمەرجێك لەگەڵ ناوەندێتی دیموکراتیدا بگونجێت.

٢–مافی خۆهەڵبژاردنی هەیە بۆ هەموو دەستگاکان.

ب–دانانەوەی ئەو قوتابخانانەی کە تێیدا بەزمانی کوردی ئەخوێندرا.

ئامانجە نیشتمانییەکان:

١–خەبات لەپێناوی بەدی هێنانی ئۆتۆنۆمی بۆ کوردستان لەعێراقێکی دیموکراتیداو پشتگیریکردنێکی تەواوی بزوتنەوەی رزگاریخوازانەی گەلی کورد لەکوردستاندا بەگشتیو بزوتنەوەی پێشکەوتنخوازانەی خوێندکارانی کورد بەتایبەتی لەهەموو بەشەکانی تری کوردستانداو پشتگیریکردنی بزوتنەوە پێشکەوتنخوازەکانی نەتەوەکانی ئەو وڵاتانەی کە کوردی پێوەبەستراوە.

دەربارەی خەباتی نەتەوەی کورد:

أ–خەبات لەپێناو بەدی هێنانی ئۆتۆنۆمی بۆ کوردستان لەعێراقێکی دیموکراتیدا.

ب–پشتگیریکردنی تەواوی بزوتنەوەی رزگاریخوازانەی گەلی کورد لەبەشەکانی تری کوردستانداو پشتگیریکردنی بزوتنەوەی پێشکەوتنخوازەکانی خوێندکاران لەوبەشانەدا.

یەکێتی خوێندکارانو خەباتی گەلانی گێتی:

أ–خەباتکردن دژی ئیمپریالیزمی عالەمی لەجیهانداو هەموو جۆرە داگیرکردنو پاشکۆیەتی‌یەكو خەبات دژی هەموو جۆرە چەوساندنەوەیەکی نەتەوایەتی‌و چینایەتی‌و هەموو ئازاردانێکی مرۆڤ لەلایەن مرۆڤەوە.

دەزگا سەرکردایەتی یەکانی یەکێتی و ئەرکەکانیان

١-ئەنجومەنی گشتی کاتی:

ئەرکی سەرکردایەتی بزوتنەوەی خوێندکارانی کەوتۆتە ئەستۆو ئەرکی سەرپەرشتی کردنی چالاکی یەکانی رێکخستن و ئامۆژگاریکردن و هوشیارکردنەوەی هەموو لیژنەکانی خوارەوەی کەوتۆتە سەرشان، دەسەڵاتی تەواوی هەیە لەسەرپەرشتی کردنی یەکێتی داو بۆی هەیە کە بەیاننامەو گوتار یا هەر ئەدەبیاتێکی تر دەربکات (وەئەم ئەنجومەنە دەسەڵاتی هەیە کەلەکاتی پێویستدا تاگرتنی کۆنفرانسێك ژمارەی ئەندامەکانی لیژنە سەرکردایەتی یەکان زیاد بکات) وەپێك هاتووە لە:

١-سکرتێری گشتی.

٢-چەند ئەندامێکی تر کە بەرپرسیارن بەرامبەر چالاکی و هەموو جۆرە پەیوەندیەکی ناوخۆیی و دەرەوە.

٢-کۆنگریس: بەرزترین دەسەڵاتی هەیە لەیەکێتی دا پێك دێت لەئەندامانی ئەنجومەنی گشتی کاتی و ئەندامانی لق و هەروەها ئەو ئەندامانەی تری یەکێتی کە بەهەڵبژاردن دێن بۆ کۆنگریس وەمافی دەستکاری گۆرینی پەیرەوپرۆگرامی هەیە وەلەکۆنگریس و ئەنجومەنی سەرکردایەتی نوێ هەڵئەبژێردرێت بە دەنگدانی نهێنی و مافی هەموو جۆرە لێپرسینەوەیەکی هەیە لەهەموو دەستگاکانی یەکێتی لەسەرەوە بۆ خوارەوە.

٤-کۆنفرانس

کۆبوونەوەیەکی فراوانە لەکاتێکی پێویستو گرنگدا پێك ئەهێنرێت کەنەتوانرێت (کۆنگریس) بگرێتو هەموو دەسەلاتێکی کۆنگریسی هەیە جگە لەگۆڕینی پەیڕەوو پرۆگرامی ناوخۆ، کۆنفرانس پێك دێت لەئەندامانی ئەنجومەنی گشتیی و کاتیی و نوێنەرانی لقەکان و هەندێ ئەندامانی پێشکەوتووی یەکێتی.

دەسەڵاتی دەستگاو لیژنەکانی یەکێتی

أ-لیژنەی قوتابخانە

١-الفات نظر

لیژنەی شار

الفات نظر وەداواکردن لەلیژنەی لق بۆ تجمیدکردنی ئەندامێك بۆ ماوەی دومانگ.

لیژنەی لق

١-تەجمیدکردنی جموجۆڵی لیژنەکانی قوتابخانە یادانشگا یا زانکۆ لەکاتی کەم تەرخەمی‌یاندا.

٢-مافی تەجمیدکردنی هەرئەندامێکی هەیە بۆ ماوەی دوو مانگ.

٢-داواکردن لە ئەنجومەنی گشتی کاتی بۆ دەرکردنی ئەندامێك.

٣-ئەنجومەنی گشتی کاتی

١-مافی تەجمیدکردن و گۆڕینی لیژنەی لق و ناوچەی هەیە لەکاتێکدا کە لەڕێبازی یەکێتی دەرئەچن و لەگەڵ سیاسەتی‌دا نابن.

٢-مافی دەرکردنی هەموو ئەندامێکی هەیە جگە لەئەندامانی ئەنجومەنی گشتی کاتی نەبێت.

٣-بۆ تەجمیدکردنی یا دەرکردنی ئەندامێکی ئەنجومەنی گشتی کاتی، پێویست بەوە ئەکات کە ٣\٢ی ئەندامانی ئەنجومەن رازی بن لەسەری.

* * *

پاشکۆی ژمارە سی و چوار

بۆ هاوڕێی خۆشەویستم کاک ئارام

سڵاوێکی کۆمۆنیستانە

هاوڕێ بۆ ئەوەی بتوانین کۆمەڵە بکەینە پارتی ڕەنجدەرانی کوردستان پێویستە چاوێ بە وردی بە خۆمانا بگێڕین وە تەماشای کەموکورییەکانی بکەین وە یەکی لە هەرە کەموکورییەکانی نەبوونی گۆڤارێکە کە بەردی بناغەی هەموو ڕێکخراوێکە، ئەگەر هاتو تەماشای عەفوی جەماوەر بکەی ئەبینی بەهۆی نەبوونی پارتێکی پێشڕەوەوە وەك ماو ئەڵێ: "پاڵەپەستۆ تەقینەوە دروست ئەکا" دەهان ڕێکخراو دروست بوە کە هەر ڕێکخراوەی ڕێڕەوێکی تایبەتی هەیە وە زۆربەشیان دروشمی مارکسی لینینی بیروباوەڕی ماویان بەرز کردۆتەوە کە هەریەکەیان بەشێوەیە لە جەماوەری ئەگەیەنن بەهۆی گۆڤارەکانیانەوە وەك:

١-حزب الشيوعي العراقي وحدة القاعدة (ئاڵای یەکگرتن)

٢-ڕێکخراوی ترۆتسکی (تێکۆشەر).

٣-كۆمەڵە سۆشیالیستە شۆڕشگێڕەكان
٤-كۆمەڵەی هاوكاری (هاوكاری)
٥-كۆمەڵەی خوێنی شەهیدان گۆڤاری (چوارچرا).
٦-رێكخراوی جیڤارای شۆڕشگێڕ (شۆڕش)
٧-رێكخراوی ئازادی (ئالای ئازادی)
٨-رێكخراوی رەنجدەران (رەنجدەران)
٩-رێكخراوی عیراقی كۆن
١٠-رێكخراوی عێراقی تازە
١١-حزبی ئیشتراكی
١٢-سوپای كوردی.
١٣-پارتی كۆمۆنیستی كوردستان (كوردستان).

جا هەندێكیان فراوان بوون نەوەك لە رووی دایلكتیكیەوە پێشكەوتبن چونكە زۆربەیان هۆ مەتەریالستەكانیان تیا نیە بۆ رێكخستن.

جا ئەگەر بە شێوەیەكی زانستیانە ئەو رێكخراوانە شیبكەینەوە ئەگەینە چەند ئامانجێ:

لینین بەشێوەیەكی جیاواز سەیری هەردوو شێوەی عەفەوی "ئابوری" كرێكاران و چەتەگەری رۆشنبیران "ارهابیه المثقفین" كردوە. وە دروستبوونی عەفەوی زۆربە لەسەر دەستی رۆشنبیران و وردە بورجوازیدا لێك داوەتەوە.

وە بەپێی ئەو عەفەویەی جەماهیر، رێكخراوە شۆشگێرەكان فراوان بونێكی كتووپریان بەخۆیانەوە دیوە: بەڵام ئەم فراوان بوونە پێشكەوتن نیە -توسعاً و لیس تطوراً" وە بەهۆی ئەو دروشمانەی كەوا هەڵیان گرتوە، وە

ئەم زۆربونەش زیاتر کەسانی رۆشنبیرو وردەبورجوازی گرتۆتەوە وە دووره لە پرۆلیتاریاو جوتیاران، وە لەم کاتەدا چەپڕەوەکان لە بازنەیەکی بۆشا ئەمێننەوە چونکە هەڵگرتنی دروشمی گونجاو بەس نیە بۆ پێشکەوتنی چەپڕەوەکان بەڵکو بەرپاکردنی شۆڕشێکی تیۆری لەناو جەماوەرا شەرتی بنەڕەتەوە لەبەر ئەم هۆیە ئەو کەسانەی لەو رێکخراوانەدا کارئەکەن بە هیچ شێوەیەك ئینتیمای چینایەتی خۆیان گوم ناکەن وە بە شێوەیەکی سروشتی وئەم عەفەویە ئەبێتە تێکدانی بیروباوەڕی مارکسیەت.

لینین لە بەشی یەکەمی "ما العمل" بە تەواوی باسی تیۆرو دەوری ئەکا لە رێکخراوا "هیچ رێکخراوێکی شۆڕشگێڕ نابێ بەبێ تیۆرێکی شۆڕشگێرانە".

جا ئێستا کە ئێمە هەنگاوی سەرەکیمان لە پێناو دروستکردنی پارتێکی مارکسیدایە، وەك لینین ئەڵێ: "تا بتوانین هەستین دەوری شۆڕشگێڕێکی پێشڕەو ببینین بەبێ پارتێك کە گۆش کرابێ بە تیۆری شۆڕشگێڕی "ما العمل"، دروستکردنی ئەو پارتە نایەتە دی ئەگەر هاتو لەسەر بنچینەیەکی تیۆری شۆڕشگێڕی نەبێ کە ئەویش مارکسیەتە وەك چۆن لینین دیاری کرد، هاوڕێ بۆ ئەوەی بتوانین یەکێتی بیروباوەڕ دروست بکەین لەناو کۆمەڵە پێویستە گۆڤارێکی ناوخۆیمان هەبێ، هاوڕێ زۆربەی هاوڕێیانمان توشی "جمود العقائدی" بوون. هەمانە وابیر ئەکاتەوە پێویستە تاقیکردنەوەی یەمەنی خواروو بەکاربێنین لە کوردستاندا وە هەشمانە وابیر ئەکاتەوە کە پێویستە شۆڕش لە شارەکانەوە

دەستپێبکرایە، چونکە بە حسابی ئەوان کوردستان روسیای قەیصەریەو پرۆلیتاریا تەواو پێگەیشتوەو چەنها شتی تر.

جا هاوڕی ئەو بۆشاییەی ئێمە نەمانتوانیوە پڕی بکەینەوە ئێستا ڕێکخراوی تر ئەو شتانەی کۆمەڵە ئەیکا، بەهی خۆی دائەنێ، بۆ نمونە ڕێکخراوی رەنجدەران هاوڕی شەهاب و جەعفەرو ئەنوەر بە هاوڕێی خۆیانی دائەنێن و لە ژمارەی دووی گۆڤاری "رەنجدەران"دا کە بڵاویان کردەوە بەناو خەڵکیدا، مەقالەیەکیان لەسەر نوسیبوو بەهی خۆیانی ئەدەنە قەڵەم، هەروەها لەم ژمارەی دووی "رەنجدەران"دا وە ئامۆژگاریان بۆ دەرئەکا، دیارە هەموو کەسێ وەك و من و تۆ بیرناکاتەوە، وەك من و تۆ نازانێ کێ دروستکەری مەفرەزەکانەو کێ ئەیانبات بەڕێوە، دیارە خەڵکی بەهی ئەوانی ئەزانن وە هەروەها لە گۆڤارەکەیاندا خۆیان بە پارتی پێشرەو ئەدەنە قەڵەم وە داوای بەرەی یەکگرتوو ئەکەن کە لە ژێر سەرکردایەتی خۆیاندا بێت، هاوڕێ ئەگەر ئێمە ئەو بۆشاییەمان لە کۆمەڵەدا پڕبکردایەتەوە ئایە ئەوان چۆن ئەیانتوانی وا بێشەرمانە باسی پێشمەرگەو مەفرەزەکان بکەن.

هاوڕی وەك هاوڕێیەکی کۆمەڵە چەند تێبینییەکم هەیە دەربارەی گۆڤارێکی ناوخۆ. پێویستە لە پێش هەموو شتێکا.. پەیوەندیەکی راستەوخۆ هەبێ لە بەینی شارو لادێدا لەسەر بنچینەی کارێکی هاوبەشی ڕێکوپێك.. وە من دووپاتی ئەکەمەوە ئەو پەیوەندیە راستەوخۆیە دروست نابێ بەبێ بوونی گۆڤارێکی گشتی.

١-ئەگەر لەم کاتەدا توانای ئەوە نیە ئەوا پێویستە نامیلکەی بچوك دەرچێ وە رێگا بە هەموو هاورێیەك بدرێ شت بنوسێ تیایدا.

٢-وە ئەگەر بتوانری گۆڤارێك دەربکرێت وە رێگا بە هەموو هاورێیان بدرێت شتی تیا بنوسن وە هەروەها رێگا بەو کەسانەش بدرێ کە خۆیان بە مارکسی ئەزانن و دۆستی کۆمەڵەن شتی تیا بنوسن.

٣-وە ئەگەر ئەو دوانەی سەرەوە نەتوانرا بکرێت پێویستە هەوڵبدەین ئەو گۆڤارەی کەوا کۆمەڵەو وحدة القاعدة و "حزب الماركسي اللينيني" لە دەرەوەی وڵات دەرینەکەن بەزووترین کات بگاتە دەستمان و تەرجومەی کەی و بە کوردی بڵاوی بکەینەوە بە ناو ئەو رێکخراوان و ئەو کەسانەی کە خۆیان بە مارکسی ئەزانن، چونکە لەم کاتەدا پێویستە هەوڵدەین بۆ بڵاوکردنەوەی مارکسیەت لە کوردستاندا بەتایبەتی لە عێراقدا بە گشتی لە پێناوی زەمینە خۆشکردن بۆ بنیاتنانی پارتی پێشڕەو کە مەرجێ هەیە بۆ ئەو مەبەستە ئەویش یەکگرتنەوەی هەموو مرۆڤانی مارکسیە بۆ ئەو ئامانجە.

هاوڕی بەهۆی ئەو گۆڤارەوە ئەتوانین:

١-یەکێتی بیروباوەڕ دروست بکەین لەناو هاورێیانماندا کە ئەمەش بەردی بنەڕەتی کۆمەڵەیە.

٢-بەهۆیەوە ئەتوانین ئاستی تیۆری هاورێیانی پێ بەرزبکەینەوە.

٣-ئەبێتە هۆی دروستکردنی جموجوڵێ لە کۆمەڵەدا.

وە لە کۆتاییدا ئەم وشەیەی لینینت پێشکەش ئەکەم:

"پێویستە ئەو گوڤارە بەشێ بێ لە موشەدەمەی ئاسنگەر، کە فوبکا بە هەر پشکۆیەکا لەو پشکۆیانە خەباتی چینایەتی و نارەزایی جەماوەر دەربڕی تاکو ئەو پشکۆیە ئەبێتە هۆی بڵێسە سەندنی ئاگرێك، وە بۆ ئەم کارە کە تا بڵێی گەورەیەو ئاسانیشە بەپێی خۆی وە پێویستە بەشێوەیەکی رێکوپێك بێ و فراوان بێ، وە بەشێوەیەکی رێکوپێك لێکبدرێتەوە.

تاوەکو ببێتە سەرچاوەیە بۆ پێگەیاندنی سوپایەکی شۆڕشگێڕی هەمیشەیی

شوان

١٩٧٦/١٢/١١

د.سەروەر عەبدولڕەحمان عومەر

* ساڵو شوێنی لەدایك بوون: ١٩٧٤- هەولێر.

*بەکالۆریۆس لەمێژوو لەکۆلێژی ئادابی زانکۆی سەلاحەددین (١٩٩٧).

* ماستەر لەمێژوو لە کۆلێجی زانستە مرۆڤایەتیەکانی زانکۆی سلێمانی (٢٠٠١) .

* دکتۆرا لەمێژوو لە کۆلێجی زانستە مرۆڤایەتیەکانی زانکۆی سلێمانی (٢٠٠٨) .

* پلەی زانستی: پرۆفیسۆری یاریدەدەر

* ئێستا ئەندامی پەرلەمانی کوردستانە لەسەر لیستی کوردستانی.

ئەم بەرهەمانەی بەچاپ گەیاندووە

١-یەکێتیی نیشتیمانیی کوردستان، دامەزراندنو دەستپێکردنەوەی شۆڕش، ٢٠٠٢.

٢-کارەساتی قەڵای دمدم لەنێوان سەرچاوە مێژوویی و تێکستە فۆلکلۆریەکاندا. ٢٠٠٨.

٣-بۆئەوەی مێژوو دووبارە نەبێتەوە. ٢٠٠٨.

٤-ڕۆژنامەنوسیی کۆمەڵەی خوێندکارانی کوردستان (١٩٧٦- ٢٠٠٦).

٥-مێژووی یەکێتیی نیشتیمانیی کوردستان (١٩٧٥-١٩٧٦)، بەرگی یەکەم. ٢٠١١.

٦-تاريخ الاتحاد الوطني الكردستاني. (١٩٧٥-١٩٧٦)، الجزء الاول. ٢٠١١.

٧-دانوستاندنی (ی.ن.ك) لەگەل حکومەتی عیراق سالی ١٩٨٤. بە هاوبەشی لەگەل د.دلیر ئەحمەد.

٨-چەندین توێژینەوەی زانستی لە گۆڤارە زانستیەکانی (زانکۆی سلێمانیو زانکۆی سەلاحەدینو زانکۆی کۆیە).

ئەم بەرهەمانەی ئامادەن بۆ چاپ

١- مێژووی ڕۆژنامەنوسیی خوێندکارانو لاوان لەکوردستاندا (١٩١٤- ٢٠٠٤).

٢- فەلسەفەی مێژوو.

٣- ڕێبازی لێکۆڵینەوەی مێژوویی.

٤- مێژووی یەکێتیی نیشتیمانیی کوردستان (١٩٧٧-١٩٨٠)، بەرگی دووەم.

٥- مێژووی یەکێتیی نیشتیمانیی کوردستان (١٩٨١-١٩٨٥)، بەرگی سێیەم.

٦- پارتی کۆمۆنیستی عێراقو مەسەلەی کورد ١٩٣٤-١٩٥٨، بەرگی یەکەم.

٧- پارتی کۆمۆنیستی عێراقو مەسەلەی کورد ١٩٥٨-١٩٧٥، بەرگی دووەم.

مەکتەبی راگەیاندن
لە یادی ٣٦ ساڵەی دامەزراندنی ی.ن.ك/دا لە چاپی داوەتەوە